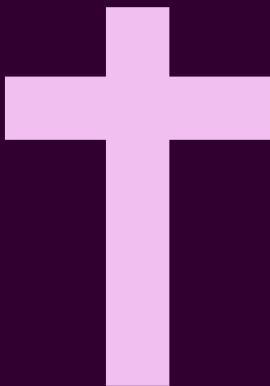

NMÎ MÎ U KÓPU
DYUU

The New Testament in the Rossel Language, also called the
Yele Language, of Papua New Guinea

NMÎ MÎ U KÓPU DYUU

**The New Testament in the Rossel Language, also called
the Yele Language, of Papua New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Yele Rossel long Niugini

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2011-2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yele Rossel (Yele)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2009-11-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Mar 2024 from source files dated 13 Dec 2023

f23d3065-5277-5598-adb2-6416a21ad128

Contents

Mátiyu	1
Mak	94
Luukî	148
Njon	241
Dpodo	303
Lóma	387
1 Kódin	425
2 Kódin	463
Nkalásiya	490
Epeso	505
Pilipay	518
Kílosa	528
1 Tesalonika	538
2 Tesalonika	546
1 Timoti	551
2 Timoti	562
Taitas	570
Pilimon	575
Hipîlu	578
Njems	608
1 Pita	619
2 Pita	631
1 Njon	637
2 Njon	647
3 Njon	649
Njuda	651
Tpyuu	655

MÁTIYU

Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o, pi ngmê u pi Mátiyu. Yesu u kuwó, pi yilí Mátiyu p:uu dnye ndiye. Yoo woni alanté a nuw:o nyédi, dpo, Yi yéli yi vy:o pini ngmê ngê ala puku dmi yinê d:êê ngê. Woni yoo alanté a nuw:o nyédi, dpo, Mátiyu ngê chóó d:êê ngê.

Yesu Kédisu u tii

Luukî 3:23-38

¹ Yesu Kédisu King Dépidi u tii nedê pini ngmê, ala u tii. Myenté yi Dépidi Epîlaham u tii nedê pini.

² Epîlaham tp:oo Yisak, Yisak tp:oo Njakóp.

Njakóp tp:oo yoo, Njuda mbwémi knî, yélini Yichip dnyen:aa ya.

³ Njuda tp:oo dé Pedes mbwémi Seda. Yi pye u pi Tema.

Pedes tp:oo Hesîdon, Hesîdon tp:oo Lamî.

⁴ Lamî tp:oo Aminatap, Aminatap tp:oo Nason.

Nason tp:oo Salîmon.

⁵ Salîmon u tii nedê pi ngmê chópu, u pi Mbówas, u pye Lahap.

Mbówas tp:oo Opédi, u pye u pi Luti.

Opédi tp:oo Njési, ⁶ Njési tp:oo King Dépidi.

Dépidi tp:oo Solomon, u pye pyópuni Dépidi ngê Yudaiya kwulo a pwââ.

⁷ Solomon tp:oo Lehopówam, Lehopówam tp:oo Apaicha.

Apaicha tp:oo Asa. ⁸ Asa tp:oo Njehosîpat.

Njehosîpat tp:oo Njódam, Njódam tp:oo Yusaiya.

⁹ Yusaiya tp:oo Njótam, Njótam tp:oo Ehas.

Ehas tp:oo Hesíkaiya.

¹⁰ Hesíkaiya tp:oo Manasa.

Manasa tp:oo Amon, Amon tp:oo Njósaiya.

¹¹ Njósaiya tp:oo yoo, Njekînaiya mbwémi knî. Yi dini ghi ngê Mbápilem tpémi y:oo Njedusalem a pw:oo ngópu, Yisîléli tpémi Mbápilem úuw:o tumo.

¹² U kuwó dini ghi ngê Njekînaiya tp:oo Siyaltiyéli mí pyodo.

Siyaltiyéli tp:oo Sedapapel.

Sedapapel u dye ghi ngê, Yisîléli tpémi Njedusalem mê diyé dnye, p:aa mêmî l:âmo ngópu.

¹³ Sedapapel tp:oo Apiyuda.

Apiyuda tp:oo Elayakim, Elayakim tp:oo Asó.

¹⁴ Asó tp:oo Sadóki, Sadóki tp:oo Akim.

Akim tp:oo Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda tp:oo Eliyesa.

Eliyesa tp:oo Matan, Matan tp:oo Njakóp.

¹⁶ Njakóp tp:oo Njósép, pini n:ií Méli u moo.

Yi Méli Yesu u pye, pini n:ií Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê.

¹⁷ Pi dyêédí y:a mê páádi mí loo, kn:ââ Epîlaham, nkoo Dépidi. Pi dyêédí mê y:a mê páádi mí loo, kn:ââ Dépidi, nkoo Mbápilem tpémi y:oo Yisîléli tpémi Mbápilem u

ngwo núw:o tumo. Pi dyêêdí
mê y:a mê páadi mî loo,
yed:oo Yesu Kédisu mî ta.

*Yesu Kédisu u ngwo pyodo
Luukí 2:1-7*

¹⁸ Yesu Kédisu alanté ta. U
pye Méli, Njósép u yémî p:uu
yidoo kwo. Ghêlí daangé
yéé knopwo, u lama yaa wo,
apê, Chóó Lémi u Ghê Dmi
ngê tp:ee a mênê ngmêdé
káâ. * ¹⁹ U moo Njósép, pi
mb:aa. U yi u ngwo dêpwo
kwo, Méli u pi yoo vy:o nî
dyênê, u yi u ngwo doo kwo,
Méli tumutumumu nî kpîpî.
²⁰ Yi kópu p:uu dpodombiy:e
doo nuw:o, mgîdí ngmê ngê
nmî Lémi u enjel ngma a
wâdívyîngo, kwo, Njósép,
Dépidi u tii íedê pini. Kwo,
Kópuni Méli ngê pyodo, p:uu
kidimê nuw:o. Kwo, Méli
dpî nya ngi, ngmâm ngê dpî
pyódu ngi. Kwo, Chóó Lémi
u Ghê Dmi ngê tp:ee u mênê
yinê dê káâ. ²¹ Kwo, Tpémini
wa tpyé, u pi dpî ntaa ngi,
Yesu, mu kópu u díy:o u yoo
yinê wa ngee té, yi yikî dmi
u pwo wa ghay. (Yesu u nt:u
kópu, yoo yi Mbwámê.) *

²² Kópuni Chóó Lémi u komo
kapî pyu ngmê ngê a d:êê ngê,
Chóó Lémi ngê yinté a ntiye
ngê. Yi kópu ala,

²³ Kwodo ngmê mbwili ngê
wa ghê,

tp:ee ngmêwa tpyé, u pi
Imanuwel.

(Imanuwel u nt:u kópu,
Chóó Lémi nmî p:uu a t:a.) *

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njósép
nyaa wo, kópuni enjel ngê
u wóó k:oo u kwo mîné
vyu, yi kópu d:uu ngê, Méli
nyââ, u kpâm ngê pyódu
ngê, ²⁵ ngmênê kópu nongo
daangmê mdo ngópu, u dí mî
tpamê wo. Njósép ngê tp:ee u
pi nt:ângo, Yesu.

2

*Mâawe ndîi knî y:oo Yesu u
ngwo mî m:uu ngópu*

¹ Yesu p:aani n:ii ta, u pi
Petîlem, Njuda Wee u kwo
p:aani ngmê. Yi dini ghi ngê
Helodi king ngê doo ya. Kââdí
kwéli dpo kee, mâawe ndîi knî
ngmê y:i a ndê dniye, Nje-
dusalem mî taa dniye. Pudu
knî yi kakêmê chámêchámê yi
tpóknî yi lama mb:aamb:aa
ngê doo ya. ² Dini ghi n:ii
ngê Njedusalem taa dniye,
Nju tpémi yi kada pini knî
ye póó dniye, yepê, Tpémini
nmyi king ngê wa pyódu, ló
y:i ta? Yepê, Dini ghi n:ii
ngê a ta, u pudu nmî p:o
kînmo módu. Yepê, Yi tpómu
yidun:aa châpu, u l:êê díy:o
nmo lee dniye. ³ King Helodi
ngê dini ghi n:ii ngê yi kópu
nyongo, ghê u mênê ghipé
wo, u nuw:onuw:o u kópu ngê
pyodo. Njedusalem tpémi yi
nuw:onuw:o u kópu ngê mye
pyodo. ⁴ Kpêê yiyé pyu yoo
yi kada pini yoo a danê too,
dêêpî pyu yoo myedê danê
too, ye póó wo, yepê, Chóó
Lémi ngê pini n:ii a ngmidi
ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:aa,
ló p:aani wa t:aa? ⁵ Kwo,

Petîlem wa t:aa, Njuda Wee u kwo. Kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo,

⁶ Njuda Wee u kwo p:aani n:i i u pi tédê, Petîlem,

dîyo u pi ndîi ngê wa pyódu, mu kópu u dîy:o dîyo yi p:aani pi ngmêwa t:aa,

pini n:i i ngê a yoo Yisîléli tpémi adî y:enê dé.

⁷ Wod:oo Helodi ngê yi mââwe yoo tumutumumu a danê too, yepê, Ló wéni ngê yi pudu mwiyé nmyinê m:uu ngópu? Dini ghi n:i i ngê u kakêmê u kwo chámê ngópu, ⁸ wod:oo Petîlem dy:ââ too, yepê, Yi tpémi mb:aamb:aa ngê dpîmo pyw:ee yó. Yepê, Dmyinên:aa pyw:ee knomomê, amêma a ka modo vyi yó, u nkwo wanî lê, an:uu châpu. ⁹⁻¹⁰ Wod:oo kada a y:ee ngópu. Puduni yi p:o a m:uu ngópu, maa p:uu yi pudu mê m:uu ngópu, dnye yâmuyâmu. Yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. Tpómu kwéli doo a ya, yi pudu y:i mî ghê wo, yi tpémi u ngwo a pyw:ee ngópu. ¹¹ Ngomo k:oo yi kee dniye, apê, U pye vyââ mu tóó. Yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, u ngwo châpu ngópu. Yi péé dmi kpêmî ngópu, tpile mb:aa knî u kwo ngmê y:ee ngópu, nkól ngmê, pídánkinsens myomo, mêê pyolo. Yi tpile knî yi pywuu dmi pââ ndîi dé.

¹² Dini ghi n:i i ngê yi p:o mēdnye diyédiyé, Chóó Lémi ngê wóo k:oo yepê, Helodi ka

máádi nangê kwolo. Wod:oo kn:aa máádi m:uu kalê ngópu.

Njósép mupwoknî Yichip u ngwo lee dniye

¹³ Mââwe yoo yi lee dniye, Njósép ngê nmî Lémi u enjel wóo k:oo ngmê módu, kwo, A piidi. Kwo, Méli ghee yi k:i i mbêpê dmyeno, Yichip núw:o dé, y:i dmyinên:aa ya, u dî nga am:aa vyi. Kwo, Helodi ngê ye tpémi u nmy:uu kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Kwo, Wa a pyw:ee knomomê, wa vy:a. ¹⁴ Wod:oo yi mgîdí vy:o Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:i i kada a y:ee ngópu, Yichip dîyo mî taa dniye. ¹⁵ Y:i dnyen:aa ya, u dî Helodi mî pwene. Nmî Lémi ngê chóó u kópu u ngwo a ntiye ngê, kópuni puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee Yichip doon:aa ya, y:i u kwo nîmo mbwolo, u ngwo a loo.

Helodi ngê tp:ee yilî u ngwo vyâ

¹⁶ Helodi ghêlî daangê pwene, dini ghi n:i i ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini knî y:oo até dé dóó nê, yi p:o maa diyé dmi, wod:oo d:ud:umbiy:e nod:e wo. Wéni n:i i mwiyé u kwo kêma ngópu, nuw:o kwólu, apê, Yi tpémi ngê m:ââ miyó doongê ndîi. U lede knî ye yepê, Petîlem dmyinê lêpî, tpémini kamî dê taa dmi, n:i i knî y:oo m:ââ miyó doongê ma ngópu, dp:uu vya tóó. Wod:oo lee dniye, yinté mî d:uu ngópu, Petîlem Wee u kwo tp:ee mââ kamî yintómu vya tumo. ¹⁷ Kópuni

Njedîmaiya ngê yi wee p:uu wunê a d:êê ngê, yi lede knî y:oo yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

¹⁸ Laama Wee u kwo mbê ndîi ngê dê pyódu.

Lechel u too pee yoo yi tp:ee yoo yi l:êê dîy:o ka mbê té.

Ka mbê té. Doo u ntââ pi ngê yi nuw:o dmi daawa l:âmo,

mu kópu u dîy:o yi tp:ee yoo yi ghê dmi daa pyede.

Njósép mupwoknî Yisîléli u ngwo mē diyé dniye

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Helodi pwene, Njósép mupwoknî Yichip dne ye ya. Njósép ngê u wóo k:oo nmî Lémi u enjel ngmê módu, ²⁰ kwo, A piidi, Méli ghee yi k:ii nmyi wee u kwo mē diyé dmyeno, Yisîléli. Kwo, N:ii ngê u yi doo kwo, Ye tpémi nî vy:a, kêdê pw:onu. ²¹ Wod:oo Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:ii kada a y:ee ngópu, yi wee u kwo mē diyé dniye. ²² Dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Helodi tp:oo Akeleyas Helodi ngê u mí u d:aa kêdê kâadî, Njuda tpémi yi king ngê dê pyódu, Njósép nkîngê mbê wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi nmîn:aa ya. U wóo k:oo nmî Lémi u enjel mē módu, kwo, Nkálili Wee u kwo dpî lee dmyeno, yi dmyinên:aa ya. ²³ Wod:oo Nkálili Wee u kwo lee dniye, p:aa ngmê yi dnyen:aa ya, u pi Nasalet. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê

wunê a d:êê ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

Pi knî y:oo u pi wa ntaa ngmê, Nasalet pi.

3

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mak 1:1-8; Luukî 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu mââwe ngê pyodo, Nasalet doo ya. Yi ngwo Njon Baptist ngê u dpodo kn:ââ chópu. Njuda Wee u kwo w:amî mbêmê pi knî ye dpîmon:aa dêêpî. ² Yipu, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno. ³ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adí kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó, maa mb:aa yidó yé yó. *

⁴ Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpîdí gh:aagh:aa ntee dpîmo a t:emî, Njon ngê yinté kpîdí myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpîdí. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyílo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo u ch:ee dpîmo kuwo dê, mu kópu u dîy:o nté y:i dêpwo ya. ⁵ Njedusalem pi yilí Njon ka loo, Njuda Wee u kwo p:aa woni knî yi

* 3:3: Is 40:3

k:oo yoo a ndê dniye, Njon ka lee dniye, mbwaa ndîi Njódan u nkîgh:ê p:aani n:ii a pyede, yi p:aani tpémi Njon ka mye lee dniye, dnyen:aa ng:aang:aa. ⁶ Yi dono yilî yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a y:emî dé, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan yinê dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitísîm ye dpîmo yém, yi dono yilî u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísîm kígha, yi kélî ghê Pádisi yoo, Sadyusi yoo yilî u kwo mye loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitísîm kalê nmîne. Njon ngê yi gha dmi módu, yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nmye, Mbápitísîm mbêmê Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. Yepê, Nmyi dono yilî mwiyé kée tóó. ⁸ Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilî dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dé ngmêê t:oo. * ⁹ Yepê, Ala kópu namê tpaépê, Epílaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vwuwo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vwu, ngmênê nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdí ngmê. Yepê, Vyílo yi yéli ye ada a vwuwo. * ¹⁰ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadí

kîyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:ii nt:u mb:aamb:aa ngê daa kelekele, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

¹¹ Yepê, N:ii ngê u dono yilî wa kée té, yi pini mbwaa ngê wanî mbápitísîm kwolo, ngmênê pini n:ii a kuwó wunê kwo, yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísîm kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbápitísîm kalê nmyo. Yepê, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê tédê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. * ¹² Yepê, Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:ii yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:ii yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísîm kwólu

Mak 1:9-11; Luukî 3:21-22

¹³ Yi dini ghi ngê Yesu ngê Nkálili Wee a kuwo ngê, Njódan mbwááni a núwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitísîm kalê nédi. ¹⁴ Ngmênê Njon ngê kwo, P:ee wuchi mbápitísîm kalê nê. Kwo, Lukwe dîy:o mápítísîm kígha u pi a ka nye tpaépê. ¹⁵ Yesu ngê kwo, Ala ngwo yenté mwiyé mbápitísîm kalê nédi. Kwo, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi ngê nye a vyi

* 3:8: Dpodo 26:20

* 3:9: Njon 8:33-40; Lóma 2:28-29; 4:12

* 3:11: Njon

1:33; Dpodo 1:5

too, doo u ntââ yi wépi dmi daanyi puwâ. Wod:oo Njon ngê mbápitisi m kwólu. ¹⁶ Yesu mbwaa lêê u mênê yedê pii wo, apê, Mbóó mêtê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:émê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. ¹⁷ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódó a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. *

4

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódó

Mak 1:12-13; Luukí 4:1-13

¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê núwo, apê, Setan ngê y:i pêtên:aa tókó ngê. * ² Yi doon:aa ya, wu podoy:a wo podoy:a nté dêpwo pîpî, dómu ndîu u ngwo yi kele. ³ Wod:oo Setan u kwo loo, kwo, Mum-doo nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye kî chêêpî knî ngma a ngini, nté ngê pyódu té, ma té. ⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini.

⁵ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê. ⁶ Setan ngê kwo, Mum-doo nyi Chóó Lémi Tp:oo, mum-doo mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala

ngomo pw:ono a mbêka, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêêpî ngi.

Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo,

nyi dê chêêpî u mênê daanyinê dêê dê.

⁷ Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u dîy:o puku yedê ala kópu mye tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini kidima a tókótókó.

⁸ U kuwó dini ghi ngê Setan ngê mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu y:i u kwo mîné kêma too, yi kópu mb:aa yilî y:i u kwo myemîné kêma too. ⁹ Setan ngê kwo, A dnye nye nyêmî knomomê, nyi mbodo dê y:e k:ame a ka nyinê wowo knomomê, ye kî tpile yintómu nga wanî kê. ¹⁰ Yesu ngê kwo, Setan. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini chi chââchââ,

kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo.

¹¹ Setan ngê Yesu yedê kuwo ngê, wod:oo enjel yoo a lee dniye, Yesu mî ngee ngópu. *

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mak 1:14-15; Luukí 4:14-15

¹² U kuwó dini ghi ngê Njon ngê king Antipas Helodi

* 3:17: Mát 12:18; 17:5; Luukí 9:35

* 4:1: Hipilu 2:18; 4:15

* 4:11: Hipilu

ka u dono kópu yilí dpímo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu nyongo, Njuda Wee a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo loo. ¹³ Nasalet myedé kuwo ngê, Kípêêníyém doon:aa ya. Yi p:aani Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê a tóó. Yi p:aani Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dé yi wee u kwo a tóó. ¹⁴ Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê, yi wee u kwo doon:aa ya. Yi kópu ala.

¹⁵ Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dé yi p:uu n:aa mbumu.

Ntii kêpa máádi u nkígh:ê yi yoo dé yi wee a tóó,

Njódan mbwááni ntii yi kéli ghê.

Yi wee u pi mye Nkálili,

yélini daa Nju tpémi yilí y:i a tóó.

¹⁶ Yélini y:i a pyede, mgídi vy:o a wee,

ngmênê díyo nmî Mbwámê u wuu ndîi wa m:uu ngmê.

Yi yéli pwopwo u wee dnyimo a pyede,

díyo u wuu ndîi yi pwo wa kée.

¹⁷ Nyââ, yi dini ghi ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ y:i mî chópu, pi knî ye yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno.

Yesu ngê u mwiyémwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mak 1:16-20; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vuywó mo. (Yi Saimon u pi mye Pita.) ¹⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódó. Yepê, Te u vuywó ntee dpí lama a tóó, pi vuywó yinté dpí lama n:aa kígha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo núw:o. ²⁰ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu. ²¹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dé. Yi mî Sepédi u k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. ²² Wod:oo yi mî dinki k:oo a kuwo ngópu, Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu p:aani p:aani u ngwo dpímon:aa dêêpî, myedpímon:aa pi pyipyi

Mak 1:39; 3:7-12; Luukî 6:17-19

²³ Yesu p:uu Nkálili Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpímon:aa dêêpî, kópu mb:aa p:uu ye dpímon:aa mbumu, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê

kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilî mye pyi ngê. Mbii dyêêdí daa ngmidi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too. ²⁴ Sidiya u wee yintómu knî yi kwo p:aani p:aani yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo pi knî y:oo pwopwokopwe yilî u kwo a núw:o ngópu, mbii dyêêdí daa ngmidi yedoo ya. N:ii knî y:oo kópu dyêêdí daa ngmidi dnya a vyímî, u kwo myedê núwo tumo, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, n:ii knî y:e nyuno pwopwo dpîmo kelekele, n:ii knî yi kpâlî dmi ntóó dé, u kwo myedê núw:o tumo, yi yéli yintómu Yesu ngê pyi ngê. ²⁵ Pi yintómu knî y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, Nkálili Wee u kwo tpémi, P:aa Y:a knî yi Wee u kwo tpémi, Njedusalem tpémi, Njuda Wee u kwo tpémi, Pédiya Wee u kwo tpémi. Yi yéli daa wee ngmidi yi kwo a ndê dniye, u ngwo dnye yâmuyâmu.

5

Yesu mbu mbêmê u ngwo doo dêêpî

Luukî 6:20-23

¹ Yesu ngê yoo yi módu, wod:oo mbu mbêmê kee wo, y:i mbwódo mî yaa wo. P:uu ndiye pyu knî y:oo a yina ngópu, ² wod:oo doo ndiye kîgha dé.

³ Yepê, Pinté knî y:oo u yi ntee a kwo,
Pi knî y:oo dny:oo ngêêpî nmo,

n:ii knî y:oo u yi yinté mye kwo,
Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmo,
yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele,
Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té.

⁴ Yepê, N:ii knî y:oo yi dono knî yi l:êê díy:o tpéé kópu dpî vyi ngmê,
mye mbê nyédi,
yi gha dmi dny:oo pywelepywele,
Chóó Lémi ngê yi dono yilî u kuwó wa kée té,
yi nuw:o dmi amê l:âmo té.
*

⁵ Yepê, Yélini daa kadakada nyédi,
yi gha dmi dny:oo pywelepywele,
Chóó Lémi ngê kópuni u pi wunê a vyu, y:e wa d:uu, kóó k:oo wa kaa té.

⁶ Yepê, N:ii knî ye kópu mb:aa d:uud:uu yi nté njini ngê a ya yédi,
yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele,
Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu té,
yi ntini ngê wa pile dmi.

⁷ Yepê, N:ii knî ye yoo dpî ch:anê dmi,
yi gha dmi dny:oo pywelepywele,
Chóó Lémi ka u nkwo wa ch:anê dmi.*

⁸ Yepê, N:ii knî y:oo yi nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daa kîgha tumo,
yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

* 5:4: Tpyuu 7:17 * 5:7: Njems 2:13

* 5:8: 1 Njon 3:2-3

Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa
kaa té,
nipi adnyin:aa ya kmaapî.
*

9 Yepê, N:ii knî y:oo yoo
wunê kââdîkââdí tumo,
yi gha dmi dny:oo py-
welepywele,
mu kópu u díy:o Chóó Lémi
ngê ye wa vyi,
yewo, Nmyo a tp:ee
dmââdîma.

Yewo, Nê pi kââdîkââdí pyu,
a nt:anê dmyi yaa dmi.

10 Yepê, N:ii knî y:oo Chóó
Lémi u l:êê díy:o kópu
mb:aa adnyi d:uud:uu dé,
k:omo tpile mgîdí u yoo knî
y:oo adnyi kpakakpaka
dé,

amyednyi vyee dé,
ngmênê yi gha dmi dny:oo
pywelepywele,
Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa
kaa té. *

11 Yepê, A l:êê díy:o pi
knî ye wanmyi diya dmi,
k:omodanê mbêmê kópu
dono yilî nmyi p:uu ad-
nyin:aa tpapê, amyednyi
vyee nmyo. *

12 Yepê, Yi
dono vy:o nmyi gha dmi
dpî pywálí dniye, dono ngê
kîngî pyaa dmi, mu kópu
u díy:o yi mgîní vyímî u
pywuu mb:aa wanmyimo
ngee ngmê, mbóó p:uu. Yepê,
Yi kópu daa nmyi mo nmye
wa pyódu. Yepê, Yinté kópu
knî yi kn:ââ knî y:oo Chóó
Lémi u komo kapî pyu knî
y:e wunê kîmyedê d:uu tumo.
Yepê, Chóó Lémi ngê u komo
kapî pyu yoo yi dpodo ntee

wa pwila, yinté wamye pwila
nmýo.

*Ntii lam yi mgongo
danêmbum*

*Mak 4:21-23; 9:50; Luukí
14:34-35*

13 Yesu ngê p:uu ndiye pyu
knî ye mgongo ngmê kwólu,
yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê,
Nté tpyópu u mênê ntuu daanyi
yé knomomê, ye u n:uu daadí
ya, pwópwó ngê wa pyódu,
nanê wa ma. Yepê, Wo yéli
knî ye ntuu ntee tpile ngê dmy-
inên:aa ya. Yepê, Ntuu vy:êmî
têdê nmyi tp:ee ngmanmyi
dy:ââ knomomê, pye nkwodo
ntuu wa vy:êê knomomê, yini
pwópwó, u n:uu daadí ya,
ye lónté mb:aamb:aa ngê wa
pyódu? Yepê, Doo u ntââ.
Yepê, U dpodo daadí ya, wan-
myi pii ngmê. Yepê, Ntuu n:ii
nmyi mênê a tóó, chedê ngê
kîngê pyódu.

14 Yesu ngê mgongo ye
m:uu kwólu, yepê, Nmyo yoo
wo yéli yi pywápê ntee tpile
dé. Yepê, P:aani n:ii mbu
mbêmê anyi gh:ii knomomê,
doo u ntââ pi daawa ngmo. *

15 Yepê, Lam myenté. Yepê,
Dini ghi n:ii ngê mgîdí dpo
ghay, n:ii ngê lam dpo vuywó,
doo u ntââ tpile u pwo k:ame
daawa kââ, mu kópu u díy:o
lukwe ngê mgîdí wa chaa?
Yepê, Yi pini ngê lam dpo
y:oo, ya nkwodo dpî kââ,
yoo u ngwo dpî numo m:uu.

16 Yepê, Nmyo mye ntee dé.
Yepê, Nmyo yoo yi lam dé,
mb:aamb:aa ngê dmyinê
dnyednye, kópu ngmê ngê

* 5:10: 1 Pita 3:14

* 5:11: 1 Pita 4:14; Njems 1:2

* 5:14: Njon 8:12

kíngê dyênê nmyo. Yepê, Kópu mb:aa n:ii anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo dny:oo mumu dé, yi kópu knî yi l:êê díy:o nmyi Mí dny:oo chaa kîgha, pini n:ii mbóo p:uu wunê tóo. *

Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu p:uu kópuni vyu

17 Yesu ngê yepê, Alanté namê nuw:o, Nê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu, Chóo Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dé yinê a chedêchedê té. Yepê, Kêle. Yepê, Daa yi chedêchedê u l:êê díy:o nê loo, ngmênê yi kópu dyuu yi ntiyentiye u l:êê díy:o nê loo. * 18 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, yepê, mbóo dyámê ntee chedê ngê ghêlí k:ii daawa pyaa knî, Chóo Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê myedaawa pyódu, mu ngmidi l:âmo myedaawa a ngêpa, u dî kópu yilí yintómu wamî pyaa dmi. * 19 Yepê, N:ii ngê dêêpî kópu dyuu adí chââchââ dé, u pyipe knî ye amyedîn:aa tpaê dé, Chóo Lémi kóo k:oo yi pini u pi ndî ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii ngê dêêpî kópu ngmê daadî chââchââ, u pyipe yoo u nt:anê wa yé té, k:omo tpile yi dêêpî kópu daa ndî, ngmênê Chóo Lémi kóo k:oo yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu. * 20 Yepê, Ndê kópu nmye m:uu n:aa tpaê. Yepê, Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo dêêpî kópu

dyuu yi too pee mbêmê a chââchââ tumo. Yepê, Dêêpî kópu dyuu ntênê daanmyi chââchââ dé, ye Chóo Lémi kóo k:oo daanmyi ghê dmi. *

Yesu u kópu, pi ka nod:enod:e p:uu

21 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Pi nangmê vy:a, n:ii ngê pi ngmêdê vya knomomê, dpî kóté kalé yó, u nkwo dpî vya yó. 22 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii u mbwó ka dê nod:e knomomê, ye dono kópu ayi d:uu, kóté tédê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó ka dê vyi knomomê, MODO podo, ye dono kópu ndî ayi d:uu, kóté ndî tédê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó p:uu wa vyi, Wu pini dono, Chóo Lémi kóo k:oo daawa ghê, yepê, yi pini Chóo Lémi ngê kóo k:oo p:ee daawa kââ, ndiya wa kée. Yepê, Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. * 23 Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóo Lémi ka tpile ngmanyi y:oo, kópu ngmanyi nuw:o kwolo, kópuni u l:êê díy:o m̀wó nga a nod:enod:e yédi, * 24 ye yi tpile y:i dpo kuwo ngi, m̀wó ka dpî lili, yi kópu dp:uu l:âmo nyoo, mb:aamb:aa noko moon:aa y:ee nyoo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê modo dini, Chóo Lémi ka yi tpile moon:aa y:eni.

* 5:16: Epeso 5:8-9; 1 Pita 2:12 * 5:17: Lóma 3:31 * 5:18: Luukí 21:33

* 5:19: Njems 2:10 * 5:20: Mát 23:3; 2 Tim 3:5 * 5:22: Njems 3:6; 1 Njon

3:15 * 5:23: Mak 11:25

25 Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adî kwo, Nî kóté kalê nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté tédê adî ñeñe nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamî km:êê nmyo. 26 Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, ye yi anmyin:aa ya, u dí nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo.

Pi u kuwó pyuwúwópyuwúwó

27 Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi lama ka tóo, wunê Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye mwo a vyu, yepê, Pi u kuwó nangmê pwiyé. 28 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii ngê pyââ angmê m:uu, u nuw:o k:oo awo, Kî pyópu u maadí n:aa wowo, yepê, yi pini ngê yi pyópu dpî d:uu, pyââ ti u kópu u nuw:o k:oo yu d:uu. 29 Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, u kuwó dini ghi ngê wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya u nkwo anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee límîlímî ngê anmyi châpwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi. 30 Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o dono wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya

anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi kópu u kwee mwiye anmyinê châpwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi.

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:9; Mak 10:11-12; Luukî 16:18

31 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Mââ ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. 32 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Pyópu ni u tumu mââ daadí ya, u moo ngê kîngî kpîpî. Yepê, Yi pyópu u moo ngê módó wa kpîpî knomomê, kn:aa pini ngê wa nya knomomê, ye yi pini yi pyópu y:oo daa yéyééé u kópu ayi d:uu ngmê, pyââ ti mââ ti u kópu ayi d:uu ngmê.

Yesu ngê kópuni vyu, ndê danê p:uu

Mátiyu 23:22; Njems 5:12

33 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Kópuni u l:êê dîy:o Chóo Lémi u pi ngê anmyi kpaá, yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, u pi ngê módó myekidingê kpaá. 34 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Dmyinê ndê danê, kpaá ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Chóo Lémi u

pi ngê nangê kp:aa, mbóó dyámê yi pi ngê myenangê kp:aa. * 35 Yepê, Mbóó u pi ngê nangê kp:aa, mu kópu u díy:o doo u ntââ mbóó p:uu kópu daangmanmyi d:uu ngmê, Chóó Lémi ngê yinê a y:enê. Yepê, Dyámê myenté, u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u díy:o doo u ntââ dyámê daanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a y:enê. Yepê, Njedusalem u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u díy:o daa nmyi chóó nmyi p:aa, king ndêndê ngê yinê a y:enê. 36 Yepê, Nmyi mbodo dmi ngê myenangmê kp:aa, mu kópu u díy:o doo u ntââ nmyi chóó nmyi mbodo gh:aa dmi daanmyi ngmêê t:oo, n:ii kpêdêkpêdê dé, mbéédi ngê daanmyi pyódu t:oo, n:ii mbédimbédi dé, kpêdêkpêdê ngê daanmyi pyódu t:oo. 37 Yepê, Dmyinê ndêdanê. Yepê, Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Yepê, Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. Yepê, Anmyi kpaa knomomê, ye Setan u komo ayinmyi kapí.

Yesu ntââ vyîmî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 6:29-30

38 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Pi miyó adpî l:êê, ngmê ngê woni ngwolo wa dyênê, ye yini ngwolo u nkwo dpî dyênê yó, myenté ngmê ngê

woni nyóó ntémwi wa pwââ, yi pini nyóó yi ntémwi u nkwo dpî pwaa yó. 39 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaépê, N:ii knî y:oo dono kópu nmye angmê d:uu ngmê, ntââ ye nangmê vy:u. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, y:i myedo dêê ngê. * 40 Yepê, Pi ngmê ngê u yi adí kwo, Mu pini u kpídí u l:êê díy:o ní kóté kwolo, yi pini ngê u nkuwo kpídí u kwo myoo y:ee ngê.

* 41 Yepê, Lóma lede knî y:oo nmye dê vyi knomomê, Nmî tpile dnyinê tóó, wu p:aani nyinê kuwo nmédi, ye yi p:aani dp:uu lee dmyeno, u kada p:aani dpîmo kuwo tóó. 42 Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Nmye wa vyi knomomê, A ngópu mwiyé adîn:aa ya, ye u kwo dpî y:ee yó, u kwo nangê w:ono.

Yesu u kópu, pi ka vuuwo p:uu

Luukî 6:27-28,32-36

43 Yesu ngê yepê, N:ii knî y:oo a ndiye kígha nmyoo, ala kópu a tpaépê ngópu, nmyedpo, Nmyi yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, ngmênê n:ii yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi p:uu u nkwo dmyinê d:uu, nmye myedny:oo diya. 44 Yepê, Yi kópu a tpaépê ngópu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaépê,

* 5:34: Mát 23:22; Njems 5:12; Is 66:1; Dpodo 7:49 * 5:39: Lóma 12:19 * 5:40: 1 Kódin 6:7

Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, n:ii knî y:oo kópu dono nmyi p:uu a d:uud:uu tumo, yi díy:o mēdmyinē ngēpê. *

⁴⁵ Yepê, Yinté kópu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyi Mí Chóó Lémi nt:anê wanmyi yaa dmi, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. Yepê, Yoo d:uudpî chámê, yoo mb:aa yoo dono yi pwo tpii nipi wunê gh:aygh:ay ngê, kââdí wunê pil:apil:a ngê. *

⁴⁶ Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adí ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndî ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kéle, Tákisi ngêêpî pyu dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya. ⁴⁷ Yepê, Kn:aa yéli knî ye daanmyi vwuwo knomomê, nmyi yoo knî ye yi mo anmyi vwuwo, ye yi kópu Chóó Lémi ka daa ndî kópu. Yepê, Mgídí u yoo knî y:oo vyílo yi kópu ye d:uud:uu ngópu, yi chóó numo ka a vwuwo nyédi.

⁴⁸ Yepê, Ala kópu ndî dmyinê d:uud:uu, nmyi Mí Chóó Lémi ntee pini ngê pyaa dmyeno. Yepê, Pi yintómu knî ye ntee wunê vwuwo, pi yintómu knî ye yinté myedmyinê vwuwo. *

6

Yesu yoo yi chaa kîgha p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa yoo yi ngîma dpî d:uu, dpo, Pi knî y:oo chaa kalê nêne, yi pini ngê k:omodanê kópu yu d:uu, Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kwolo. Yepê, Nmyi chaa kîgha u l:êê díy:o yinté kópu nangmê d:uu. *

² Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê ngmanmyi yeedeyeede, pi knî yi ngópu yinté kópu nangmê d:uu, tumu dpî yeede yó. Yepê, K:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, K:omodanê pyu yoo tumu-tumu daa yeede nyédi, ngêpê ngomo k:oo a yeede nyédi, naa têê yoo vy:o mye yeede nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo m:uu nmîne, nmî pi dmi ndî ngê pyódu téne. Yepê, Pi knî y:oo dpî chaa kalê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kalê té, yi yeedeyeede u l:êê díy:o kópu mb:aa y:e daangmêwa a d:uu. ³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê yoo ngmanmyi ngêêpî, tumutumu dmyinê yeedeyeede dé. Yepê, Nmyi pyipe knî y:oo yi tuu kââ pee tp:oo kîngmê ny:ee ngmê. *

⁴ Yepê, Nmyi Mí u lama tumu kópu yilí yintómu u lama a pyede, yinê wa a chaa kalê nmyo, kópu mb:aa yilí nmye u ngwo wa d:uu. *

* 5:44: Dpodo 7:60; Lóma 12:14,20

* 6:1: Mát 23:5 * 6:3: Mát 25:37-40

* 5:45: Epeso 5:1 * 5:48: 1 Pita 1:16

* 6:4: Kílosa 3:23-24

*Yesu nmî Mî ka ngêpê p:uu
u ngwo ye doo danêmbum*

Luukî 11:2-4

⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dye ghi yintómu ngêpê ngomo k:oo a ghodoghodo nyédi, a ngêpê nyédi, yi ngêpê daadî ngê dpî pyódu t:oo, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi chaa kîgha u l:êê dîy:o kuwa myewumê ngêpê nyédi, yoo vy:o. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, pi knî y:oo a chaa kîgha tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê daawa chaa kalé té. *
⁶ Yepê, Yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo dmyinê koko, keñe dmyina a kuwokuwo dé, tumutumu nmyi Mî ka y:i dmyinên:aa ngêpê. Yepê, Nmyi Mî u lama tumo kópu yilî yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilî nmye wa d:uu.

⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngêpê daadî ngê nangmê pyódu. Yepê, N:ii knî y:oo yâpwo ndêndê daa cháâcháâ ngópu, módó kópu yilî a tpaê ngópu, yi kópu yilî daa ng:êêntómu dpî vyi t:oo, yi ngêpê daadî ngê u ngwo dpî pyódu t:oo, yiné ye yi yâpwo ngê yi ngêpê daadî

dpó ny:ee té. ⁸ Yepê, Yi yéli yi nt:anê nangmê yââ, nmyi ngêpê daadî ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o kópuni knî yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmê dp:ee pyede, ghêlî k:ii u kwo dmy:oongê dmy:ee tumo, nmyi Mî u lama wunê kíyedê pyede. * ⁹ Yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii Munmîkó M:aa, nmî pwo nye tóó.

Pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ ngi.

¹⁰ Nmî y:enê kn:ââ límî k:ii a chépi,

ngîma yéli y:oo nuu u kópu ntee wunê d:uud:uu t:oo,

dyámê mbêmê tpémi y:oo yinté myedny:oo d:uud:uu dé.

¹¹ Wonêwodiyédiyé u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

¹² Pi knî yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kée too, nmî dono kópu yinté nguwo myoo kée té,

mêdaanyi nuw:onuw:o dé. *

¹³ Nmî tókótókó ndîi tédê nangê nuw:o nmo,

ngmênê Dono u Kn:ââ kwulo dpî dyé nmédi. *

¹⁴ Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi kuwó wanmyi kée t:oo, ye nmyi Mî ngê nmyi dono kópu dé u kuwó u nkwo wa kée té, mêdaawa a ngî té. *

¹⁵ Yepê, Ngmênê dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o nédê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kée

* 6:5: Mát 23:5; Luukî 18:9-14

* 6:8: Mát 6:32

* 6:12: Mát 18:21-35

* 6:13: Luukî 22:40; Njon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18

* 6:14: Mak 11:25-26

t:oo, ye kópu n:ii dono nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngé mbodo kn:ââ vyuwo daawa kéé té, yi l:êê dîy:o ntââ nmye wa vy:u.

Yesu nté kpîpîkpîpî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹⁶ Yesu ngé yepê, Wéni n:ii knî yi k:oo d:podombiy:e nmye ngêpê nyédi, u l:êê dîy:o nté nmye kpîpîkpîpî ngópu, yepê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ, ch:anêch:anê u pi ngé kîdmyengê ya. Yepê, K:omodanê pyu yoo yi ngîma ndídî dpî kaalí, mu kópu u dîy:o dpo, Yoo yi lama ala kópu paa yaa we, Kí tpóknî y:oo nté kédê kpîpî ngmê, u ngwo paa chaa kalé nmîne. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa t:apê, pi knî y:oo dpî chaa kalé t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngé d:uudpî chaa kalé té. ¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngé nté nmyimo kpîpîkpîpî knomomê, ndídî nmyi ngîma kîngî kelekele. Yepê, Nmyi kwódo ng:oo dmi dmyina a pyw:êml dé, nmyi mbodo dmyinê dyimêdyimê dé, ¹⁸ mu kópu u dîy:o pi knî y:oo daapêdê w:ee y:e, awo, Kí tpóknî y:oo nté dê kpîpî ngmê. Yepê, Nmyi Mî mu ngmîdi u lama yi kópu wa yââ. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilí yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilí nmye wa d:uu.

Daa tpile ndapî yi p:uu nuw:o u danêmbum

Luukî 12:33-34; 11:34-36; 16:13

¹⁹ Yesu ngé p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dyámê mbêmê tpile yilí nmyi ngópu kîngmê ya. Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi myekîngê kwo. Yepê, Yi tpile yilí kwétikwéti ngé dpî pyaa dmi, tpile we knî y:oo woni dpî ma t:oo, kpáápi knî y:oo myoo t:âmo t:oo. * ²⁰⁻²¹ Yepê, Nmyi tpile yilí kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adí kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngé mbóó p:uu ya mb:aa ngé nmye amîmê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê, kwétikwéti ngé myedaawa pyódu. *

²² Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, Mgídí vy:oo lam u wo maa p:uu ntee anyi m:ii, nmyi ngwolo dmi mye yinté dé. Yepê, N:ii ngwolo dê mb:aamb:aa dê, maa d:uudpî kn:aadi, ngmênê n:ii ngwolo dê dono dê, maa dpî kn:aadi. ²³ Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi ngwolo dmi adnyi kwo knomomê, ngópuch:anê yoo daanmyi yeedeyeede dé, ye Chóó Lémi ka máádi

* 6:19: Njems 5:1-6; 1 Tim 6:9-10

* 6:20-21: Luukî 18:22; Kílosa 3:1-2

wanmyi kn:aadi ngmê, mgîdí vy:o anmyin:aa kwo.

²⁴ Yepê, Doo u ntâa pi ngmîdí lémi miyó yi p:uu daadí dpodo. Yepê, Woni u kwo adí diya, woni u nuu u pi ngê adí ya, woni ka dnyinté adí ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adí nyêmî. Yepê, Doo u ntâa ndapî Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi cháâcháâ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapî kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum

Luukî 12:22-31

²⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pîpî ngmê, mbwááni n:ii nmye ndanî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî pyaa knî, kpîdíni nmye t:emî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nté kpîdí daa ndîi kópu dé, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu. * ²⁶ Yepê, Nmê knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê núw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêle, nmyi Mî ngê yinê dpo mbono té, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. Yepê, Dp:ee nmê ntee tpile dé, nmyi Mî ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. * ²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê

anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adí pyodopyodo, ngmênê doo u ntâa nmyi ya daadí ngê daanmya a pyépi.

²⁸ Yepê, Lukwe díy:o kpîdí knî yi p:uu nmye nuw:o nyédi. Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpîdí p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi. ²⁹ Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpîdí mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpîdí mède ch:ii tumo. ³⁰ Yepê, K:omo tpile chii mênê yi awêde a kwo, mâa m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nêné yi nkwodo dpî kâa, kpile ye yinê wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyé kpîlé nmyo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté u kwo nmye kêlimî té. ³¹ Yepê, Nté mbwaa kpîdí knî yi pyw:émî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî ya. ³² Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kêlimî nyédi, vyílo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u lama ka tóó, yi tpile daadnyi ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu. ³³ Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ye yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té. * ³⁴ Yepê, Kópuni yi yi dmi mâa m:ii nmye adí kwo, awêdewêde ngê yi

* **6:25:** Pilipay 4:6; 1 Tim 6:6-8; Hipîlu 13:5; 1 Pita 5:7 * **6:26:** Luukî 12:6-7

* **6:33:** Luukî 18:29-30

kópu ngê nmyi nuw:o dmi kîngî dyênê. Yepê, Yi wéni knî yi k:oo nmyi Mî ngê adî ngêêpî nmyo. Yepê, Lukwe, awêde u nuw:onuw:o u kópu dé nmyinê nmye doo u ntââ dé? Yepê, Mumdo u yi nmye a kwo, nmyemo, Mââ m:ii yi kópu knî y:oo awêde mye dyênê nmîne? Yepê, Yinté nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

7

Pi u pi dyede

Luukî 6:37-38,41-42

¹ Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. ² Yepê, Pi u pi dyede ngê ntoo wili wanmyi yé ngmê, Chóó Lémi ngê yintoo wili nmye u nkwo amî yé. Yepê, Yoo límîlîmî ngê wanmyi kée ngmê, ye Chóó Lémi ngê límîlîmî ngê u nkwo wa kée nmyo. ³ Yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadî ya knomomê, lukwe dîy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadî ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mye pyede. ⁴ Yepê, Lukwe dîy:o yi pini ka wanyi vyi ngmê, Tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi lama daa tóó nmyi chóó nmyi ngîma tpile kmono pee ndîi mye pyede. ⁵ Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mwiyé dpo ngî tóó, u kuwó dini ghi ngê yéli

mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóó nmyi dyââpe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyââpe nangê pwaa té.

⁶ Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê kînmýedî vyi, Yoo límîlîmî ngê ghêli k:ii nangê kée té, ngmênê amê pee ngê nuw:o mbêmê a p:uu dmyinê dpodo, yoo mwiyé dmyinê myeme dé, a p:uu u nkwo ye dmyinên:aa danê. Yepê, N:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa kpêmî t:oo, a kópu dyuu ye dpî vyi yó, ngmênê n:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, a kópu dyuu ye nangê vyi. Yepê, Myenté, n:ii knî nmyi p:uu adnyi d:uu, kópu ye namungê vyi, mu kópu u dîy:o wadnyi kpakakpaka nmyo.

Chóó Lémi ka tpile dmyinê u danêmbum

Luukî 11:9-13

⁷ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni u l:êê dîy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmî. * ⁸ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adî nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adî depedepe, keñe u kwo wa

kpêmî. * ⁹ Yepê, Nmyi vy:0 pini ngmê, tp:00 ngê nté pee u kwo wa dmyinê, ye chêêpî u kwo daawa y:00, doo u ntââ daawa ma. ¹⁰ Yepê, Myenté, tp:00 ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, tpile pê u kwo daawa y:00. ¹¹ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmaâdîma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyuwo têtê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa dé u kwo wa dmy:ee té, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:ee té. *

*Dêêpî kópu yilî yi nt:u kópu
Luukî 6:31*

¹² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni yilî Mósisi ngê a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:00 myedê d:êê tumo, ala yi nt:u kópu, ngî ny:ee yó. Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:00 nmo dny:00 d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé. *

*Yesu maa miyó dé yi p:uu u
ngwo ye doo danêmbum*

Luukî 13:24

¹³⁻¹⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Mááadini kwólu puu têtê a pyw:ee yó, yi máádi dpî kalê yó, ghê ndêndê u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Yi máádi u pyw:êmî dpodo ndîi, u kîgha mye dpodo ndîi, pi yilî knî

y:00 yi máádi daa kîgha ngópu. Yepê, Mááadini kwólu puu ndîi, yi máádi p:uu pi yilî dpî ghê, u kîgha daa dpodo ndîi, ngmênê u dî ndiya.

*K:omodané pyu yoo yi p:uu
danêmbum*

Luukî 6:43-44; 3:9; 13:25-27

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Yélini y:00 yi chóó yi nuw:0 mbêmê Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, yi yéli y:00 kîngê dóó nmyo. Yepê, Yi too pee mbêmê nmyinê nmye sipi ntee yéli ngê ayidnyin:aa ya, ngmênê yi gha dono dé, yi nuw:0 dmi chii w:ââ u nuw:0 dé. * ¹⁶⁻¹⁸ Yepê, Kópuni adnyi d:uud:uu dé, yi kópu knî yi mbêmê u ngwo anmyi mya t:00. Yepê, K:omo tpile mb:aamb:aa ngê nmye adnyi danêmbum, ngmênê yi l:êê ghi dono ngê adnyi ya. Yepê, Nté kîgha u mgongo nmye ngmên:aa kîgha. Yepê, Chikini n:ii nkwodo kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwodo d:uudpî kaalí, myenté pwópwó n:ii nkwodo dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwodo mêt:uudpî kaalí. Yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadí ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwodo kéme kîgha daanyinê ngee,

* **7:11:** Njems 1:17 * **7:12:** Luukî 6:31; Lóma 13:8-10 * **7:15:** Dpodo 20:29;

2 Pita 2:1 * **7:16-18:** Njems 3:12

dpumo nkwodo t:aa kîgha myedaanyinê ngee. * ¹⁹ Yepê, Yini n:ii nkwodo nt:u mb:aa d:uudpî kaa knomomê, anyi kpono, pââ ndiya anyi kéé. * ²⁰ Yepê, K:omodanê pyu knî y:oo kópuni adnyi d:uud:uu dé, y:e anmyinê w:ee t:oo.

²¹ Yepê, Pi yilí knî y:oo a ka adnyi tpaê, a ka wo, A Lémi, yepê, ngmênê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê dmi. Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu dé ye d:uud:uu tumo, vyílo yi yéli kóó k:oo wa ghê dmi. * ²² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê pi yilí knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmí Lémi, mî mbêmê ngópu dyuu pi knî ye kînnee a tpaê, mî mbêmê pi knî y:e yi kmêna yilí nmí ngm:ii kwólu, mî mbêmê kópu ndîi yilí my:oo d:uu ngê.

²³ Yepê, Ala kópu u nkwo ye waní vyi, yenê, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, a lama dp:ee pyede. Yenê, K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmyee a tpaê, ngmênê kópu dono yilí nmyee a d:uud:uu. *

Ngomo wuwó pyu dê yi mgongo danêmbum

Luukí 6:47-49

²⁴ Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee té, a d:uud:uu too, yi pini gha pi, u ngomo nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgî mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpî wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó. ²⁵ Yepê,

K:omo tpile ló yópu ndîi ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpî tpaá. ²⁶ Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:oo, daa cháâcháâ too, yi pini ngê u ngomo daa nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té. ²⁷ Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límî k:ii dpî tpaá, dpî tpikimbiy:e.

Yesu u kópu p:uu yoo u ngwo dnye nyepê

Mak 1:22; Luukí 4:32

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u danêmbum pi knî ye a kélí ngê, kópuni ye vyi too, yi nyepényepê u kópu ngê pyaa dniye, ²⁹ mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpaê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpaê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndê kópu dé.

8

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mak 1:40-45; Luukí 5:12-16

¹ Yesu p:uu mbu mbêmê yedê ghêpê dniye, pi yilí tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu. ² Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A Lémi. Kwo, U yi nga choo kwo

* 7:19: Njon 15:6

* 7:21: Luukí 6:46; Njems 1:22,25

* 7:23: 2 Tim 2:19

knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. ³ Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê. ⁴ Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. *

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Luukî 7:1-10

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Kîpêênnyem mî taa dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ngmê Yesu ka a loo, u kwo nkêpê mbê wo, ⁶ kwo, A lémi. Kwo, A dpodo pyu a p:aa pee ngmêkiyedê mbii, daa kêmakêma a pwopwo, u dîné daa ghîdí. ⁷ Yesu u kwo póo wo, kwo, Mumdoongomo k:oo anê lê, nmodo pyu an:uu pyi? ⁸ Yi pini ngê kwo, D:aa u ntââ. Kwo, doo u ntââ a ngomo k:oo daanyiné nî. Kwo, Ngmênê kópu yi vyi, a dpodo pyu u ngwo wumê pyiyépyiyé. ⁹ Kwo, Kópuni nye tpapê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Kwo, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo

vyi, dpî d:uu. Kwo, Kópuni a lede knî ye dpî vyi, dpî d:uu ngmê. Kwo, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Kwo, A dpodo pyu u l:êê dîy:o pyiyépyiyé u pi vyi ngi, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepênnyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu, ye diyé wo, yepê, Yisîléli tpémi yi vy:o kîntoo kêlîmî pyu d:oo ngmê módu. * ¹¹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóo k:oo wa ghê dmi, Epîlaham mupwo káami yi k:ii nipi adnyin:aa yakmaapî, * ¹² ngmênê yélini yi kn:ââ Epîlaham, Chóó Lémi kóo k:oo p:ee paan:aa ghê dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê yi yéli kuwa wa kée té, mgîdí vy:o adnyin:aa kwo, yi ngwo tpéé kópu amî vyi ngmê, adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kekekele adnyin:aa paa. * ¹³ Wod:oo Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka kwo, Ngomo k:oo mé dini. Kwo, Ngêlîmî u l:êê dîy:o, kópuni u mdoo a ka cha núw:o, yi kópu n:aa d:uud:uu. Yi kópu yi vyu, yi ngwo yi dpodo pyu u mbii chedê ngê mê pyodo.

Yesu ngê Pita u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mak 1:29-34; Luukî 4:38-41

¹⁴ Yesu Pita u p:aa pee loo, u ngomo k:oo yi kee wo. Pita u

* 8:4: Mát 9:30; Mak 7:36; Luukî 17:14
13:28-29 * 8:12: Mát 25:30 * 8:14:

* 8:10: Mát 15:28

* 8:11: Luukî

mbywé pyââ mbii tédê módu, apê, Ngmítédmino mu dpî. *
 15 Yesu ngê kóó p:uu kêê yi yó, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mē ghêédí wo, Yesu ka nté mē y:ângo.

16 Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, pi knî y:oo Yesu ka mbii pyu yilí ñuw:o ngópu, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye ñuw:o tumo. Yesu yi kmêna knî ye mbwolo, u ngwo ngm:ii kalê too, mbii pyu yintómu mye pyi too.
 17 Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Chóóchóó nmî mbii yilí amí chedê té. *

*Pi ngê komo ngê kîngî vyi
 Yesu aní yâmuyâmu
 Luukî 9:57-62*

18 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo yi módu, apê, Yilí ngê a ka até dē pyódu, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle. 19 Kada ghêlí dēpangê y:ee ngópu, dēêpí pyu ngmê u kwo até yi loo, kwo, Mâawe. Kwo, Kwéli wanyi lê, ana a yâmuyâmu ngi. 20 Yesu ngê kwo, Mumdoos anya a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, yi a dpî nyédi, ñmê knî yi ny:uu a pyede, yi a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyímí tédê myedaa tóó. Kwo, Mumdoos nyi u ntââ, anya a yâmuyâmu nê? * 21 Pi

m:uu, Yesu p:uu ndiye pyu ngmê, Yesu ka kwo, M:aa a ngópu mwiye paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi. 22 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mak 4:35-41; Luukî 8:22-25

23 Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, dinki k:oo yi wo dniye, kada yedê y:ee ngópu. 24 Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vyuwó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo, ngmênê Yesu doo dpî. 25 P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Nmî Lémi, ngee nmédi. Kwo, Awêde nmo pwopwo té. 26 Yesu yedê pii wo, yepê, Lukwe dîy:o nmye nkingê té. Yepê, Nmyi kélímí lukwe ngê tédê ngê dē pyódu. Wod:oo ghêêmí ghê wo, vyuwó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vyuwó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mē kââ. 27 P:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, noko yepê, Kî lónté pini, vyuwó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

Nkedîsa pi dé yi danêmbum

Mak 5:1-20; Luukî 8:26-39

28 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimí tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnaya a ya. Pi miyó dē y:oo maadî a pyódu tumo. Yi tpódu y:e yi kmêna

dnye kwo, kpomo u mênê pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, y:i a ndê knopwo. L:êê pyu ndîi ngê dpîmo ya, pi knî y:oo yi máádi dédnyimo kîgha, apu, Angmê vya nmo. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, wod:oo dpodombiy:e u kwo mbwóó knopwo, kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe nye ngmanyi md:o? Kwo, Nangê kpada nyo. Kwo, Kpadakpada u wo doongê dyimê wo. * ³⁰ Mbwêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmêdoo kwo, y:i dnye kmaapî. ³¹ Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, Nye ngm:ii kîgha nmo, ye u ntââ kî mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. ³² Yesu ngê yepê, Dmyinê lêpî. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini dê a kuwo dumo, mbwêmê knî yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³³ Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vvuwo, yi yéli mye mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, kópuni yi pini dê y:e pyodo, pi knî ye myemînê nté tumo. ³⁴ Wod:oo yi p:aani tpêmi yintómu Yesu ka lee dniye. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, u kwo nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyinê kuwo.

9

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mak 2:1-12; Luukî 5:17-26

¹ Yesu p:uu dinki k:oo mê wo dniye, kpé lêê mê ngmêê ngópu, yi p:o Kîpêênnyêm mîmê tee dniye, ² u knêyómu ya pyu y:i u kwo ngmê núw:o ngópu, u ngmîédmi mbêmê doo dpî. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee, mêdaanyi ch:anêch:anê, nono yilî yintómu dî chedê, Chóó Lémi ngê mêdaawa kpada ngi.

* ³ Dêêpî pyu n:ii yoo yi doo kwo, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdí. ⁴ Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nmye nuw:o dono té? ⁵⁻⁶ Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dé kée té, mêdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êédé, ngmîédmi a ngini, p:o lili. * ⁷ Wod:oo yi pini a pii wo, u p:o loo. ⁸ Pi knî y:oo yi m:uu ngópu, nkîngê

* **8:29:** Mak 1:24; Luukî 4:34,41; Kîlosa 2:15

* **9:2:** Luukî 7:48-49

* **9:5-6:**

mbê dniye, Chóó Lémi chaa kalê ngópu. Yinê ye Yesu pi ntee pini, ngmênê Chóó Lémi u pi mbêmê mbwudu ndî ngmêdê chaa.

Yesu ngê Mátiyu u ngwo ng-midi ngê

Mak 2:13-17; Luukî 5:27-32

⁹ Yesu p:uu maa p:uu até yidnye lêpî, mwada y:i tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Mátiyu. Yi pini ndapî ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdî wo, Yesu u kuwó ghê wo.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yi ngomo k:oo nipi dnye kmaapî.

¹¹ Pádisi yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kada pini tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii a kmaapî té. * ¹² Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê. ¹³ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vyu, u nt:u kópu dmyinên:aa a pyw:émî. Yepê, Ala kópu a vyu,

Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndî kópu,

pi ka vyuwo yi ndî kópu.

Yesu ngê yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi dîy:o al:ii nê loo,

yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi dîy:o nê loo. *

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum Mak 2:18-22; Luukî 5:33-39

¹⁴ Yi dini ghi ngê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka lee dniye, kwo, Wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté nmo kpîpîkpîpî ngê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo nmo ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngmê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi? *

¹⁵ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntâá nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mêdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê. *

¹⁶ Yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpîdí mbwee dpo chópu, doo u ntâá kpîdí pee kamî daawa pwila, kpîdí mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpîdí pee kamî

* 9:11: Luukî 15:2; 19:7 * 9:13: Mát 12:7; 1 Tim 1:15 * 9:14: Luukî 18:12

* 9:15: Njon 3:29

dêêkwédi ngê wa a pyódu, kpídî mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpídî pee kamî, kpídî pee mbwee daa numo yi pee dê, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dê. *

¹⁷ Yepê, Wain kamî nmye ngmêda núw:o, doo u ntââ u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedê. Yepê, Nté kpîpîkpîpî mēdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê Mak 5:21-43; Luukí 8:40-56

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, kada pini ngmê u kwo loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A tp:ee módó ala ngwo kédê pw:onu. Kwo, U ntââ wanyinê lê, ngêê dê u pwo any:uu yé dê, yed:oo ghê mē kelekele. ¹⁹ Wod:oo Yesu ghêêdî wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi pini u kuwó ghê dniye.

²⁰⁻²¹ Kada yedê y:ee ngópu, maa p:uu pyââ ngmê yi p:uu kele, doo yâmuyâmu dé. Yi pyópu kmene muwó, dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mē miyó ndîi, wêê p:uu dêpê vyâ. Alanté doo

nuw:o, apê, Pi yilí yi l:êê dîy:o doo u ntââ ngê a ka dê pyódu, Yesu u kada daan:uu ghê knomomê, ye daawa pyi nê. Apê, Ngmênê u nkîgh:ê nîmo wowo, u kpídî p:uu kêê n:aa yiyé, yed:oo u ngwo n:aa pyiyépyiyé. Wod:oo Yesu u kuwó chono mí ghê wo, u kpídî kwódo p:uu kêê yó. *

²² Wod:oo Yesu u kwo diyé wo, yi módu, kwo, A ch:am. Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê mē pyaa we. Kwo, A ka che kêlîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Wod:oo yi pyópu yi ngwo mē pyiyé wo. *

²³ Dini ghi n:ii ngê kada pini u p:aa pee taa dniye, Yesu ngê apê, Yoo mu mbê té, yi dmââdî u l:êê dîy:o nkéli mbywuu pââ mu wupî t:oo, wod:oo Yesu yi ngomo k:oo kee wo, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. ²⁴ Yepê, Ye dmââdî doo pwene, ngmênê a dpî. Yepê, Kuwa pwii dmyeno. Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too. * ²⁵ Yi dmââdî u ngomo ghi k:oo mí kee wo, kwulo kele, mēdê pyidu ngê. ²⁶ Yi wee u kwo p:aani p:aani pi yintómu knî yi nuwo yi kópu yaa wo.

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi p:aani pee yedê kuwo ngê, pi miyó u kuwó ghê wo. Yi pini dê yi ngwolo páádi knî kopwe dé. Yesu dpîmo

* **9:16:** 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16 * **9:20-21:** Mát 14:36 * **9:22:** Mak 10:52; Luukí 17:19 * **9:24:** Njon 11:11

yâmuyâmu, u kwo dpîmo a kââ, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, Dépídi ntee pini, u ntââ nga wanyi ch:anê knî? ²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, yi ngwolo kopwe dê y:i myemî kee knopwo. Yesu ye póo wo, yepê, Mumdoó dpí kélímí mbémê, dpínê dpo nê u ntââ, n:aa pyipyi dp:o? Kwo, Nyââ, nmî Lémi. ²⁹ Wod:oo Yesu ngê yi ngwolo páádi knî yi p:uu kêê yó, yepê, Kópuni ka dpo kélímí mo, yi kópu pyaa we, * ³⁰ wod:oo yi ngwo yélí mē m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Kópuni dpo dí d:uu, pi knî yi ngêêdí nangên:aa nt:o. Yi kópu dnyinté ye daa kwódu ngê, ³¹ ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, p:aani p:aani lee knopwo, pi knî ye yuu mínê y:ee ngópu.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, dnye dêpwo kîgha

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kuwa pwii dniye, pi knî y:oo pi ngmê u kwo núw:o ngópu, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini u dnye l:âmo wunê a ngópu. * ³³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi pini ngê u kmêna ngm:ii kwólu, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Yélini yilí yi ngópu yi kópu pyodo, ghê yi mênê ghipé wo, yi nyepênypê u kópu ngê mye pyodo, noko yepê, Yísíléli Wee u kwo kînté kópu pi doongmê módu.³⁴ Ngmênê

Pádisi knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbémê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. *

Yesu ka yoo u ngwo ch:anê dniye

³⁵ Yesu p:uu p:aani p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilí mye pyi ngê. Mbii dyêêdí daa ngmídi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too. ³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo ndîî módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u díy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ee y:ee pyu daa tóó, pi ye daa vuywo. Apê, Chii w:ââ knî ye a nkîngê té, yi ngêêpî pyu daa tóó. * ³⁷ Wod:oo p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Chóó Lémi u yâpwo tédê nté al:ii daa ghêdê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa tóó. * ³⁸ Yepê, Yâpwo tédê chóó ka dnyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê díy:o pi knî nmye mupêdê kê ngê.

10

Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó u ngwo ngmídi too

Mak 3:13-19; Luukí 6:12-16

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mē miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede

* 9:29: Mát 8:13; 15:28 * 9:32: Mát 12:22 * 9:34: Mát 12:24; Mak 3:22;

Luukí 11:15 * 9:36: Mát 14:14; Mak 6:34 * 9:37: Luukí 10:2; Njon 4:35

nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé, n:ii knî y:e mbii dyêêdî daa ngmidi a ta, anmyin:aa pyipyi dé. * ² Yesu u dyépi y:a mê miyó yi pi dmi ala, Saimon ngmê, pini n:ii u pi mye Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê. ³ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Tomas pii, Mátiyu wolo, pini n:ii dpîmo a tákisi ngêêpî. Njems tówo, Alîpayas tp:oo, Tádiyas yono. ⁴ Saimon mê ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u díy:u u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:oo dny:oo y:enê nmo. Njudas Kédíyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mak 6:7-13; Luukí 9:1-6

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani doo dyede dé, yi dpodo u dy:oo ye mwiyé a châpwo, yepê, Samédiya tpémi yi p:o p:o nangmê lê, kn:aa yéli ye myenangmê lê, ⁶ ngmêê Yisíléli tpémi ye p:aani p:aani dpî lee dmyeno. Yepê, Sipi w:uu woni knî y:oo yi y:enê pyu ntee dpo kuwo ngmê, u dnye daa nyêmi ngópu, kn:aa kn:aa dpî lee dmi, Yisíléli tpémi mye yinté dé, yi kada

pini ndêndê kêdê kuwo ngmê. Yepê, Yi yéli ye dmyinê lèpî. *

⁷ Yepê, Ye dmyinên:aa dêêpî, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê.

⁸ Yepê, Mbii pyu dpî pyi tóó, pini n:ii dê pw:oo knomomê, ghó moo t:ee yó, yélini yi p:uu too pee mbii leprîsi a t:a, dpî pyi tóó, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna dpî ngm:ii kalê tóó. Yepê, Wêdêwêdêni nmye d:a kê, yi wêdêwêdê a ka dmy:oo pwila ngópu. Yepê, Kópuni anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo nmye kîngîn:aa pwila t:oo. ⁹ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o, ndapî myenangmê núw:o.

¹⁰ Yepê, Nmyi péé nangmê núw:o, nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpídí myomoni nangmê núw:o, nmyi yi dópo dmi myomoni myenangmê núw:o. Yepê, Nté ndapî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yélini anmyin:aa ngêêpî dé, u nkwo adnyin:aa mbonombono nmyo, nmye adnyin:aa vyuwo. Yepê, Pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. *

¹¹ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, gha pi y:i ngmêdo pyw:ee y:e, p:uu dny:oo ya, u dí yi p:aani mîdny:oo a kuwokuwo. ¹² Pini n:ii dê n:ii u ngomo k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo

* 10:1: Mak 6:7; Luukí 9:1

* 10:6: Mát 15:24

* 10:10: 1 Kódin 9:14; 1 Tim

chóó ka ala kópu dny:oo tpaépê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:i a ngee nmyine. ¹³ Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpaépê, yi kópu ye modo diyé we. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té. ¹⁴ Yepê, Pini n:iî dê p:aani n:iî adpîn:aa taataa, n:iî mupwoknî ye amyedpîn:aa taataa, yi yéli y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daachoo nyêmî knomomê, ye yi pini dê y:oo yi yéli dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi yéli y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. * ¹⁵ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Wéni n:iî ngê Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda a pw:oo doo, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:iî tpémi y:oo adnya a mb:iimb:iî nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té. *

Yesu u dyépi knî ye u ngwo doo danêbum, yi kpadakpada p:uu

Mak 13:9-13; Luukî 21:12-17

¹⁶ Yesu ngê u dyépi knî ye yepê, Dpodo tēdê n:aa dyede nmyo. Yepê, Y:ee tîmêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo

* **10:14:** Dpodo 13:51; 18:6 * **10:15:** Gen 18:20–19:28; 2 Pita 2:6; Njuda 1:7

* **10:16:** Njon 10:12; Dpodo 20:29 * **10:18:** Dpodo 25:23 * **10:20:** Njon 14:26

w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. Yepê, Nuw:o mbêmê dmyinên:aa dpodo, yoo mb:aa ngê dmyinên:aa kwo. Yepê, Pi knî y:oo nmyi kpadakpada u nt:u kópu nmyi p:uu kîdangmê pyw:ee ngmê. * ¹⁷ Yepê, Mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vyuwo. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo dono a l:êê dîy:o nmye adnyin:aa d:uud:uu. Yepê, Ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo. ¹⁸ Yepê, A l:êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê, yélini daa Nju tpémi, a p:uu ye amyenmyin:aa danê. *

¹⁹ Yepê, Dini ghi n:iî ngê adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaépê dé, yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:iî ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaépê dé, yi ngwo anmyin:aa a pyw:êmî dé. ²⁰ Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpaépê dé, ngmênê nmyi Mî u Ghê Dmi u komo ayinmyin:aa kapî. *

²¹ Yepê, Dini ghi n:iî ngê a yoo adnyi vyee dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa

ch:ee t:oo, mââ knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo wamye vya t:oo. ²² Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê yi dono vyímî tédê daanmyinê mb:ii nê, ye mu dini ghi ngê wanî ngee nmyo, a kêê k:oo anmy:uu ghê dmi. * ²³ Yepê, P:aani n:ii adnyi vyee nmyo, yi p:aani dmyina a kuwokuwo, kn:aa p:aani mêdmyinê mbêpêmbêpê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Yisiléli tpémi yi vy:o p:aani p:aani nmyi dpodo ghêlí k:ii daanmyinê kêlí ngmê, u ngwo nmye amênê diyé.

²⁴ Yepê, Ndiye pyu u pi ndîi, yélini p:uu a ndiye nyédi, yi pi dmi tédê, myenté kada pini u pi ndîi, u dpodo pyu yoo yi pi dmi tédê. * ²⁵ Yepê, N:ii yoo yi kada pini u nt:anê dpí yaa dmi, yi yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yepê, Setan u pi a pyimo t:ee ngópu, nmyi pi dmi dnyinté daawa dyênê ngmê.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 12:2-9

²⁶ Yesu ngê yepê, Pi knî ye nkîngê ngê kêê nangên:aa t:oo. Yepê, Ala ndêndê kópu nmyi lama ka tóó, tumu kópu yintómu dîyo wa a pywáí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedo pywáí dmi. *

²⁷ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o tumu kópuni mgîdí vy:o nmye n:aa tpaépê té, dîyo pi knî ye w:êênî dp:uu vyi tóó. Yepê, Tumu kópuni kwayi ngê nmye n:aa tpaépê too, dîyo naa tédê tââ dp:uu vyi tóó. ²⁸ Yepê, Pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê dîy:o wa vya nmyomomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntââ, nmyi ghê ndêndê daawa vya ngmê. Yepê, Ye anmyi nkîngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yidmyinê nkîngê. *

²⁹ Yepê, Mtyímwe daa ndîi níméni tp:oo, knî ngmêdê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vwuwo yédi, doo u lama daangmêwa pw:onu. ³⁰⁻³¹ Yepê, Nmye myewunê vwuwo yédi, dp:ee mtyímwe ntee yéli, dnyinté nmye dêdê vwuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkîngê. * ³² Yepê, Pini n:ii ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, ye pini p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngíma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê

* **10:22:** Mát 24:9,13; Njon 15:18-21

* **10:24:** Njon 13:16

* **10:26:** Mak

4:22 * **10:28:** Njems 4:12 * **10:30-31:** Mát 6:26

k:oo wan:uu kââ. ³³ Yepê, N:ii ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini p:uu dînê dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ. *

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Luukí 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Yesu ye póo wo, yepê, Nmyiné nmye yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê. ³⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o yoo woni a yoo vy:o wa ghê dmi, woni knî y:oo a wépi wa pwaa ngmê. Yepê, Yi ngwo mââ u mí k:ii dnyinté noko adpî ya, pyââ u pye k:ii dnyinté noko adpî ya, u í:ââ k:ii dnyinté noko amyidu ya. ³⁶ Yepê, Daa kn:aa yéli yi mo ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê nmyi chóo nmyi yoo knî ye wanmy:uu diya dmi.

³⁷ Yepê, N:ii nódo u pye mî yi nuu ghi dê d:ud:umbiy:e nódo adpî ya, a nuu ghi nódo pee tp:oo adî ya, yi pini amî dîpî, a kêê k:oo daamí ghê. Yepê, N:ii nódo tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo adî ya, a nuu ghi pee tp:oo nódo adî ya, yi pini amye dîpî, a kêê k:oo daamí ghê. ³⁸ Yepê, N:ii ngê a l:êê dîy:o dono daawa a vy:u, a l:êê dîy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê

k:oo daamí ghê. * ³⁹ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amí ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya.

Yesu u yoo knî ye vyuwo p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mak 9:37,41; Luukí 9:48; Njon 13:20

⁴⁰ Yesu ngê yepê, N:ii nmye ada a vyuwo, ye a ka amyeda a vyuwo, amyedê chââchââ nê, n:ii ngê a dy:ââ noo amyedê chââchââ. * ⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê M:aa ngê u komo kapî pyu knî ye yi pywuu dmi wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo yi yéli ye mwiyé dnyimo a vyuwo, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê. Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê M:aa ngê a yoo mb:aa knî ye yi dpodo u pywuu dmi ye wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo ye mwiyé adnya a vyuwo, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê. ⁴² Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîi dé, ngmênê n:ii ngê a l:êê dîy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmaní d:uu. Yepê, Mbwaa knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîi nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmaní d:uu. *

* **10:33:** Mak 8:38; 2 Tim 2:12 * **10:38:** Mát 16:24-25; Mak 8:34-35; Luukí

9:23-24; 17:33; Njon 12:25 * **10:40:** Mak 9:37; Luukí 10:16; Njon 13:20; Nkal

4:14 * **10:42:** Mát 25:40

11

*Njon Baptist ngê pi miyó
Yesu ka u ngwo dy:ââ doo*

Luukî 7:18-35

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó knî ye u dy:oo a kêlí ngê, wod:oo p:aani p:aani dy:ââ too. Yi kuwó kada myedê y:ângo, p:aani p:aani pi knî ye myedoon:aa dêêpî.

² Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, kópuni Yesu Kédisu ngê doo d:uud:uu dé, yi pi dmi y:i nyongo, wod:oo p:uu ndiye pyu miyó dê ye mbwolo, nmî Lémi ka dy:ââ doo, ³ yepê, U kwo dpî póó cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyîlo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? Yi pini dê Yesu ka yi lee knopwo, yi kópu p:uu u kwo póó knopwo. * ⁴ Yesu ngê yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilí Njon ka dpumo nté too. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilí Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té. ⁵ Kwipi, Yélini dédnyimo vyuwo, yéli mêka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dédnyimo m:ii, mêka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kîmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dnye mêka nyêmi ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mêkíyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyêmi ngmê. * ⁶ Kwipi, Pini n:ii

ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi knî ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amî mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyiné y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdoo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyêmi? Yepê, Kêle. ⁸ Yepê, Lukwe u pyiné y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé u pyiné nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé, w:amî mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi. ⁹ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyiné y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyîlo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu yintómu mêtê kuwo too, yi pwo pini ngê mêté too. ¹⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyi, u komo kapî pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ee:ee pyu ngada wanî kââ,

ma a yinê amínê yé. *

¹¹ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamî vy:o wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

* 11:3: Mát 3:11

* 11:5: Is 35:5-6

* 11:10: Mal 3:1; Mak 1:2; Njon 3:28

¹² Yepê, Dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadîi nmyi kada pini knî y:oo yi kópu dyuu nmye dnya a tpaêpê dé, nmye myednya a tpiye dé. Yepê, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu nmye myednye tpaêpê dé, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi chââchââ nmye doo u nt:ââ ngê dpîmo pyodopyodo, u nkwo dnyimo kéké nmyo, nmyi yoo kuwa dnyimo kapî nmyo. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo nmyenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Pi knî y:oo yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmî kee dmi. ¹³ Yepê, Chóó Lémi u puku yedê ghi yintómu nmî dye ghi p:uu kópu ka pyede. Yepê, Njon Baptist ngê yi kópu yilî yi ntiyentiye kn:ââ yinê a chópu. ¹⁴⁻¹⁵ Yepê, Nmyinê nmye n:ii ngê Chóó Lémi u komo ló dini dpîmo a kapî, Ilacha, yi pini mwiyé wa a diyé, kópu ndîi angmê d:uu, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u maa yinê wa yé, yed:oo u ngwo wa t:aa. Yepê, Dp:ee ngópu dé, ala kópu ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Njon Ilacha ntee pini ngê kêdê pyódu, a maa wunê kêdê yé. *

¹⁶ Yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini knî y:oo Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi

myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. Yepê, Yi p:uu n:aa ngongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi, ¹⁷ yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. ¹⁸ Yepê, Nmyi kada pini yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpîkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpîmo tpaêpê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti.

* ¹⁹ Yepê, K:omo tpile nté dîni kpîpîkpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli ñuknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndîi. Dpo, Tákisi ngêêpî pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalî, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê. *

Yesu wépi dnyangê pyu yoo yi kpadakpada p:uu u ngwo doo danêmbum
Luukî 10:13-15

* **11:14-15:** Mát 17:10-13; Mal 4:5 *
Luukî 15:1-2

11:18: Mát 3:4 * **11:19:** Mát 9:14;

20 N:ii knî y:oo Yesu u wépi pwaá ngópu, yi ngwo Yesu yi p:uu doo danê, mu kópu u díy:o k:omo tpile mbwudu yi ngópu yilí dpîmo chap, ngmênê u wépi pwaá ngópu, yi dono yilí daa kée tumo. 21 Yesu ngê pi knî ye yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilí nî chópu, ngmênê yi dono doongê kée tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yintoo mbwudu w:aangmê chópu, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilí límîlímî ngê pí kée tumo, yi mbodo dmi pèdê ny:ii ngópu, tpée kópu myepî vyi ngópu. 22 Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té. 23 Yepê, Kîpêênnyêm tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada tédê wa lee dmi. Yepê, Kópu ndîi n:ii Kîpêênnyêm tpémi yi ngópu nî d:uu too, Sodom tpémi yi ngópu w:aangmê d:uu ngê, ye yi dono yilí límîlímî ngê pí kée tumo, Chóó Lémi ngê yi p:aa daapédê pw:oo ngê, awêde pè tóó. * 24 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, Kuwókuwó wéni

ngê Kîpêênnyêm tpémi dnyinté daawa kpada té. *

Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha

Luukî 10:21-22

25 Yi dini ghi ngê Yesu ngê u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndêndê. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u díy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi knî y:oo dèpê w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. *

26 Kwo, Nýyóó nuw:o u pono nye vyápê.

27 Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilí n:ii n:aa tpapê too, M:aa ngê yinê a ka dpò vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndêndê ngê adî ya. *

28 Yepê, Dèèpî kópu yilí yi cháâcháâ dpodo ndîi ngê nmye dê pyaa knomomê, ye a yoo vy:o ghê dmyeno, vyilêvyilê ngê n:aa pyépi nmyo. 29 Yepê, A yoo vy:o ghê dmyeno, a p:uu dmyinê ndiye, a dnye ny:ee yó, mu kópu u díy:o nê pi ka vyyuwo pyu, d:aa lémilémi pyu. Yepê, Ya mb:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. 30 Yepê, A kópu dyuu nyêmî dpodo ndîi ngê nmye daawa pyódu, a p:uu

* 11:23: Gen 19:24-28; Njuda 1:7

* 11:24: Mát 10:15; Luukî 10:12

* 11:25:

1 Kódin 1:26-29

* 11:27: Mát 28:18; Njon 1:18; 3:35

dpodo vyilêvyilê ngê nmye adí ya. *

12

Yesu ngê lîme wo p:uu kópuni vyyu

Mak 2:23-28; Luukî 6:1-5

¹ Yi wiki knî yi k:oo lîme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo têtê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî ye dómu kele, wod:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyyuw:avyuw:a dé, too dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî y:oo yi m:uu tumo, noko yepê, Lukwe dîy:o nmî lîme wo ngê a dpodo té. * ² Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî lîme wo ngê a dpodo té? ³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? * ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêêdí, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi

ngê yey ngê kêê dêpê t:ângo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aa nté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaê. ⁵ Yepê, Myenté, Chóó Lémi u ngomo u dêêpî kópu ndîi, lîme wo u dêêpî kópu têtê. Yepê, Nmyi lama ka tóó, lîme wo ngê kpêê yiyé pyu yoo Chóó Lémi u ngomo k:oo a dpodo nyédi.

* ⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Pini n:ii nmyi vy:o a kwo, u pi ndîi, Chóó Lémi u ngomo u pi têtê. ⁷ Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o,

Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu,

pi ka vyyuwo yi ndîi kópu.

Yepê, Yi kópu wonmyinê w:ee ngópu, ye yoo módó daap:ee kéké tumo. ⁸ Yepê, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaê.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mak 3:1-6; Luukî 6:6-11; 14:1-6

⁹ Yesu p:uu y:oo yi kêlî ghi a kuwo ngópu, mwada y:i ngêpê ngomo ngmê k:oo mí kee dniye. ¹⁰ Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó. Pádisi yoo y:i myednye kwo,

u yi y:e doo kwo, Yesu ngê kn:aadi te kópu nmî ngópu ngmê d:uu ngê, ye u ngwo p:oo ndyiko. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka póo dniye, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu angênté a kwo? Kwo, Líme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ? ¹¹ Yesu u nkwo ye póo wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê u sipi líme wo ngê mgî pââ ndîi k:oo wa a ghîi knomomê, doo u ntââ chóo mēdaawa a kee, yepê, lukwe, líme wo u l:êê dîy:o yi pini ngê yi sipi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, límîlímî ngê amêdê pêêdî. ¹² Yepê, Kî kóo ntóo daa sipi ye kwo, pi ye kwo. Yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu alanté ka kwo, u ntââ líme wo ngê pi wanyi ngee. ¹³ Wod:oo Yesu ngê yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngî. Wod:oo yi pini ngê kóo kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mē pyodo, woni ntee doo kwo, yinté mē pyodo. ¹⁴ Wod:oo Pádisi yoo pwii dniye, Yesu u vye u dy:oo noko mîné chápwo ngópu.

Yesu Chóo Lémi u dpodo pyu mb:aa

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u vye u pi nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, kn:aa mē lee dniye. Pi yilî knî y:oo myednye yâmuyâmu. Yesu ka mbii pyu yilî n:ii núw:o tumo, yintómu pyi too. ¹⁶ Yi yélini ye kwódu ngê, yepê, Kópuni nmye dî d:uu, pi knî ye yuu

nangên:aa y:oo. ¹⁷ Yi kópu ye kwódu ngê, Chóo Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

¹⁸ Ala a dpodo pyu mb:aa, pini n:ii nê ngmîdi ngê. U nuu ghi a nódo ka tóo, a gha mb:aamb:aa ngê yinê a pyépi.

A ghê dmi u mênê wanî yé, yélini a yoo vy:o daa wee, yewo, Mb:aamb:aa ngê n:aa pyépi nmyo,

yoo mb:aa yi vy:o wanî kaa nmyo. *

¹⁹ Kwopwepe pyu ngê daadîn:aa ya,

yoo vy:o myedaadîn:aa kââkââ. *

²⁰ Yoo kwolo ngmê dé daawa chedê té,

ngmênê wa wáti té, n:ii dé yi kélímî tédê dé, amî kaa té,

u dí, u yoo yintómu kamî ngê amî pyódu té.

²¹ Pi dyêêdî yintómu knî y:oo

yi nuw:o dmi p:uu wa kaa ngmê.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mak 3:20-30; Luukî 11:14-23

²² Pi knî y:oo Yesu ka pi ngmê núw:o ngópu. Yi pini ngê u kmēna ngmêdoo kwo, u l:êê dîy:o dnye dêpwo kîgha, yélini myedêpwo y:enê. Yesu ngê yi kmēna ngm:ii kwólu, yi pini ngê dnye u ngwo mē kwólu, yélini mē módu. * ²³ Yélini y:i doo

* 12:18: Mát 3:17; Is 42:1-4

* 12:19: 2 Tim 2:24

* 12:22: Tpyuu 20:2

kwo yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo, noko yepê, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, apê kî vyîlo. * 24 Dini ghi n:i ngê Pádisi knî y:oo ny:ee ngópu, pi knî ye yepê, Daa Dépidi ntee pini nmye yila, Setan ntee pini nmye yila, n:i kmêna knî yi kada pini. Yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:i kîgha too. 25 Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, yi kópu yilí Yesu ngê yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóochóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, p:aa ngmê ó mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóochóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê. 26 Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angênté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:i kîgha too. 27 Yepê, Nmye ngîni póo. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:i kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, N:i ngê kmêna a ngm:i kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:i kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó

Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:i kîgha too. 28 Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:i kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa kêmakêma chóó adí y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngî kaa nmyo.

29 Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té. Yepê, Ngmênê n:i u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, kóó yu dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:i knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a too, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:i kîgha too.*

30 Yepê, N:i daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:i nmo vuywó té. Yepê, N:i ngê daa ngêêpî nmo, te nmo dpî ngm:i kalê té. 31 Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpapê, k:omo tpile pi knî y:oo ló dono kópu yilí a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé

* 12:23: Njon 7:31 * 12:29: 1 Njon 4:4

dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilí u kuwó wa kée té, ntââ ye mēdaawa a vy:u. Yepê, Ngmênê n:i Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adí peede tpapê, Chóó Lémi ka yi pini daawa diyé, Chóó Lémi ngê ntââ u kwo wa a vy:u. * ³² Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, n:i ngê daawa mya nê, a p:uu adí peede tpapê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntââ Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngî, ngmênê n:i Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adí peede tpapê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilí u kuwó daawa kée té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum

Luukî 6:43-45

³³ Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Chikini n:i chóó dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ií ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:i ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ií dé. Yepê, Ngmênê kîgha pwópwó ngê adnyi ya knomomê, anye, Kî chikini dono, kîgha pwópwó dé. ³⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, kópu mb:aa nmyi mênê daa too, doo u ntââ kópu mb:aa daangmanmyi vyí ngmê. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpapê ngê. ³⁵ Yepê, N:i mb:aamb:aa,

kópu mb:aa knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpapê too. Yepê, N:i dono, kópu dono knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpapê too. ³⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, N:i knî y:oo kópu dono daa yi nuw:o mbêmê a tpapê tumo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o wa kóté kalê té, yi l:êê dîy:o ye adí póó. ³⁷ Yepê, Kópuni yilí nmye tpapê tumo, Chóó Lémi ngê yi l:êê dîy:o wa kóté kalê nmyo. Yepê, Yi l:êê dîy:o woni wa kpada té, woni daawa kpada té.

Pádisi knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-12; Luukî 11:24-32

³⁸ Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yélini y:i doo kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:i nmo t:âât:ââ kî pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o kópu ndîi ngmêpaa d:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka kwo, Mâawe, u yi nmo a kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. * ³⁹ Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a too. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê dîyo kópu ndîi mu ngmídi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu Njóna ngê a pyodo, yinté kópu dîyo a nga ngmêwa pyódu. ⁴⁰ Yepê, Njóna ngê te ndîi u mênê wo pyile ntee

* **12:31:** Hipílu 6:4-6

* **12:38:** Njon 6:30; 1 Kódin 1:22

chedê ngê, pini n:ii Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinté wo pyile têpê u mênê wamye chedê. *

⁴¹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kéé tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe dîy:o a dnye dp:ee nyêmî ngmê.

* ⁴² Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwín ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi yi kwín ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee chââchââ nê.

⁴³ Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalê ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ tédê ka wumê vuywo yédi, dpo, Yi n:uu yââ. Yepê, U yââyââ tédê d:uuwodê pyw:ee knomomê, ⁴⁴ ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mênê diyédiyé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo

diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó. ⁴⁵ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mê pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wáali knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. Yepê, Nmyo mye yinté dé. Yepê, Mbwudu nmyi ngópu ngmanî chaa knomomê, ye nmyi too pee mbêmê nmyi l:êê ghi dmi wanmyi ngmêê t:oo, ngmênê nmyi gha dmi daanmyi ngmêê t:oo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê, dononi nmyi mênê a tóó, d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu. *

*Yesu u pye ghee knî y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu*

Mak 3:31-35; Luukî 8:19-21

⁴⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye ngomo k:oo doo danêmbum, u pye ghee knî yi ngwo taa dniye. Pi yilî ngê ye pyodo, doo u ntââ yi ngomo k:oo daapî kee dniye. Kuwa dnya a kwo, pi knî ye yepê, U kwo vyi yó, U yi nmo a kwo, U kwo nmo danêmbum té. ⁴⁷ Wod:oo pi ngmê ngê kwo, Mye ghee knî kuwa ka wee, nga danêmbum u yi y:e a kwo. ⁴⁸ Yesu ngê kwo, N:uu ngmê a pye? Kwo, N:uu dé ye a mbwó yoo? ⁴⁹ Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo yi p:uu kóopyââ kââ, yepê, K:omo tpile niye ghee

knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo. ⁵⁰ Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu knî ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

13

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mak 4:1-9; Luukî 8:4-8

¹ Yi wéni ngê Yesu ngomo k:oo a pwii wo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya. ² Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa. ³ Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ⁴ Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mí dyimê dniye, ímê knî y:oo mí ma tumo. ⁵ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aaní mbêmê mí dyimê dniye, têpê mdoó kwéli dêpwo ya. Yepê, Yi witi w:uu dé límílmí ngê pii dniye, ⁶ ngmênê dini ghi n:ii ngê kâádí ndíi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u díy:o yi km:êê dmi têpê mênê yimi daa ghêpê dniye. ⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mí dyimê dniye, y:i mí pii dniye, tpyé ngê ma

too. ⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mí dyimê dniye, y:i mí pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwo doo w:uu yonoy:a kele, yepê, knî mu yi nkwo doo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwo doo pyoloy:a kele. ⁹ Yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mak 4:10-12; Luukî 8:9-10

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka lee dniye, u kwo póo dniye, kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye nye danêmbum, lukwe díy:o ye nye mgongo? ¹¹ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilî nmye waní tpaépê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a déédéé, ye aní mgongo. * ¹² Yepê, N:ii ngê ngópu dé dpî kpêmî dê, Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpî ny:oo, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu knî m:uu dpo w:ee. Yepê, N:ii ngê ngópu dé d:uudpî kpêmî dê, yi pini u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu d:uudpî kee dmi, yi pini ngê l:âmo dpo ngee té. ¹³ Yepê, Ye n:aa mgongo yédi, mu kópu u díy:o k:omo tpile dpî m:uu ngmê, d:uudpî mya ngmê, dpî ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê. ¹⁴ Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, wu yéli y:oo

* 13:11: 1 Kódin 4:1

ala ngwo ka ntiyentiye ngmê.
Yepê, Chóó Lémi ngê Yisaya
ka kwo, Pi knî ye ala kópu dpî
vyi ngi, yipi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,
mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,
mêdaanmyi y:enê.

¹⁵ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpî
vyi ngi, mu kópu u dîy:o,
yi ngwolo dmi my:oo a
tóó,
nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wo daa yinté,
u mumu ngê pê mumu
ngmê,
u nyêmî ngê pê nyêmî
ngmê,
u wopwe ngê pèdê
wopwe ngmê,
a ka pèdê diyé dmi,
pîdí pyi té.

¹⁶ Yepê, Ngmênê dp:ee
wunté yéli. Yepê, Chóó Lémi
ngê nmyi ngwolo dmi a
pywáli too, ntênê dmyi mya
nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi
ngópu dmi a kpêmî too, a kópu
dyuu u ngwo nmye nyêmî
tumo. ¹⁷ Yepê, Ndê kópu
nmye ngmên:aa tpapê, Yélini
y:oo Chóó Lémi u komo wunê
dnyimo a kapî, yoo mb:aa
mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo,
Nê u kópu yilí nmî ny:ee té,
my:oo m:uu té, ngmênê daa
m:uu tumo, myedaa ny:ee
tumo, wunê a pw:oo dniye.
*

*Witint:ene umgongo unt:u
kópu*

*Mak 4:13-25; Luukí 8:11-
15*

¹⁸ Yesu ngê p:uu ndiye
pyu knî ye yepê, Ala kópu
ny:ee yó. Yepê, Witi nt:ene
u mgongo danêmbum n:ii dí
kwolo, u nt:u kópu alanté.

¹⁹ Yepê, Witi w:uu woni knî
maa p:uu ntee dpî dyimê dmi,
nmê knî y:oo ntee dpî ma
t:oo, yepê, pi woni knî yinté
dé, a kópu dyuu dpî ny:ee
t:oo, d:uuwodê w:ee t:oo, yi
gha vy:o d:uudpî yé t:oo, pi
dono ngê yi kópu dpî t:âmo
té. ²⁰⁻²¹ Yepê, Witi w:uu woni
knî t:aaní mbêmê ntee dpî
dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi,
límî k:ii ngê moo pw:oo dmi,
yepê, pi woni knî yinté dé,
dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu
dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi
mb:aamb:aa ngê dpî pyódu,
ngmênê yi kópu daa dye ghi
daadîi yi gha vy:o a ya yédi.
Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa
yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê
dîy:o a yoo adnyi kpakakpaka
dé, yepê, yi yéli y:oo límî k:ii
wa kpîpî nê. * ²² Yepê, Witi
woo woni knî tpyé ngê ntee
dpî ma té, yepê, pi woni knî
yinté dé, a kópu dyuu dpî
ny:ee ngmê, ngmênê dyámê
u tpile knî y:oo a kópu dyuu
yinté dpî ma ngmê. Yepê,
Yi yéli nté ndapî, tpile yilí yi
p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu
daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a
kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalí.
* ²³ Yepê, Witi woo woni knî

* **13:17:** 1 Pita 1:10-12 * **13:20-21:**

Kílosa 2:7 * **13:22:** Luukí 12:16-21; 1

Tim 6:9-10,17

têpê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalí, woni knî yi mênê yonoy:a dé, woni knî yi mênê wonoy:a dé, woni knî yi mênê pyoloy:a dé.

Witi yâpwo tédê u dyede u mgongo danêmbum

²⁴ Yesu ngê pi knî ye yepê, Chóó Lémi u yoo ndéndê ntee adí kaakaa, yi kópu p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê u witi yâpwo tédê ngmê yó, têtê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. ²⁵ Yepê, Mgídí vy:o dini ghi n:ii ngê pi yintómu doo dpî, pi dono ngma a loo, yi witi yâpwo tédê kn:aa yini w:uu mē yilí dyíngo, wod:oo p:o mē diyé wo. ²⁶ Yepê, Yi yini witi nipi pii dniye, nipi mye kaa dniye, yi nt:u dmi kwodonkwodo mē kele. ²⁷ Yepê, Dpodo pyu knî y:oo yâpwo tédê chóo ka kwo, Máawe. Kwo, Nyâpwo tédê witi u mo nyi ntówo. Kwo, Kí yini w:uu anyedê pwiyé dmi? ²⁸ Yepê, Pi dono ngmê ngê yinê ntówo too. Yepê, U yi u ngwo a kwo, Nê ka dpodo ndíi ngê paa pyaa we. U kwo póo dniye, Kwo, U yi nga a kwo wu yini wanmímo y:ee té? ²⁹ Yepê, Kêle, nangê y:ee té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wu yini woo nmyinê paapaa t:oo, witi woo yi p:uu wa kaa dmi, amyenmyinê pêêdí t:oo. ³⁰ Yepê, Mudny:oo kwo. Yepê,

Dini ghi n:ii ngê witi kpê wa kyopwo, a dpodo pyu knî ye waní vyi, yenê, Wu yini woo mwiyé dpo châpwo tóo, dmi dpî kê tóo, ndiya dpî kéé tóo. Yenê, Witi woo kuwó dpo châpwo tóo, w:uu péé a ngomo k:oo dpo núw:o tóo. *

Kwee u mgongo danêmbum
Mak 4:30-32; Luukî 13:18-19

³¹⁻³² Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndíi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwo doo dpî kee, dpî tîpítîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

Yis u mgongo danêmbum
Luukî 13:20-21

³³ Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Mbídedi nk:êêní tédê pyáá ngê yis knî tp:oo dpo ngí, k:omo tpile kpo ndíi u mênê dpî yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpî mbó.

Yesu pi knî ye u ngwo dpímo mgongo, yi kópu u kn:ââ
Mak 4:33-34

³⁴ Yi kópu knî yi p:uu Yesu pi knî ye doo mgongo. Kópu módó ye daangmê vuu. Dye ghi yintómu ye dpímo mgongo. ³⁵ Kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Pi knî ye aní mgongo.

* 13:30: Mát 3:12; Tpyuu 14:14-20

Kópuni ye anî vyi té, ngmee u kópu dé,

Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê dyámê pê mwo a lâmo ngê,

yi ngwo a ngmo too.

Yâpwo têtê dyede u mgongo u kakêmê chámêchámê

³⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mê kee wo. P:uu ndiye pyu yoo u kuwó ghê dniye, kwo, Yâpwo têtê dyede p:uu mgongoni ye chi kwolo, u nt:u lukwe? ³⁷ Yesu ngê yepê, A chóó nê yâpwo têtê chóó,

³⁸ a yâpwo têtê u nt:u kópu, dyámê pê. Yepê, Witi woo dé yi nt:u kópu, yélini a yoo vy:o a wee, wu yini woo dé yi nt:u kópu, mgídî u yoo. *

³⁹ Yepê, Pi dono, n:ii ngê wu yini w:uu mî ntówo too, u pi Setan. Yepê, Wéni n:ii ngê witi kpê dpî kyopwo, u nt:u kópu kuwókuwó wéni. Yepê, Dpodo pyu yoo yi nt:u kópu enjel yoo. ⁴⁰ Dpodo pyu knî y:oo wu yini woo dmi ndiya ntee dpî kée t:oo, kuwókuwó wéni ngê yinté kópu angmê pyódu. *

⁴¹ Yepê, A enjel yoo dyámê wope wope yinté wanê dy:ââ té, yoo dono wa a ngî t:oo, ndiya wa kée t:oo. Yepê, N:ii knî y:oo u yi adî kwo, Nê u yoo nmî dyênê, yi yéli amyedé ngî t:oo, ndiya amye kée t:oo. ⁴² Y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa. ⁴³ Yepê, Yi ngwo a yoo M:aa kóó k:oo wanî kââ. Yepê, Kââdî ntee a

pil:apil:a yédi, mgídî u mênê daa ya yédi, a yoo mye yinté, dyââpe yi p:uu daadîn:aa ya. *

Kópu mb:aa u pyw:êmî u mgongo danêmbum dê

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, yi kópu ndîi kópu. Yepê, Dyámê mbêmê kópu yilî yintómu têtê kópu dé. Yepê, Yi kópu p:uu n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê, kn:aa pini u têpê ghi mbêmê doon:aa dpodo, nkól y:i ngmêmîné pyw:ângo. Yepê, U lama doo ya, nkól u pywuu pââ ndîi, yi têpê ghi u mênê knî m:uu ka kwo. Yepê, U gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilî yintómu mwo p:aa dé, pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapî ngê yi têpê ghi u ngwo mî pwila ngê, nkól mê yilî y:i a pyw:ângo, u ndapî ndîi ngê u ngwo pyodo.

⁴⁵ Yepê, Yinté kópu m:uu ala. Yepê, Pi ngmê, moodo kpapê pi knî ye dpîmon:aa pywupwi dé, ndáápi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. ⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê moodo kpapê pââ ndîi ngma a pyw:ângo, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilî yintómu mwo p:aa dé, pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapî ngê yi moodo kpapê pââ ndîi u ngwo pwila ngê.

Pwoo u dyimê pywuu

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu dyimê

* 13:38: Mát 25:31-46; 1 Kódin 3:9

* 13:40: Tpyuu 14:17-20

* 13:43: Tpyuu

pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Vyuwó tédê pwoo k:oo te dyêêdí daa ngmídi dpo ghî. ⁴⁸ Yepê, Pi knî y:oo te mb:aa a myeme tumo, n:ii mb:aamb:aa dé nee k:oo dpî ché t:oo, n:ii dono dé dpî kée t:oo. ⁴⁹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê mye yinté kópu ayi pyódu, enjel knî y:oo yoo yinté amí mya ngmê, n:ii mb:aamb:aa dé Chóó Lémi kóo k:oo wa kaa t:oo, ⁵⁰ n:ii dono dé ndiya wa kée t:oo. Yepê, Yi adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kekeleke adnyin:aa paa.

Yesu ngê kópu mbwee kópu kamî yi p:uu kópuni vyu

⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Yi kópu yilí dmyinê w:ee t:oo? Kwo, Nyââ. ⁵² Yepê, N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu mbwee mb:aamb:aa ngê a kwo, a yoo vy:o myoo ghê, a p:uu a ndiye yédi, yi pini u ndiye tédê miyó. Yepê, Yoo yi wátiwáti tédê kópu mbwee dpo ngí té, pi knî ye dpî vyi té, kópu kamî myedo ngí té, pi knî ye myoo vyi té. Yepê, Kópu dyuu mb:aa yila, tpileni u pywuu ndîi, mye yinté kópu dyuu.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mak 6:1-6; Luukí 4:16-30

⁵³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo a kéli ngê, yi p:aani a kuwo ngê, ⁵⁴ p:aani n:ii a kaa wo y:i mé diyé wo, Nasalet. Yi pi knî ye ngêpê ngomo k:oo doon:aa déêpî. Déêpî kópuni ye vyi

too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, noko yepê, Kí kópu yilí anyi wunê ng:êênî té? Noko yepê, Mumdoó mbwudu yilí mye chapî ngê? ⁵⁵ Noko yepê, Kí daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu tp:oo, u pye u pi Méli, Njems Njósép Saimon Njudas yi mbwó. ⁵⁶ Noko yepê, U tídê yoo yintómu al:ii ka pyede. Noko yepê, Yi kópu yilí anyi m:iiwunê ng:êênî? ⁵⁷ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu mb:ii ngópu. Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê, ngmênêni knî y:oo myed:uudpî châpu ngmê. ⁵⁸ Yesu ngê mbwudu yilí yi daa chópu, mu kópu u díy:o u kwo dèdnye kélímí.

14

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ

Mak 6:14-29; Luukí 9:7-9

¹ Yi dini ghi ngê Nkálili tpémi yi king ngê Yesu u pi yi nyongo. Yi king u pi Antipas Helodi. ² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu dyuu yi nyongo, u dpodo pyu knî ye yepê, Na a ka Njon Baptist méyedê pyidu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mbwudu yilí a chapî ngê. Yi kópu ye vyu, mu kópu u díy:o Njon Baptist mbwámê mwiye a châpwo, u nuw:onuw:o u kópu ngê u ngwo pyodo. Yi danêmbum ala. ³⁻⁴ Mwiyémwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu

u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Antipas ngê Njon mbwa k:oo kmungo. ⁵ U yi u ngwo doo kwo, Njon ní vy:a, ngmênê ghêlí daa vyâ. Apê, Wanî vya knomomê, ye Nju tpémi y:oo u nkwo wa vya nê. Apê, Yinê ye pi mb:aa, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

⁶ Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê díy:o naa ndîi ngmê kpo, mââwe ndîi yoo a danê ngê. Yi nááli têtê Helodiyas tp:oo módó yi ngópu doo ndens. Yi dmââdí kwodo mb:aa, mââwe yoo a pwaa too, ⁷ wod:oo Antipas u kwo kpaa wo, kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpaépê, yi ntémwi nga nînê kuwo. ⁸ Yi dmââdí u pye ngê yi dmââdí ka kópuni vyu, Antipas ka u nkwo vyu, kwo, Njon Baptist mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki. ⁹ Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntââ wépi daapî puwâ, mu kópu u díy:o yi kópu pi yilí yi ngíma vyu, mye kpaa wo. ¹⁰ Yi kópu u l:êê díy:o lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon Baptist mbwámê nyiné chepwe, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa k:oo loo, Njon Baptist mbwámê mínê chápwo, ¹¹ mbodo nmoko yedê a kââ, núwo, yi kwodo ka mí y:àngo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mí y:àngo.

¹² Njon p:uu ndiye pyu yoo

lee dniye, Njon ntóó mínê ngí ngópu, mí kmênê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Yesu ka mdoo u nkwo núw:o ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17; Njon 6:1-14

¹³ Antipas Helodi ngê Yesu p:uu kópuni vyu, yi kópu Yesu ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, dinki k:oo wo dniye, pi kwéli dêpwo a ya, yi mo y:i mí tee dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu p:uu y:oo kada kêdê y:ee ngmê, wod:oo pi yilí y:oo yi p:aa a kuwo tumo, kada a y:ee ngópu, yélí maa kalê ngópu, Yesu u kada mwiyé mí taa dniye. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, pwopwokopwe n:ii yi vy:o dnye kwo, pyi too.

¹⁵ Kââdí dini ghi n:ii ngê daa kêmakêma doo wupwo, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Kââdí daa kêmakêma a wupwo, daa p:o nmo pyede. Kwo, Kí yélí dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi. ¹⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o wanî dy:ââ té. Yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. ¹⁷ Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbîdédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mê ntini daamo a tóó. ¹⁸ Yesu ngê yepê, A ka a núw:o tóó. ¹⁹ Pi knî ye yepê,

Mbiye mbêmê mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. Yesu ngê mbîdédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóo p:uu vyu wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, mbîdédi pwaa too, te dê mye pwaa doo, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ²⁰ Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mē ntówo ngópu. ²¹ Yélini y:i doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdîma yi k:ii, dêpê kp:aa tumo.

Yesu kpé lêê u kwo u ngwo doo paa

Mak 6:45-52; Njon 6:15-21

²² Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, mwada kpéni pee a kada dmyinê kwo. ²³ Yi kuwó yoo yi p:o p:o dy:ââ too, u mo doo ya, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngêpê. Mgîdí y:i u ngwo a ghay wo. ²⁴ Yi ngwo dinki kpé lêê nûknînûknî u kwo doon:aa mbêpê. Yópu yi kêpa doo a wupe, vyuwó vy:o dnya a vyile. ²⁵ Mw:aamw:aa Yesu ngê yi kêlî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî. ²⁶ Dini ghi n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kîyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghipé wo, nkîngê ngê

y:ay:a pwiyé dniye. ²⁷ Yesu ngê yepê, Namê nkîngê, Ala nê. ²⁸ Pita ngê kwo, Mumdoo nyi nmî Lémi knomomê, ye u ntââ nga wanî lê? ²⁹ Yesu ngê kwo, A pwiyé. Wod:oo Pita dinki k:oo ghay wo, u yi u ngwo doo kwo, Kpé mbêmê nî paa, Yesu ka u ngwo nî lê. ³⁰ Ngmênê dini ghi n:ii ngê vyuwó ndîi yi m:uu too, nkîngê mbê wo, kpé lêê u mênê doo a wupwo, Yesu ka ka wo, kwo, A Lémi, anyi ngee nédi. ³¹ Yi ngwo Yesu kwulo kele, dpodombiy:e mgîmî ngê, kwo, Ngêlîmî tédê. Kwo, Lukwe díy:o dnyinté a ka nyinê kêlîmî. ³² Wod:oo dinki k:oo mē wo knopwo, yópu machedê ngê mē pyodo. ³³ Yélini dinki k:oo dnye kwo Yesu ka yi yi mbodo dmi ngê k:ame ghê dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, ndêndê ngê nmî pwo nye tóó.

Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mak 6:53-56

³⁴ Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, ³⁵ wod:oo pi knî y:oo Yesu yi mya ngópu, pi knî ngmê p:aani p:aani dy:ââ tumo, yepê, Mbii pyu yintómu Yesu ka a pwiyé dniye. Wod:oo mbii pyu yilî Yesu ka dnya a néne dé, ³⁶ Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dé daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmîdí kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê,

yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpîdî kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

15

Nju tpémi yi chóó yi dêêpî kópu dyuu

Mak 7:1-13

¹ Pádisi knî ngmê, dêêpî pyu ngmê knî yi k:ii Njedusalem a ndê dniye, Nkálili Wee u kwo Yesu ka lee dniye, ² kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. Kwo, Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê dpî yaa dmi, yi kêê dmi mwiyé d:uudpî ghêê t:oo. ³ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dépê vvu, pi knî y:oo yi chóó y:oo néti ngópu. Yepê, Kópu u nkwo nmye ngmêngîni póó. Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngî tumo. ⁴ Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mî dmyinê cháâcháâ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mî yi p:uu dé vyi knomomê, yi pini dpî vya yó. ⁵ Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênêni kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mî ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo l:âmo límí k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pí:d:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi

tpile dpo mêdaanî kê. Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o díyoo mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adí kwo, Niye M:aa ye yi tpile nî y:oo, yepê, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile m:ye mî ye daanyi y:oo, mu kópu u díy:o n:yoó nyi vvu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî cháâcháâ, tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. ⁶ Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu, nmyi chóó nmyi kópu dyuu nmyinê ngî ngópu. ⁷ Yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi nuw:o dmi dono dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dépê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

⁸ Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo, ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁹ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo, mu kópu u díy:o yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,

yi chóó yi dêêpî kópu ngê pi knî ye a dêêpî nyédi.

Kópuni u l:êê díy:o Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu

Mak 7:14-23

¹⁰ Yesu ngê yoo a danê ngê, yepê, Kópu nmye ngmên:aa

tpapê, dpî ny:ee yó, myedo w:ee yó. ¹¹ Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Lama daa tóó, kópuni pi knî ye chi vyi, Pádisi knî ye daa yi nuu u kópu ngê dê pyódu. ¹³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, M:aa u myângo vy:o yini n:ii M:aa ngê daa ntówo, díyo wa kp:anê té. ¹⁴ Yepê, Pádisi yoo yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, K:omo kada pini yoo, my:oo a pyede. Yepê, Ngwolokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolokopwe ngê adî ya knomomê, ye maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amî dyimê knî. * ¹⁵ Pita ngê kwo, Mgongoni pi knî ye chi kwolo, u kakêmé nmo chámê ngi. ¹⁶ Yesu ngê yepê, Nmyo wu yéli yi pénta dé? ¹⁷ Yepê, Mumdoos yi kópu myedmy:oo w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u díy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó

dini ghi ngê yi ntini moon:aa yé. ¹⁸ Yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu, ¹⁹ yepê, mu kópu u díy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilí dpî d:uu, yepê, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiyé, a pyââ ti yédi, a kpaa yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, kóté tédê módó myoo ndyíko té. * ²⁰ Yepê, Yi kópu knî y:oo Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu ngmê, ngmênê n:ii ngê Pádisi yoo yi kópu dyuu daa chââchââ ngê, kóó dé mwiyé d:uudpî ghêê dê, kmaapî tédê u ngwo dpî yââ, yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê d:uudpî pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndêndê ngê dpîmo kélîmî

Mak 7:24-30

²¹ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngópu, Ntii Pââ Ndîi u kéténi mî lee dniye, Taiya p:aani dê Saidon yi wee dê yi kwo mî taa dniye. ²² Kenan pyââ ngmê ye a loo. Yi pyópu daa Nju pyââ, ngmênê Yesu ka kwo, A lémi, Dépidi ntee pini, u ntââ nga waní ch:anê. Kwo, A tp:ee módó ngê u kmêna ngma a kwo, u dono yilí wunê vyîmî ngê.

* 15:11: Mát 12:34

* 15:14: Mát 23:16,24; Luukí 6:39; Lóma 2:19

* 15:19:

²³ Ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daa vyu. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Mwada y:i dy:ââ ngi. Kwo, Mb:uu kîyedê yâmuyâmu nmo. ²⁴ Yesu ngê yepê, Yisîléli tpémi y:oo yi Lémi ndêndê u maa kêdê kn:aadi ngmê. Yepê, Yi diyédiyé kîgha u l:êê dîy:o M:aa ngê al:ii a dy:ââ noo, daa kn:aa yéli yi l:êê dîy:o nê loo. ²⁵ Wod:oo yi pyópu Yesu ka yu mbodo dé y:e kame u kwo ghê wo, kwo, A lémi, ngee nédi. ²⁶ Yesu ngê kwo, Tp:ee u nté n:êê ntee daanyinê ngî, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli daangmanî ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. ²⁷ Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndé kópu. Kwo, Ngmênê kmaapî tédê w:ââ knî y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dí vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi. ²⁸ Wod:oo Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Ntênê a ka cha kélîmî mb:anê. Kwo, Kópuni u yi nga a kwo, yinté pyaa we. Vyîlo yi dini ghi ngê tp:oo módó u mbii machedê ngê a pyodo.

Yesu ngê pi yilî u ngwo pyi ngê

Mak 7:31-37

²⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi kii, yi p:aani mêtê kuwo ngópu, P:aa Y:a Knî yi wee knî yi kwo máádi mî kalê ngópu, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mî taa dniye. Mbu ngmê mbêmê kee dniye, yi

mbwódo mî yaa dniye. ³⁰ Pi yilî tp:oo témi tap y:i ye a loo. Ngópuch:anê yilî Yesu ka núw:o tumo, knî ngmê yi yu kwolo ngmê dé, knî ngmê yi kêê kwolo ngmê dé, knî ngmê yi ngwolo kopwe dé, knî ngmê knî y:oo dnye dédnye kîgha. Mbii pyu mé yilî u kwo myedê núw:o tumo. Yi ngópuch:anê yoo yintómu Yesu u kêma ngmêngmênté dnyen:aa kapî dé, yintómu pyi too. ³¹ Yélini y:oo yi ngópuch:anê yoo núw:o tumo, yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo, apê, Yélini dédnyimo danêmbum, mêka danêmbum té, apê, yélini yi kêê kwolo ngmê dé, kêdê wáti té, apê, yélini dédnyimo m:ii, mêka m:ii té, apê, yélini dédnyimo vyyuwo, yéli mêka y:enê ngmê. Noko yepê, Yisîléli tpémi yi yâpwo ngê mbwudu yilî kêdê chaa. Wod:oo dnye chaa kîgha.

Yesu ngê pi podoyono yona y:a u ngwo mbono ngê

Mak 8:1-10

³² U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Kí yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u dîy:o wo pyile a p:uu kêdê chedê ngmê, yi nté kîmyaa chedê ngmê. Yepê, U ya a nga daa kwo, Dómudómu ní dy:ââ té, mu kópu u dîy:o maa p:uu yi gha l:âmo dmi awêde wunê ngêpangêpa. ³³ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Daa p:o nmo pyede. Kwo, Yin-too yéli yi ntââ ntini ló y:i anmo pyw:oo? ³⁴ Yesu ngê

yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. Kwo, Te tp:oo knî myooka too. ³⁵ Yesu ngê yi yéli ye yepê, Mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mbîdédi pyudu knî a ngî too, te tp:oo knî myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ³⁷ Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé pyudu mē ntówo ngópu. ³⁸ Yélini y:i doo kmaapî, yintómu podo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdîma yi k:ii, dêpê kp:aa tumo.

³⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi yéli yi p:o yi p:o mē dy:ââ too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Makadan Wee u kwo mî tee dniye.

16

Kada pini knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-13; Luukî 12:54-56; 11:29-32

¹ Wo ngmê ngê Pádisi yoo Sadyusi yoo Yesu ka knî ngma a loo. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ kî pini wo vyîlo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o mbwudu ngmêpaa cha. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo,

Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. * ² Yesu ngê yepê, Kââdî dini ghi n:ii ngê dpî ghîi, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Mbu vyuwo kpêm kédê d:ii, mââ kââdî y:ay:a wa pwiyé. ³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nkalí nmye mumu ngópu, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Nkalí ngmêka kwo, daa kêmakêma tpiî wunê ghayghay. Yepê, Lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóó p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe dîy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee myeme nê. ⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a too. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê dîyo kópu ndîi mu ngmidi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu dîyo a nga ngmêwa pyódu. Wod:oo yi yéli a kuwo ngê. *

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 8:14-21

⁵ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo wo dniye, kpé lêê mwada pee dnye lêpî. Dini ghi n:ii ngê mî tee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi yimî nuw:o kalé ngópu, noko yepê, Mbîdédi pi doo úwo. ⁶ Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vyuwo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi

* 16:1: Mát 12:38; Njon 6:30

* 16:4: Mát 12:39-40; Luukî 11:29

yis ngê kîngî dyênê nmyo. ⁷ Wod:oo yi kópu p:uu noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kêdê vyi, mu kópu u dîy:o mbîdédi nmî ngópu daa kwo. ⁸ Kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Mbîdédi nmî ngópu daa kwo. Yepê, Lukwe dîy:o dnyinté a ka nmye kêlîmî té. ⁹ Yepê, Dini ghi n:iî ngê pi yilî nî mbono ngê, yepê, mumdo o yi kópu dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dini ghi n:iî ngê mbîdédi limi knî munî pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munî mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? ¹⁰ Yepê, Dini ghi n:iî ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo muy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? ¹¹ Yepê, Lukwe dîy:o dmyongê w:ee ngópu. Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Nmye dmyina a vyuwo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo. ¹² Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî y:oo yi mgongo mîné w:ee ngópu, apê, Daa mbîdédi nk:êênî u yis p:uu nmo a mgongo. Apê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi kópu dyuu p:uu nmo a mgongo.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyu

Mak 8:27-30; Luukî 9:18-21

¹³ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:iî, kada a y:ee ngópu, Sisadiya Pilipay wee u kwo lee dniye, wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póo wo, yepê, Pi knî ye yinê ye né n:uu? ¹⁴ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njedîmaiya. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:iî knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmêkêda pyidu, nyi vyîlo. ¹⁵ Yesu u nkwo ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye né n:uu? ¹⁶ Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:iî a ngmîdi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyîlo. Kwo, Yâpwni ghê a t:a, nyi Tp:oo. ¹⁷ Yesu ngê kwo, Saimon, Njóna tp:oo. Kwo, M:aa ngê ndéndé ngê da ngee ngi. Kwo, Yi kópu daa ñyóó nyinê w:ee ngê, daa pi ngê nga yinê mye vyu, kwo, M:aa ngê yinê nga da vyi. ¹⁸ Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Chêêpî kpiyé pââ ndîi ntee a kwo, nyi yinté tpile. Kwo, T:ââ ngê d:uudwôdê y:oo, myed:uudpî ghêdê kwolo. Kwo, Yinté a yoo kamî yi kn:ââ ngê dí pyódu ngi. Kwo, Kópuni u l:êê dîy:o wanî dy:ââ nmyo, yi kópu anmyin:aa d:uud:uu. Kwo, Setan u yoo knî y:oo nmyi maa dmi daawa nkoko ngmê, wa dêê dmi, yi pwo wanmyi lee dmi. * ¹⁹ Kwo, A

* **16:18:** Njon 1:42; 1 Kódin 3:11; Nkal 2:6-9; Epeso 2:20

yoo yi tpii kââ dmi ngêê yedê wanî yé, a ngomo u kii tîpî ngêê yedê amy:aa yé. Kwo, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anyin:aa vyápê. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye anyinê kwódu, M:aa ngê ye amyedê kwódu. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye daanyi kwódu, M:aa ngê ye myedaawa a kwódu.

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi knî ye nangê vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, yi pini wunê kí ta.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 8:30-9:1; Luukí 9:22-27

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Dpodoni M:aa ngê a ka a kpo, doo u ntââ u wépi daanî puwâ. Yepê, Dîyo Njedusalem wanmî lee dmi, y:i nmî kada pini knî y:oo wamî mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, déêpî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu. ²² Wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimé tpapê. Kwo, Chóó Lémi ka wanyinê ch:anê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu. ²³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, Pita ka kwo, A nkigh:ê a yumwe. Kwo,

Nyi Setan ntee pini. Kwo, Kn:aa máádi p:uu anyi kapí nê. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapí, ye pi knî yi komo y:ee kapí.

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:o ní ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêtíngí nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o dê pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nêne.

* ²⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amédê pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adín:aa ya.

²⁶ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adí nuw:o, u l:êê díy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adí ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamí u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ²⁷ Yepê, A kuwó a l:êê díy:o adnyi kpadakpada nmyo, ngmênê mu dini ghi ngê a enjel knî yi k:ii anmo diyé dmi. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîî ngê adí ya, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. Yepê, Yoo yi ngwo an:uu chámê. Yepê, A yoo

* 16:24: Luukí 14:27

mb:aa a kêê k:oo wanî kaa té, yoo dono wanî kpada té.
 * 28 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, noko yewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîî ngê kêdê pyódu, u yoo y:enê kn:ââ wunê kêdê chaa.

17

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mak 9:2-13; Luukî 9:28-36

1 Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. 2 U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo ye mîné ghê wo, kââdí ntee a pil:apil:a yédi, kwódo ng:oo dmi yinté ye a pyodo. U kpídî d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. * 3 Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu u k:ii danêmbum tédê m:uu tumo. 4 Pita ngê Yesu ka kwo, A lémi. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye ngomo pee pyile nîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. 5 Pita ngê danêmbum ghêlí dépê kêlí ngê, wod:oo nkali too pee kpaapîkpaapî yi pwo ngmê yó. Yi nkali too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a tp:ee njini,

u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa. 6 Dini ghi n:ii ngê u dyépi pyile knî y:oo yi dnyeni yi ny:ee ngópu, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, kwódokwódombiy:e têtê mbêmê dyimê dniye. 7 Wod:oo Yesu ye a loo, kêê yi p:uu yó, yepê, Namê nkîngê, a pii dmyeno. 8 Yi vyu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

9 Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmyi m:uu ngmê, pi ka ghêlí nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó. 10 Wod:oo yi tpókni Yesu ka póo dniye, kwo, Lukwe díy:o dêêpî pyu knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini díyo kuwó ada a kwo? * 11 Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê díy:o. 12 Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kí ta, a maa yiné a yó, ngmênê kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vyu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Myenté, yinté kópu a nga amyeyi d:uu ngmê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê daa myeme noo. * 13 Ilacha p:uu kópuni

* 16:27: Lóma 2:6; Tpyuu 22:12

* 17:2: 2 Pita 1:16-18

* 17:10: Mal 4:5

* 17:12: Mát 11:14

ye mwiyé a vyu, yi ngwo mînê w:ee ngópu, apê, Kî Njon Baptist p:uu nmo danêmbum.
*

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mak 9:14-29; Luukî 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê yoo vy:o mêtê diyé dniye, pi ngmê Yesu ka a loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, ¹⁵ kwo, A lémi. Kwo, U ntââ a tp:ee nga wa ch:anê? Kwo, Nyuno pwopwo u ngwo a t:a, a mgîni vyîmî ndîi yédi. Kwo, Dye ghi knî ngmê ngê ndiya dpî d:ii, dye ghi knî ngmê ngê mbwaa paa dpî d:ii. ¹⁶ Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kîd:a núw:o, ngmênê a ka doo pyi ngópu. ¹⁷ Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kêlîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kêlîmî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó. ¹⁸ Yi tpémi ngê kmênani dpîmo kwo, Yesu ngê ngm:ii kwólu, yi tpémi yi ngwo mê pyiyé wo.

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi mo dnyen:aa ya, u kwo póo dniye, kwo, Lukwe dîy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu? * ²⁰ Yesu ngê yepê, Mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî tédê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, yepê, Chipa w:uu u mênê

w:uu n:ii a kwo, yi tpile daa ndîi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kêlîmî wo yintoo, ye kî mbwini ka pîdmyi vyi ngmê, Kada a yéni, mwada y:i nyi ghê, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, mwada y:i paan:aa ghê. Yepê, Kópu ngmê doo u ntââ ngê nmye daapê tóo. * ²¹ (-)

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mak 9:30-32; Luukî 9:43b-45

²² Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Nkálili Wee u kwo mê diyé dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê too, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê. ²³ Yepê, Yi yéli y:oo wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. Yi ngwo p:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo.

Chóó Lémi u ngomo u lêê dîy:o tákisi pywupwi

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Kîpêênnyem mî taa dniye, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u ngomo u lêê dîy:o tákisi dnyimo a ngêêpî, yi yéli Pita ka knî ngmê loo, u kwo póo dniye, kwo, Nmyi kada pini ngê Chóó Lémi u ngomo u lêê dîy:o tákisi a pywupwi ngê, apii? ²⁵ Pita ngê yepê, Nyââ. Wod:oo Pita ngomo k:oo mí kee wo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ka n:uu póo, ngmênê

ghêlí u kwo daa póó wo, Yesu u kwo mwiyé póó wo, kwo, Saimon. Kwo, Nuwo lónté a tóó? Kwo, Dyámê mbêmê king knî ye tákisi ló yéli y:oo a pywupwi ngópu? Kwo, Yi tp:ee knî y:oo, ó kn:aa yéli y:oo? ²⁶ Pita ngê kwo, Kn:aa yéli y:oo y:oo a pywupwi ngópu. Yesu ngê kwo, Ndê kópu. Kwo, Yi chóó yi tp:ee knî y:oo tákisi ye daa pywupwi ngópu. Kwo, Nê king ndêndê tp:oo, u l:êê dîy:o u ngomo tákisi daanî pwila. Kwo, A yoo kamî mye yi king ndêndê tp:oo yoo, u l:êê dîy:o tákisi myedaawa pwila ngmê. ²⁷ Kwo, Ngmênê u ya a nga daa kwo, Wu tákisi ngêêpî pyu knî y:oo mb:ii nmîne. Kwo, Chi lêpî, kpé lêê u nkîgh:ê chin:aa kpîpî. Kwo, Mwiyé mwiyé téni n:ii che dóó knomomê, ndapî u kwo ngmênynîe pyw:êmî, kwo, nyi tákisi u ntââ ndapî. Kwo, Nyi tákisi u ngwo dp:uu pwila ngi.

18

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mak 9:33-37; Luukî 9:46-48

¹ Yi dini ghi ngê Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo a lee dniye, u kwo póó dniye, kwo, Nyoo kamî yi vy:o, n:uu kada pini ngê angmê pyódu? * ² Yesu tp:ee ngmê ka mbwolo, yi ngîma kââ, ³ yepê, Ala tpémi u lama lémi lémi daa tóó. Yepê, Lukwe

dîy:o nmyo ngmêngmênté nmyi nuw:o dmi alanté a tóó, nmyimo, Yoo yi kada nmî ghê dmi. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Nmyi nuw:o dmi daanmyi ngmêê knomomê, ala tpémi u nt:anê daanmyi yaa knomomê, ye M:aa kóó k:oo daanmy:uu ghê dmi. * ⁴ Yepê, N:ii ngê lémi lémi ngê kêê d:uuwodê t:oo, ala tpémi ntee tpémi ngê adî ya, yepê, yi pini kada pini ngê vyîlo ayi pyódu. * ⁵ Yepê, Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyyuwo, amyedî cháâcháâ nê. *

Pi ngê Yesu kîngî kée, u danêmbum

Mak 9:42-48; Luukî 17:1-2

⁶ Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdîni yoo a ka wunê kêlîmî té, pi ngmê ngê yi kêlîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo ngîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódó ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalé ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada. ⁷ Yepê, Kópuni knî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmênê n:ii ngê yinté kópu a maa u nkîgh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e

* 18:1: Luukî 22:24

* 18:3: Mát 19:14

* 18:4: Mak 10:43-44

* 18:5:

choo nkîngê. ⁸ Yepê, Máádini p:uu anmyi ghê dmi, ó kópuni anmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmti lama daadnyi ya, kópu woni knî daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee lîmîlîmî ngê anmyi chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye adîn:aa a vyuwo.

Sipi tp:oo lâmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Luukî 15:3-7

¹⁰ Yesu ngê yepê, Yélini yi pi dmi daa ndîi, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo. Yepê, K:omo tpile ngê nmye wa pyaa knomomê, ye Chóó Lémi ngê u nkwo wa kpada nmyo. Yepê, Yi yéli yi enjel yoo yi l:êê dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi. ¹¹ (-)

¹² Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo, p:uu

dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêmê wa núw:o té, yi adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mê chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mê chu kmaapî tédê wa a kuwo té, yonoy:ani adîn:aa nmy:uu. ¹³ Yepê, Ayimênê pyw:ee knomomê, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu, woni knî yi p:uu daadî nuw:o. ¹⁴ Yepê, Myenté, nmyi Mî ngê u yi daa kwo, Yélini yi pi dmi tédê yi l:âmo ngmênê ngee.

*Kópu lâmol:âmo u danêmbum
Luukî 17:3*

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Nmyi mbwó ngmê ngê dono kópu nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê d:uu knomomê, ye yi pini u mbwó ka tumu dpî lee we, yi kópu u kwo dp:uu vyi ngê, yi pini dê y:oo yi kópu yi mo moo chedê y:e. Yepê, U mbwó u kwo wa ng:aa mbê knomomê, ye nipi modo kâadî y:e. * ¹⁶ Yepê, U kwo daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini ngê u mbwó ngmîdi ó miyó dpî nya ngê, yi mbwó ka dpî lee dniye, yi kópu dp:uu lâmo y:e. Yepê, Yi

* 18:15: Luukî 17:3; Nkal 6:1

pini ye myedaawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini pyile knî y:oo kópu mu ngmidi pi knî ye dp:uu vyi y:e. * 17 Yepê, Yélini yi p:aani a yoo vy:o adnyi kwo, dpo danê teñe, yi ngópu nmyi mbwó dpî kóté kalê yó. Yepê, Yi pini a yoo yintómu knî ye daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini a yoo kuwa dpî kaa y:e, pi tupwótupwó ngê ye dpî pyaa we, tákisi ngêêpî pyu ntee pini ngê ye myoo pyaa we.

Chóo Lémi u pono vyápê
Mátiyu 16:19

18 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anmyin:aa vyápê. Yepê, M:aa ngê kópuni a yoo knî yi l:êê dîy:o mbóo p:uu wa a kwódu, yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, a yoo knî ye dyámê mbêmê anmy:uu kwódu ngmê. Yepê, Kópuni M:aa ngê yi l:êê dîy:o mbóo p:uu daawa a kwódu, dyámê mbêmê ye daanmy:uu kwódu ngmê. *

19 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Kópuni u l:êê dîy:o nmyi vy:o pini miyó dê y:oo yi nuw:o ng-midi ngê wa pyódu ngmê, dyámê mbêmê u l:êê dîy:o adpo a ngêpê, M:aa ngê yi kópu ndêndê ngê yi l:êê dîy:o wa a d:uu, mbóo p:uu, * 20 mu kópu u dîy:o a yoo vy:o pi miyó pyile nipi adnya a ngêpê, daa yi mo adnyi ya, yi vy:o amy:aa kwo.

Nódo kelekele u mgongo danêmbum

21 Yi ngwo dini ghi ngê Pita Yesu ka póo wo, kwo, A Lémi, a mbwó ngê dono kópu a nga ngmêwa d:uu knomomê, ye a kuwó wanî kée, mêdaanê ngî. Kwo, Ngmênê yi pini ngê yi dono kópu a nga amêdê d:uud:uu, kwo, mumdoo pyud:o yi kópu a nga amê d:uu, ntâa myedaanê vy:u?

22 Yesu ngê kwo, Pyud:o doo u ntâa. Kwo, Ye tédê. Kwo, Pyud:oy:a mye tédê. Kwo, Dye ghi yintómu yi dono nguwo chi kéké, ntâa nangê vy:u, yi dono nódo myekingê kaalí.

23 Kwo, M:aa ngê u yoo ntee wunê y:enê, yi kópu p:uu dyimê pywuu nga ngmênîné kuwo. Kwo, Ala danêmbum p:uu chi nuw:o. Kwo, King ngmê, u dpodo pyu yilí doo ya. Kwo, Woni knî y:oo ndapí knî u kwo ngmê dmy:ee ngópu, ghêlí k:i i u kwo daa wumo tumo. Kwo, Wo ngmê ngê yi king ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu knî y:oo yi tp:uu dmi a piy:e yi chóo wumo teñe.

24 Kwo, Woni knî y:oo yi tp:uu yilí chedê tumo, ngmênê pi ngmê doo u ntâa ngê doo ya, u tp:uu mo daa mo tp:oo komo. 25 Kwo, Doo u ntâa yi pini ngê u tp:uu daapêdê kélí ngê, wod:oo yi king ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Kí pini mgímí yó, u tpile yilí yintómu dpî nya tóo, a ka dpî nuw:o tóo. Yepê, Kn:aa yélí y:oo a ka wa pwila t:oo. Yepê, Kn:aa pini ngmê ngê

* 18:16: Njon 8:17

* 18:18: Mát 16:19; Njon 20:23

* 18:19: Mak 11:24;

kî pini mupwoknî a ka wa pwila té, wop p:uu adnyin:aa dpodo. ²⁶ Kwo, Yi pini yu mbodo dê y:e king ka k:ame ghê wo, kwo, Ye kópu a nga kidingê d:uu, mwiyé chi t:ââ, a tp:uu yilî dîyo wanê wumo. ²⁷ Yesu ngê kwo, Yi pini king ka ch:anê wo, wod:oo yi king ngê yi pini u tp:uu yilî chóó mêtê kêlî ngê, yi pini mê kwólu.

²⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini kuwa pwii wo, dpodo pyu ngmê módu, pini n:ii u tp:uu têtê. Kwo, Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, A piy:e chi wumwe. ²⁹ Yi pini yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, Mwiyé chi t:ââ, a tp:uu dîyo wanî wumo. ³⁰ Yesu ngê kwo, Ngmênê yi pini u kwo daa ch:anê wo, mgîmî ngê, mbwa k:oo kmungo, kwo, Dini ghi n:ii ngê a ndapî any:uu wumo, kuwa u ngwo any:uu pwii. ³¹ Yesu ngê kwo, Dini ghi n:ii ngê king u dpodo pyu knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e dniye, king ka yuu mîné y:ee ngópu. ³² Kwo, Wod:oo king ngê yi pini ka u lede yoo dy:ââ too, yepê, Yi pini a ka a núw:o yó. Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kwo núw:o ngópu, kwo, D:ii gha pi. Kwo, A piy:e ñm:uu pââ ndîi ngmêdoo kwo, a chóó m:aa chedê ngê. ³³ Kwo, Wu pini u tp:uu miy:e daa ndîi ye kwo, lukwe dîy:o nga doo ch:anê wo. Kwo, Kópuni nga dî d:uu, lukwe dîy:o wu pini ngê choo d:uu

ngê. ³⁴ Yesu ngê kwo, Yi king yi pini ka d:ud:umbiy:e nod:e wo, mbwa k:oo kmungo, kwo, Ñm:uu yilî a piy:e any:uu wumo, mbwa u mênê u ngwo any:uu pwii. ³⁵ Yesu ngê yepê, Dono kópuni nmyi mbwó knî y:oo nmye wa d:uu t:oo, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, ye M:aa ngê yinté kópu nmye ayimî d:uu, nmyi dono u kuwó daawa kée té. Yepê, Myenté, yepê, yoo yi dono kópu nmyi nódo kingmê ya. *

19

Kpîpî te u danêmbum
Mak 10:1-12

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi danêmbum a kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo mî lee dniye, Njódan mbwááni mê ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo mî taa dniye. ² Pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dneye yámuyâmu dé. Pwopwokopwe yoo n:ii u kwo núw:o tumo, Yesu ngê pyi too.

³ Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum têtê nmî dóó, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mââ ngê kópu yilî yintómu yi l:êê dîy:o u kpâm wa kpîpî? ⁴ Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóó dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Mwiyémiyê dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. * ⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o mââ

u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:i ngmidi ngê dpî pyaa knî. * ⁶ Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóó, ngmênê mu ngmidi. Yepê, Cha cha n:i Chóó Lémi ngê dpo kââdî dé, pi ngê d:uudpî chámê dé. ⁷ Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe dîy:o Mósisi ngê ala dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, apê, Mââ ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ⁸ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u dîy:o nmyi kpâm knî ye vuuwo dnyinté nmyi lama a tóó, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu. Yepê, Ngmênê mwiyékmîntoo Chóó Lémi ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Mââ ngê u kpâm choo kpîpîkpîpî. ⁹ Yepê, Ala kópu nmye n:aa tpaê, pini n:i u kpâm u tumu mââ daadî ya, yi pini ngê u kpâm kîngî kpîpî, kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Wa kpîpî knomomê, kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu.

¹⁰ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka kwo, Mundoo cha cha yi kópu dyuu yinté a kwo knomomê, ye pi ngê pyââ kîmungê nya. * ¹¹ Yesu ngê yepê, M:aa u kópu wunê nmye kídî vyi, nmyedê, Mââ u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:i ngmidi ngê dpî pyaa knî. ¹² Yepê, Ngmênê

pi woni knî y:e yi kópu doo u ntââ, d:uudpî yéé dmi. Yepê, Knî ngmê yinté a taa dniye, knî ngmê pi knî y:oo doo u ntââ ngê dpî pyódu t:oo, knî ngmê a p:uu dpodo u l:êê dîy:o d:uudpî yéé dmi. Yepê, N:i ka yi kópu u ntââ, yi pini ngê choo d:uud:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mak 10:13-16; Luukî 18:15-17

¹³ Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdîma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, yi l:êê dîy:o myechoo ngêpê. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu ye kwódu ngópu, ¹⁴ ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a núw:o teñe, ye namê kwódu yé, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adî y:enê dé. ¹⁵ Wod:oo Yesu ngê kêê yi mbêmê doo yiyé, yi l:êê dîy:o myedoo ngêpê. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu yoo yi k:i kada a y:ee ngópu.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mak 10:17-31; Luukî 18:18-30

¹⁶ Pi ngmê Yesu ka loo, u kwo póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Ló kópu mb:aa ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:i chedê ngê daawa pyódu? ¹⁷ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o kópu mb:aa p:uu a ka chi póó. Kwo, Pi chóó mb:aamb:aa ngê daawa pyódu, Chóó Lémi mu ngmidi yi mb:aamb:aa. Kwo, Ghê

* 19:5: Gen 2:24; Epeso 5:31 * 19:10: 1 Kódin 7:1-2,7-9

kamî u pyw:êmî u yi nga choo kwo knomomê, ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu chi cháâcháâ. ¹⁸ Yi pini ngê kwo, Ló dêêpî kópu knî yi p:uu a ka nye mbumu? Yesu ngê kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, * ¹⁹ mye mî chi cháâcháâ dê. Kwo, Nýóó nuu ghi nódó ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódó yinté myechoo ya. ²⁰ Yi pini ngê kwo, Yi kópu dyuu n:aa cháâcháâ too, ló kópu ngmê ngê doo u ntâa ngê n:aa tóó? ²¹ Yesu ngê kwo, U yi nga a kwo, nyimo, D:ud:umbiy:e u ntâa mbêmê nî yââ, kwo, ye chi lèpî, kwo, tpile yilîni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. ²² Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angênté anî yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u dîy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

²³ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angênté amî ghê. ²⁴ Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê. ²⁵ P:uu ndiye pyu knî y:oo

dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntâa y:i amî ghê? ²⁶ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntâa Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntâa, pi chóó kóó k:oo wa kâa. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntâa.

²⁷ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmîné yâmuyâmu ngi. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o ló kópu ngmanmo pyw:oo? ²⁸ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê tpile yilî yintómu kamî ngê anî pyódu té, yi ngwo a pi ndîi ngê wa pyódu, pi yintómu yi kada pini ngê anê pyódu, mu kópu u dîy:o nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Yepê, Yi ngwo Yisiléli tpémî yi yoo dyéédî y:a mé miyó wanmyi y:enê dé, mu kópu u dîy:o nmyinê yâmuyâmu nê.

* ²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê dîy:o u p:aa dpo kuwo, u tidê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo tédê dmi myedo kuwo té, yepê, yi pini ngê yinté tpile mé yilî amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê dîy:o tpile ngmîdi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mé yono y:a amêdê pyw:oo.

* 19:18: Ex 20:12-16; Deut 5:16-20; Lev 19:18; Lóma 13:9 * 19:28: Tpyuu 4:4

Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amînê pyw:oo, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³⁰ Yepê, Kada yéli mē kuwó, kuwó yéli mē kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê díyo kuwó amêdê ghê dmi.

20

Kuwó pini pini dê kada pini yi mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, M:aa ngê u yoo ndêndê alanté adí y:enê. Yepê, Wain kpê chóo ngmê ngê u yi u ngwo doo kwo, Pi knî ngmê a wain kpê u mênê dny:oon:aa dpodo. Yepê, Mw:aandiye pi knî ngma a pyw:ângo, ² yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, awêde nmye mîni pywupwi, pi ngmê ndapî ngmê. ³ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê kâádî liy:aa pyile mî loo, pi knî m:uu a pyw:ângo, apê, Módó mu wee, daa dpodo té. ⁴ Yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, yi dpodo ntênê nmye n:aa pywupwi, daanî dóo nmyo. ⁵ Yesu ngê yepê, Wod:oo lee dniye. Yepê, Kâádî mââ kêlî pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyu, dpodo tédê dy:ââ too. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kâádî t:ono mî ghê wo, pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyu, dpodo tédê dy:ââ too. ⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê apê, Kâádî liy:aa mu ngmîdi ngee tóo, apê, kâádî u ngwo a wupwo, yepê, yi

ngwo pi knî m:uu a pyw:ângo, yepê, Lukwe díy:o wo módó dmyi chedê ngmê? ⁷ Kwo, Pi ngê doo dpodo kalê nmo. Yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lêpî, y:i dmyinên:aa dpodo.

⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, wain kpê chóo ngê dpodo u y:enê pyu ka kwo, Dpodo pyu yoo a pwiyé dniye. Kwo, Yi dpodo u pywuu ye yéni. Kwo, Yélini dpodo tédê kuwó dê lee dmi, yi pywuu ye mwiyé yéni. Kwo, Yélini mwiyé dê lee dmi, yi pywuu kuwó ye dpî yéni. ⁹ Yesu ngê yepê, Yélini dpodo tédê kuwó lee dniye, wo d:umu u dpodo u pywuu ngmêngmênté a ngee ngópu, pi ngmê ndapî ngmê. ¹⁰ Yepê, Yélini mw:aandiye dpodo tédê mwiyé lee dniye, alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Ndapî ndîi yinmîné ngêêpî, ngmênê vyîlo yintoo ndapî myeyedê ngee ngópu, pi ngmê ndapî ngmê. ¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi ndapî a ngee ngópu, wain kpê chóo ka nod:e dniye, ¹² kwo, Kî yéli kâádî liy:aa mu ngmîdi chi dpodo kalê té, ngmênê mw:aandiye dpo yaa dmi, kâádî ndîi vy:o nmî dpodo té. Kwo, Lukwe díy:o ngmîdi mbêmê chi pwila nmo. ¹³ Yepê, Wain kpê chóo ngê ngmê ka kwo, Kî pini. Kwo, D:oo dóo nyoo. Kwo, Kópuni nga dí vyi, ntênê kídî d:uu, ndapî nga ngmêkíd:a kê. ¹⁴ Kwo, Napî ngêê yedê choo ya, p:o

chi lèpî. Kwo, U ya a nga a kwo, Kuwó pini kada pini mu ngmidi mbêmê nî pwila dê. ¹⁵ Kwo, A chóó a ndapî ngê dî pwila nmyo. Kwo, Ñyóó nuw:o u pono daanî vyápê mb:anê. Kwo, D:aa mtíkó pyu, módó dî yeede té. Kwo, Lukwe dîy:o ñ:ee ye chi kââ? ¹⁶ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kada yéli mē kuwó, kuwó yéli mē kada. Yepê, A yoo vy:o mwiyé nmyi ghê dniye, kuwó yéli ye ñ:ee nangê kââ.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 10:32-34; Luukí 18:31-34

¹⁷ Dini ghi n:i ngê Yesu p:uu Njedusalem dnye lèpî, Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mē miyó yoo vy:o a pw:ii too, maa p:uu yepê, ¹⁸ Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:i ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, déêpî pyu yoo yi k:ii, a vye u dy:oo wa a chápwo ngmê, wa mgímí nê, wa kóté kalé nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê. ¹⁹ Yepê, Yi tpóknî y:oo wadnyí nkwtinkwiti nê, wadnyí kpakakpaka nê, kídosi ñedê wa t:ee nê, yinté wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamêní pyidu.

Njems mbwémi Njon yi pye ngê Yesu ka kópuni doo dmyinê
Mak 10:35-45

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Sepédi kpâm ghee knî Yesu ka lee dniye, yi pye yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, yi pye ngê kópu ngmê u pyiné u kwo ngwódu. ²¹ Yesu ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Yi pyópu ngê kwo, Dini ghi n:i ngê mî ndîi ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, kwo, a tp:ee dê nyoo yi kada pini ngê dpî pyódu dé. ²² Yesu ngê kwo, Kópuni a ka chi dmyinê, daa lama chi mbwólu. Tp:oo dê ye yepê, Dpî u ntââ dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntââ dpo amye d:uu ngmê? Kwo, Nyo u ntââ dê. ²³ Yesu ngê yepê, Kópuni pi knî y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpo amye d:uu ngmê, ngmênê doo u ntââ a che p:ââ pee a chóó daanî ngmidi. Yepê, M:aa ngê yi kópu yinê wa a vyi. Yepê, Pini n:i kada adí kwo, yi pini wunê ka a ngmidi ngê.

²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye. ²⁵ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:i kada pini ngê dpî pyódu, a lémilémi yédi, yoo yinê a y:enê ngê, yinê a dpodo kîgha too. *

²⁶⁻²⁷ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:i ngê u yi adí kwo, Kada pini ngê

* 20:25: Luukí 22:25-26

nî pyódu, yi pini ngê choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpodo. ²⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê díy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê díy:o wanî pw:onu, pi yilí yi pywuu ngê amy:aa pyódu.
*

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo, Njédikó

Mak 10:46-52; Luukí 18:35-43

²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, Njédikó kada dnya a yém, pi yilí kní y:oo dnye yâmuyâmu dé. ³⁰ Ngwolo kopwe miyó maa nkîgh:ê dpîmo ya. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Yesu kîyedê pwiyé kní, wod:oo u kwo dpîmo kââ, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanyi ch:anê kní? ³¹ K:omo tpile pi yilí yintómu ye a tpêpwo dniye, yepê, Tumu choo ya, ngmênê yi dnye dmi daa ny:ee ngópu, dpodombiy:e mêdpîmo kââ, kópu, Nmî Lémi, Dépidi ntee pini. Kópu, U ntââ nga wanyi ch:anê kní? ³² Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Yi tpódu a ka a pwiyé dniye. Pi kní y:oo u kwo yi núw:o dumo, wod:oo Yesu ye póó wo, yepê, Lukwe dpo ngmaní mdo? ³³ Kwo, Nyi Lémi. Kwo, U yi nye a kwo, Yélfí m:ii m:uu. ³⁴ Yesu ka ch:anê knopwo, wod:oo yi ngwolo páádi kní yi p:uu kêê yó. Yi ngwo yélfí

mê m:uu ngópu, Yesu u kuwó mye ghê knopwo.

21

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mak 11:1-11; Luukí 19:28-40; Njon 12:12-19

¹ Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, Njedusalem ghélfí daa nî dniye, yi kada p:aa ngmê doo ya, u pi Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ, ² yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki ghee dpo mumu d:oo, yedê ñedê a t:a mo. Yepê, Dpo pywálfí dóó, a ka dpo núw:o dóó. ³ Yepê, Pini n:ii ngê kópu dpo ngmêdê vyi knomomê, ye ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê yi yi dê u ngwo wunê kwo mo. Yepê, Yi ngwo dpo wunê kuwo dê. ⁴ Chóó Lémi u kópu n:ii pi ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

⁵ Njedusalem tpémi, nmyi king wunê pwiyé kní, ndonki pyipwo wunê tóó.

Daa l:êê pyu ndîi, daa hosi pyipwo wunê tóó,

ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó.*

⁶ Yesu ngê yi tpódu ye kópuni vyu, yinté mí d:uu

ngópu, ⁷ ndonki ghee Yesu ka a ñuw:o dumo, yi nkuwo kpídí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki ghee yi pyipwo talê dumo, Yesu ndonki pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinê. ⁸ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye châpu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki ghee yi mbêmê dpumo paa, Yesu ndonki pyipwo doo ya. * ⁹ Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kêlê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmíkó Nmí Lémi, Dépidi ntee pini. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dnye, yélini y:i doo kwo yintómu ngwéti dnye, noko dnye póó, yipu, Pi knî y:oo ló king yi châpu ngmê? ¹¹ Yoo woni knî y:oo yepê, Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê. Yepê, Nasalet pi, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mak 11:15-19; Luukí 19:45-48; Njon 2:13-22

¹² Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dnye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapî nmí ndapî ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêêpî têtê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpíi yi kpópu, ímê tp:oo pywupwi têtê yi p:o a ngí too, yi ya têtê dnyi mye dy:ee too. ¹³ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo, ngêpê têtê ngê choo ya, yepê, ngmênê kpaa têtê ngê dnye pyódu ngmê.

¹⁴ Yélini yi yi dmi kwolo ngmê dé, yi ngwolo kopwe dé, Yesu ka y:i ñuw:o tumo, yintómu pyi too. ¹⁵ Ngmênê yi kópu u l:êê díy:o dêêpî pyu yoo Yesu ka nod:e dnye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo u kwo mye nod:e dnye. Noko yepê, Tp:ee dmââdíma y:oo Chóó Lémi u ngomo chedê lukwe díy:o a chaa kîgha ngmê. Noko yepê, Lukwe díy:o dpodombiy:e a kââ té, apu, Dépidi ntee pini chaa kîgha koo. ¹⁶ Wod:oo Yesu ka póó dnye, kwo, Kí kópu ka tpaépê ngmê, nyi nyêmi? Kwo, Lukwe díy:o a chaa kîgha ngi. Yesu ngê yepê, Nyââ, anî nyêmi. Yepê, Kópuni tp:ee

* 21:8: 2 Kings 9:13; Psalm 118:25-26

dmââdîma y:oo a d:uud:uu
ngmê, mumdoo yi kópu puku
yedê dmyongê kp:aa ngópu?
Yepê, Yi kópu alanté a too,
Dépidi ngê Chóó Lémi ka kwo,

U yi nga a kwo,

Tp:ee dmââdîma y:oo
dny:oo chaa kîgha ngi.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê a kuwo
too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii
Petani lee dniye, Njedusalem
u nkîgh:ê p:aani n:ii tp:oo a
too. Yi mî dpî dniye.

*Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê,
Yisiléli tpêmi yi p:uu mgongo u
ngwo ngmê kwólu*

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Womumo mw:aandiye
Yesu, p:uu ndiye pyu knî
yi k:ii, Njedusalem mê diyé
dniye. Maa p:uu Yesu ngê
dómu kele. ¹⁹ Maa nkîgh:ê
kuwe kn:ââ ngmê módu, apê
ngmênê, Kîgha p:uu ngma a
kwo. Yesu yi yini km:ee yi
loo, apê, K:omo tpile yââ yilí
nkwodo mu kwo, ngmênê
kîgha p:uu daangma a kwo.
Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye
pyu yoo yi ngópu mgongo
ntee kópu ngmê d:uu ngê,
yi yini ka kwo, Nté kîgha
m:uu daamuwa ghê. Yi ngwo
yi yini pwene. ²⁰ Dini ghi
n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî
y:oo yi kópu m:uu ngópu,
ngwéti dniye. Noko yepê,
Kí yini lukwe díy:o límílimí
ngê da yââ? Yi mgongo
dnyinté a w:ee ngópu. ²¹ Yesu
ngê yepê, Ndê kópu nmye
ngmên:aa tpaépê. Yepê, A ka
dpodombiy:e anmya a kélímí

knomomê, nmyi nuw:oo
dmi ngmídi ngê adnyi ya
knomomê, ye kópuni wanmyi
vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê,
Mgongo ntee kópu n:ii wu
yini ngê nmyi ngópu dí d:uu,
u nt:u kópu ntênê wanmyi
d:uu ngmê. Yepê, Myenté,
kí mbwini ka wanmyi vyi
ngmê, kwonye, A yumwe,
nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu
wa d:uu. * ²² Yepê, A ka ntênê
anmya a kélímí knomomê,
ye kópuni M:aa ka anmyinê
dmy:ee ngmê, yi kópu nmyi
l:êê díy:o ntênê wa a d:uu. *

*Yesu pini n:ii u pi mbêmê
doo dpodo*

Mak 11:27-33; Luukí 20:1-8

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu
p:uu Chóó Lémi u ngomo
mbwa kalê ngmê k:oo kee
dniye, Yesu ngê yoo yi doo
ndiye kîgha dé. Kada pini
yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi
kada pini yoo yi k:ii, Yesu ka
a lee dniye, kwo, Chóó Lémi u
ngomo nmî chóó nmo y:enê.
Kwo, Kópuni nye d:uud:uu
too, n:uu ngê nga vyu, u
ngwo nye d:uud:uu too? Kwo,
N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí
nye d:uud:uu ngê? ²⁴ Yesu
ngê yepê, Kópu nmye mwiyé
ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi
kópu nmyinê vye ngmê, ye
pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u
pi nmye u ngwo n:aa tpaépê.
²⁵ Yepê, N:uu u pi mbêmê
Njon ngê pi mbwaa lêê u
mênê dpîmo kmênêkmênê
dé? Yepê, Chóó Lémi u pi

* **21:21:** Luukí 17:6; 1 Kódin 13:2; Njon 14:12
14:13-14

* **21:22:** Mát 7:7-11; 18:19; Njon

mbêmê ó chóó u pi mbêmê? Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe díy:o Njon ka dpîp:e kêlimî mbê dniye. ²⁶ Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê, mu kópu u díy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapi pyu ngmê. ²⁷ Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmî lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, pini n:ii u pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

Pi mbwémi miyó yi mgongo danêmbum

²⁸ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum ngmê ngí ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. Yepê, Yi pini ngê tp:oo kaa ka kwo, A tp:ee, wain kpê u mênê chin:aa dpodo. ²⁹ Yepê, Tp:oo ngê u mî ka kwo, U p:o, ngmênê daa n:ee. ³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini tp:oo tpuu ka u nkwo adí lê, kópu mu ngmídi u kwo mye vyu. Yepê, Yi tpémi ngê kwo, Daanî nî, ngmênê u kuwó dini ghi ngê yi tpémi ngê u nuw:o mê ngmópu, dpodo tédê mê loo. ³¹ Yesu ye póó wo, yepê, Yi tpémi dē yi mî ka n:uu ngmê ng:aa mbê wo? Kada pini knî y:oo kwo, Tp:ee tpuu ni. Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Tákisi ngêêpî

pyu yoo, téli pyââ yoo, pi dono yilí mye yi k:ii, yi nuw:o dmi ka ngmêêpî t:oo, Chóó Lémi kóó k:oo ka wowo té. Yepê, Vyílo yi yéli u kwo ye ng:aa té. Yepê, K:omo tpile nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi nmye cháâcháâ ngópu, ngmênê u nuu u kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Yepê, Doo u ntââ, kóó k:oo daangmanmyi ghê. ³² Yepê, Njon Baptist ngê maa mb:aa nmye mênê kéma ngê, ngmênê u kwo dpîp:e kêlimî mbê dniye, u wépi nmyi pwaa ngópu. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, téli pyââ yoo, yoo dono mye yi k:ii, vyílo dé u kwo yi kêlimî mbê dniye. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u wépi mwiyé a pwaa ngópu, ngmênê kuwó yi nuw:o dmi mē ngmêê ngópu, u kwo ntênê ng:aa mbê dniye. Yepê, K:omo tpile yi kópu nmyi m:uu ngópu, ngmênê lukwe díy:o nmyi nuw:o dmi dpîp:e ngmêê ngópu, Njon ka myedpîp:e kêlimî mbê dniye.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 12:1-12; Luukí 20:9-19

³³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum m:uu ala, mye ny:ee yó. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilévylê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vyuwo, dini ghi n:ii

ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê lâmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya. ³⁴ Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóo ngê pi knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nmye ngmêdo kê y:e, a ka dpo ñuw:o yó. ³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i mî taa dniye, wain kpê y:enê pyu knî y:oo mgîmî tumo, ngmê kpaka ngópu, ngmê taa ngê vya ngópu, ngmê chêêpî ngê vya ngópu. ³⁶ Yepê, Myombó wain kpê chóo ngê pi mê yilî ye dy:ââ ngê, ngmênê kópu mu ngmîdi y:e myemîné d:uu ngópu. ³⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amîné châpu ngmê, daawa a vya ngmê. ³⁸ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóo tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ³⁹ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóo chii mênê mî kée ngópu. *

⁴⁰ Yesu ye póo wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê yi wain kpê chóo wa a lê, yi tpókni y:e ló kópu angmê d:uu? ⁴¹ Kada

pini knî y:oo kwo, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kâadî ngmê. Kwo, Yi yéli y:oo mgî daadnyi pwapî, lîmîlîmî ngê nt:u knî u kwo angmêdnyi dyede. ⁴² Wod:oo Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóo, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pâani ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,
yi yini pâa pw:eni ngê vyîlo mēyi pyodo.

Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê,

nyepênyepê u kópu yi d:uu ngê. *

⁴³ Yesu ngê yepê, Pw:eni ndêndê nmyi kée ngópu, Chóo Lémi ngê u nkwo wa kée nmyo, u wain kpê mēdaanmyi y:enê, kn:aa yéli y:oo nmyi d:aa dmi wa a kâadî ngmê. Yepê, Chóo Lémi u kópu dyuu yi yéli yi mênê nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalî.

⁴⁴ Yepê, Nê chêêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêédî, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbêmê yi chêêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu.

⁴⁵ Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, yi ngwo a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo. ⁴⁶ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o pi knî ye nkîngê mbê dniye, yîné ye Chóo Lémi u komo kapî pyu ngmê.

22

Yééyéé kmaapî ndîi u mgongo danêmbum

Luukî 14:15-24

¹ Yesu pi knî ye modoo mgongo. ² Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, King ngmê, tp:oo daa kêmakêma doo yééyéé, u l:êê dîy:o kmaapî ndîi ngma a puwâ. Yepê, Yi kmaapî u wo mwiyé a ngmîdi ngê, u lémi ch:ama mîné dóó kwólu, yepê, A tp:ee u kmaapî tédê dp:uu taa dmyeno. ³ Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, Yoo a pwiyé we, ngmênê u yi y:e dêpwo kwo. ⁴ Yepê, Wod:oo dpodo pyu knî m:uu dy:ââ ngê, yepê, Yélini nê dóó kwólu, ye dp:uu vyi yó, yipi, Ala ngwo kmaapî. Yipi, Nê ngê ala kmaapî u l:êê dîy:o tpile tp:oo n:ii kaa too, wunê kédê vya t:oo, tpile yilî yintómu u ntââ mbêmê ka pyede. Yipi, A pwiyé dmyeno. ⁵ Yesu ngê yepê, Ngmênê yi yéli ye daa ng:aa mbê dniye, yiné ye tédê kópu, yi chóó yi dpodo tédê dpodo tédê lee dniye. Yepê, Woni yâpwo tédê lee dniye, woni tpile pywupwi tédê lee dniye. ⁶ Yepê, Yoo ngmê ngê king u dpodo pyu yoo mgîmî tumo, dnye nkwitinkwiti dé, u nkwo vya tumo. ⁷ Yepê, King yi yéli ye d:ud:umbiy:e nod:e wo, wod:oo u lede knî ngmê dy:ââ ngê, yi ntââ dmi mîné vy:ee ngópu, yi yéli u nkwo vya tumo, yi p:aa myemîné vyuwó ngópu.

⁸ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yepê, Kmaapî u tpile yilî u ntââ mbêmê ka pyede, ngmênê yélini nê dóó kwólu, yoo dono, doo u ntââ ala ntini daawa ma ngmê. ⁹ Yepê, P:aani p:aani dmyinê lêpî, pi yimi nmyinê pyw:émî ngmê, dpó núw:o tóó. ¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo yi dpodo pyu yoo p:aani p:aani lee dniye, pi yilî mîné pyw:ee ngópu, dono mb:aamb:aa myedé núw:o tumo. Yepê, Ngomoni k:oo dnye kmaapî, yi ngomo pi ngê a nt:ee ngê.

¹¹ Yesu ngê yééyéé kmaapî u mgongo ye m:uu kwólu, yepê, King kmaapî tédê yi yaa wo, yoo yi k:ii dnye yakmaapî, ngmênê pi yi vy:o ngmê módu, yi pini ngê u yééyéé kpîdí u mbwo daangmê t:ângo. ¹² Yepê, Yi king u kwo póó wo, kwo, Kî pini. Kwo, Al:ii lónté cha kee, yééyéé u kpîdí mwo daa t:a. Yepê, Yi pini ngê kópu u kwo daangmê vyu. ¹³ Yepê, King ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Mgîmî yó, kóó yu kudu tóó, kuwa d:ii yó. Yepê, Mgîdí vy:o choon:aa mbê, kpéngi ti dmi kelekele mudny:oon:aa paa. ¹⁴ Yesu ngê yepê, Pi yintómu knî ye n:aa tpapê ngê, yenîmo, A pwiyé dmyeno, ngmênê Chóó Lémi ngê yilî daawa a ngmîdi.

*Tákisi pywupwi u danêmbum
Mak 12:13-17; Luukî
20:20-26*

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Pádisi yoo kuwa pwii dniye,

kn:aa p:aani pee mê lee dniye, Yesu u dódó u l:êê dîy:o nipi y:i dnyen:aa danêmbum.

¹⁶ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê a tóó, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmídi ngópu, king Helodi u kwo téni pee yéli yi k:i:i Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Mâawe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. ¹⁷ Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi? ¹⁸ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo, lukwe dîy:o nmye dódó nê. ¹⁹ Yepê, Tákisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U kwo yi núw:o ngópu, ²⁰ ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? ²¹ Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêtmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêtmyinê yémî. *

²² Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu.

Pyidepyide u danêmbum

Mak 12:18-27; Luuki 20:27-40

²³ Yi wéni ngê yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó. ²⁴ Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadí ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. ²⁵ Kwo, Pi mbwémi pyudu nmî vy:o doo kwo, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ²⁶ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mé ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêédî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmídi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpêngmê ngi ngópu. ²⁷ Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ²⁸ Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpapê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amî pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmídi p:uu yéé dniye.

²⁹ Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu

* 22:21: Lóma 13:7; 1 Pita 2:17

dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó. ³⁰ Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mêdaawa yéé knî. ³¹ Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Yi kópu p:uu kópuni Mósisi ngê wunê a d:êê ngê, lukwe, dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, ³² Nê, ng:ââ Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. ³³ Pi knî y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nyepênyepê u kópu ngê ye pyodo.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mak 12:28-34; Luukí 10:25-28

³⁴ Dini ghi n:ii ngê Pádisi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu ngê Sadyusi yoo kédê chápwo té, wod:oo u kwo lee dniye. ³⁵ Yi vy:o pini ngmê ngê u yi doo kwo, Danêmbum tédê Yesu nî dóó. Yi pini ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye dpîmo tpiyé dé. ³⁶ Yesu ka póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó? ³⁷⁻³⁸ Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada a tóó,

Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. * ³⁹ Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté mye-choo ya. * ⁴⁰ Kwo, Yi kópu dê yi mbêmê, dêêpî kópu yilí yintómu a pyede. Kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, yintómu yi kn:ââ yi kópu dê yi mbêmê a kwo.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adí ya?

Mak 12:35-37; Luukí 20:41-44

⁴¹ Yesu Pádisi knî ye póó wo, ⁴² yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyinê nmye n:uu u tii nédê pini? Kwo, Dépidi u tii nédê pini ngmê. ⁴³ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o Dépidi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

⁴⁴ Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

* 22:37-38: Deut 6:5 * 22:39: Lev 19:18; Lóma 13:9-10; Nkal 5:14

Yélini m̄:uu a l:êê té, d̄iyo aní vya té,

nyí yodo u maknopwo waní yé té.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê d̄iyo, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi kní yi pwo pini ntee pini. ⁴⁶ Yesu u kópu dyuu pi ngmê ngê daa vyâ. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daamu poo ngópu.

23

Yesu pi kní ye dêêp̄i pyu yoo yi p:uu u ngwo doo dané

Mak 12:38-40; Luukí 11:37-54; 20:45-46

¹ Yesu p:uu ndiye pyu kní ye doo danêmbum, pi kní ye myedoo danêmbum, ² yepê, Chóó Lémi ngê dêêp̄i pyu yoo, Pádisi yoo nmyi kada kaa too, Mósisi u dêêp̄i kópu dyuu nmye y:oo a tpiyé tumo.

³ Yepê, Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, kópuni nmye dny:oo tpaêpê dé, dmyinê d:uud:uu dé. Yepê, Ngmênê kópuni a d:uud:uu tumo, yi kópu yi kélê nangmê ngee, mu kópu u d̄iyo kópuni nmye a tpaêpê tumo, yi chóó daa d:uud:uu tumo. ⁴ Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêp̄i kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê dêêp̄i pyu kní y:oo yi chóó yilí ngê pyódu tumo, pi kní ye dpodo ndîi ngê u nkwo pyodo, ngmênê yi dpodo tédê yoo daa ngêêp̄i tumo.

⁵ Yepê, Kópu yilí yintómu n:ii a d:uud:uu tumo, yi chaa kîgha

u l:êê d̄iyo a d:uud:uu tumo, dpó, Pi kní y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi kópu u l:êê d̄iyo dêêp̄i kópu dyuu pweepwee pee yedê dp̄i d:êê t:oo, yi kêpa dp̄i t:ee t:oo. Yepê, Myenté, yedê ghi tp:oo n:ii yi kp̄idí kwódo kní yi p:uu dp̄i t:ee t:oo, daadîi ngê dp̄i pyódu t:oo, dpó, Pi kní y:oo ala kópu nmí p:uu p̄idny:oo tpaêpê, Dêêp̄i kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a chââchââ t:oo. ⁶ Yepê, Ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa tédê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁷ Yepê, U yi y:e a kwo yédi, Pi kní y:oo naa tédê mb:aamb:aa ngê dny:oo chââchââ nmo, ala kópu nmí p:uu p̄idny:oo tpaêpê, Nmí ndiye kîgha pyu ndîi dé. ⁸ Yesu ngê yepê, Pi kní y:oo nmyi p:uu kîngî vyi ngmê, Nmí ndiye kîgha pyu yoo, mu kópu u d̄iyo nmyo numo tidê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu mu ngmidi. ⁹ Yepê, Dyámê mbêmê pi ngmê ka nangê vyi, M:aa, mu kópu u d̄iyo nmyi Mî mu ngmidi, mbóó p:uu wunê tóó. ¹⁰ Yepê, Myenté, pi kní y:oo Kada Pini u pi nmyi pyimo kîngê t:ee ngmê, mu kópu u d̄iyo nmyi kada pini mu ngmidi, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyi kada kââ. ¹¹ Yepê, Pini n:ii nmyi kada pini ngê adí ya, yi pini nmyi p:uu choo dpodo. ¹² Yepê, N:ii ngê u pi chóó a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîp̄ighîp̄i ngê, Chóó Lémi ngê

yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi pi dmi u ngwo dyênê ngê

Mak 12:40; Luukî 11:39-42,44,52; 20:47

¹³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu yilî nmyi d:êê ngópu, pi knî ye Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndîi ngê u ngwo nmyi pyódu ngópu. Yepê, Nmyi chóó y:i dp:ee koko nyédi, lukwe dîy:o yoo yi maa nmyi nkoko ngópu. ¹⁴(-)

¹⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê nmye lêpî nyédi, nyimo, Ndiye pyu knî m:uu nmîmo pyw:oo, nmî yoo vy:o paa ghê dniye. Yepê, Yi dpodo p:uu dpodombiy:e nmye dpodo nyédi. Yepê, Pini n:i nmyi yoo vy:o dpî ghê, nmyi nt:anê dpî yâa. Yepê, Yi pini ngê nmyi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngê, ngmênê pi ka vyyuwo u lama daa ya yédi. Yepê, Yinté pini ngê nmyi maa p:uu dpo kp:anê nmyo, ngmênê yi máádi u dí ndiya.

¹⁶ Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî ye maa nmo kêma, ngmênê nmyi ngwolo dmi kopwe dé.

Yepê, Pi knî ye ala kópu nmye tpaê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê dîy:o Chóó Lémi u ngomo u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê yi ngomo k:oo nkól n:i a tóó, yi pini yi nkól ngê wa kp:aa, ye kópuni u l:êê dîy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê. ¹⁷ Yepê, Nmyi mbodo dmi podo dé, nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Nkól daa yâpwo. Yepê, Dini ghi n:i ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yâpwo ngê u ngwo pyodo. ¹⁸ Yepê, Myenté, ala kópu ye my:ee tpaê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê dîy:o kpêê yiyé tédê u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu. Yenmyimo, Yi pini ngê yi kópu daawa d:uu knomomê, ye u kópu daa tóó. Yenmyimo, Ngmênê tpile tp:oo n:i kpêê ngê dpî yé ngmê, yi pini yi tpile tp:oo u pi ngê wa kp:aa, ye ndîi kópu yu d:uu, kópuni u l:êê dîy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê. ¹⁹ Yepê, Nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Tpile tp:oo daa yâpwo. Yepê, Kpêê yiyé tédê yi yâpwo. Yepê, Dini ghi n:i ngê tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé ngmê, yâpwo ngê u ngwo dpî pyódu. ²⁰ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o n:i kpêê yiyé tédê u pi ngê dpî kp:aa, tpile tp:oo n:i kpêê ngê dpî yé ngmê, u ngwo myoo kp:aa. ²¹ Yepê, N:i Chóó Lémi u ngomo ngê dpî kp:aa, ye Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi y:i a tóó. ²² Yepê, N:i mbóó u pi

ngê dpî kp:aa, Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi y:i wunê tóó, y:i wunê y:enê nmo.

²³ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Lukwe dîy:o pi knî ye dp:ee vuywo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vuywo nyédi, lukwe dîy:o yoo nmye dódó tumo. Yepê, Dmyiné nkîngê. Yepê, Têdê kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîi kópu têdê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Mósisí ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu a vuy, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo têdê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:êmi ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémí ngópu. Yepê, Yi kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, lukwe dîy:o têdê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Têdê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

²⁴ Yepê, Nmyi ngwolo kopwe dé, yoo dnyinté ghîghê anmyi ñeñe t:oo. Yepê, Kpitimw:ee ngê dpî kiye nmyo, ye límílmí

ngê nmye vyee tumo, lukwe dîy:o kulu yilî nmyi p:uu a kiye nyédi, dp:ee vyee tumo. Yepê, Têdê kópu ntênê nmye cháâcháâ tumo, lukwe dîy:o ndîi kópu dnyinté nmye cháâcháâ tumo.

²⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi d:ââ pîlêti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe dîy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapî u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé. ²⁶ Yepê, Pádisi yoo, lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu tóó, kópu mb:aa yilî u ngwo anmyi d:uu t:oo.

²⁷ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Poki n:ii u mênê pi ntóó dpî yé ngmê, nmyo yinté tpile dé. Yepê, Kuwa mb:aamb:aa, k:oo dono. Yepê, Nmyi gha dmi nkîpwi dé. ²⁸ Yepê, Nmyi too pee mbêmê pi knî ye yinê ye nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé, yoo nmye dódó tumo.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

Luukî 11:47-51

29 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wuwó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Chóó Lémi u nuu u pi yoo yi kpî dmi mb:aamb:aa ngê my:ee kpîlêkpîlê tumo. ³⁰ Yepê, Ala kópu nmye tpaê ngópu, nmyimo, Nmî kn:ââ yoo yi dye ghi ngê wonmee a ya, ye yi vy:o daap:oo ghê dniye, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo nmî k:ii daap:oo vya too. ³¹ Yepê, Yi kópu mbêmê nmyi chóó nmyi komo knî y:oo ala kópu nmye tpaê ngópu, nmyimo, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo a vya tumo, nmo yi tp:ee yoo. Nmyimo, Nmî kn:ââ knî y:oo kópuni kn:ââ a chaa ngópu, nmo chedêchedê. * ³² Yepê, Nmyi kn:ââ yoo máá dini p:uu a ghê dniye, yi máádi p:uu my:ee wee. Yepê, Lukwe díy:o u yi nmye a kwo, nmyimo, Yi máádi p:uu nmî t:ee kalé té. Yepê, Lukwe díy:o a vye u yi nmye a kwo. ³³ Yepê, K:omodanê pyu yoo, nkwépi ntee yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmye amînê vy:u, daamî kede, ndiya amî kée nmyo. * ³⁴ Yepê, Pi mb:aa knî a chóó nmye u nkwo angmanê dy:ââ, woni knî

y:oo a komo adnyin:aa kapî, woni yoo nuw:o ndîi mbêmê nmye adnyin:aa danê, woni yoo a p:uu nmye adnyin:aa dêêpî. Yepê, Ngmênê yi wépi dmi wanmyi pwaa ngmê, wanmyi ngîmî t:oo, woni yoo taa ngê wanmyi vya t:oo, woni yoo kîdosi íedê wanmyi t:ee t:oo. Yepê, Woni yoo ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo wa kóté kalé t:oo, wa kpaka t:oo, woni yoo p:aani p:aani wa ngm:ii kalé t:oo. * ³⁵ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo pi mb:aa yoo yidnya a vye dé, kn:ââ Kéén ngê Epel mwo a vyâ, nkoo nmo, a vye u yi nmye mye kwo. Yepê, Kêlî ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dini ghi n:ii ngê Mbadakaiya tp:oo Sekí daiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. * ³⁶ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndéndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay.

Yesu ngê Njedusalem tpémi

* 23:31: Dpodo 7:52 * 23:33: Mát 3:7
4:8; Hipîlu 11:4

* 23:34: 1 Tes 2:15 * 23:35: Gen

yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

Luukî 13:34-35

³⁷ Yesu ngê Njedusalem tpémi ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vuywo pyu lukwe dîy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkê m ngê tp:oo w:uu núupee dê yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté nî w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu. ³⁸ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyinê kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê, ³⁹ u dî wéni n:ii ngê ala kópu anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

24

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 13:1-2; Luukî 21:5-6

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo doo a kuwokuwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo ngomo u kwo dnya a kêmakêma dé. ² Yepê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê yimi ngî m:uu tóó, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kî

ngomo pê d:ud:umbiy:e wa pwaa t:oo. *

Kópu donoyilîyi danêmbum Mak 13:3-13; Luukî 21:7-19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê mî kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka yi mo lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Nyi daa kêmakêma wunê diyédiyê, dyámê pê machedê ngê a pyodopyodo?

⁴ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo, pi ngmê ngê kîngî dóo nmyo. ⁵ Yepê, Pi yilî wa a lê, u yi y:e adî kwo, Nê u d:aa nmo kââdî, nmyewo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, ala nê vyîlo. Yepê, Pi yilî yinté wa dóo t:oo. ⁶ Yepê, L:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, nmyi nkîgh:ê amyidnyi l:êê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa tēda dmi, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi. ⁷ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdî, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, yepê, dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi.

* 24:2: Luukî 19:43-44

⁸ Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilí yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o dyámê pê dpî chedê. Yepê, Yi kópu yilí tédê dé, ngmênê dono kópu ndîi dé dîyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê dîy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, nmyi vy:o woni yoo adnyin:aa kpadakpada dé, woni yoo wa vya t:oo. Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi. ¹⁰ Yepê, Yi ngwo pi yilí knî y:oo wa kée nê, yoo dono knî ye a yoo wa kêma t:oo, ye anmyi diya dmi. ¹¹ Yepê, Yi ngwo pi daa ngmidi knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omodanê mbêmê adnyin:aa kapî, pi yilí u ngwo wa dóo t:oo. ¹² Yepê, Yi ngwo yoo yi dono ndîi ngê wa pyódu, yi nuu ghi dmi numo nódo dnyinté adîn:aa ya. ¹³ Yepê, Ngmênê n:ii knî y:oo yi kópu dono adnya a vyîmî dé, myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóo k:oo wan:uu kaa té. ¹⁴ Yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmê Chóó Lémi kóo k:oo wowo u pi pi knî y:oo mwiyé wa ny:ee ngmê, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê machedê ngê u ngwo wa pyódu.

ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mak 13:14-23; Luuki 21:20-24

¹⁵ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono yâpwo ghê angmê m:uu ngmê. Yepê, Yi tpile p:uu Dániyel ngê Chóó Lémi u komo wunê a kââ. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) * ¹⁶ Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vwuwo dp:uu mbwolo dniye. ¹⁷ Yepê, Pini n:ii u ngomo maknopwo adí ya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêtîngî kee, u tpile kîdangmên:aa ngî. ¹⁸ Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mêtîngî diyé, u tpile kîngmê nya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we. ¹⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. ²⁰ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê, líme wo ngê yi kópu daapaa pyaa we. Yepê, Kî p:aani u mbwa keñe kuwo ngmê ngê adí ya, ye angênté wa mbêpê dmi. ²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo

Lóma lede knî y:oo Nje-dusalem ghêlî dépê pw:oo

* 24:15: Dan 9:27; 11:31; 12:11

wunê a pyw:ee tumo, yini têtê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a lâmo ngê, u dî ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê. ²² Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vyu, apê, Yélini nê ngmidi ngê yi l:êê dîy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê wanî pyódu. Yepê, Wodaa vyu, ye pi yintómu pî pw:oo dniye.

²³ Yepê, Yi dini ghi ngê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmidi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kîdmyongê kêlîmî mbê dmi. ²⁴ Yepê, Pi yilî knî y:oo kêêmî wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamye dóó ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilî wa chaa ngmê, mu kópu u dîy:o u yi y:e adî kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, nmî dóó té. *

²⁵ Yepê, Yi k:omodanê pyu knî y:oo kîngî dóó nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidî t:oo.

²⁶ Yepê, Pi knî y:oo nmye wa vyi ngmê, Nê chiî mênê kiyedê tóó, ye y:i nangmê ní. Yepê, Nmye wa vyi ngmê, Ngomo k:oo kêê mbwolî, ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo. ²⁷ Yepê, Daa p:aa ngmidi tpémi y:oo

Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Lîmî ntee dpî pywáli, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amyé m:uu ngmê.

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, Mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mak 13:24-27; Luukî 21:25-28

²⁹ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kâadî wa a mgêdê knî, mêdaadpî pil:apil:a, pudu yilî yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dînê dmi wa ghêê té.

* ³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dyámê mbêmê pi dyêêdí yintómu knî y:oo ayi m:uu nê, tpéé kópu amî vyi ngmê, adnyi nkîngê, amyednyi mbê. Yi ngwo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kiyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkali too pee dmi mbêmê ka kwo. *

³¹ Yepê, Pi knî y:oo nkéli dpuwo u dnye ndîi angmê ny:ee ngmê, enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a

* **24:24:** 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13-14

* **24:30:** Tpyuu 1:7 * **24:31:** 1 Kódin 15:52; 1 Tes 4:16

* **24:29:** 2 Pita 3:10; Tpyuu 6:12-13

ngmidi ngê wa a danê t:oo, yi
ye anîn:aa vuywo. *

*Yesu Njedusalem u
pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo
mgongo*

*Mak 13:28-31; Luukî
21:29-33*

³² Yesu ngê p:uu ndiye
pyu knî ye mgongo ngmê
kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê
kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama
u ngwo dpî yââ, nmyimo,
Daa kêmakêma nt:eemi wunê
mbumu. ³³ Yepê, Kpêdê

ngê ntee nmye dpî vyi, Daa
kêmakêma nt:eemi wunê
mbumu, yepê, kópuni p:uu
nmye nî danê, dini ghi n:ii
ngê yi kópu wanmyi m:uu
t:oo, yinté nmyi lama u ngwo
wa yââ, anye, Yi kópu daa
kêmakêma a pyodopyodo.

³⁴ Yepê, Ndê kópu nmye
ngmên:aa tpapê. Yepê,
Yélini ala ngwo a pyede,
ghêlí daawa pw:oo dmi,
Njedusalem p:uu kópuni
nmye dî vyi, yi kópu mwiyé
wa pyódu. ³⁵ Yepê, Mbóó
dyámê chedê ngê wa pyaa
knî, ngmênê a kópu dyuu
chedê ngê daawa pyódu.

*Pi ngmê u lama daa tóo
Yesu ló wéni ngê wa a diyé*

*Mak 13:32-37; Luukî
17:26-30,34-36*

³⁶ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii
ngê dyámê mbêmê amênê
diyé, yi wéni pi u lama daa
tóo. Yepê, Enjel yoo yi lama
myedaa tóo. Yepê, K:omo
tpile nê Chóó Lémi tp:oo,
a lama myedaa tóo. Yepê,

Ngmênê M:aa mu ngmidi u
lama wunê tóo. * ³⁷ Yepê,
Nówa u dye ghi ngê yoo ntee
doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó
Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé,
yoo yinté amyaa kwo. *

³⁸ Yepê, Nówa u dye ghi ngê
yoo dèdnyimo a nkîngê, dnya
a kmaapi, dnya a mbwaa
ndanî, dnyimo a yéyéé, u
dî wéni n:ii ngê Nówa p:uu
nkéli k:oo wo dniye, ³⁹ wo
yéli vyi ngê vyâ, daa yi lama
pw:oo dniye. Yepê, Chóó Lémi
u Pi Ndêndê wéni n:ii ngê
wa a diyé, yinté wa t:aa. *

⁴⁰ Yepê, Yi dini ghi ngê pi
miyó yâpwo tédê adpî dpodo,
enjel knî y:oo woni wa ngî
ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

⁴¹ Yepê, Pyââ miyó adpî
ghee, enjel knî y:oo woni wa
ngî ngmê, woni wa a kuwo
ngmê. ⁴² Yepê, Mb:aamb:aa
ngê dmyinê t:ââ, mu kópu
u dîy:o wéni n:ii ngê nmyi
Lémi wa a diyé, nmyi lama
daa tóo. ⁴³ Yepê, Ala kópu
ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama
daa tóo wéni n:ii ngê kpáápi
ngê nmyi ngomo wa pwââ.
Yepê, Yi wéni nmyi lama
adî ya knomomê, wanmyi
t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalé
ngmê. *

⁴⁴ Yepê, Yinté
myedmyinê t:âât:ââ nê, mu
kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê
nmyinê nmye Chóó Lémi u
Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê,
vyílo yi dini ghi ngê wanê t:aa.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Ala kópu
ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê

* 24:36: Dpodo 1:7; 1 Tes 5:1-2

* 24:37: Gen 6:5-8

* 24:39: Gen 6:13-7:24;

2 Pita 3:6 * 24:43: Tpyuu 3:3

ngê pi ngmê wa ngmidi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vii, kwowo, Dy:oo ye cha a châpwo, yi nté ndapî ye chi yémî dê. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadî yi adîn:aa ya. Yepê, Pini n:i i wa ngmidi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndîi ngê adî ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adî dpodo?

⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:i i ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu,

⁴⁷ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilî yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu.

⁴⁸ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adî nuw:o, awo, Nmî lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu,

⁴⁹ adî n:uknweñuknwe, mbwaa ndanî pyu knî yi vy:o adîn:aa mbwaa ndanî, dpodo pyu dpodo módó yoo adî kpakakpaka dé,

⁵⁰ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa.

⁵¹ Yepê, Yi kópu dini ghi n:i i ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, k:omodanê pyu yoo yi vy:o wa kââ, y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kekeleke adnyin:aa paa.

25

Kwodo y:a knî yi mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, Pi ngmê, daa kêmakêma doo yéyéyéé. Yepê, Yéyéyéé u wo ngmidi ngópu, yi wéni ntumokwodo dmââdî u yoo knî y:oo yi pini dnye t:âât:ââ. Yepê, Yi dmââdî u yoo vy:o kwodo y:a doo kwo, apê, Nmî mbwó u pyipe dini ghi n:i i ngê a taataa, nmî mbwó nmo ng:uu, yéyéyéé kmaapî tédê nipi nmîmo taataa té. Yepê, Yi kwodo y:a knî y:oo yi lam núw:o tumo, naa chóó p:aa ngmê dnyen:aa t:âât:ââ. *

² Yepê, Dmââdî limi nuw:o mbêmê dnye paa, mê limi daa nuw:o mbêmê dnye paa.

³⁻⁴ Yepê, Dmââdîni yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam núw:o tumo, yi kedîsin pód:a mye núw:o tumo, wo limi knî y:oo yi lam núw:o tumo, ngmênê yi kedîsin pód:a daa núw:o tumo. ⁵ Yepê, Naa chóó ngê mgî a puwâ, wod:oo yi dmââdî yoo dnye dpîdpîi, u kuwó dini ghi ngê dpî dniye.

⁶ Yepê, Mgîdî n:uknîñuknî p:uu pi ngmê ngê yepê, A pii dmyeno, naa chóó maadî kîyedê kwo. ⁷ Yepê, Wod:oo yi dmââdî y:a knî a pii dniye, n:i i yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam knî yi k:oo kedîsin yé ngópu. ⁸ Yepê, N:i i yoo daa nuw:o mbêmê dnye paa, yi pyipe knî ye yepê, Nmî lam ka pwopwo té, kedîsin knî

* 25:1: Luukî 12:35

nmo ngma a kê yó. ⁹ Yepê, Yini knî y:oo yepê, Doo u ntââ, kedîsin kudu chedê. Yepê, P:o dmyinê lêpî, nmyi chóó pi knî ye knî ngmênmyi dmy:ee yó. ¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ee ngópu, kedîsin mgîpî tédê lee dniye. Yepê, Yi kuwó naa chóó p:uu taa dniye, dmââdîni limi knî y:oo dnye t:âât:ââ p:uu kaa dniye, yéyéyé u kmaapî tédê lee dniye. Yepê, Y:i taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, keñe a kuwo ngópu.

¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dmââdîni limi knî kedîsin mgîpî tédê lee dniye, yedê diyé dniye, keñe p:uu dnye depedepe, naa chóó ka kwo, Keñe nmo a kpêmî ngi. *

¹² Yepê, Ngmênê yi nááli chóó ngê keñe ye daa kpêmî ngê, yepê, Dp:ee a lama yéli.

¹³ Wod:oo Yesu ngê yepê, Nuw:o mbêmê dmyinê paa, u ngwo dmyinê t:âât:ââ nê. Yepê, Wéni n:iî ngê amênê diyé, yi wéni nmyi lama daa tóó. *

Dpodo pyu pyile yi mgongo danêmbum

Luukî 19:11-27

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, A yoo vy:o ya alanté. Yepê, Lémi ngmê, kn:aa dyámê pee p:uu doo lêpî. Yepê, Ghêli daa n:ee, u dpodo pyu pyile knî a danê too, u ndapî yi kêê yedê yó, yepê, A ndapî ka mb:aamb:aa ngê a kuwó dmyinê vyuwo.

¹⁵ Yesu ngê yepê, N:iî u nuw:o

ndîi, yi pini ka ndapî ndîi y:ângo, n:iî u nuw:o tédê, ndapî tédê u kwo y:ângo. Yepê, N:iî u nuw:o ndîi, yi pini ka ndapî limo yono yono y:a (5,000) y:ângo, pi m:uu ka my:oo yono yono y:a (2,000) y:ângo, pyoloni ka yono yono y:a (1,000) y:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi lémi ngê a kuwo too, kn:aa dyámê pee p:uu loo. *

¹⁶ Yepê, Dpodo pyu n:iî ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê nkéli tp:oo u ngwo ngmê pwila ngê. Yepê, Yi pini ngê yi nkéli mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mé limo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê. ¹⁷ Yepê, Myenté, pini n:iî ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê stówa ngmê pyidu ngê. Yepê, Yi stówa mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mé my:oo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê. ¹⁸ Yepê, Ngmênê n:iî ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê mgî ngmêmî chó, u lémi u ndapî y:i mî ngmo ngê.

¹⁹ Yesu ngê yepê, Dye ghi daadîi yi lémi kn:aa dyámê pee p:uu doon:aa ya, u kuwó dini ghi ngê mêtê diyé wo, yi dpodo pyu pyile knî a danê too, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, mé wumo tóó. ²⁰ Yepê, N:iî ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, Limo yono yono y:a n:iî a ka nyinê kpo, mé limo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala,

* 25:11: Luukî 13:25-27

* 25:13: Luukî 12:40

* 25:15: Lóma 12:6-8; 1

wod:oo u kwo y:ângo. ²¹ Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, dpodo yilí yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî knî. * ²² Pini n:ii ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, My:oo yono yono y:a n:ii a ka nyinê kpo, mê my:oo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo. ²³ Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, dpodo yilí yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî kmêle.

²⁴ Yepê, Pini n:ii ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, A lémi. Kwo, A lama ka tóó, Nyi nkéli kmungo pyu. Kwo, Pi knî ye ntoo ndapî n:ii nye yémî ngê, daa yintoo ndapî mēyinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyîlo y:ee pîpî ngê. ²⁵ Kwo, Nga ní nkîngê mbê wo, nê, Ndapî l:âmo wanî ngee, nê, angênté a ka wa t:aa. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o napî mgî k:oo nî ngmo ngê. Kwo, Nýóó napî mē ala. ²⁶ Yesu ngê yepê, Yi lémi ngê kwo, D:ii dpodo pyu mb:aa, nyi pweekaa pyu. Kwo, Nýóó

ngópu knî yi l:êê dîy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama modoo ya, Pi knî ye têdê yinî yémî ngê, pââ ndîi mēyinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii dîni kapî ngê, vyîlo yinî pîpî ngê. ²⁷ Kwo, Lukwe dîy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pînê puwâ. ²⁸ Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, A ndapî kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu yono yono yono y:a a tóó, u kwo y:ee yó. ²⁹ Yepê, N:ii u ngópu tpile yilí a tóó, mu dîni ghi ngê mē yilí wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóó, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. * ³⁰ Yepê, Kî dpodo pyu mgee kuwa d:ii yó, mgîdí vy:o choon:aa ya. Yepê, Y:i choon:aa mbê, u kpéngi ti dmi kelekele choon:aa paa.

Pi ka vuywo mbêmê yoo chámêchámê u danêmbum

³¹ Yesu ngê yepê, Dîni ghi n:ii ngê a pi ndîi ngê wa pyódu, enjel knî yi k:ii nipi anmo diyé dmi, a yoo y:enê têdê wan:uu yââ, * ³² dyámê mbêmê pi yintómu anê danê té, a ngîma adnyin:aa kwo. Yepê, Tpile tp:oo y:ee y:ee pyu ngê sipi nunukwéti ntee dpî chámê té, ³³ yoo yintómu yinté wanî chámê té. Yepê, Yoo mb:aa, sipi ntee yéli, a wéni pee wanî kaa té, wo yéli nunukwéti ntee yéli, a t:anê pee wanî kaa té. ³⁴ Yepê, A wéni pee yéli ye ala kópu wanî vyi, yenê, M:aa ngê a ngmîdi

nmyoo, myedê ngee nmyoo. Yenê, Dyámê pê ghêlî dêpwo a kwo, M:aa ngê apê, A nuu u yoo a kêê k:oo wa ghê dmi. Yenê, Ala u dye ghi, kóó k:oo anyi ghê dmyeno. ³⁵ Mu kópu u díy:o, yenê, Dómu a nga mudoo a ya, nmyi mbono noo. Yenê, Mbwaa a nga mudoo a ya, a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka nmyee a vuywo. ³⁶ Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpídî a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Munoo a mbii, mb:aamb:aa ngê a ka nmyee a vuywo. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, a gha nmyeen:aa wêdêwêdê kîgha. ³⁷ Yepê, Yi ngwo yoo mb:aa knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi. A ka wo, Ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, u ngwo nmî mbono nyoo? A ka wo, Ló dini ghi ngê mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, mbwaa nga u ngwo nmo kpo? ³⁸ A ka wo, Ló dini ghi ngê nmî p:o ny:uu ta, nga u ngwo nmeê a vuywo? A ka wo, Ló dini ghi ngê kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, kpídî nga u ngwo nmo a kpo? ³⁹ A ka wo, Ló dini ghi ngê mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, nga u ngwo nm:uu wêdêwêdê kwólu? ⁴⁰ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yenê, A yoo vy:o pini ngmê, k:omo tpile u pi daa ndîi, ngmênê yi pini yinté nmyi ngee ngópu, yenê, daa yi pini vy:ii ngee ngópu,

nê vy:ii ngee noo. *

⁴¹ Yepê, Yi ngwo yélini a t:anê pee adnyi kwo, yenê, Nmyo Chóó Lémi u vyída yoo, a nkîgh:ê a y:ee dmyeno. Yenê, Ndê ngê a pîpî nmyo. Yenê, Yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu. Yenê, Yi ndyuw:e M:aa ngê Setan u dpodo pyu knî yi k:ii yi l:êê díy:o kpó, adî pîpî dé, amyaa pîpî nmyo. * ⁴² Mu kópu u díy:o, yenê, munoo a dómudómu, dpîp:e mbono noo. Yenê, Mbwaa a nga mudoo a ya, a ka dpîp:e kê ngópu. ⁴³ Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka dênmyee a vuywo. Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpídî a ka dpîp:e kê ngópu. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, mummyenoo a mbii, ngmênê a ka dênmyee a vuywo. ⁴⁴ Yi ngwo yi yéli y:oo a ka wo, Nmî Lémi, ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, nmî p:o ny:uu ta, kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, ngmênê yi ngwo y:i dpîpî ngee nyoo? ⁴⁵ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yenê, Pini n:ii u pi daa ndîi yinté p:ee ngee ngópu, yenê, daa yi pini yip:ee ngee ngópu, nê yip:ee ngee noo. ⁴⁶ Yepê, Yi kpadakpada tédê wanî dy:ââ té, y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yoo mb:aa knî y:oo ghê kamî wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê

* 25:40: Hipîlu 6:10 * 25:41: Mát 7:23; Tpyuu 20:10

ngê daawa pyódu.

26

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu Mak 14:1-2; Luukí 22:1-2; Njon 11:45-53

¹ Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:ii ngê pi knî ye a kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ² Nmyi lama ka tóó, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u naa m:ii wanmî kê. Yepê, Yi ngwo kada pini knî y:oo Lóma lede yoo yi kêê k:oo wa kaa nê, kídosi íedê u nkwo wamî t:ee nê.

³ Yi ngwo kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo mínê wó. Yi pini u pi Kayapas. ⁴ Yi kada pini knî y:oo Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. ⁵ Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilí kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mak 14:3-9; Njon 12:1-8

⁶ Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapí. Yi pini p:uu too pee mbii leprísi mwiyé doo ya. ⁷ Yi kmaapí tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a núwo, tuu mb:aamb:aa, Yesu mbêmê d:ud:umbiy:e a pii ngê. Yi tpile u pywuu ndîi. ⁸ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu yi m:uu ngópu, yi pyópu ka nod:e dniye, noko yepê, Lukwe

dîy:o dê dyênê. ⁹ Noko yepê, Kí pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapí ndîi pudu kmênê, yi ndapí ndîi pinté knî ye pudu y:oo. ¹⁰ Kópuni tumu dnye nyepênyepê, Yesu ngê a w:ee ngê, yepê, Lukwe dîy:o dmye mywenemywene kalê ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu. ¹¹ Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:êmî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adí kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêêpí dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mēdaaní kwo. ¹² Yepê, Tpileni tuu mb:aamb:aa pi ntóó p:uu ntee anyi d:ii, u ngwo any:uu kmênê, yepê, kí pyópu ngê yinté kópu a pwopwo u l:êê dîy:o myeyi d:uu. ¹³ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmê kwéli adnyin:aa nyêm, kí pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimí ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adîn:aa ya.

Njudas ngê kada pini knîye u ngwo vyyu, yepê, Yesu kwódo ngê aní ghê

Mak 14:10-11; Luukí 22:3-6

¹⁴ Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédíyót pi. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, ¹⁵ yepê, Yesu u kwódo ngê aní ghê knomomê, ye lukwe a ka ngmanmyinê kê ngmê? Wod:oo ndapí pyoloy:a u kwo

y:ee ngópu. ¹⁶Yi ngwo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê anî ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo
Mak 14:12-16; Luukî 22:7-13

¹⁷Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo myednyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo? ¹⁸Yesu ngê pi miyó pi ngmê ka dy:ââ doo, Njedusalem. Yepê, Ala kópu u kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Nyi mââwe ngê nga atédê dy:ââ nyo. Kwipi, U dye ghi machedê, u p:uu ndiye pyu knî yi k:ii naa u nté ngomo k:oo nmîmo pîpî. ¹⁹Wod:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yinté mî d:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo mî l:âmo ngópu.

Yesu u k:ii kuwókuwó kmaapî u ngwo dóo ngópu
Mak 14:17-26; Luukî 22:14-23; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

²⁰Kââdí dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii, yi kmaapî tédê yaa dniye. ²¹Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²²P:uu ndiye pyu

knî yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póo, kópu, Nê kuu, apii? ²³Yesu ngê yepê, K:omo tpile d:ââ mu ngmîdi k:oo mbîdédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²⁴Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa mgîmî ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamî vyi, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê. ²⁵Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Njudas, yi pini ngê kwo, Nê kuu, apii? Yesu ngê kwo, Nyóó kîchi vyi.

²⁶Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdí, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóochóo, nê. ²⁷U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yepê, Nmyo yintómu nda yó. * ²⁸Yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o, wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kââdí. ²⁹Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain

* 26:27: Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

daamunî nda, u dí wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amî pyódu, pi yintómu anîn:aa y:enê, M:aa kóó k:oo kmaapî ndîi u ngwo anm:uu dóó, wain kamî u ngwo anm:uu nda. ³⁰ U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mî kee dniye, mbwini n:ii u pi Olipi.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu

Mak 14:27-31; Luukî 22:31-34; Njon 13:36-38

³¹ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo awêde mgîdí vy:o a mgîmîmgîmî nê, nmyiné kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi. ³² Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê. ³³ Pita ngê kwo, K:omo tpile kí tpóknî y:oo wunê kuwokuwo ngi, ngmênê nê mu ngmidi daanê kuwo ngi. ³⁴ Yesu ngê Pita ka kwo, Ndé kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Mgîdí vy:o kêmkêm ghêlí k:ii daawa kâa, pyolo nyiné wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpaépê, yenye, D:aa p:uu dniye pyu ngmê. ³⁵ Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o wamye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye viy ngópu.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mak 14:32-42; Luukî 22:39-46

³⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, ghi ngmê lee dniye, u pi Nketsemane. Yesu ngê yepê, Al:ii dmyiné ya, mwi nîmo ngêpê. ³⁷ Yesu ngê pi pyile kyedekyede mu mwada y:i núw:o too, Pita Sepédi tp:oo dê. Yesu u gha dono ngê pyodo, u ghê myedê kee wo. ³⁸ Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyiné ya, dpî ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dmyiné t:âât:ââ nê, a l:êê díy:o myedmyiné ngêpê.

* ³⁹ Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê kwódokwódombiy:e mí dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, Tpile yilí yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u díy:o a kada nye tóó. *

⁴⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Pita ka kwo, Lukwe díy:o doo u ntââ, dye ghi déêkwédi ntênê daanmyi ya? Kwo, Lukwe díy:o a l:êê díy:o dp:ee ngêpê té. ⁴¹ Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyiné vvuwo, dpodombiy:e dmyiné ngêpê, pi ngê dpodombiy:e

* 26:38: Njon 12:27 * 26:39: Hipîlu 5:7-8

kêdangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê nî we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa nmye tpapê tumo, ngmênê nmyi tókótókó têtê wanmyi dêê dmi.*

⁴² Myombó Yesu ngêpê têtê mê loo, u mí ka kwo, M:aa. Kwo, Kíd:a w:ee. Kwo, Dono mbwaa daaní nda knomomê, ye yoo angênté waní ngee. Kwo, Yi dono mbwaa u wépi daaní puwâ, ñyóo ñuw:o u pono n:aa vyápê. ⁴³ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mê diyé wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyîlê ngê dyaa ye chedê ngê.

⁴⁴ Pyolombó Yesu mod-oon:aa ngêpê. Mwiyémwiyé ntee doo ngêpê, yinté mod-oon:aa ngêpê.* ⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a mgîmîmgîmî nê. ⁴⁶ Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dê ghê, yepê, ka pwiyé knî.

*Yesu u ngwo mgîmî ngópu
Mak 14:43-50; Luukî
22:47-53; Njon 18:1-11*

⁴⁷ Yesu ngê danêmbum ghêlí daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa

ñuw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó. ⁴⁸ Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîngê chipéchipé, yepê, yi pini yi vyîlo. Yepê, Dpî mgîmî yó.

⁴⁹ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mw:ââkó Máâwe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, ñ:uu Yesu kpââ pee p:uu dyíngo. ⁵⁰ Yesu ngê kwo, Kópuni u pyinê cha ngmêê, d:uu ngi. Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu. ⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdí, lede ngmê mbwámê pêtê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

⁵² Wod:oo Yesu ngê kwo, Ñaa u dópo mênê mê kédi. Kwo, N:ii ngê taa ngê l:êê dpî dóó, yi l:êê têtê dpî pw:onu. ⁵³ Kwo, Lama daa tóó M:aa ka wodí vyi, ye enjel yilí tp:oo témi tap a ka pêtê dy:ââ, paan:aa ngee nmo. ⁵⁴ Kwo, Yi enjel yoo wodí dmy:ee té, ye ala yéli y:oo angênté paa mgîmî nê, kópuni puku yedê a tóó angênté myepaa ntiye ngmê.

⁵⁵ Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kêlê a ka dmyinê lee dmi. Yepê, Wo yilí yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo

* 26:41: Hipîlu 4:15 * 26:44: 2 Kódin 12:8

a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i dpîp:e mgîmî noo. ⁵⁶ Yepê, Ngmênê alanté dmye mgîmî nê, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, doo u ntââ daapîdmye kn:aadi ngmê.

Yi ngwo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalé ngópu

Mak 14:53-65; Luukî 22:54-55,63-71; Njon 18:13-14,19-24

⁵⁷ N:iî knî y:oo Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîî Kayapas u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:iî, mwiyé nipi a wó. ⁵⁸ Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:iî ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo, lede knî yi vy:o mî yaa wo, apê, Yesu ngê kópuni a d:uud:uu ngmê, a ngópu paa d:uu y:e. ⁵⁹ Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kígha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilî knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilî t:ee ngópu, ⁶⁰ ngmênê pi miyó dê y:oo yi kópu ngmidi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê

dîy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyîko ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi miyó dê y:oo kópu mu ngmidi ngmê vyi ngópu, ⁶¹ kada pini knî ye yepê, Kî pini ngê ala kópu nmo a vyu, nmopê, Nê u ntââ, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. * ⁶² Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîî ghêêdí wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dê vyi ngmê, daanyiné vy:a? ⁶³ Ngmênê Yesu tumu doo ya. Myombó Yesu ka kwo, Yâpwo ni ghê a t:a, yi yâpwo ngê a y:enê ngi. Kwo, Nmo kidimê k:omodanê. Kwo, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Tp:oo n:iî nmo t:âât:ââ, kwo, mumdoo nyi vyîlo? *

⁶⁴ Yesu ngê kwo, Nyóó kíchi vyi. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kî Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndîî ngê dê pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkalî too pee dmi mbêmê muyedê pwiyé knî. * ⁶⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:iî ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpîdí a chópu, yi mââwe knî ye yepê, Kî pini u châpwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóóchóó kêdê ndyîko. Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdí. ⁶⁶ Yepê, Nmyi nuw:o dmi angênté a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dê yé.

* 26:61: Njon 2:19-21 * 26:63: Mát 27:12; Is 53:7 * 26:64: Mát 24:30; Dan

7:13 * 26:66: Lev 24:16; Njon 19:7

Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadí ya. *

67 U kuwó dini ghi ngê kêpa dnye tpyîpwi, kílí myednye kpakakpaka, * 68 dnye nkwitinkwiti, kpídí pee ngê ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dípí. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vii. Kwo, Lukwe dîy:o nangê Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mak 14:66-72; Luukî 22:56-62; Njon 18:15-18,25-27

69 Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kîgha, yi ngwo Pita yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo doo ya. Dpodo módó ngmê u kwo a loo, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nkálili pi p:uu nye ya yédi. 70 Ngmênê Pita ngê yoo yi ngîma u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu d:oo w:ee ngê. 71 Wod:oo Pita pyuwuwópyuwó tédê u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dpodo módó m:uu ngê y:i mye módu, pi knî ye yepê, Kî pini Yesu Nasalet pi p:uu kídoo ya. 72 Myombó Pita ngê mède wópu ngê, ye kpaawo, yepê, Ye pini daa a lama pini. 73 Daa ndîi dye ghi yimí loo, yi yéli Pita ka knî m:uu loo, kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Nye kînga dpí mya. Kwo, Dpí wee mu ngmidi, Nkálili Wee. 74 Wod:oo Pita ye mê kpaawo, yepê, Ye pini

daa a lama pini. Vyîlo yi dini ghi ngê kêmkêm ngmê ka wo, 75 wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vii, Kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê. Wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

27

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mak 15:1; Luukî 23:1-2; Njon 18:28-32

1 Mw:aa mgídí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum tédê Yesu u vyee u dy:oo a chápwo ngópu. 2 U kuwó dini ghi ngê Yesu kóó dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu.

Njudas ngê chóochóó u ngwo a nâkâ ngê

Dpodo 1:18-19

3 Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu kédê ndyîko ngmê, daa kêmakêma mye vyee ngmê, u nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, apê, Dono kópu ngma atédí d:uu. Wod:oo Yesu kwódo ngê wowo u l:êê dîy:o ye ndapîni u kwo y:ee ngópu, yi ndapí pyolo y:a kada pini knî ye mêmî y:ângo. 4 Yepê, Dono ndîi ngmêdí d:uu. Yepê, Pini n:ii u dono daa tóó mo daa tóó, u kwódo ngê kídí

ghê, daa kêmakêma nmye vye e ngmê. Njudas ka kwo, Nmo mêmekidimên:aa mbumu. Kwo, Ye kópu ñyóó nyi l:âmo ngi. ⁵ Wod:oo Njudas Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yi ndapî dyuu y:i mî dy:ee too, wod:oo kuwa pwii wo, chóóchóó mínê nâkâ ngê, yed:oo pwene.

⁶ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yi ndapî mède ngî tumo, noko yepê, Ala ndapî Chóó Lémi u ngomo k:oo daadí ya, mu kópu u dîy:o wu pini ngê pi vye e u l:êê dîy:o kmênê ngê. ⁷ Yi ndapî p:uu noko dnye danêmbum, yed:oo têtê ghi u ngwo ngmê pwila ngópu, noko yepê, Pi my:oo n:ii Njedusalem adîn:aa pwopwo, y:i paan:aa kmênêkmênê koo. Yi têtê ghi d:ââ l:âmol:âmo pyu ka pwila ngópu. ⁸ Pi knî y:oo yi têtê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u têtê ghi. Awêde u pi yinté mwo tóó.

⁹ Chóó Lémi u komo kapî pyu Njedîmaiya ngê kópuni wunê a d:êê ngê, yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

Ndapîni u pi Yisîléli tpémi y:oo yi pini u l:êê dîy:o vyi ngópu,

yi ndapî pyolo y:a a ngî ngópu,

¹⁰ d:ââ l:âmol:âmo pyu ka u têtê ghi u ngwo pwila ngópu.

Nmî Lémi ngê yinté a ka a vyu.

Paléti ngê Yesu u ngwo doo pópópó

Mak 15:2-5; Luukî 23:3-5; Njon 18:33-38

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu Lóma lede yoo yi kada pini Paléti ka ñuw:o ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu u kwo mye vyi ngópu. Wod:oo Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Ñyóó kîchi vyi. ¹² Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê kópu daangmê vyu. ¹³ Paléti ngê kwo, Kêémî m:uu yilí ngee kapî ngmê. Kwo, Yi kópu yilí nye nyêmî té. Kwo, Lukwe dîy:o tumu nye kwo. ¹⁴ Ngmênê Yesu tumu doo kwo, kópu daa vyu, wod:oo Paléti ngê apê, Kí lónté pini? Apê, Lukwe dîy:o kópu daa tpapê?

Paléti ngê Yesu u vye e têtê u ngwo dy:ââ ngê

Mak 15:6-15; Luukî 23:13-25; Njon 18:39-19:16

¹⁵ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo pw:iipw:ii. ¹⁶ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Pi yintómu yi lama yi pini u pi doo ya. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê yoo kwodonkwodo a wó, Paléti ye póó wo, yepê, Ló pini u yi nmye ngma a kwo, nî pw:ii? Yepê, Mbadapas

ay:aa pw:ii ó Yesu ay:aa pw:ii, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu, apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, wu vyílo. ¹⁸ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u díy:o u lama doo ya, Nju tpémi yi kada pini kní y:oo Yesu ka n:ee dê kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê díy:o dê kaa ngmê.

¹⁹ Yi ngwo Paléti kóté tédê doo ya, u kpâm ngê pi u kwo ngmê dy:ââ ngê, Paléti ka kwo, A Lémi. Kwo, Ngmâm ngê nga até da dy:ââ nê, a ka dê, Nyi ngê ye pini ngê kópu kîngmê d:uu. A ka dê, Pi mb:aa yila. A ka dê, Mgídí vy:o a wóó k:oo kídí m:uu, u ngwo dí nkîngê mb:anê.

²⁰ Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yi tpókní y:oo yoo yi mbodo dmi vyuwo ngópu, yepê, Paléti ngê Mbadapas dpo pw:ii ngê, Yesu dpî vya ngê. ²¹ Wod:oo Paléti ye póó wo, yepê, Ló pini nmyi l:êê díy:o ngmaní pw:ii? Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. ²² Yepê, Yesu ngê ló kópu ngmaní md:o, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu, apu, Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê. Kwo, Kídosi ínedê t:ee ngi. ²³ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilí yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi ínedê t:ee ngi. ²⁴ Wod:oo Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Doo u ntââ yi nuw:o dmi daaní ngmêê. Apê, Ye daaní ng:aa mbê

knomomê, ye wa gheteghete mbê dmi. Apê, Ala pini u vyeê tédê módó n:aa dyede, ngmênê yi dono a p:uu kîngí kaalí. Wod:oo u dpodo pyu ngmê ka kwo, Mbwa d:ââ a ka ngma a núw:e. U kwo yedê núwo, Paléti ngê kóó dê pi yintómu yi ngópu ghêê doo, yepê, Ala pini u vyeê tédê módó nmye dyede ngmê. Yepê, Yi dono nmyi p:uu choo ya. Yepê, Nê kuu, a pi daa t:a, a kêê dê dí ghêê dê. ²⁵ Pi yintómu kní y:oo kwo, Pi dono yila, pw:oo we. Kwo, Chóó Lémi ngê u ntââ daawa a vy:u. Kwo, Mu dini ghi ngê u ntââ wa vy:ee a knomomê, ye nmí p:uu dpo vy:ee ngê, nmí tp:ee dmâádíma yi p:uu myedo vy:ee ngê. ²⁶ Wod:oo Paléti ngê Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede kní ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Núw:o yó, kídosi ínedê nyi t:ee yó.

Lóma lede kní y:oo Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mak 15:16-20; Njon 19:2-3

²⁷ Lóma lede kní y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núw:o ngópu, ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo. ²⁸ Yesu u mbwo kpídini doo ya, a ngee ngópu, kpídí pee king kní y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emí dé, yinté kpídí u mbwo ngmê t:ee ngópu. ²⁹ Noko yepê, King kní yi mbêmê kidon ntee a kwo nyédi, kí pini mbêmê yinté tpile my:oo

kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Noko yepê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, kî pini ka yinté tpile my:oo y:ee koo, wod:oo yimbwi ngma a ngî ngópu, u kwo y:ee ngópu, kwo, Chi tpyé, nmî kada pini ngê chi ya. U kuwó dini ghi ngê dnye yumuyumu, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmîkó nmî Mââwe ndîi, Nju tpémi yi king. ³⁰ P:uu dnye tpyîpwi, yimbwi n:ii doo tpyé, u kuwó dini ghi ngê kwulo mêtê ngee ngópu, mbêmê dnye kpêêpî. ³¹ U nkwitinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpîdí mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêtê ngee ngópu, chóó u kpîdí u mbwo mêtê t:ee ngópu, wod:oo núw:oo ngópu, apê, Kîdosi nédê nm:uu t:oo.

Yesu kîdosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mak 15:21-32; Luukî 23:26-43; Njon 19:17-27

³² Dini ghi n:ii ngê Lóma lede knî y:oo Yesu u vye têtê dnye ñeñe, maa p:uu Sadéni pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon. Lede knî y:oo yi pini ka dpodombiy:e kwo, Kî pini u kîdosi dnyinê ngi. ³³ Kwéli lee dniye, yi ghi u pi Mbodo Dînê, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota. ³⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu,

ngmênê Yesu ngê dini ghi n:ii ngê d:uu ngê, wépi ye puwâ. ³⁵ Yesu u mbwo kpîdí a ngee tumo, kîdosi nédê u ngwo t:ee ngópu. Wod:oo u kpîdí yêê tumo, yi kpîdí knî yi l:êê diy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê mbwódo yaa dniye, dnye y:enê, apê, Pi ngê wa a ngee. ³⁷ U pwopwo u nt:u kópu kîdosi nédê u pwo t:ee ngópu, apê, Yesu, Nju tpémi yi king. ³⁸ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kîdosi nédê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpîmo a vye dé, yi tpile myedpîmo a t:âmot:âmo dé.

³⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi nédê a m:uu ngópu, dnye nkwitinkwiti, ⁴⁰ kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. Kópu, Mumdoon yi Chóó Lémi Tp:oo, ye ñyóó kîdosi nédê a ghidi, ñyóóchóó mêtê ngee ngi. ⁴¹ Kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwitinkwiti. ⁴² Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntâa chóóchóó daawa ngee. Noko yipu, Mumdoon Chóó Lémi ngê nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kîdosi nédê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kélímî

té. ⁴³ Noko yipu, U nuw:o Chóó Lémi p:uu a kwo, apu, Nê tp:oo. Noko yipu, U nuu ghi Chóó Lémi nódo wo tóó, ye pêdê ngee. ⁴⁴ Kpaa pyu n:ii dê Yesu u nkígh:ê kîdosi ñedê t:ee dumo, Yesu yinté myedpîmo nkwitinkwiti.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mak 15:33-41; Luukî 23:44-49; Njon 19:28-30

⁴⁵ Kââdí mââ kêlê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mê wa wo. ⁴⁶ Yi dini ghi ngê Yesu dpodom-biy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe dîy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe dîy:o nga d:oo ch:anê wo? * ⁴⁷ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ. ⁴⁸ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:éê ngmê núwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. ⁴⁹ Ngmênê pi woni knî y:oo kwo, Ngî t:ââ kmêle. Kwo, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa nî. Kwo, Ilacha ngê kî pini kîdosi ñedê yinê wunê ngêêpî? ⁵⁰ Myombó Yesu dpodombiy:e mêyi ka wo, yed:oo pwene.

⁵¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndîi n:ii doo ya, yi kpídí ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê,

Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa nî dniye. Yesu kîdosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídí chóó mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwoodo a yaa wo, knâpwo dî. Yi ngwo yi dyámê pee mye ghêdê mbê wo, t:aanî chaa dniye, * ⁵² pi ntóó kpomo n:ii knî yi mênê a kmênê tumo, mye kweñe dniye. Chóó Lémi u nuu u yoo, yélini wunê a pw:oo dniye, yi ngwo a pii dniye. ⁵³ Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, yi yéli yi kpî k:oo a pwii dniye, Njedusalem lee dniye, pi yilî knî y:oo mî m:uu tumo.

⁵⁴ Lede n:ii knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi u k:ii kîdosi u nkígh:ê dnyen:aa kwo, Yesu dnye y:enê. Dini ghi n:ii ngê dyámê pee ghêdê mbê wo, yi kópu yilî yi ngópu mye pyaa dniye, nkîngê mbê dniye, noko yepê, Kî ndêndê ngê Yâpwo ndîi tp:oo. ⁵⁵ Pyââ y:i yilî doo kwo, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a vuywo. Yi pyópu knî y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnyimo a yâmuyâmu, myednyimo a ngêêpî. * ⁵⁶ Yi vy:o pyââ pyile doo kwo, Méli Makídala pyââ ngmê, Méli myomo, Njems mbwémi Njósép yi pye, Sepédi u kpâm pyolo, Njems mbwémi Njon yi pye.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mak 15:42-47; Luukî

* **27:46:** Psalm 22:1 * **27:51:** Ex 26:31-33; Hipîlu 6:19; 10:19-20 * **27:55:** Luukî 8:2-3

23:50-56; Njon 19:38-42

⁵⁷ Daa kêmakêma kââdí doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. Yi pini ndáápi ngmê, myenté Yesu p:uu ndiye pyu ngmê. ⁵⁸ Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mîné ch:ee ngê, wod:oo Paléti ngê u lede knî ye yepê, Wu pini ntóó ala pini ka nyi y:ee yó. ⁵⁹ Wod:oo Njósép adí lê, kpídí mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóó kídosi ñedê a ngópu, yi kpídí ngê a kmongo ngê. ⁶⁰ Ntóó ñuwo, chóó u kpomo u mênê mî yó, chêêpî ndîi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê, wod:oo p:o loo. Yi kpomo pi knî y:oo t:aaní paa mwiyé a ché ngópu, yi Njósép mupwokní yi ntóó kmênêkmênê u l:êê díy:o. ⁶¹ Méli Makídala pyââ, u penta Méli k:ii, kpomo chedê dpîmo ya, Njósép ngê Yesu ntóó yi ngópu kmênê ngê.

Kada pini knî y:oo lede knî ngmê kpomo chedê u ngwo mîné kuwo tumo

⁶² Womumo mw:aandiye, Sátídé ngê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:ii, Paléti ka lee dniye, ⁶³ kwo, Nmî lémi, k:omodané pyu n:ii ma nmyi vya ngmê, u kópu dyuu ngma até dp:o nuw:o kwolo. Kwo, Pi knî ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Wa vya nê, wo pyile amí lê, u ngwo amênê pyidu. * ⁶⁴ Kwo, P:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó wa t:âmo knomomê, pi knî ye wa vyi ngmê, yewo, Kîmêdê

pyidu, ye yi k:omodané kópu mbêmê u pi ndîi ngê wa pyódu. Kwo, U ntââ lede knî ngmanyi dy:ââ, ntóó kwéli kmênê ngmê, awêde mîâ y:i dny:oon:aa t:ââ, yed:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó daawa t:âmo ngmê. ⁶⁵ Paléti ngê yepê, U ntââ. Yepê, Lede knî ngmê ñuw:o yó, yi kópu mb:aamb:aa ngê dp:uu l:âmo yó. ⁶⁶ Wod:oo Paléti ngê lede knî yi p:uu ngmê t:ângo, kpomo chedê nipi lee dniye. Chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, yi chââ u l:ii p:uu t:ee ngópu, noko yepê, Pi ngmê ngê wa kpêmî knomomê, u ngwo anmo w:ee. Yed:oo yi lede yoo a kuwo tumo, yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyiné vyyuwo, kî kpomo u mênê pi kîngmê kee.

28

Yesu u ngwo a pii wo

Mak 16:1-10; Luukí 24:1-12; Njon 20:1-10

¹ Sandé mw:aa mgídí vy:o, Méli Makídala pyââ, u penta Méli k:ii, kpomo chedê lee knopwo, Yesu kwéli kmênê ngópu. ² Yi taa knopwo, têpê dpodombiy:e doo ghêdê, nmí Lémi u enjel ngmê mbóo p:uu a ndê wo, chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, tpiyé wupu kwólu, mbêmê yaa wo. ³ U pââ doo a wuu mbele, lîmí u wuu ntoo, mye yintoo. U kpídí dmi d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapî. * ⁴ Lede n:ii knî y:oo kpomo dnye y:enê,

* 27:63: Mát 12:40; 16:21; Njon 2:19-21

* 28:3: Mát 17:2

nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, mbwee ntóó k:ii pyaa dniye. ⁵ Enjel ngê yi pyópu dê ye yepê, Namê nkîngê. Yepê, A lama ka tóó, Yesu ka dpo vwuwo mo, pini n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu. ⁶ Yepê, Al:ii daa tóó. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé cho, ntóó kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu nyoo. ⁷ Yi ghi yi m:uu ngópu, enjel ngê yepê, Lîmîlîmî ngê lee cho, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o nyoo, yipi, Yesu kêda pyidu, nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Y:i anmy:uu m:uu ngmê. Enjel ngê yepê, Yi kópu dpo yidîn:aa vyi. * ⁸ Wod:oo yi pyópu dê y:oo lîmîlîmî ngê kpomo a kuwo ngópu. Dpîmo nkîngê, ngmênê w:aa myedê pyw:ee ngópu. Mbêpê a pwaa ngópu, apê, P:uu ndiye pyu knî ye mdoo nyi ñuw:o.

⁹ Maa p:uu Yesu a pyódu ngópu, yepê, Mw:ââkó dp:o. U kwo lee knopwo, yu km:ee dyimê knopwo, yu dê dpîmo tpyé dê. ¹⁰ Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, A mbwó knî ye mdoo ñuw:o nyoo, yipi, Nkálili Wee u kwo dmyinê lêpî, yipi, Nê y:i anmy:uu m:uu ngmê. *

Lede knî y:oo kada pini knî ye mdoo u ngwo ñuw:o ngópu

¹¹ Dini ghi n:ii ngê yi pyópu dê maadî dpîmon:aa kwo, lede knî ngmê Njedusalem lee dniye, kópuni yi ngópu pyaa dniye, yi kópu yilî yi yuu dmi kpêê yiyé pyu yoo

yi kada pini knî ye mîné y:ee tumo. ¹² Kada pini yoo yintómu nipi a wó, yi nuw:o dmi ngmidi ngê pyódu ngópu, lede knî ye ndapî yilî y:ee ngópu, ¹³ yepê, Kópuni dê pyódu, pi ka nangê vyi. Yepê, Pi knî ye ala kópu dmyinê tpaépê, yipi, Dini ghi n:ii ngê nmî dpî té, p:uu ndiye pyu knî y:oo daa nmî lama ntóó kêdê t:âmo ngmê. ¹⁴ Yepê, Paléti ngê yi kópu a nyêmî knomomê, nmyi kpadakpada u pi a tpaépê knomomê, ye u nuw:o nmo l:âmol:âmo, kópu nmye daangmêwa d:uu. ¹⁵ Wod:oo yi lede knî y:oo yi ndapî yi kélê a ngee ngópu, kópuni ye vyi ngópu, yi kópu pi knî ye ntênê dnyen:aa tpaépê. Nju tpémi y:oo yi k:omodanê kópu awêde mu nyepênyepê ngmê.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê Nkálili Wee u kwo lee dniye. Yesu ngê mbwini n:ii u pi ye vwu, yi mbwini mbêmê lee dniye. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yi mbodo dmi ngê k:kame u kwo ghê dniye, ngmênê knî ngmê yi nuw:o miyó ngê dnye ya, yinê ye daa vyílo. ¹⁸ Yesu yi nkîgh:ê a loo, nipi dnye danêmbum, yepê, M:aa ngê mbóó p:uu kópu yilî yintómu yi kada

pini ngê dê pyódu nê, dyámê mbêmê kópu yilí yintómu yi kada pini ngê myaa pyódu nê. * ¹⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê ghi yintómu dpî lee dmyeno, pi yilí a p:uu ndiye pyu ngê dp:uu pyódu tóó. Yepê, Dmyinên:aa mbápitísîm kîgha dé. Yepê, M:aa u Ghê Dmi, myenté M:aa u k:ii, nmî kêê k:oo dmyinên:aa kapî dé. *

²⁰ Yepê, Dêêpî kópu n:ii nmye nî vyi too, yi nuwo dp:uu kalê tóó, mb:aamb:aa ngê dny:oo chââchââ dé. Yepê, Nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dye ghi yintómu nmyi p:uu anî ya, u dí, kuwókuwó wéni amî d:ii.

Wu u dí. *

* **28:18:** Epeso 1:20-22
Hipîlu 13:8

* **28:19:** Dpodo 1:8

* **28:20:** Njon 14:23; 15:17;

MAK

Yesu Kédisu dyámê mbêmê dini ghi ngê doo paa, p:uu ndiye pyu yoo doo ndiye kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê pwene, mêda pii wo, u mî ka mê kee wo, u kuwó dini ghi ngê Pita pi knî ye Yesu p:uu dpîmon:aa danêmbum, Mak ngê Pita dpîmo yâmuyâmu. Pita ngê kópuni dpîmo tpaépê dé, Mak ngê Kîdiki dnye ngê ye mêdpîmo tpiye dé. M:ââ pyolo y:a mê limi mî loo, yed:oo Pita pwene, Mak ngê yi danêmbum Kîdiki dnye ngê u ngwo d:êê ngê. Ala yi danêmbum.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo ayó

Mátiyu 3:1-12; Luukî 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Ala Yesu Kédisu u kópu mb:aa, pini n:iî Chóó Lémi Tp:oo. ² Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vvu, u komo kapî pyu Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, apê,

A kópu y:eey:ee pyu ngada wanî kââ,

m:aa yinê amînê yé.

Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê,*

³ W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó,
maa mb:aa yidó yé yó.

* ⁴ M:ââ yilî mî loo, Njon ngê Yisaya u kópu u ngwo ntiye ngê. Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlî daangê chópu,

Njon ngê Chóó Lémi u kópu pi knî ye doo tpaépê, yi nuw:o dmi doo ngmêépî dé, Yesu u maa u ngwo doo a yiyé. Njon w:amî mbêmê dpîmo ya, yélini u kwo dpîmo lèpî, ye dpîmo danêmbum. Yipu, Nmyo ndêndê ngê Nju tpémi, ngmênê Chóó Lémi u chââchââ nmyi lama daa tóó, kn:aa dyámê tpémi ntee dé, nmyo yinté dé. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, mbwaa ngê n:aa mbápitissim kîgha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilî u kuwó wa kée té, mêdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi. ⁵ Njuda tpémi Njon ka yilî loo, Njedusalem tpémi yilî mye loo, dnyen:aa ng:aang:aa. Yi dono yilî yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a yémî, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitissim ye dpîmo yém, yi dono yilî u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁶ Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpîdí gh:aagh:aa ntee dpîmo t:emî, Njon ngê yinté kpîdí myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpîdí. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyílo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo ch:ee dpîmo kuwo dê, mu kópu u díy:o nté yi:î dèpwo ya.

* ⁷ Pi knî ye yepê, Pini n:iî a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê têtê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daaní nî. Yepê,

Nê tp:ee. ⁸ Yepê, Mbwaa ngê munî mbápitísîm kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísîm kalê nmyo.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísîm kwólu

Mátíyu 3:13-17; Luukî 3:21-22

⁹ Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili doo ya, p:aa u pi Nasalet. Yi p:aani a kuwo ngê, Nkálili Wee myedê kuwo ngê, Njódan mbwááni a núwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitísîm kalê nédi, yed:oo Njon ngê mbwaa lêê u mênê Yesu kmênê ngê. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu mbwaa lêê u mênê a pii wo, apê, Mbóó mêtê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. ¹¹ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódo

Mátíyu 4:1-11; Luukî 4:1-13

¹² Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê dy:ââ ngê. ¹³ Yi doon:aa ya, wo podo y:a, Setan ngê y:i doon:aa tókótókó. Chii tpile tp:oo y:i myednyen:aa kwo, enjel yoo a lee dniye, Yesu mê ngee ngópu.

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátíyu 4:12-17; Luukî 4:14-15

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Njon ngê King Helodi ka u dono kópu yilî dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê dîy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo, Yesu Nkálili u ngwo loo, pi knî ye dpîmon:aa danêmbum, Chóó Lémi u kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa danêmbum. ¹⁵ Yipu, Dye ghi mbwee machedê. Yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chap. Yipu, Nmyi dono yilî kéé tóó, yipu, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, u kópu mb:aa ka kêlímî mbé dmyeno.

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmîdi too

Mátíyu 4:18-22; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vuywó mo. ¹⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódo. Yepê, Te u vuywó ntee dpî lama a tóó, pi vuywó yinté dpî lama n:aa kîgha. Yepê, Pi yilî Chóó Lémi ka wanmo núw:o. ¹⁸ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu. ¹⁹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dê. Yi mî k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. Wod:oo

yi mî Sepédi, u dpodo pyu yoo yi k:iî, dinki k:oo a kuwo tumo, wod:oo Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:iî kwólu

Luukî 4:31-37

21 P:aa ndîi ngmê u pi Kîpêenyê, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê p:aani ngmê. Yi pini páádi knî Yesu u k:iî Kîpêenyê lee dniye, yi dnyen:aa ya. U kuwó dini ghi ngê, líme wo ngê, ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ye doon:aa dêêpî. 22 Kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpaépê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaépê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpaépê dé. Noko yipu, U kópu yilî yintómu ndé kópu dé.*

23 Pi ngmaté yi ta, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Ngêpê ngomo k:oo adî kee, yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e adî mbwólu, kwo, Yesu Nasalet pi. 24 Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo, nyi u nuu u pi. 25 Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. 26 Yi kmêna ngê yi pini ka nyuno pwopwo adî y:oo, dpodombiy:e adî kââ, wod:oo yi kmêna ngê yi pini a kuwo ngê. 27 Pi yintómu

ngwéti dniye, noko dnye póó, noko yepê, Kî lónté kópu? Ndiye têtê kamî. Noko yepê, Yesu kmêna yoo yi pwo a tóó, u dnye a nyêmî ngmê. 28 U kuwó dini ghi ngê yi kópu u mdoo yedê núw:o ngópu, Nkálili wee límîlímî ngê a ngêêdí.

Yesu ngê Saimon u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mátíyu 8:14-17; Luukî 4:38-41

29 Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:iî ngê a pwii dniye, Yesu p:uu ndiye pyu páádi knî yi k:iî Saimon mbwémi Andru yi p:aa pee lee dniye. 30 Saimon u mbywé pyââ ngmítédmi mbêmê doo dpî, mbii ndîi u ngwo ngmêdoo ya. Dini ghi n:iî ngê taa dniye, Yesu ka yi pyópu yuu adé y:ee ngmê. 31 Yesu loo, yi pyópu kwulo kele, a pyidu ngê, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu ngê nté ye mé y:ángo.

32 Kââdí dini ghi n:iî ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê mbii pyu yintómu Yesu ka núw:o tumo, n:iî dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye núw:o tumo. 33 Yi ngomo t:âmo ghi a nt:ee wo, pi dêpwo a ya. 34 Yesu ngê pwopwokopwe yilî pyi ngê, mbii dyêêdí daa ngmidi yedoo ya. N:iî knî y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yilî Yesu ngê ngm:iî kalê too. Yesu ngê kmêna knî ye danêmbum kwódu ngê, mu kópu u díy:o yi lama doo ya,

* 1:22: Mát 7:28-29

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ng-midi ngê, kî yi pini. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Pi yintómu yi lama yi kópu yaa we.

Yesu ngê Kîpêênnyêm u ngwo a kuwo ngê

Luukî 4:42-44

³⁵ Mw:aamw:aa ghêlî daa wa wo, Yesu ngê p:aa u ngwo a kuwo ngê, pi kwéli dêpwo a paa, y:i doon:aa ngêpê, u mî ka. ³⁶ Saimon mbwémi mbwémi ma adî lee dmi, Yesu dnyen:aa nmy:uu. ³⁷ Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Pi yilî knî y:oo ka nmy:uu ngi. ³⁸ Ngmênê Yesu ngê yepê, Kn:aa p:aani lee kmêle, yepê, kópu mb:aa y:i ye ngmênîmo tpaê. Yepê, Yi kópu u díy:o até d:a lê. ³⁹ Wod:oo lee dnyie, Nkálili wope wope yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko, Yesu y:i ye dímon:aa dêêpî. N:ii knî y:e yi kmêna dnyimo kwo, Yesu ngê yi kmêna dpîmo ngm:ii kîgha dé.

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mátiyu 8:1-4; Luukî 5:12-16

⁴⁰ Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomé, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. ⁴¹ Yi pini Yesu ka ch:anê wo, wod:oo Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Ñupwó dí chedê. ⁴² Yi ngwo

yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê, mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê kwo, Kî pini. Kwo, Ala kópu ny:ee ngi. Kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Ala ngwo Njedusalem chi lêpî, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, ínmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dé, kópuni nga dí d:uu, u ngwo pêdê w:ee y:e. ⁴⁵ Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:aani p:aani loo, p:êê mí chaa ngê. Yi kópu u l:êê díy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu p:aa ndîi n:ii dpîmo lêpî, pi yilî yintómu u kwo dnyimo lêpî, u nkîgh:ê dnyimon:aa wowo, pyiyépyiyé u kwo dnyimo dmyinê. Pi dêdpîmo a ya, Yesu ka doo u ntââ ngê u kwo dpîmo pyodopyodo. Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi ngmê ngê yintoo p:aani k:oo daam:uu n:ee. Pi kwéli dêdpîmo a paa, y:i dpîmo a ya, pi yilî yintómu y:i u kwo dnyimo a lêpî, daa p:aa ngmidi dnyimo a ndiyendiye.

2

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mátiyu 9:1-8; Luukî 5:17-26

¹ Wo miyó pyile mî loo, Yesu p:uu Kîpêênnyêm u ngwo mêtê diyé dnyie. Pi knî yi lama yi yaa wo, apê, Yesu p:o a tóó. ² Pi yintómu u kwo a lee dnyie, ngomo a

nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Yesu ngê chóó u p:êê kópu dyuu ye doo tpapê dé. ³ Yesu ka mbii pyu ngma a núw:o ngópu, kpâlî dê ntóó dê. Ngmítédmi mbêmê a yé ngópu, pi páádi knî y:oo dnyiné ngópu. ⁴ Doo u ntââ yi pini Yesu ka daapê núw:o ngópu, mu kópu u díy:o pi knî y:oo maa nkoko ngópu. Yi pini páádi knî y:oo yi ngomo pywápê ngmê pw:ono adî núw:o ngmê, Yesu kwéli doo a ya, ngomo pw:ono puu y:i ngmémínê t:ee ngópu. Ngomo pw:ono tēpê a wéli ngópu, puu y:i ngmémínê t:ee ngópu, yi pini yedê ngê y:i ghîpî ngópu, u ngmítédmi mbêmê doo ya. ⁵ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:i knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kélímî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee. Kwo, Nono yilî yintómu dí chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. * ⁶⁻⁷ Nju tpémi yi dēêpî pyu yoo y:i ngmēdoo kwo, yi kópu yi ny:ee ngópu, yi gha vy:o a vyi ngópu, apê, Kî pini ngê lukwe díy:o yi kópu dé vyi? Apê, U yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kâádî. Apê, Chóó Lémi mu ngmidi ngê yiné wa vyi, awo, Nono yilî dí chedê. Apê, Doo u ntââ, pi ngmê ngê yinté kópu d:uudpî vyi. * ⁸ Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nmye nuu mbumu té? ⁹⁻¹¹ Yepê, Nê Chóó

Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yiné a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dí chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kélímî mbê dmi, ngmēnê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kélímî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmítédmi a ngini, p:o lili. ¹² Wod:oo yi pini ghêêdí wo, u ngmítédmi a ngêêdí, pi yintómu yi ngópu mî pwii wo. Pi yintómu ngwéti dniye, Chóó Lémi chaa kalê ngópu, noko yepê, Kinté kópu pi doongmê módu. *

Yesu ngê Lipi u ngwo ng-midi ngê

Mátiyu 9:9-13; Luukî 5:27-32

¹³ Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mē diyé dniye. Pi yilî yintómu u kwo a lee dniye, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. ¹⁴ Dini ghi n:i ngê kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi, Alipayas tp:oo. Yi pini ndapî ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdí wo, Yesu u kuwó ghê wo. ¹⁵ U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:i. Yinté pini mē yilî Yesu p:uu dnye ya. Nipi dnye kmaapî, yi

* 2:5: Luukî 7:48

* 2:6-7: Is 43:25; 1 Njon 1:9

* 2:12: Mát 9:33

ngomo k:oo. ¹⁶ Dêêpî pyu yoo n:iî dé Pádisi yoo yi vy:o dnye kwo, y:i knî ngmê ta. Apê, Yesu kn:aadi te pyu yoo yi k:iî mu kmaapî té. Yi tpókni Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póo dnye, yepê, Lukwe dîy:o nmyi kada pini kn:aadi te pyu yoo tákisi ngêêpî pyu yoo yi k:iî a kmaapî té? * ¹⁷ Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:iî mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê. Yepê, Yélini yiné ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi dîy:o al:iî nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi dîy:o nê loo. *

*Nté kpîpîkpîpî u danêmbum
Mátiyu 9:14-17; Luukî 5:33-*

39

¹⁸ Wo ngmê knî yi k:oo Pádisi knî y:oo nté dnyimo kpîpîkpîpî. Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo dnyimo ngêpê. Yi wéni knî ngmê ngê, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu myednyimo d:uud:uu, nté myednyimo kpîpîkpîpî. Yi wéni ngmê ngê pi knî Yesu ka ngma a loo, u kwo póo dnye, kwo, Lukwe dîy:o Pádisi knî y:oo nté dê kpîpî ngmê, kwo, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo nté mya kpîpî ngmê, kwo, ngmênê m:uu ndiye pyu knî ye nté chuu kwódu ngê? ¹⁹ Yesu ngê yepê, Wéni n:iî ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:iî nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê

a pyede, doo u ntâá nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:iî ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. ²⁰ Yepê, Dini ghi n:iî ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê.

²¹ Yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:iî u kpîdí mbwee dpó chópu, doo u ntâá kpîdí pee kamî daawa pwila, kpîdí mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:iî ngê ayi ghodo, kpîdí pee kamî dēêkwédi ngê wa a pyódu, kpîdí mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpîdí pee kamî, kpîdí pee mbwee daa numo yi pee dē, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dē. *

²² Yepê, Wain kamî nmye ngméd:a núw:o, doo u ntâá u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:iî. Yepê, U ntâá kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedê. Yepê, Nté kpîpîkpîpî mēdaa ndiî kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê líme wo p:uu

* **2:16:** Mát 11:19; Luukî 15:1-2

* **2:17:** Luukî 19:10; 1 Tim 1:15

* **2:21:** 1

Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16

kópuni vyyu

Mátiyu 12:1-8; Luukî 6:1-5

²³ Lîme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîî yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo, * ²⁴ Yesu ka kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî lîme wo ngê a dpodo té? ²⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngê Apiyata kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo a ya, Dépidi ngê Sóól u ngwo a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, * ²⁶ wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêêdí, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. ²⁷⁻²⁸ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dêpê t:ângo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, né u

Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaê. Yepê, Pádisi yoo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi alanté, Lîme wo kada a tóó, yoo kuwó a kwo. Yepê, Yinté daa tóó. Yepê, Chóó Lémi ngê lîme wo yó, pi knî yi ghê vyímî u l:êê dîy:o, daa lîme wo u l:êê dîy:o yoo l:âmo ngê. *

3

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mátiyu 12:9-14; Luukî 6:6-11

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo mé kee dniye. Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó. ² Yi ngomo k:oo Pádisi yoo myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyîkondyîko. ³ Yesu ngê yi pini kóó ntóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Pi knî yi ngîma a nkîgh:ê anyinê ghé. ⁴ Wod:oo pi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? Ngmênê pi knî y:oo kópu u kwo daangmê vyi ngópu. ⁵ Yesu ye nod:ee wo, kwódo ng:oo dmi l:âmo a ngêpa wo. U gha vy:o vyyu, apê, Lukwe dîy:o kî pini kóó ntóó ye doo ch:anê wo? Apê, Lukwe dîy:o yi dêêpî

* 2:23: Deut 23:25 * 2:25: 1 Sam 21:1-6 * 2:27-28: Deut 5:14

kópu ngmidi p:uu a nuw:o té? Wod:oo yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mē pyodo. ⁶ Yi ngwo Pádisi yoo pwii dniye, King Helodi u kwo tēni pee yéli yi k:ii dnyen:aa danêmbum, yi danêmbum tēdê Yesu u vyee u dy:oo mîné chápwo ngópu.

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî myedpîmo pi pyipyi

Mátiyu 4:23-25; Luukî 6:17-19

⁷⁻⁸ Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Nkálili Kpéni Lêê ndîi u nkîgh:ê lee dniye. Pi yilî yintómu knî y:oo Yesu myednye yâmuyâmu. Pi yilî tp:oo témi tap. Nkálili tpémi, Njuda tpémi, Njedusalem tpémi, Yidumiya tpémi, Pédiya tpémi, Taiya tpémi, Saidon tpémi, daa wee ngmidi tpémi Yesu ka yedê loo, mu kópu u díy:o Yesu ngê kópuni yilî doo d:uud:uu, yi kópu yilî yi pi dmi a ny:ee tumo. ⁹⁻¹⁰ Yesu ngê mbii pyu yilî dpîmo pyipyi, yed:oo mbii pyu knî y:oo pi dpodombiy:e dnye papî dé, Yesu ka u ngwo dnye lêpî, u yi y:e doo kwo, Yesu p:uu kêê nm:uu yé, yed:oo nmî mbii machedê ngê u ngwo a pyodopyodo. U l:êê díy:o Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo vyu, yepê, Dinki a íuw:o yó, yepê, yoo a pwo wa a wó. ¹¹ N:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, yu km:ee dyimê dnye, dpodombiy:e u kwo mbwóó dniye, kwo, Nyi

Chóó Lémi tp:oo. ¹² Yesu ngê kmêna knî ye yepê, Yi kópu daamunmyi vyi ngmê, nê n:uu. Yi kópu ye kwódu ngê.

Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó u ngwo ngmidi too

Mátiyu 10:1-4; Luukî 6:12-16

¹³ U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu paa loo, u yoo chóó mî myââ, yélini u yi dmi u ngwo doo kwo, yepê, A pwiyé dmyeno. ¹⁴ Yi yéli yi vy:o, pi y:a mē miyó ngmidi ngê, u dyépi yoo, u aposêl yoo. Yepê, Dî ngmidi nmyo, a p:uu dmyinê ya. Yepê, Díyo a dpodo tēdê wanî dy:ââ nmyo, pi knî ye a kópu dyuu anmyin:aa tpapê. ¹⁵ Yepê, U ntââ ngê wanî pyódu nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ¹⁶ Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó ngmidi ngê, ala yi pi dmi. Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. ¹⁷ Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê. Yesu ngê Njems mbwémi Njon yi pi dê ntaa doo, apê, Komo pwaáti dê, yi chóó yi dnye ngê, Mbówanêênjîs. ¹⁸ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alípayas tp:oo. Tádiyas yono, Saimon mē ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:o dny:oo y:enê nmo. ¹⁹ Njudas Kédíyót pi

mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 12:22-32; Luukí 11:14-23; 12:10

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu p:o mê lee dniye. Wunê ntee u ngwo dpímo pyodopyodo, yinté u ngwo mímí pyodo, pi yilí u kwo loo, yi kópu u l:êê díy:o u pi kní yi k:ii yi kmaapí u dye ghi dêpwo ya. ²¹ Dini ghi n:ii ngê u pye ghee kní y:oo yi kópu a ny:ee ngópu, wod:oo lee dniye, apê, Nmí nya. Mu kópu u díy:o pi kní y:oo noko yepê, Kédê ghéti. Yinté dnye tpaépê. ²² Dêêpí pyu n:ii yoo Njedusalem a ndê dniye, noko yepê, Kmêna yoo yi kada pini Setan ngê wu pini yinê a mbêpê kîgha. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. ²³ Wod:oo Yesu ngê yi yéli a danê ngê, yepê, Setan ngê pi kní y:e kmêna daawa ngm:ii kalê té. Yepê, Daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too, ngmênê Chóó Lémi u Ghé Dmi u wêdêwêdê mbêmê n:aa ngm:ii kîgha too. ²⁴ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. ²⁵ Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi

chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê. ²⁶ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angênté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

²⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpí t:âmo té, u ngomo k:oo dpí km:êê té, doo u ntâa u ngomo k:oo daanyi kee, mēdaanyimo ngí té. Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndíi, yi pini u ntâa, yi l:âmo dy:ââ dpí mgímí, kóó yu dpí kudu té, u ngomo k:oo dpí kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó kní ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndíi. Yepê, Ala yéli yinê mgímí ngê, n:ii dé y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghé Dmi a ménê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpí pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

²⁸⁻²⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, K:omo tpile pi kní y:oo ló dono kópu yilí a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpí vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilí u kuwó wa kée té, ntâa y:e mēdaangmêwa a vy:u. Yepê, Ngmênê pini n:ii Chóó Lémi u Ghé Dmi p:uu adí peede tpaépê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó

* 3:27: 1 Njon 3:8; Tpyuu 20:2

* 3:28-29: Hipílu 6:4-6

Lémi ngê u dono yilî u kuwó daawa kéé té. * ³⁰ Yesu ngê yi kópu ye vvu, mu kópu u díy:o pi knî y:oo noko yepê, Yesu ngê kmêna ngma a kwo.

Yesu u pye ghee knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

Mátiyu 12:46-50; Luukî 8:19-21

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u pye ghee knî taa dniye. Doo u ntââ Yesu ka daapî nî dniye, mu kópu u díy:o pi yilî, ngomo a nt:ee wo. Wod:oo kuwa dnya a kwo, kópu u kwo dy:ââ ngópu. ³² Yi yéli y:oo Yesu ka y:oo vyi ngópu, kwo, M̄ye ghee knî kuwa ka wee, kwo, ka poopoo ngi. ³³ Yesu ngê yepê, N:uu ngmê a pye? Yepê, N:uu dé ye a mbwó yoo? ³⁴ Yélini yi vy:o doo kwo, doo y:enê dé, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo. ³⁵ Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

4

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Luukî 8:4-8

¹ Wo ngmê ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya, pi yilî yintómu y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa a wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu

y:i dnyen:aa ng:aang:aa. ² Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. ⁴ Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, ímê knî y:oo mî ma tumo. ⁵ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aaní mbêmé mî dyimê dniye, têpê mdoo kwéli dêpwo ya. ⁶ Yepê, Yi witi w:uu dé límîlímî ngê pii dniye, ngmênê dini ghi n:i ngê kââdí ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u díy:o yi km:êê dmi têpê mênê yimi daa ghêpê dniye. ⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too, yi nt:u dmi daa kaa dniye. ⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmé mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwo doo w:uu pyoloy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwo doo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwo doo yonoy:a kele. ⁹ Yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuwo.

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Luukî 8:9-10

¹⁰ Dini ghi n:i ngê yoo ndîi yi p:o p:o mé loo, Yesu p:uu ndiye pyu yoo, u dyépi y:a mé miyó knî yi k:i, yi mgongo danêmbum knî yi díy:o u kwo

póo dniye. ¹¹⁻¹² Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní tpaápê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye aní mgongo, mu kópu u díy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê a d:êê ngê, yi yéli y:oo yi kópu paa ntiye y:e. Yi kópu ala,

U mumu ngê a mumu ngmê,

u nyêmi ngê a nyêmi ngmê,
u wopwe ngê mēdēdē
wopwe ngmê.

Wa a w:ee ngmê, ye Chóó Lémi ka wa diyé dmi,

yi dono yilí u kuwo wa kée té, mēdaawa a ngí té. *

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Luukí 8:11-18

¹³ Yesu ngê yepê, Angênté? Yepê, Yi mgongo danêmbum dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ló mgongo ngmanmyiné w:ee ngmê? ¹⁴ Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, yepê, Chóó Lémi u kópu pi kní yi ngíma yinté a yiyé tumo. Yepê, Yi kópu pi woni kní yi mēnê nt:u dpí kaalí, woni kní yi mēnê nt:u d:uudpí kaalí.

¹⁵ Yepê, Witi w:uu woni kní maa p:uu ntee dpí dyimê dmi, ínmê kní y:oo ntee dpí ma t:oo, yepê, pi woni kní yinté wēdēwēdē dé, yi ngópu dpí kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpí kee, yi nt:u dmi d:uudpí kaalí, mu kópu u díy:o

Setan ngê yi kópu dpí t:âmo té. ¹⁶⁻¹⁷ Yepê, Witi w:uu woni kní t:aaní mbêmê ntee dpí dyimê dmi, w:uu dpí pii dmi, límí k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni kní yinté dé, dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu dpí ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadíi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê díy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límí k:ii wa kpípí nê. *

¹⁸ Yepê, Witi woo woni kní tpyé ngê ntee dpí ma té, yepê, pi woni kní yinté dé, a kópu dyuu dpí ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile kní y:oo a kópu dyuu yinté dpí ma ngmê. ¹⁹ Yepê, Yi yéli nté ndapí, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpí kaalí.

²⁰ Yepê, Witi woo woni kní tēpê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpí kaalí, yepê, pi woni kní yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpí ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpí kaalí, woni kní yi mēnê pyoloy:a dé, woni kní yi mēnê wonoy:a dé, woni kní yi mēnê yonoy:a dé.

²¹ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vuyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgídí wa chaa?

* **4:11-12:** Is 6:9-10; Njon 12:40; Dpodo 28:26-27; 1 Kódin 2:10 * **4:16-17:** Kílosa

2:7 * **4:18:** Mát 19:23-24; 1 Tim 6:9-11

Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ, yoo u ngwo dpî numo m:uu.

²² Yesu ngê yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálí dmi.

²³ Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

²⁴ Yesu ngê yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, ²⁵ mu kópu u díy:o n:ii ngê a kópu dyuu wa a w:ee, díyo knî m:uu u kwo waní y:oo. Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tédêni kópu ayedê w:ee, yi kópul:âmo wâ a ngee, u nuwó wa a kuwo.

Nté woo u pyidepyide u danêmbum

(Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi nuw:o ghi dmi alanté doo ya. Noko yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmidi, yi pini nmî kada adî kwo, Chóó Lémi ngê l:êê tédê wa ngee nmo, nmî mbodo dmi mudu yi wa yââ, kn:aa dyámê tpémi yintómu nmî maknopwo adnyí ya. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo.)

²⁶ Yesu Nju tpémi ye doo mgongo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo yi y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu alanté wa pyódu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pi ngê u nté woo a nt:ene ngê, u nté woo dpî ntówo, mo dpo kuwo, yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi.

²⁷ Yepê, Yi pini p:o dpî lê,

kn:aa dpodo p:uu mêwumê dpodo yédi, mgîdî vy:o a dpî yédi, dye ghi yintómu yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi.

Yepê, Yi pini u lama daa ya yédi, nté woo lónté dpî pyidu.

²⁸ Yepê, Têpê ngê chóó dpî pyidepyide kwolo, pii mwiyé dpî chópu, u kuwó dini ghi ngê nté woo ndââ dpî chaa,

u kuwó dini ghi ngê nt:u dpî kaalí, yed:oo dpî mdo.

²⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê u nté dpî mdo, yed:oo dpî ché.

Kwee u mgongo danêmbum Mátiyu 13:31-32,34; Luukí 13:18-19

³⁰ Yesu ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté aní mgongo?

³¹⁻³² Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpítípí mb:anê, pywápê ye ya yédi.

³³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê, yinté mgongo yilí ye kwólu, u dí doo u ntââ pi knî y:oo yi mgongo daapêdê w:ee tumo. ³⁴ Dini ghi n:ii ngê pi yilí knî ye dpîmo danêmbum, dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi mgongo u kakêmê mêdpîmo chámêchámê.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátiyu 8:23-27; Luukí 8:22-25

35 Yi wéni ntumokwodo, Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle. 36 Wod:oo dinki k:oo wo dniye, yoo a kuwo ngópu. Dinki knî m:uu loo, Yesu mye ngm:êê ngópu. 37 Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vyuwó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo. 38 Yesu dinki kn:ââ ghê doo dpî, u piló mbodo knâpwo doo a ya. P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mââwe. Kwo, Lama daa tóo nga anmî pwopwo té? 39 Yesu a pii wo, yópu ka kwo, Munto. Vyuwó knî ye yepê, Dmyinê nd:omo. Wod:oo yópu a ngópu, dye ndîi mê kââ. 40 Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té? Yepê, Lukwe dîy:o a ka dp:ee kêlîmî té? 41 Nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, noko yepê, Kî lónté pini? Noko yepê, Vyuwó yópu y:oo u dnye kêdê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

5

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátiyu 8:28-34; Luukî 8:26-39

1 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. 2 Yesu dinki k:oo a ghay wo, pi ngmê até u kwo yi loo, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini kpomo mênê a pwii wo, pi ntóo kwéli dnyimo yiyé dé. 3 Y:i dpîmo ya, dye

ghi yintómu. Doo u ntââ pi ngê puwóma ti ngê daapi kudu ngê. 4 Daa ng:êêntómu puwóma ti ngê kóo yu kudu tumo, ngmênê dpîmo pwapi dé, mu kópu u dîy:o l:âmo dy:ââ. Dêê dniye, daa kudu ngópu. 5 Dye ghi yintómu mbu knî yi mbêmê dpîmo lêpî, kpomo knî yi mênê myedpîmo lêpî, dpîmon:aa kââkââ, chóó chêêpî ngê myedpîmo châpwo.

6 Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê Yesu kuughê a módu, mbêpê a puwá, Yesu ka loo, yu mbodo dé y:e Yesu ka k:ame ghê wo. 7-8 Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Yesu ngê kwo, Kmêna. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi pini ngê Yesu ka kwo, Yâpwo ndîi u pi mbêmê nga da mbwólu, nangê kpada nê. 9 Yesu u kwo póo wo, kwo, Mî n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dîdyênî, mu kópu u dîy:o nmo yilî. 10 Yesu ka doo dmyinê, kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu nangê dy:ââ nmo. 11 Mbwêmê w:uu ndîi yi nkigh:ê ngmêdoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapi. 12 Yi Kmêna knî yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kî mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. 13 Yesu ngê yepê, U ntââ. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwêmê w:uu yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê yintómu my:oo yono yono y:a mbêpê dniye, paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo

mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

¹⁴ Pini n:ii yoo mbwêwê w:uu ka dnye vyuwo, yi yéli mye mbêpê wo, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo ñuw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi knî ye mdoo mye ñuw:o ngópu. N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye. ¹⁵ Apê, Pini n:ii kmêna knî y:oo mwo a dyênê ngópu, ka tóó. Apê, Nmo ntee pini ngê mêka tóó, mēdaa ghétighéti, kpîdí u paa ngmêka t:a. Nkîngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye. ¹⁶ Yélini yi ngópu yi kópu ghéti ngê pyodo, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu, kópuni mbwêwê knî y:e pyodo, ye myedê nté ngópu. ¹⁷ U l:êê díy:o Nkedîsa tpémi Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyinê kuwo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo doo wowo, pini n:ii ngê u kmêna u ngwo dnye kwo, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ waní ngm:êê ngi? ¹⁹ Ngmênê Yesu ngê kwo, Kêle. Kwo, Daanyi ní. Kwo, Chóó Lémi ka chi ch:anê, awêde mb:aamb:aa ngê da ngee ngi. Kwo, Po mê dini, yi kópu nyoo knî ye dpîmo nté ngi. ²⁰ Wod:oo yi pini adí lê, P:aa Y:a Knî yi k:oo doon:aa m:ii. Kópuni Yesu ngê u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:ii. N:ii knî y:oo

ny:ee ngópu, ngwéti dniye, noko yepê, Vyuw! Yepê, Kópu kamí.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê Mátíyu 9:18-26; Luukî 8:40-56

²¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mî tee dniye, pi yilí knî y:oo a yina ngópu, kpé lêê u nkîgh:ê dnye ya. Pi dēpwo a ya. ²² Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee mî dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo, ²³ kwo, A tp:ee módó kîyedê mbii, kwo, Y:ay:a dē pwiyé. Kwo, U ntââ wanyinê lê, ngêê dē u pwo any:uu yé dē, any:uu pyi, yed:oo mēdaawa pw:onu. ²⁴ Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mē yilí yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkîgh:ê nm:uu ghê dmi.

²⁵ Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mē miyó ndíi, wêê p:uu dēpê vyâ. ²⁶ Yi pyópu p:uu kpeede yilí dpîmo dpodo, yimi mēdnyimo mgíní vyímí kîgha, nk:ââ ye dpîmo ngêêpí dé, u ndapí yinté chedê ngê, ngmênê dēdnyimo pyipyi, dono ngê p:ee mēdnyimo pyépi. ²⁷ Yi pyópu ngê Yesu u pi dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo Yesu u kuwó mî ghê wo. ²⁸ Apê, Yesu u kpîdí kwódo p:uu a kêê

n:aa yé, yed:oo wêê wunê vyee. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu u kpîdí kwódo p:uu kêê yó, wod:oo wêê a vyâ, yi pyópu ngê a w:ee ngê, apê, A mbii machedê ngê dê pyódu. ³⁰ Yesu u lama até yi yaa wo, apê, Ala a wââ pi ngmê p:uu dê kee, wod:oo u kuwó até yi diyé wo, yepê, A kpîdí p:uu kêê n:aa dê yé? ³¹ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Lukwe dîy:o nye póó? Kwo, Lukwe dîy:o chi vyi, A kpîdí p:uu kêê n:aa dê yé? Kwo, Pi kînga dîdyênî. ³² Yesu doo yeda vyuwo, yoo doo y:enê, apê, Ala kópu n:aa dê d:uu? ³³ Yi pyópu ngê a w:ee ngê, kópuni u ngwo pyodo, wod:oo nkîngê mbê wo, Yesu ka adî lê, yu km:ee k:ame ad:uu ghê, u mbii u danêmbum yintómu u kwo adê nt:o. ³⁴ Yesu ngê kwo, A ch:am. Kwo, A ka che kélímî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Chi lêpî, mii chedê ngê dê pyódu, u nuw:onuw:o ngê kêê kîdangê t:oo. Kwo, P:o mé dini.

³⁵ Yesu ngê u danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi knî ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Njm:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntââ kî mââwe ngê mēdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mēkidingê núw:o. ³⁶ Kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê kêê yi kêlê dêpê ngópu, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chi kélímî. ³⁷ Pi daangmê núwo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon vyílo dé yi núw:o too.

³⁸ Njayidus u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yoo yi módu, apê, Mu mbê té, mu kââkââ té. ³⁹ Yesu ngomo k:oo adî kee, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ala lukwe u dnyengi ayi kwo? Yepê, Lukwe dîy:o nmye mbê té? Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpî. ⁴⁰ Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too, yi dmââdí u pye mî, p:uu ndiye pyu pyile knî yi k:ii, ngomo ghi k:oo adî kee dmi, yi dmââdí ntóó kwéli doo ya. ⁴¹ Yesu yi dmââdí kwulo kele, yi dnye ngê kwo, Tálita kum, u nt:u kópu, Kí dmââdí, a piidi. ⁴² Wod:oo a pii wo, modoo paambwi. Yi dmââdí u m:ââ y:a mē miyó ngê doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí Yesu ngê a pyidu ngê, ngwéti dniye, apê, Yesu ngê ló kópu adî d:uu? ⁴³ Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi mênê dpo ghêpê we, pi ka nangê vyi. Yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo.

6

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet
Mátiyu 13:53-58; Luukí 4:16-30

¹ Yesu kwéli doo ya, yi ghi a kuwo ngê, p:aani n:ii a kaa wo y:i mē diyé wo, Nasalet, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii. ² Lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ngê doo ndiye kîgha dé. Pi y:i mē yilí doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí ny:ee ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Ala kópu yilí anyi wunê ng:êênî? Noko yepê,

Nuw:o ghi ndîi nanê u kwo a yémî té? Noko yepê, Mbwudu yilî angênté dpî chaa? ³ Noko yepê, Kî daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu. Noko yepê, Kî Méli tp:oo, Njems Njósés Njudas Saimon yi mbwó. Noko yepê, U tîdê yoo al:ii myeka kwo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu mb:ii ngópu. ⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê, ngmênêni knî y:oo myed:uudpî châpu ngmê. ⁵ Doo u ntââ Yesu ngê mbwudu yilî y:i daapî chópu, ngmênê pwoopwokopwe knî ngmê yi mbêmê kêê yó, u ngwo pyi too. ⁶ Yesu ngê u gha vy:o apê, Lukwe díy:o kî yéli a ka dêdê kêlîmî té?

Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mátiyu 10:5-15; Luukî 9:1-6

Yesu ngê Nasalet a kuwo ngê, u nkigh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi wee u kwo loo, Chóó Lémi u kópu p:uu doon:aa ndiye kîgha dé. ⁷ Wo ngmê ngê p:uu ndiye pyu yintómu y:a mē miyó a danê ngê, p:aani p:aani miyó miyó doo dyede. Yepê, U ntââ ngê n:aa pyépi nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ⁸ Yepê, U ntââ nmyi kiyé avy:ee núw:o t:oo, ngmênê tpile n:aamu núw:o. Yepê, Nté n:aangmê núw:o, nmyi tpile

péé myen:aangmê núw:o, ndapî nmyi mênê myekîngmê kwo. ⁹ Yepê, Nmyi yi dópo dmi nmyi yiye yi t:ee yó, ngmênê nmyi mbwo kpîdí myomoni n:aangmê t:oo. ¹⁰ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dē d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u dí yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo. ¹¹ Yepê, Pini n:ii dē p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dē y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dē daadnyimo nyémî knomomê, ye yi pini dē y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

¹² Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē miyó p:aani p:aani lee dniye, ala kópu pi knî ye dnyen:aa tpapê, yipu, Nmyi dono kópu yilî yintómu kēé tóó. ¹³ Pi yilî knî y:e yi kmêna mî ngm:ii kalê tumo, yâpwo wulu mbii pyu yilî yi mbêmê dnyen:aa a pipi, u ngwo dnye pyipyi dé. *

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ

Mátiyu 14:1-12; Luukî 9:7-9

¹⁴ Yesu ngê kópuni doo d:uud:uu dé, King Antipas Helodi ngê yi kópu yilî nyongo, mu kópu u díy:o Yesu u pi pi yilî yintómu yi lama

* 6:11: Dpodo 13:51; 18:6

* 6:13: Njems 5:14

doo ya, ngmênê Helodi ngê Yesu daangê módu. Pi knî ngmê y:oo Yesu p:uu apê, Njon Baptist kîmêdê pyidu, wu vyîlo. Apê, Yi kópu u l:êê dîy:o mbwudu yilî a chapî ngê. ¹⁵ Ngmê knî y:oo apê, Ilacha kîmaa t:aa, wu vyîlo. Ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apê, wunê Chóó Lémi u komo ntee dnyimo a kapî, yinté pini ngmê kîmêdê pyidu, wu vyîlo. ¹⁶ Dini ghi n:i ngê King Helodi ngê Yesu u pi nyongo, apê, Njon Baptist. Apê, Mbwámê kîní chápwo, apê, kîmêdê pyidu, wu vyîlo. Ala Njon Baptist u vye u danêmbum.

¹⁷⁻¹⁹ Mwiyémwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê dîy:o yi pyópu ka Njon u ngwo diya wo, yed:oo Antipas ka u ngwo vyu, kwo, Njon vya ngi. Antipas ngê Njon mbwa k:oo adî knî, ngmênê ghêlî daa vyâ. ²⁰ Antipas Njon ka dpîmo nkîngê, mu kópu u dîy:o u lama dpîmo ya, Njon pi mb:aa, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u pi. Yi kópu u l:êê dîy:o, pi knî ye kwódu ngê, yepê, Njon nangê vy:a. Wo knî ngmê ngê u lede knî ye dpîmo tpapê, yipu, Njon nga a pwiyé we, u kópu dyuu ngmên:aa nyêm. K:omo tpile Njon u kópu knî yi l:êê dîy:o Antipas u gha l:âmo dpîmo a

ngêpw:angêpw:a, ngmênê u yi u ngwo dpîmo kwo, Njon a ka choon:aa dêêpî.

²¹ Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:i ngê dyimê wo, chóó u l:êê dîy:o naa ndîi ngmê kpo, mââwe ndîi yoo a danê ngê, mââwe ndîi dêpwo a ya, Nkálili. ²² Yi náali tédê Helodiyas tp:oo módó doo ndens, kwodo mb:aa. Yi kwodo ngê yi náali tédê mââwe yoo a pwaa too, wod:oo Antipas ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, K:omo tpile lukwe u pi ngmênye tpapê, u ntâa nga nînê kuwo. Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpapê, yi ntémwi nga nînê kuwo. ²³ Kwo, Daanî dóó ngi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê wunê y:enê nê. ²⁴ Wod:oo yi kwodo adî lê, u pye ka ad:uu póó, kwo, King ka lukwe ngmanî dmyinê? U pye ngê kwo, Njon mbodo yu dmy:ee ngi. ²⁵ Wod:oo yi kwodo mbêpêmbêpê ngê mê diyé wo, king ka kwo, Njon mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki. ²⁶ Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntâa wépi daapî puwâ, mu kópu u dîy:o yi kópu pi yilî yi ngîma vyu, mye kpaa wo. ²⁷ Wod:oo lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon mbwámê nyinê chepwe, kwo, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa mî k:oo kee wo, Njon mbwámê mînê chápwo, ²⁸ mbodo nmoko yedê a kââ, ada núw:o, yi kwodo ka mí y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mî y:ângo.

Helodiyas u gha u ngwo mî pyodo.

²⁹ Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, lee dniye, Njon ntóó mínê ngî ngópu, kpomo u mênê mî kmênê ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 14:13-21; Luukî 9:10-17; Njon 6:1-14

³⁰ Yesu u dyépi yoo Yesu ka mê diyé dniye, kópuni mî d:uu tumo u kwo mínê nté tumo. Pi knî yi lama kópuni dnyen:aa kîgha dé, u kwo myedê nté tumo.

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u nkîgh:ê pi dêpwo ghêdê, a yina ngópu, doo u ntââ kmaapî u dye ghi dêpwo ya, mu kópu u dîy:o yoo mudoo a lîwe, Yesu u pyiné dnya a ng:uu, yi pyipyi u l:êê dîy:o. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ghi mb:aa ngmênyiné pyw:ee koo, pi kwéli daa m:ii, ghê yi nye vy:êê koo. ³² Wod:oo dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, pi kwéli dêpwo a m:ii, yi lee dniye. ³³ Ngmênê pi yilî y:oo m:uu tumo, mya tumo, yi p:aa a kuwo tumo, yélî maa kalê ngópu, dinki kwéli doon:aa koko, yoo yi mwiyé mî ta.

³⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u dîy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ee y:ee pyu daa tóó, pi ye daa vuywo. Yi kópu u l:êê dîy:o daa kópu ngmîdi yi lama doo kîgha. ³⁵⁻³⁶ Dini ghi n:ii ngê kââdí

doo wupwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Wunê kââdí kînga dê ghîi, kwo, p:aa al:ii daa tóó, kwo, kî yéli dy:ââ té, ala wee u kwo p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi. ³⁷ Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ndapî nmî ngópu daa tóó. ³⁸ Yesu ngê yepê, Mbîdédi yémi nmyi ngópu a kwo? Yepê, Lee dmyeno, nyiné kp:aa yó. Dini ghi n:ii ngê mênê kp:aa ngópu, kwo, Mbîdédi limi, te miyó.

³⁹ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo yoo a pyódu yó, mbiye mbêmê mbwódo yaa dniye. ⁴⁰ Wod:oo yoo chámê ngópu, yoo yoo a pyidu ngópu, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê yonoy:a, yinté mbwódo yaa dniye. ⁴¹ Yesu ngê Mbîdédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vuy wo, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, mbîdédi pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. Te dê mye pwaa doo, mbîdédi u ch:êê kê dumo. ⁴² Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. ⁴³ Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mé ntówo ngópu. ⁴⁴ Yélini doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mââ yoo yi mo yedê kp:aa tumo.

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátiyu 14:22-33; Njon 6:15-21

45 Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, yepê, Mbetísaida mwada kpéni lêê pee a kada dmyinê kwo. Yepê, Yoo yi p:o p:o n:aa dyede té. 46 Yi kuwó yoo yi p:o yi p:o dy:ââ too, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngêpê. 47 Dini ghi n:ii ngê mgîdî doo a ghayghay, dinki kpé lêê nûknînúknî u kwo doon:aa mbêpê, Yesu yéli p:uu u mo doo a ya. 48 Yi vyyu wo, apê, Dinki ngê dono mínê pyw:émî, mu kópu u díy:o kêpa yópu ngê ye a ghê wo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê mw:aamw:aa yi kélî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî. 49 Yi kêma chono mî m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kíyedé pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghîpé wo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. 50 Yintómu yi m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, Ala nê. 51 Wod:oo dinki k:oo ye wo wo, yi ngwo yópu mède ngópu. Yi kópu p:uu ndiye pyu yoo yi nyepênypê u kópu ngê pyodo. 52 K:omo tpile yoo ndîi, nté tédê, Yesu ngê yoo u ngwo mbono ngê, ngmênê p:uu ndiye pyu knî y:oo myedêpê w:ee ngópu, pini n:ii ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi pini yi vy:o doo kwo. Doo u ntââ, daa pêdê w:ee ngópu.

Yesu ngê pwopwokopwe u

ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mátiyu 14:34-36

53-54 Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, wod:oo pi knî y:oo Yesu adî mya ngmê. 55-56 Dini ghi n:ii ngê Yesu mya ngópu, mbêpê dmi a pwaa ngópu, p:aani p:aani lee dniye, mdoo núw:o ngópu, wod:oo pwopwokopwe Yesu ka a núw:o tumo. Yesu p:o p:o kwéli dpîmo lêpî, yi pwopwokopwe dnyimo dnyinêdnyinê dé, Yesu ka dnyimo néne dé, yi ngmîtédmî mbêmê kââ puu ghê dnyimon:aa yiyé dé. Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dê daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmîdî kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpîdî kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

7

Nju tpémi yi chóo yi dêêpî kópu dyuu

Mátiyu 15:1-9

1 Dêêpî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Nkálili lee dniye, Pádisi ngmê knî yi k:ii Yesu ka lee dniye. 2 Yi yéli y:oo noko yepê, Lukwe díy:o Yesu p:uu ndiye pyu yoo kînté a kmaapî té, yi kêê tupwótupwó dé? Noko yepê, Chóo Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi. Noko yepê, Lukwe díy:o nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi kpîpî tumo? Noko

yepê, Lukwe dîy:o yi kêê daa ghêêghêê tumo? ³⁻⁴ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yintómu knî y:oo yi kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi yedê ngee ngópu, ngmênê Pádisi knî y:oo yi lémi ghi dmi ndêndê ngê a ngee ngópu, yi kêê mwiyé dpî ghêê t:oo, nté kuwó dpî ma ngmê, nté mwiyé dpî ghêê ngmê, kuwó moo ma ngmê. Yi kn:ââ yoo yi tpile ghêêghêê yedê ngee ngópu, yi d:ââ ghêêghêê myeyedê ngee ngópu. Ala kópu a tpapê ngmê, Nju tpémi y:oo yi tpile mb:aamb:aa ngê daawa ghêê t:oo, ye Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi.

⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o Pádisi yoo dêêpî pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî w:êê tpémi yi l:êê ghi dmi kpîpî tumo, kwo, lukwe dîy:o kêê tupwótupwó ngê a kmaapî té? ⁶ Yesu ngê yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dîpê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo, ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁷ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo,

mu kópu u dîy:o yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,

yi chóó yi dêêpî kópu ngê pi knî ye a dêêpî nyédi.

⁸ Yesu ngê yepê, Yoo yi dêêpî kópu dyuu nmye nyêmi ngópu, ngmênê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu.

⁹ Yesu Pádisi knî ye doo danêmbum, Dêêpî pyu knî ye myedoo danêmbum, yepê, Nmyinê nmye mb:aamb:aa ngê nmye nuw:o té, ngmênê dnyinté nmye nuw:o té. Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngî tumo? ¹⁰ Yepê, Mósi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mí dmyinê cháâcháâ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mí yi p:uu dê vyi knomomê, yi pini dpî vya yó. ¹¹ Yepê, Mósi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mí ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo l:âmo límí k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pîd:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi tpile dpo mêdaanî kê. ¹² Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o dîyo mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adí kwo, Niye M:aa ye yi tpile ní y:oo, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile mye mí

ye daanyi y:oo, mu kópu u dîy:o ñyóó nyi vyu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî châachââ têdê ngê nmyi pyódu ngópu. ¹³ Yepê, Yoo yi lama kîgha têdê Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu. Yepê, Dye ghi yintómu yinté kópu nmye d:uud:uu tumo.

Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu

Mátiyu 15:10-20

¹⁴ Yesu ngê yoo mêtê danê ngê, yepê, A ka dmyina a ng:aa, nmyo yintómu. Yepê, Ala kópu dpo w:ee too. ¹⁵ Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu. ¹⁶ Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mî kee wo, p:uu ndiye pyu yoo yi mgongo danêmbum p:uu u kwo póó dniye. ¹⁸⁻¹⁹ Yesu ngê yepê, Nmyo kî yéli yi pénta dé? Yepê, Myed-myongê w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u dîy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó

dini ghi ngê yi ntini moo n:aa yé. (Mósis ngê ntini n:ii yilî Nju tpémi ye a kwódu ngê, Yesu ngê yi kwódu yé yinté chedê ngê pyódu ngê.) ²⁰⁻²² Yesu ngê yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu, yepê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilî dpî d:uu, yepê, a pyââ ti yédi, a kpaá yédi, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiyé, a mtíkó yédi, yepê, daa dono kópu ngmîdi dpî d:uu. Yepê, Pi dpî dóó, pyââ p:uu a nuw:o yédi, chóó a ya yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, a chaá yédi, dêêpî u mênê daa ya yédi. * ²³ Yepê, Yi dono kópu yintómu yi pini u gha mênê dpo pwii dmi, Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê u ngwo dpî pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndêndê ngê dpîmo kêlîmî

Mátiyu 15:21-28

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngê, Ntii Pââ Ndîi u kêténi mî loo, p:aa ndîi ngmê u nkîgh:ê loo, u pi Taiya. Ngomo k:oo mî kee wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi a ka ngma a kee we, ngmênê yi kópu daa pyodo. ²⁵ Pyââ ngmê, tp:oo módó ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi pyópu ngê dini ghi n:ii ngê

* **7:20-22:** Lóma 1:29-31; Nkal 5:19-21

Yesu u pi yi nyongo, tp:oo módó p:o a kuwo ngê, Yesu ka loo, yu km:ee dyimê wo. ²⁶ Yi pyópu daa Nju pyââ, Taiya wee u kwo pyââ. Yesu ka kwo, Mw:ââkó a Lémi. Kwo, A tp:ee módó ngê kmêna ngmêka kwo. Kwo, U ntââ wanyi ngm:ii kwolo. ²⁷ Yesu ngê kwo, A yoo Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. Kwo, Kn:aa yéli mwiyé daangmanî ngee, kwo, mu kópu u dîy:o tp:ee u nté n:êê ntee daanyiné ngî, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli mwiyé daangmanî ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. ²⁸ Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndê kópu. Kwo, Ngmênê kmaapî tédê w:ââ knî y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dî vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi. ²⁹ Yesu ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Kí pyópu mb:aamb:aa ngê a ka wunê kélîmî, wod:oo yi pyópu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê kîchi vyi. Kwo, P:o mê dini. Kwo, Kmêna ngê ñm:ee módó ala ngwo kêda kuwo. ³⁰ Wod:oo yi pyópu p:o mê diyé wo, tp:oo módó dpî tédê mî módu, apê, Ndê kópu, kmêna ngê atéda kuwo.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, yi pini ngópu, dnye dnyinté doo kîgha

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Taiya wee a kuwo ngê, Saidon máádi mí kwólu, P:aa Y:a Knî yi kwo mí loo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mí ta.

³² Yesu ka pi ngmê ñuw:o ngópu, yi pini ngê dnye dêpwo nyêm, dnye dnyinté myedoo kîgha. Yesu ka kwo, U ntââ ala pini mbêmê ngêê wanyi yé? ³³ Yesu ngê pi knî yi vy:o a pw:ii ngê, kóó pyââ dê ngópu mênê kaa doo, kóó tpyîpwi ngê, dóó yedê yó. ³⁴ Yed:oo Yesu mbóó p:uu vyu wo, yi pini ka kwo, Kweñe. (Yi dnye ngê, Etpata.) ³⁵ Yesu ka dpodo ndîi ngê pyodo, yi pini ngê dnye u ngwo nyongo, dnye mb:aamb:aa ngê u ngwo mye kwólu. ³⁶ Yesu ngê yepê, Kópuni dî d:uu, yepê, pi knî ye mênangên:aa vyi. K:omo tpile Yesu ngê ye kwódu ngê, ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, pi knî ye mêmînê nté ngópu. ³⁷ Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Vyuw! Apê, Mââwa! Apê, Angênté dê pyi. Apê, Kópu yilî mb:aamb:aa ngê u lama a tóó. Apê, K:omo tpile ngópu dé, dnye daa kîgha ngmê, apê, ngmênê Yesu u ntââ, wa pyi té.

8

Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 15:32-39

¹⁻² Yi dini ghi ngê pi dêpwo ghêdê, Yesu kwéli ye doo danêmbum. Yi nté y:i chedê ngópu, wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kí yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u dîy:o wo pyile a p:uu kédê chedê ngmê, yi nté kîmya chedê ngmê. ³ Yepê, Yi p:o yi p:o módó n:aa dyede té, ye maa p:uu yi gha l:âmo

dmi wunê ngêpangêpa. Yepê, Woni knî kuughê a ndê dniye. ⁴P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Nté al:ii daa tóó, kwo, yâpwo têtê myedaa tóó, kwo, yi ntoo ntini ló y:i anmo pyw:oo, yoo u ngwo anmî mbono? ⁵Yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. ⁶Yesu ngê pi knî ye yepê, Mbwódo ya dmyeno. Wod:oo mbîdédi pyudu knî a ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ⁷Te tp:oo pyile njini myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o mye kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ee too, yoo u ngwo mbono ngópu. ⁸⁻⁹Pi yintómu podo yono yono y:a doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Ntini n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo a wó ngópu, péé pyudu mê ntówo ngópu, wod:oo Yesu ngê yoo yi p:o yi p:o mê dy:ââ too. ¹⁰U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Dalímanuta wee u kwo lee dniye.

Pádisi knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mátiyu 16:1-4

¹¹Pádisi knî ngma a loo, Yesu ka dnyen:aa kwopwepe. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, kî pini wo vyîlo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê dîy:o, Yesu ka kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. ¹²Wod:oo Yesu

u gha dono ngê pyodo, yepê, Lukwe dîy:o a ka nmye tpapê ngmê, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yi kópu daanî d:uu. Yepê, Kópu yilí wunê kídí d:uu. Yepê, Yi kópu dmi yi p:uu dmyiné nuw:o. ¹³Wod:oo a kuwo too, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, kpé lêê ndíi mwada pee mî tee dniye.

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 16:5-12

¹⁴Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi mu ngmídi dinki k:oo a núw:o ngópu, yi nuwo a kuwo wo, knî daam:uu núw:o ngópu. ¹⁵Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Lêê dnye ngmêêpî, Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vyyuwo. Yepê, Pádisi yoo yi yis ngê kíngî dyênê nmyo, yepê, King Helodi u yis ngê myekíngî dyênê nmyo. ¹⁶Yi kópu p:uu yi chóó noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kêtê vyi, mu kópu u dîy:o mbîdédi dp:oom:uu núwo. ¹⁷Kópuni p:uu dnye danê, Yesu u lama yaa wo, wod:oo ye adí póó, yepê, Lukwe dîy:o nmye danê té, nmyimo, Mbîdédi nmî ngópu daamu a kwo. Yepê, Mumdoos? Yepê, Nmyi lama daa tóó? Yepê, Lukwe dîy:o dmyongê w:ee ngópu? ¹⁸Yepê, K:omo tpile nmyi ngwolo dmi a kwo, ngmênê mēdp:ee mumu ngmê, yepê, nmyi ngópu a pyede, myedp:ee nyémí ngmê. ¹⁹Yepê, Lukwe? Nmyi

nuwo da kuwo, dini ghi n:ii ngê mbîdédi limi knî munê pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munê mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? Kwo, Y:a mê miyó. ²⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo mummy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi my:ee ntówo ngópu? Kwo, Pyudu. ²¹ Yepê, Mudmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pádisi yoo yi l:êê ghi dé kîdmyongê d:uu t:oo, Helodi u l:êê ghi myekîdmyongê d:uu ngmê.

Yesu ngê Mbetísaida ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê

²² Mbetísaida yi tee dniye, Yesu ka ngwolo kopwe ngmê núw:o ngópu, kwo, U ntââ ngêê p:uu wanyi yé. ²³ Yesu ngwolo kopwe kwulo kele, yi p:aani kuwa núwo, yi p:uu doon:aa dpodo, tpî ngîma pywé ngê, kóó dê ngîma yé doo, kwo, Yélí nye y:enê? ²⁴ Yi pini ngê kwo, Nyââ. Kwo, Yoo aní y:enê, ngmênê na a ka yi kn:ââ ye m:ii té. ²⁵ Myombó Yesu ngê kóó dê ngîma mê yé doo, wod:oo yi pini ngê ngwolo dê dpodom-biy:e vyyuwo kalê doo, tpile yintómu mb:aamb:aa ngê mê módu. ²⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi pini p:o mê dy:ââ ngê, kwo, Ala ngwo kí p:aani mēkidingē diyé.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyyu

Mátiyu 16:13-20; Luukí 9:18-21

²⁷ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, p:aani n:ii u pi Sisadiya Pilipay, u wee u kwo lee dniye. Maa p:uu ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu? ²⁸ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kêda pyidu, nyi vyílo. ²⁹ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo. ³⁰ Yepê, Yi kópu pi knî ye nangê vyi.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 16:21-28; Luukí 9:22-27

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmidi noo, ngmênê nmî kada pini knî y:oo wa mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêêpî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu. ³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi kópu

dêpê wópu ngê, mb:aamb:aa ngê ye vyu, wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpaê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu. ³³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî yi ngópu Pita ka kwo, A nkígh:ê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

³⁴ Yesu ngê yoo a danê ngê, p:uu ndiye pyu yoo mye yi k:ii, yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nê u yoo vy:o nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêtîngê nuw:o, k:omo tpile a l:êê dîy:o dê pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nêne. ³⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kíngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adî:aa ya. ³⁶⁻³⁷ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adî nuw:o, u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adî ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ³⁸ Yepê, Mgídî u yoo yi l:êê ghi dmi dono dé, Chóó Lémi

yi lama daa tóó. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê a yoo knî yi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Yi dini ghi n:ii ngê pini n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo wanî mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyé, enjel knî yi k:ii. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndî ngê wa pyódu, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu.

9

¹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóó nmyi y:enê kn:ââ u wêdêwêdê mbêmê mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mátíyu 17:1-13; Luukî 9:28-36

² Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo mîné ghê wo, ³ u kpídî d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. Doo u ntââ dyámê mbêmê pi ngê yinté kpídî kpaapîkpaapî ntee kpídî daawa ghodo. ⁴ Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu k:ii danêmbum têdê m:uu tumo. ⁵ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmîné t:emî, kwo, ñêni

ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. ⁶ Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u dîy:o u pyipe dê yi k:ii nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi kópu Pita ka d:ud:umbiy:e ndîi ngê pyodo, apê, Ló kópu ngmanî vyi. ⁷ Nkalî too pee yi pwo ngmê yó, yi nkalî too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa. * ⁸ Yi vvu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dnye m:uu ngmê, pi ka ghêlî nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó. ¹⁰ Yi wéni ngê kópuni pyodo, pi ka ghêlî daa vyi ngópu, ngmênê yi chóó yi kópu p:uu dnyimo danêmbum. Noko yepê, Lukwe dîy:o Yesu ngê u pyidepyide u pi nmo dê vyi? ¹¹ Wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe dîy:o dêêpî pyu knî y:oo a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini dîyo kuwó ada a kwo? ¹² Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê dîy:o. Yepê, Lukwe dîy:o puku yedê alanté a tóó, Pi knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa mb:ii ngmê, dono yilî u ngwo wa d:uu ngmê? * ¹³ Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê

kî ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo dono u ngwo d:uu ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vvu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Yi kópu puku yedê yinté a tóó.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mátiyu 17:14-20; Luuki 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê a ndê dniye, mbu vvuwo yedê ghêpê dniye, pi yilî m:uu ngópu, Yesu p:uu ndiye pyu woni knî yi k:ii. Dêêpî pyu yoo Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kwo dnye kwopwepe. ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo Yesu m:uu ngópu, ngwéti dniye, wod:oo mbêpê dmi a pwaa ngópu, u kwo lee dniye, mîné chipé ngópu. ¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Lukwe p:uu noko nmye kwopwepe té? ¹⁷ Pi ngmê yoo vy:o doo kwo, yi pini ngê kwo, Mââwe. Kwo, A tp:ee nga atéd:a núw:o, kwo, mu kópu u dîy:o u kmêna u ngwo ngma a kwo, yi kópu u l:êê dîy:o daa danêmbum, nyuno pwopwo u ngwo mye t:a. ¹⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, ntóó têpê mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee dê u kwo dpî pwii knî, kpéngi ti dê numo kêpa dpî ghê knî. Kwo, A dîdmidîdmi yédi. Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kîdí vyi, yed:ê, A tp:ee ka u kmêna ngm:ii kalê yó, ngmênê kêdê

* 9:7: 2 Pita 1:17-18 * 9:12: Mal 4:5; Is 53:3

dêê dmi. ¹⁹ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kêlîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kêlîmî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó. ²⁰ Wod:oo yi tpémi u kwo adî núw:o ngmê. Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê Yesu módu, yi tpémi y:i vyâ, nyuno pwopwo u kwo y:ângo, wod:oo yi tpémi têtê mbêmê dyimê wo, doo a kpêpî, tpî ch:aa pee dê u kwo pwii knopwo. ²¹ Yesu yi tpémi u mî ka adî póó, kwo, M:ââ yémi mî loo, ala kópu u ngwo u kwo a pyodo? Yi pini ngê kwo, Tp:ee tédê ngê doo a ya, u ngwo u kwo a pyodo. ²² Kwo, Daa ng:êêntómu u kmêna ngê dpo, Nî vy:a, ndiya nî kée, mbwaa paa nî kée, d:ud:umbiy:e pw:oo we. Kwo, U ntââ nga anmî ch:anê dmi, nyi u ntââ knomomê, wanyi ngee nmo. ²³ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o a ka chi vyi, Nyi u ntââ knomomê? Kwo, N:ii Chóó Lémi ka a kêlîmî yédi, yi pini ka kópu yintómu u ntââ ngê a ya nyédi. ²⁴ Wod:oo yi pini Yesu ka adî mbwólu, kwo, Chóó Lémi ka anî kêlîmî, ngmênê daa d:ud:umbiy:e. Kwo, Ngee nédi.

²⁵ Pi yilî Yesu ka loo, wod:oo Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Kî kmêna. Kwo, Lukwe dîy:o ye tpémi ngópu ngê nyi pyódu ngê, dnye lukwe dîy:o u mênê nyi chedê ngê? Kwo, Ye tpémi a kuwo ngi, u ngwo mékidingê ghê. ²⁶ Wod:oo yi kmêna ngê yi tpémi adî vy:a,

yi tpémi dpodombiy:e ka wo, nyuno pwopwo u ngwo y:ay:a pwiyé wo, wod:oo kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê, yi tpémi mêtêpwo a kpêpî, ntóó têtê mbêmê doo ya, wod:oo pi knî y:oo apê, E! Kêdê pw:onu. ²⁷ Ngmênê daa pwene. Yesu ngê kóó ngê mgîmî ngê, a pyidu ngê, ghêêmî kââ.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi yilî a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii ngomo k:oo kee dniye, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe dîy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu? ²⁹ Yesu ngê yepê, Ngêpê ngê u ntââ. Yepê, Alanté kmêna u ngm:ii kîgha daa m:uu a tóó.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátiyu 17:22-23; Luukî 9:43b-45

³⁰⁻³¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi kêlê ghi a kuwo ngópu, Nkálili Wee dnyen:aa chii. Yesu ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nmîne, mu kópu u dîy:o p:uu ndiye pyu yoo u pwopwo p:uu doon:aa ndiye kîgha dé. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê, yi yéli y:oo wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. ³² P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe dîy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, u pi ndîî ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yi

kópu dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póo dniye, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátiyu 18:1-5; Luukî 9:46-48

³³ Dini ghi n:ii ngê Kîpêênîyêm taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póo wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu noko nmye kwopwepe té?

³⁴ Mywenemywene mbê dniye, kópu u kwo daa vyi ngópu, mu kópu u dîy:o maa p:uu noko kwopwepe n:ii a kalê ngópu, apê, Yesu u che p:ââ pee ngê n:uu angmê yââ.

³⁵ Wod:oo Yesu mbwódo yaa wo, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi kada pini ngê nî ya, yepê, yi pini pi yintómu yi kuwó choo kwo, dye ghi yintómu pi knî yi p:uu choo dpodo.

³⁶ Yesu ngê tp:ee ngma a ngêêdí, p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu kââ, yi tpémi kóo dê yi kélê kââ, yepê, ³⁷ Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyuwo, amyedî cháâcháâ nê. Yepê, Myenté, yepê, pini n:ii ngê adî cáâcháâ nê, daa a mo adî cháâcháâ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedî cháâcháâ.

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini

Luukî 9:49-50

³⁸ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi knî yi kmêna kî ngm:iî kîgha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u dîy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê.

³⁹ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, Pini n:ii ngê a pi wa vyi, mbwudu u ngwo angmê chaa, doo u ntââ yi pini ngê u kuwó dini ghi ngê kópu dono a p:uu daawa vyi. ⁴⁰ Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini.

⁴¹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê dîy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmanî d:uu. Yepê, Mbwaa knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîi nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmanî d:uu.

Pi ngê Yesu kîngî kée, u danêmbum

Mátiyu 18:6-9; Luukî 17:1-2

⁴² Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdîni yoo a ka wunê kélîmî té, pi ngmê ngê yi kélîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóo Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóo Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada. ⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o wanmyi mb:iî nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu.

Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yepê, Máádini p:uu anmyi ghê dmi, nmyi nuu u maa ngmanmyi kalê ngmê, u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, yi máádi dono u maa, u dí ndiya, y:i anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Nmyi chóo nmyi maa daanmyi kalê ngmê, a maa anmyinê kalê ngmê, ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmyi lama daadnyi ya, ngmênê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁴⁷⁻⁴⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu, yimbile knî y:oo wamyé ma nmyo, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi kélé ghê ndê ngê adí pípi nmyo. Yepê, Yi nuw:odono u kwee límílimí ngê anmyi chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê Chóo Lémi kóo k:oo anmy:uu ghê dmi.

⁵⁰ Yepê, Ntii mb:aamb:aa.

Yepê, Nté tpyópu u mênê ntii daanyi yé knomomê, ye u n:uu daadí ya, pwópwo ngê wa pyódu. Yepê, Ntii nté tpyópu u mênê ntee anyi yé, yepê, a kópu dyuu yinté nmyi mênê choo kwo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya.
*

10

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:1-12; Luukí

16:18

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, Njódan mbwááni ndîi mî ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo lee dniye. Nkálili wee u kwo Yesu ngê pi yilí ntee dpîmo ndiye kígha dé, y:i yinté myedoo ndiye kígha dé. ² Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum tédê nmî dóó, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mâa ngê u kpâm wa kpîpî? ³ Yesu ngê yepê, Kópuni Mósisi ngê a d:êê ngê, yi kópu a ka vyi yó. ⁴ Kwo, Mósisi ngê ala kópu nmo kí ch:ee ngê, apê, Mâa ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ⁵ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u díy:o nmyi kpâm knî ye vyuwo dnyinté nmyi lama a tóó, Chóo Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu. ⁶ Yepê, Mwiyé mwiyé

* 9:50: Mát 5:13; Luukí 14:34; Kílosa 4:6; 1 Tes 5:13

dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. * 7 Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mââ u pye mí yi kélê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmidi ngê dpî pyaa knî. * 8 Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóó, ngmênê mu ngmidi. 9 Yepê, Cha cha n:ii Chóó Lémi ngê dpo kââdí dê, pi ngê d:uudpî chámê dê.

10 Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo mê diyé dniye, Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kópu p:uu u kwo póó dniye. 11 Yesu ngê yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. * 12 Yepê, Myenté, pyópu n:ii ngê u moo wa kpîpî, kn:aa pini p:uu amí yéé, yepê, daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê mââ ti u kópu ayi d:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mátíyu 19:13-15; Luukí 18:15-17

13 Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdîma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo ye kwódu ngópu. 14 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, p:uu ndiye pyu knî ye nod:e wo, yepê, Ye namê kwódu yé, a ka a núw:o teñe, mu kópu u díy:o tp:ee

dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé. 15 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Tp:ee ngê u mí u dnye ntee a nyémí ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadí nyém, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kââ. 16 Wod:oo Yesu ngê tp:ee dmââdîma doo a ng:êêní dé, u pa doo t:emí dé, kêê yi mbêmê doo yiyé, doo kpaapíkpaapí dé, yipu, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátíyu 19:16-30; Luukí 18:18-30

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê kada doo a yém, pi ngmê mbêpêmbêpê ngê u kwo loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo póó wo, kwo, Nmî ndiye pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmaní d:uu, ghê kamí u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? 18 Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmidi yi mb:aamb:aa. 19 Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, mye mí chi chââchââ dê. 20 Yi pini ngê kwo, Mââwe, kwo, tp:ee têtê noo a ya, yi kópu dyuu noo a chââchââ, ala ngwo myenî chââchââ té. 21 Yesu

* 10:6: Gen 1:27 * 10:7: Gen 2:24; Epeso 5:31 * 10:11: 1 Kódin 7:10-11

ngê até doo y:enê, u gha vy:o apê, Kî pini a nuu u pi. Yi pini ka kwo, Kópu mu ngmidi chuungê d:uu ngê, kwo, Chi lêpî, kwo, tpile yilîni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. ²² Dini ghi n:i ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angênté anî yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u dîy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

²³ Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:i ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angênté amî ghê. ²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, apê, E! Apê, Kî lónté kópu? Yesu ngê yepê, Kî tp:eema. Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndîi. ²⁵ Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê. ²⁶ P:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê? ²⁷ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmi ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi

u ntââ.

²⁸ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmînê yâmuyâmu ngi. ²⁹⁻³⁰ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Pini n:i ngê a l:êê dîy:o u p:aa dpo kuwo, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dé, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo têdê dmi myedo kuwo té, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê yinté tpile yilî amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:i ngê a kópu dyuu u l:êê dîy:o tpile ngmidi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yonoy:a amêdê pyw:oo, yepê, ngomo dé, u tîdê mbwó yoo, u pye mî yoo, u tp:ee dmââdîma, u yâpwo têdê dmi. Yepê, Nyââ, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê u tpile yilî yinté amêdê pyw:ee té, yepê, dye ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo a l:êê dîy:o yi pini wamye kpaka ngmê. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amînê pyw:oo, ghéni n:i chedê ngê daawa pyódu. ³¹ Yepê, Kada yéli mé kuwó, kuwó yéli mé kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê dîy:o kuwó amêdê ghê dmi.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 20:17-19; Luuki 18:31-34

³² Dini ghi n:i ngê Yesu p:uu maa p:uu dnye m:i, Njedusalem dnye lêpî, Yesu yi kada doo kwo. Yi kópu u dyépi yoo yi nuw:onuw:o u kópu

ngê pyodo, yélini y:oo dnye yâmuyâmu dé, mye nkîngê mbê dniye. Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo kn:aa núuw:oo too, u pwopwo p:uu yi mo ye doon:aa danê. ³³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:iî ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:iî, a vyee u dy:oo wa a châpwo ngmê, wa mgîmî nê, wa kóté kalé nê, wamyé ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê. ³⁴ Yepê, Yi tpóknî y:oo wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi tpyîpwi, wadnyi kpakakpaka nê, wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

*Njems mbwémi Njon y:oo
Yesu ka kópuni dpîmo dmyinê
Mátiyu 20:20-28*

³⁵ U kuwó dini ghi ngê Sepédi tp:oo dé Yesu ka lee knopwo, Njems mbwémi Njon. Yesu ka kwo, Máâwe. Kwo, U yi nye a kwo, Kópu nye ngmê d:uu ngi. ³⁶ Yesu ngê yepê, Ló kópu dp:o ngmanî d:uu? ³⁷ Kwo, Dini ghi n:iî ngê mî ndîî ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, u yi nye a kwo, Yoo yi kada dpî kaa nyédi. ³⁸ Yesu ngê yepê, Kópuni a ka dpó dmyinê ngmê, daa dpî lama dpó mbumu mo. Yepê, Dpî u ntââ dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntââ dpó amyé d:uu ngmê? ³⁹ Kwo,

Nyo u ntââ dê. Yesu ngê yepê, Kópuni pi knî y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpó amyé d:uu ngmê. * ⁴⁰ Yepê, Ngmênê doo u ntââ a che p:ââ pee a chóó daanî ngmîdi. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinê wa a vyi. Yepê, Pini n:iî kada adî kwo, yi pini wunê ka a ngmîdi ngê.

⁴¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:iî ngê ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye. ⁴² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:iî kada pini ngê dpî pyódu, yoo yinê a y:enê ngê, yinê a dpódo kígha too. ⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:iî ngê u yi adî kwo, Kada pini ngê nî pyódu, yi pini ngê choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpódo. ⁴⁵ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê díy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê díy:o wanî pw:onu, pi yilî yi pywuu ngê amy:aa pyódu. *

*Yesu ngê ngwolo kopwe u
ngwo pyi ngê, Njédikó
Mátiyu 20:29-34; Luukí
18:35-43*

⁴⁶ Njédikó taa dniye, yi dnye ya, dini ghi n:iî ngê Njédikó dnya a kuwokuwo, pi yilî yi k:iî, pi ngmê

* 10:39: Dpódo 12:2; Tpyuu 1:9 * 10:45: 1 Tim 2:5-6

maa nkîgh:ê doo ya, u pi Mbatîmeyas, Tîmeyas tp:oo. Yi pini ngwolo dê kopwe dê, daa dpodo u ntââ, maa nkîgh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyinê. ⁴⁷ Yi pini ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kiyedê pwiyé knî, wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê? ⁴⁸ K:omo tpile pi yilî yintómu u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chí ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kââ, kwo, Dépidi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê? ⁴⁹ Wod:oo Yesu ngê paa u dî puwâ, yepê, Kî pini a ka a pwiyé we. U kwo até yi mbwóo dniye, kwo, Nga mb:aamb:aa ngê pyaa we, gh:êédé. Kwo, Yesu ngê apu, A ka a pwiyé we. ⁵⁰ Ngwolo kopwe ngê u nkuwo kpídî a pywálî ngê, m:ii kéé ngê, mbêka wo, Yesu ka loo. ⁵¹ Yesu u kwo póo wo, kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi ngwolo kopwe ngê kwo, Mââwe. Kwo, U ya a nga a kwo, Yélî m:aa m:uu. ⁵² Yesu ngê kwo, U ntââ, kwo, mêchi lèpî. Kwo, Ngêlimî mbêmê chi piyiyé. Wod:oo yi ngwo yélî mé módu, Yesu u kuwó maa p:uu mye ghê wo.

11

Njedusalem u ngwo vy:êé ngópu

Mátiyu 21:1-11; Luukî 19:28-40; Njon 12:12-19

¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Njedusalem ghêlî daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ, ² yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê ñedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywálî nyoo, a ka dpo núw:o nyoo. ³ Yepê, Pini n:ii ngê dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo ñeñe ngmê, yepê, ye ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. Mgî daawa a puwâ, díyo mêwunê diyédiyé kîgha. ⁴ Wod:oo adî lee knî, yi p:aani ad:uu taa knî, apê, Ndonki tp:oo yedê ñedê mu t:a, ngomo t:âmo. ⁵ Dini ghi n:ii ngê dpîmo a pywálîpywálî, pi ngmê knî y:oo yepê, Lukwe díy:o ye ndonki tp:oo dpo pywálîpywálî ngmê? ⁶ Kópuni Yesu ngê ye a vyu, yi tpódu y:oo yi p:aani tpémi ye yinté vyi ngópu, wod:oo yi p:aani tpémi y:oo kópu mēdaa vyi ngópu, Ka, yepê, d:ââ núw:o nyoo. ⁷ Wod:oo yi ndonki Yesu ka núw:o ngópu, yi nkuwo kpídî dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u

nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinê. ⁸ King ntee dnyimo chââchââ, Yesu yinté mye châpu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki yi mbêmê doo paa, Yesu pyipwo doo ya. ⁹ Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kêlê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmíkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. ¹⁰ Kópu, Dépidi ntee pini. Kópu, Lîmî k:ii yoo yi kada pini ngê paa pyédi. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu yi p:aani ndîî mî ta, Njedusalem, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, tpile yilî y:i mî módu, wod:oo Njedusalem mêda kuwo ngópu, Petani mê diyé dniye, mu kópu u dîy:o yi dini ghi ngê kââdí doo wupwo.

Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê Yisîléli tpémi yi p:uu mgongo u ngwo ngmê kwólu

Mátiyu 21:18-19

¹² Womumo mw:aandiye Petani a kuwo ngópu, Njedusalem dnye lêpî. Maa p:uu Yesu ngê dómu kele. ¹³ Maa nkîgh:ê kuwe ngmê m:uu ngópu, yââ vyi ndîî. Yesu yi yini km:ee adîlê, apê ngmênê,

Kî yini p:uu kîgha ngma a kwo. Yi n:ee, apê, Kîgha p:uu daa kwo, mu kópu u dîy:o doo u kyopwo kyopwo u dye ghi ngê módu. ¹⁴ Yesu ngê yi yini ka kwo, Pi ngê ngîgha daamuwa ma. Yi yini ka kópuni vyu, p:uu ndiye pyu knî y:oo ny:ee ngópu.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mátiyu 21:12-17; Luukî 19:45-48; Njon 2:13-22

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêêpî têtê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpii yi kpópu, nmê tp:oo pywupwi têtê yi p:o a ngî too, yi ya têtê dnyî mye dy:ee too. ¹⁶ Yélini Njedusalem dnyimo dpodo, tpile dnyimo dnyinêdnyinê dé, u yi y:e dêdpîmo kwo, Chóó Lémi u ngomo kuwa máádi nmîmo kwolo, mu kópu u dîy:o kuughê, u yi y:e dpîmo kwo, Kêlî nmî pwii dmi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo máádi nmî kwolo, chono nmî pwii dmi, Yesu ngê yi kópu yi yéli ye kwódu ngê. ¹⁷ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê

ngê, yi kópu ye vyu, yepê,
Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,
dyámê pê yintómu pi knî yi
ngêpê tédê ngê choo ya,
yepê, ngmênê kpaá tédê
ngê dmye pyódu ngmê.

¹⁸ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê,
Kpêê yiyé pyu yoo yi kada
pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii,
dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu,
u yi y:e doo kwo, Yesu nmî
vy:a. Yesu ka nkíngê mbê
dniye, mu kópu u díy:o pi yilí
yintómu y:oo u dêêpî dnyi-
mon:aa nyê.

¹⁹ Yi ntumokwodo Yesu
p:uu ndiye pyu knî yi k:ii
Njedusalem a kuwo ngópu.

*Yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê,
u pwpwo*

Mátiyu 21:20-22

²⁰ Womumo mw:aandiye,
dini ghi n:ii ngê Njedusalem
dnye diyédiyé, yini n:ii Yesu
ngê nt:ââ ngê, yi yini maa
nkígh:ê yi m:uu ngópu, Apê,
Atédê pw:onu, d:ud:umbiy:e.

²¹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê
Pita ngê nuw:o kwólu, Yesu
ka kwo, Mâáwe. Kwo, Yini
n:ii nyi nt:ââ, ntóó ngí mwini.

²²⁻²³ Yesu ngê yepê, Ndé
kópu nmye ngmên:aa tpaê.
Yepê, A ka dpodombiy:e
anmya a kélímí knomomê,
nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê
adnyi ya knomomê, ye kópuni
wanmyi vyi t:oo, wa pyaa
dmi. Yepê, Kí mbwini ka
wanmyi vyi ngmê, kwonye,
A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê,
yi kópu wa d:uu. ²⁴ Yepê,
Yi kópu u l:êê díy:o nmye
n:aa tpaê, Dini ghi n:ii ngê

ngêpê tédê Chóó Lémi ka tpile
ngmanmyi dmyinê, nmyi gha
vy:o wanmyi vyi ngmê, anye,
Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê
nmo wunê kuwo, yepê, yi
kópu anmyinê pyw:ee ngmê.
²⁵⁻²⁶ Yepê, Dono kópuni pi knî
y:oo nmye a d:uud:uu tumo,
nmyi nuw:o nédê adnyi ya,
nmyi kuwó daanmyi kée t:oo,
yepê, k:omo tpile Chóó Lémi
ka anmyi ngêpê, ngmênê
kópu dononi nmyi d:uu tumo,
Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ
vyuwo daawa kée té, yi l:êê
díy:o ntââ nmye wa vy:u.
Yepê, Pi knî yi dono nmyi
kuwó mwiyé dpî kée tóó,
yed:oo Chóó Lémi ngê nmyi
dono u kuwó u nkwo wa kée
té, mēdaadí nuw:onuw:o dé.

Yesu pini n:ii u pi mbê
doo dpodo

*Mátiyu 21:23-27; Luukí
20:1-8*

²⁷⁻²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu
p:uu Njedusalem mē taa
dniye, Chóó Lémi u ngomo
mbwa kalê ngmê k:oo mē
kee dniye, wod:oo kpêê yiyé
pyu yoo yi kada pini yoo,
dêêpî pyu yoo, yoo yi kada
pini yoo mye yi k:ii Yesu ka
lee dniye, kwo, Chóó Lémi u
ngomo nmî chóó nmo y:enê.
Kwo, Kópuni nye d:uud:uu
too, n:uu ngê nga vyu, u
ngwo nye d:uud:uu too? Kwo,
N:uu u pi mbê mē ye kópu yilí
nye d:uud:uu ngê? ²⁹ Yesu
ngê yepê, Kópu nmye mwiyé
ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi
kópu nmyinê vye ngmê, ye
pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u
pi nmye u ngwo n:aa tpaê.

³⁰ Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? ³¹ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe díy:o Njon ka dpîp:e kêlimî mbê dniye. ³² Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê. Pi knî ye nkíngê mbê dniye, mu kópu u díy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ³³ Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmî lama daa toó. Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu yilî n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

12

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 21:33-46; Luukí 20:9-19

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi yilî knî ye doo mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilêvyilê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vyuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain

u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya. ² Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo úuw:o ngi. ³ Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mē dy:ââ ngópu. ⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmídi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu. ⁵ Yepê, Myenté, wain kpê chóó ngê kn:aa pini m:uu dy:ââ ngê, yi pini vya ngópu, daa pyiyé wo. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi yilî ye dy:ââ ngê, woni kpaka tumo, woni vya tumo, wain u kwo daa dy:ââ ngópu. ⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amîné châpu ngmê, daawa a vya ngmê. ⁷ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kí wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ⁸ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya

ngópu, ntóó chii mênê mî kée ngópu. *

⁹ Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? Yepê, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kââdî ngmê. ¹⁰ Yepê, Ala kópu puku yedê nmyiné kp:aa ngópu, apií, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mêyi pyodo. *

¹¹ Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê,

nyepênyepê u kópu yi d:uu ngê.

¹² Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u dîy:o a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo. Ngmênê pi yilí knî ye nkîngê mbê dniye, wod:oo Yesu mēdaa mgîmî ngópu, a kuwo ngópu, wod:oo lee dniye.

Tákisi pywupwi u danêmbum Mátíyu 22:15-22; Luukí 20:20-26

¹³ Pádisi yoo, Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ií Yesu ka lee dniye, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó. * ¹⁴ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê doo ya, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmídi ngópu, king Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ií Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Máâwe, kwo, nmî

lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpí kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi? Kwo, Wanmî pwila, ó daanmî pwila?

¹⁵ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Lukwe dîy:o nmye dódó nê? Yepê, Tákisi ndapí a ka ngma a núw:o yó, ngmêní m:uu. ¹⁶ U kwo yi núw:o ngópu, yepê, Ala ndapí p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. ¹⁷ Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mēdmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mēdmyinê yémî. Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu. *

Pyidepyide u danêmbum

Mátíyu 22:23-33; Luukí 20:27-40

¹⁸ Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpí pw:onu, mēd:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó. *

¹⁹ Yesu ka kwo, Mósisi ngê

* **12:8:** Hipílu 13:12 * **12:10:** Psalm 118:22-23; Dpodo 4:11; 1 Pita 2:6-8

* **12:13:** 3:6 * **12:17:** Lóma 13:7 * **12:18:** Dpodo 23:8

ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. * ²⁰ Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ²¹ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mê ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêédî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. ²² Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmidi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpangmê ngî ngópu. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ²³ Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpaê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amî pyódu. Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmidi p:uu yéé dniye.

²⁴ Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó. ²⁵ Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mêdaawa yéé knî. ²⁶ Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Mósisi u puku pee

dp:eengê w:ee ngópu, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî. Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Nê, ng:ââ Epílaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. * ²⁷ Yepê, Chóó Lémi yi tpóknî yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. Yepê, Ndêndê ngê dmye kn:aadi ngmê.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mátiyu 22:34-40; Luukí 10:25-28

²⁸ Dêêpî pyu ngmê y:i doo ya, Yesu u danêmbum doo ng:aang:aa. Yi pini ngê apê, Yesu ngê Sadyusi yoo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dê vy:a, wod:oo Yesu ka póó wo, kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó? ²⁹ Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada ye tóó, kwo, Yisíléli tpémi. Kwo, Ala kópu ny:ee yó. Kwo, Chóó Lémi nmî yâpwo njini, nmî kada pini. Kwo, Daa m:uu a tóó. * ³⁰ Kwo, U nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. ³¹ Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté mye choo

* 12:19: Deut 25:5 * 12:26: Ex 3:2-6

* 12:29: Deut 6:4-5

ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê kada a tóó mo. *

³² Yi dêêpî pyu ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Ndêndê ngê kîchi vyi, Chóó Lémi mu ngmidi yi yâpwo, yâpwo kn:aa daa m:uu a tóó. ³³ Kwo, Pi nódo Chóó Lémi u nuu ghi mb:aamb:aa ngê choo ya, Chóó Lémi u gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu choo nuw:o, u dpodo p:uu myechoo dpodo. Kwo, Pi nódo chóó u nuu ghi ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi yi pini nódo yinté myechoo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê ndîi dê, kwo, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ngmênê u kwo têtê. * ³⁴ Yesu ngê apê, Kî pini ngê gha kópu ngmêkêdê vyi, yi pini ka kwo, Daa kêmakêma Chóó Lémi kóó k:oo nye wowo. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daam:uu poo ngópu.

Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adí ya?

Mátiyu 22:41-46; Luukí 20:41-44

³⁵ Yesu dini ghi n:iî ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo doon:aa dêêpî, pi knî ye póó wo, yepê, Lónté? Yepê, Dêêpî pyu knî y:oo lukwe dîy:o ala kópu a tpaapê ngmê, apu, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, king Dépidi u tii ñedê pini ngmê? ³⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o Dépidi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini

kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té,

nyî yodo u maknopwo wanî yé té.

³⁷ Yesu ngê yepê, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

Yélini dnye lémilémi, Yesu ngê yi pi dmi yinté a ghîpî ngê, yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Yesu pi knî ye Dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo dané

Mátiyu 23:1-36; Luukí 20:45-47

³⁸ Dêêpî têtê Yesu ngê yepê, Dêêpî pyu yoo yi nj:iî ngê kêê nangmê t:oo, n:iî knî y:e u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê pyaa we, nmî kpîdî dmi mb:aa kêlé nmî m:iî, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pîdny:oo cháâcháâ nmo.

³⁹ Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têtê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi.

⁴⁰ Yepê, K:omo tpile kuknwe

* **12:31:** Lev 19:18; Nkal 5:14; Lóma 13:9; Njems 2:8 * **12:33:** 1 Sam 15:22; Hos 6:6

dpî dóó t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi knî yi ngîma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadî ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodombiy:e wa kpada té.

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Luukî 21:1-4

⁴¹⁻⁴² Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo k:oo doo ya, yoo doo y:enê, Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnye yém. Ndáápi yilî knî y:oo ndapî ndîi yilî kée ngópu, ngmênê kuknwe ngma a loo, ndapî kmono miyó njini kée ngê. *

⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîi yi kée, ndáápi knî y:oo tédê yi kée ngmê, mu kópu u díy:o yi yéli yi ngópu ndapî ndîi ye tóó, tédê yi kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapî n:ii kmono dê tóó mo, vyílo dê yi kée dê, u ngópu mêtédêmu tóó. *

13

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 24:1-2; Luukî 21:5-6

¹ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ngmê ngê kwo, Mâawe. Kwo, Kí lóntoo chêtêpî dé, kî ngomo u ngwo kî wó tumo. ² Yesu ngê kwo, Kí

ngomo pââ ndîi chi m:uu té? Kwo, Mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Kwo, Chêtêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Kwo, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo pê yintómu wa pwaa t:oo. *

Kópu dono yilî yi danêmbum

Mátiyu 24:3-14; Luukî 21:7-

19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê mî kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yesu ka p:uu ndiye pyu páádi loo, yi pi dmi Pita mbwémi Andru, Njems mbwémi Njon.

⁴ Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yâa, nê, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

⁵ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo, pi ngmê ngê kîngî dóó nmyo. ⁶ Yepê, Pi yilî wa a lê, u yi y:e adî kwo, Nê u d:aa nmo kâadî, nmyewo, Ala nê vyílo. Yepê, Pi yilî yinté wa dóó t:oo. * ⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê l:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó nmyi nkîgh:ê amyidnyi l:êê, yepê, nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa têda dmi, ngmênê nangê

* 12:41-42: 2 Kings 12:9 * 12:43-44: 2 Kódin 8:12 * 13:2: Luukî 19:43-44

* 13:6: 13:21-22; 1 Njon 2:18

vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi. ⁸ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, dyámê pee knî ngmê wadí ghêdê, pi yilí wa pw:oo dmi, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdí, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo. Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilí yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o dyámê pê dpí chedê. Yepê, Yi kópu yilí tédê dé, ngmênê dono kópu ndíí dé díyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vwuwo. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo a l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo. Yepê, A l:êê díy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:a kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê. ¹⁰ Yepê, A kópu mb:aa pi yilí yintómu knî y:oo mwiyé dpí ny:ee y:e, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê chedê ngê wa pyódu. *

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi kópu knî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye

choo tpapê, yi kópu kada pini knî ye dmyinê tpapê. Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpapê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu ayinmyin:aa tpapê dé. ¹² Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyee dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, máâ knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo wamye vya t:oo. ¹³ Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu knî ye wanmyi diya dmi, ngmênê n:ii knî y:oo myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóó k:oo wan:uu kaa té. *

Lóma lede knî y:oo Nje-dusalem ghêlî dépê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátíyu 24:15-28; Luukí 21:20-24

¹⁴ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono doo u kwo tédê angmê m:uu ngmê. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpí mbêpê dniye, mbu knî yi vwuwo dp:uu mbwolo dniye. ¹⁵ Pini n:ii u ngomo maknopwo adí ya, límîlîmî ngê dpí mbêpê we, u ngomo k:oo mêmîngî kee, u tpile kîdangmên:aa ngí. ¹⁶ Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adín:aa dpodo, u p:o mêmîngî

* 13:10: Mát 28:19   * 13:13: Njon 15:18-21

diyé, u tpile kîngmê nya, limîlimî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we. ¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. ¹⁸ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê. ¹⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wuné a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê. ²⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vyu, apê, Yélini nê ngmidi ngê yi l:êê dîy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê waní pyódu. Yepê, Wodaa vyu, ye pi yintómu pí pw:oo dniye. ²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê, yepê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmidi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kîdmyongé kélímî mbê dmi. ²² Yepê, Pi yilí knî y:oo kêêmí wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamye dóo ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilí wa chaa ngmê,

mu kópu u dîy:o u yi y:e adí kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, nmî dóo té. * ²³ Yepê, Yi k:omodanê pyu kní y:oo kîngí dóo nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, ala yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidí t:oo.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mátiyu 24:29-31; Luukí 21:25-28

²⁴⁻²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kâadí wa mgêdê knî, mēdaadpí pil:apil:a, pudu yilí yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóo p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té. * ²⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kíyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dé pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê ka kwo. * ²⁷ Yepê, Enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê wa dané t:oo, y:i ye anîn:aa vyuwo. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:32-35; Luukí 21:29-33

²⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo,

* **13:22:** Deut 13:1-3; 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13 * **13:24-25:** 2 Pita 3:10; Tpyuu

6:12-14 * **13:26:** Tpyuu 1:7 * **13:27:** 1 Tes 4:16-17

Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu. ²⁹ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo. ³⁰ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlí daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. ³¹ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

*Pi ngmê u lama daa tóó
Yesu ló wéni ngê wa a diyé
Mátiyu 24:36-44*

³² Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóó. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóó. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmídi u lama a tóó. ³³ Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, nmyi lama daa tóó. ³⁴ Yepê, Alanté adí ya. Yepê, Mââwe ndîi kn:aa p:aani angmê lê, u dpodo pyu yoo wa a kuwo té, yi dpodo nédê dpodo nédê wa kaa té, ngomo y:enê pyu ka wa vyi, kwowo, Chi t:âât:ââ nê. ³⁵ Yepê, Dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o nmyi mââwe ndîi wéni n:ii ngê wa t:aa,

nmyi lama daadí ya. Yepê, Apê ntumokwodo wa t:aa, apê mgídi vy:o wa t:aa, apê mw:aamw:aa wa t:aa, apê mw:aandiye wa t:aa. ³⁶ Yepê, Tumutumumu wa a lê, dpî tédê kîngmê m:uu nmyo. ³⁷ Yepê, Kópuni nmye dí vyi, pi yilí yintómu yi l:êê díy:o n:aa tpaê, yepê, dmyinê t:ââ.

14

*Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu
Mátiyu 26:1-5; Luukí 22:1-2; Njon 11:45-53*

¹ Nju tpémi y:oo yi naa ndîi dé daa kêmakêma dnye kuwo dé. Yi nááli dé yi pi dé Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, Mbídedi Pywápê Ngmê u Naa. Dêêpî pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. ² Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilí kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mátiyu 26:6-13; Njon 12:1-8

³ Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapí. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi mwiyé doo ya. Yi kmaapí tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a úwo, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile u pywuu ndîi, u pi naadí, tód:o ntee tpile, tuu mb:aamb:aa. Yi pyópu ngê yi pód:a komo puwâ, naadí

Yesu mbêmê d:ud:umbiy:e a chedê ngê. ⁴Yélini y:oo yi kópu m:uu ngópu, woni yoo nod:e dniye, noko yepê, Kî pyópu ngê lukwe díy:o kî kópu dê d:uu? Apê, Naadí lukwe díy:o dê dyênê? ⁵Apê, Kî pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapî pyolo yono y:a pudu kmênê, yi ndapî ndîi pinté knî ye pudu y:oo. Wod:oo yi yélini yi pyópu ka a tpêpwo dniye. ⁶Yesu ngê yepê, U kwo namê mbumu. Yepê, Lukwe díy:o dmye mywenemywene kalé ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu. ⁷Yepê, Dye ghi yintómu u ntâa pinté yoo anmya a pyw:êmî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o médaanî kwo. ⁸Yepê, Kî pyópu ngê u ntâa kópu a nga yi d:uu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, wa kmênê nê. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, tpileni pi ntóo p:uu anyi d:ii, kî pyópu ngê a p:uu vyílo yii d:ii. ⁹Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmê kwéli adnyin:aa nyém, kî pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimí ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adín:aa ya.

Njudas ngê kadapini knî ye u ngwo vyyu, yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê

Mátiyu 26:14-16; Luukî 22:3-6

¹⁰Yesu u dyépi y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi Njudas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vye u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê anî ghê. ¹¹Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapî nga anmo kê. Wod:oo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê anî ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo

Mátiyu 26:17-19; Luukî 22:7-13

¹²Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vye dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo? ¹³Yesu ngê pi miyó dy:ââ ngê, yepê, Njedusalem choo lépî, pi ngmê ngê maa p:uu wuné pyépi dp:o, yi pini nkono mb:waa d:umu ngmêdpo mumu ngmê. ¹⁴Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ngomo chóo ka dp:uu póo cho, kwipi, Nyi mâawe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi k:ii? ¹⁵Yepê, Yi ngomo chóo ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê,

nmî ntââ tpile yilî yintómu y:i a tóó. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo. ¹⁶ Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yi tpile yilî mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adí l:âmo ngmê.

Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapî u ngwo dóó ngópu

Mátiyu 26:20-30; Luukî 22:14-23; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

¹⁷ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, nté kwéli a l:âmo ngópu. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, k:omo tpile nipi nmo kmaapî té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê daa kêmakêma a kwódo ngê a wowo. ¹⁹ P:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póó, kópu, Nê kuu, apii? ²⁰ Yesu ngê yepê, Ye y:a mê miyó anmyi tóó, yepê, k:omo tpile d:ââ mu ngmidi k:oo mbîdédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²¹ Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa mgîmîngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini

d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada têtê ala kópu wamî vyî, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê.

²² Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdî, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê. ²³ U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yintómu nda ngópu. ²⁴ Yesu ngê yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi l:êê dîy:o wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kââdî. * ²⁵ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dî wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amî pyódu, pi yintómu anî y:enê, Chóó Lémi kóó k:oo kmaapî ndîi u ngwo anm:uu dóó, wain kamî u ngwo anm:uu nda. ²⁶ U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mî kee dniye, mbwini n:ii u pi Olipi.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vyu

Mátiyu 26:31-35; Luukî 22:31-34; Njon 13:36-38

²⁷ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo a mgîmîngmê nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Dini ghi n:ii

* **14:24:** Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

ngê Chóó Lémi ngê sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi. ²⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê. ²⁹ Pita ngê kwo, K:omo tpile kí tpókni y:oo wunê kuwokuwo ngi, kwo, nê mu ngmidi daanê kuwo ngi. ³⁰ Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Mgîdí vy:o kêmkêm ghêlí k:ii my:oo daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenye, D:aa p:uu dniye pyu ngmê. ³¹ Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê dîy:o amye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mátiyu 26:36-46; Luukí 22:39-46

³² Kwéli lee dniye, yi kêlé ghi u pi Nketsemane. Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Al:ii dmyinê ya, nîmo ngêpê. ³³ Yesu ngê pi pyile ngmidi ngê, Pita ngmê, Njems myomo, Njon pyolo, yi k:ii lee dniye. Yesu nkîngê mbê wo, u ghê a kee wo. ³⁴ Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyinê ya, dpî ngê kêê nangê t:oo, dmyinê t:âat:âat nê, a l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. * ³⁵ Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê mî dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa.

Kwo, U ntââ ala dono kópu daanê pyw:oo? ³⁶ Kwo, Tpile yilí yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u dîy:o a kada nye tóó.

³⁷ U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Lukwe dîy:o nye dpî? Kwo, D:ee ngêpê. Kwo, Lukwe dîy:o doo u ntââ, dye ghi dêékweði ntênê daanyi ya? ³⁸ Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vyiwo, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kédangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê nî we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa wanmyi vyi t:oo, ngmênê nmyi tókótókó tédê wanmyi dêê dmi.

³⁹ Myombó Yesu ngêpê tédê mê loo, mwiyé mwiyé ntee doon:aa ngêpê, yinté modoon:aa ngêpê. ⁴⁰ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mê diyé wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyílê ngê dyaa ye chedê ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mywene ye ghê wo, kópu u kwo daa vyi ngópu.

⁴¹ Pyolombó Yesu modon:aa ngêpê, p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê,

* **14:34:** Njon 12:27; Hipílu 5:7-8

Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a mgîmîmgîmî nê.
 42 Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dê ghê, yepê, ka pwiyé knî.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu Mátiyu 26:47-56; Luukî 22:47-53; Njon 18:1-11

43 Yesu ngê danêmbum ghêlí daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yiné dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyiné mgîmî yó. 44 Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîné chipéchipé, yepê, yi pini yi vyílo. Yepê, Dpî mgîmî yó, nmî kada pini knî ye dpî núw:o yó.

45 Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mââwe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, í:uu Yesu kpââ pee p:uu dyîngo.
 46 Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu.
 47 Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêédí, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. 48 Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kèlê a ka dmyiné lee dmi.

49 Yepê, Wo yilí yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe díy:o y:i dpîp:e mgîmî noo. Yepê, Kópuni puku yedé a tóó, awêde até dmye ntiye ngmê. 50 Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

51 U kuwó dini ghi ngê pi mgêmî ngmê ngê Yesu u yâmuyâmu kn:ââ chópu. Lede knî y:oo apê, My:oo mgîmî.
 52 Yi pini u kpídí ngê kaa dniye, mbêpê dini ghi n:ii ngê a puwâ, u kpídí yi kèê yedé a kuwo ngê, wod:oo kn:ââ mbwii mbêpê wo.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalé ngópu

Mátiyu 26:57-68; Luukî 22:54-55,63-71; Njon 18:13-14,19-24

53 Yesu dini ghi n:ii ngê mgîmî ngópu, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini ndî u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini yoo nipi lee dniye, dêêpî pyu yoo, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii. 54 Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo myimî kee wo, ndoo chedê yaa wo, lede knî yi k:ii dnye ndé vyílí. 55-56 Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kígha. U yi

y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilí knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilí t:ee ngópu, ngmênê pi miyó dê y:oo yi kópu ngmídi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyíko ngópu.

57-58 U kuwó dini ghi ngê pi knî ngmê ghêêdí wo, k:omo ngê yepê, Kí pini ngê ala kópu mwo a vyu, nmopê, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, pi knî y:oo n:ii wó ngópu, wo pyile amí lê, kamíni m:uu aní wó, daa pi ngê kílí wa wó. 59 Daa ngmídi mbêmê dnye danê, yi kópu u mo u mo dé, wod:oo kada pini knî y:oo noko yepê, Ka k:omodanê té.

60 U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndíi ghêêdí wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dê vyi ngmê, daanyinê vy:a? 61 Ngmênê Yesu tumu doo ya, kópu myedaa vyu. Yi pini myombó u kwo mê póó wo, kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo? Kwo, Mumdoo nyi Tp:oo? 62 Yesu ngê kwo, Nyââ. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndíi ngê dê pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê muyedê pwiyé knî. 63 Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpídí a chópu, yi

mâawe knî ye yepê, Kí pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóóchóó kêdê ndyíko. 64 Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdí. Yepê, Nmyi nuw:o dmi angênté a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dê yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadí ya.

65 Knî ngmê Yesu p:uu dnye tpyîpwi. U kuwó dini ghi ngê Yesu ngwolo dê kpídí pee ngê wópu dumo, u nkwo dnye vye, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dípí. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. U kuwó dini ghi ngê lede knî ye Yesu y:ee ngópu, wod:oo dnye kpakakpaka.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátiyu 26:69-75; Luukí 22:56-62; Njon 18:15-18,25-27

66 Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kígha, yi dini ghi ngê Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo ya. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndíi u dpodo módó ngma a loo. 67 Pita dini ghi n:ii ngê ndê vyílí tédê módu, doo myeme, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nasalet pi p:uu nye ya yédi, apii? 68 Ngmênê Pita ngê u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu a lama daa tóó, myed:oongê w:ee ngê. Wod:oo Pita pyuwópyuwó tédê u nkígh:ê doon:aa kwo, kêmkêm u ngwo ka wo. 69 Yélini y:i doo kwo, yi pyópu ngê yepê, Kí pini Yesu p:uu

ndiye pyu ngmê. ⁷⁰ Pita ngê mêmê wópu ngê. Daa ndîi dye ghi yimî loo, yi yéli y:oo Pita ka kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Dpî wee mu ngmidi, Nkálili Wee. ⁷¹ Wod:oo Pita ye kpaa wo, yepê, Pini n:ii u pi a ka nmye tpapê ngmê, yepê, yi pini daa a lama pini. ⁷² Vyílo yi dini ghi ngê kêmkêm my:oo ka wo, wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlí k:ii my:oo daawa kââ, pyolo nyiné wópuwópu nê. Wod:oo Pita ngê mbê a puwâ.

15

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-16; Luukí 23:1-5,13-25; Njon 18:28-19:16

¹ Mw:aa mgîdí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, déêpî pyu yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum têdê Yesu u vye u dy:oo a châpwo ngópu. U kuwó dini ghi ngê Yesu kóo dé kudu dumo, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu. ² Paléti u kwo póo wo, kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nyóó kichi vyi. ³⁻⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, wod:oo Paléti u kwo mê póo wo, kwo, Angênté, yi kópu yilí daanyiné vy:a? Kwo, Kêêmî m:uu yilí kînga dé kaa

ngmê. ⁵ Ngmênê Yesu ngê kópu daa vyu, Paléti ngê apê, Kí lónté pini? Apê, Lukwe dîy:o kópu daawa vyi?

⁶ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo pw:iipw:ii. ⁷ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Yi pini ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalé té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê dîy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye. ⁸ Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:éêw:éê u Wo dyimê wo, pi yilí Paléti ka lee dniye, kwo, Kópuni nye d:uud:uu ngê, ala ngwo yinté mê d:uu ngi, kwo, mbwa k:oo pi ngmê pw:ii ngi. ⁹ Wod:oo Paléti ye póo wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, nmyi king anî pw:ii? ¹⁰ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, apê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu ka í:ee dé kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê dîy:o dé kaa ngmê. ¹¹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yoo yi mbodo dmi vyuwo ngópu, yepê, Paléti ngê yi pini kîngê pw:ii, ngmênê Mbadapas yu pw:ii ngê. ¹² Paléti pi knî ye mê póo wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Pini n:ii u pi nmye tpapê

ngmê, Nmî king, yepê, lukwe u ngwo ngmanî md:o? ¹³ U kwo mbwó dniye, kwo, Kîdosi ñedê t:ee ngi. ¹⁴ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilí yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kîdosi ñedê t:ee ngi. ¹⁵ Paléti ngê u yi doo kwo, Yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nî pyódu, wod:oo Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede knî ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Níuw:o yó, kîdosi ñedê nyi t:ee yó.

Lóma lede knî y:oo Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mátiyu 27:27-31; Njon 19:2-3

¹⁶ Lóma lede knî y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo níuw:o ngópu. Ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo. ¹⁷ Kpídí pee king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpídí u mbwo my:oo t:ee ngópu. Noko yepê, King knî yi mbêmê kidon ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngí tumo, a kmongo tumo, kidon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. ¹⁸ U kuwó dini ghi ngê k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Mw:âákó nmî máâwe, Nju tpémi yi king. ¹⁹ Yimbwi mbêmê dnye kpêêpî, p:uu

dnye tpyîpwi, yi mbodo ngê k:ame u kwo dnye wowo, yinté dnye nkwitinkwiti. ²⁰ U nkwitinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpídí mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêtê ngee ngópu, chóó u kpídí u mbwo mêtê t:ee ngópu, wod:oo níuw:o ngópu, apê, Kîdosi ñedê nm:uu t:oo.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Luukí 23:26-43; Njon 19:17-27

²¹ Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Nje-dusalem doo lèpî. Lede knî y:oo yi pini ka dpodombiy:e kwo, Kí pini u kîdosi dnyiné ngi. (Yi pini Saimon, Sadéni pi, Aleksándê mbwémi Lupas yi mí.) ²² Yesu ghi ngmê níuw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dínê, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota. ²³ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê wépi ye puwâ. ²⁴ Yesu u mbwo kpídí a ngee tumo, kîdosi ñedê u ngwo t:ee ngópu, wod:oo u kpídí yêê tumo, yi kpídí knî yi l:êê díy:o dnye ng:oo, Noko yepê, Alani nanê wa a ngí, woni nanê wa a ngí? ²⁵ Yesu mw:aandiye u kêténi pee kîdosi ñedê t:ee ngópu. ²⁶ U pwopwo u nt:u kópu kîdosi ñedê u pwo mye t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king. ²⁷ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkígh:ê kîdosi ñedê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee

t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpîmo a vyeé dé, yi tpile myedpîmo a t:âmot:âmo dé. ²⁸ (-)

²⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi ñedê a m:uu ngópu, dnye nkwtinkwiti, kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. ³⁰ Kópu, Nyóó kîdosi ñedê a ghidi, ñyóóchóó mē ngee ngi. ³¹ Dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwtinkwiti. Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntââ chóóchóó daawa ngee. ³² Noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kîdosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kêlimî té. N:ii dê Yesu u nkîgh:ê kîdosi ñedê t:ee dumo, Yesu myedpîmo nkwtinkwiti.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Luukî 23:44-49; Njon 19:28-30

³³ Kââdí mââ kêlê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêêmê mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo. ³⁴ Yi dini ghi ngê Yesu dpodom-biy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo

éé. Lukwe dîy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe dîy:o nga d:oo ch:anê wo? ³⁵ Yélini yi doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ. ³⁶ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê ñuwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. Yi pini ngê yepê, Ngî t:ââ kmêlê. Yepê, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa nî. Yepê, Ilacha ngê kî pini kîdosi ñedê yinê wunê ngêêpî? ³⁷ Yesu dpodom-biy:e yi ka wo, yed:oo pwene.

³⁸ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídî ndîi n:ii doo ya, yi kpídî ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa nî dniye. Yesu kîdosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídî chóó mínê chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo doo a yaa wo, knâpwo dí. *

³⁹ Lede n:ii knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi kîdosi u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu ka wo, u ngópu pwene, apê, E! Apê, Kî ndêndê ngê Yâpwo ndîi Tp:oo.

⁴⁰ Pyââ knî y:i ngmêdoó kwo, daa chono dnaya a kwo, y:i dnaya a vyuwo. Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli pyolo, Njems mbwémi Njósés yi pye. ⁴¹ Yi pyópu knî y:oo Yesu dnyimo

* 15:38: Ex 26:31-33; Hipîlu 9:3-4; 10:19-20

a yâmuyâmu, myednyimo a ngêêpî, dini ghi n:ii ngê Nkálili Wee u kwo dpîmo a paa. Pyââ mê yilî Yesu u pwopwo tédê y:i dnye kwo, n:ii dé Nkálili a ndê dniye, Yesu k:ii Njedusalem lee dniye.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Luukí 23:50-56; Njon 19:38-42

⁴² Daa kêmakêma kââdí doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ntóó n:uu kmênê. ⁴³ Yi pini Nju tpémi y:oo dnyimo cháâcháâ, yi kada pini knî yi vy:o dpîmo kwo. Yi pini ngê apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ límí k:ii ngê paa chaa ngê. U gha vy:o apê, Awêde Pídade, mââ nmî lîme wo. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o kââdí ghêlî kîngí ghîi, Yesu ntóó mwiyé nî kmênê. Wod:oo u nkîngê kuwa a kuwo ngê, Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mîné ch:ee ngê. ⁴⁴ Paléti ngê apê, Mumdo? Apê, Ye pini lukwe díy:o límílimí ngê dê pw:onu? Ledeni knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi ka Paléti u kwo póo wo, kwo, Ye pini ló dini ghi ngê dê pw:onu? ⁴⁵ Yi pini ngê Paléti ka kwo, Wunê modê pw:onu. Wod:oo Paléti ngê Njósép ka kwo, Chi lèpî, nyi kmênê ngi. ⁴⁶ Wod:oo Njósép adî lê, kpídí mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóó kîdosi ñedê a ngópu, yi kpídí ngê a kmongo ngê, ntóó ñuwo, kpomo u mênê mî yó,

chêêpî ndîi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî paa mwiyé ché ngópu, pi ntóó kmênêkmênê u l:êê díy:o. ⁴⁷ Méli Makídala pyââ, Méli Njósés u pye, yi pyópu dê yi ngópu, Njósép ngê Yesu ntóó kmênê ngê.

16

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-8; Luukí 24:1-12; Njon 20:1-10

¹ Sádédé ngê kââdí dini ghi n:ii ngê gho, Nju tpémi yi lîme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê pyópuni yoo yi ngópu Yesu pwene, yi pyópu pyile knî y:oo kponî mtyímí ntee tpile knî ngmê pwila ngópu, apê, Yesu ntóó p:uu nm:uu t:ee té. Yi pyópu yoo yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli Njems u pye pyolo. ² Sandé mw:aa mgídí vy:o kpomo chedê lee dniye. ³ Maa p:uu dnye lèpî, noko yepê, Chêêpî kpomo t:âmo nanê nmo wa tpiyé wupu kwolo? ⁴ Mu kópu u díy:o chêêpî pââ ndîi, doo u ntââ, yi chóó daapî tpiyé wupu kalê ngópu. Yi taa dniye, apê, Chêêpî lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo? ⁵ Kpomo mênê adî kee dmi, pi mgêmí ngmê m:uu ngópu, u kpídí dmi kpaapíkpaapî, apê, Wéni pee u kêténi mu tóó. Ngwéti dniye. ⁶ Yepê, Nuku ngwéti. Yepê, A lama ka tóó, Yesu ka nmye vuywo té, Nasalet pi, pini n:ii kîdosi ñedê t:ee

ngópu. Yepê, Al:ii daa tóó. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé dmyeno, ntóó kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu yó. ⁷ Yepê, Lee dmyeno, yepê, p:uu ndiye pyu kní ye mdoo núw:o yó, Pita ka mdoo mye núw:o yó. Yepê, Ye dp:uu vyi yó, yipi, Yesu nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Yi anmy:uu m:uu ngmê, wunê ntee nmye a vyu. ⁸ Wod:oo pyââ yoo pwii wo, kpomo u mênê, mbêpê dmi a pwaa ngópu, kpomo a kuwo ngópu, mu kópu u dîy:o nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi nkîngê u l:êê dîy:o pi ka kópu ghêlí daa vyi ngópu.

Kópuni Mak ngê d:êê ngê, wu u dí. U kuwó dini ghi ngê kópu daamu d:êê ngê. Ala danêmbum pi kní yi lama doo ya, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, p:uu ndiye pyu kní y:oo m:uu ngópu. Yi danêmbum u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, kópuni Mak ngê d:êê ngê, yi danêmbum dê nipi a kââdí dumo. Kópuni pi kní y:oo u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, ala yi danêmbum.

Yesu ngê Méli Makídala pyââ ka chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Njon 20:11-18

⁹ Sandé mw:aa mgídí vy:o, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, Méli Makídala pyââ ka chóóchóó mwiyé a kêma ngê. Wunê yi pyópu u kmêna Yesu ngê pyudu a ngm:ii kwólu. ¹⁰ Yi pyópu ngê Yesu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo

loo, p:uu ndiye pyu kní ye mdoo núwo, yepê, Yesu kêda pyidu. ¹¹ Dnye yii, dnye mbê. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi pyópu ka daa kêlímî mbê dniye.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu miyó dê ye chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Luukí 24:13-35

¹² U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Yesu u nkwo m:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê yi dpîmo lêpî. Yesu u mo u nâmo ye a ghê wo, chóóchóó ye a kêma ngê. ¹³ Yi pini dê dini ghi n:ii ngê Njedusalem a diyé knopwo, yi pyipe kní ye mí vyi ngópu, yepê, Yesu kídnye m:uu. Yi pyipe yoo ye daa kêlímî mbê dniye.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu kní ye u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:16-20; Luukí 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê kní y:oo kmaapî tédê Yesu u nkwo m:uu ngópu, chóóchóó ye a kêma ngê. Ye nod:e wo, mu kópu u dîy:o k:omo tpile u pyidepyide p:uu daa ng:êêntómu ye doo a danêmbum, ngmênê dédnye kêlímî, pini n:ii kní y:oo Yesu m:uu ngópu, apê, Kêda pyidu, yi yéli ye myedaa kêlímî mbê dniye. ¹⁵ Yesu ngê yepê, Dyámê pee yintómu kní yi mbêmê dmyinê lêpî, pi kní ye a kópu dyuu dmyinên:aa

tpapê. ¹⁶ Yepê, N:ii dé a ka wunê kêlîmî té, a pi ngê mbwaa paa am:ii kmênê t:oo, yini yoo wanî ngee té, a kêê k:oo wanî kaa té. Yepê, N:ii dé a ka daadnya a kêlîmî, yi yéli yi dono machedê ngê daawa pyaa dmi, dono wa a pyw:ee ngmê. ¹⁷ Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kêlîmî, u ntââ ngê adnyi ya, mbwudu yilî adnyi chap. Yepê, A pi ngê kmêna adnyi ngm:ii kîgha dé, daa dyámê ngmidi dnye ngê adnyi mbumu. ¹⁸ Yepê, K:omo tpile tpile pê ngê wa kiye té, ó ló wa nda ngmê, myedaawa pw:oo dmi. Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kêlîmî, yi yéli y:oo pwopwokopwe knî yi mbêmê kêê adnyi yiyé dé, yed:oo yinté adnyi pyipyi dé.*

*Yesu u Mî ka u ngwo kee wo
Luukî 24:50-53; Dpodo 1:9-*

11

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u Mî ka kee wo, u che p:ââ pee ngê pyodo. * ²⁰ P:uu ndiye pyu yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê lee dniye, Yesu u kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpapê. Pi yilî ye kêlîmî mbê wo, mu kópu u díy:o daa yi mo dnyen:aa dpodo, nmî Lémi ngê modoo a ngêêpî dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap.*

Wu u dí.

* **16:18:** Luukî 10:19   * **16:19:** Dpodo 2:33-34; Epeso 1:20; 1 Pita 3:22

* **16:20:** Dpodo 14:3; Hipîlu 2:3-4

LUUKÎ

Ala puku pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukî, daa Nju pi, ngmênê Antiyóka pi, Kídiki dnye ngê dpîmo mbumu. Ndiye pyu ngmê, kpeede ngê doo ya, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Puku dmi miyó d:êê ngê, ngmê ala puku dmi, myomoni u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Yesu dini ghi n:ii ngê mwo a pwene, m:ââ pyoloy:a mê py-ile mî loo, Luukî ngê u puku dê u ngwo a d:êê doo. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mê limi mî loo, Lóma lede knî y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu.

¹ Mw:ââkó nmî lémi, Tiyopilas,

Yesu u danêmbum nyi ny-ongo, u kwo nyi kélímî mbê wo. Kópuni yilí Yesu ngê dyámê mbêmê d:uu too, pi yilí knî y:oo yi kópu ka d:êêd:êê t:oo. ² Yélini y:oo yi kópu knî yi chóó yi ngwolo ngê m:uu tumo, pi knî ye u nkwo a tpapê tumo, u ngwo nmî ny:ee too. ³ Yi kópu yilí yi p:uu mb:aamb:aa ngê noo ndiye, yi kn:ââ dmi ní chó, u málo ní yé too, l:êê díy:o yi danêmbum n:aa d:êêd:êê. ⁴ A lémi, Yesu p:uu kópuni nyi ndê too, u ya a nga a kwo ndê kópu ngê nga dny:oo ya.

Enjel ngê Sekîdaiya ka kópuni vyyu

⁵ Dini ghi n:ii ngê Helodi Njuda tpémi yi king ngê doo

ya, kpêê yiyé pyu ngmê, u pi Sekîdaiya, Apaicha u yoo vy:o pini ngmê. U kpâm u pi Elisîpet, kpêê yiyé pyu tp:oo módó ngmê. ⁶ Chóó Lémi u nuu u pi cha, u nuu u kópu yidpîmo d:uud:uu dé, u dêêpî kópu yintómu myedpîmo cháâcháâ dé. ⁷ K:omo tpile pi cha mb:aa dê, ngmênê tp:ee daa tpyé ngópu. U yi y:e doo kwo, Nyi tpamê knî, ngmênê Elisîpet daa tpete u ntââ ngê doo ya, u dí cha miyó dê mî vy:ene knopwo.

⁸ Wiki n:ii ngê Apaicha u yoo Chóó Lémi ka dnyen:aa kpêê yiyé, Sekîdaiya yi vy:o doo kwo. ⁹ Yi l:êê ghi alanté dpîmo ya, mtyîmî nk:êênî pyu ng:oo ngê dnyimo a pyw:êmî. Sekîdaiya yinté a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo k:oo yâpwo ghê dy:ââ ngópu, yi doon:aa mtyîmî nk:êênî. ¹⁰ Yi ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê mtyîmî doo nk:êênî, yoo kuwa doo a kwo, dnya a ngêpê. ¹¹⁻¹² Yi dini ghi ngê Sekîdaiya ngê Chóó Lémi u enjel ngmê módu, Sekîdaiya ngwéti wo, nkîngê mbê wo, apê, Mtyîmî nk:êênî tédê u wéni pee, apê, enjel ngmê kwo. ¹³ Enjel ngê kwo, Sekîdaiya, kwo, namé nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, kwo, ngmâm Elisîpet wa a ngee, tp:ee angmê tpyé, Njon u pyimo dpî téní, mu kópu u díy:o yi tpémi Chóó Lémi u módó yeedeyeede. ¹⁴ Kwo, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nga mb:aamb:aa ngê wa pyódu,

w:aa anyinê pyw:oo. Kwo, Pi yilî knî y:oo w:aa amyedê pyw:ee ngmê, ¹⁵ mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu ndîî ngê wa pyódu. Kwo, Ghêlî daawa t:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi u mênê wa yââ, d:ud:umbiy:e wa a nt:ono. Kwo, Wain kîngmê nda, yinté mbwááni myekîngmê nda. Kwo, Pi knî y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kî Chóó Lémi u momu pini. ¹⁶ Kwo, Yisiléli tpémi yilî Chóó Lémi ka amêdê diyédiyé kalê té, pini n:ii yi yâpwo ndêndê. ¹⁷ Kwo, Yi tpémi nmî Lémi u kada wa ghê, u maa yinê amênê yé. Kwo, Ilacha ntee pini ngê wadî ya, pi mupwo mupwoknî, n:ii noko kpeme a pyede, amêdê kââdî té, n:ii knî y:oo dnye daa nyêmî ngmê, yi nuw:o dmi wa ngmêê té, yoo mb:aa ngê amîmî pyódu té, nmî Lémi u yoo ndêndê ngê u ngwo wa pyódu té. *

¹⁸ Sekîdaiya ngê enjel ka kwo, Ye kópu ndê kópu ngê a nga angênté wa pyódu? Kwo, Nê pi vy:ee, a kpâm mye pyââ vy:ee. ¹⁹ Enjel ngê kwo, Lama daa tóó kî pini, nê Nkepîlel, Chóó Lémi u nkîgh:ê n:aa kwo, yinê nga da dy:ââ nê, ala kópu mb:aa nga yedên:aa vyi.

* ²⁰ Kwo, K:omo tpile a ka chuu kêlîmî mbê wo, ngmênê kópuni nga dî vyi, dîyo ndêndê ngê wa pyódu. Kwo, Dnye u kîgha doo u ntââ ngê dî pyódu ngi, kwo, kópu daamunyi vyi, u dí wéni n:ii ngê yi kópu

wa pyódu. Kwo, Dnye mênê dî chedê, kópu daamunyi vyi, mu kópu u dîy:o a ka chuu kêlîmî mbê wo.

²¹ Yélini kuwa doo kwo, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Sekîdaiya ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo lukwe dîy:o mgî dîmo puwâ. ²² Dini ghi n:ii ngê a pwii wo, doo u ntââ kópu ye daapî vyi, kóopyââ ngê ye doo danêmbum, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Kî pini ngê tpile ngmêdê m:uu, kî ngomo k:oo.

²³ Apaicha u yoo knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi dpodo u wiki a kêlî ngópu, Chóó Lémi p:uu dpodo tédê, yi p:o p:o mê diyé dniye, Sekîdaiya u p:o mye loo. ²⁴ U kuwó dini ghi ngê u kpâm Elisîpet mbwili ngê pyodo, yi gha dê mb:aamb:aa ngê pyaa knopwo, ²⁵ Elisîpet ngê apê, Chóó Lémi ngê dê ngee nê, kópuni u l:êê dîy:o yoo a p:uu dnye danê, yinê dê chedê, a p:uu mēdaadnyi danê. Ngmênê yoo vy:o dēdpîmo paa, apê, Pi knî y:oo wadnyi yumuyumu nê, a ka daawa a kêlîmî mbê dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o d:ââ limi ngomo k:oo doo kwo.

Enjel ngê Méli ka kópuni vyi

²⁶⁻²⁷ Elisîpet d:ââ wéni u mb-wili ngê doo kwo, Chóó Lémi ngê u enjel Nkepîlel kwodo ngmê ka u ngwo dy:ââ ngê, u pi Méli. Pini n:ii u yémî p:uu yidoo kwo, u pi Njósép, king Dépidi u tii nédê pini ngmê.

Nasalet dpîmo ya, p:aani n:i
Nkálili Wee u kwo a tóó. *
28 Yi enjel Méli ka loo, kwo,
Mw:âakó Méli. Kwo, Nmî
Lémi ngê da ngmidi ngi, nga
myewunê vyyuwo. 29 Méli
ngê yi kópu dêpê w:ee ngê,
u nuw:onuw:o kópu ngê py-
odo. 30 Enjel ngê kwo, Namê
nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê
da ngmidi ngi. 31 Kwo, Mb-
wili ngê wanyi pyódu, tp:ee
mââ ngmanyi tpyé, u pi dpî
nténi, Yesu. * 32 Kwo, U
pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa
pyódu, nmî yâpwo njini ngê
u kwo wa a vyi, kwo wo,
Nyi a tp:ee njini. Kwo, Nmî
Lémi ngê yi tpémi king ngê
wa pyódu, u kn:ââ Dépidi u
d:aa yiné wa a kââdî. 33 Kwo,
Njakóp u yoo yintómu yi king
ngê adî ya, chedê ngê daawa
pyódu.

34 Méli ngê enjel ka kwo, Ye
kópu a nga angénté wa pyódu?
Kwo, Nê kwodo, d:oongê yéé
wo. 35 Enjel ngê kwo, Chóó
Lémi u Ghê Dmi ngê wa nt:ee
ngi, u wêdêwêdê mbêmê yi
kópu nga wa pyódu. Kwo,
Yi kópu u l:êê dîy:o yi tpémi
yâpwo ndîi tp:oo, u momu
pini ngê adî ya. 36 Kwo,
Elisîpet p:uu nuw:o ngî kwéli,
pyópuni u k:i dpî p:uu ng-
midi. Kwo, K:omo tpile daa
tpete módó, mye pyââ vy:ee,
ngmênê ala ngwo d:ââ wéni
u mbwili. 37 Kwo, Chóó Lémi
ngê kópuni dpî vyi, yi kópu
ndêndê ngê dpî d:uu, daawa
kn:aadi. 38 Méli ngê kwo,
Nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa

ngê n:aa dpodo yédi, u ntââ
ye kópu a nga dpî pyaa we.
Wod:oo enjel ngê Méli a kuwo
ngê.

Méli Elisîpet ka u ngwo loo

39 Daa dye ghi daadîi yimî
loo, Méli u yoo knî yi k:i kada
a y:ee ngópu, Njuda Wee u
kwo lee dniye, mbu kwéli a
wee. 40 Sekîdaiya u p:o dini ghi
n:i ngê taa dniye, u ngomo
k:oo kee dniye, Méli Elisîpet
ka mbwolo. 41 Dini ghi n:i
ngê Elisîpet ngê Méli u dnye
nyongo, tp:ee u mênê paa
mbê wo. Yi ngwo dini ghi
ngê Elisîpet Chóó Lémi u Ghê
Dmi ngê a nt:ee ngê, 42 Méli ka
dpodombiy:e mbwolo, kwo,
Pyââ yintómu knî yi vy:o mî
ndîi ngê dê pyódu, ñm:ee u pi
ndîi ngê amye pyódu. 43 Kwo,
A pi tédê, nyi nmî Lémi u
pye, kwo, lukwe dîy:o chin:aa
m:uu nê? 44 Kwo, Dini ghi n:i
ngê nye dî ny:oo, a tp:ee u gha
mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a
mênê dê mbêka. 45 Kwo, Nga
mb:aamb:aa ngê dê pyódu,
mu kópu u dîy:o Chóó Lémi
u kópu ka chi kêlîmî mb:anê.
Kwo, Kópuni nga vyyu, ndêndê
ngê wa pyódu.

*Méli ngê Chóó Lémi u ngwo
chaa kwólu*

46 Méli ngê apê,
Chóó Lémi n:aa chaa kîgha,
47 a gha mb:aamb:aa ngê dê
pyódu,
mu kópu u dîy:o Chóó Lémi
ngê wa ngee nê,
48-49 k:omo tpile a pi tédê,
ngmênê da ngmidi nê,

* 1:26-27: Mát 1:16,18; Luukî 2:5

* 1:31: Is 7:14; Mát 1:21-23

kópu ndîi a nga ngmêdê d:uu.

Mu dini ghi ngê pi yintómu yi lama yi kópu wadí ya, yi nuwo daawa a kuwo.

Chóó Lémi nmî yâpwo ndêndê, u kópu yilî yintómu mb:aamb:aa dé,

⁵⁰ yélini y:oo ntênê a cháâcháâ ngmê,

yi yéli yi nuu ghi dmi nódo a tóó,

daawa kéé té, anyi dí angêw:êê.

⁵¹ U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî a d:uud:uu,

mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo daa kêmakêma a ngm:ii kîgha té.

⁵² King ndîi yilî yi lémilémi a chedêchedê,

yélini yi pi dmi têtê, yi pi dmi ndîi ngê a pyépi.

⁵³ Ngópuch:anê knî ye kópu mb:aa yilî a yém,

ngmênê ndáapi knî ye kópu mb:aa daawa y:oo.

⁵⁴ Nmî kn:ââ knî ye ndê kópuni a vvu,

atêdê ntiye, u nuwo dêpê kuwo wo.

U yoo Yisîléli tpémi, yinêwa ngee té.

⁵⁵ Chóó Lémi nódo Epîlaham u nuu ghi a tóó,

u yoo u nuu ghi dmi nódo mye tóó,

chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁶ Méli Elisîpet p:uu doon:aa ya, d:ââ pyile, u kuwó dini ghi ngê u p:o mê diyé wo.

Njon Baptist u ngwo pyodo

⁵⁷ Elisîpet ngê pwopwo kele, ghêpê wo, tp:ee mââ ngmê tpyó. ⁵⁸ Elisîpet u yoo, p:aa tpémi yi k:ii, yi kópu

yi ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmî Lémi ngê kópu ndîi u ngwo ngmêdê d:uu.

⁵⁹ Wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii yi tpémi p:uu t:ee ngópu. U yi y:e doo kwo, U mî Sekîdaiya u pi u pyimo nmî t:oo, ⁶⁰ ngmênê u pye

ngê yepê, Kêle. Yepê, U pi Njon. ⁶¹ Kwo, Njoo pee vy:o pi

ngmê u pyimo Njon daa t:a. ⁶² Sekîdaiya ka yi kêêpyââ ngê

póó dniye, kwo, U pi n:uu? ⁶³ Sekîdaiya ngê kóopyââ ngê

d:êê têtê u tpile ye ngmê dmy:ee ngê, tp:oo u pi y:i d:êê

ngê, apê, U pi Njon. Ngwéti dniye. ⁶⁴ Yi ngwo dini ghi ngê

Sekîdaiya ngê dnye mê pw:ii ngê, wod:oo Chóó Lémi doo

chaa kîgha. ⁶⁵ Yi p:aani tpémi ngwéti dniye, mye nkîngê

mbê dniye. Yi kópu yilî Njuda Wee u kwo p:aani p:aani

ny:ee ngópu. ⁶⁶ Pi yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee

ngópu, dnye nuw:onuw:o, apê, Lónté pini ngê wa pyódu,

mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kwo wunê vvuwo.

Sekîdaiya u wéti

⁶⁷ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Njon u mî Sekîdaiya a nt:ee

ngê, Sekîdaiya ngê Chóó Lémi Tp:oo p:uu kópu u ngwo a

w:ee ngê, ala kópu dyuu u ngwo vvu, apê,

⁶⁸ Yisîléli tpémi, nmî Lémi chaa kîgha koo,

pini n:ii nmî yâpwo njini, mu kópu u díy:o chóó u yoo

knî ye a lèpî,

yinê wa ngee té.

69 Nmî Mbwámê ndêndê nmo wunê dyede,
u dpodo pyu Dépîdi u tii nedê pini ngmê.

70 Yi kópu chóó u komo kapî pyu knî y:oo ló dini a vyi ngópu,

ala ngwo atédê ntiye.

71 N:ii knî ye nmî diya dniye,

yi kêlê yinê wa dyé nmo.

72-73 Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ka tóó,

mu kópu u dîy:o Epîlaham ka ndêndê kópu n:ii mwiyé a vyu, kwo,

Nyoo knî ye ana a vyuwo, yi kópu daa kn:aadi ngê, nmî kn:ââ knî ye doo a vyuwo. * 74 Epîlaham ka ala ndêndê kópu mye vyu,

kwo, Yélini nyoo knî yi p:uu adnyi l:êê,

yi kêlê wanî dyé té,

mu kópu u l:êê dîy:o daapîdny:oo nkîngê,

a p:uu u ngwo pîdny:oo dpodo,

75 a yoo mb:aa, u momu yéli ngê pîdny:oo kwo,

chedê ngê daawa pyódu.

76 Sekîdaiya ngê tp:oo Njon ka kwo, A tp:ee.

Kwo, Chóó Lémi ngê da ng-midi ngi,

u komo kapî pyu ndîi ngê wanyi pyódu,

nmî Lémi u kada wanyi ghê,

u maa anyimo yé. *

77 Kwo, Ala kópu u yoo knî ye any:uu vyi,

yenye, Nmyi dono kée tóó,

nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo. 78 Sekîdaiya ngê yepê,

Chóó Lémi ka dpî ch:anê dmi.

Yepê, Kââdî ngê mgîdî ntee dpî chaa,

nmî Mbwámê yinté nmo wa t:a. *

79 Yepê, K:omo tpile mgîdî vy:o nmo pyede,

pwopwo ka nmo nkîngê té, ngmênê yi mgîdî yinê wa chaa,

Chóó Lémi ka maa nmo yinê wa a kêma. *

80 Dini ghi n:ii ngê Njon kaa wo, mâawe ngê pyodo, Chóó Lémi u kópu yilî a w:ee too. Daa yoo vy:o doo kwo, u dye ghi doo t:âât:ââ, Yisiléli tpémi ye Chóó Lémi u kópu dyuu u tpaépê kn:ââ ghêlî daa chópu. *

2

Yesu Kédisu u ngwo pyodo

Mátîyu 1:18-25

1 Dini ghi n:ii ngê Njon pyodo, Lóma tpémi yi king ndîi Okastas ngê u yi doo kwo, Kada pini knî y:oo yoo a kp:aa y:e. Lóma tpémi y:oo Nju tpémi dèpêngê kp:aa tumo, ala yi mwiyé mwiyé. 2 Yi dini ghi ngê Kwîdiniyês Sidiya tpémi yi kada pini ngê doo ya. 3 Pi kpââ u l:êê dîy:o pi yintómu yi p:o p:o loo. 4-5 Njósép ka kwo, Nyi Dépîdi u tii nedê pini ngmê, Dépîdi kwéli a pyodo, Petîlem, mî y:i dp:uu yé. U yémî p:uu Méli k:ii Nasalet a kuwo ngópu, Njuda Wee u

* 1:72-73: Gen 17:7; Gen 22:16-17

* 1:76: Is 40:3; Mal 3:1; Mát 3:3; 11:10

* 1:78: Is 60:1-2

* 1:79: Is 9:2; Mát 4:16

* 1:80: Mát 3:1-6; Njon 8:12

kwo lee knopwo, Petîlem mî taa knopwo. Pi kpââ têtê p:aa a nt:ee wo. ⁶⁻⁷ K:omo tpile Méli mbwili pââ ndîi, ngmênê dpî ngomo knî yi k:oo yi p:aa dêpwo ya, hosi ndonki knî yi ngomo k:oo mî kee knopwo. Yi ghêpê wo, tp:oo kaa yi tpyó, kpîdí pee ngê kwédi kê ngê, hosi knî yi kmaapî têtê yi yó.

Sipi y:ey:ee pyu knî y:oo Yesu u ngwo mî m:uu ngópu

⁸ Yi dyámê pee p:uu sipi w:uu y:enê pyu yoo ngmêdoo kwo, mgîdí vy:o w:amî mbêmê sipi w:uu dnye y:enê dé. ⁹ Nmî Lémi u enjel ye ngmê ta, nmî Lémi u wuu yi pwo mî kée ngê. D:ud:umbiy:e nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ¹⁰ Enjel ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, Kópu mb:aa nmye yed:a núw:o, u l:êê díy:o pi yintómu knî y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. ¹¹ Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, ala mgîdí vy:o Dépîdi u p:o kêda t:aa. Yepê, Yi pini nmî Lémi ndêndê, mye nmyi Mbwámê. ¹² Yepê, Alanté nmye myeme ngmê, tp:ee kamî nmyinê pyw:émî ngmê, kpîdí ngê kwédi kê ngmê, hosi knî yi kmaapî têtê a dpî.

¹³ Dini ghi ngê enjel ngê u danêmbum ye a kêlí ngê, Chóó Lémi u enjel mê yilí m:uu ngópu, dnye wéti, Chóó Lémi dnye chaa kîgha, apu,

¹⁴ Chóó Lémi nmî pwo a tóó, nmo chaa kîgha.

Nmyi Mbwámê dyámê mbêmê da dy:ââ,

mu kópu u díy:o u kwo nmyi ch:anê dniye.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê enjel knî y:oo sipi w:uu y:enê pyu yoo a kuwo tumo, Chóó Lémi ka mê diyé dniye, yi tpóknî y:oo noko yepê, Petîlem lee kmêle, nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo dê vyi, nye m:uu koo. ¹⁶ Wod:oo kada a y:ee ngópu, Petîlem límîlímî ngê mî taa dniye, Méli ghee a pyw:ee dumo, Njósép u k:ii dnye ya, apê, Tpómu kamî hosi knî yi kmaapî têtê mu dpî. ¹⁷ Yi m:uu ngópu, apê, Kî vyílo. Kópuni enjel ngê yi tpémi p:uu ye vyi too, pi knî yi ngêêdí a nté tumo. ¹⁸ N:ii knî y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, ngwéti dniye. ¹⁹ Méli ngê yi kópu yilí u gha vy:o yé too, doo nuw:onuw:o dé. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê sipi w:uu y:enê pyu yoo mê diyé dniye, maa p:uu dnye wéti, kópuni ny:ee tumo, kópuni m:uu tumo, yi kópu knî yi l:êê díy:o Chóó Lémi dnye chaa kîgha. Enjel ngê kópuni ye mî vyi too, yi tpémi yinté mîné pyw:ee ngópu.

Yesu u pi u ngwo ntaa ngópu

²¹ Wo pyudu mî loo, woloni ngê Chóó Lémi u l:ii Yesu p:uu t:ee ngópu, u pi ntaa ngópu, apê, Yesu, enjel ngê n:ii u pi Méli ka vyu, ghêlí k:ii mbwili ngê daa pyodo.

Tpómu Chóó Lémi ka u ngwo núw:o ngópu

²²⁻²⁴ Mósisî ngê u dêêpî kópu dyuu vy:o kópu ngma

a d:êê ngê, apê, Pyópuni dê tparamê knomomê, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê a ya yédi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo kíngí nî. Apê, Wo podoy:a choo t:ââ, vy:êmê miyó Chóó Lémi ka choo ñeñe dê, kpêê yiyé pyu ngê adí nk:êênî dê, u tupwó machedê ngê u ngwo adí pyodopyodo. Yi kópu u ntiyentiye u l:êê dîy:o Njósép mupwoknî Njedusalem lee dniye. Mósisî ngê kópu m:uu a d:êê ngê, mye ntiye ngópu. Yi kópu ala. Tp:ee mââ kaani yintómu Chóó Lémi u nêni dé, yi pye mî knî y:oo Chóó Lémi ka dny:oo pywupwi dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo núw:o ngópu.

²⁵ Pi vy:ee ngmêdoo ya, Njedusalem, u pi Simiyón, k:uuchêm u pi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpîmo cháâcháâ, alanté dpîmo nuw:o, apu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdî ngê, pini n:ii nmî Mbwámê ngê wa pyódu, límîlímî ngê taa we. Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu doo ya, ²⁶ ala kópu u kwo a vvu, kwo, Ghêlí daanyi pw:onu, ngmênê nmyi Mbwámê mwiyé wa t:aa. ²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu u pye mî y:oo Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo núw:o ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Simiyón y:i mye dy:ââ ngê. ²⁸ Simiyón ngê tpómu yi kêlê a ngópu, u kedé paa t:ângo, wod:oo Chóó Lémi doo chaa

kîgha, kwo,

²⁹ Mw:ââkó a Lémi, dpodoni a ka nyinê kpo, mo kalé nédi.

Kwo, Ngêê k:oo kaa nédi.

Kwo, Kópuni a ka nyinê vvu,

awêde chi ntiye.

³⁰ Kwo, Pini n:ii nyinê ng-mîdî ngê, nmî Mbwámê,

a chóó a ngwolo dê y:oo

atédî m:uu. *

³¹ Kwo, Pi dyêêdî yintómu yi ngópu nye tpyuu.

³² Kwo, Yélini daa Nju tpémi yi pywápê ngê wa pyódu,

ala tpémi u l:êê dîy:o nyoo Yisíléli tpémi yi pi dmi ndîi ngê wa pyódu.

³³ Simiyón ngê kópuni vyi too, Yesu p:uu, Njósép cha yi ngwétingwéti u kópu ngê pyaa dniye. ³⁴⁻³⁵ Simiyón

yi l:êê dîy:o doo ngêpê, u kuwó dini ghi ngê Yesu u pye Méli ka kwo, Chóó Lémi ngê ala tpémi a ngmîdî ngê, Yisíléli tpémi yinê wa chámé té. Kwo, Yi chóó yi gha dmi yi l:êê dîy:o wa numo chámé té, woni yoo ala tpémi ngê wa ngee té, woni knî y:oo u wépi wa pwaa ngmê, yi chóó wa dyênê dmi. Kwo, Nmî ng:aa t:emî u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê da dy:ââ, ngmênê pi yilí u kwo adnyi kwopwepe, yinê ye k:omodanê pyu ngê adín:aa ya. Kwo, Mu dini ghi ngê anyin:aa nyepê, mbê ngê y:ay:a wanyi pwiyé. *

³⁶⁻³⁸ Pyââ ngmê yi dini ghi ngê myedê loo, u pi Ana, u mî u pi Panuwel, Asê u tii nédê pyópu ngmê.

* 2:30: Taitas 2:11 * 2:34-35: Is 8:14-15; 1 Kódin 1:23; 1 Pita 2:6-8

Pyââ vy:ee, u m:ââ woloy:a mē páádi, u moo k:ii m:ââ pyudu ma ngópu, yed:oo u moo pwene. Yi kuknwe dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalē ngmē k:oo dpīmo ya, yi kēlī ghi dēpē kuwo ngē, w:ēēnī mgídī vy:o Chóó Lémi ka dpīmo ngēpē, u ngēpē wēdēwēdē kīgha u l:ēē díy:o, dye ghi knī ngmē ngē nté dēdpīmo pīpī. Dini ghi n:ii ngē Njósép mupwoknī m:uu too, Chóó Lémi kwuno ngē. U kuwó dini ghi ngē Njedusalem tpémi yi vy:o, n:ii knī y:oo nmī Mbwámē dnye t:âât:ââ, yi yéli ye yi tpémi p:uu dpīmo danēmbum. *

Njósép mupwoknī Nasalet u ngwo mē diyé dniye

³⁹ Mósisi ngē tpómu kamī knī yi p:uu kópuni a d:ēē too, Njósép cha y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngē d:uu tumo, yi p:o mē diyé dniye, Nasalet, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. ⁴⁰ Yi tp:ee yi kaa wo, wēdēwēdē u mēnē yaa wo, Chóó Lémi u kwo dpīmo a vuywo, u nuw:o myedē népwi ngē.

Yesu ngē chóó u maa u ngwo a yó

⁴¹ M:ââ yintómu yi k:oo Njósép mupwoknī Njedusalem dnyimo lēpī, Tp:ee Kaa W:ēēw:ēē u Naa tēdē. * ⁴² Dini ghi n:ii ngē Yesu u m:ââ y:a mē miyó ngē doo ya, yi nááli tēdē mye lee dniye. ⁴³ Dini ghi n:ii ngē yi nááli machedē ngē pyodo, yoo mē

nyalē wo, yi p:o p:o mē diyé dniye, ngmēnē Yesu daa loo, Njedusalem a yaa wo. U pye mī yi lama dēpwo ya, Dpo kuwo ngmē. ⁴⁴ Yinē ye, Nyi yoo knī yi k:ii kada dē ghē dmi. Yi wēni a kēlī ngópu, dēdpīmo nuw:onuw:o. Maa p:uu p:aani n:ii dpī dniye, yi p:aani dini ghi n:ii ngē taa dniye, wod:oo yi tp:ee dpīmo nmy:uu, yi yoo knī ye yi pyipe knī ye dpīmo póó, yipu, Nyi tp:ee angēnē? ⁴⁵ Dēpē pyw:ee ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye Njedusalem mē diyé knopwo, ntumokwodo mī taa knopwo, y:i dpī knopwo. ⁴⁶ Womumo mw:aandiye Chóó Lémi u ngomo chedē mēnē pyw:ee ngópu, apē, Ndiye pyu ndīi knī yi k:ii mu pyede, apē, mu ng:aang:aa té, apē, ye myeka póó. ⁴⁷ Yélini y:oo dnye ng:aang:aa dé, yi nyepēnyepē u kópu ngē pyodo, noko yipu, Kí tpémi u nuw:o ndīi, máawe knī yi k:ii mb:aamb:aa ngē ka danēmbum té. ⁴⁸ U pye mī y:oo dini ghi n:ii ngē a pyw:ee ngópu, ngwéti knopwo, u pye ngē kwo, Kí tpémi. Kwo, Lukwe díy:o ye kópu nye chi d:uu. Kwo, Mī k:ii kīny:oo nmy:uu ngi, nuw:onuw:o u wo my:ee chedē. ⁴⁹ Yesu ngē yepē, Lukwe díy:o dpo nmy:uu nē? Yepē, Angēté, dpī lama daa tóó M:aa ngē u dpodo tēdē dē kaa nē? ⁵⁰ Kópuni ye vuy, Njósép cha y:oo dēpē w:ee ngópu.

⁵¹ Nasalet kwéli a ndē

* 2:36-38: 1 Tim 5:5 * 2:41: Ex 12:1-14,24-27

dniye, Yesu u k:i y:i mē diyé dniye, Yesu ngē yi dnye dē mb:aamb:aa ngē doo nyēmī dē. U pye ngē yi kópu yilí u gha vy:o doo yiyé dé. ⁵² Dini ghi n:i ngē Yesu kaa wo, nuw:o ndî u mēnē yi yaa wo, pi knî ye pi mb:aa ngē doo ya, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngē myedoo ya.

3

Njon Baptist ngē Yesu u maa u ngwo a yó

Mátiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Njon 1:19-28

¹ Lóma tpémi yi king Okas-tas dini ghi n:i ngē pwene, u wo tp:ee Taipidiyas ngē u d:aa a kââdí ngē. M:ââ y:a mē limi mî loo, Sekîdaiya tp:oo Njon ngē u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. Yi dini ghi ngē Lóma lede knî y:oo Nju tpémi dnye y:enē dé, yi kada pini u pi Pontiyas Paléti. Antipas Helodi ngē Nkálili tpémi doo y:enē dé, mu kópu u dîy:o Lóma tpémi y:oo yi kada pini ngē y:oo pyódu ngópu. U mbwó Pilipi ngē Itudiya tpémi Tídakonaitis tpémi yinē doo y:enē dé, Laisaniyas ngē Apîlini tpémi yinē doo y:enē dé. ² Yi dini ghi ngē Nju tpémi yi kpêê yiyé pyu ndîi miyó doo ya, Anas pini dē Kayapas. Yi yéli doo kwo, Sekîdaiya tp:oo Njon w:amî mbêmê doon:aa ya, daa yoo vy:o. Yi dini ghi ngē Chóó Lémi u kópu dyuu y:i mîné nyongo, u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. ³ Njon

mbwaa ndîi Njódan wope wope p:aani p:aani dpîmo lêpî, pi knî ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u yoo kuwa nmyi chóó nmyi ghē dniye. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, n:aa mbápitísîm kígha nmyo, Chóó Lémi ngē nmyi dono yilí u kuwó u ngwo wa kée té, mēdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngē u ngwo wanmyi pyaa dmi. ⁴ Kópuni Yisaya ngē u puku yedē wunē a d:êê ngē, Njon ngē yi ngwo ntiye ngē. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adí kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó, maa mb:aa yidó yé yó. *

⁵ Ghi nkîlînkîlî a nmy:ee tóó,

paa ghi dpî ché tóó,

mbu mbodo myoo ché

tóó,

maa kwolo ngmê dé ntênê dpó yé tóó,

nmî Lémi u maa p:uu duu kíngmê kwo.

⁶ U kuwó dini ghi ngē nmî Mbwámê ngē yi máádi wa a kwolo,

pi yintómu knî y:oo yi pini u ngwo wa m:uu ngmê.

⁷ Njon ngē yoo kwéli dpîmo mbápitísîm kígha, y:i pi yilí u kwo loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitísîm kalé nmîne. Njon ngē yi gha dmi módó, yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe dîy:o nmy-inê nmye, Mbápitísîm mbêmê Chóó Lémi ngē daawa kpada nmo. ⁸ Yepê, Nmyi dono

* 3:4: Is 40:3-5

yilí mwiyé kée tóó. Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilí dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dê ngmêê t:oo. Yepê, Ala kópu namê tpaê, Epílaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vwuwo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vwu, ngmênê nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdí ngmê. Yepê, Vyílo yi yéli ye ada a vwuwo. * 9 Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadí kíyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:ii nt:u mb:aamb:aa ngê daa kelekele, wa kpono, pâa ndiya wa kée.

10 Pi knî y:oo kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu? 11 Yepê, N:ii u mb:êê pee ndîi, pinté yoo míchoo a wopwe dé. Yepê, Nté myenté, n:ii u ngópu nté a tóó, choo yêêpî. 12 Tákisi ngêêpî pyu yoo myedê lee dniye, apê, Njon ngê nye mbápitísîm kalê nmîne. Njon ka póo dniye, kwo, Mâawe, ló kópu ngmanmî d:uu? * 13 Yepê, Tákisi ndapî u ntââ mbêmê dmyina a ngêêpî. Yepê, Yoo namê dódó, nmyi chóó nmyi ndapî ndîi nama a ngêêpî. 14 Helodi u lede ngmê knî y:oo kwo, Nmo angênté dé? Kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu?

Yepê, Pi u tpile módó nangmê ngî, pi p:uu kêemî nangmê kââ. Yepê, Nmyi dpodo u py-wuu p:uu namê danê, u ntââ ngê nmye choo ya.

15 Pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, ndoo apê wu Njon vyílo. Apê, Nmî kada wa ghê, Lóma tpémi wanmî ngm:ii kalê té, yed:oo nmî chóó anmî ya. 16 Njon ngê pi yintómu knî ye yepê, Nê kuu. Yepê, A kada pini kíyedê pwiyé knî, pini n:ii u pi ndîi. Yepê, Nê têdê, d:oo u ntââ, u nkîgh:ê daaní nî. Yepê, Nê tp:ee. Yepê, Mbwaa ngê munî mbápitísîm kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísîm kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbápitísîm kalê nmyo. 17 Yepê, Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:ii yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:ii yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

18 Yesu u kópu mb:aa p:uu Njon ngê yoo daa kópu ngmîdi p:uu doo ndiye kîgha dé. 19 Ngmênê Njon Antipas Helodi p:uu myedpîmo danê, mu kópu u l:êê dîy:o Antipas Helodi ngê u kpâm kpîpî ngê, u mbwó kpâm Helodiyas

t:âmo ngê, kópu dono mê yilí dpímo d:uud:uu. * 20 U kuwó dini ghi ngê Antipas Helodi ngê kópu dono ndíi ngmê d:uu ngê, Njon mbwa k:oo kmungo.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísím kwólu

Mátiyu 3:13-17; Mak 1:9-11

21 Antipas Helodi ngê Njon mbwa k:oo ghêlî daa kmungo, Yesu Njon ka loo. Dini ghi n:ii ngê Njon ngê pi yintómu mbwaa paa kmênê too, Yesu mbwaa paa mye kmênê ngê. U kuwó dini ghi ngê Yesu doo ngêpê, u mî ka, mbóo u ngwo u kwo a kpêmî ngê, 22 Chóo Lémi u Ghê Dmi vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. Mbóo p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyí a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Yesu Kédisu u tii
Mátiyu 1:1-17

23 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ chópu, yi ngwo u m:ââ pyoloy:a ngê doo ya. Yoo alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Yesu Njósép tp:oo, Eli u kee.

24 Eli u mî Matati. Matati u mî Lipi.

Lipi u mî Melîki. Melîki u mî Njanay.

Njanay u mî Njósép.
25 Njósép u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Emos.
Emos u mî Nahum.

Nahum u mî Esîli. Esîli u mî Nankay.

26 Nankay u mî Maati.
Maati u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Seméni.
Seméni u mî Njóséki.

Njóséki u mî Njóda. 27 Njóda u mî Njówanan.

Njówanan u mî Lésa. Lésa u mî Sedapapel.

Sedapapel u mî Siyaltiyéli.
Siyaltiyéli u mî Nédi.

28 Nédi u mî Melîki. Melîki u mî Adi.

Adi u mî Kósam. Kósam u mî Elîmadam.

Elîmadam u mî Edi. 29 Edi u mî Njósuwa.

Njósuwa u mî Eliyesa.
Eliyesa u mî Njódim.

Njódim u mî Matati. Matati u mî Lipi.

30 Lipi u mî Simiyón.
Simiyón u mî Njuda.

Njuda u mî Njósép. Njósép u mî Njónam.

Njónam u mî Elayakim.
31 Elayakim u mî Méliya.

Méliya u mî Mena. Mena u mî Matata.

Matata u mî Natan. Natan u mî Dépidi.

32 Dépidi u mî Njési. Njési u mî Opédi.

Opédi u mî Mbówas.
Mbówas u mî Salímon.

Salímon u mî Nason.
33 Nason u mî Aminatap.

Aminatap u mî Adîmin.
Adîmin u mî Ani.

Ani u mî Hesídon. Hesídon u mî Pedes.

Pedes u mî Njuda. 34 Njuda u mî Njakóp.

Njakóp u mî Yisak. Yisak u mî Epîlaham.

Epîlaham u mî Tela. Tela u mî Nahó.

35 Nahó u mî Seduki. Seduki u mî Leyu.

Leyu u mî Peléki. Peléki u mî Opédi.

Epédi u mî Sila. ³⁶ Sila u mî Kainan.

Kainan u mî Apakîsadi. Apakîsadi u mî Sem.

Sem u mî Nówa. Nówa u mî Laméki.

³⁷ Laméki u mî Mítusîla. Mítusîla u mî Inóki.

Inóki u mî Njadédi. Njadédi u mî Mahalalil.

Mahalalil u mî Kainan. ³⁸ Kainan u mî Inos.

Inos u mî Sėti. Sėti u mî Adam.

Adam u mî Chóó Lémi.

4

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódó

Mátiyu 4:1-11; Mak 1:12-13

¹ Dini ghi n:ii ngê Njon ngê Yesu mbwaa paa kmênê ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu d:ud:umbiy:e a nt:ee ngê. Yesu ngê Njódan mbwááni a kuwo ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê w:amî mbêmê núwo.

² Setan ngê y:i doon:aa dódó, u yi u ngwo doo kwo, Dpodoni Chóó Lémi ngê u kwo a y:ângo, apê, yi dpodo pêdê kuwo ngê.

Wo podoy:a Yesu ngê nté dêpwo pîpî. ³ Dini ghi n:ii ngê dómu u ngwo kele, Setan ngê kwo, Mumdoon yi Chóó Lémi Tp:oo, kî chêêpî ngma a ngini, nté ngê pyódu ngi, ma ngi.

⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini. *

⁵ U kuwó dini ghi ngê Setan ngê Yesu mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu lîmîlîmî ngê y:i u kwo mênê kêma too. *

⁶ Setan ngê kwo, Ala tpile yilî nga wanî kê té, yoo yintómu yi kada wanî kaa ngi, wanyi y:enê dé. Kwo, Yi tpile yintómu a chóó a nêni dé, a chóó n:aa y:enê té. Kwo, Pini n:ii anî ngmidi, u ntââ adî y:enê dé. ⁷ Kwo, A dnye nye nyêmî knomomê, ye ala tpile yintómu yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. ⁸ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini chi châachââ,

kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo. *

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê. Setan ngê kwo, Mumdoon yi Chóó Lémi tp:oo, mumdoon mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka, ¹⁰ mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêêpî ngi.

¹¹ Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo,

ny:i dê chêêpî u mênê daanyinê dêê dê.

¹² Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu a tóó,

* 4:4: Deut 8:3 * 4:5: Njon 12:31; 14:30 * 4:8: Deut 6:13-14 * 4:12: Deut 6:16; 1 Kódin 10:9

Chóó Lémi nmí Yâpwo njini kidima a tókótókó. *

¹³ Setan ngê Yesu doo dódó, u kópu yintómu chedê ngê, ngmênê dêê wo, wod:oo Yesu mwiyé mêdê kuwo ngê. *

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátiyu 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴⁻¹⁵ Yesu Nkálili Wee u kwo mê diyé wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê y:i dpîmon:aa dpodo, p:aani p:aani yi ngêpê ngomo knî yi k:oo lîme wo ngê myedpîmon:aa dêêpî. Yi wee u kwo pi yintómu knî y:oo u pi yi ny:ee ngópu, dnyimo chaa kîgha.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mátiyu 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶ Yesu Nasalet kwéli kaa wo, y:i mê diyé wo. Lîme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, yoo yi k:ii ngêpê ngomo k:oo kee dniye. Dnye ngêpê, u kuwó dini ghi ngê kópu yilí n:ii Mósisi ngê a d:êê too, pi ngmê ngê knî ngma a kp:aa ngê, Yesu u nkwo ghêêdí wo, puku kpââ u l:êê dîy:o yi kada mîné ghê wo. ¹⁷ Chóó Lémi u kópu dyuu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngomo t:âât:ââ pyu ngê yi puku Yesu ka a núwo. Yi puku até yi pywáíí ngê, ala kópu dyuu y:i a pyw:ângo, pi knî yi ngêêdí a kp:aa ngê, yepê,

¹⁸ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nê.

Yinê a ngmidi noo, a ka pê,

Ngópuch:anê knî ye a kópu mb:aa chin:aa tpaépê dé.

A ka pê, Mbwa k:oo yélini a wee, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê a pw:iipw:ii nmyo.

A ka pê, Yélini my:oo a pyede, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywáíípywáíí té.

A ka pê, Yélini pi dono kwulo a pyede, kwulo dp:uu dyé té. *

¹⁹ A ka pê, Pi knî ye dp:uu vyi ngi,

Daa kêmakêma nmí Lémi ngê u yoo a ngêêpî.

²⁰ Yesu ngê puku dmi mê kuwo ngê, ngomo t:âât:ââ pyu ka mê y:ângo. Chóó u ya tédê mēdaa diyé wo, yi kada mîné yaa wo, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Ala ngwo a dêêpî. Ngêpê ngomo k:oo pi yintómu knî y:oo dnye y:enê. ²¹ Wod:oo dêêpî kn:ââ ye chópu, yepê, Kópuni nmye d:a kp:aa, awêde a chóó dí ntiye. ²² Kópu mb:aa ye yilí vyu, yi nuu u kópu ngê pyaa dniye. Noko yepê, Kí kópu mb:aa lónté a tpaépê té, daa ndiye pyu ndíí, Njósép tp:oo. ²³ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê yepê, Ala mgongo kópu a ka wanmyinê vyi ngmê, a ka nye, Mumdoon yi kpeede, ye nyóóchóó mé pyi ngi. Yepê, Ala kópu a ka am:ii vyi ngmê, Pi knî y:oo ala kópu nmo a vyi ngópu, Nê ngê kópu ndíí yilí Kípêênnyem a d:uud:uu ngê, a ka nye, ala ngwo yinté kópu knî nmí

* 4:13: Hipílu 2:18; 4:15   * 4:18: Is 61:1-2

ngópu ngmê d:uu ngi, ye u ngwo nga wanmo kêlîmî mbê dmi. ²⁴ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmêna:aa tpaê. Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê. ²⁵ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha u dye ghi ngê Yisîléli tpémi Chóó Lémi ka dêdnya a kêlîmî. Yepê, Chóó Lémi kée ngópu, u komo kapî pyu Ilacha ka dêdnya a ng:aa. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê tpii dêpê gh:ay ngê, m:ââ pyile d:ââ wéni. Yepê, Yi ngwo m:uu ghê wo, nté chedê ngópu, dnye dómudómu. * ²⁶ Yepê, Yisîléli tpémi yi vy:o kuknwe yilî doo dómudómu, ngmêna Chóó Lémi ngê Ilacha ngmê ka daa dy:ââ ngê, Ilacha ngê daangmê ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi u ngwo mb:ii too, Ilacha kn:aa dyámê pee p:uu dy:ââ ngê, Sadepata pyââ y:i ngmêmi ngópu, yi m:uu u dye ghi ngê yi pyópu daa pwene. * ²⁷ Yepê, Yinté kópu mu ala, Ilasa u dye ghi ngê, k:omo tpile Yisîléli tpémi yi vy:o pi yilî yi p:uu too pee mbii leprîsi doo ya, ngmêna Ilasa ngê daangmê ngópu. Yepê, Pi mu ngmidi pyi ngê, daa Yisîléli pi, u pi Naaman, Sidiya pi. * ²⁸ Yi ngêpê ngomo k:oo pi yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu ny:ee tumo, a w:ee ngópu, apê, Kî pini nmî p:uu a mgongo. ²⁹ D:ud:umbiy:e u kwo nod:e

dniye, ghêêdî dniye, Yesu mgîmî ngópu, kuwa núw:o ngópu. Yi p:aani u maknopwo paa ghi ngmêdoo ya. Yesu y:i núw:o ngópu, apê, Yi nm:uu d:ii, apê, pw:oo we. ³⁰ Ngmêna yi kêlê a pwii wo, yi vy:o mî loo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Mak 1:21-28

³¹ Yesu Kîpêenyem loo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Lîme wo knî yi k:oo yoo dpîmo ndiye kîgha dé. ³² Kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o kópuni ye dpîmo tpaê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpaê dé. Noko yipu, U kópu yilî yintómu ndê kópu dé. ³³ Lîme wo ngmê ngê ngêpê ngomo k:oo pi ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini ngê yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e mbwolo, ³⁴ kwo, Yesu Nasalet pi. Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo, nyi u nuu u pi. ³⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi kmêna ngê yi pini yi ngópu mbwódo danê ngê, dyââpe u ngwo daa t:ângo, wod:oo yi pini a kuwo ngê. ³⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, noko yepê, Kî lónté kópu. Noko yepê, U wêdêwêdê

* **4:25:** 1 Kings 17:1,7; 18:1; Njems 5:17 Kings 5:1-14

* **4:26:** 1 Kings 17:8-16 * **4:27:** 2

ndî, u pi mye ndî, kmêna knî y:oo u dnye dpî ny:ee ngmê, u ngwo dpî ngm:ii kalê té. ³⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, Yesu u pi ngê yi wee a ngêédî.

Yesu ngê Saimon u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mátíyu 8:14-17; Mak 1:29-34

³⁸ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê a pwii dniye, Yesu Saimon u p:aa pee loo, u ngomo k:oo kee wo. Saimon u mbywé pyââ doo mbii, Yesu ka yuu até yedê y:ee ngópu, kwo, U ntââ wany:uu pyi? ³⁹ Yesu u kwo loo, u nkîgh:ê mî ghê wo, yi mbii ka kwo, Ye pyópu a kuwo ngi. Wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mé ghêédî wo, nté ye mé y:ângo.

⁴⁰ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê yélini yi yoo dnye mbii, yi yéli y:oo yi pwopwokopwe yoo Yesu ka a úuw:o tumo. K:omo tpile daa mbii ngmídi ye doo ya, ngmênê Yesu ngê kêê yi mbêmê ngmêngmênté doo yiyé, doo pyipyi dé.

⁴¹ Mbii pyu yoo yi vy:o n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yoo yi komo y:oo dnye kapî, dnye kââ, Yesu ka kópu, Nyi Chóó Lémi Tp:oo. Yesu ngê danêmbum ye doo kwódukwódu, mu kópu u díy:o ala kópu yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, kí vyílo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu

pi yintómu yi lama ghêli k:ii yaa we. Yesu ngê yi kmêna yintómu ngm:ii kalê too.

Yesu ngê Kîpêênnyêm u ngwo a kuwo ngê

Mak 1:35-39

⁴² Womumo mw:aa mgîdí vy:o, Yesu ngê kada a y:ângo, pi kwéli dêpwo a ya, y:i loo. Pi knî y:oo dnye nmy:uu. Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Ng:ii mwiyé mî ya kmêle. ⁴³ Yepê, Doo u ntââ ala p:aani u mo daanî ya. Yepê, P:aani p:aani kópu mb:aa ye myenín:aa tpaépê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye nîmo danêmbum. Yepê, Yi dpodo nédê Chóó Lémi ngê a kaa noo. ⁴⁴ Yi dyámê pee p:uu p:aani p:aani dpîmo lèpî, yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa dêêpî.

5

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmídi too

Mátíyu 4:18-22; Mak 1:16-20; Njon 1:35-51

¹ Dye ghi ngmê ngê Yesu Nkenesadet Kpé Lêê u nkîgh:ê atédoo kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye doo tpaépê. Pi yilí ngê pyodo, dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, Yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmî ny:oo. ² Yesu ngê tíi pââ p:uu dinki miyó até yi módu, woni Saimon mbwémi Andru yi dinki, woni Njems mbwémi Njon yi dinki. Yi yéli nipi dnyimo dpodo. Yesu ngê apê, Yi dinki dê atédê pêédí d:oo, apê, yi peede u

pwoo dê mu ghêêghêê d:oo.
 3 Yesu ngê Saimon ka kwo, Saimon. Kwo, Nîinki gh:ay yó, k:oo n:aa wowo, kyedekyede mu mwada y:i núw:o nédi, pi knî ye y:i nîmo dêêpî. Saimon p:uu y:oo yi kópu d:uu ngópu, dinki mwada kêténi núw:o ngópu, Yesu k:oo doo a ya, yoo u ngwo doon:aa ndiye kigha dé.

4 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlí ngê, Saimon ka kwo, Dinki kpé u kwo núw:o koo, pwoo y:i anyi kée yó. * 5 Saimon ngê kwo, Mâawe. Kwo, Ala mgídí dp:o vy:u, pwoo k:oo te doo gho. Kwo, Ngmênê kópuni a ka chi vyi u l:êê díy:o, pwoo kpé u kwo nmono kéké. 6 Dini ghi n:ii ngê pwoo kée ngópu, te yilí a gho, daa kêmakêma te knî y:oo pwoo pí chaa ngópu, 7 wod:oo yi pyipe knî ye dnye kpede, yepê, Nmyi dinki al:ii a núw:o yó, anyi ngee nmédi. Wod:oo yi pyipe yoo y:i loo, mí ngee tumo, dinki dê yi k:oo te yilí ché ngópu, daa kêmakêma pí vy:êê knopwo. 8 Dini ghi n:ii ngê Saimon Pita ngê yi kópu yi módu, Yesu yu km:ee dyimê wo, yu mbodo dê y:e k:ame ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kwo, nyi nmî pwo pini ndêndê. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe, mu kópu u díy:o né pi dono. Kwo, Doo u ntââ a nkîgh:ê daanyi kwo. 9 Saimon u yoo knî yi k:ii yi ngwétingwéti u kópu ngê pyodo, 10 Sepédi tp:oo dê Njems mbwémi Njon yi

ngwétingwéti u kópu ngê mye pyodo. Yesu ngê Saimon ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ntee nye te vyuwó yédi, mu dini ghi ngê yinté anyin:aa pi vyuwó. * 11 Wod:oo yi dinki dê tii pââ p:uu a pêédí dumo, yi tpile yilí yintómu y:i a kuwo tumo, Yesu u kuwó ghê dniye.

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya

Mátiyu 8:1-4; Mak 1:40-45

12 Yesu p:aa ngmê doo ya, y:i pi ngmê u kwo a loo. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, kwodokwodombiy:e k:ame ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, Mâawe. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. 13 Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê. 14 Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amí m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nímê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamí nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. * 15 Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:êê mí chaa ngê, pi yintómu knî y:oo

* 5:4: Njon 21:3-7 * 5:10: Luuki 11:23 * 5:14: Lev 14:1-32; Luuki 17:12-14

Yesu u pi mî ny:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi dêpwo a ya, Yesu dnye yâmuyâmu, woni knî y:oo u yi doo kwo, U kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni knî y:oo u yi doo kwo, Nyi pyi nmíne. ¹⁶ Yesu ngê dpîmo a kuwokuwo dé, pi kwéli dêdpîmo a ya, yi dpîmo lêpî, u Mî ka yi dpîmon:aa ngêpê. *

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mátíyu 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷ Wo ngmê ngê Yesu ngomo ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé. Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi myednye kwo. Yi yéli daa p:aa ngmidi a ndê dniye, woni yoo Nkálili Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njuda Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njedusalem a ndê dniye. Pi pyipyi u l:êê díy:o, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê Yesu u ntâa ngê doo ya. ¹⁸ Pi ngmê knî y:oo ngmítédmi mbêmê pi ngma a dnyinê ngópu, Yesu kwéli doo ya, yi p:aani pee a núw:o ngópu. Yi pini kpâlî dê ntóó dê. U yi y:e doo kwo, Nmî pyipe Yesu u ngópu nm:uu tpyé, nyi pyi ngê. ¹⁹ Ngmênê maa dêpwo ya, pi yilî ngê pyodo, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Wod:oo yi pini ngomo pw:ono km:êê ngópu, ngomo pw:ono puu ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini u ngmítédmi mbêmê yedê ngê y:i a ghîpî ngópu, Yesu u ngíma mî yé ngópu. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê

Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A mbwó, nono yilî yintómu dí chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. ²¹ Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo noko dnye danêmbum, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdî. Noko yepê, Chóó Lémi mu ngmidi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dí chedê. Noko yepê, Doo u ntâa pi ngê yinté kópu d:uudpî vyi. ²² Kópuni tumu vyi tumo, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nmye nuu mbumu té. ²³⁻²⁴ Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntâa ngê yinê a pyódu noo, u ntâa dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dí chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kí kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êédé, ngmítédmi a ngini, p:o lili. ²⁵ Yi ngwo yi pini yi vy:o ghêêdî wo, ngmítédmi n:ii mbêmê doo dpî a ngêêdî, Chóó Lémi u chaa kîgha kn:ââ y:i a chópu, u p:o dí. ²⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, mye nkíngê mbê dniye, apê, Nmî pwo pini nmî vy:o ayi kwo. Chóó Lémi chaa kalê ngópu, apê, Nyepênypê u kópu knî

* 5:16: Mak 1:35

awêde ngmudu m:uu.

Yesu ngê Lipi u ngwo ng-midi ngê

Mátiyu 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi. Yi pini ndapî ngêêpî u ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. ²⁸ Wod:oo ghêêdî wo, u tpile yintómu a kuwo ngê, Yesu u kuwó ghê wo.

²⁹ U kuwó dini ghi ngê Lipi ngê Yesu u l:êê díy:o kmaapî ndîi ngma a pwââ, u ngomo k:oo. Yi kmaapî tédê tákisi ngêêpî pyu yilî mî ta, pi yilî mye ta, nipi dnye kmaapî. ³⁰ Pádisi yoo dêêpî pyu yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii nmye kmaapî té, nmye mbwaa ndanî té. ³¹ Yesu ngê yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê. ³² Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo, yenipi, Nmyi dono kée tóó, Chóó Lémi ka mê diyé dmyeno.

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum

Mátiyu 9:14-17; Mak 2:18-

²² ³³ Yesu ka kwo, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté dpî kpîpî ngmê, Chóó

Lémi ka dpodombiy:e u ngwo a ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi yoo yi p:uu ndiye pyu knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi, a mbwaa ndanî nyédi. Kwo, Yinté myedny:oo d:uud:uu, nté myedny:oo kpîpîkpîpî. ³⁴ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. ³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mêdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê.

³⁶ Yesu ngê yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê kpîdí kamî dpî pwila, daawa chaa, kpîdí mbwee p:uu puu u ngwo daawa a kââdí. Yepê, Yi kópu wa d:uu knomomê, u kpîdí kamî wa dyênê, kpîdí pee kamî daa kpîdí mbwee u pee, miyó dê dono ngê wa pyaa knî. Yepê, Kpîdí pee kamî, kpîdí pee mbwee daa numo yi pee dê, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dê.

³⁷ Yepê, Wain kamî nmye

ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. ³⁸ Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. ³⁹ Yepê, Wain mbwee n:ii nmye ndanî ngmê, u nt:u kópu nmyi l:êê ghi mbwee dé. Yepê, N:ii ngê wain mbwee dpî nda, kamîni dini ghi n:ii ngê dpî d:uu, dpî mb:ii, dpo, Wain mbwee yi mb:aamb:aa. Yepê, N:ii ngê u l:êê ghi mbwee daawa kée té, a kópu kamî u mênê daawa yââ.

6

Yesu ngê líme wo p:uu kópuni vyyu

Mátíyyu 12:1-8; Mak 2:23-28

¹ Líme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo, * ² Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o nmî líme wo ngê nmye dpodo té? * ³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? * ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii

mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbidédi knî ngma a ngêêdî, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbidédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. ⁵ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dépê t:ângo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedé ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ, líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mátíyyu 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶ Líme wo m:uu ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo kee dniye, yoo doo ndiye kígha dé. Pi yi vy:o ngmêdoo kwo, u wéni pee kóó ntóó. ⁷ Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo y:i myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dépê y:ee tumo, apê, Nmî líme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyíkondyíko. * ⁸ Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, kóó ntóó ka kwo, A gh:êêdé, pi knî yi ngíma a nkígh:ê anyinê ghé. Wod:oo yi pini ghêêdî wo, Yesu ka loo, yoo yi ngíma mîné ghê wo. ⁹ Yesu ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Líme wo ngê kópu

* **6:1:** Deut 23:25 * **6:2:** Ex 20:10
13:14; 14:1-5

* **6:3:** 1 Sam 21:1-6 * **6:7:** Luukí

mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? *

¹⁰ Doo y:enê dé, kóó ntóó ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Yinté d:uu ngê, kóó mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ¹¹ Yi kópu kada pini yoo yi nódo dnyinté daa kele, d:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, noko yepê, Ló kópu u ngwo ngmanmí d:uu. *

Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó u ngwo ngmídi too

Mátiyu 10:1-4; Mak 3:13-19

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu ngmê mbêmê loo, Chóó Lémi ka doon:aa ngêpê, mgídí mē wââ kwólu. ¹³ Dini ghi n:ii ngê wa wo, p:uu ndiye pyu kní ye ka wo, yepê, Al:ii a pwiyé dmyeno. Pi y:a mē miyó ngmídi ngê, u dyépi ngê pyódu too. ¹⁴ Yi pi dmi Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Pilipi Mbatolomyu limo wono, ¹⁵ Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alípayas tp:oo. Saimon yono, pini n:ii yoo woni kní yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmí ngm:ii kalê té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma lede kní y:oo dny:oo y:enê nmo. ¹⁶ Njudas mē ngmê, Njems tp:oo. Njudas Kédiyót pi mē myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî, myedpîmo pi pyipyi

Mátiyu 4:23-25

¹⁷ Mbu mbêmê dini ghi n:ii ngê mēdê ghêpê dniye, mbu vuywo kuwó ndîi ngmê mbêmê taa dniye. Y:i pi dêpwo ghêdê, Yesu u paa u dí pwaa ngópu. Yi yéli yi vy:o p:uu ndiye pyu yilí doo kwo. Yélini Yesu ka lee dniye, daa p:aa ngmídi a ndê dniye, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani a ndê dniye, Njedusalem tpémi myedê lee dniye. Ntii chedê yoo myedê loo, Taiya p:aani dé Saidon a ndê dniye. Yi yéli daa Nju tpémi. ¹⁸ Woni kní y:e u yi doo kwo, Yesu u dêêpî kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni kní y:e u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne. Wod:oo Yesu ngê pyi too. Yélini kmêna kní y:oo dyênê tumo, mye pyi too. ¹⁹ N:ii kní y:oo kêê p:uu dnyimo yiyé, u wêdêwêdê mbêmê dnyimo pyiyépyiyé. Yi kópu u l:êê díy:o yoo dnye kadakada.

Yesu mbu paa u ngwo doo dêêpî

Mátiyu 5:1-12

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo doo y:enê dé, yepê,

K:omo tpile nmyo pinté yoo,

ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yinê a ngmídi nmyoo,

kóó k:oo wa kaa nmyo.

²¹ Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye dómudómu té,

* 6:9: Njon 7:21-23 * 6:11: Luukí 11:53-54

ngmênê nmyi gha dmi
mb:aamb:aa ngê choo ya,
mu kópu u díy:o díyo
wanmy:uu pile dmi.

Yepê, K:omo tpile ala ngwo
nmye mbê té,

ngmênê nmyi gha dmi
mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u díy:o díyo an-
myin:aa yumu. *

²² Yepê, K:omo tpile nê
Chóó Lémi u Pi Ndêndê,
ngmênê a l:êê díy:o pi kní ye
wanmyi diya dmi, wa mb:ii
nmyo, amye kée nmyo. *

²³ Yepê, Yi dono vy:o nmyi
gha dmi mb:aamb:aa ngê
dpí pyaa dniye, myoo pywáí
dniye, dono ngê kîngí pyaa
dmi, mu kópu u díy:o yi mgíní
vyímí u pywuu mb:aa wan-
myimo ngee ngmê, mbóó
p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi
mo nmye wa pyódu. Yepê,
Yinté kópu kní yi kn:ââ kní
y:oo Chóó Lémi u komo kapí
pyu kní y:e wunê kîmyedê
d:uu tumo.

²⁴ Yepê, N:ii dé ndáápi yoo,
dmyinê nkîngê.

Yepê, K:omo tpile nmyi
ndapí ndîi dé,

mb:aamb:aa ngê nmye
pyede,

ngmênê díyo yi kópu
machedê ngê wa pyaa dmi,

dono anmyinê pyw:ee
ngmê. *

²⁵ Yepê, N:ii dé u ntââ
mbêmê nmye pyede,

dmyinê nkîngê, díyo an-
myin:aa dómudómu.

Yepê, N:ii dé a yumu té,

dmyinê nkîngê, díyo an-
myin:aa mbê.

²⁶ Yepê, Pi yintómu kní
y:oo adnyi chaa kîgha nmy-
omomê, ye dmyinê nkîngê.
Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u
komo ndêndê ngê dnyimo a
kapí, pi kní y:oo dêdnyimo a
cháâcháâ dé. Yepê, Yélini y:oo
yi chóó yi kópu dyuu dnyimo
a tpaépê dé, pi kní y:oo vyílo
yidnyimo chaa kîgha dé.

Yesu u dêêpí kópu dyuu

Mátiyu 5:38-48; 7:12

²⁷ Yesu ngê yepê, Yélini a
ka nmyinê ng:aa té, ala kópu
ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile
pi kní y:oo dono nmye ad-
nyi d:uud:uu, ngmênê ntââ ye
nangê vy:u. Yepê, Yélini ye
anmyi diya dmi, yi nuu ghi
dmi nmyi nódo choo ya, kópu
mb:aa y:e dmyinê d:uud:uu
dé. *

²⁸ Yepê, N:ii ngê
dono nmye wa d:uu, u l:êê
díy:o dmyinê ngêpê. Yepê,
N:ii ngê nmyi mgapí u yi
adí kwo, u mb:aamb:aa Chóó
Lémi ka moo dmy:ee yó. *

²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê nmyi
teknápwo dê dêê knomomê,

wopee u kwo my:oo y:ee yó,
y:i myedo dêê ngê. Yepê,

Pi ngê nmyi nkuwo kpídí dé
t:âmo knomomê, nmyi mbwo

kpídí myoo t:âmo ngê, u kwo
nangê kwódu. ³⁰ Yepê, N:ii

ngê tpileni nmye dê dmy:ee
knomomê, u kwo dpí y:ee
yó. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi

tpile ngmêdê ngí knomomê,
u kwo nangê vyi, A ka mêdê

* 6:21: Tpyuu 7:16-17

* 6:22: Njon 16:1-2; 1 Pita 4:14

* 6:24: Njems 5:1-6

* 6:27: Lóma 12:20; 1 Pita 3:9

* 6:28: Lóma 12:14

ki. ³¹ Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé.

³² Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adí ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndî ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kéle, Pi dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya. ³³ Yepê, Nmyi yoo knî yi k:ii anmyi numo ngêêpî knomomê, yi kópu Chóó Lémi ka daa ndî kópu. Yepê, Yoo dono mye yinté dé, a numo ngêêpî nyédi. Yepê, N:ii dé doo u ntâá dé, daawa ngee nmyo, wanmyi ngee t:oo, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu. ³⁴ Yepê, Pi ka ndapî anyi y:oo, u kuwó dini ghi ngê amoo wumo knomomê, Chóó Lémi ka yi kópu daa ndî kópu. Yepê, Yoo dono y:oo yi kópu mye d:uud:uu ngópu, noko ndapî a yémî ngópu, numo piy:e mé wumwe nyédi. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî ngmanmyi y:ee ngmê, wumwe u pi ye daanmyi vyi ngmê, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu. ³⁵ Yepê, Ala kópu kamî dmyinê d:uud:uu. Yepê, Yélini y:oo dono nmye a d:uud:uu ngópu, ye mêdmyinê mb:aamb:aa.

Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî dmyinê yémî, wumwe u pi ye mênangê vyi. Yepê, Yinté anmyi d:uud:uu, ye u Dîghê Lémi ntee a tóó, yinté anmyi ya. Yepê, K:omo tpile yoo dono dé, Chóó Lémi daa kwunokwuno ngópu, ngmênê kópu mb:aa ye yilí wunê d:uud:uu ngê. ³⁶ Yepê, Nmyi Mî ka yoo ntee dpî ch:anê dmi, yinté yoo nmye myedny:oo ch:anêch:anê. *

Pi u pi dyede

Mátiyu 7:1-5

³⁷ Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. Yepê, Pi knî yi kn:aadi te kópu ndî ngê nangmê pyódu, nmyi kn:aadi te kópu ndî ngê u nkwo daawa pyódu t:oo. Yepê, Pi knî yi dono kópu nmyi kuwó dpî kéé tóó, nmyi dono kópu yinté yi kuwó u nkwo wa kéé t:oo. * ³⁸ Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê u nkwo ada a yeedeyeede nmyo, mtíkó ngê kêê nmye daawa a t:oo, mb:aamb:aa ngê wa a nt:ââ. Yepê, Pi knî ye angéntoo yeedeyeede ayinmyi kîgha, Chóó Lémi ngê yintoo yeedeyeede nmye amyedê kwolo. *

³⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ngwokokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolo dê dono ngê myekîngí pyaa knî. Yepê, Miyó dê ngwolo kopwe dê, ye lónté adpî paa?

* 6:36: Epeso 4:32 * 6:37: Mát 6:14; Njems 2:13 * 6:38: Prov 19:17

Yepê, Maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amî dyimê knî. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Pi knî ye maa mb:aa nê kêma, yi pini u lama maa mb:aamb:aa ngê choo ya, yi máádi kîngî kn:aadi. ⁴⁰ Yepê, Pwool:âmol:âmo n:ii ngê nmyi nuw:o adî kîgha, doo u ntââ yi pini u kada daanmyimo y:aa dmi. Yepê, Kópuni yilî u mênê adnyi ya, anmyi ndê t:oo, doo u ntââ kn:aa kópu daamunmyi ndê ngmê. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi l:êê ghi dmi nî wáti té, yi pini u dono kópu kîngmê ya, mu kópu u díy:o yi kópu dmi p:uu amye ndê ngmê. ⁴¹ Yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadî ya knomomê, lukwe díy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadî ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mye pyede. ⁴² Yepê, Lukwe díy:o yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nmî mbwó, tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe díy:o nmyi lama daa tóo nmyi chóo nmyi ngîma tpile kmono pee ndîi mye pyede. Yepê, Nmyo komodanê pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mwiyé dpo ngî tóo, u kuwó dini ghi ngê yéli mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóo nmyi dyââpe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyââpe nangê pwaa té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum

Mátiyu 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chikini n:ii nkwodo kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwodo d:uudpî kaalî, myenté pwópwó n:ii nkwodo dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwodo mêd:uudpî kaalî. ⁴⁴ Yepê, Chikini n:ii chóo dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dáâ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyiné w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwodo kéme kîgha daanyiné ngee, dpumo nkwodo t:aa kîgha myedaanyiné ngee. ⁴⁵ Yepê, Yoo myenté. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpaépê ngê. Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpaépê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpaépê too. *

Ngomo wuwó pyu dê yi mgongo danêmbum

Mátiyu 7:24-27

⁴⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o a pi ndîi ngê nmye pyépi ngmê, a ka nmyimo, Nmî Lémi. Yepê, A dnye daa nmyi ng:aa. * ⁴⁷ Yepê, Pini n:ii a ka wunê lèpî yédi, a kópu dyuu wumê ng:aang:aa ngê, myewumê chââchââ too,

* 6:45: Njems 3:10-12 * 6:46: Mát 7:21

yi pini p:uu mgongo nmye ngmên:aa kîgha. * 48 Yepê, Ngomo dini ghi ngê dpî wó, k:ââ u mgî mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpî wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó. Yepê, K:omo tpile ló yópu ndîi ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpî tpaá. 49 Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:oo, daa cháâcháâ too, yi pini p:uu mgongo nmye my:oon:aa kîgha. Yepê, Yi pini ngê u ngomo dnyinté dpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té. Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límî k:ii dpî tpaá, dpî tpikimbiy:e.

7

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Mátíyu 8:5-13

1 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlí ngê, yed:oo Kípêêníyêm loo. 2 Lóma lede yoo yi kada pini ngmê y:i doo ya. Yi pini u dpodo pyu yoo yi vy:o u dpodo pyu ngmê, u nuu u pi, doo mbii, daa kêmakêma doo pwopwo. 3 Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê Yesu u pi nyongo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo u kada pini knî u kwo ngmê dy:ââ ngê, yepê, Ala kópu u kwo nyi vyi yó, U ntââ wa a lê, a dpodo pyu amî pyi. 4 Yesu ka a lee dniye, yi kópu u kwo mî vyi ngópu,

kwo, K:omo tpile daa Nju pi, Lóma pi, ngmênê pi mb:aa. Kwo, U ntââ u dpodo pyu wany:uu pyi. 5 Kwo, Nmî yoo Nju tpémi yi k:ii nmî nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê u nódo a tóó, chóó u ndapí ndîi kée ngê, nmî ngêpê ngomo u ngwo nmî wó. 6 Wod:oo Yesu ngê ngm:êê too. Kada pini u ngomo chedê daa kêmakêma dnye taataa, kada pini ngê u pyipe yoo Yesu ka m:uu dy:ââ ngê, kwo, Kada pini ngê atéda dy:ââ nmo, nmodê, Nyi a ngomo k:oo kídangê ní, mu kópu u díy:o d:aa u ntââ, nmodê, doo u ntââ a ngomo k:oo daawa a kee. 7 Nmodê, Yi kópu u l:êê díy:o u kwo d:oo n:ee. Nmodê, Nyi muchoo a ya, ngmênê kópu ngma a vyi ngê, a dpodo pyu u ngwo a pyiyépyiyé. 8 Nmodê, Kópuni nyi ngê wunê tpapê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Nmodê, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpî d:uu. Nmodê, Kópuni a lede knî ye dpî vyi, dpî d:uu ngmê. Nmodê, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Nmodê, Nyi ngê a dpodo pyu u l:êê díy:o pyiyépyiyé u pi a vyi ngê, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé. 9 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepênyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu ye diyé wo, yepê, Yisîléli tpémi yi vy:o wuntoo kêlími pyu d:oo ngmê módu. 10 Kada pini ngê yélini Yesu ka dy:ââ

* 6:47: Njems 1:22

too, dini ghi n:ii ngê u ngomo k:oo diyé dniye, apê, Kada pini u dpodo pyu kîmaa pyiyé.

Yesu ngê kuknwe tp:oo u ngwo mêdê pyidu ngê

¹¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, pi mê yilí yi k:ii p:aa ngmê lee dniye, u pi Néénî. ¹² Dini ghi n:ii ngê yi p:aani chêêpî mbwa chedê taa dniye, yi p:aani tpémi y:oo pi ntóó kuwa ngma a pw:ii ngópu, u kmênêkmênê tédê dnye néne. Pini n:ii ntóó dnye dnyinédnyinê, yi pini kuknwe ngmê tp:oo, u tidê mbwó dêpwomu ya, d:o mu ngmidi. Yi p:aani pi yilí yi kuknwe u k:ii dnye ya.

¹³ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê yi kuknwe módu, u kwo ch:anê wo, kwo, Namê mbê.

* ¹⁴ Wod:oo ntóó u pyinê ngwódu, ngmítédmi p:uu kêê yó. N:ii kní y:oo dnye dnyinédnyinê yi paa u dí dmi puwâ, wod:oo Yesu ngê yi pini ntóó ka kwo, Kí pini, a dnye nyeni, a pyidu, ntênê yey. ¹⁵ Wod:oo yi pini a pii wo, ntênê yaa wo, danêmbum kn:ââ mê chópu, Yesu ngê u pye ka mê y:ângo. *

¹⁶ Pi yintómu nkíngê mbê dniye, Chóó Lémi dnye chaa kîgha, noko yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ndîi nmî vy:o ngmatédê t:aa. Noko yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ da chaa. ¹⁷ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê yi wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo yaa wo, Njuda

Wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo mye yaa wo.

Njon Baptist ngê pi miyó Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Mátiyu 11:2-19

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, chóó p:uu ndiye pyu kní y:oo Yesu ngê kópuni yilí doo d:uud:uu, u kwo a nté tumo, wod:oo Njon p:uu ndiye pyu miyó ye mbwolo, ¹⁹ nmî Lémi ka dy:ââ doo, yepê, U kwo dpî póó cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka lee knopwo, kwo, Njon Baptist ngê nga atédê dy:ââ nyo, nyedê, U kwo dpî póó cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? ²¹ Yi ngwo dini ghi ngê, yi tpódu yi ngópu Yesu ngê mbii pyu daa ngmidi pyi ngê, woni yi mbii u mo u mo dé, ngwolo kopwe daa ngmidi mye pyi ngê. Yélini y:e yi kmêna dnyimo kwo, yi kmêna ye ngm:ii kalê too. ²² Njon p:uu ndiye pyu dê ye yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilí Njon ka dpumo nté tóó. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilí Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té. Kwipi, Yélini dédnyimo vyuwo, yélini méka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dédnyimo m:ii, méka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kîmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ

* 7:13: Luukî 8:41-42,49-55

* 7:15: 1 Kings 17:21-24; 2 Kings 4:36

dé, dnye mêka nyêmî ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mêtâyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyêmî ngmê. *
 23 Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

24 Dini ghi n:ii ngê Njon p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi knî ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amî mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdoo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyêmî? Yepê, Kêle. 25 Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpîdí mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpîdí mb:aa dé, u nté ndapî yilî, w:amî mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi. 26 Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apii? Yepê, Nyáâ, yi pini yi vyílo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu yintómu mêtê kuwo too, yi pwo pini ngê mê too. 27 Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, u komo kapî pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ey:ee pyu ngada wanî kââ,
 maa yinê amînê yé.

28 Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamî vy:o wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

29 Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, pi yilî mye yi k:ii, Njon u kópu dyuu ny:ee ngópu, apê, Ndê kópu, apê, Chóó Lémi u maa mb:aa kînmî kn:aadi ngê. Yepê, Yi yéli yintómu Njon ngê mbápitísím kalê too, 30 ngmênê Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi u maa kn:aadi ngópu, Njon u wépi pwaa ngópu. *

31 Yepê, Yi yéli lónté yéli. Yepê, Lukwe díy:o Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. 32 Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi, yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. 33 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpîkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpîmo tpapê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêtê ghéti.

34 Yepê, K:omo tpile nté dîni

* 7:22: Is 35:5-6; 61:1; Mát 15:30-31; Mak 7:32-37; Luukî 4:18; 5:12-13; 7:12-16

* 7:30: Mát 21:32

kpîpîkpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli ñuknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndî. Dpo, Tákisi ngêêpi pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. *

³⁵ Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalí, pi kní y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê.

Yesu ngê pyópuni u dono yili chedê ngê

³⁶ Pádisi ngmê, u pi Saimon, Yesu ka kwo, A p:aa pee nté dp:uu ndii, wod:oo yi pini u ngomo k:oo kee dniye, kmaapî tédê dnye ya. ³⁷ Yi p:aani pyââ ngmêdoo ya, mââ ti módó. Yi pyópu ngê yi nyongo, apê, Yesu Saimon u ngomo k:oo ka tóó, u k:ii ka kmaapî té. Yi pyópu ngê pód:a ngma a ñuwo, tuu mb:aamb:aa. ³⁸ Saimon u ngomo k:oo kee wo, Yesu u nkígh:ê mî ghê wo, yu km:ee dyimê wo, y:i doo mbê, Yesu yu kpâpu dê ngimi ngê a ndê doo. Dini ghi n:ii ngê mbê a kêlî ngê, mbodo gh:aa dmi pywálî ngê, Yesu yu dê u ngwo mê pyi doo, mye nt:uu kalê doo, tpileni d:ââ a ñuwo, yu kpâpu dê yi mbêmê a pii ngê. ³⁹ Yi Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, u gha vy:o apê, Kí pini ngê Chóó Lémi u

komo ndêndê ngê wo kapî, ye pyópu n:ii ngê a vyêpîvyêpî, pêdê w:ee, pêdê, Kí pyópu ngê pyââ dono, u wépi paa puwâ. ⁴⁰ Yesu ngê Pádisi ka kwo, Saimon. Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpapê. Saimon ngê kwo, Mââwe. Kwo, Vyi ngi. ⁴¹ Yesu ngê kwo, Pi miyó dê y:oo ndáapi ngmê ka ndapî kní ngmê dmy:ee ngópu, kwo, Dîyo am:ii wumo té. Yesu ngê kwo, Woni ngê limoy:a dmy:ee ngê, woni ngê limo yono y:a dmy:ee ngê. ⁴² Kwo, Yi pini dê y:e wumwe doo u ntââ ngê pyodo, wod:oo yi ndáapi ngê yi tpódu yi tp:uu dê chóó mêtê kêlî doo. Kwo, Saimon. Kwo, Nga n:aa póó. Kwo, Ló pini nódo yi ndáapi u nuu ghi ntênê wa yââ? ⁴³ Saimon ngê kwo, Ndo. Kwo, N:ii u tp:uu ndî yedê kêlî ngê. Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. ⁴⁴ Yi pyópu ka diyé wo, Saimon ka kwo, Ala pyópu p:uu chi nuw:o. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo d:a kee, mbwaa a ka choo kpo, a yi dê u ngwo pídî ghêê dê, ngmênê ala pyópu ngê mbê n:ii dê kwolo, u ngimi ngê a yi dê u ngwo dê ghêê dê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê maa pyi dê. ⁴⁵ Kwo, Dnyinté che chipé nê, ñ:uu a kpââ pee p:uu choo dyîngo, ngmênê yidí t:aa ala pyópu ngê a yi dê yi p:uu muka nt:uu, doongê yó. ⁴⁶ Kwo, Dnyinté che chipé nê, olipi wulu a mbêmê choo yó, ngmênê ala pyópu ngê tpileni d:ââ da ñuw:o, tuu

* 7:34: Luukí 5:30; 15:2

mb:aa, a yi dê yi mbêmê da pii. ⁴⁷ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaê. Kwo, Ala pyópu ngê kópu mb:aa n:ii yilí a nga dê d:uu, u ngwo d:a w:ee, d:ê, Ala pyópu nódo a nuu ghi dnyinté daa tóó, mu kópu u díy:o u tp:uu ndîi kîd:a kêlî, u dono yilí dî chedê té. Kwo, N:ii u tp:uu daa ndîi yed:a kêlî, a nuu ghi nódo dnyinté a tóó. ⁴⁸ Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Nono yilí dî chedê té. ⁴⁹ Yélini yi kmaapî tédê dnye ya, noko yepê, Kí pini ngmênê u kwo n:uu? Noko yepê, Mumdoó dono dpî chedê té? ⁵⁰ Ngmênê Yesu ngê yi pyópu ka kwo, A ka che kêlîmî mb:anê, nono yilí u ngwo dî chedê té. Kwo, Nono yilí mênangê nuw:onuw:o dé, chi lèpî, mb:aamb:aa ngê mèchin:aa ya.

8

Pyópuni yoo Yesu p:uu dnye ya

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó kní yi k:ii p:aani p:aani lee dnye, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu kópu mb:aa pi kní ye dpîmon:aa tpaê. * ² Pyââ ngmê kní y:oo Yesu mye ngm:êê ngópu. Yi pyópu yoo woni kní Yesu ngê wunê a pyi too, woni kní y:e yi kmêna mye ngm:ii kalê too. Yi pyópu kní yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makîdala pyââ ngmê, Yesu ngê pyópuni u kmêna pyudu kní wunê a ngm:ii kalê too. ³ Pyââ

myomoni u pi Njówana, u moo u pi Chusa, King Helodi p:uu dpodo pyu yoo yi kada pini. Pyââ pyoloni u pi Susana. Yi pyópu kní y:oo yi chóó yi ndapî dnyimo kéké, Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ii u ngwo dnyimo mbonombono dé.

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Mak 4:1-9

⁴ Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka loo, daa p:aa ngmîdi a ndê dnye. Dini ghi n:ii ngê nipi a wó, Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ⁵ Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, tèpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dnye, yoo yi pwo doo m:ii, ínmê kní y:oo ma tumo. ⁶ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aaní mbêmê mî dyimê dnye, tèpê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pii dnye, kââdî ngê nt:ââ too, mu kópu u díy:o tèpê daa nt:umunt:umu, nkumu u mênê dêpwo ya. ⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dnye, y:i mî pii dnye, tpyé ngê ma too. ⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé tèpê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dnye, y:i mî pii dnye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dnye, yintómu yi nkwodo yonoy:a yonoy:a kele. Dini ghi n:ii ngê mgongo ye a kêlî ngê, dpodombiy:e ye mb-wolo, yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

* 8:1: Mát 27:55-56; Mak 15:40-41; Luukí 23:49; 24:10

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Mak 4:10-12

⁹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Mgongoni chi kwolo, u nt:u kópu lukwe? ¹⁰ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní tpaê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye aní mgongo, mu kópu u díy:o k:omo tpile dpí m:uu ngmê, d:uudpí mya ngmê, dpí ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê.

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Mak 4:13-25

¹¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Mgongoni dí kwolo, ala u nt:u kópu. Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, pi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu pi kní ye yinté a tpaê too. Yepê, Yi kópu pi woni kní yi mênê nt:u dpí kaalí, woni kní yi mênê nt:u d:uudpí kaalí. * ¹² Yepê, Witi w:uu woni kní maa p:uu ntee dpí dyimê dmi, rímê kní y:oo ntee dpí ma t:oo, yepê, pi woni kní yinté wêdêwêdê dé, yi ngópu dmi dpí kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpí kee, yi nt:u dmi d:uudpí kaalí, mu kópu u díy:o Setan ngê yi kópu dpí t:âmo té. ¹³ Yepê, Witi w:uu woni kní t:aaní mbêmê ntee dpí dyimê dmi, w:uu dpí pii dmi, límí k:ii ngê moo pw:oo

dmi, yepê, pi woni kní yinté dé, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dpí ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Yi tókótókó têdê límí k:ii ngê dpo ghay dmi, u ngwo dpí kpîpî nê.

¹⁴ Yepê, Witi woo woni kní tpyé ngê ntee dpí ma té, yepê, pi woni kní yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu dpí ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile kní y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu yinté dpí ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapí, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o u kópu dyuu nt:u d:uudpí kaalí. *

¹⁵ Yepê, Witi woo woni kní têpê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpí kaalí, yepê, pi woni kní yinté dé, yoo mb:aa, Chóó Lémi u dnye y:oo a nyêmí ngmê, Chóó Lémi d:uudpí kpîpî ngmê, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpí kaalí. *

¹⁶ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vuywó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgídí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpí kââ. Yepê, Yélini u kwo dpí lee dmi, tpile yilí u ngwo dpí m:uu ngmê. ¹⁷ Yepê, Tumu kópu yintómu díyo

* 8:11: 1 Pita 1:23

* 8:14: Luukí 18:18-27

* 8:15: Njems 1:22

wa a pywálí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálí dmi. ¹⁸ Yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, mu kópu u díy:o n:ii ngê a kópu dyuu wa a w:ee, díyo knî m:uu u kwo waní y:oo. Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tédêni kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa ngee, u nuwo wa a kuwo.

*Yesu u pye ghee knî y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu*

Mátiyu 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹ Yesu kwéli doo dêêpî, u pye ghee knî y:i taa dniye. U yi y:e doo kwo, Nm:uu m:uu. Doo u ntââ ngê ye pyodo, mu kópu u díy:o Yesu yoo vy:o a gho. ²⁰ Pi ngmê ngê Yesu ka kwo, M̄ye ghee knî kuwa ka wee, ka poopoo ngi. ²¹ Ngmênê Yesu ngê yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a nyêmî ngmê, yini yoo yi niye ghee knî. *

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátiyu 8:23-27; Mak 4:35-41

²² Wo ngmê ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, dinki k:oo até yi wo dniye. Yesu ngê yepê, Kpé lêê mwada pee lee kmêlê. Wod:oo kada a y:ee ngópu. ²³ Dini ghi n:ii ngê kédi ngópu, wod:oo Yesu dpî wo. U kuwó dini ghi ngê yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuywó ndîi ngê pyaa

dniye, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo, pwopwo yidnye nuw:onuw:o. ²⁴ Wod:oo Yesu u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mââwe, Mââwe. Kwo, Awêde nmo pwopwo té. Yesu yedê pii wo, vuywó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vuywó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mê kââ. ²⁵ P:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o a ka dp:ee kélímî té. Ngwéti dniye, nkíngê ngê y:ay:a mye pwiyé dniye, noko yepê, Kí lónté pini? Noko yepê, Vuywó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kím̄yaa châpu ngmê.

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátiyu 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. ²⁷ Yesu lyoko yi ghay wo, yi p:aani pi u kwo ngma a loo, kmêna yilí u ngwo doo kwo. Yi pini ngê u p:aa ló dini a kuwo ngê, kn:ââ mbwii dpîmo m:ii. Kpomo u mênê, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, yi kpomo knî yi mênê dpîmo kwo. ²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo Ndîi Tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Kwo, Nga atédê nkêpê mb:anê, nangê kpada nê. ²⁹ Yi kópu u kwo vuy, mu kópu u díy:o Yesu ngê kmêna ka mwiyé vuy, kwo, Ye pini a kuwo ngi.

* 8:21: Luukí 11:27-28; Njon 1:11-13

Daa ng:êêntómu yi kmêna ngê yi pini dpîmo mbêpê kîgha. Komo tpile yi p:aani tpémi y:oo yi pini dnyimo mgîmîmgîmî, kóó yu puwóma ti ngê dnyimo kudukudu dé, ngmênê mēdpîmo pwapî dé, pi kwéli dēdpîmo a ya, yi kmêna ngê y:i dpîmo ñeñe. ³⁰ Yesu u kwo póo wo, kwo, Mî n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dîdyênî. Yi kópu vyu, mu kópu u dîy:o kmêna yilî u ngwo doo kwo. ³¹ Yi kmêna knî y:oo Yesu ka kwo, Munmîkó, nmî kpadakpada tēdē nangē dy:ââ nmo. ³² Mbwêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmēdoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapî. Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kî mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. Yesu ngê yepê, U ntââ. ³³ Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwêmê knî yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³⁴ Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vyuwo, dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo ñuw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi knî ye mdoo mye ñuw:o ngópu. ³⁵ N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye. Pini n:ii u kmêna ngm:ii kalê too, Yesu yu km:ee doo ya,

apê, Nmo ntee pini ngê mēka too, mēdaa ghétighéti, kpîdí u paa mēka t:a. Nkîngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye. ³⁶ Yélini yi ngópu Yesu ngê yi pini u kmêna ngm:ii kalê too, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu. ³⁷ Nkedîsa Wee u kwo tpémi d:ud:umbiy:e nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, wod:oo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ anyinê kuwo nmo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo. ³⁸ Pini n:ii u kmêna yoo Yesu ngê ngm:ii kalê too, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ wanî ngm:êê ngi? Ngmênê Yesu ngê kwo, Kéle, chi ya. ³⁹ Kwo, P:o mē dini, Chóó Lémi ngê kópu ndîi n:ii nga dē d:uu, pi knî ye chin:aa tpapê. Wod:oo kada a y:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê yi pini yi wee u kwo p:aani p:aani loo, Yesu ngê kópuni u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:ii.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdē pyidu ngê Mátíyu 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mî tee dniye, pi yilî m:uu ngópu. Yi yéli y:oo Yesu dnye t:âât:ââ, mîné tipé ngópu. ⁴¹ Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Yesu yu km:ee mî dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, U ntââ a p:o ng:ii mwiyé am:ii lee knî. ⁴² Yi kópu Yesu ka dmy:ee ngê, mu kópu u dîy:o tp:oo módó doo

a mbii, daa kêmakêma doo pwoopwo. Yi dmââdî u tîdê mbwó dêpwoomu ya, u m:ââ y:a mê miyó ngê doo ya. Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mê yilî yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkîgh:ê nm:uu ghê dmi.

⁴³ Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mê miyó ndîi, wêê p:uu dêpê vyâ. K:omo tpile kpeede yilî p:uu dnyimo dpodo, ngmênê dédnyimo pyipyi. ⁴⁴ Yi pyópu Yesu u kuwó a ta, u kpídî p:uu kêê a yó, wod:oo wêê a vyâ. ⁴⁵ Yesu ngê yepê, Kêê a p:uu n:aa dê yé? Pi yintómu knî y:oo a wópu ngópu. Pita ngê kwo, Mââwe, mêmkidimê póó. Kwo, Pi kînga dîdyênî. ⁴⁶ Ngmênê Yesu ngê kwo, Daa ye kópu p:uu n:aa danê. Kwo, Pi ngmê ngê kêê a p:uu kêê yé, u l:êê dîy:o a wââ u ngwo dê kee. ⁴⁷ Yi pyópu ngê apê, Até ngê da pywálî nê, wod:oo nkîngê mbê wo, Yesu yu km:ee mí dyimê wo. Kópuni u l:êê dîy:o Yesu p:uu kêê yó, u ngwo pyiyé wo, pi yintómu yi ngêédî Yesu ka a nté ngê. ⁴⁸ Yesu ngê kwo, A ch:am, a ka che kêlîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Yi kópu machedê, u nuw:onuwo ngê kêê kîdangê t:oo. Kwo, P:o mê dini.

⁴⁹ Yesu ngê u danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Njm:ee módó ngê pi nga da

dy:ââ. Kwo, Doo u ntââ kî mââwe ngê mêdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mêmkingê núw:o. ⁵⁰ Yesu ngê yi kópu yi nyongo, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chi kêlîmî, mê pyiyépyiyé. ⁵¹ Dini ghi n:ii ngê ngomo chedê taa dniye, Yesu ngê ngomo k:oo pi daa kmungo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon, yi dmââdî u pye mî yi k:ii vyílo dé yi km:êê too. ⁵² Pi yintómu knî y:oo yi dmââdî ntóó dnye mbumu, u l:êê dîy:o myednye mbê. Yesu ngê ngongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. Yepê, Ye dmââdî doo pwene, ngmênê a dpî. ⁵³ Yesu dnye yumuyumu, mu kópu u dîy:o yi lama doo ya, apê, Kêdê pw:onu. ⁵⁴ Ngmênê Yesu yi dmââdî kwulo kele, kwo, Kî dmââdî, a pyidu. ⁵⁵ Wod:oo u ghê dmi u kwo mêtê diyé wo, yi ngwo mêtê pii wo. Yesu ngê u pye mî ye yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo. ⁵⁶ U pye mî yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo, ngmênê Yesu ngê ye kwódu ngê, yepê, Kópuni dî d:uu, pi knî ye nangê vyi.

9

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mátiyu 10:5-15; Mak 6:7-13

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, anmyin:aa pi pyipyi, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii

kîgha dé. ² Yepê, Pi knî ye n:aa dyede nmyo, ala kópu ye dmyinên:aa tpaê, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yepê, Myedmyinên:aa pi piyipi. ³ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o. Yepê, Nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi tpile péé nangmê núw:o, nté nangmê núw:o, ndapî nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpîdí myomoni myenangmê núw:o. * ⁴ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u dí yi p:aani mêtny:oo a kuwokuwo. ⁵ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daadnyimo nyêmî knomomê, ye yi pini dê y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u têtê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. * ⁶ Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dnye, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpaê, myednyen:aa pi piyipi.

Antipas Helodi Yesu p:uu u ngwo doo nuw:o

Mátiyu 14:1-12; Mak 6:14-

29 ⁷ Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnyimo pyodopyodo, Antipas Helodi Nkálili tpémi yi king ngê doo ya. Yi kópu knî yi pi dmi yi nyongo, u nuw:o yilî ngê u ngwo u kwo pyodo, mu kópu u díy:o pi ngmê knî y:oo kópu, Njon Baptist kîmêdê pyidu. ⁸ Woni knî y:oo kópu, Ilacha kîmaa t:aa, woni knî y:oo kópu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kêda pyidu. ⁹ Helodi ngê u gha vy:o apê, Njon Baptist mbwámê kinî chápwo. Apê, Pini n:ii u kópu dyuu n:aa nyêmî té, apê, wu n:uu? Apê, Yi pini a chóó u nkwo ngêp:aa m:uu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Njon 6:1-15

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dyépi yoo mêtê diyé dnye, kópuni mî d:uu tumo, u kwo mînê nté tumo. Yesu ngê yi mo núw:o too, p:aa ngmê mî tee dnye, u pi Mbetîsáida. ¹¹ Yoo yi nt:anê kada a y:ee ngópu. Kwéli mî tee dnye, yoo ndîi yi mye loo. Yesu ngê a chipé too, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye doo danêmbum, n:ii dé dnye mgînî vyîmî mye pyi too.

¹² Dini ghi n:ii ngê kââdí t:ono ghê wo, p:uu ndiye pyu y:a mêt miyó knî u kwo lee dnye, kwo, Kî yéli mêt dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi, yi chóó yi dpî

* 9:3: Luukî 10:4-11 * 9:5: Luukî 10:11; Dpodo 13:51

têdê dmi ngmênyinê pyw:ee y:e, mu kópu u díy:o daa p:o nmo pyede. ¹³ Ngmênê Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yintoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbídédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mê ntini daamo a tóó. Kwo, U yi nga a kwo, Kí yéli yi ntââ ntini anm:uu pwila? ¹⁴ (Mââ limo yono yono y:a yi doo ya.) Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê limoy:a a pyódu yó, mbwódo yaa dniye. ¹⁵ Yinté d:uu ngópu, mbwódo yaa kalê tumo. ¹⁶ Yesu ngê mbídédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vyyo wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, apê, Pi knî ye yee téne. ¹⁷ Pi yintómu doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:iî mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyyo

Mátiyu 16:13-19; Mak 8:27-29

¹⁸ Wo ngmê ngê Yesu u mo até yidoo ngêpê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo yedê lee dniye, ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu? ¹⁹ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a

tpaépê ngmê, apu, N:iî knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapí, ngmêkêda pyidu, nyi vyílo. ²⁰ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:iî a ngmidi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo. ²¹ Yesu ngê yi kópu dpodombiy:e ye kwódu ngê, yepê, Pi ka nangê vyi.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1

²² Yesu p:uu ndiye pyu knî ye chóó p:uu ye modoo danêmbum, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmidi noo, ngmênê kada pini knî y:oo wa mb:iî nê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:iî nê, dêêpí pyu knî y:oo wamye mb:iî nê. Yepê, Yi yéli y:oo dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

²³ Yesu ngê pi yintómu knî ye yepê, N:iî ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:o nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêtíngê nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o adí wélílí mgíní vyímí, ngmênê dpo ngm:êê nêne. * ²⁴ Yepê, Pini n:iî u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngí vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa

* 9:23: Mát 10:38-39

pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a lêê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya. * 25 Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adî nuw:o, u lêê dîy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adî ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. 26 Yepê, Dini ghi n:ii ngê a lêê dîy:o nmyi p:uu adnyi d:uu, n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo wanî mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyé. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîi ngê wa pyódu, M:aa, u enjel knî yi k:ii yi pi dmi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. * 27 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlî daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóó nmyi y:enê kn:ââ mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghé wo

Mátíyu 17:1-8; Mak 9:2-8

28 Wiki ngmê mî loo, Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, y:i dnyen:aa ngêpê. Yi pini pyile knî yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. 29 Dini ghi n:ii ngê Yesu doo ngêpê, kwódo ng:oo dmi tpalê wo, u kpídî

d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. 30 Yi ngwo pi miyó Yesu u k:ii dnye danêmbum, yi pi dê Mósisi pini dê Ilacha. 31 Yi tpódu myedpîmo a wuu mbele. Mósisi ngê Nju tpémi dono vy:o Yichip u mênê ntee a pw:ii too, Yesu u lama doo ya, Daa kêmakêma yinté kópu Njedusalem ngmênîmo d:uud:uu. Yi kópu p:uu dnye danêmbum. 32 Yi dini ghi ngê Pita u pyipe dê yi k:ii dnye dpî. Yi nyaa dniye, Yesu u wuu yi pwo yimî kée ngê, Yesu u nkîgh:ê Mósisi pini dê Ilacha m:uu dumo. *

33 Dini ghi n:ii ngê yi tpódu y:oo Yesu dpîmo a kuwokuwo, Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. Ngmênê doo u lama doo mbumu. 34 Pita ngê danêmbum ghêlî dêpê kélî ngê, wod:oo nkali too pee yi pwo ngmê yó, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. 35 Yi nkali too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a Tp:ee, a chóó nê ngmîdi ngê, u kwo ntênê dmyinê ng:aa. * 36 Yi dnyeni machedê ngê yi pyodo, apê, Yesu u mo mu kwo. Kópuni yi ngópu pyodo, pi ka ghêlî daa vyi ngópu. Yi kópu tumu yi mênê doo ya.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê nyuno pwopwo u ngwo doo ya
Mátíyu 17:14-18; Mak 9:14-

* 9:24: Njon 12:25 * 9:26: Luukî 12:9; 2 Tim 2:12 * 9:32: Njon 1:14; 2 Pita 1:16-18 * 9:35: Luukî 3:22

27

37 Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi pyile knî yi k:ii mbu vyyuwo a ghêpê dniye, pi yilî Yesu ka loo. 38 Yi yéli yi vy:o Yesu ka pi ngma a ka wo, kwo, Mââwe. Kwo, U ntââ a tp:ee mu ngmidi wany:uu m:uu? Kwo, Nga daawa ch:anê? 39 Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, a kââ yédi, ntóó têpê mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee dê u kwo dpî pwii knî. Kwo, Dye ghi yintómu yi kmêna ngê a tp:ee dpodombiy:e a kpakakpaka ngê. 40 Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kídî nkêpê mb:anê, yed:ê, U ntââ wu kmêna anmyi ngm:ii kalê ngmê? Kwo, Ngmênê doo u ntââ ngê y:e dê pyódu. 41 Yesu ngê yepê, Nmyo lónté yéli. Yepê, Nmyo yoo dono, lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélîmî té. Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kélîmî. Yi pini ka kwo, N̄m:ee al:ii a n̄uw:e. 42 Dini ghi n:ii ngê yi tpémi Yesu u kéténi doo lèpî, u kmêna ngê dpodombiy:e vyâ, têpê mbêmê danê ngê. Yesu ngê yi kmêna ngm:ii kwólu, yi tpémi pyi ngê, u mî ka mē y:ângo. 43 Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye, Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo pyódu ngópu.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye

modoo danê

Mátiyu 17:22-23; Mak 9:30-32

Yesu ngê pi knî yi ngópu kópuni doo d:uud:uu dé, pi knî y:oo yi kópu dnyimo nyepênyepê dé, ngmênê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, 44 Ala kópu nmyi nuwo kídangê kuwo, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê. 45 P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe dîy:o kinté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyyu, dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póó dniye, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátiyu 18:1-5; Mak 9:33-37

46 Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe. Yi vy:o pini n:ii u pi ndîi ngê doo ya, yi kópu p:uu dnye kwopwepe. * 47 Tumu kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê a w:ee too, wod:oo tp:ee ngma a ngêêdî, u nkîgh:ê kââ, yepê, 48 Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyyuwo, amyedî cháâcháâ nê. Yepê, Myenté, Pini n:ii ngê adî cháâcháâ nê, daa a mo adî cháâcháâ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedî cháâcháâ. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii u pi daa

* 9:46: Luukí 14:11; 22:24-27

* 9:48: Luukí 10:16; Njon 13:20

ndî, vyîlo yi pini yidmyinê
chââchââ. *

*Yesu ngê u ngwo ye vuu,
yepê, N:ii nmî p:uu daa duu,
nmî pee pini*

Mak 9:38-40

⁴⁹ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mi ngê pi knî yi kmêna kî ngm:iî kîgha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u díy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê. ⁵⁰ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini.

Samédiya tpémi y:oo Yesu u wépi u ngwo pwaa ngópu

⁵¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Daa kêmakêma a dye ghi dyámê mbêmê machedê ngê a pyodopyodo, pi knî y:oo Njedusalem wa vya nê, ye daa kede wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii paa u nuw:o Njedusalem mê yé ngópu. ⁵² Maa p:uu p:aa ngmê u nkîgh:ê taa dniye, Samédiya tpémi yi p:aa ngmê. Yesu ngê u yi doo kwo, Y:i nm:uu dpî dmi, wod:oo pi kada miyó kââ, apê, Tpile yilî nmî kada paan:aa l:âmo y:e. ⁵³ Ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu, mu kópu u díy:o Njedusalem dnye lêpî. Apê, Yinê ye nmo yoo dono. Apê, Lukwe díy:o ala p:aani wa dpî dmi. * ⁵⁴ Dini ghi n:ii ngê Njems mbwémi Njon y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e

knopwo, Yesu ka kwo, Nmî Lémi, Chóó Lémi ka ala kópu vyi koo, Mbóó p:uu ndyuw:e ngma a ghêpê we, wu p:aani tpémi ndê ngê paa ma téne. * ⁵⁵ Ngmênê Yesu ye diyé wo, yi kópu ye kwódu ngê, ⁵⁶ wod:oo kn:aa p:aani mê lee dniye.

*Pi ngê komo ngê kîngî vyi
Yesu anî yâmuyâmu*

Mátíyu 8:19-22

⁵⁷ Dini ghi n:ii ngê maa p:uu dnye paa, pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Kwéli anyi lê, ana a yâmuyâmu ngi. ⁵⁸ Yesu ngê kwo, Mumdoos anyaa yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, ímê knî yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyîmî tédê myedaa tóó. Kwo, Mumdoos nyi u ntââ, anyaa yâmuyâmu nê? ⁵⁹ Pi m:uu ka kwo, Cha a yâmuyâmu nê. Ngmênê yi pini ngê kwo, M:aa a ngópu mwiyé paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi. * ⁶⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o, ngmênê nyi, a ngm:êê nédi, yoo Chóó Lémi u yoo vy:o a chin:aa kapî dé. ⁶¹ Pi m:uu ngê Yesu ka kwo, A Lémi, ana a yâmuyâmu ngi, ngmênê a yoo knî ye nd:uu mwiyé nîmo tpapê. ⁶² Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nee k:oo tpiipi kn:aa ada a vyyuwo, nee wo mbêmê wa knî. Kwo,

* 9:53: Luukí 10:33; Njon 4:9 * 9:54: 2 Kings 1:9-16 * 9:59: Luukí 14:26,33

N:ii kn:aa adî nuw:o, Chóó Lémi p:uu angénté adîn:aa dpodo. *

10

Yesu ngê pi pyud:oy:a mê miyó yi dpodo tédê dpodo tédê u ngwo dy:ââ too

¹ U kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê pi mê pyud:oy:a mê miyó ngmîdi ngê, yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. ² Yepê, Chóó Lémi u yâpwo tédê y:i nté dédê ghédê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa too. Yepê, Yâpwo tédê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê dîy:o pi knî nmye mupédê kê ngê. ³ Yepê, Dpî lee dmyeno. Yepê, Y:ee tímêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. ⁴ Yepê, Ndapî nangmê núw:o, ndapî yiyé tédê u tpile nangmê núw:o, nmyi yi dópo kn:aani nangmê núw:o. Yepê, Gha pi yoo nmye adnyin:aa a vyyuwo. Yepê, Maa p:uu danêmbum ngê kêe nangé t:oo. Yepê, Límîlímî ngê dmyinên:aa dpodo, mgî kîdmyengê pwaa ngmê.

⁵ Yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpaépê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine. ⁶ Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî

tpapê, yi kópu ye amêda a diyédiyé. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té. ⁷ Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo kwo, kn:aa mêtîngê lee knî. Yepê, Yi tpódu yi ngomo k:oo dny:oo kwo, y:i dny:oo kmaapî, mu kópu u dîy:o pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. *

⁸ Pini n:ii dê p:aani n:ii dpîmo taataa knomomê, yi p:aani tpémi y:oo yi tpódu yi dnye dê dpîmo nyêmî knomomê, ntini n:ii yi l:êê dîy:o adnyi l:âmol:âmo, dny:oo pîpî, ⁹ yi p:aani u pwopwokopwe dpî pyi téne, ala kópu ye dny:oo tpaépê, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê u yoo chóó u ngwo ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê.

¹⁰ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, pi knî y:oo yi wépi dê adnya a pwapî dê, ye yi ngópu kâa puu ghê dny:oo a wowo, ala kópu tâa ye dny:oo tpaépê, ¹¹ Nmyi p:aa u têpê nyi yi yodo p:uu nye vyavya, ala kópu u ngwo dpo w:ee yó, Ala dp:oo Chóó Lémi u yoo. Yepê, Ala kópu ye myedny:oo tpaépê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u yoo chóó ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê Chóó Lémi ngê daada a y:enê nmyo, wa mb:ii nmyo, mu kópu u dîy:o dmyi mb:ii nyo. * ¹² Yesu ngê p:uu

* **9:62:** Pilipay 3:13

* **10:7:** 1 Kódin 9:6-14; 1 Tim 5:18

13:50-51; 18:6

* **10:11:** Dpodo

ndiye pyu knî ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tɔpápê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tɔpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té. ¹³ Yepê, Kódasin tɔpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tɔpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tɔpile mbwudu yi ngópu yilí nî chópu, ngmênê yi dono doongê kéé tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tɔpémi yi ngópu yinté kópu ndîi w:aangmê d:uu ngê, ye k:omo tɔpile daa Nju tɔpémi, ngmênê yi dono yilí límîlímî ngê pí kéé tumo, yi mbodo dmi pêdê ny:ii ngópu, tɔpéé kópu myepî vyi ngópu. ¹⁴ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tɔpémi dnyinté daawa kpada té. ¹⁵ Yepê, Kîpêênnyêm tɔpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada têtê wa lee dmi.

¹⁶ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pini n:ii ngê nmyi dnye dmi a nyêmî ngê, daa nmyi mo nmyi dnye dmi ye nyêmî ngê, a dnye myeye nyêmî ngê. Yepê, N:ii ngê dpî mb:ii nmyo, daa nmyi mo dpî mb:ii nmyo, myoo mb:ii nê, daa a mo dpî mb:ii nê, n:ii ngê a dy:ââ noo, myoo mb:ii.

Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó u ngwo mêdê diyé dniye

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó mêdê diyé dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Dpodo têtê w:aa nm:uu pyw:ângo. Kwo, Mî mbêmê daa mbii pyu yoo yi mo nmeen:aa pyipyi dé, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, my:oo pyi too, yi kmêna y:e nmî ngm:ii kalê too. ¹⁸ Yesu ngê yepê, Nyââ, Límî u wuu ndîi ngê ntee a tóó, ngmênê mēdaa ya yédi, yinté tɔpile ngmênî módu. Yepê, K:omo tɔpile dyámê mbêmê tɔpémi yi pwo Setan u pi ndîi ngê doo ya, ngmênê ala ngwo da ghay, mbwódo d:uu d:ii. * ¹⁹ Yepê, U ntââ ngê dí pyódu nmyo, k:omo tɔpile mg:ee tɔpile pê yi vy:o anmyin:aa m:ii, ngmênê kópu nmye daangmêwa pyódu. Yepê, Setan ngê ló kópu nmye ngmadí d:uud:uu, wa dípî. * ²⁰ Yepê, Ala kópu nangê vyi, W:aa dpo pyw:oo, pi knî y:e yi kmêna nmî ngm:ii kalê too, ngmênê ala kópu dpî vyi yó, W:aa dpo pyw:oo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yoo kamî vy:o dê kaa nmo. *

Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha

Mátíyu 11:25-27; 13:16-17

²¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu a nt:ee ngê, w:aa a pyw:ângo, u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó

* **10:18:** Njon 12:31; Tpyuu 12:8-9
4:3; Tpyuu 3:5; 20:12

* **10:19:** Mak 16:18 * **10:20:** Pilipay

dyámê yi kada pini ndêndê. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u dîy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi knî y:oo dêpê w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. Kwo, Nýóó nuw:o u pono nye vyápê. *

22 Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilî n:ii n:aa tpapê too, M:aa ngê yinê a ka dpò vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndêndê ngê adî ya. *

23 Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, yi mo ye yepê, Kópuni nmye mumu t:oo yi lêê dîy:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. 24 Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, king yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilî nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. *

Yesu pi ka vuywo p:uu pi knî ye u ngwo doo mgongo

25 Yélini y:oo Yesu dnye ng:aang:aa, yi vy:o dêêpî pyu ngmêdoo kwo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu nî dóó, wod:oo ghêêdî wo, Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê

pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? 26 Yesu ngê kwo, Nangê lónté? Kwo, Puku yedê angênté a tóó? 27 Yi pini ngê Yesu ka kwo, Ala dêêpî kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. * 28 Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. Kwo, Yi kópu dé anyi d:uud:uu dé, ye ghê kamî u ngwo anyiné pyw:oo. *

29 Pi yilî yi nuu ghi dmi yi dêêpî pyu nódo dêpwo ya, wod:oo u yi u ngwo doo kwo, Yesu ngê ala kópu a ka vyi ngê, Daa pi yintómu yi nuu ghi dmi nódo yichoo ya. Yi kópu u lêê dîy:o Yesu ka póó wo, kwo, Ló yéli yi nuu ghi dmi a nódo ngmadî ya? 30 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nju pi ngmê, Njedusalem a ndê wo, Njédikó doo lèpî. Maa p:uu kpáapi knî y:oo mgîmî ngópu, dnye vye, u ndapî t:âmo ngópu, u kpídî mye t:âmo tumo, ntóó kée ngópu, maa p:uu a kuwo ngópu, ngmênê ghê tp:oo doo ya. 31 U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu ngmê ngê yi máádi a kwólu. Dini ghi n:ii ngê

* 10:21: 1 Kódin 1:26-28

* 10:22: Njon 3:35; 10:15

* 10:24: 1 Pita 1:10

* 10:27: Deut 6:5; Lev 19:18

* 10:28: Lóma 10:5; Nkal 3:12

yi pini módu, daa ngópu, u kwo mî loo. ³² Kwo, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu ngmê ngê yi máádi myedê kwólu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini ntóó módu, myedaa ngópu, u kwo myimí loo. ³³ Kwo, U kuwó dini ghi ngê Samédiya pi ngmê ngê yi máádi até myeyedê kwólu. Kwo, K:omo tpile Samédiya tpémi nmyinê nmye yoo dono dé, ngmênê yi Nju pi Samédiya pi ka ch:anê wo. ³⁴ Kwo, U kwo loo, yimo knî yi p:uu wain a pii ngê, olipi wulu myedê pii ngê, yimo kwéli dnye ya, kpídí pee ngê kwédi kê too, apê, Mb:aamb:aa ngê mē paa pyaa we. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pini ntóó chóó u ndonki pyipwo yó, p:aa ngmê núwo. Kwo, Yi p:aani ngomo ngmêdoo kwo, maa p:uu n:ii knî ye mgídi dpímo a ghayghay, y:i dnyimo dpí. Kwo, Yi ngomo k:oo kee knopwo, Samédiya pi Nju pi ka y:i doo vyyuwo. ³⁵ Kwo, Womumo mw:aandiye Samédiya pi ngê yi ngomo chóó ka ndapî miyó y:ângo, kwo, Ala pini ka chi vyyuwo. Ndapî ntémwi p:uu anyi dyênê, amêma amênê wumo té. ³⁶ Yesu yi dêêpí pyu ka póó wo, kwo, Kpaa pyu knî y:oo pini n:ii vya ngópu, u nuu ghi wu pini pyile knî yi vy:oo n:uu nódo yó? ³⁷ Dêêpí pyu ngê kwo, Pini n:ii ka ch:anê wo. Yesu ngê kwo, Yinté kópu vyílo yichin:aa d:uud:uu.

Mata mbwémi Méli yi danêmbum

³⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii p:aani p:aani dnye lêpí, p:aa ngmê taa dnye. Yi p:aani pyââ mbwémi miyó doo ya, yi pi dê Mata mbwémi Méli. Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:i taa dnye, Mata ngê mênê dóó kalê too, yepê, Díyo a ngomo k:oo nté dp:uu ma yó. ³⁹ Y:i taa dnye, mbwódo yi yaa dnye, Yesu ngê yoo doo ndiye kígha dé. Méli a loo, yu km:ee mî yaa wo, Yesu doon:aa ng:aang:aa. * ⁴⁰ Mata u nuw:o dono ngê pyodo, apê, Kí mââwe yi t:aa, lukwe díy:o nté dyêédí ngmídi dnye chono, wod:oo Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Nga d:oo ch:anê wo, a mo anî nté ch:eech:ee? Kwo, Méli daanyinê dy:ââ, daamí ngee nê? ⁴¹ Yesu ngê kwo, Mata. Kwo, Kidimê nod:enod:e. Kwo, Kópu yilí kidimê nuw:onuw:o. ⁴² Kwo, Kópu mu ngmídi u ntââ. Kwo, Méli u nuw:o kópuni p:uu a kwo, yi kópu yi mb:aamb:aa. Kwo, Yi kópu u kwo daaní kwódu. *

11

Yesu ngê kópuni vyyu, nmí Mî ka ngêpê p:uu

Mátiyu 6:9-13; 7:7-11

¹ Wo ngmê ngê Yesu ghi ngmê até yedoo ngêpê. Dini ghi n:ii ngê u ngêpê a kéli ngê, p:uu ndiye pyu ngmê ngê kwo, Nmí Lémi, Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu yoo yi

* **10:39:** Njon 11:1-2; 12:2-3   * **10:42:** Mát 6:33; Njon 6:27

nuwo ngêpê ntee kwólu, kwo, yinté nmî nuwo my:oo kwéli.

* ² Yesu ngê yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii

Munmîkó M:aa,

pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ ngi.

Nmî y:enê kn:ââ límî k:ii a chépi.

³ Wonêwodiyédiyé u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

⁴ Pi knî yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kéé too,

nmî dono kópu yinté nguwo myoo kéé té,

mêdaanyi nuw:onuw:o dé.

Nmî tókótókó ndîî tédê nangê núw:o nmo.

⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, mgídí núnknînúknî p:uu u mbwó ka wa lê, awo, A mbwó, nté pee a ka ngma a ki. ⁶ Kwowo, A pyipe ala ngwo ngmêdê t:aa, nté a ngópu daa tóó, ló ntini u kwo ngmanî y:oo.

⁷ Yepê, Yi pini ngê u mbwó ka ala kópu wa vyi, awo, Ala dpî dye ghi, nté a ka mêkidimên:aa dmyinê. Kwowo, Keñe kînga dp:o kuwo, nmî mupwoknî aténgê dpî dpî dmi. Kwowo, Daanê pyidu, myedaaní ngee ngi. Kwowo, W:êênî wochi t:aa. ⁸ Yepê, K:omo tpile yi pini daawa pyidu, u mbwó ka nté daawa y:ee knomomê,

ngmênê u mbwó ngê dyaa u kwo wa chedê, mywene u ngwo myedaadî kwo, ye wa pyidu, u mbwó ngê tpileni u yi adî kwo, u kwo wa

y:oo. * ⁹ Yepê, Kópuni u l:êê díy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmî. *

¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adî nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adî depedepe, keñe u kwo wa kpêmî. ¹¹ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, ye mt:enge mbyuu u kwo daawa y:oo, awêde wa pw:onu. ¹² Yepê, Myenté, tp:oo ngê kpée w:uu u kwo wa dmyinê, pêla ngê mg:ee daawa ngî, u kwo daawa y:oo, awêde wa kiye.

¹³ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmââdîma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyiwo tédê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê u Ghê Dmi u kwo wa dmyinê, daawa dóó, ndéndê ngê u kwo wa a y:oo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 12:22-30; Mak 3:20-27

¹⁴ Wo ngmê ngê Yesu ngê pi ngmê pyi ngê. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini ló dini a dyênê ngê, dnye dêpwo kîgha.

* 11:1: Luukí 5:33

* 11:8: Luukí 18:5

* 11:9: Njon 14:13-16

Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê a kuwo ngê, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Pi knî yi mênê ghê ghipé wo, yi nyepênyepê u kópu ngê mye pyodo. ¹⁵ Ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmbê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. ¹⁶ Woni knî y:oo Yesu dnya a tókótókó, kwo, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. ¹⁷ Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, yi kópu yilí Yesu ngê yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê. ¹⁸ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmbê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. ¹⁹ Yepê, Nmye ngênî póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmbê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpaépê ngmê, N:ii ngê kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmbê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu

ngmê, nmyewo, K:omodaná kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmbê kmêna nmo ngm:ii kîgha too. ²⁰ Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmbê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa kêmakêma chóó adí y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngî kaa nmyo.

²¹ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té, awêde u kaa taa ngê wa vya ngi. ²² Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, u kaa taa dpo ngî té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tooó, u wêdêwêdê mbêmbê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

²³ Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nmo vuywó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêépî nmo, te nmo dpî ngm:ii kalê té. *

Pi ka u kmêna u ngwo modo

* 11:22: Tpyuu 20:2 * 11:23: Luukí 9:50

diyé

Mátiyu 12:43-45

²⁴ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalé ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ têdê ka wumê vuywo yédi, dpo, Y:i n:uu yââ. Yepê, U yââyââ têdê d:uuwodê pyw:ee knomomê, ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mîné diyédiyé. ²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó. ²⁶ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mē pyudu dpî nya, n:ii knî yi lēê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wáali knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. *

Pyââ ngmê ngê Yesu ka kópuni vuy, u pye p:uu

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, yi yéli yi vy:o pyââ ngmê Yesu ka dpodombiy:e a mbwolo, kwo, Pyópuni ngê tpyé nyoo, u ngmo ngê myedê mbono nyoo, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya. ²⁸ Ngmêné Yesu ngê kwo, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu adnyi nyêmî dé, amyidnyi chââchââ dé, vyîlo yi yéli Chóó Lémi ngê wa ngee té, yi gha dmi d:ud:umbiy:e

mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi.

Yesu Njóna p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 12:38-42

²⁹ Dini ghi n:ii ngê pi yili Yesu ka lee dniye, yepê, Lukwe díy:o dnyinté a ka nmyinê kêlîmî té. Yepê, Nmyo yoo dono. Yepê, Lukwe díy:o a ka dmye vyi ngmê, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmêné díyo kópu ndîi mu ngmidi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu. ³⁰ Yepê, Ninipe tpémi y:oo ntee a w:ee ngópu, apê, Yâpwo Ndêndê ngê kî Njóna nmo yinê a dy:ââ ngê, yepê, yélini ala ngwo a pyede, ala kópu yinté myepêdê w:ee y:e, awo, Wu Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmo yinê a dy:ââ ngê. * ³¹⁻³² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyîko nmyo, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kée tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmêné Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe díy:o a dnye

* **11:26:** Njon 5:14 * **11:30:** Njóna 3:4-10; 1 Kings 10:1-10

dp:ee nyêmi ngmê. Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwin ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi yi kwin ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee chââchââ nê.

Lam ndêndê u danêmbum
Mátiyu 5:15; 6:22-23

³³ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, myedaawa a mgiye, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgídí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpí kââ. Yepê, Yélini u kwo dpí lee dmi, tpile yilí u ngwo dpí m:uu ngmê. ³⁴ Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê kuwo dê, doo mya noo, yi pini ngê u lam da mgiye, u kópu yilí yintómu mgídímgídí dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê pywálí dê, dê mya nê, yi pini u lam ya nkwodo a kwo, u kópu yilí yintómu lam wo a pyede. ³⁵ Yepê, Nmyi ngwolo dmi pywálí too, nmyi lam kídmyinêngê mgiye t:oo. ³⁶ Yepê, N:ii ngê u lam d:uuwodê mgiye, u kópu mgídí vy:o d:uungmédpi ngmo, mu dini ghi ngê yi pini

ngê Chóó Lémi u lam wo kópu yilí yintómu wa m:uu té.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpí pyu yoo yi pi dmi u ngwo a ghípi ngê

Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40

³⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi kní ye danêmbum a kéli ngê, Pádisi ngmê ngê u ngomo k:oo kmaapí tédê núwo. ³⁸ Yesu ngê kóó dê mwiyé daa ghêê doo, kmaapí tédê u ngwo yaa wo. Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, ghê u mênê ghipé wo, apê, Kí pini ngê lukwe díy:o nmí dêêpí kópu doo châpu ngê, kmaapí tédê módó dê yââ, kóó dê doo ghêê doo. * ³⁹ Ngmênê nmí Lémi ngê kwo, Nmyo Pádisi yoo nmyi d:ââ píléti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe díy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapí u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé. ⁴⁰ Yepê, Nuw:o nmyi mênê daa too. Yepê, N:ii ngê nmyi too pee l:âmo too, nmyi gha dmi yinê mye l:âmo too. Yepê, Lukwe díy:o too pee u kópu dé nmyinê nmye ndíi kópu dé, gha u kópu dé nmyinê nmye tédê kópu dé. ⁴¹ Yepê, Nmyi kêê yedê tpileni a pyede, ngópuch:anê kní ye dmyinê yémí dé, yed:oo nmyi gha k:oo tupwó mêdaadí ya, nmyi too pee p:uu tupwó myedaadí ya.

* 11:38: Mát 15:2

42 Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu a vyu, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo têtê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye dpí y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:êmi ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémí ngópu. Yepê, Yi kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, lukwe dîy:o têtê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Lukwe dîy:o pi knî ye dp:ee vyuwo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vyuwo nyédi, lukwe dîy:o nmyi nódo Chóó Lémi u nuu ghi daa too. Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Têdê kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîi kópu têtê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Têdê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

43 Yepê, Pádisi yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Ngêpê ngomo k:oo nmyi chóó kada nmyimo yââyââ nyédi, u yi nmye a kwo yédi, Pi knî y:oo naa têtê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ nmo. 44 Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Kwodombê mbwee maa p:uu ngma ya yédi, n:ii u lama daa ya yédi, kpî knî yi pwo a m:ii yédi. Yepê, Yi kpî ntee dé, nmyo

yinté yéli, pi knî yi lama daa ya yédi, tupwó ndîi nmyi gha vy:o a too.

45 Dêêpî pyu ngmê ngê Yesu ka kwo, Ye kópu kîchi vyi té, nmî pi dmi myeche ghîpî. 46 Yesu ngê kwo, Dêêpî pyu yoo, myedmyinê nkîngê. Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê nmyi chóó yilí ngê nmyi pyódu ngópu, pi knî ye dpodo ndîi ngê nmyi pyódu tumo, yi dpodo têtê d:ud:umbiy:e dp:ee ngêêpî tumo. 47 Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Ngmênê nmyi chóó nmyi kn:ââ knî y:oo y:oo a vya tumo. 48 Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo mwâ a vya tumo, nmyinê nmye gha kópu yi d:uu ngópu, mu kópu u dîy:o y:oo a vya tumo, yi pwopwo u mti dmi u nkwo nmyi t:ee tumo. 49 Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê ala gha kópu a vyu, apê, Ala yéli ye a komo kapî pyu yoo a dyépi yoo wanê dy:ââ té, ngmênê ala yéli y:oo wa mb:ii t:oo, woni wa kpaka t:oo, woni amye vya t:oo. 50-51 Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnya a vyeé dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pè mwâ a l:âmo ngê, Kéén ngê Epel mwâ a vyâ, nkoo nmo, a vyeé u

yi nmye mye kwo. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnyinté a mya tumo, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo kpada too. Yepê, Kêlî ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dini ghi n:ii ngê Sekîdaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, ye Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay.*

⁵² Yepê, Dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, N:ii u lama puku kpââ a tóó, yi pini ngê u ntââ Chóó Lémi puku yedê wa a pyw:oo. Yepê, Yi puku dmi ngomo ntee tpile, u kii nmyi ngópu a tóó, ngmênê pi knî ye yi ngomo dp:ee kpêmîkpêmî ngmê. Yepê, Nmyi chóó yi ngomo k:oo dp:ee koko nyédi, n:ii ngê u yi a kwo, dpo, Yi ngomo u mênê nî kee, u maa u kwo nmye nkokonkoko ngópu.

⁵³ Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, Yesu ka d:ud:umbiy:e nod:e dniye, Yesu ngê yi p:aani pee u ngwo a kuwo

ngê. U kuwó dini ghi ngê dpodombiy:e dnya a tókótókó, kópu yilî yi p:uu u kwo dnye póó. ⁵⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó, kn:aadi te kópu ngmê vyi ngê, u ngwo p:oo ndyiko.

12

Yesu pi dódó p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátiyu 10:26-27

¹ Pi yilî tp:oo témi tap Yesu ka lee dniye, u kwo dnye kadakada. Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pádisi yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Pi dódó pyu yoo, kópuni a tpapê tumo, daa d:uud:uu tumo. Yepê, K:omo tpile pi dódó daa ndîi nmyi vy:o adî ya, ngmênê d:ud:umbiy:e wa dyênê nmyo. ² Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálî dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálî dmi.

³ Yepê, Tumu kópuni mgídî vy:o anmyi vyi t:oo, w:êênî wa ny:ee t:oo. Yepê, Tumu kópuni d:omo yu kn:ââ u mênê kwayi ngê anmyi vyi t:oo, díyo naa tédê tââ wa kaa dmi.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 10:28-33; 12:32; 10:19-20

⁴ Yesu ngê yepê, A pyipe yoo, pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê díy:o wa vya nmyomomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntââ, kópu nmye daamuwa d:uu ngmê. ⁵ Yepê, Ye anmyi

* 11:50-51: Gen 4:8; 2 Chr 24:20-21

nkíngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yidmyinê nkíngê.

⁶ Yepê, Kópuni dî vyi, nmye mênî tpaê, Pi knî ye namê nkíngê. Yepê, Mtyîmwe daa ndîi ñmêni tp:oo, knî ngmêdê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vwuwo yédi. ⁷ Yepê, Nmye myewunê vwuwo yédi, dp:ee mtyîmwe ntee yéli, dnyinté nmye dêdê vwuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye too, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkíngê.

⁸ Yepê, Pini n:i ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kââ. ⁹ Yepê, N:i ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini daa Chóó Lémi u Pi Ndêndê, p:uu dîné dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ. ¹⁰ Yepê, Pini n:i ngê daawa mya nê, a p:uu adî peede tpaê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée

knomomê, u ntââ Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mêdaawa a ngî, ngmênê n:i Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adî peede tpaê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilí u kuwó daawa kée té.

¹¹ Yepê, Dini ghi n:i ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kada pini knî y:oo ó king knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi kópu knî ye nuw:o ngê kêê nangê t:oo. ¹² Yepê, Kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o ñedê mwiye ada a t:emî dé.

Yesu kmungo pyu yoo yi p:uu u ngwo doo mgongo

¹³ Yesu yélini ye doo danêmbum, yi vy:o pi ngmê ngê kwo, Mâawe. Kwo, M:aa dini ghi n:i ngê pwene, a mbwó ngê tpile yintómu u mo a ngî too. Kwo, U kwo vyi ngi, Knî a ka ngma a kê ngê. ¹⁴ Yesu ngê kwo, Kî pini. Kwo, N:uu ngê nmyi kóté kîgha pyu ngê pyódu noo. ¹⁵ Pi knî ye yepê, Kmungo pyu yoo yi nj:i ngê kêê u ngwo nangê t:oo, mu kópu u dîy:o pi u ghê ndêndê daa tpile knî yi p:uu a too. * ¹⁶ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ndáapi ngmê, ndapî u ngópu dêpwo ghêdê, tpile u ngópu myedêpwo ghêdê. * ¹⁷ Yepê, Chóó u nuw:o k:oo apê, Pudumakó w:uu

* 12:15: 1 Tim 6:9-10 * 12:16: 1 Tim 6:17

ngmên:aa kaakaa, ndapî ndîi u ngwo wanî kmênê. ¹⁸ Apê, A stówa my:oon:aa pyidupyidu, a ndapî d:ud:umbiy:e ndîi ngê u ngwo wa pyódu. ¹⁹ Apê, U kuwó dini ghi ngê a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, anê, Nê pi ngmê, tpile ka mēdinê nuw:o, m:ââ yilî yi k:oo anî lîme, anî kmaapî, daanî dpodo, d:ud:umbiy:e anî gha vyîlê. * ²⁰ Yesu ngê yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê kwowo, Mōdo podo. Nyi mtíkó pyu ndîi. Awêde mgîdî vy:o nye pwopwo, ñmile yintómu n:uu ngê wa ghay dmi. ²¹ Yesu ngê yepê, N:ii ndapî mu ngmîdi p:uu adî nuw:o, Chóó Lémi p:uu daadî nuw:o, yi pini yinté pini ngê wa pyódu, mbodo podo.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum
Mátiyu 6:25-34

²² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu nye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pîpî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî pyódu, kpîdîni nmye t:emî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. ²³ Yepê, Nté kpîdî daa ndîi kópu dê, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu. ²⁴ Yepê, Ñmê knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê ñuw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêle, Chóó Lémi ngê yinê dpo mbono té. Yepê,

Dp:ee ñmê ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. *

²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adî pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadî ngê daanmya a pyépi.

²⁶ Yepê, Yi kópu nmye doo u ntââ, lukwe dîy:o kn:aa kópu knî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê a pyede. ²⁷ Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpîdî p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi. Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpîdî mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpîdî mēdê ch:ii tumo. *

²⁸ Yepê, K:omo tpile chii mēnê yi awêde a kwo, mää m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nēnê yi nkwo doo dpî kââ, kpile ye yinê wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyé kpîlê nmyo. Yepê,

Lukwe dîy:o dnyinté u kwo nmye kélîmî té. ²⁹ Yepê, Nté mbwaa yi pyw:émî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngî ya. ³⁰ Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kélîmî nyédi, vyîlo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u lama ka tóó, yi tpile daadnyi ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu.

³¹ Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, yi tpile dé nmye u

* 12:19: Njems 4:13-15

* 12:24: Psalm 147:9; Luukí 12:7

* 12:27: 1 Kings 10:23-25

ngwo wa a kê té. ³² Yepê, K:omo tpile dp:ee yoo ndîi, ngmênê pi knî ye nkîngê ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi Mí ngê u yoo chóó adí y:enê, yi yéli yi kada pini knî y:oo wa pyódu nmyo. *

Daa tpile ndapî yi p:uu nuw:o u danêmbum Mátiyu 6:19-21

³³⁻³⁴ Yesu ngê yepê, Pini n:ii u ngópu ndapî a tóó, dyámê mbêmê, wonêwodiyédiyé a nuw:onuw:o ngê, dpo, L:âmo mokîdangê ngee ó pi ngê kîngî t:âmo. Yepê, U kpîdí mb:aa knî yi p:uu mye nuw:o yédi, dpo, Tpile we ngê kîngî dyênê té. Yepê, Nmyi tpile yilí nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê nmye kîngî pyaa dmi, nmyi ndapî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nmyi tpile yilí kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi yi adí kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Nmyi tpile yilí pi knî ye dpî y:ee tóó, nmye wa pwila t:oo, yi ndapî dpo ngî yó, ngópuch:anê knî ye dpî y:ee yó. Yepê, Yi ndapî Chóó Lémi ngê mbóó p:uu ya mb:aa ngê nmye amîmê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye kópuni vyyu, u t:âât:ââ p:uu

³⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, A kuwó mgîdí wa a ghay, ngmênê dpî ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê, nmyi dpodo u kpîdí dmi nmyi mbwo kîdmyenêngê ngee t:oo, nmyi lam dmi kîngî pw:oo dmi, dny:oo pîpî. * ³⁶ Yepê, Lémi knî y:oo yi dpodo pyu yoo wunê kuwokuwo tumo, yedpo, Dmyinê t:âât:ââ nmo, kîd:oonngê dpî dmi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi yoo dpo diyé dmi, keñe p:uu wunê depedepe nyédi, yi dpodo pyu knî y:oo keñe ye dpî kpêmî t:oo, yi lémi yoo yi nté dpo têédî ngmê. ³⁷⁻³⁸ Yepê, Yi lémi ngmê ngê mgî wa a pwaa knomomê, mgîdí núknînúknî p:uu wamî t:aa, u dpodo pyu knî yi p:uu ada a nuw:o, awo, A dpî té, ó a t:âât:ââ nê? Yepê, N:ii u dpodo pyu yoo daadnyi dpî, yi kada pini adnyi t:âât:ââ, yi pini u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile u dpodo pyu yoo, ngmênê chóó u nté wa a têédî, ye wa y:oo. Yepê, Wamye chaa kalê té, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wamye pyaa dmi.

³⁹ Yi kópu p:uu Yesu ye myedoo mgongo, yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáápi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni

* 12:32: Luukí 22:29-30 * 12:35:

* 12:39: Mát 24:43-44; 1 Tes 5:2

Mát 25:1-13; 1 Pita 1:13; Mak 13:32-37

nmyi lama adí ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalê ngmê. * 40 Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndéndê daawa t:aa, yepê, vyílo yi dini ghi ngê wanê t:aa.

Yesu chóó u yoo yi kada pini kní yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:45-51

41 Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Ye mgongo nmî mo nmo chi kwolo, ó pi yintómu kní yi k:ii? 42 Nmî Lémi ngê yepê, A yoo yi kada pini ngê wanmyi pyaa dmi. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmidi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a chápwo, yi nté ndapî ye chi yémî dê. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadî y:i adín:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmidi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndíi ngê adí ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adí dpodo? 43 Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilí yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, 44 dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilí yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu. * 45 Yepê,

Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu kní yi kada pini alanté adí nuw:o, awo, Nmî lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu, adí núknweñuknwe, mbwaa adí ndanî, u ngwo adí ghétighéti, dpodo pyu dpodo módó yoo adí kpakakpaka dé, 46 ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa. Yepê, Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, kuwa yéli yi vy:o wa kââ.

47 Yesu ngê yepê, Dpodo pyu n:ii u lama u lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo yédi, ngmênê a mgeemgee yédi, u dpodo daawa dóó knomomê, ye u lémi ngê yi pini dpodombiy:e wa kpada. * 48 Yepê, Ngmênê n:ii u lama dnyinté a ya yédi, ngmêdpî kn:aadi, u lémi ngê dpodombiy:e d:uudpî kpada. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu dnyinté a kwo, dnyinté adí cháâchââ. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo cháâchââ.

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátiyu 10:34-36

49 Yesu ngê yepê, M:aa u yâpwo tédê cháâ ntee tpile ngê dê pyódu, nté woo kapí y:i doo u ntââ. Yepê, Ala kópu u l:êê díy:o nê loo, nê, Yi chéli nîmo vyuwó. Yepê,

* 12:44: Mát 25:19-23 * 12:47: Njems 4:17

U ya a nga a kwo, Yi chéli d:ââ nîmo vuyuwó. ⁵⁰Yepê, Daa kêmakêma dono u mênê anînê wupwo, yi dono p:uu nuw:o ngê dê dyênê nê, u dí yi p:eeni kópu a nga wa pyódu. ⁵¹Yesu ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê. ⁵²Yepê, Yoo chámêchámê kn:ââ wunê kídí chaa, dye ghi yintómu a l:êê dîy:o yoo adnyi numo chámêchámê. Yepê Pi mupwoknî limi knî kwéli adnyi ya, a l:êê dîy:o wanîmo chámê té, pyile miyó dê yi p:uu adí d:uu, miyó myenté pyile knî yi p:uu adí d:uu. ⁵³Yepê, Yi pini mupwo noko dnyinté adpî ya, u kpâm tp:oo módó k:ii noko dnyinté adpî ya, u n:ââ k:ii noko dnyinté amyidu ya.

Yesu ngê pi knî ye u ngwo vuy, yepê, Lukwe dîy:o dp:ee myeme nê

Mátiyu 16:2-3

⁵⁴Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Dini ghi n:ii ngê nkali nmye mumu ngópu, nye, Daa kêmakêma tpîi wunê ghayghay, yepê, yed:oo tpîi dpo ghay. ⁵⁵Yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí vy:o pudu yilí a kwo yédi, nye, Mââ kââdí y:ay:a wa pwiyé, yepê, yed:oo womumo kââdí y:ay:a dpî pwiyé. ⁵⁶Yepê, Lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóo p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo,

ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe dîy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee myeme nê.

Yesu yoo yi kóté kîgha p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 5:25-26

⁵⁷Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o nmyi nuw:o kwolo ngmê dé. ⁵⁸Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adí kwo, Ní kóté kalé nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté tédê adí néne nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mêdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mêdaamî km:êê nmyo. ⁵⁹Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, y:i anmyin:aa ya, u dí nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo. Yepê, Daa kêmakêma kóté tédê n:aa néne nmyo, nmyi kópu dmi d:ââ l:âmo tóo.

13

Dono kuwokuwo u danêmbum

¹Yi dini ghi ngê pi knî ngmê ta, Yesu ka mdoo a nuwo ngópu, kwo, Nkálili pi knî ngmê y:oo Chóo Lémi ka kpêê dnye yiyé, kwo, Lóma lede knî y:oo kí vya tumo. ²Yesu ye póo wo, yepê, Lukwe dîy:o yinté pw:oo dniye? Yepê, Yélini pw:oo dniye, nmyinê nmye yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi, apii? ³Yepê, Kêle, yinté daa tóo. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye yi yéli ntee pw:oo dniye, yinté am:ii pw:oo dmi. ⁴Yepê,

Dini ghi n:ii ngê ngomo daadîi pwaa wo, Sailówam, pi y:a mê wááli vyâ, yepê, lukwe, yi yéli yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi? ⁵ Yepê, Kêle. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye yi yéli yi nt:anê wanmyi yaa dmi, wam:ii pw:oo dmi.

Yesu Nju tpémi yi p:uu u ngwo doo mgongo

⁶ Yesu ngê Nju tpémi ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê, u kuwe kn:ââ ngmêdoo kwo. Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Kuwe kîgha ngmênî ma, ngmênê dépê pyw:ângo, * ⁷ wod:oo u dpodo pyu ka kwo, M:ââ pyile kî yini kîgha d:oo ngmê ndîi, kwo, kp:anê ngi, daadî kwo. * ⁸ Yepê, Ngmênê yi dpodo pyu ngê kwo, A lémi, ghêlî nangê kpono, m:ââ mu ngmidi u kwo yéni. Kwo, Têpê ngê mênî wuwó, tpile tp:oo knî yi kn:êê u mênê n:aa yiyé. * ⁹ Kwo, Kî m:aani ngê nt:u nkwo doo daawa kaa knomomê, ye u ngwo dpî kp:anê ngi.

Yesu ngê duwoduwo módó u ngwo pyi ngê

¹⁰ Lîme wo ngmê ngê Yesu ngêpê ngomo k:oo doo dêêpî. * ¹¹ Pyââ y:i ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo, yi pyópu duwoduwo kwólu, m:ââ y:a mê wááli yinté doo m:ii, ntênê paa doo u ntââ ngê

u kwo dpîmo ya. ¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê módu, kwo, A pwiyé, wod:oo Yesu ka loo. Kwo, A ch:am. Kwo, Kópuni ngê dyênê nyoo, dí chedê. ¹³ Wod:oo Yesu ngê kóó dé kpadama yé doo, kwo, Mbwó a pyidu ngi. Yi ngwo yi pyópu ngê mbwó yedê pyidu ngê, Chóó Lémi doo chaa kîgha. ¹⁴ Yi ngêpê ngomo u kada pini nod:e wo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê lîme wo ngê yi pyópu pyi ngê, wod:oo pi knî ye yepê, Wo wéni dpodo u wo, yi wéni knî y:oo nmyi pyipyi u l:êê dîy:o dmyina a lèpî, ngmênê daa lîme wo ngê. ¹⁵⁻¹⁶ Yesu ngê yi pini ka kwo, Nmyo k:omodanê pyu yoo, kópuni nmye tpapê tumo, yi kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Setan ngê ala pyópu ló dini a kudu ngê, m:ââ y:a mê wááli doo duwoduwo. Kwo, Lîme wo ngê yi yedê dí pywáli, nmyinê nmye dono kópu yidî d:uu, ngmênê yinté kópu kîmy:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Lîme wo ngê nmyi hósi ndonki knî yi yedê kînmye pywáli pywáli tumo, mbwaa paa nmye néne tumo, mbwaa y:i dp:uu nda ngmê. Kwo, Daa hósi ntee tpile yidî pywáli, ala lîme wo ngê. Kwo, Epîlaham u tii nedê pyópu ngmê yidî pywáli. * ¹⁷ Yélini Yesu p:uu dnye d:uu, yi kópu u mywene ye ghê wo, wo yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmî nuu u kópu ye d:uud:uu

* **13:6:** Mát 21:19; Mak 11:13 * **13:7:** Luukí 3:9 * **13:8:** 2 Pita 3:9,15

* **13:10:** Luukí 6:1-11; Njon 5:16; Ex 20:9-10 * **13:15-16:** Luukí 14:1-6

too. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o dnye chaa kîgha.

Kwee u mgongo danêmbum
Mátiyu 13:31-32; Mak 4:30-

32

¹⁸ Yesu ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté anî mgongo? ¹⁹ Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwoodo dpî kee, dpî tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

Yis u mgongo danêmbum
Mátiyu 13:33

²⁰ Myombó Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo kaakaa p:uu lónté anî mgongo. ²¹ Yepê, Alanté. Yepê, Mbîdédi nk:êênî têdê pyââ ngê yis knî tp:oo dpo ngî, k:omo tpile kpo ndîi u mênê dpî yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpî mbó.

Keñe kwólu puu têdê u danêmbum

Mátiyu 7:13-14,21-23

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu p:aani p:aani yoo doo ndiye kîgha dé. ²³ Pi ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmî lémi, pi yilí Chóó Lémi kóó k:oo wa ghê, ó daa yilí? ²⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi keñeni t:âmo wunê tóó, yi keñe kwólu puu daa ndîi. Yepê, Yi keñe t:âmo koko, ndîi kópu ngê

nmye choo ya, dpodombiy:e ghê dmyeno, yi keñe t:âmo paa kee dmyeno. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi yilí y:oo u yi y:e wadî kwo, awo, Yi keñe t:âmo nm:uu kee dmi, ngmênê wa dêê dmi.

* ²⁵ Yepê, Ngomo chóó wa gh:êêdê, keñe nmye wa a kuwo. Yepê, Kuwa anmya a kwo, keñe p:uu anmya a depedepe, kwonye, Nmî Lémi, keñe nmo a kpêmî ngi. Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi, a lama myedaa tóó. ²⁶ Kwonye, Ng:ii kînmee a yakmaapî, nmî p:o kînyoo a ndiye kîgha nmo. ²⁷ Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi a lama myedaa tóó. Nmyewo, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, nmyi l:êê ghi dmi dono dé. ²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epîlaham mupwo káámi, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi kóó k:oo wanmyi m:uu t:oo, ngmênê kuwa anmyi kwo, yi ngwo tpéé kópu wanmyi vyi ngmê, anmyi mbê, anmyi nod:enod:e, nmyi kpéngi ti dmi kekekele adnyi paa. *

²⁹ Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo am:ii m:uu t:oo, anye, Nipi ka yakmaapî té. *

³⁰ Yepê, Yi ngwo kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada.

Pádisi knî y:oo k:omo ngê
Yesu ka mbwó u ngwo yé
ngópu

Mátiyu 23:37-39

* 13:24: Pilipay 3:12-14

* 13:28: Mát 8:11-12

* 13:29: Luukí 14:15

31 Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili Wee u kwo modoo ya, ghêlî dêpê kuwo ngê, Pádisi knî u kwo ngmê loo, kwo, Kn:aa chi lêpî, king Antipas Helodi u wee a kuwo ngi, u yi u ngwo a kwo, Nyi nî vy:a. 32 Yesu ngê yepê, Ye pini chii w:ââ ntee pini, ala kópu u kwo nyi vyi yó, kwipi, Nê ngê yoo yi kmêna ka ngm:ii kîgha té, myeka pi pyipyi, mââ m:ii kêlê u dpodo wa chedê, kada u ngwo wa a y:oo. 33 Yepê, Doo u ntââ al:ii daanî ya. Yepê, Mââ m:ii kêlê Nkálili Wee anê kuwo, Njedusalem anî lê. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Njedusalem a ngmidi ngê, u nuu u p:aa ngê pyódu ngê, ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u komo kapî pyu yoo y:oodnyimo a vyeé dé. Yepê, Chóó Lémi u komo wodîní kapî, ye al:ii pîdmyi vya nê.

34 Yi Pádisi knî ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vuywo pyu lukwe dîy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkê m ngê tp:oo w:uu nûupeé dé yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté nî w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu. 35 Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyinê kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê, u dí wéni n:ii ngê anmyi vyi ngmê,

anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

14

Yesu mgî k:oo ghayghay p:uu u ngwo ye doo danê

1 Lîme wo ngmê ngê Pádisi yoo yi kada pini ngmê u ngomo k:oo Yesu doon:aa kmaapî. Yélini y:i dnye ya yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo. 2 Pi ngmê, kóó kpâlî mbó ngmê dé, Yesu ka loo, 3 wod:oo Yesu dêêpî pyu knî ye Pádisi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu angénté a kwo? Yepê, Lîme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ? 4 Ngmênê u póó u kwo daa vya ngópu, kópu u kwo myedaa vyi ngópu. Wod:oo Yesu ngê yi pini pyi ngê, p:o mê dy:ââ ngê. 5 Wod:oo ye mê póó wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo lîme wo ngê mgî k:oo wa ghîi knomomê, doo u ntââ chóó mēdaawa a kee, yepê, lukwe, lîme wo u l:êê dîy:o u mî ngê yi tpémi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, lîmîlîmî ngê amêdê pêêdî. Yepê, K:omo tpile daa tp:oo yedê ghîi, ngmênê u pudumakó ayedê ghîi, k:omo tpile lîme wo, wamyedê pêêdî. Yepê, Daa pudumakó ntee tpile yidî pyi, ngmênê pi yidî pyi. 6 Yesu ka u kópu daangmê vya ngópu, dêê dniye.

Yesu kada yââyââ p:uu u ngwo ye doo mgongo

⁷ Dini ghi n:ii ngê kmaapî têtê dnye koko, kada pini yoo yââyâ têtê mb:aa mî yaa dniye. Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, * ⁸ Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê kmaapî têtê amênê dóó kalê nmyo, yââyâ têtê mb:aa ghêlí k:ii kada nangmên:aa yââ. Yepê, Nmyi lama daadî ya, yi pini ngê kada pini ndîi ngmêdumu dóó kwolo. ⁹ Yepê, Yi pini ngê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, Ghêlí k:ii kada pini u ya têtê dmyen:aa yaa dmi, nmyewo, mwada yi nyinê yaa dmyeno, kada pini yoo al:ii a yââyâ té. Yepê, Mywene nmye wa ghê, pi kamî yoo yi vy:o anmy:uu yaa dmi. ¹⁰ Yepê, Yélini yi pi dmi têtê, yi vy:o p:ee dmyina a yââyâ, naa chóó ngê ala kópu chóó nmye choo a tpaépê, A léma, a pwiyé dmyeno, léma yi vy:o myanyi yaa dmyeno. Yepê, Pi knî yi ngîma nmyi pi dmi ndîi ngê u ngwo wa pyódu. ¹¹ Yepê, N:ii ngê u pi chóó a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi têtê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

* ¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê ngomo chóó ka kwo, Dini ghi n:ii ngê nté nyimo l:âmol:âmo knomomê, m̄yipe yoo, m̄wó yoo, n̄eni yoo, ndáapi ndîi yoo nama a dóó kîgha dé, mu kópu u díy:o díyo yi kmaapî têtê kmaapî

têtê u nkwo adnya a dóó kîgha ngi, yi ntini u ngwo moo ngomontaa ngmê. * ¹³ Kwo, Ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpâlî kpêê dé, ngwolo kopwe dé p:ee yicha a dóó kîgha dé. ¹⁴ Kwo, K:omo tpile doo u ntâa dé, yi ntini daawa ngomontaa ngmê, ngmênê Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê yoo mb:aa kpêênî wa a pyidu té, wamyedê pyidu ngi, ya mb:aa u ngwo wanyimu pyw:oo.

Yesu Chóó Lémi kóó k:oo kmaapî ndîi p:uu u ngwo ye doo mgongo

Mátíyu 22:1-10

¹⁵ Yélini yi dnye kmaapî, yi vy:o pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Dyámê mbêmê nipi kmaapî daa ndîi kópu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kmaapî têtê kóó k:oo wa a dóó kalê nmo, yi ngwo w:aa d:ud:umbiy:e wanmîmo pyw:oo, apii. * ¹⁶ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê ngê kmaapî ndîi u lêê díy:o wo ngmê ngmîdi ngê, pi yilî mîné dóó kwólu, yepê, a kmaapî têtê dp:uu taa dmyeno. ¹⁷ Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu ngmê dy:âa ngê, kwo, Yoo a pwiyé we, ala kópu ye nyi vyi, Tpile yilî yintómu machedê, kmaapî ala. ¹⁸ Yepê, Wod:oo yi pini ye loo, u lémi u kópu ye doon:aa tpaépê, ngmênê u kwo nganê mbê dniye. Yepê, Pi ngmê ngê kwo, Doo

* **14:7:** Mát 23:2-3,6 * **14:11:** Luukí 18:9-14 * **14:12:** Luukí 6:32-35

* **14:15:** Luukí 13:29; Tpyuu 19:9

u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, A yâpwo tédê kamî kwéli adî ya, yi ghi nîmo mumu. ¹⁹ Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Pudumakó y:a dí pwila, p:o nîné ñéñé té. ²⁰ Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Ala ngwo até dí yéé. * ²¹ Yepê, Yi dpodo pyu u lémi ka mē diyé wo, yi kópu yilí u kwo mîné nté ngê, wod:oo yi lémi d:ud:umbiy:e nod:e wo, apê, A wépi lukwe dîy:o da pwaa ngmê. Yepê, U dpodo pyu ka kwo, P:aani pee p:aani pee chi lèpî, ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpâlî kpêê dé, ngwolokopwe dé a núw:o té. ²² Yepê, Wod:oo loo, yi ngópuch:anê yoo a núw:o too, u lémi u ngomo k:oo km:êê too, u kuwó dini ghi ngê u lémi ka kwo, Pi knî m:uu yi p:aa dmi ka tóó. ²³ Yepê, Wod:oo yi lémi ngê kwo, Kn:aa p:aani tpémi al:ii myedê núw:o té, a ngomo pèdê nt:ee y:e. ²⁴ Kwo, Yélini mwiyé nê dóó kalê too, a nté pee tp:oo daangmêwa ma ngmê.

Mwiyé nuw:o u dyimê pywu dê

Mátiyu 10:37-38

²⁵ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê kada a y:ângo, doo paa, maa p:uu pi yilí knî y:oo dnye yâmuyâmu, wod:oo ye diyé wo, * ²⁶ yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u l:êê dîy:o, u pye mî, u kpâm ghee knî, u tîdê

mbwó yoo u mbodo kn:ââ vyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalí. Yepê, Myenté, n:ii ngê chóó u nuu u kópu dé u mbodo kn:ââ vyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu myedaawa kaalí. ²⁷ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Mu dini ghi ngê pi dono knî y:oo a yoo vy:o yéli adnyin:aa kpakakpaka dé, woni amyimî vya t:oo. Yepê, N:ii ngê a l:êê dîy:o dono daawa a vy:u, a l:êê dîy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. * ²⁸ Yepê, A yâmuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o, anmya a yâmuyâmu nê, ó daanmya a yâmuyâmu nê. Yepê, Dyimê pywu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nkéli ndîi ngmênî pwila, lémi ngê u ngwo nî pyódu, yepê, yi pini ngê chóó u ndapî mb:aamb:aa ngê mwiyé dpo kp:aa ngê, mu kópu u dîy:o nkéli núknî a tóó. ²⁹ Yepê, Chóó u ndapî mwiyé dnyinté wa a kp:aa knomomê, u ndapî doo u ntââ ngê wa pyódu, u nêni knî ye amédîn:aa nkêpê. Yepê, Wa dêê knomomê, nkéli daawa pwila knomomê, ye pi knî y:oo wa yumu ngmê, wamye nkwiti ngmê. ³⁰ Yepê, Yi pini p:uu adnyi danê, noko yewo, U yi u ngwo doo kwo, Kópu ndîi ngmênî d:uu, ngmênê

* **14:20:** 1 Kódin 7:33 * **14:25:** Luukí 18:28-30 * **14:27:** Luukí 9:23

kêdê dîpî. Yepê, A yâmuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. ³¹ Yepê, Myenté, dyimê pywuu nmye munînê kuwo. Yepê, Lede yoo yi kada pini ngmê, dini ghi n:ii ngê ala kópu wa ny:oo, awo, Kn:aa lede yoo yilî kîyedê pwiyé dniye, nmî lede yoo daa yilî, yepê, yi pini mbwódo wa yââ, mb:aamb:aa ngê adî nuw:o. ³² Yepê, U yoo doo u ntââ ngê adî ya knomomê, ye yi pini ngê u pi knî angmê dy:ââ, wo lede yoo yi kada pini ka kwowo, L:êê u yi nmo daa kwo, mb:aamb:aa u yi nmo ye kwo, kópu mb:aamb:aa ngê mēpaa lâmo koo. Yepê, Mwiyé daadî nuw:o knomomê, u lede yoo l:êê tēdê wa dy:ââ tumomê, wo yéli y:oo wa vya t:oo, kada pini wamye pw:onu. ³³ Yepê, Myenté, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. Yepê, N:ii ngê chóó u kópu dé daawa kéé té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalî. *

K:omo ntii u mgongo danêmbum

Mátiyu 5:13; Mak 9:50

³⁴ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mēnê ntii daanyi yé knomomê, u n:uu daadî ya, pwópwó ngê wa pyódu, nanê wa ma. Yepê, Ntii vy:êmî tēdê nmyi tp:ee ngmanmyi dy:ââ knomomê, pye nkwo do ntii wa vy:êê knomomê, yini pwópwó, u n:uu daadî ya, ye lónté

mb:aamb:aa ngê wa pyódu? ³⁵ Yepê, Doo u ntââ. Yepê, U dpodo daadî ya, wanmyi pii ngmê. Yepê, N:ii knî yi ngópu puu a pyede, yi kópu ny:ee y:e, p:uu dny:oo nuw:o. Yepê, N:ii ngê k:omo ngê wunê yâmuyâmu nê, mye yinté pini, u dpodo daadî ya, wanî kéé.

15

Sipi tp:oo lâmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Mátiyu 18:12-14

¹ Wo ngmê ngê tákisi ngêêpî pyu yilî Yesu ka lee dniye, yélini Pádisi knî y:oo mwiyé kéé tumo, u kwo mye lee dniye, danêmbum tēdê dnyen:aa ng:aang:aa. * ² Yesu yi vy:o doo kwo, mywene u ngwo myedêpwo kwo, wod:oo Pádisi yoo dêêpî pyu yoo dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini pi dono knî yi k:ii a yakmaapî té. ³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kópu nmye ngmên:aa poopoo. ⁴ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêmé wa núw:o té, y:i adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mē chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mē chu kmaapî tēdê

* 14:33: Mát 5:27-28 * 15:1: Luukí 5:29-30

wa a kuwo té, yonoy:ani adín:aa nmy:uu. ⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amênê pyw:oo, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, wa dnyinê, u nkono wa yé, p:o wa núw:o. ⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u pyipe knî ye, ngmênêni knî mye yi k:ii, ye wa mbwólu, yewo, A da we, a sipi tp:oo n:ii nî nmy:uu, kîmêd:a pyw:oo, u kmaapî tp:oo dóo koo. * ⁷ Yepê, N:ii ngê dono u maa dpó kuwo, Chóó Lémi ka dpó diyé, yi pini u l:êê díy:o Chóó Lémi u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yini sipi yonoy:ani ntee pini. Yepê, N:ii yoo yi nuw:o dmi alanté a tóo, apu, Nmo mb:aamb:aa dé, yepê, yi yéli Chóó Lémi ka daawa diyé dmi. Yepê, Yi l:êê díy:o Chóó Lémi u gha mb:aamb:aa ngê daawa pyódu.

Ndapî l:âmo ngêêpî u mgongo danêmbum

⁸ Yepê, Pyââ ngmê u ndapî y:a njini adî ya, yononi l:âmo wa a ngee knomomê, lukwe, ala kópu wa vyi, Mwo a p:aa? Yepê, Kêle, yi kópu daawa vyi. Yepê, Wadî nmy:uu, u tpile yintómu wa w:ee té, u ngomo maknopwo ghi wa a gh:ii, u dí amênê pyw:oo. ⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amêdê pyw:oo, u pyipe knî ye, ngmênêni knî mye yi k:ii, yewo, A da we, ndapî l:âmo n:ii nê ngópu, até mêd:a pyw:oo. ¹⁰ Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê pi ngê u dono yilí dpó kuwo té, Chóó Lémi

ka dpó diyé, enjel yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yélini a ka wunê lêpî nyédi, yi dono wunê kuwokuwo tumo, Chóó Lémi ka mêwunê diyédiyé té. Yepê, Yi l:êê díy:o nmyi gha dmi lukwe díy:o mb:aamb:aa ngê daa tóo.

Pini n:ii tp:oo l:âmo a ngêpa wo u mgongo danêmbum

¹¹ Yesu ngê Pádisi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. ¹² Yepê, Kaapeeni ngê u mí ka kwo, M:aa, ñmile yilí a mbwó k:ii ala ngwo nye yéepi. Yepê, Wod:oo yi mí ngê u tpile yintómu ye yópu. ¹³ Yepê, Wo wéni knî yi k:oo kaapeeni ngê u tpile woni pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, wod:oo kada a y:ângo. Yepê, Dyámê pee ngmê mbêmê chono daa loo, y:i doon:aa ya, u ndapî yilí u pyipe knî yi p:uu mí dyênê ngê, nipi dnyen:aa mbwaa ndanî. ¹⁴ Yepê, U tpile yilí yintómu l:âmo mîné ngópu, yed:oo yi dyámê pee p:uu m:uu ndîi ngmê ghê wo, nté chedê ngê pyodo, yi pini ngê dómudómu myedê pyw:ângo. ¹⁵ Yepê, Yi p:aani pi ngmê p:uu doon:aa dpodo, u mbwêmê w:uu ka dpîmon:aa vyuwo, ngmênê u dpodo u pywuu doo u ntââ yidpîmo a ngêêpî, nté pee tp:oo yidpîmo pîpî. ¹⁶ Yepê, Ntini n:ii mbwêmê knî y:oo dnyimo a pyw:êmî, u yi u ngwo dpîmo kwo, Yi ntini my:aa ma, ngmênê doo u

* 15:6: Luukí 19:10

ntââ, yi ntini daapî ndîi. ¹⁷ Yepê, U nuw:o u kwo yimênê diyé wo, apê, Ng:aanî dómudómu. Apê, M:aa p:uu dpodo pyu knî y:oo dye ghi yintómu u ntââ ntini yiwunê pîpî ngmê. ¹⁸ Apê, M:aa ka p:o mênê lêpî, M:aa ka ala kópu an:uu vyi, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono. ¹⁹ Doo u ntââ ñm:ee ngê mēdaanî ya, ñmodò pyu ngê pyódu nédi. ²⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:àngo, u mî ka p:o mē diyé wo.

Yepê, Chono dêpwo a m:ii, u mî ngê y:i a módu. Yepê, Tp:oo u mî ka ch:anê wo, u mî ngê mbêpê a puwâ, maa p:uu mîné pyódu ngê, tp:oo u kede paa t:àngo, dmi ng-midi kpo, ñ:uu kpââ pee p:uu dyíngo. ²¹ Yepê, Tp:oo ngê kwo, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono, doo u ntââ ñm:ee ngê mēdaanî ya. ²² Yepê, U mî u kwo daa nod:e wo, u dpodo pyu knî ye yepê, Ngomo k:oo kpîdî mb:aa ngmê nya yó, límîlímî ngê u mbwo nyi t:ee yó, yu dópo dê yuwo mye t:ee dóó, pi yintómu yi lama yaa we, Ala a tp:ee njini. ²³ Yepê, Pudu-makó tp:oo n:ii p:uu ntênê yilí a t:a, ngmēnyi vya yó, kmaapî ndîi ngma a pwaa koo, ²⁴ mu kópu u dîy:o a tp:ee na a ka kí pwene, kîmêdê pyidu, na a ka l:âmo a ngêpa wo, ngmênê até maa t:aa.*

²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dini ghi ngê tp:oo kaa dpodo tēdê doo ya. Yepê, Dini ghi n:ii

ngê p:o mēdoo a diyédiyé, maa p:uu apê, M:aa k:ii nyi ngomo k:oo lukwe u dnyengi ka kwo, lukwe dîy:o ka yumu té, ka wéti té, ka kââkââ té. ²⁶ Yepê, U mî u dpodo pyu ngmê ka kpede mbê wo, u kwo póó wo, kwo, K:ii lukwe ngma a pyodopyodo, ló mââwe ngmēyi t:aa? ²⁷ Yepê, Yi dpodo pyu ngê kwo, M:wó kîmêdê diyé, mî ngê nté pee u l:êê dîy:o ngmêkêdê l:âmo, mu kópu u l:êê dîy:o dîmî pwene, mêkêda diyé, vyílo yi dnyengi ye kwo. ²⁸ Yepê, Tp:oo kaani d:ud:umbiy:e u mî ka nod:e wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi ngomo k:oo nî kee. Yepê, Wod:oo u mî kuwa u kwo a pwii wo, kwo, Ngomo k:oo a kee. ²⁹ U mî ka kwo, Kî m:aani yilí kîné vy:ungo, m:uu wâpu noo dpodo. Kwo, Ngópu yilí dipîngmê kn:aadi ngê, ngmênê yenté kópu a nga dipîngmê d:uu ngê, nunukwéti a pyipe knî yi k:ii nmo myedipengmê kpo. ³⁰ Kwo, Ñm:ee ngê ñapî yilí teli pyââ knî yi p:uu mî dyênê ngê. Dini ghi n:ii ngê p:o mēdê diyé, pudumakó u l:êê dîy:o lukwe dîy:o ngmêchi vy:a. ³¹ U mî ngê kwo, A tp:ee, al:ii dye ghi yintómu ng:ii nye tóó mo, tpile yilíni a ngópu a tóó, ñēni dé. ³² Kwo, Doo u ntââ m:wó módó daapaa t:aa, mu kópu u dîy:o na a ka mínî pwene, kîmêdê pyidu, l:âmo mîné ngêpa wo, kîmêd:a pyw:oo.

Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Nmyo yi pini tp:oo kaa ntee

* 15:24: Epeso 2:1,5; 5:14; Kílosa 2:13

pini dé.

16

Lémi dódó pyu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ndáápi ngmê, u stówa ndîi ngmêdoo kwo. Yepê, Pini n:ii ngê yi stówa dpîmo y:enê, ndáápi p:uu dpîmo dpodo, u lémi u ndapî chóo dpîmo pîpî. Yepê, Ndáápi ngê yi kópu u tuu kâa pee dini ghi n:ii ngê nyongo, ² stówa y:enê pyu ka pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, A pwiyé we. Yepê, Ndáápi ka loo, ndáápi ngê kwo, Ngópu ngmêkídí ny:oo, lukwe díy:o a ndapî nye pîpî. A stówa k:oo tpile yilí mb:aamb:aa ngê nyi l:âmo té, n:aa dyede ngi, a p:uu mêdaanyi dpodo. ³ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ala kópu vyyu, apê, A lémi ngê kuwa ka kapî nê, angênté wanî pyódu. Apê, Nê pi vy:ee, mêd:aa kilí dpodo u ntââ, myenté doo u ntââ a nêni knî ye daanîn:aa ndapî dmyinê, mywene a nga amî ghê. ⁴ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê nuw:o ghi ngma a pyw:ângo, apê, Pi yilí a pyipe ngê n:aa pyépi, dini ghi n:ii ngê a lémi ngê kuwa wa kaa nê, yi ngomo k:oo ngomo k:oo u nkwo anîn:aa kmaapî. ⁵ Yepê, N:ii dé yi tp:uu yilí yi ndáápi u piy:e dnye kwo, yini knî ye pi dy:ââ ngê, yepê, A pwiyé dniye. Yepê, Ngmêngmênté doo taataa, stówa y:enê pyu k:ii tumutumu dpîmon:aa

danêmbum. ⁶ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ngmê ka kwo, N̄m:uuni a lémi u piy:e a kwo, yonoy:a. Kwo, N:aa ngêêpî ngi, puku yedê limoy:a módó n:aa vyee, mwo mo u p:aa, mê limoy:a ñyóó modo kêlí ngi. Kwo, Kópuni dî d:uu, pi ka nangê vyi. ⁷ Yepê, Myomoni ka kwo, N̄m:uu yono yonoy:a a lémi u piy:e a kwo, n:aa ngêêpî ngi, puku yedê my:oo yonoy:a módó n:aa vyee, mwo mo u p:aa, wolo yonoy:a ñyóó modo kêlí ngi. Kwo, Kópuni dî d:uu, pi ka nangê vyi. Yepê, Stówa y:enê pyu ngê yinté doo kê, pi yilí u pyipe ngê u ngwo pyódu ngê.

⁸ Nmî Lémi ngê yi stówa y:enê pyu dono chaa kwólu, mu kópu u díy:o nuw:o ndîi u kópu yi d:uu ngê. Dyámê mbêmê tpémi nuw:o ndîi mbêmê yi chóo ye wunê vyyuwo nyédi, ngmênê pywápê u yoo, nuw:o tédê mbêmê yi chóo ye wunê vyyuwo nyédi.

⁹ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yepê, Chóo Lémi nmyi pyipe ngê pyódu yó. Yepê, Ndapîni nmyi ngópu a tóo, ngópuch:anê yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, Chóo Lémi ngê u nkwo wa ngee nmyo, ya mb:aa n:ii chedê ngê daawa pyódu, u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. *

¹⁰ Yepê, Tpile pywupwi tédê pi ngmanyi dy:ââ, u l:êê díy:o ndapî u kwo anyi y:oo, n:ii ka ndapî tédê ngmanyi y:oo, daangmêwa mgîpa kwolo, u

* 16:9: Luukí 12:33-34; 14:12-14

ntââ yi pini ka ndapî ndîi am:ii y:oo, myedaawa mgîpa kwolo. Yepê, Ngmênê n:ii ka ndapî têtê ngmanyi y:oo, wa dóo ngi, ñapî wa mgîpa kwolo, yi pini ka ndapî ndîi nangmê y:oo, wamye dóo ngi. * 11 Yepê, Chóó Lémi ngê ngópuch:anê knî yi l:êê dîy:o ndapîni nmyeda kê, ye daanmyi y:ee knomomê, anmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa ndêndê nmye daawa a kê. 12 Yepê, U ndapî wanmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa nmye daamuwa a kê. 13 Yepê, Doo u ntââ pi ngmidi lémi miyó dê yi p:uu daadî dpodo. Yepê, Woni u kwo adî diya, woni u nuu u pi ngê adî ya, woni ka dnyinté adî ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adî nyémî. Yepê, Doo u ntââ ndapî Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi cháâcháâ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapî kmênêkmênê têtê kópu ngê nmye choo ya.

14 Yi danêmbum têtê Pádisi yoo ngmêdoo kwo, Yesu u danêmbum dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye yu-muyumu, mu kópu u dîy:o ndapî u yi mb:aamb:aa ngê y:e doo kwo. 15 Wod:oo Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Pi knî yi ngîma nmyi chóó nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi u lama dé. Yepê, Kópuni nmyi gha vy:o dpo m:uu, ngmênê u kwo dono,

mu kópu u dîy:o pi knî yi nuu u kópu dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo doo u nuu u kópu dé.

Yesu ngê Pádisi yoo yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo.

16 Yesu ngê yepê, Dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadî pi knî ye yi kópu dyuu kînymye a tpaê dé, myenmyee a tpiye dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu pi knî ye myenmyee tpaê dé, nmyi pi dmi u ngwo nmyee a kmîmî, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi cháâcháâ pi knî ye doo u nt:ââ ngê dpî pyódu, u nkwo nmyimo kéké dé, yi yoo kuwa nmyimo kapî dé. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo pi knî ye yenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmî kee dmi. 17 Yepê, Ngmênê mbóó dyámê ntee chedê ngê ghêlî k:ii daawa pyaa knî, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu mbêmê wa ndyîko nmyo, wamye kpada nmyo. * 18 Yepê, Dyimé pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Yééyéé u dêêpî

* 16:10: Luukí 19:17-26 * 16:17: Mát 5:18

kópu dyuu ndêndê chedê ngê daawa pyódu, doo u ntââ myedaanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyééé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. Yepê, Myenté, pyópuni u moo ngê mwiyé dpî kpîpî, n:ii ngê yi pyópu wa nya, daa yéyééé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu.*

Ndáápi pini dê Lasadas yi danêmbum

¹⁹ Yesu ngê Pádisi knî yi p:uu mgongo ngmê kwólu, yepê, P:êê nmye ngmênîné nj:ii, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi miyó, woni ndáápi ndîi, woni pinté. Yepê, Ndáápi u kpîdí mb:aa dé, u nté mb:aa, u tpile yilî yintómu mb:aamb:aa dé. ²⁰ Yepê, Pinté u pi Lasadas, ngópuch:anê, u pââ yimo vyi, dye ghi yintómu ndáápi u ngomo nkígh:ê dpîmon:aa ya, yi myedpîmon:aa dpî. ²¹ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Ndáápi ngê ngee nêne, nté kmononi d:uu kê, a ka a kê ngê, ngmênê yi ndáápi ngê dêdpîmo ngêêpî, u kwo myedaa ch:anê wo. Yepê, Doo dómudómu, mye mg:eme wo, k:omo tpile w:ââ knî y:oo u yimo dnyimon:aa dêêdêê dé, ngmênê doo u ntââ daapodo ngm:ii kîgha dé, ndáápi ka myedaa ch:anê wo. ²² Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, enjel knî y:oo

Chóó Lémi kóó k:oo núw:o ngópu, Epílaham u nkígh:ê mî yé ngópu, y:i doon:aa ya. Yepê, U kuwó dini ghi ngê ndáápi mye pwene, ntóó kmênê ngópu, yed:oo ndiya mî gho, wélilî ndîi mîné pyw:ângo. ²³ Yepê, Yi vyyu wo, apê, Lasadas Epílaham u nkígh:ê moda tóó ó! ²⁴ Yepê, Wod:oo Epílaham ka mbwolo, kwo, Kââkââ, nga d:oo ch:anê wo, u ntââ Lasadas anyinê dy:ââ, mbwaa kuu k:oo kóó pyââ a kmênêkmênê, a dêê yedê wumî nkênkê kîgha, mu kópu u dîy:o mgîní vyîmî ndîi atéd:a pyw:oo, ndiya. ²⁵ Yepê, Epílaham ngê kwo, A kee, dyámê mbêmê munyoo a ya, y:i nuw:o ngî kwéli. Kwo, Tpile mb:aa ngópu dêpwó a ghêdê, Lasadas u ya dono, tpile u ngópu dêpwó a ya. Kwo, Ala ngwo ya mb:aa até dumu pyw:oo, ngmênê anyinê wélilî mgîní vyîmî. ²⁶ Myenté, kwo, nmî kéli ghê nkéli weelyunkoo ntee ghi ye tóó, y:i maa daa t:a. Kwo, N:ii ngê u yi adî kwo, Nmye nê lê, doo u ntââ, nmye daawa a lê, myenté n:ii ngê u yi amya a kwo, Al:ii nê lê, myedoo u ntââ, daawa a lê. ²⁷ Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, u ntââ Lasadas M:aa u p:o wanyi dy:ââ, a mbwó y:i limi kîyedê tóó. ²⁸ Kwo, Ala kópu ye dp:uu vyi ngê, Nmyi mbwó nt:anê nangmé yââ, mîné wélilî mgîní vyîmî. ²⁹ Yepê, Epílaham ngê kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too,

* 16:18: Mak 10:11-12; 1 Kódin 7:10-11

kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu knî y:oo myedê d:êê tumo puku yedê ka pyede. Kwo, M_wó knî y:oo dny:oo a kpââ dé. ³⁰ Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, kwo, yenté doo u ntââ, ngmênê pi kpêênî ngmêwa a pyidu, ye wa lê, yed:oo yi dono wa kée t:oo, a nt:anê daawa a yaa dmi. ³¹ Yepê, Epílaham ngê kwo, Kópuni puku yedê a pyede daawa ny:ee t:oo, ye k:omo tpile pi kpêênî ngmêwa pyidu, u kwo myedaawa ng:aa mbê dmi, yi nuw:o dmi myedaawa ngmêê t:oo. *

17

Yesu ngê kópuni vyu, dono p:uu

Mátíyu 18:6-7,21-22; Mak 9:42

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkígh:ê adnyi kwo, ngmênê n:ii ngê yinté kópu yi máádi nkígh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkíngê. ² Yepê, Pini n:ii u l:êê ghi mbêmê pi kamî knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e

daapaa kpada. ³ Yepê, Nmyi chóó nmye dmyina a vyuwo.

Yepê, Nmyi mbwó ngê dono kópu angmê d:uu, ye u kwo dpî kwódu yó. Yepê, U dono dpo kuwo knomomê, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyuwo dpî kée yó. Yepê, Ntââ u ngwo nangê vy:u. * ⁴ Yepê, K:omo tpile wo ngmídi k:oo yi pini nmyi p:uu pyud:o adí dono knomomê, tpéé kópu pyud:o wa vyi knomomê, nmyewo, Dí kn:aadi, daamunî d:uu, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyuwo pyud:o dpî kée yó, mênangê ngî. Yepê, Ntââ u ngwo myenangê vy:u.

Yesu ngê kópuni vyu, kêlîmî p:uu

⁵ Yesu u dyépi knî y:oo nmî Lémi ka kwo, Nmî kêlîmî ndîi ngê pyódu ngi. * ⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Lukwe díy:o nmyi kêlîmî daa ndîi tp:oo? Yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:ii a kwo, yi tpile daa ndîi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kêlîmî wo yintoo, ye kî nkêpe ka pídmí vyi ngmê, Kada yéni, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, nt:ee paan:aa ghê. *

Yesu ngê u yoo yi pi dmi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

⁷ Yesu ngê u yi dêpwo kwo, A yoo knî y:oo yi pi dmi dny:oo kmîmî dé, yi kópu u l:êê díy:o dyimé pywuu ye ngmê y:ângo, yepê, Pi mupwoknî ngmê yâpwo tédê adnyin:aa dpodo. Yepê,

* 16:31: Njon 11:44-48 * 17:3: Mát 18:15-17 * 17:5: Mak 9:24 * 17:6: Mát 17:20; 21:21

Lukwe, ntumokwodo yi pini ngê u kpâm ka wa vyi, kwowo, Chi lîme, nté n:aa ch:eech:ee? ⁸ Yepê, Kêle. Yepê, Yi pini ngê u kpâm ghee knî p:o kada wa kaa té, u kpâm ka kwowo, Chin:aa nté ch:eech:ee, kuwó nînê kwo. Yepê, Yi pini p:o dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nté tpyópu ndiya wa m:uu, lukwe, u kpâm wa chaa kwolo, kwowo, Y:ay:a chi pwiyé? ⁹ Yepê, Kêle, u dpodo y:i a tóó. ¹⁰ Yepê, Nmyo myenté dé. Yepê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yintómu wanmyi châpu t:oo, ye nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. Yepê, Ala kópu dpî vyi yó, Dpodoni nmo a kpo, vyîlo yidu dóó, daa chaa kîgha u dpodo yidu dóó.

Yesu ngê pi y:a u ngwo pyi ngê n:ii knî yi p:uu too pee mbii leprîsi doo ya

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem dnye lêpî, Nkálili Wee Samédiya Wee yi kêlî ghê dnye paa. ¹² Daa kêmakêma p:aa ngmê dnye taataa, pi y:a maa p:uu a pyódu ngópu, too pee mbii leprîsi ye doo ya. Yi pini y:a knî y:oo Mósisu u dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, Yesu p:uu yi nkîgh:ê daa nî dniye, ^{*} ¹³ dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Yesu, nmî lémi, nga dp:oo ch:anê dniye? ¹⁴ Yesu ngê yi m:uu too, yepê, Njedusalem lee dmyeno, kpêê yiyé pyu ngê

amî m:uu nmyo, wod:oo kada a y:ee ngópu. Maa p:uu too pee mbii yi p:uu machedê ngê pyodo. ^{*} ¹⁵ Yi vy:o pini ngmê ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Aténgê dî pyiyé, mêtê diyé wo, Chóó Lémi dpodombiy:e tââ doo chaa kîgha. ¹⁶ Yesu yu km:ee dyimê wo, doo kwunokwuno. Yi pini daa Nju pi, Samédiya pi. ^{*} ¹⁷ Yesu ngê pi knî ye yepê, Pi y:a kídí pyi, angênê mêtê chu. ¹⁸ Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u yoo vy:o pini chu knî y:oo, Chóó Lémi doon:aa kwuno ngópu, kn:aa p:aani pi ngmê ngê u mo até d:uu kwuno. ¹⁹ Wod:oo Yesu ngê kwo, Gh:êêdé, kada a yéni, ngêlîmî u l:êê dîy:o chi pyiyé.

Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê u yoo chóó ada a y:enê

Mátíyu 24:23-28,37-41

²⁰ Pádisi knî ngmê Yesu ka póó dniye, kwo, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ chóó anté dini wa chaa? Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo y:enê doo u ntââ ngwolo ngê daanmyi m:uu ngmê. ^{*} ²¹ Yepê, Doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Al:ii kn:ââ kêtê chaa, ó mwi kn:ââ kêda chaa, mu kópu u dîy:o wod:oo yi kópu nmyi vy:o ka tóó.

²² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Díyo Chóó Lémi u Pi Ndéndê wanmy:uu tpy:oo ngmê, anmyi t:âât:ââ, ngmênê lîmîlîmî ngê daawa t:aa. ^{*} ²³ Yepê,

^{*} 17:12: Lev 13:45-46

^{*} 17:14: Lev 14:1-4; Luukí 5:14

^{*} 17:16: Njon 4:9

^{*} 17:20: Njon 3:3; 18:36

^{*} 17:22: Luukí 21:7-8

Dye ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo ala kópu nmye wa vyi ngmê, nmyewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê al:ii ka tóó, ó mu p:aani kîyedê tóó. Yepê, Ye n:uungmê ng:aa mb:anê, y:i nangmê nî. ²⁴ Yepê, Daa p:aa ngmídi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Lîmî ntee dpî pywâlî, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amye m:uu ngmê. ²⁵ Yepê, Ngmênê ala dini ghi u yoo knî y:oo mwiyé wa mb:ii ngmê, dono u ngwo wa d:uu ngmê.

²⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé. Wéni n:ii ngê amêdê diyé, pi lama daadí ya. Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo. ²⁷ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dédnyimo a nkîngê, dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnyimo a yéyééé, u dî wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dniye, wo yéli vyi ngê vyâ. ²⁸ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo daa yi lama ntee a pw:oo dniye, Loté u dye ghi ngê mye yinté. Yepê, Yoo dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnya a tpile pywupwi, dnya a nté woo kapî, dnya a ngomo wuwó. ²⁹ Yepê, Wéni n:ii ngê Loté ngê Sodom a kuwo ngê, ndê mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi p:aani d:ud:umbiy:e a vyuwó ngê,

pi yintómu ma too. ³⁰ Yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, mye yinté, yoo dono daa yi lama yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

³¹ Yepê, Yi wéni ngê n:ii u ngomo maknopwo adí ya, lîmîlîmî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêtîngê kee, u tpile kîdangmên:aa ngî. Yepê, Myenté pini n:ii u yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mêtîngê diyé, u tpile kîngmê nya, lîmîlîmî ngê dpî mbêpê we.

* ³² Yepê, Loté u kpâm p:uu nuw:o ngî kalê yó, pyópuni mêdê diyé wo, apê, A p:aa ndê ngê modo pîpî, u ngwo pwene. ³³ Yepê, N:ii chóó u ghê p:uu adí nuw:o, u ghê l:âmo wa a ngee, n:ii u ghê p:uu daadí nuw:o, ghê ndêndê wa a pyw:oo. ³⁴ Yepê, Yi mgîdí ngê pi miyó ngmítédmino adpî dpî, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ³⁵ Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ³⁶ Yepê, Pi miyó yâpwo tédê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ³⁷ Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo u kwo póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi kópu ló y:i wa pyódu? Yesu ngê yi póó ye daa vyâ, ngmênê ala mgongo ye yi kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

18

Kóté y:enê pyu dono u mgongo danêmbum

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, u nt:u kópu, dye ghi yintómu Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, kîngî yé ngmê. * ² Yepê, P:aa ngmê, kóté y:enê pyu ngmêdoo ya, Chóó Lémi dêdpîmo cháâcháâ, yoo myedêdpîmo cháâcháâ. ³ Yepê, Yi p:aani kuknwe ngmêdoo ya, pi ngmê ngê u tpile knî mwiyé ngma a t:âmo ngê. Yi kuknwe kóté y:enê pyu ka dpîmo lêpî, kópu, Ngee nédi, pini n:ii ngê a tpile t:âmo too, u kwo vyi ngi, a ka mêtê kê téne. ⁴ Yepê, Dye ghi daadîi kóté y:enê pyu ngê yi kuknwe dêdpîmo ngêêpî, u kuwó dini ghi ngê apê, K:omo tpile Chóó Lémi dîní cháâcháâ, yoo myedîní cháâcháâ, ⁵ ngmênê kî kuknwe ngê dyaa yono a ka dê chedê, a ngîma dê kaalî, ala ngwo n:aa ngêêpî, yi kpáápi n:aa kóté kîgha, kuknwe ka u tpile yintómu u kwo mêtunê diyédiyé kîgha. ⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Kópuni yi kóté y:enê pyu dono ngê vyu, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. ⁷ Ye póo wo, yepê, W:êênî mgídî vy:o Chóó Lémi ka chóo u yoo adnyi ngêpê knomomê, lukwe, u kwo wa ch:anê dmi, ó daawa ch:anê dmi, lîmîlîmî ngê wa ngee té, ó daawa ngee té? * ⁸ Yepê, Mgî daawa puwâ, lîmîlîmî ngê wa ngee té. Yepê, Ngmênê dini

ghi n:ii ngê amênê diyé, a yoo vy:o pi yémi adî kwo. Yepê, Kuwa yéli y:oo kîngî chedê nmyo. Yepê, Yi kuknwe dmyina a nj:ii, ngêpê têtê chaa dmyinê chedêchedê, Chóó Lémi ngê u ngwo wa a ngee nmyo, wo yéli wa dêê dmi, daawa chedê nmyo.

Pádisi pini dê tákisi ngêêpî pyu yi mgongo danêmbum

⁹ Yélini y:oo apu, Nmo mb:aamb:aa dé, wo yéli dono dé, yi yéli yi p:uu Yesu ngê mgongo ngmê kwólu, ¹⁰ yepê, Pi miyó, Chóó Lémi u ngomo k:oo ngêpê têtê lee knopwo, woni Pádisi, woni tákisi ngêêpî pyu. ¹¹ Yepê, Pádisi ghêédî wo, yoo yi ngîma u mo mîné ghê wo, alanté doo ngêpê, Chóó Lémi ka kwo, Mw:ââkó a Lémi, dye ghi yintómu nyinê ngêêpî noo, u l:êê díy:o a l:êê ghi mb:aamb:aa dé, pi yilî ntee, d:aa yinté, d:aa kmungo pyu, d:aa kêêmî kapî pyu, d:aa pyââ ti pyu, d:aa kî tákisi ngêêpî pyu ntee pini. * ¹² Kwo, Wiki yintómu knî yi k:oo wo miyó dê yi k:oo nté dîní pîpî ngê, nga u ngwo nîné ngêpê yédi. Kwo, Ntini n:ii dpó pyw:oo, dîní mgîpa kîgha ngê, dyuu y:a dp:o pyidu, yononi mbwó nmodo pyu knî ye dpî y:oo. * ¹³ Yesu ngê yepê, Pádisi yinté doo ngêpê, ngmênê tákisi ngêêpî pyu mwada y:i u mo a ghê wo, u dono knî yi l:êê díy:o

* 18:1: Lóma 12:12; Kílosa 4:2; 1 Tes 5:17

* 18:7: Tpyuu 6:9-11

* 18:11:

k:ame doo kwo, tpée kópu yilí doo tpapê, mbodo a ny:ii ngê, Chóó Lémi ka kwo, A Lémi, nga d:oo ch:anê wo, a dono yilí nguwo wanyi kée té? ¹⁴ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Tákisi ngêêpí pyu u dono yilí p:ee chedê ngê pyodo, ngmênê daa Pádisi, mu kópu u díy:o n:ii ngê chóó u pi a kmímí ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo ñuw:o tumo

Mátiyu 19:13-15; Mak 10:13-16

¹⁵ Pi ngmê knî y:oo yi tp:ee mbópó Yesu ka a ñuw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi m:uu tumo, ye kwódu ngópu. ¹⁶ Ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a ñuw:o teñe, ye namê kwódu yé, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé. ¹⁷ Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Tp:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmí ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadi nyêmí, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kâa.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸ Kada pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmî ndiye kîgha pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmaní d:uu, ghê kamí

u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu?

¹⁹ Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmídi yi mb:aamb:aa.

²⁰ Kwo, Dêêpí kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:ámo, pi nangmê yipe, m̄ye m̄i chi cháâchââ dê. *

²¹ Yi pini ngê kwo, Tp:ee tédê noo a ya, yi kópu dyuu noo a cháâchââ, ala ngwo myenî cháâchââ té. ²² Yesu ngê yi kópu yi nyongo, kwo, Kópu mu ngmídi chuungê d:uu ngê, tpile yilíni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéepi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. * ²³ Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, mu kópu u díy:o ndáápi ndîi, u tpile yilí.

²⁴ Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini u tpile yilí yi p:uu a nuw:o, wod:oo pi knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angênté amí ghê. ²⁵ Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpí ghê. ²⁶ N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, noko yepê, Wu lónté kópu?

Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê

* 18:20: Ex 20:12-16; Deut 5:16-20

* 18:22: Mát 6:20; Luukí 12:33

u ntââ y:i amî ghê? ²⁷ Yesu ngê yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilí yintómu Chóó Lémi u ntââ.

²⁸ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Nmî p:aa dmi nmo kuwo too, anmînê yâmuyâmu ngi. ²⁹ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, pini n:ii ngê a l-êê dîy:o u p:aa dpo kuwo, u kpâm ghee knî dpo kuwo té, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, ³⁰ yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilí ala dini ghi ngê amêdê pyw:oo, mu dini ghi ngê ghê kamî amyemînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹ Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó kn:aa núw:o too, yi mo yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala ngwo Njedusalem nmo lêpî té, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu kópuni a d:êê tumo, yi kópu yilí y:i wumê ntiyentiye té. ³² Yepê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê, wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi peede tpaê, a p:uu wadnyi tpyîpwi. ³³ Yepê, Wadnyi kpakakpaka nê, wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu. ³⁴ P:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e dêpê w:ee

tumo, apê, Lukwe dîy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyu, dêpê w:ee ngópu.

Yesu ngê ngwolo kopwe ngmê pyi ngê, Njédikó

Mátiyu 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵ Daa kêmakêma Yesu p:uu Njédikó dnye taataa, maa nkîgh:ê pi ngmêdoo ya, ngwolo dê kopwe dê. Daa dpodo u ntââ, dye ghi yintómu maa nkîgh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyinê. ³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo u nkîgh:ê doon:aa lêpî, yi dnye dmi yi ny:ee too, ye póo wo, yepê, Lukwe ngmêdê pyódu? ³⁷ Kwo, Yesu Nasalet pi kíyedê pwiyé knî. ³⁸ Wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépîdi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê? ³⁹ K:omo tpile yélini u kada dnye kwo, u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kââ, kwo, Dépîdi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê? ⁴⁰ Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Kî pini a ka a núw:o yó. Dini ghi n:ii ngê u kwo a núw:o ngópu, Yesu u kwo póo wo, ⁴¹ kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi pini ngê kwo, A Lémi. Kwo, U ya a nga a kwo, Yéli m:aa m:uu. ⁴² Yesu ngê kwo, Yéli mê mwini. Kwo, Ngêlimî

mbêmê chi pyiyé. ⁴³ Wod:oo yi ngwo yéî mē módu, Yesu u kuwó mye ghê wo, Chóó Lémi doo chaa kîgha. N:ii knî y:oo m:uu ngópu, Chóó Lémi myednye chaa kîgha.

19

Sîkiyîs u danêmbum

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njédikó taa dniye, tákisi ngêêpî pyu yoo yi kada pini ngê yi nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kêdê t:aa. ² Yi pini u pi Sîkiyîs, ndáápi pââ ndîî. ³ U yi u ngwo doo kwo, Yesu nî m:uu, ngmênê u kwo, angênté pini, ngmênê pi ghi dêêkwédi, pi knî yi vy:o a dêê wo, ⁴ wod:oo mbêpê a puwâ, Yesu u kada maa nkîgh:ê yi ngmêmî vy:ungo. ⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu yi yini km:ee lee dniye, yi vyyu dniye, apê, Sîkiyîs yi nkwo doo mu kwo. Yesu ngê kwo, Sîkiyîs, lîmî k:ii a ghidi, awêde nmyi ngomo k:oo nîmo dpî. ⁶ Wod:oo Sîkiyîs u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, lîmîlîmî ngê a ghêpê wo, Yesu kóo mgîmî ngê, kwo, A p:aa pee lee kmêle. ⁷ Njédikó tpémi yélini y:i doo kwo, dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini pi dono u p:aa pee a lêpî. ⁸ Wod:oo Sîkiyîs mî ghê wo, nmî Lémi ka kwo, Nmî Lémi. Kwo, Tpileni yilî a ngópu a tóó, dyuu miyó ngê wanî pyódu, woni dyuu ngópuch:anê knî ye wanî y:oo, woni dyuu a ka wa a mbêpê. Kwo, N:ii dé wunê

nî dóó too, yi ndapî nê t:âmo too, ntémwi nê t:âmo ngê, yi ntémwi ye mēdaani y:oo, ngmênê páádi páádi ye am:aa y:oo. * ⁹ Yesu ngê kwo, Chóó Lémi ngê awêde da ngee ngi, nono yilî dî chedê té. Pi knî ye yepê, Nmyi mo dp:ee Epîlaham u yoo vy:o yéî, ala pini mye Epîlaham u tii ínedê pini ngmê. ¹⁰ Yepê, Yélini y:oo maa kn:aadi ngópu, vyílo yi yéî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmyi vy:o u ngwo a dy:ââ ngê, kwo, Chin:aa nmy:uu dé, a kêê k:oo myechin:aa kapî dé. *

Yesu chóó u yoo y:enê p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 25:14-30

¹¹ N:ii knî y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Daa kêmakêma Njedusalem nmo taataa té, Chóó Lémi ngê Yesu nmî king ngê u ngwo wunê pyépi. Yesu u lama doo ya, daa yi ngwo king ngê anî pyódu, wod:oo yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu, ¹² yepê, Lémi ngmê, king ndîî ngê a ngmîdi ngê, pi knî ngmê u kwo dy:ââ too, yepê, Yi lémi dpo pwiyé we, chóó u yoo yi king ngê wanî pyódu, u kuwó dini ghi ngê amé diyé, chóó u yoo adîn:aa y:enê dé. ¹³ Yepê, Kada ghêlî dêpê y:ângo, u dpodo pyu y:a knî a danê too, nkól pee ngmêngmênté ye y:ângo, yi nkól pee yi pywuu ndîî dé, d:ââ pyile yi dpodo u pywuu ntoo, nkól pee ngmê

* 19:8: Ex 22:1 * 19:10: Njon 3:17; 1 Tim 1:15

u pywuu mye yintoo. Yepê, Yi lémi ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Ndapîni nmye d:a kê té, dpî dpodo kalê too, a l:êê dîy:o knî mu u ngwo dpî kmênê yó, u dî dini ghi n:ii ngê amênê diyé. ¹⁴ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, kn:aa dyámê pee p:uu king ndîi ka loo. Yepê, Chóó u dyámê tpémi ye diya wo, wod:oo kópu u kuwó dy:ââ ngópu, king ndîi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi pini nmî king ngê pyaa we. * ¹⁵ Yepê, Ngmênê king ndîi ngê yi kópu daa nyongo, yi pini yi king ngê pyódu ngê. Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dyámê pee p:uu mêtê diyé wo, u dpodo pyu y:a knî até yedê danê too, ye póó wo, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, nmyi dpodo kalê tumo, ndapî yémi u ngwo m:ii kmênê ngópu? ¹⁶ Yesu ngê yepê, Mwiyémwiyéni u kwo loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mê y:a u ngwo nê kmênê ngê. ¹⁷ Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, nyi dpodo pyu mb:aa. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, p:aa y:a knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. * ¹⁸ Yesu ngê yepê, Myomoni u nkwo u kwo até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mê limi u ngwo nê kmênê ngê. ¹⁹ Yi lémi ngê kwo, P:aa limi knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. ²⁰ Yepê, U kwo m:uu até yedê loo, kwo, A

lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mê ala, kînoo ng:uu néne. ²¹ Kwo, Nga nî nkíngê mbê wo, mu kópu u dîy:o a lama ka too, d:ii dóódó u pi, nê, Ndapî l:âmo wanê ngee, nê, angénté a ka wa t:aa. Kwo, Pi knî ye ntooni nye yémî ngê, daa yintoo méyinyiné pwapî ngê, pââ ndîi yinyiné pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyîlo y:ee pîpî ngê. ²² Yepê, Yi lémi ngê kwo, Nyi dnyinté dpodo pyu. Kwo, Nyóó ngópu knî yi l:êê dîy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama ngee too, d:aa dóódó u pi, pi knî ye ntooni n:aa yémî ngê, daa yintoo méyininê pwapî ngê, ntini woo n:ii dîni kapî ngê, vyîlo yinî pîpî ngê. ²³ Kwo, Lukwe dîy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pînî puwâ. ²⁴ Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, Nkól pee kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu y:a a too, u kwo y:ee yó. ²⁵ Yesu ngê yepê, Yi yéli y:oo yi lémi ka kwo, Nmî lémi lukwe dîy:o? Kwo, U ngópu y:a ka too. ²⁶ Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpapê, N:ii u ngópu tpile yilî a too, mu dini ghi ngê knî m:uu wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a too, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. * ²⁷ Yepê, N:ii knî y:oo a wépi pwaa ngópu, apê, Nê nmî king ngê kíngî pyódu, yepê, a núw:o too, a ngópu anyi vya too.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê

* **19:14:** Njon 1:11 * **19:17:** Luukí 16:10-11 * **19:26:** Mát 13:12; Luukí 8:18

danêmbum ye a kêlî ngê, kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, p:uu ndiye pyu yoo yi kada doo kwo.

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mátíyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Njon 12:12-19

²⁹ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:i Njedusalem ghêlî daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:i ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ, ³⁰ yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:i ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê nedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywálfí nyoo, a ka dpo núw:o nyoo. ³¹ Yepê, Pini n:i ngê dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo néne ngmê, yepê, ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. ³² Pini n:i dé Yesu ngê dy:ââ doo, yi p:aani lee knopwo, ndonki p:uu kópuni ye vyu, yinté a pyw:ee ngópu. ³³ Yedêni ndonki nódo doo ya, dini ghi n:i ngê k:ââ ghi p:uu dpîmo a pywálfípywálfí, yi ndonki chóó knî y:oo yepê, Lukwe díy:o dpo pywálfípywálfí ngmê.

³⁴ Yi tpódu y:oo yepê, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. ³⁵ Wod:oo Yesu ka núw:o ngópu, yi nkuwo kpídí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinê. ³⁶ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye chápu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo. * ³⁷ Dini ghi n:i ngê mbu vuywo a ghêpê dniye, Njedusalem u nkígh:ê, yélini yilí u kwo dnye kélímí, yi yéli y:oo Chóó Lémi dpodombiy:e dnye kwunokwuno, myednye chaa kígha, mu kópu u díy:o Yesu ngê kópu ndíi yilí yi ngópu mwiyé a d:uu too. ³⁸ Kópu, Munmíkó Nmî king. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi ngê nmí Mbwámê ngê a pyódu nyoo, chaa kígha koo. * ³⁹ Wod:oo Pádisi knî ngmê, yélini yoo vy:o dnya a kwo, Yesu ka kwo, Kí pini, m:uu ndiye pyu knî y:oo lukwe díy:o a chaa kígha ngi. Kwo, Ye kwódu ngi. * ⁴⁰ Yesu ngê yepê, Doo u ntââ ala p:aani módó daani vy:u. Yepê, Tumu wo pyede, ye chêêpî knî y:oo y:oopê chaa kígha nê.

Yesu Njedusalem tpémi yi díy:o u ngwo doo mbê

41 Yesu p:uu Njedusalem modnyen:aa lèpî, Yesu ngê Njedusalem doo y:enê, u nuw:o p:uu doo kwo, u yoo u kwo ch:anê wo, wod:oo yi l:êê dîy:o doo mbê, myedoo tpyóókaa yiyaa, * 42 apê, Ayii! Njedusalem tpémi ee! Apê, Lukwe dîy:o my:oo nmye pyede, daanmyi mya nê. Apê, Kópuni a nga wanmyi d:uu ngmê, M:aa ngê ntââ nmye wa a vy:u. Apê, Awêde wodmyi mya nê, ye pîdmyi châpu nê, M:aa ngê a ntââ nmye daapêde vy:u. * 43 Apê, Mu dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo nmyi p:aa téli k:oo wa kaa ngmê, mbwa pw:ono maa ngmê wa a yé ngmê, mbêmê u ngwo wa lóo dmi, 44 d:ud:umbiy:e wa vya nmyo, nmyi ngomo dé, nmyi p:aa u mbwa dé d:ud:umbiy:e wa dyênê t:oo, wa pwaa t:oo, chêêpîni knî y:oo nmyi wó tumo, yi p:uu ngmidi myedaadî ya. Apê, Yi kópu nmye wa pyódu, mu kópu u dîy:o nmyi Mbwámê dpîp:e mya ngópu.

Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u ngwo kee dniye

Mátiyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Njon 2:13-22

45 Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yimî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi,

yoo mu dódó t:oo, yindapîmu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê a pw:oo too, 46 Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vvyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo, ngêpê tédê ngê choo ya, yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye pyódu ngmê. *

47 U kuwó wéni knî yi k:oo Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo doo ndiye kîgha dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo Yesu nmî vy:a, * 48 ngmênê doo u ntââ ngê ye pyodo, mu kópu u dîy:o pi yintómu u kwo dnye ng:aa, kada pini knî y:oo u mo dèpê pyw:ee ngópu. *

20

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mátiyu 21:23-27; Mak 11:27-33

¹ Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé, u yi u ngwo doo kwo, Yoo yi nuw:o dmi nî ngmêê, Chóó Lémi kóo k:oo ní kaa té. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii kwodonkwodo u kwo lee dniye, ² kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê.

* 19:41: Njon 11:35; Luukí 13:34-35

Is 56:7; Jer 7:11 * 19:47: Njon 18:20

* 19:42: Mát 13:14; Lóma 11:8

* 19:46: * 19:48: Mát 21:46

Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí nye d:uud:uu ngê? ³ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo, yepê, a ka vyi yó, ⁴ n:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? ⁵ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaépê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaépê, Lukwe díy:o Njon ka dpîp:e kêlímî mbê dniye. ⁶ Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaépê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo chêépî ngê wa vya nmo, mu kópu u díy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ⁷ Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Pini n:ii u pi ngê a loo, nmî lama daa tóó. ⁸ Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 21:33-46; Mak 12:1-12

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vyuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêépî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain

u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya. ¹⁰ Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o ngi. Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgímî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mē dy:ââ ngópu. ¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmídi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu. ¹² Yepê, U kuwó dini ghi ngê pyoloni ye mye dy:ââ ngê, wain kpê y:enê pyu knî y:oo myemînê kpaka ngópu, ngm:ii kalê ngópu. ¹³ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó até yedoo nuw:o, apê, Ló kópu ngmanî d:uu? Apê, A tp:ee njini ye n:aa dyede. Apê, U nuu ghi a nódo ka tóó, doo u ntââ, daamînê mb:ii ngmê. ¹⁴ Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê wain kpê y:enê pyu knî y:oo m:uu ngópu, noko yepê, Kí wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ¹⁵ Yepê,

Wod:oo vya ngópu, ntóó chii mênê mí kée ngópu.

Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? ¹⁶ Yepê, Wa a lê, yi tpókní wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kââdî ngmê. Yi mgongo danêmbum yedê w:ee ngópu, Yesu ka kwo, Doo u ntââ, ye kópu nmo kîngê pyódu. ¹⁷ Wod:oo Yesu ngê doo y:enê dé, ye póó wo, yepê, Yi kópu mumdoo nmye daawa pyódu? Yepê, Kópuni puku yedê a tóó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu kní y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mêyi pyodo. *

¹⁸ Yepê, Nê chêêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbêmê yi chêêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu. *

¹⁹ Yi ngwo dini ghi ngê dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u dîy:o a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o pi kní ye nkîngê mbê dniye. *

Tákisi pywupwi u danêmbum Mátiyu 22:15-22; Mak

12:13-17

²⁰ Doo u ntââ kada pini kní y:oo Yesu yoo vy:o

daapî mgîmî ngópu, wod:oo dpodombiy:e dnye y:enê, apê, Kn:aadi te kópu nmî ngópu ngma a tpapê knomomê, ye Lóma lede yoo yi kada pini ndîi ka yuu nmînê yémî, u ngwo wa kpada. Tumutumu pi kní u kwo ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Dmyinên:aa dódó. ²¹ Wod:oo Yesu ka yi lee dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi kní ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi kní ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. ²² Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi? ²³ Ngmênê Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Kînga a dódó nê. ²⁴ Yepê, Tákisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U ngópu yi tpyé ngópu, ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. ²⁵ Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêdmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêdmyinê yémî. ²⁶ Yoo yi ngîma u dódó ngê dêê dniye, kn:aadi te kópu daangmê vyu, wod:oo tumu yaa dniye, yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo.

Pyidepyide u danêmbum

Mátiyu 22:23-33; Mak

* **20:17:** Psalm 118:22   * **20:18:** Is 8:14-15   * **20:19:** Luukí 19:47-48

12:18-27

²⁷ Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó.

²⁸ Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. * ²⁹ Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ³⁰ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mê ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. ³¹ Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmidi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpangmê ngî ngópu. ³² Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ³³ Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpaê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmidi p:uu yéé dniye.

³⁴ Yesu ngê yepê, Ala dini ghi ngê pyââ mââ numo p:uu a yéyéé nyédi, ³⁵ ngmênê Chóó Lémi ngê yélini yi p:uu

wa a vyi, awo, Kí a yoo mb:aamb:aa, kpêênî u ngwo wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té, yi yéli numo p:uu mêt:aadnyi yéyéé. ³⁶ Yepê, Mêt:adaawa pw:oo dmi, mu kópu u dîy:o enjel ntee pini ngê adnyi ya. Yepê, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o kpêênî chóó wa a pyidu té.

* ³⁷ Yepê, W:êê mââwe n:ii ndêndê ngê nmye cháâcháâ ngópu, Mósisi, yi pini pyidepyide p:uu myedoo a d:êê. Yepê, U puku yedê, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî, Chóó Lémi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi, Epílaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. * ³⁸ Yepê, Chóó Lémi yi tpóknî yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê u kwo yi ghê dmi a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. *

³⁹ Dêêpî pyu ngmê knî y:oo kwo, Mââwe, yi póó ye mb:aamb:aa ngê chi vy:a, doo dóó nyoo. ⁴⁰ Yi ngwo póó u kwo daamu y:ee ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adîya?

Mátiyu 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹ Yesu ngê dêêpî pyu knî ye yepê, Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpaê ngmê, Pini n:ii

* 20:28: Deut 25:5 * 20:36: 1 Njon 3:1-2 * 20:37: Ex 3:2-6 * 20:38:

Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, King Dépidi u tii nedê pini ngmê? ⁴² Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o wéti u puku yedê Dépidi ngê ala kópu chóó a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé. *

⁴³ Yélini m:uu a l:êê té, díyo anî vya té, nyi yodo u ma-knopwo wanî yé té.

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

Yesu pi knî ye dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mátíyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luukî 11:37-54

⁴⁵ Pi yilî yi ngópu Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ⁴⁶ Dêêpî pyu yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo, n:ii knî y:oo u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê pyaa we, nmî kpîdî dmi mb:aa kêlê nmî m:ii, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pîdny:oo chââchââ nmo. Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têtê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁴⁷ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpî dóó t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi knî yi ngîma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê

daadîi ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodombiy:e wa kpada té.

21

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Mak 12:41-44

¹ Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnye ya, pi knî y:oo ndapî Chóó Lémi ka kwéli dnye yémî. Yesu ngê doo y:enê dé, apê, Ndáápi knî y:oo ndapî ndîi yilî mu kéké ngmê. ² Kuknwe my:oo módó, apê, Ndapî kmono miyó njini adî kée. ³ Pi knî ye yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîi yi kée, ndáápi knî y:oo têtê yi kée ngmê, * ⁴ mu kópu u díy:o yi yéli yi ngópu ndapî ndîi ye tóó, têtê yi kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapî n:ii kmono dê tóó mo, vyîlo dê yi kée dê, u ngópu mêtêdêmu tóó.

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 24:1-2; Mak 13:1-2

⁵ Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Chóó Lémi u ngomo p:uu dnye danêmbum, apê, Kî lóntoo chêêpî ngomo, k:uuchêm u tpile p:uu myeka pyede, apê, tpileni pi knî y:oo y:ee tumo, k:ii kî t:ee tumo. ⁶ Yesu ngê yepê, Ngomoni p:uu nmye danêmbum té, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyódu. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó ngópu, mu

* 20:42: Psalm 110:1 * 21:3: 2 Kódin 8:12

dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadí ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo d:ud:umbiy:e wa pwaa ngmê.
*

*Kópu dono yilí yi danêmbum
Mátiyu 24:3-14; Mak 13:3-*

13

⁷ Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka póo dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

⁸ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, pi ngmê ngê kîngí dóo nmyo. Yepê, Pi yilí wa a lê, a pi adnyi tpapê, nmyewo, Ala nê vyílo. Nmyewo, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, ala yi dini ghi. Yepê, Ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo. ⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê l:êê pââ ndî u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó yoo yi kada pini knî yi p:uu amyidnyi l:êê, ye nkîngê ngê kêê nangê t:oo, mu kópu u díy:o yinté kópu knî mwiyé angmêdnyi pyodopyodo, daawa têda dmi, yepê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi. ¹⁰ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, ¹¹ dyámê pee knî ngmê wadí ghêdê, pi yilí wa pw:oo dmi, daa ng:êêntómu m:uu wa ghídí, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, dye ghi

knî ngmê ngê mbii ngmê ngê pi yilí adí néne. Yepê, Nkîngê u kópu dé adnyi pyodopyodo, mbóó p:uu kópu ndî amyidnyi pyodopyodo.

¹² Yepê, Yi kópu yilí ghêlí daawa pyódu, pi dono knî y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa mgímîmgímî nmyo, ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, mbwa k:oo u ngwo adnyi kmîmî nmyo. Yepê, A l:êê díy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. * ¹³ Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê. ¹⁴ Yepê, Nmyi kóté kîgha u l:êê díy:o, nmyi kópu dyuu u kadakada mwiyé kídmyinêngê kapî, ¹⁵ mu kópu u díy:o a chóó a komo nmyi kwo ayin:aa kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi a chóó wana a ñepwiñepwi, yélini nmyi p:uu adnyi d:uu, nmyi kóté kîgha ngê wa dêê dmi, yi pwo anmyin:aa a dimi. * ¹⁶ Yepê, Nmyi pye mî knî y:oo, nmyi tídê mbwó knî y:oo, nmyi nêni knî y:oo, nmyi pyipe knî y:oo, y:oo adnyi ndyíkondyíko nmyo, nmyi vy:o woni knî u ngwo adnyi pwopwo. ¹⁷ Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi, ¹⁸ ngmênê nmyi vy:o pi l:âmo daangmêwa a ngêpa. ¹⁹ Yepê, Kídmyengê kede dmi, myekídmyengê mb:ii nê, nmyi l:âmo dmi u

* 21:6: Luukí 19:43-44

* 21:12: Luukí 12:11-12

* 21:15: Dpodo 6:10

* 21:19: Hipílu 10:36

nkwo daawa ngêpa. *

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 24:15-21; Mak 13:14-19

²⁰ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê lede yilî knî y:oo Njedusalem wa a yina ngmê, u ngwo dpo w:ee yó, apii, Daa kêmakêma ala p:aani wunê pw:oopw:oo ngmê. *

²¹ Yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vwuwo dp:uu mbwolo dniye. Yepê, Yélini Njedusalem adnyi ya, dpî mbêpê dniye, yélini kn:aa adnyin:aa m:ii, Njedusalem mêkîngê diyé dmi. ²² Yepê, Yi dini ghi ngê a ntââ u ngwo wa a vy:ee ngmê, mu kópu u dîy:o kópuni yilî puku yedê a tóó, yi ngwo adnyi ntiyentiye dé. * ²³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. Yepê, Nju tpémîni ala wee u kwo adnyi ya, dono ndîi wa a pyw:ee ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi yi p:uu adî d:uu. *

²⁴ Yepê, Lede knî y:oo wa vya t:oo, woni kn:aa dyámê pee knî yi p:uu wa úuw:o t:oo, yi wop adnyin:aa dpodo. Yepê, Njedusalem d:ud:umbiy:e wa a pw:oo ngmê, yélini daa Nju tpémî dye ghi yintómu Njedusalem

y:oo adnyi y:enê, u dî Chóó Lémi ngê wa vyi, awo, Yi yélini yi dye ghi machedê. *

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mátiyu 24:29-31; Mak 13:24-27

²⁵ Yesu ngê yepê, Pi knî y:oo kópu ndîi d:ââ kâadî, pudu knî yi p:uu adnyi mumu dé, u ngwo wa nkîngê mbê dmi. Yepê, Chaa kwodo chaa kwodo vwuwo ndîi ngê wa pyaa dmi, yi dnye dmi ndîi ngê wa pyaa dmi, yoo amyidnyi nkîngê. * ²⁶ Yepê, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té, pi knî y:oo awo, Dyámê mbêmê ló kópu ngma a pyodopyodo, nkîngê ngê y:ay:a wa pwiyé dmi, yed:oo wa a vyóó dmi. ²⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kîyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkali too pee dmi mbêmê ka kwo. *

²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilî yi kn:ââ dmi adî chapî, dpî ghêêdî dmyeno, mbóó p:uu dpî vvu dmyeno, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyaa we, apii, Nmî Mbwámê kîyedê pwiyé knî. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:32-35; Mak 13:28-31

* **21:20:** Luukí 19:41-44 * **21:22:** Luukí 23:27-31 * **21:23:** 1 Kódin 7:26

* **21:24:** Tpyuu 11:2; Lóma 11:25 * **21:25:** Tpyuu 6:12-13 * **21:27:** Tpyuu

1:7 * **21:28:** Lóma 13:11

29 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Kpêdê p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno, myenté yi woni knî mye yi k:ii. 30 Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu. 31 Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye ní danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Daa kêmakêma Chóó Lémi ngê kóó k:oo a kapí nmo.

32 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlí daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. 33 Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Kuwókuwó wéni u t:âât:ââ u danêmbum

34 Yesu ngê yepê, Nmyi chóochóó nmye dmyina a vwuwo. Yepê, Nté ndapî y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê, mbwaa ndani ngê nmyi nuw:o dmi myekîdangê y:oo. Yepê, Kópuni dyámê mbêmê tpémi y:oo a nuw:onuwo t:oo, yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi wa y:ee knomomê, ye kuwókuwó wéni daa nmyi

lama wa d:ii. * 35 Yepê, Chii ngê kpéé ntee dpî lvêêdí, yi wéni ngê yinté kîngê lvêêdí nmyo, mu kópu u dîy:o pi yilí yintómu dyámê mbêmê yi wéni ye wa d:ii. 36 Yepê, Namê mgeemgee, dye ghi yintómu dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi vy:o mb:aamb:aa ngê paan:aa lee dmyeno, Pi Ndêndê u ngîma paan:aa ghê dmyeno.

37 W:êênî Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo dpîmon:aa ndiye kîgha dé, ntumokwodo dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem dnyimo a kuwokuwo, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê dnyimo lèpî, kââ puu ghê y:i dnyimon:aa dpî. 38 Mw:aandiye yintómu pi yilí Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u kwo mēdnyimo lèpî, y:i dnyimon:aa ng:aang:aa.

22

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a châpwo ngópu
Mátiyu 26:1-5; Mak 14:1-2;
Njon 11:45-53

1 Nju tpémi y:oo yi naa ndíi daa kêmakêma dnye kuwo. Yi nááli u pi Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa, u pi mye Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. 2 Dêêpî pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a châpwo ngópu. U yi y:e dèpwo kwo, Yesu yoo vy:o nmí

* 21:34: Luukí 17:27; Lóma 13:13; Epeso 5:18; 1 Tes 5:3

mgîmî, mu kópu u dîy:o pi knî ye dnyimo nkîngê.

Njudas ngê kadapini knî ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê

Mátiyu 26:14-16; Mak 14:1-11

³ Yesu u dyépi y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi dini ghi ngê Setan yi Njudas u mênê kee wo, ^{4,5} wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vye u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê anî ghê. Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapî nga anmo kê. U kuwó dini ghi ngê Chóo Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii nipi dnyen:aa danêmbum, Yesu u mgîmîmgîmî u nuw:o ghi dyuu yidnya a pyw:êmî. ⁶ Njudas u nuw:o yi kópu ngmidi mbêmê doo ya, dye ghi doo y:enê, apê, Pi yilî kwéli daadî m:ii, Yesu kwódo ngê yi ngwo anî ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo

Mátiyu 26:17-19; Mak 14:12-16

⁷ Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vye dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. ⁸ Yesu ngê Pita pini dê Njon dy:ââ doo, yepê, Choo lèpî, Tp:ee Kaa W:êêw:êê

u nté kwéli nmîmo pîpî, tpile yilî y:i nmî kada nyi l:âmo nyoo. ⁹ Yesu ka póo knopwo, kwo, Tpile yilî ló y:i any:uu l:âmo? ¹⁰ Yepê, Njedusalem choo lèpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpo mumu ngmê. Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ¹¹ ngomo chóo ka dp:uu póo cho, kwipi, Nyi mâawe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi k:ii? ¹² Yepê, Yi ngomo chóo ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê, nmî ntââ tpile yilî yintómu y:i a tóo. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo. ¹³ Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yi tpile yilî mî m:uu ngópu, yi náali u nté yi ngomo k:oo adî l:âmo ngmê.

Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapî u ngwo dóo ngópu

Mátiyu 26:20-30; Mak 14:17-26; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

¹⁴ Kâadî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, u dyépi yoo yi k:ii, yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, kmaapî tédê yi yaa dniye. ¹⁵ Yesu ngê yepê, A mgîni vyîmî u dye ghi n:ii noo t:âât:ââ, u ya a nga dêpwo kwo, Yi kópu ghêli k:ii a nga pyaa we. Yepê, Yi ngwo a nga wodê pyodo, ye ala Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté nipi daapudu ma. ¹⁶ Yepê,

Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala a kuwókuwó nááli, a k:ii mēdaamunmî kê, u dî Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmyo. Yepê, Kópuni ala nááli u mgamê ngê a tóó, ala yi kópu, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip tpémi yi kêê k:oo mwo a pw:ii too, apii. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dono kwulo yinté d:ud:umbiy:e wa a pw:ii nmyo.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê kapî ngma a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, u dyépi knî ye yepê, Ala wain kapî a ngee yó, knîknî nda yó, ¹⁸ mu kópu u dîy:o wain daamunî nda, u dî wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amî pyódu, pi yintómu anî y:enê, kmaapî ndîi u ngwo anm:uu dóó. ¹⁹ U kuwó dini ghi ngê mbîdédi a ngêêdî, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dî d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya. * ²⁰ Kmaapî u kuwó dini ghi ngê kapî mēdê y:ângo, wain k:oo a pii ngê, ye y:ângo, yepê, Ala a wêê. Yepê, Nmyi l:êê dîy:o wêê a p:uu wa pwii, Chóó Lémi ka kââdî te kamî ngê yinê wa a kââdî nmyo. * ²¹ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o pini mu ngmidi kuu. Yepê, K:omo tpile u k:ii nipi nmo kmaapî té, ngmênê daa kēmakēma yi

pini a kwódo ngê a wowo. * ²² Yepê, Chóó Lémi ngê kópuni a p:uu ló dini a vyu, yi kópu ndêndê ngê a pyodopyodo, ngmênê pini n:ii a kwódo ngê a wowo, d:ud:umbiy:e choo nkîngê. ²³ Wod:oo noko dnye póó, noko yipu, Nmî vy:o pini n:uu ngê kî kópu a d:uud:uu?

Lémilémi u danêmbum

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe, noko yipu, Yesu u kuwó n:uu ngma tóó, nmî kada pini ngê vyílo ayi pyódu. ²⁵ Yesu ngê yepê, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o yélini kada pini ngê dpî pyaa dmi, a lémilémi nyédi, yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo yoo yi mbwámê dé. ²⁶ Yepê, Ngmênê yi kópu nmyi vy:o kîngê ya. Yepê, Tp:ee ngê pyââwe mââwe ntee a cháâchââ too, nmyi vy:o pini n:ii u pi ndîi ngê dê pyaa knomomê, yi pini ngê u tídê mbwó yoo yinté myechoo cháâchââ dé. Yepê, Pini n:ii nmyi kada adí kwo, u tídê mbwó yoo myechoo ngêêpî dé. * ²⁷ Yepê, Nee k:oo ló pini yi lémi ndîi, n:ii a líme yédi, ó n:ii a mbiye yédi? Yepê, N:ii a líme yédi, yini lémi ndîi, apii, ngmênê nmyi vy:o dēnoo líme, myedēnoo lémilémi. Yepê, Yinté myedmyinê d:uud:uu, lémilémi ngê kêê nangê t:oo. *

²⁸ Yepê, Ngmênê mu dini ghi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile

* **22:19:** Luukí 24:30 * **22:20:** Jer 31:31-34 * **22:21:** Psalm 41:9; Njon 13:21-22 * **22:26:** Mát 23:11; Mak 9:35 * **22:27:** Njon 13:12-15

a tókótókó tédê pi knî y:oo a pi tédê ngê a pyódu ngópu, ngmênê dpîp:e kuwo noo, nmyi pi dmi tédê ngê myedê pyódu ngópu. ²⁹⁻³⁰ Yepê, M:aa ngê ntee a ngmídi noo, yoo yi kada pini ngê a pyódu noo, yepê, yinté mu dini ghi ngê Yisiléli tpémi yi yoo dyêédí y:a mē miyó wanmyi y:enê dé. Yepê, Yi dini ghi ngê a kēê k:oo nipi anmîn:aa yakmaapí.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu
Mátiyu 26:31-35; Mak
14:27-31; Njon 13:36-38

³¹ Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Ala kópu ngî nyeni. Kwo, Setan ngê wunê kēda ch:ee nmyo, u yi u ngwo a kwo, Nê tókó té. * ³² Kwo, Ngmênê l:êê díy:o kîn:aa ngêpê yédi, k:omo tpile nyinê wópuwópu nê, ngmênê ngêlímí a ka d:ud:umbiy:e chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê a ka aményinê tpélimbiy:e, mwó yoo dpî wêdêwêdê kalê té, yi kêlímí ndîi ngê dpî pyódu ngi. * ³³ Pita ngê kwo, A Lémi, daanê wópu ngi. Kwo, K:omo tpile mbwa k:oo wa km:êê ngi, a k:ii amy:ii kee knî, k:omo tpile l:êê díy:o wa vya nê, myedaanê wópu ngi. ³⁴ Yesu ngê kwo, Pita. Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala

kópu nye tpapê, yenye, Ye pini daa a lama pini.

Yesu dye ghi kamí p:uu u ngwo doo danêmbum

³⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê p:aani p:aani munî dy:ââ nmyoo, nmyi tpile dpîp:engmê núw:o ngópu, ndapí dpîp:e núw:o ngópu, nmyi yi dópo kn:aani myedpîp:e núw:o ngópu, yepê, lukwe, tpile ngmê u p:aa nmye ngmêmí yó? Kwo, Kêle, u ntââ mbêmê nmeen:aa ya, yoo mb:aamb:aa ngê nmo dnya a vvuwo. * ³⁶ Yesu ngê yepê, Ngmênê dye ghi kamí ngma ala, yinté nmye mēdaamudnya a vvuwo. Yepê, N:ii u ngópu paambwi u tpile n:ii a pyede, dpî núw:o teñe, n:ii u ngópu ndapí a tóó, myoo núw:o ngê. Yepê, N:ii u ngópu l:êê taa daa tóó, u nkwo kpídí pi ngmê ka dpî y:ee ngê, u kwo wa pwila, u l:êê taa u ngwo ngmêpaa pwila ngê, ³⁷ mu kópu u díy:o kópuni a p:uu ló dini a d:êê ngópu, pi knî y:oo a ntiyentiye ngmê. Yi kópu ala,

Yi pini p:uu pi knî y:oo wa vyi ngmê, Pi dono yila. *

Yepê, Kópu yilí n:ii a p:uu a d:êê tumo, pi knî y:oo a ntiyentiye t:oo. ³⁸ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Nmí Lémi. Kwo, Nmí l:êê taa miyó ala. Yesu ngê yepê, Yinté danêmbum munto.

* **22:31:** Njopi 1:6-12; 2:1-6; 2 Kódin 2:11 * **22:32:** Njon 17:9-15; 21:15-17

* **22:35:** Luukí 9:3; 10:4 * **22:37:** Is 53:12; Luukí 22:52; 23:32-33

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mátiyu 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, mgídî vy:o ntee dnyimo lèpî, yi mgídî ngê yinté mye lee dniye, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê lee dniye. ⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yepê, Dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîi ngê daapaa pyaa we. ⁴¹ Wod:oo a kuwo too, ntee daa kuughê loo, yu mbodo dê y:e y:i mí ghê wo, y:i doon:aa ngêpê. ⁴² U Mî ka kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u díy:o a kada nye tóó. ⁴³ Wod:oo enjel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, Yesu yimi mê wêdêwêdê kwólu. ⁴⁴ U nuw:o dyênê wo, u ghê a kee wo, dpodombiy:e modoo ngêpê, wod:oo kiyé t:ââ u ngwo yedoo ya.

⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê ngêpê yedê kèlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, dpî tédê m:uu too, mu kópu u díy:o yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo. ⁴⁶ Wod:oo yepê, Lukwe díy:o nmye dpî té. Yepê, A pii dmyeno, dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîi ngê daapaa pyaa we.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu Mátiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Njon 18:1-11

⁴⁷ Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyîngo. ⁴⁸ Ngmênê Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o chipéchipé mbêmê Chóó Lémi u Pi Ndêndê pi dono knî ye nyinê kêmakêma? ⁴⁹ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê a w:ee ngópu, apê, Yesu awêde a mgîmîmgîmî ngmê, wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi p:uu l:êê kmêle, apii? ⁵⁰ Wod:oo ngmê ngê u taa a ngêêdî, apê, Lede yoo nî vya té, apê, ngmê mbwámê nê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ⁵¹ Ngmênê Yesu ngê yepê, Yi p:uu l:êê munto, wod:oo yi lede ngwene mê kââ.

⁵² Yélini Yesu u mgîmîmgîmî u l:êê díy:o a lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo, kada pini yoo mye yi k:ii, yi yéli ye Yesu ngê yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kèlê a ka dmyinê lee dmi. ⁵³ Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe díy:o y:i w:êênî dpîp:e mgîmî

noo. Yepê, Nmyo mgîdí u yoo, Setan ka nmye ng:aa té, mgîdí vy:o dmye mgîmî nê.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátiyu 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72

Njon 18:12-18,25-27

⁵⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo núw:o ngópu, u kóté kîgha u l:êê díy:o. Pita ngê doo yâmuyâmu dé, tumutumumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa, wod:oo yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo my-imî kee wo. ⁵⁵ Nkuwo u l:êê díy:o ndyuw:e ndîi y:i ngmê kpê ngópu, Pita u k:ii ndoo chedê yaa dniye. ⁵⁶ Dpodo módó ngmê ngê ndyuw:e u wo Pita yi módu, doo y:enê, pi knî ye yepê, Pini n:ii dmy-inê núw:o ngmê, kî pini p:uu kîdpîmo ya. ⁵⁷ Ngmênê Pita ngê a wópu ngê, kwo, Kí dmââdí, ye pini daa a lama pini. ⁵⁸ U kuwó dini ghi ngê pi ngmê ngê myeyi módu, kwo, Nyi wu pini p:uu ndiye pyu ngmê. Ngmênê Pita ngê kwo, Kí pini, nê kuu. ⁵⁹ Daa ndîi dye ghi yimî loo, pi m:uu ngê u pyipe knî ye yepê, Kí pini nmo ka k:omodané, u dnye ngî ny:ee yó, Nkálili pi nmye yila, yi dnyeni nmye ka kîgha. ⁶⁰ Ngmênê Pita ngê kwo, Kí pini, kópuni p:uu a ka nye danê, a lama daa tóó. Danêmbum ghêlî dèpê kèlî ngê, wod:oo kêmkêm ka wo. ⁶¹ Yesu yi ngwo Pita ka

diyé wo, doo y:enê, wod:oo Pita ngê nmî Lémi u kópu mê nuw:o kwólu, apê, Ala kópu a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlî k:ii daawa kââ, pyolo nyiné wópuwópu nê, ⁶² wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mátiyu 26:67-68; Mak 14:65

⁶³ Yélini yi kêê k:oo Yesu doo kwo, yi yéli y:oo dnye nkwitinkwiti, myednye kpakakpaka. ⁶⁴ Dini ghi n:ii ngê dnye nkwitinkwiti, kpîdí pee ngê u ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dîpî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. ⁶⁵ U pi dyênê ngópu, daa gha kópu u kwo yilí vyi ngópu.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalé ngópu

Mátiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Njon 18:19-24

⁶⁶ Dini ghi n:ii ngê wa wo, Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dèêpî pyu yoo yi k:ii, nipi a da wo, Yesu u ngwo dnye kóté kîgha. ⁶⁷ Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyílo y:ii kwo knomomê, ye nmo vyi ngi. Yepê, Nmye n:aa tpaê knomomê, Ala nê vyílo, ye a ka daanmyinê kèlímî

* 22:67: Njon 10:24-26; 3:12; 8:45

mbê dmi. * ⁶⁸ Yepê, Myenté, nmye n:aa póo knomomê, kópu a ka myedaanmyinê vyi ngmê, ⁶⁹ ngmênê daa kêmakêma Pi Ndêndê Chóó Lémi u nkîgh:ê wumê yââyââ, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u che p:ââ pee. * ⁷⁰ U kwo póo dniye, kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo? Yepê, Nmyi chóó kîdmye vyi ngmê. ⁷¹ Wod:oo noko yepê, Kí pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo, chóochóó kêdê ndyíko, chóó u kópu dyuu nmî chóó kudu ny:oo, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdí. Noko yepê, Pw:oo we, daadí ya.

23

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Njon 18:28-38

¹ Kada pini yintómu yi ngwo a ghêêdí dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ndîi Paléti ka Yesu núw:o ngópu, ² p:uu yipe tee kn:ââ yi ngwo a chaa ngópu, kwo, Ala pini aténgê dp:o mgîmî, pi knî ye ala kópu a tpapê ngê, yipu, Kada pini n:ii Lóma wunê tóó, tákisi u kwo namê pywupwi. Kwo, Yi kópu mbêmê pi yilí da pyidu té, u yoo vy:o u ngwo dê kaa té. Kwo, Ala kópu ye mye tpapê ngê, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, nmyi king ngê wunê pyépi nê. *

³ Paléti ngê p:oo ngê, kwo,

Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nýóó kîchi vyi. * ⁴ Wod:oo Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, pi yilí yi k:ii, yepê, Ala pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:ângo. ⁵ Ngmênê Paléti ka dyaa dneye chedêchedê, kópu, Pi yilí wunê pyidupyidu too, dnyinté wunê tpyuu té. Kópu, Nkálili Wee u kwo kn:ââ a chópu, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yoo myemênê pyidu too, u dí ala Njedusalem myimî ta.

Paléti ngê Antipas Helodi ka Yesu u ngwo dy:ââ ngê

⁶ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu yi nyongo, pi knî ye póo wo, yepê, Mumdoon ala pini Nkálili pi? Kwo, Nyââ, Nkálili a ndê wo. ⁷ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Yesu Helodi kóo k:oo pini ngmê, wod:oo Helodi ka dy:ââ ngê, mwada p:aani pee. Yi ngwo Helodi Njedusalem naa tédê myedoo ya. *

⁸ Helodi ngê Yesu yi módu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mu kópu u díy:o u pi ló dini a nyongo, dye ghi daadîi u yi u ngwo doo kwo, Ní m:uu, mbwudu a ngópu ngmê chaa ngê. *

⁹ Wod:oo Helodi ngê Yesu doo póópóó, ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daangmê vyu. ¹⁰ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo mye yi k:ii, dpodombiy:e

* 22:69: Dpodo 7:56 * 23:2: Luukí 20:20-26 * 23:3: 1 Tim 6:13 * 23:7:

Luukí 3:1 * 23:8: Luukí 9:9

ghê dniye, Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu. ¹¹ U kuwó dini ghi ngê Helodi u lede knî yi k:ii, Yesu dnye nkwitinkwiti, d:ud:umbiy:e daa châpu ngópu. Kpîdí mb:aa u mbwo ngmê t:ee ngópu, Paléti ka u ngwo mê dy:ââ ngópu. ¹² Yi wéni ngê Paléti pini dê Helodi numo pyipe ngê mê pyaa knopwo, mu kópu u dîy:o Paléti ngê Helodi châpu ngê, kóó k:oo pini u kwo ngmê dy:ââ ngê. Mwiyé noko dpîmo a diya.

Paléti ngê Yesu u vyeé tédê u ngwo dy:ââ ngê

Mátiyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Njon 18:39-19:16

¹³ Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, yoo yi kada pini yoo, pi yilí mye yi k:ii, nipi mēdē danē ngē, ¹⁴ yepê, Ala pini a ka kídmyinē núw:o ngmê, a ka kídmye vyi ngmê, a ka nyimu, Yoo yilí kîyedē pyidupyidu té, chóó u pee ngê ka kapî té. Yepê, Wunê nmyi ngópu kîdí kóté kwolo, pwopwo u kópu p:uu d:oo ngmê pyw:ângo, ¹⁵ Helodi ngê yinté kópu p:uu myedoo pyw:ângo, a ka kîmēda dy:ââ. Yepê, Pwopwo u kópu p:uu daa t:a mo daa t:a. ¹⁶ Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii. ¹⁷ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpaépê,

yini yidpîmo pw:iipw:ii. ¹⁸ Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmênê pi yintómu dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Daanyi pw:ii. Kwo, Vya ngi. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. ¹⁹ (Yi Mbadapas ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê dîy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye.) ²⁰ Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, wod:oo pi knî ye mbwolo, yepê, Kêle. Yepê, Yesu vyîlo yinî pw:iipw:ii, ²¹ ngmênê pi knî y:oo dpodombiy:e kwo, Kídosi nédê t:ee ngi. Kwo, Pw:oo we, daadî ya.

²² Paléti pyolombó ye mê póó wo, yepê, Ló dono kópu ndîi ngmê d:uu ngê? Yepê, Pwopwo u kópu p:uu d:oo ngmê pyw:ângo. Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii. ²³ Ngmênê Paléti ka dēdnye ng:aa, dpodombiy:e u kwo modnye kââ, kópu, Kídosi nédê t:ee ngi. Yinté dnye kââ ee, u dí yi pono mî vyápê wo, ²⁴ lede knî ye yepê, kídosi nédê nyi t:ee yó. ²⁵ Paléti yi pono vyápê wo. Pini n:ii l:êê pyu ndîi Mbadapas, pi vyeé u l:êê dîy:o mbwa k:oo mwiyé a kee wo, pwopwo y:i doon:aa t:âât:ââ, yi pini pw:ii ngê, ngmênê Yesu u vyeé tédê dy:ââ ngê.

Yesu kídosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Mak

15:21-32; Njon 19:17-27

²⁶ Lóma lede knî y:oo Yesu u vyeê têdê núw:o ngópu. Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Sadéni pi, Njedusalem doo lêpî. Lede knî y:oo yi pini mgîmî ngópu, Yesu u kîdosi u kîgha yé ngópu, kwo, Kî pini u kîdosi dnyinê ngi. Wod:oo Yesu u kuwó doo kwo, u kîdosi doo dnyinêdnyinê.

²⁷ Pi yilî yi kuwó doo kwo, dnye yâmuyâmu dé. Pyââ knî yi vy:o my:oodoo kwo, Yesu u l:êê dîy:o dnye mbê. ²⁸ Yesu ye mênê diyé wo, yepê, Njedusalem pyââ yoo. Yepê, A l:êê dîy:o mbê mu yé yó, nmyi chóó nmyi l:êê dîy:o dmyinê mbê, nmyi tp:ee dmââdîma yi l:êê dîy:o myedmyinê mbê. ²⁹ Yepê, Dye ghi ngmê kiyedê piyiyé knî, yi ngwo nmyi kpadakpada ndîi wanmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi tp:ee dmââdîma nmyi ngópu adnyi vyeê dé, ala kópu wanmy:uu vyi ngmê, anye, L:omo m:aa tpamê wo, a tp:ee l:omo m:aa tpyó. ³⁰ Yepê, Yi ngwo nkîngê ngê y:ay:a wanmyi pwiyé dmi, u yi nmye adî kwo, anye, Mbu nmî pwo a vyuwó dnyie, lîmîlîmî ngê u ngwo p:oo pw:oo dmi. * ³¹ Yepê, Ala lede yoo yi p:uu dênnoo d:uu, ngmênê dono a nga a d:uud:uu ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi p:uu anmyin:aa d:uu, angêntoo dono u nkwo nmye angmê d:uu ngmê.

³² Pi mê miyó yi vyeê têdê mye núw:o dumo, pi dono dê. ³³ Kwéli lee dnyie, yi ghi u pi Mbodo Dînê. Yesu kîdosi ñedê y:i mî t:ee ngópu, pi dono dê kîdosi ñedê y:i myimî t:ee dumo, woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. ³⁴ Yesu ngê u mî ka kwo, M:aa. Kwo, Kî yéli y:oo kópuni a nga dê d:uu ngmê, daa yi lama dê d:uu ngmê. Kwo, Yi kópu m̄odo kn:ââ vyuwo dpî kée ngi, mênangê ngî. Yesu u kpîdí yêê tumo, yi kpîdí knî yi l:êê dîy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî? * ³⁵ Yélini y:i doo kwo, yi yéli y:oo dnye y:enê. Yi ngópu Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dnye nkwitinkwiti, noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê kî pini a ngmidi ngê, yoo ntee doo ngêêpî dé, ye chóóchóó yinté mye ngee ngê. * ³⁶ Lede knî y:oo myednye nkwitinkwiti, k:omo ngê wain u kwo dnye dp:eedp:ee, ³⁷ kópu, Mumdoó nyi Nju tpémi yi king, ñyóóchóó mē ngee ngi. ³⁸ U pwopwo u nt:u kópu kîdosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king.

³⁹ Pini n:ii dê u nkîgh:ê t:ee dumo, ngmê ngê kwo, Chi dîpî. Kwo, Nyi lónté kada pini. Kwo, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo, ye ñyóóchóó mē ngee ngi, mye ngee nyédi. ⁴⁰ Ngmênê woni ngê yi kópu u kwo kwódu ngê, kwo, U kwo kidimê

* 23:30: Hos 10:8; Tpyuu 6:16
Psalm 22:7-8

* 23:34: Mát 5:44; Psalm 22:18

* 23:35:

mbumu. Kwo, Lukwe, Chóó Lémi ka d:i:i nkîngê? Kwo, U ngmídi ngmê u pi vyîlo y:i:i nkwitinkwiti. Kwo, Nipi nganmo mgîni vyîmî té. ⁴¹ Kwo, Kópuni nyi kn:aadi too, u dîy:o nye mgîni vyîmî mo, ngmênê kí pini ngê kópu daangmê kn:aadi ngê. Kwo, Lukwe dîy:o nye nkwitinkwiti. ⁴² Yesu ka kwo, Yesu, dini ghi n:i:i ngê king ngê anyi pyódu, ngêê k:oo dpî kaa nédi. ⁴³ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaê, awêde ghi mb:aa nipi nye lêpî mo.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Njon 19:28-30

⁴⁴ Yi dini ghi ngê kââdí mbóó ñukniñukni p:uu doo kwo, yi dyámê pee mbêmê mgídi a ghay wo. Dini ghi n:i:i ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mê wa wo. *

⁴⁵ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídi ndîi n:i:i doo ya, yi kpídi ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kîdosi ñedê dini ghi n:i:i ngê pwene, wod:oo yi kpídi chóó mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo doo a yaa wo, knâpwo dí.

* ⁴⁶ Yesu kîdosi ñedê modoo ya, u mî ka dpodombiy:e ka wo, kwo, M:aa, a ghê dmi nga d:a kê, a ngini. Yi kópu yi vyyu, wod:oo pwene. ⁴⁷ Lede n:i:i knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee

ngópu, yi lede yoo yi mââwe ndîi kîdosi u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:i:i ngê Yesu u ngópu pwene, Chóó Lémi chaa kwólu, apê, Kî ndêndê ngê pi mb:aa, u kn:aadi te kópu daa tóo. ⁴⁸ Pi yilî, n:i:i knî y:oo Yesu u pwopwo têtê dnyen:aa y:enê, dini ghi n:i:i ngê yi ngópu pwene, yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê dîy:o dnye yii, yi p:aa pee p:aa pee mê diyé dniye. ⁴⁹ Yélini Yesu u lama dnye ya, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a y:enê. Pyópuni yoo Nkálili Wee u kwo Yesu p:uu mwiyé a kaa dniye, u k:i:i Njedusalem lee dniye, yi yéli yi vy:o myednye kwo.

Yesu ntóo u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Njon 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Kada pini ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi p:aani Njuda Wee u kwo a tóo. Yi pini pi mb:aa, apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ lîmî k:i:i ngê paa chaa ngê. K:omo tpile kada pini knî yi vy:o doo kwo, ngmênê Yesu u pwele châpwo têtê, u vyeê têtê yi vy:o daa ghê wo. ⁵² Yesu dini ghi n:i:i ngê pwene, yi pini Paléti ka loo, Yesu ntóo u kwo mîné ch:ee ngê. ⁵³ Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Njósép loo, Yesu ntóo kîdosi ñedê a ngópu, kpídi pee ngê a kmongo ngê, ntóo ñuwo, kpomo u mênê mî yó. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî

paa mwiyé a ché ngópu, pi ntóó kmênêkmênê u l:êê dîy:o.
⁵⁴ Yi wéni Pídade, womumo líme wo.

⁵⁵ Pyópuni knî y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnya a yâmuyâmu, Njedusalem u k:ii myimî taa dniye, yi pyópu knî y:oo Njósép ngm:êê ngópu, Yesu ntóó kpomo u mênê yi ngópu mî kmênê ngê. ⁵⁶ U kuwó dini ghi ngê yi p:aa pee mê diyé dniye, apê, Tpileni tuu mb:aamb:aa dé, knî ngmênmî nya, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té, ngmênê yi ngwo kââdî gho, yi líme wo kn:ââ chópu, mêdaa lee dniye. Yi dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, líme wo ngê dnye líme.

24

Yesu u ngwo a pii wo

Mátíyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Njon 20:1-10

¹ Pyópuni knî y:oo tpileni tuu mb:aa mwiyé a lâmo tumo, Sandé mw:aa mgîdí vy:o núw:o tumo, apê, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té. ² Kpomo chedê dini ghi n:ii ngê taa dniye, apê, Chêêpî ndîi kpomo t:âmo lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo, ³ wod:oo kpomo u mênê kee dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu ntóó daa m:uu ngópu. ⁴ Yi kópu dêpê w:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo pi miyó anya a pwiyé knopwo, apê, Mu kwo mo, yi kpîdí dmi dê muyedê wuu mbele mo. * ⁵ Nkîngê

ngê y:ay:a pwiyé dniye, yi tpódu châpu dumo, mbwódo dyimê dniye, k:ame ye ghê dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Pini n:ii ghê a ta, lukwe dîy:o kpêênî m:een:aa nmy:uu ngmê. ⁶ Yepê, Al:ii daa tóó, yepê, kêda pyidu. Yepê, Yi kópu dyuu wunê munmya a vyyu, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o modoo a kwo, Nkálili Wee u kwo. Yepê, Ala kópu nmye mwo a vyyu, ⁷ nmyepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê pi dono knî y:oo wa mgîmî nê, kîdosi ñedê wa t:ee nê, wo pyoloni k:oo amênê pyidu. * ⁸ Wod:oo yi pyópu knî y:oo yi kópu dyuu yimî nuw:o kalê ngópu, ⁹ kpomo a kuwo ngópu, Yesu u dyépi y:a mê ngmê knî ye mdoo núw:o ngópu, Yesu u yoo woni knî ye mdoo mye núw:o ngópu. ¹⁰ Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makídala pyââ ngmê, Njówana myomo, Méli Njems u pye pyolo. K:omo tpile yi pyópu knî y:oo dyépi knî ye yi kópu yilí mênê nté tumo, * ¹¹ ngmênê dyépi yoo ye daa kélímî mbé dniye, yinê ye daa ndê kópu ye tpaê ngmê. ¹² Ngmênê Pita ngê mbêpê a puwâ, kpomo chedê loo, yedê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpîdîni t:ee tumo, vyílo yi m:uu too, tpile daamu módu, wod:oo u p:aa pee mê diyé wo, yi kópu u nuw:onuw:o u ngwo ghê wo.

Pi miyó dê y:oo Yesu u

* 24:4: Dpodo 1:10

* 24:7: Luukí 9:22; 18:31-33

* 24:10: Luukí 8:2-3

ngwo m:uu ngópu
Mak 16:12-13

¹³ Yi Sandé ngê Yesu p:uu ndiye pyu miyó dē y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê yidpîmo lēpî, u pi Emeyîs, ntee daa kuughê dpîmo lēpî. (12 km.)

¹⁴ Kópuni yilí Yesu ngê pyaa dniye, maa p:uu yi p:uu dpîmo danêmbum. ¹⁵ Yi kópu knî yi p:uu dini ghi n:ii ngê dpîmo danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi kuwó doo kwo, dini ghi n:ii ngê a kp:anê doo, u k:ii nipi mîdnye paa.

¹⁶ Yi m:uu ngópu, ngmênê daa mya ngópu. ¹⁷ Yesu ye póo wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu dpō danêmbum mo? Wod:oo ghê knopwo, ndídí yi ngîma kele, ¹⁸ u kwo ngmê póo wo, pini n:ii u pi Kliyópas, kwo, Njedusalem kópuni pyaa dniye, pi yintómu yi lama a pyede, mumdoo yi kópu knî lama daangma tóo?

¹⁹ Yesu ye póo wo, yepê, Ló kópu dé? Kwo, Yesu Nasalet pi ngê kópuni pyaa dniye. Kwo, Chóo Lémi u komo kapî pyu ngmê, mye u nuu u pi, mb:aamb:aa ngê dpîmo déêpî, mbwudu yilí dpîmo chap, pi knî y:oo myednyimo cháâcháâ. ²⁰ Kwo, Ngmênê nmî kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kí mgîmî ngópu, u vyee tēdē dy:ââ ngópu, lede knî y:oo kîdosi ídē u nkwo mî t:ee ngópu. ²¹⁻²² Kwo, Ngmênê alanté nmee nuw:o, Yisiléli tpēmi yintómu knî yi

k:ii nmî kada vyîlo ayi ghê, Lóma tpēmi u ngwo wanmî ngm:ii kalê té. Kwo, Ala kópu m:uu, k:omo tpile m:ii tuwo a vya ngópu, ngmênê awêde nmî vy:o pyââ ngmê knî y:oo ghê nmî mênê dē ghipé ngmê, mw:aa mgîdí vy:o kpomo chedê kēdē lee dmi, * ²³ ngmênê yi pini ntóo doo m:uu ngópu. Kwo, Nmo yedê diyé dmi, nmodê, Enjel miyó kudun:aa m:uu, yedê, Yi pini kímēda pyidu. ²⁴ Kwo, Nmî vy:o pi knî ngmê kpomo chedê myaa lee dmi, yi pyópu knî y:oo ntee nmo dumu nté ngmê, yinté myaan:aa m:uu ngmê, ngmênê yi pini ntóo doo m:uu ngópu. *

²⁵ Wod:oo Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o dpî mbodo dē dîngîdîngî dē. Yepê, Kópuni yilí Chóo Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, lukwe dîy:o yi kópu knî ye dēdpîdê kēlímî mo. ²⁶ Yepê, Pini n:ii Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê, doo u ntâa yi dono u wépi daapî puwâ. Yepê, Yi dono u wépi wo puwâ, u dpodo ndēndē lónté pí dóo, u pi ndîi ngê lónté u nkwo pí pyodo. ²⁷ Wod:oo kópuni puku yedê chóo p:uu ló dini a d:êê tumo, u kakēmê yilí ye chámê ngê, kn:ââ Mósisî ngê kópuni a d:êê too, nkoo Chóo Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni myedê d:êê tumo.

²⁸ P:aani n:ii tp:oo dpîmo lēpî, y:i yimî taa dniye, yi tpódu ye yinê ye yi pini kn:aa

* **24:21-22:** Luukí 19:11; Dpodo 1:6

* **24:24:** Njon 20:3-10

p:aani doo lèpí, ²⁹ ngmênê yi tpódu y:oo u dî pwaa ngópu, kwo, Nakí nî, kââdí daa kêmakêma a wupwo. Kwo, Ng:ii dpî kmêle, wod:oo ngomo k:oo u k:ii nipi mē kee dniye. ³⁰ Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê yaa dniye, mbîdédi a ngêédî, Chóó Lémi kwuno ngê, yi puwâ, ye yi y:ângo. ³¹ Yi ngwo mb:êê yi ngîma a ngópu, apê, E, kî Yesu, ngmênê yi anyi ye mē pwiyé wo. ³² Noko kwo, Maa p:uu nyi gha dē kēdē pywáí kní, apii, kópuni puku yedē a pyede u kakēmē yilí nye kēdē chámê.

³³ Yi ngwo dini ghi ngê yi tpódu ghêédî knopwo, Njedusalem d:âmo mē diyé knopwo, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē ngmê, yi pyipe kní yi k:ii, ye yi taa knopwo, ³⁴ yi tpókni y:oo yepê, Nmî Lémi ndêndê ngê kēda pyidu, Saimon ngê kēdê m:uu. ³⁵ Wod:oo yi tpódu y:oo yepê, Kîmyednye m:uu. Yepê, Moma u k:ii kudu lee dmi, dny:oo myââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê dpî yaa dmi, mbîdédi yi pwââ, u ngwo dnye mya.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu kní ye u ngwo a kēma ngê

Mátiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

³⁶ Dini ghi n:ii ngê yi kópu p:uu dnye danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi vy:o ghê wo, yepê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê

nkîngê. ³⁷ Ngmênê nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, apê ngmênê, Kmêna ye kwo. ³⁸ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té. Yepê, Lukwe dîy:o dnyinté nmye kêlîmî té. ³⁹ Yepê, A kêê yi ngî m:uu tóó, nmyi kêê dmi a p:uu yé yó, yepê, Ala nê vyílo. Yepê, D:aa kmêna, myed:aa mbwee. Yepê, Kmêna mbwee yi mênê dînê daa kwo, yi p:uu mbyuu too daa t:a mo. ⁴⁰ Yi kópu yi vvu, wod:oo kóó yu yi ngópu tpyé too. ⁴¹ Ngmênê doo u ntââ u kwo myedaapê kêlîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, mye ngwéti dniye. Wod:oo ye póó wo, yepê, Nté pee nmyi ngópu ngma tóó, n:aa pîpî. ⁴² Te mbyuu ch:ee ngmê u kwo ngmê y:ee ngópu, ⁴³ yi kêlê a ngópu, yi ngópu ndîi.

Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, p:uu ndiye pyu kní y:oo u ngwo a w:ee tumo

⁴⁴ Yesu u Mî ka ghêlî daa diyé wo, p:uu ndiye pyu yoo modoo ndiye kîgha dé, yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o munoo a kwo, a pwopwo p:uu munmyenîmo a danê. Yepê, Kópuni Mósisi ngê a p:uu a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapî pyu kní y:oo myedê d:êê tumo, n:ii wéti u puku yedê mye pyede, doo u ntââ yi kópu dyuu daap:aa kn:aadi ngê. ⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê yi nuw:o dmi nédê mb:êê a ngópu, apê, Puku yedê kópuni a pyede, pêdê w:ee téne. ⁴⁶ Yi kópu yilí yi nt:u mu ngmidi,

yi nt:u dmi alanté, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê dini ghi n:ii ngê wa t:a, wa mgîmî ngmê, wa vya ngmê, wa kmênê ngmê, wo pyoloni ngê amêdê pyidu, ⁴⁷ u yoo knî y:oo u pi pi knî ye adnyin:aa tpaê, kn:ââ Njedusalem wa chaa ngmê, nkoo dyámê pê wopee wopee, n:ii knî y:oo u pi wa ny:ee ngmê, u pi mbêmê yi dono yilí wa kée t:oo, Chóó Lémi ngê yi dono yilí mbodo kn:ââ vyuwo u nkwo wa kée té, mêdaawa a ngî té. ⁴⁸ Yesu ngê yepê, Yi kópu yilí nmyi chóó kínmyi m:uu tumo. Yepê, Pi knî ye dmyinên:aa tpaê dé, ⁴⁹ ngmênê n:ii ngê a d:aa amênê kââdî, mwiyé dmyiné t:âât:ââ, nmye anîmo dy:ââ. Yepê, Yi pini M:aa u Ghê Dmi, yiné amî wêdêwêdê kalé nmyo. Yepê, Mwiyé nmye munê vyu, nmyenê, M:aa ngê nmyi ngêêpî pyu nmye wa a dy:ââ. Yepê, Njedusalem ghêlí k:ii kêdmyinêngê kuwo ngmê, nmyi wêdêwêdê kîgha pyu mwiyé dmyiné t:âât:ââ.

*Yesu u Míka ungwokee wo
Mak 16:19-20; Dpodo 1:9-*

11

⁵⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi kada ghê wo, Njedusalem a kuwo ngópu, Petani u nkîgh:ê yi taa dniye, wod:oo ghê dniye, kóó dê yi pwo mbee doo, yi l:êê díy:o Chóó Lémi ka doo ngêpê. ⁵¹ Dini ghi n:ii ngê yi l:êê díy:o doo ngêpê, u Mí ngê a y:ângo, mbóó p:uu kmungo. ⁵² Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo Njedusalem mê diyé

dniye, yi gha dmi maa p:uu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, ⁵³ wo yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa koko, Chóó Lémi dnyimon:aa chaa kîgha.

Wu u dí.

NJON

Pini n:ii ngê ala danêmbum d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê.

¹ Mwiyémwiyé dini ghi ngê, nmî Kêlî Pini doo ya. Yi pini nmî Mî Tp:oo, nmî Mî nmo yinë a kêma ngê. Nmî Mî k:ii dpîmo ya, yi gha ngmidi ngê doo ya. *

² Dyámê pê ghêlî daangê l:âmo ngê, ngmênê nmî Mî k:ii nipi dpîmo ya. ³ Tpile yilî yintómu nipi l:âmo ngópu, wu tpile Kêlî Pini k:ii daa l:âmo ngópu, daa tóó. *

⁴ Kêlî Pini Ghê Njini u Kn:ââ, kamî ngê yinë dpî pyódu nmo. Yi Ghêni Kn:ââ nmî pywápê ngê vyîlo yi pyodo. *

⁵ Yi pywápê ngê mgîdí yinë chópu. Mgîdí dêê wo, yi pywápê daa nt:ââ ngê. *

⁶⁻⁷ Yi pywápê, nmî Mî Tp:oo. Ghêlî daa ta, u mdoo tpapê pyu ngmê Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmo a dy:ââ ngê. Yi pini u pi Njon Baptist. Pi knî ye yi pywápê p:uu doon:aa danêmbum, mu kópu u dîy:o apê, Pi yintómu u kwo paa kêlîmî mbê dniye.

⁸ Chóó vyîlo daa pywápê, ngmênê pywápê p:uu pi knî ye doon:aa danêmbum.

⁹ Pywápê njini p:uu ye doon:aa danêmbum. Pi yintómu yi l:êê dîy:o yi pywápê dyámê mbêmê doo a lèpî. ¹⁰ Nyââ, nmî pywápê

dyámê mbêmê doo ya, dyámêni Chóó Lémi k:ii l:âmo ngópu, ngmênê yi dyámê tpémi y:oo daa mya ngópu.

¹¹ Chóó u dyámê pee p:uu a loo, chóó u yoo y:oo u wépi pwaa ngópu. ¹² Ngmênê ngmê knî y:oo daa mb:ii ngópu, u kwo kêlîmî mbê dniye. Yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. ¹³ Daa pi ngê yinté pyódu too, daa yi chóó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. *

¹⁴ Kêlî Pini pi ngê pyodo, nmî vy:o doo kwo. Ala kópu nmo w:ee ngê, Kî nmî Mî Tp:oo mu ngmidi. Nmî ngêêpî pyu ndîi, u kópu yintómu ndê kópu dé. *

¹⁵ Nmî Kêlî Pini pi ghêlî daa myââ, Njon Baptist yi pini p:uu nmo doo danêmbum. Pi knî yi k:ii dpodombiy:e nmo mbwolo, nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, munmyenê, A kuwó wunê kwo, nmopê, yi pini a kada pini ngê a tóó, mu kópu u dîy:o ghêlî dîpîngê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya.

¹⁶ Nmo yintómu kópu mb:aa yilî Kêlî Pini ngê nmo wunê d:uud:uu. Kópu mb:aa nmo daangmê w:êê ngê. ¹⁷ Mosisi ngê kópu mb:aa ngmê d:uu ngê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmo a núwo, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa yintoo

* **1:1:** Njon 17:5; 1 Njon 1:1-2; Tpyuu 19:13 * **1:3:** 1 Kódin 8:6; Kílosa 1:16-17; Hipílu 1:2 * **1:4:** Njon 5:26 * **1:5:** Njon 8:12 * **1:13:** Njon 3:3-6; Njems 1:18; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Nkal 4:4; Pilipay 2:7; Hipílu 2:14

kópu yi d:uu ngê, kópu ndîi yi d:uu ngê. Yesu ngê Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi nmo a kpo, u Mí ka maa njini u ngwo a yó. ¹⁸ Pi ngê Chóó Lémi doo u kpêê. Chóó Lémi Tp:oo mu ngmidi, pini n:ii u nuu ghi Chóó Lémi nódo a tóó, Chóó Lémi nmî nuw:o yiné kwólu.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mátiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luukí 3:1-18

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Njon Baptist mbwaa ndîi Njódan u nkîgh:ê doo dpodo, Nju tpémi yi kada pini yoo yi nuw:o dmi alanté pyodo, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, ndoo apê wu vyílo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu knî ngmê u kwo a dy:ââ tumo, yepê, U kwo nye póó dmyeno, kwipi, Nyi n:uu? ²⁰ Njon Baptist ngê yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, ndêndê ngê d:aa vyílo. ²¹ Kwo, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vya, apê, Ilacha díyo dyámê mbêmê amêdê diyé, yi kópu vyílo yichi ntiye? Yepê, D:aa vyílo. Kwo, Mósisi pini n:ii p:uu nmî kn:ââ knî ye doo a danêmbum, yepê, Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmidi, komo yiné adîn:aa kapî, kwo, lukwe, nyi vyílo? Yepê, Kêle. ²² Kwo, Pini n:ii knî y:oo a dy:ââ nmoo, módó ye mêdaanmî diyé dmi. Kwo, Ngakêmbê ñyóó nmo mé chámê ngi. ²³ Njon Baptist ngê yepê, Yisaya ngê ala kópu mwo a d:êê ngê, yepê,

W:amî mbêmê pi ngma adí kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê a yé yó.

Njon Baptist ngê yepê, Yi kópu vyílo yinî ntiyentiye. ²⁴⁻²⁵ Yélini Pádisi knî y:oo u kwo a dy:ââ tumo, yi yéli y:oo kwo, D:ii nmî Lémi, d:ii Ilacha, d:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu. Kwo, Lukwe díy:o pi yilí mbwaa paa nye kmênêkmênê? ²⁶ Njon Baptist ngê yepê, Yoo mbwaa ngê mun:aa mbápitísím kîgha too, ngmênê yi dpodo daa ndîi, tédê. Yepê, Nmî Lémi nmî vy:o ka kwo, ngmênê dmyongê mya ngópu. ²⁷ Yepê, K:omo tpile u kada d:a ghê, ngmênê nê tédê. Yepê, N:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Doo u ntâa u nkîgh:ê daanî nî.

²⁸ Yi kópu yintómu Petani pyodo, daa Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii a tóó, ngmênê Njódan mwada mbwáani pee Petani, Njon Baptist ngê mbwaa paa yoo kwéli doo kmênêkmênê dé, yi Petani.

Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo

²⁹ Womumo Njon Baptist ngê Yesu yi módu, nmopê, Ó. Kí pini kiyedê pwiyé knî, pini n:ii p:uu nmye noo danê. Nmopê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kî vyílo. Nmopê, Pi ngê chóó u dono u l:êê díy:o sipi tp:oo ntee dpí vy:a, kî pini yinté sipi tp:oo ngê wa pyódu, pi knî y:oo wa vya ngmê. Nmopê, Dyámê mbêmê tpémi nmo

yintómu nmî yikî dmi u pwo wa ghay. * 30 Nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, vyîlo nmye kiyedê pwiyé knî. Nmopê, Munmyenê, A kuwó kiyedê kwo, ngmênê a kada pini ngê a tóó, mu kópu u díy:o ghêlí dípîngê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya. 31 Nmopê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, ghêlí dípî módu, Yisíléli tpémi ye noo danêmbum, mbwaa paa myenoo kmênêkmênê dé, mu kópu u díy:o nê, Yi ngwolo dmi paa pywáí y:e, yi pini paa mya y:e. 32-33 Nmopê, Chóó Lémi ngê a dpodo dini ghi n:ii ngê a ka a kpo, a ka pê, Mu dini ghi ngê a Ghê Dmi wanyi m:uu, pi ngmê u pwo wa ghîi, p:uu adí ya. A ka pê, Yi pini ngê a Ghê Dmi mbêmê yoo yi gha dmi wa ghêê té. Njon Baptist ngê nmopê, Kí pini nmye vyîlo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbóó p:uu a ndê wo, vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a gho, mbêmê doo kwo. 34 Nmopê, Yi kópu ndêndê ngê kîni módu. Nmopê, Ala kópu ny:ee yó, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, kí vyîlo.

Yélini Yesu p:uu mwiyé kele

35 Womumo Njon Baptist u k:ii y:i nmee ya, p:uu ndiye pyu ngmê mye u k:ii. 36 Yesu paambwi tédê nmî módu, Njon Baptist ngê nyepê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kí vyîlo. * 37 Dini ghi n:ii ngê nyi nyongo, Njon Baptist nyinê kuwo ngê, Yesu

nyi ngm:êê ngê. 38 Yesu nye mênê diyé wo, nyepê, Lukwe u pyinê dpó ngmêê ngmê? Kwonyenê, Mââwe. Kwonyenê, Ló y:i nyinê tóó? 39 Nyepê, A pwiyé choo, anye m:uu nyoo. Wod:oo nyi ngm:êê ngê, kwéli doo a ya, yi ghi ny:uu módu. Ntumokwodo nmî lee dniye, wo y:i nm:uu chedê ngê.

40 Pini n:ii k:ii Yesu nyi ngm:êê ngê, u pi Andru, Saimon Pita u mbwó. 41 Yi ngwo Andru ngê u mbwó até yedê pyw:ângo, kwo, Kédisu kîdnyinê pyw:oo. (Kédisu u nt:u kópu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê.) 42 Andru ngê u mbwó Saimon Yesu ka adê núw:o. Yesu ngê até doo y:enê, kwo, Nyi Saimon, Njon tp:oo, ngmênê mî dí nt:ââ, Pita. (Pita u nt:u kópu, chêêpi kpiyé.) *

Yesu ngê Pilipi pini dé Nêtányiel u ngwo ngmidi doo

43 Womumo Yesu ngê u yi doo kwo, Nkálili nî lê. Pilipi ada pyw:oo, kwo, A ngm:êê nédi. 44 (Pilipi Mbetísaida pi, Andru mbwémi Pita yi k:ii yi p:aa mu ngmidi.) 45 Pilipi ngê Nêtányiel ada pyw:oo, kwo, Mósisi pini n:ii p:uu doo a d:êê, yi pini kîdp:o pyw:oo. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo p:uu myednya a d:êê. Kwo, Yi pini Yesu, Njósép tp:oo, Nasalet pi. * 46 Nêtányiel ngê kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yintoo pini Nasalet daawa

* 1:29: Is 53:6-7; 1 Pita 1:18-19

* 1:36: Njon 1:29

* 1:42: Mát 16:18

* 1:45: Deut 18:18

chaa. Pilipi ngê kwo, A pwiyé, ñyóó anyi mwini. Wod:oo Yesu ka adî lee knî. *⁴⁷ Yesu ngê Nêtányiel yi módu, nmopê, Daa dnyinté Yisíléli pi ngmêkîyedê pwiyé knî, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t:a. ⁴⁸ Nêtányiel ngê yi kópu yi nyongo, Yesu ka kwo, Lónté lama n:aa tóó? Yesu ngê kwo, Pilipi ngê ghêlí doon:aa pyw:ee nyoo, dini ghi n:ii ngê yi km:ee nyiné ngêpê, a nuw:o k:oo d:a pyw:ee ngi, a lama u ngwo chi yââ. ⁴⁹ Nêtányiel ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, Yisíléli tpémi yi k:ii nyi nmî king. ⁵⁰ Yesu ngê kwo, Kópuni nga dî vyi, yi km:ee ngêpê tédê mudí m:uu ngi, yi kópu u dîy:o mumdo a ka che kêlímî mb:anê? Kwo, Yi kópu tédê. Kwo, Dîyo ndîi kópu knî wanyi m:uu té. ⁵¹ Nmopê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Nmopê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Nmopê, Njakóp ngê máádini a wâdîvyíngo, enjel knî y:oo mudnye vy:eevy:ee ñuw:oñuw:o, yi máádi ntee máádi ngê waní pyódu. Nmopê, Chóó Lémi ka u ngwo wanê kâádî nmyo. Nmopê, Yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, ndê kópu ngê nmye wa pyódu. *

2

Yesu ngê mbwaa wain ngê u ngwo tpólu

¹ Wo miyó mî loo, yéyéyé u naa Kéna u ngwo ngmê

kê ngópu, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Yesu u pye yi nááli tédê mî ta. ² Pi knî y:oo Yesu u k:ii myemîné dóó kalê nmoo, u ngwo nm:uu taa dniye. ³ Yi nááli tédê wain chedê ngópu, Yesu u pye ngê tp:oo ka kwo, Wain u ndanî ngê kédê chedê ngmê. ⁴ Yesu ngê kwo, Mw:ââkó Niye. Kwo, A pi lukwe dîy:o yenté chi vyi? Kwo, A wêdêwêdê u mumu u dye ghi doongê yó. *⁵ Yesu u pye ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kópuni nmye a tpaépê, dpî d:uu yó.

⁶ Mbwaa d:ââ ndîi y:i wéni doo kwo, pi knî y:oo yi dêêpî kópu dyuu u l:êê dîy:o yi kêê dmi kwéli dnyimo ghêêghêê dé. Yi d:âmu ndîi dé chêêpî ngê l:âmo tumo, mu daa mu tp:oo k:omo dé. ⁷ Yesu ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kî d:âmu mbwaa ngê ntówo tóó, wod:oo d:ud:umbiy:e a nt:ee tumo. ⁸ Yepê, Yi mbwááni knî ngma a vy:êê yó, naa u kada pini ka ñuw:o yó, amî d:uu. ⁹ Yi mbwááni tpaépê wo, wain ngê pyodo. Dpodo pyu knî y:oo naa u kada pini ka knî ngmê ñuw:o ngópu, yi d:uu ngê, apê, Wain mb:aa ala. U lama dêpwo ya, Ala wain anye da pwiyé, ngmênê dpodo pyu n:ii knî y:oo a vy:êê ngópu, yi lama doo ya. ¹⁰ Naa u kada pini ngê naa chóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Ala wain até dî d:uu, mb:aamb:aa. Kwo, Kópu kamî ngmêchi d:uu. Kwo, Pi ngmudu yéé,

u pyipe knî ye wain mb:aa ye mwiyé dpî y:oo, n:ii pee tp:oo mb:aamb:aa kuwó ye dpî y:oo, mu kópu u díy:o yi dini ghi ngê d:uuwodê w:ee ngmê, yinê ye lónté wain yuno ndaní. Kwo, Ngmênê yinté chuu d:uu ngê. Kwo, Wain n:ii d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa kuwó nmo cha kê.

¹¹ Yesu ngê u mwiyé mwiyé mbwudu yinté chópu, u wêdêwêdê u l:ii yinté nmî módu. Yinté nmo w:ee ngê, nê, Kî Chóó Lémi Tp:oo. U ngwo u kwo nmî kêlímî mbê dniye. Yi kópu Kéna pyodo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. *

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu u pye ghee knî yi k:ii Kîpêêníyém nmî lee dniye, wo knî ngmê y:i nmeen:aa ya.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

Mátiyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luukî 19:45-46

¹³ Nmî naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo, daa kêmakêma doo dyimêdyimê, wod:oo Yesu u k:ii Nje-dusalem nmî lee dniye.

¹⁴ Chóó Lémi u ngomo k:oo nmee koko, yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmî kee dniye. Kwéli nmî kee dniye, yélini daa Nju tpémi, u ntââ Chóó Lémi ka y:i pedyimo ngêpê. Yi kêlî ghê pi yilí nmî módu, nê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo. Nê, Kpêê yiyé u l:êê díy:o pudumakó, sipi, ndêêdí

mu pywupwi t:oo, nê, kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mye ngmêêpî t:oo. Yesu ngê yi m:uu too, doo u nuu u kópu ngê pyodo. ¹⁵ Yesu ngê yedê kpê dmi ngmê l:âmo ngê, tpile tp:oo yintómu u ngwo ngm:ii kalê too, pudumakó sipi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo pw:ii too. Yélini knî y:oo ndapî dnye ngmêêpî dé, yi tépîl ye tpaá too, yi ndapî tpii yi kpópu. ¹⁶ N:ii knî y:oo pywupwi u ímê tp:oo a íuw:o tumo, Yesu ngê yepê, Ye ímeni tp:oo mye pw:ii tóó. Yepê, M:aa u ngomo lukwe díy:o tpile tp:oo u pywupwi u ngomo ngê nmyi pyódu ngópu? ¹⁷ Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê u kópu dyuu n:ii puku yedê a kwo, yi kópu y:i nm:uu nuw:o kwólu. Ala yi kópu,

A Lémi, ngomo a nuu u ngomo.

Pi ngê wa dyênê, ndyuw:e k:ii ntee tpile a gha vy:o wa dnyapwi. *

¹⁸ Nju tpémi yi kada pini yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Ye kópu lukwe díy:o chi d:uu? Kwo, Lóntoo mbwudu ngmanyi chaa, u ngwo anmo w:ee, Chóó Lémi ngê nyi vyílo yedê ngmídi nyoo? ¹⁹ Yesu ngê yepê, Ala Chóó Lémi u ngomo anmyinê pw:oo ngmê, wo pyile amílê, u ngwo am:aa wó. ²⁰ Kwo, Nye k:om. Kwo, Wo pyile k:oo mēdaanyi wó. Kwo, Lama daa tóó nmee wuwó, m:ââ podoy:a mē wéni.

* 2:11: Njon 1:14; 4:54 * 2:17: Psalm 69:9

21 Kópuni Yesu ngê ye vyu, dêpê w:ee ngópu. Daa ngomo p:uu ye doo danê, chóo p:uu ye doo danê. * 22 Yesu dini ghi n:ii ngê kpêênî a pii wo, u kópu yi ngwo nm:uu nuw:o kwólu, Chóo Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu ka nmî kêlímî mbê dniye, Yesu ka my:oo kêlímî mbê dniye. *

23 Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê, Njedusalem dini ghi n:ii ngê nmee ya, Yesu ngê mbwudu yilí chópu, pi yilí u ngwo u kwo kêlímî mbê wo. 24 Ngmênê Yesu ngê p:uu daa t:ee too, mu kópu u díy:o apê, Kî yéli y:oo a dpodo doongê w:ee ngópu, apê, daa a nuu u maa p:uu wa kaa nê. 25 Yesu u lama pi yintómu yi gha dmi doo ya. K:omo tpile pi ngê Yesu ka yoo yi kakêmé dmi daa chámê ngê, ngmênê yi l:êê ghi dmi u lama doo ya.

3

Nikódimês u danêmbum

1 Nju tpémi yi kada pini ngmê, u pi Nikódimês, mye Pádisi kní yi vy:o pini ngmê. * 2 Mgídî ngmê ngê Yesu ka a loo, kwo, Mâawe. Kwo, Nmî lama ka tóo Chóo Lémi ngê lama kîgha pyu ngê a pyódu nyoo. Kwo, Mbwudu n:ii nye chapî té, yinté kópu pi ngê módó daawa d:uu, ngmênê Chóo Lémi ngê wa a ngee, yinté kópu u ngwo wa d:uu té. 3 Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, N:ii

myombó mêdaawa pyódu, yini Chóo Lémi kóo k:oo daawa ghê. * 4 Nikódimês ngê kwo, Pini n:ii dpî k:aa, angênté amê pyódu? Kwo, Doo u ntâa pi u pye u mênê mêdaawa kee, yinté mêdaawa t:aa. 5 Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga yiní tpapê, Chóo Lémi kóo k:oo pi módó daawa ghê. Kwo, Pi cha y:oo tp:ee kamî ntee dpî tpyé ngmê, Chóo Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii kamî ngê yinté dpî pyódu, vyílo yi pini Chóo Lémi kóo k:oo ayi ghê. * 6 Kwo, Pyâa ngê pi ntee pini yu tpyé, ngmênê Chóo Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii moo pyódu, yi pini u nuw:o dpî ngmêê. * 7 Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o nga dê vyi, ngadê, Moo pyaa dmyeno. Kwo, Yi kópu lukwe díy:o kópu kamî ngê nga dê pyódu? 8 Kwo, Yópu wunê wupe, chóo u nuw:o u pono a vyápê. Kwo, U dnye anyi ny:oo, ngmênê daanyi m:uu. Kwo, Chóo Lémi u Ghê Dmi mye yinté. Kwo, Lama daa tóo pi kamî ngê lónté dpî pyódu. 9 Nikódimês ngê kwo, Yinté kópu lónté dpî pyódu? 10 Yesu ngê kwo, Nyi Yisiléli tpémi yi ndiye kîgha pyu ngmê. Kwo, Lukwe díy:o choongê w:ee ngê? 11 Kwo, Ndê kópu nga yiní tpapê, kópuni nmye nmo tpapê té, ndêndê ngê vyílo nmî lama ye pyede, vyílo myey:uu m:uu too, ngmênê nmî kópu dyuu ka dp:ee kêlímî té. 12 Kwo,

* 2:21: 1 Kódin 6:19 * 2:22: Luukí 24:6-8; Njon 12:16; 14:26 * 3:1: Njon

7:50; 19:39 * 3:3: Mát 18:3; 1 Pita 1:23 * 3:5: Ezek 36:25-27; Taitas 3:5

* 3:6: Njon 1:13

Dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu a ka dp:ee kêlîmî té. Kwo, Chóó Lémi u kópu knî yi p:uu angênté a ka anmyinê kêlîmî mbê dmi? ¹³ Kwo, Pi Chóó Lémi ka doongmê n:ee, myedoongmê diyé wo, kwo, ngmênê pi mu ngmîdi u kwo a ndê wo, pini n:ii u Pi Ndêndê. ¹⁴⁻¹⁵ Kwo, Mósisi ngê yoo yi pyipyi u l:êê dîy:o nkéli chêêpî tpile pê tââ ntee a t:ângo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê tââ yinté wamye t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u kwo adê kêlîmî, u nuw:o kamî ngê paa pyaa we, ghê kamî pêdê pyw:ee ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

¹⁶ Dyámê mbêmê tpémi yi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo dnyinté daa tóó, wod:oo chóó Tp:oo mu ngmîdi nmo a kpo, mu kópu u dîy:o n:ii u kwo adî kêlîmî, daawa dyênê, u nuw:o kamî ngê wa pyódu, ghê kamî wamyedê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ¹⁷ Chóó Lémi ngê Tp:oo daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a dy:ââ ngê, ngmênê nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. * ¹⁸ Pini n:ii u kwo adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê daawa kpada. Pini n:ii u kwo daa kêlîmî, yi pini ngê u kpadakpada ye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi Tp:oo mu ngmîdi u wépi puwâ, u kwo daa kêlîmî. ¹⁹ Yi kpadakpada yi chóó a pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o dyámê u pywápê u wépi pwaa ngópu. Chóó

Lémi ngê nmî pywápê nmo a dy:ââ ngê, nmî vy:o a kwo, ngmênê pi knî y:oo mgîdî u yi y:e mê kwo, mu kópu u dîy:o dono a d:uud:uu ngmê. ²⁰ N:ii ngê dono kópu a d:uud:uu té, pywápê u kwo dpî diy:a, u wo d:uudpî nî, dpo, A dono kópu a p:uu angmê m:uu ngmê. ²¹ N:ii ndê kópu dyuu u pono a vyápê yédi, pywápê u wo dpo lê, dpo, Pi knî y:oo pêdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê nê wunê ngêêpî, kópu mb:aa u ngwo a d:uud:uu té.

Yesu pini dê Njon Baptist

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, Njuda Wee u kwo nmeen:aa ya, mbwaa paa yoo nmeê kmênêkmênê dé. ²³ Njon Baptist Enon doo ya, Sálím u nkîgh:ê, Samédiya Wee u kwo, mbwaa paa myedoo pi kmênêkmênê, mu kópu u dîy:o mbwaa y:i yilî doo ya. ²⁴ Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo ghêlî daa kee wo.

²⁵ Wo ngmê ngê Nju pi ngmê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî yi k:ii noko dnye kwopwepe. Yi Nju pi ngê yepê, Mbwaa paa pi kmênêkmênê n:ii nmye kîgha ngmê, yini ngê Chóó Lémi ka pi mb:aamb:aa ngê dnyinté a pyépi. Yepê, Yesu ngê n:ii a d:uud:uu, yini yi mb:aamb:aa. ²⁶ Wod:oo Njon Baptist p:uu ndiye pyu yoo yi kada pini ka lee dniye, kwo, Máâwe. Kwo, Pini n:ii Njódan mwada

* **3:14-15:** Num 21:9; Njon 12:32

* **3:16:** Lóma 5:8; 1 Njon 4:9-10; Njon 3:36;

6:47 * **3:17:** Luukí 19:10; Njon 5:22; 12:47; Dpodo 17:31

pee nmo nyinê kêma ngê, mu nmo nye vvu, nye, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, wu vyílo, kwo, Lukwe díy:o yi pini myeka pi kmênêkmênê, pi yintómu u kwo ka lêpî té. ²⁷ Njon Baptist ngê yepê, Pi ngê kópu u mo daawa d:uu, Chóó Lémi ngê yinê dpo ngee, yi kópu u ngwo dpî d:uu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ngêêpî, yoo u kwo a lêpî té. ²⁸ Yepê, Nmyi ngêêdî pi knî ye munê vvu, yenê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, d:aa vyílo. Yepê, U maa yiyé u l:êê díy:o u kada nê ghê wo. ²⁹ Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pini n:ii dpî yéé, pyââ u kwo dpî lê, u mbwó ka d:uudpî nî, ngmênê u mbwó u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Kópuni a ka dmyi vyi ngmê, yi kópu u díy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu. ³⁰ Yepê, Yi pini u pi ndîi ngê choo pyodopyodo, a pi tédê ngê choo a pyodopyodo.

Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo

³¹ Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo, u pi ndîi, nmo tédêtédê dé. Nmo dyámê mbêmê tpémi, dyámê mbêmê nmî pyaa dniye, dyámê u kópu knî yi p:uu nmo danê té. Chóó Lémi ka pini n:ii a ndê wo, nmo yintómu nmî pwo a tóó. ³² Kópuni a m:uu too, kópuni a ny:ee too, nmo vyílo ye tpapê té, ngmênê pi knî y:oo yi kópu daa nyêmî ngmê. ³³ N:ii knî y:oo u kópu

a nyêmî ngmê, u nuu u kópu dé ye d:uud:uu t:oo, pi knî y:oo u ngwo dpo w:ee ngmê, apu, Chóó Lémi u kópu dyuu p:uu k:omodanê pee tp:oo daa t:a mo daa t:a. ³⁴ Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi u kópu dyuu yedoon:aa tpapê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi d:ud:umbiy:e u kwo a y:ângo. ³⁵ U Mí nódo Tp:oo nuu ghi a tóó, tpile yintómu u kada pini ngê a pyódu ngê. ³⁶ Yélini Tp:oo ka a kélímî nyédi, yi nuw:o dmi kamî ngê dpî pyódu, ghê kamî dpo pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yélini Tp:oo ka daa kélímî té, u dnye daa nyêmî ngmê, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê daawa pyaa dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê adî kpadakpada dé. Yi kpadakpada chedê ngê daawa pyódu.

4

Yesu ngê Samédiya pyââ ka mbwaa u ngwo dmy:ee ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê yoo mbwaa paa nmee kmênêkmênê dé, Pádisi knî y:oo ala kópu ny:ee ngópu, apê, Pi yilî Yesu p:uu ka ndiye té, mbwaa paa yinê a kmênêkmênê té, ngmênê Njon ka pi mdoo daa lêpî. ² Pi knî y:oo mdoo dnyinté ye núw:o ngópu. Yesu ngê pi mbwaa paa dépwo kmênêkmênê dé, ngmênê yélini yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye, nmî chóó nmee kmênêkmênê dé. ³ Yesu u lama dini ghi n:ii ngê yaa

wo, apê, Pádisi knî y:oo ala kópu dê ny:ee ngmê, Yesu ka pi yilî a lêpî, wod:oo Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo m:oo diyé dniye. ⁴ K:omo tpile Nju tpémi Samédiya tpémi noko dnye diya, ngmênê Samédiya máádi nm:uu kwólu.

⁵ Samédiya Wee u kwo, p:aa ngmê u pi Saika. Yi p:aani ghêlî dpîpî nî dniye, têpê ghi ngmê mbêmê nmî taa dniye, têpê ghini nmî kn:ââ Njakóp ngê tp:oo Njósép ka wunê a y:àngo. Kâádî mââ kêlî dini ghi ngê y:i nmî taa dniye. * ⁶ Njakóp ngê mbwaa mgî n:ii chó, y:i nmî módu. Yi mgini k:oo mbwaa p:ââ y:i dpîmo a ya, Samédiya tpémi y:oo mbwaa y:i dnyimo a vy:êmî. Yesu ka paa diya wo, wod:oo yi mgini u nkîgh:ê yaa wo. Yesu y:i nmo kuwo ngê, Saika nté pywupwi têdê nmî lee dniye.

⁷⁻⁸ Nté pywupwi têdê nmeen:aa ya, nmî kuwó Saika pyââ ngmê mbwaa vy:êmî têdê loo. Yesu yi mgini u nkîgh:ê módu, yi pyópu ka kwo, Mbwaa knî a ka ngma a ki. ⁹ Yi pyópu ngê kwo, Nyi Nju pi, nê Samédiya pyââ, mumdoo mbwaa a ka chi dmyinê? Yi kópu u kwo vyu, mu kópu u dîy:o Samédiya tpémi y:oo tpileni k:oo mbwaa dpî nda ngmê, Nju tpémi y:oo y:i d:uudpî nda ngmê, mu kópu u dîy:o yinê ye tupwótupwó dé. *

¹⁰ Yesu ngê mgongo u kwo

ngmê kwólu, kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê módó nga wa a kê, yi kópu lama waa yââ, wuchimye mya nê, ye yi kópu a ka pîchi dmyinê, mbwááni n:ii ghê a t:a, yi mbwááni nga pîd:a kê. * ¹¹ Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Mbwaa vy:êmî u tpile ngópu daa tóó, yedê kpê ngópu myedaa tóó. Kwo, Mbwaa chono daa tóó, mgî k:oo p:ââ y:i wunê tóó ó! Kwo, Mbwááni n:ii ghê a t:a, yi mbwááni ló y:i anyinê vy:oo? ¹² Kwo, Nmî kn:ââ Njakóp, u dpodo pyu knî yi k:ii ala mbwááni u mgî y:oo a tpênê ngópu. Kwo, Mbwááni n:ii u ménê a pyw:ee ngópu, yi mbwááni chóó ndââ, tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu, u tpile tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu. Kwo, Ala kópu mumdoo a ka chi vyi, Mî ndîi, Njakóp u pi têdê? ¹³ Yesu ngê kwo, Ala mbwaanté mbwaa ala. Kwo, N:ii ngê wa nda, mââ m:ii amaa mbwaambwaa. ¹⁴ Kwo, N:ii ka mbwááni n:ii anî y:oo, wa nda, yi pini mêdaadî mbwaambwaa. Kwo, Yi mbwááni yi pini u gha vy:o ada a kmîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê u ngwo wa pyódu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ¹⁵ Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Yi mbwááni knî a ka ngma a ki, daap:aa mbwaambwaa, ala mbwááni mēdaapînên:aa vy:oo.

¹⁶ Yesu ngê kwo, Chi lêpî,

* 4:5: Gen 33:19

* 4:9: Luukí 9:52-53

* 4:10: Njon 7:37-38; Tpyuu 21:6

* 4:14: Njon 6:35

moo a pwiyé we. ¹⁷ Yi pyópu ngê kwo, A moo daa too. Yesu ngê kwo, Ndê kópu, moo daa too. ¹⁸ Kwo, Pi limi yi p:uu nyi yéé wo, ala ngwo n:ií k:ii dpo too mo, yini ngê módó a y:eñey:eñe ngi. Kwo, Ndê kópu a ka yichi vyi. ¹⁹ Yi pyópu ngê kwo, Ala kópu kíd:a w:ee, nyi Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mu kópu u dîy:o a nuw:o kîchi m:uu. ²⁰ Kwo, Nmo Samédiya tpémi nmî kn:ââ knî y:oo kî mbwini mbêmê Chóó Lémi ka kpêê dnyimo yiyé, ngmênê nmyo Nju tpémi, nmyinê nmye Njedusalem mu ngmidi Chóó Lémi ka u mo kpêê yiyé tédê. ²¹⁻²² Yesu ngê kwo, Nmyo Samédiya tpémi nmyi lama daa too pini n:ií ka nmye kpêê yiyé té, ngmênê nmo Nju tpémi, n:ií ka nmo kpêê yiyé té, nmî lama ka too, mu kópu u dîy:o nmo Nju tpémi u ngmidi ngmê u yoo, nmî vy:o Chóó Lémi ngê pi ngma a ngmidi ngê, daa yoo ngmidi yi Mbwámê ngê vyílo ayi pyódu. Kwo, A ch:am. Kwo, Ala kópu ka chi kêlimî. Kwo, Mu dini ghi ngê pi knî y:oo kî mbwini mbêmê kpêê daamo wa yé ngmê, Njedusalem kpêê myedaamuwa yé ngmê. ²³ Kwo, Mu dini ghi ngê dye ghi kamî ngmêwa d:ii, yi dini ghi kn:ââ wunê kîní chópu. Kwo, Yi dini ghi ngê yélini y:oo Chóó Lémi ndêndê ngê adnyi cháâcháâ, mêdaadnyi kpêê yiyé, yi yéli yi gha vy:o nmî Mî ka ntênê adnyi ngêpê.

Kwo, Yinté ngêpê pyu yoo yi yi dmi nmî Mî ngê a kwo. ²⁴ Kwo, Chóó Lémi, Ghê Dmi ye too. Kwo, Yélini u kwo a ngêpê té, daa módó adnyi ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpî dé, ndêndê ngê u ngwo u kwo dny:oo ngêpê. *

²⁵ Yi pyópu ngê kwo, Kédisu nmo t:âât:ââ, pini n:ií Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê. Kwo, A lama ka too, yi pini dini ghi n:ií ngê wa t:aa, kópu yilí nmî nuwo yinê amíkwolo. ²⁶ Yesu ngê kwo, Ala nê vyílo nga yini danêmbum.

²⁷ Yi dini ghi ngê nmo diyé dniye, nmî ngwéti dniye, noko nmomo, Kí lukwe? Nmomo, Yesu pyââ k:ii ka danêmbum mo. Nmî ngwéti dniye, mu kópu u dîy:o pini n:ií knî y:oo Chóó Lémi u kópu p:uu yoo a ndiye kîgha too, Nju tpémi y:oo yinté pini knî ye pyââ u k:ii danêmbum ye kwódu ngópu. K:omo tpile nmî ngwéti dniye, ngmênê yi pyópu ka dpîpî vyu, Lukwe ka nye vyuwo? Yesu ka myedpîpî vyu, Lukwe dîy:o ye pyópu k:ii dpî danêmbum mo?

²⁸ Wod:oo yi pyópu ngê u mbwaa pwódo y:i a kuwo ngê, yi p:aani mé diyé wo, p:aa tpémi ye yepê, Nga a pwiyé dmyeno. ²⁹ Yepê, Pi ngmê ka too, nganyi m:uu yó. Yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kêda w:ee té. Yepê, Pini n:ií Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê ndoo apê wu vyílo. ³⁰ Wod:oo

* **4:24:** Lóma 12:1; Pilipay 3:3

yi p:aani a kuwo ngópu, Yesu ka a lee dniye.

³¹ Yi pyópu u kuwó Yesu ka kwonmo, Nté pee ngmê ma ngi. ³² Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii n:aa pîpî, nmyi lama daa tóó. ³³ Noko nmî póó dniye, nmomo, Pi ngmê ngê nté pee u kwo ngmêda núw:o?

³⁴ Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii p:uu nmye anî danê, ala yi ntini. Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê, dpodoni a ka a kpo, yi dpodo n:aa chedêchedê. Nmopê, Yi kópu ye a nté njini. *

³⁵ Yesu ngê witi nt:ene u mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, Nté nt:u kêma wa kaalí, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpapê, Yâpwo tédê n:ii u mênê nmo pyede, ngi m:uu yó, nt:u wunê kédê kaalí. * ³⁶ Nmopê, Ala nté mgîpî u dye ghi. Nmopê, Yâpwo tédê nté ntee nmo ny:ee ngê, ala p:aani pi yilí yinté a núw:o téme, yi nuw:o dmi kamí ngê u ngwo paa pyaa we, ghê kamí pèdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Nmopê, Nté woo kapî pyu, nté mgîpî pyu y:oo wo ngmidi ngê w:aa pèdê pyw:ee y:e. ³⁷ Nmopê, Pi ngê witi dpî ntówo, dpî k:aa, nt:u dini ghi n:ii ngê dpî kaalí, pi kní y:oo dpî ghada ngmê. ³⁸ Nmopê, Nté woo al:ii dpîp:e kaa ngópu, ngmênê al:ii nmye nté mgîpî té. Nmopê, Kn:aa yéli al:ii wunê yedoo dpodo, yi dpodo u nt:u nmye dè kaalí.

³⁹ Samédiya Wee u kwo tpémi yi p:aani yélini doo kwo, Yesu ka kélímî mbê dniye, mu kópu u díy:o yi pyópu ngê yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kêda w:ee té. ⁴⁰ Yesu ka dini ghi n:ii ngê a lee dniye, kwo, U ntââ nmî p:o anyiné lê, nmî vy:o anyin:aa kwo. Wod:oo yi p:aani nmî lee dniye, wo miyó y:i nm:uu chedê ngê. ⁴¹⁻⁴² Samédiya pi mē yilí y:oo Yesu u kópu ny:ee tumo, u ngwo u kwo kélímî mbê dniye, yi pyópu ka kwo, Daa ngópu dyuu mu ngmidi u l:êê díy:o kî pini ka dpî kélímî mbê dmi, ngmênê kópuni nmo dē vyi té, yi kópu kní yi l:êê díy:o u kwo dpî kélímî mbê dmi. Kwo, Nmí lama dē yââ, Kí ndéndê ngê dyámê mbêmê tpémi yintómu nmí Mbwámê.

Yesu ngê mââwe ndîi tp:oo u ngwo pyi ngê

⁴³⁻⁴⁴ Wo miyó Samédiya Wee u kwo nmee ya, wom-umo Nkálili nmî lee dniye, mu kópu u díy:o Yesu u nuw:o alanté doo ya, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê. ⁴⁵ Ngmênê Nkálili dini ghi n:ii ngê nmî taa dniye, yi yéli y:oo Yesu mb:aamb:aa ngê châpu ngópu, mu kópu u díy:o kópu ndîi yilí n:ii Njedusalem naa tédê mwiyé mî d:uu too, yi yéli yi ngópu yi kópu yilí mî d:uu too.

⁴⁶ Nkálili Wee u kwo nmee paa, Kéna nm:uu taa dniye,

* 4:34: Njon 6:38; 17:4 * 4:35: Luukí 10:2

paani n:ii Yesu ngê mbwaa wain ngê mwiyé kwéli a tpólu. Mââwe ndîi ngmê, Kîpêênîyêm doo a ya, tp:oo doo a mbii. * 47 Dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu ngê Njuda Wee ka a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo ka toó, wod:oo nmo a loo, Yesu ka kwo, A tp:ee kîyedê mbii, Kîpêênîyêm, daa kêmakêma ka pwopwo, kwo, u ntââ wany:uu pyi. 48 Yesu ngê kwo, Mbwudu nmyi ngópu daangmaní chaa knomômê, ye a ka daanmya a kêlîmî. * 49 Yi pini ngê Yesu ka kwo, A lémi, mwiyé a ngmêê nédi, a tp:ee wa a pw:onu. 50 Yesu ngê kwo, Mo mê dini, ñm:ee kédê pyiyé. Yi pini Yesu u kópu ka kêlîmî mbê wo, wod:oo mê diyé wo. 51 U dpodo pyu knî y:oo maadí a pyódu ngópu, mdoo u kwo y:oo a ñuw:o ngópu, kwo, Ñm:ee kêda pyiyé. 52 Yi pini ye póo wo, yepê, Ló dini ghi ngê dê pyiyé? Kwo, Ma, kââdí mââ kêlî u kuwó dini ghi ngê pyiyé. 53 Yi pini ngê mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka pê, Ñm:ee kêda pyiyé, apê, wu vyílo yi dini ghi. Yi kópu u l:êê díy:o u yoo knî yi k:ii Yesu ka kêlîmî mbê dniye.

54 Mwiyé mwiyé Yesu u k:ii Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna Yesu ngê mbwaa wain ngê a tpólu, u ngwo u kwo nmî kêlîmî mbê dniye. Myombó Njuda Wee mono

kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna nmee ya, mââwe ndîi tp:oo Yesu ngê u ngwo pyi ngê, yi mââwe u yoo knî yi k:ii u ngwo u kwo kêlîmî mbê dniye. *

5

Mbwaa lêê u nkîgh:ê Njedusalem Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê

1 Njedusalem naa ndîi ngma a pwaa wo, Yesu u k:ii yi nááli tédê nm:uu taa dniye. 2 Njedusalem u chêêpî mbwa u keñe knî yi vy:o, ngmê u pi, sipi knî yi koko tédê. Yi keñe u nkîgh:ê mbwaa lêê ngma a kwo, u pi Mbetísaida. Yi mbwááni lêê u nkîgh:ê chêêpî ngomo tp:oo limi doo kwo. 3 Yi ngomo knî yi k:oo pwopwokopwe yilí dpîmo kwo, ngwolo kopwe dé, yu kwolo ngmê dé, kpâlî kpêê dé. 4 Yi pêpê dnyimo ya, Chóo Lémi u enjel dnyimo t:âât:ââ, mu kópu u díy:o dye ghi knî ngmê ngê yi enjel ngê yi mbwááni lêê dpîmo ghêdê kîgha. Yi dini ghi ngê yi mbwááni lêê u kwo pini n:ii mwiyé dpîmo wupwo, yed:oo dpîmo pyiyépyiyé. 5 Pi ngmê y:i doo ya, m:ââ pyoloy:a mê wááli u knêyómu doo ya. 6 Yesu ngê yi pini yi módu, a w:ee ngê, apê, Kí pini dye ghi daadí kî kópu u ngwo u ngwo a pyodo, wod:oo u kwo póo wo, kwo, Pyiyépyiyé u yi nga a kwo? 7 Yi pini ngê kwo, A lémi. Kwo, A ngêêpî pyu daa

* 4:46: Njon 2:1-11 * 4:48: Njon 2:18; 1 Kódin 1:22 * 4:54: Njon 2:11,23

toó. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêdê yédi, a ngêêpî pyu wodoo ya, mbwaa lêê u kwo yinê pî kmênê noo, u ngwo p:aa pyiyé wo. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêdê yédi, pi knî y:oo dpo kuwo nê, nmî vy:o pini ngmê n:ii kî mbwááni lêê u kwo mwiyé dpî ghîi, u ngwo dpî pyiyé.
 8 Yesu ngê yi pini ka kwo, Gh:êédé. Kwo, Ngmítédmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa. 9 Yi pini até yi pyiyé wo, u ngmítédmi a ngêédî, wod:oo kada a y:ângo.

10 Wéni n:ii ngê yi kópu pyodo, yi wéni lîme wo, wod:oo pini n:ii Yesu ngê pyi ngê, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi pini ka póo dniye, kwo, Nmî lîme wo ngê lukwe díy:o nye dpodo? Kwo, Ngmítédmi lukwe díy:o nye dnyinédnyinê? Kwo, Apuu! Kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu chuu châpu ngê. * 11 Yi pini ngê yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, yi pini ngê a ka dê, Ngmítédmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa. 12 U kwo póo dniye, kwo, Pini n:ii ngê yi kópu nga dê vyi, u pi n:uu? 13 Ngmênê yi pini u lama dêpwo ya, Yesu daa myââ, u chii myedêpwo kwo. Yi kêlî ghê pi dêpwo ghêdê, pi ngê Yesu daa módu.

14 Yesu ngê pini n:ii pyi ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo mîmî módu, kwo, Kî pini. Kwo, Chi pyiyé. Kwo, Dono

kópu n:aamungê d:uu. Kwo, Dono u maa p:uu am:ii ghê knomomê, dono ndîi u ngwo m:uu anyinê pyw:oo. *

15 Wod:oo yi pini Nju tpémi yi kada pini knî ye loo, yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, u pi Yesu, Nasalet pi. 16 Yi kópu kn:ââ ngê pyodo. Yesu lîme wo ngê dpîmo pi pyipyi, wod:oo Nju tpémi yi kada pini yoo p:uu u nkwo dnyimo d:uu, u dí mîmî vya ngópu. 17 Yesu ngê yepê, Lîme wo ngê M:aa daa lîme yédi. Yepê, M:aa dye ghi yintómu ntee a dpodo, yinté myinê dpodo. 18 Nju tpémi yi kada pini knî ye yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yesu u vye u díy:o u ngwo a châpwo ngópu. Noko yepê, Ala dono kópu a d:uud:uu, lîme wo u dêêpî kópu dyuu daa châachââ, ngmênê ala ngwo dono kópu ndîi ngmêkêdê d:uu, nmodê, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Noko yepê, Nmî Mî u pi ntoo, chóó u pi yintoo ngê myeka pyépi. *

Chóó Lémi ngê dpodoni Yesu ka a kêma too yi danêmbum

19 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê a mo a kópu daangmanî d:uu. Yepê, M:aa p:uu kópuni n:aa mumu too, yi kópu yinî d:uud:uu té. Yepê, M:aa ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyîlo yinî d:uud:uu té. 20 Yepê,

* 5:10: Jer 17:21; Luukí 13:14

* 5:14: Njon 8:11

* 5:18: Njon 10:30,33

A nuu ghi M:aa nódo a tóó, kópuni chóó a d:uud:uu too, a ka wunê kêmakêma too. Yepê, Kópu ndîi a ka amyedê kêma té, u nkwo anî d:uu té, ghê dmi nmyi mênê u ngwo wa ghipé. ²¹ Yepê, Yélini pw:oo dniye, M:aa ngê ntee dpo pyidu té, yinté yélini anî ch:ii, yi yéli ye ghê kamî anî y:oo, yi nuw:o dmi am:aa ngmêê. ²²⁻²³ Yepê, M:aa ngê chóó pi daawa kóté kwolo, ngmênê pi yilî yintómu yi kóté kîgha pyu ngê dê pyódu nê, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo M:aa ntee a chââchââ ngmê, yinté myedny:oo chââchââ nê. Yepê, Pini n:ii ngê daadî chââchââ nê, M:aa myedaadî chââchââ, n:ii ngê a dy:ââ noo. *

²⁴ Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaê, N:ii ngê a dnye adî nyêm, M:aa ka amyedê kêlîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê wunê dê pyódu, ghê kamî wunê da pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi pini daanî kóté kwolo, myedaanî kpada. Yepê, Yi pini pwopwo u yoo vy:o wunê da pwii, ghê kamî u mênê wunê dê yââ. * ²⁵ Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaê, Kópu kamî u dye ghi ngmêkîyedê pwiyé knî. Yepê, N:ii knî y:oo ghê kamî doongê pyw:ee ngópu, a dnye yi ngwo wa ny:ee ngmê, ghê kamî u ngwo ye wa t:aa. Yepê, Yi yéli y:oo wa mya nê, awo, Wu Chóó Lémi Tp:oo

nmo yedê mbwólu. Yepê, Ala kópu nmye yinî tpaê, Yi dini ghi mye ala. * ²⁶ Yepê, M:aa Ghê Kamî u Kn:ââ ngê ntee a tóó, yinté Ghê Kamî u Kn:ââ ngê mye pyódu noo. ²⁷ Yepê, Pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê mye pyódu noo, mu kópu u dîy:o nê u Pi Ndêndê. ²⁸⁻²⁹ Yepê, Ghê dmi nmyi mênê lukwe dîy:o dê ghipé. Yepê, Dye ghi ngmêkîyedê pwiyé knî, dini ghi n:ii ngê kpêênî yéli y:oo a dnye wa ny:ee ngmê, u ngwo wa a pii dmi. Yepê, Yélini y:oo mb:aamb:aa dnyimo d:uud:uu, yi yéli y:oo ghê kamî wa a pyw:ee ngmê, yélini y:oo dono dnyimo d:uud:uu, yi kpadakpada tédê wa lee dmi. ³⁰ Yepê, Doo u ntââ a chóó a kópu daangmanî d:uu. Yepê, Yoo ndêndê ngê anî kóté kwolo, mu kópu u dîy:o daa a chóó a pono n:aa vyápê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê.

Kópuni dê y:oo Yesu a kêma ngópu

³¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu a ka anmyi vyi knomomê, a ka nye, Kópuni nmo chi vyi, mo nmo chi vyi, ngópu dyuu ndê kópu ngê lónté nmo anyi pyódu. ³² Yepê, Pi ngma tóó, n:ii a p:uu a danê. Yepê, A lama ka tóó, kópuni a p:uu a tpaê, ndê kópu. ³³ Yepê, Njon ka pi knî ngmênmyi dy:ââ ngópu, kópuni a p:uu ye vyi too, yi kópu ndê kópu dé.

* 5:22-23: Pilipay 2:10-11

* 5:24: Njon 3:16-18

* 5:25: Epeso 2:5-6

³⁴ Yepê, K:omo tpile pi u kópu a ka daa ndîi kópu, ngmênê yi kópu nmye kîdî vyî, mu kópu u dîy:o a ka pêdmyina a kêlîmî, u ngwo p:aa ngee nmyo. ³⁵ Yepê, Njon pywápê k:iî ntee tpile yedoo pîpî, u wu ngê nmyi mgîdí mwiyé mî chópu. ³⁶ Yepê, A ka kêlîmî kn:ââ miyó. Yepê, Kópuni Njon ngê a p:uu nmye a vyyu, wu ngmê. Yepê, Myomoni, kópu ndîi n:iî n:aa d:uud:uu too. Yepê, Yini ndîi. Yepê, M:aa ngê yi dpodo yilî a ka a kpo, yi dpodo knî y:oo nmye yinê wunê kêmakêma noo. *

³⁷ Yepê, M:aa ngê ndêndê ngê a dy:ââ noo, ndê kópu yilî a p:uu yinê a tpapê. Yepê, U dnye dmy:oongê ny:ee ngópu, myedmy:oongê m:uu ngópu. ³⁸ Yepê, K:omo tpile nmye yinê a dy:ââ noo, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu dyuu nmyi mênê daa kwo. ³⁹ Yepê, M:aa u kópu dyuu puku yedê nmyinê kpââ ngópu, mu kópu u dîy:o alanté nmye nuw:o nyédi, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu. *

⁴⁰ Yepê, K:omo tpile yi kópu dyuu ngê wunê kêmakêma noo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê, yi ghéni kamî dênmyinê pyw:êmi ngmê.

⁴¹ Yepê, K:omo tpile anmyi chaa kîgha nê, ó daanmyi chaa kîgha nê, yi kópu a ka daa ndîi kópu. ⁴² Yepê, A lama ka tóó, Chóó Lémi u

nuu ghi nmyi nódo daa tóó. ⁴³ Yepê, K:omo tpile M:aa u pi ngê nê loo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê. Yepê, Pini n:iî chóó u pi ngê dpó lê, u wépi dp:uuw:ee pwaa ngmê. ⁴⁴ Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo, ngmênê kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê choo a chaa kîgha nmyo, yinté kópu dmy:oongmê d:uu ngópu. Yepê, Pini n:iî yâpwo ndêndê ngê a tóó daanmyi châachâa. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a ka dp:ee kêlîmî té. ⁴⁵ Yepê, Nê kuu, M:aa ka a chóó daanî ndyîko nmyo, ngmênê Mósisi ngê yinê wa ndyîko nmyo, pini n:iî nmyinê nmye nmyi mbwámê. ⁴⁶ Yepê, Mósisi u kópu dyuu ka ndêndê ngê w:ee kêlîmî té, ye a ka myep:ee kêlîmî té, mu kópu u dîy:o a p:uu doo a d:êê. *

⁴⁷ Yepê, U kópu dyuu ka dp:ee kêlîmî té, a ka myedp:ee kêlîmî té. *

6

*Yesu ngê pi limo yono yono
y:a u ngwo mbono ngê*

Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:iî Nkálili Kpéni Lêê nmî ngmópu. Yi kpéni lêê u pi mye Taipidiyas. ² Pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnya a yâmuyâmu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê mbwudu yi ngópu yilî dpîmo chap, pwop-wokopwe dpîmo pyipyi dé.

³ Yesu u k:ii mbu mbêmê nmî kee dniye, y:i mbwódo nm:uu yaa dniye. ⁴ Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dyimêdyimê. ⁵ Yesu ngê ngwolo dê yi kalê doo, apê, Yoo ndîi ngmêyedê pwiyé knî. Pilipi ka póo wo, kwo, Nté knî ló y:i ngmanmî pwila, kî yéli ndîi u ngwo wanmî mbono té? ⁶ Pilipi doo a tókótókó, yi kópu u ngwo u kwo vvu. Yesu u lama doo ya, Kî yéli yi ngópu mbwudu ngmên:aa chap, u ngwo n:aa mbonombono té. ⁷ Pilipi ngê kwo, Yoo ló mye ntoo. Kwo, Ndapî my:oo yono y:a doo u ntââ. Kwo, Nté pee tp:oo ye pîpî ngmê, awêde daawa pile dmi. ⁸⁻⁹ Yesu p:uu ndiye pyu m:uu, Saimon Pita u mbwó Andru, yi pini ngê Yesu ka kwo, Tp:ee ngmê ala. Kwo, Mbîdédi tp:oo limi yi tpyé, te miyó. Kwo, Ngmênê daa yoo u ntââ. ¹⁰ Yesu ngê nmopê, Ye vvi yó, Mbiye mbêmê yaa dniye. (Yi kéli ghê mbiye dêpwo ghêdê.) Pi yilî yintómu mbwódo yaa dniye, yintómu limo yono yono y:a (5,000). ¹¹ Yesu ngê yi mbîdédi limi knî a ngî too, pwaa too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, mbîdédi n:êê kuu nmo a kpo, yi yéli ye nmî y:ângo, yoo u ngwo nmî mbono ngê. Yi kópu te miyó dê y:e mye d:uu ngê, pi yintómu dnye kmaapî, pile dniye, nté daa chedê ngópu. ¹² Dini ghi n:ii ngê yi ghê dmi a kee wo, Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii kmono d:uu

kê, mêtê wó yó, nté kmono pi daawa dyênê. ¹³ Wod:oo yi ntini kmono nmo wó, péé y:a mê miyó nmî ntówo.

¹⁴ Yélini y:oo yi ntini ma ngópu noko yepê, Yesu ngê mbwudu nmo ngmêdê chaa. Noko yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu n:ii nmo t:âât:ââ, kî vyîlo. * ¹⁵ Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Kî yéli y:oo wunê ny:ee nê, lede knî yi kada pini ngê a pyépi nê. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Yinté kada pini ngê pyódu nêne, wod:oo kada a y:ângo, mbu mbêmê u mo mí kee wo. *

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátiyu 14:22-33; Mak 6:45-52

¹⁶⁻¹⁷ Ntumokwodo dini ghi yi yó, Yesu p:uu yélini nmee ndiye, dinki k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo, Kîpêênnyém nmee lêpî. Mgídí maa p:uu nmo a ghay wo, Yesu nmo dêpêngê loo. ¹⁸ Yópu ndîi nmo ngma a pwaa wo, vvuwó mbêmê kpaapî ghê wo. ¹⁹ Daa kêmakêma Kîpêênnyém nmee todotodo, Yesu ntii mbêmê paa têtê nmî módu, nmî nkîngê mbê dniye, noko nmomo, Lukwe nmî kêténi kîyedê pwiyé knî? ²⁰ Yesu ngê nmopê, Namê nkîngê, ala nê. ²¹ U yi nmo doo kwo, Yesu dinki k:oo nmî ché, ngmênê lyoko yi dini ghi ngê nmî kee dniye.

* **6:14:** Deut 18:15; Njon 5:46   * **6:15:** Njon 18:36

Pi knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

²² Womumo mw:aandiye, Yesu ngê yoo kwéli mbono too, yoo y:i nipi a wó, Yesu dnye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o alanté dnye nuw:o, Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii ma dinki mu ngmidi ngê a lee dmi, p:uu ndiye pyu yoo yi dinki ngê yi mo mê diyé dmi. Noko yepê, Yesu al:ii ló y:i a tóó? ²³⁻²⁴ Dnye nmy:uu, ngmênê dêpê pyw:ee ngópu, noko yepê, Al:ii daa tóó, p:uu ndiye pyu yoo al:ii myedaa pyede. Dinki knî ngmê Taipidiyas a ndê dniye, nmî Lémi ngê Chóó Lémi kwéli kwuno ngê, yoo kwéli mye mbono ngê, y:i mî tee dniye. Yoo yi dinki knî yi k:oo wo dniye, Kîpêênnyêm u ngwo a lee dniye, Yesu dnyen:aa nmy:uu.

Yesu u kwo kêlîmî p:uu u ngwo ye doo mgongo

²⁵ Pi knî y:oo Yesu dini ghi n:ii ngê Kîpêênnyêm a pyw:ee ngópu, kwo, Mââwe. Kwo, Al:ii anté nyi t:aa? ²⁶ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Anmye nmy:uu nê, mu kópu u dîy:o ma ntini n:ii nmye nê kê, yi ntini ngê nmyi pile dmi. Yepê, Yi ntini p:uu nmye nuw:o té, dpodoni nî dóó, yi kópu p:uu dp:ee nuw:o té. ²⁷ Yepê, Ntini n:ii chedê ngê dpî pyódu, yi ntini p:uu namê dpodo, ngmênê ntini n:ii chedê ngê daawa pyódu, yi ntini p:uu dmyinê dpodo, ghê kamî u ngwo anmyinê

pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi ntini Chóó Lémi u Pi Ndêndê ngê nmye yinê wa a kê, pini n:ii Chóó Lémi ngê a myââ, nmye myedê kêma ngê.

²⁸ Yesu ka póó dniye, kwo, Ló dpodo ngmê Chóó Lémi u nuu u dpodo vyílo ay:uu dóó, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo?

²⁹ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê ala dpodo u yi ye kwo, Pini n:ii nmye a dy:ââ ngê, u kwo dmyinê kêlîmî. ³⁰ Yesu ka kwo, Lóntoo mbwudu nmî ngópu ngmanyi chaa, u ngwo nga anmo kêlîmî mbê dmi? Kwo, Ló kópu ngmanyi d:uu?

³¹ Kwo, Nmî kn:ââ knî y:oo nko mênê mana yidnya a pîpî. Kwo, Puku yedê alanté a tóó, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, vyílo ye yedoo a yém. * ³² Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinê tpaê, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, daa Mósisi ngê vyílo nmye yedê kpo. Yepê, M:aa ngê nté njini nmye wunê kuwo. Yepê,

Chóó Lémi ngê ntini n:ii nmye wunê kuwo, daa nté ntee ntini, ³³ ngmênê pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ghê kamî nmye yinê wunê kuwo, wu vyílo. ³⁴ Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Dye ghi yintómu yinté ntini nmo yicha a kuwo. ³⁵ Yesu ngê yepê, Nê nmyi nté njini. Yepê, N:ii a yoo vy:o dpî ghê, yini daa dómudómu yédi. Yepê, N:ii a ka ada a kêlîmî, yini myedaadi mbwaambwaa. *

36 Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê mu nmye nî vyu, K:omo tpile nmyi m:uu noo, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té. 37 Yepê, M:aa ngê yélini a ka wunê kuwo, yi yéli yintómu a ka wa a lee dmi, yi wépi dmi daanî puwâ, * 38 mu kópu u dîy:o daa a chóó a pono vyápê u l:êê dîy:o mbóó p:uu nê ndê wo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono vyápê u l:êê dîy:o nê loo. 39 Yepê, Yélini a ka a kpo, l:âmo daangmanî ngee, ngmênê kuwókuwó wéni ngê anê pyidu té. Yepê, Vyílo yi kópu u l:êê dîy:o nê loo. * 40 Yepê, M:aa ngê ala kópu u yi ye kwo, Yélini y:oo a tp:ee wa m:uu ngmê, u kwo amyidnyi kêlîmî, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê pyaa we, ghê kamî a pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê yi yéli wanê pyidu té.

41 Kópuni Yesu ngê Nju tpémi ye mwiyé vyu, yepê, Ntini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ala nê vyílo, yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi u ngwo dnye nuu mbumu. 42 Noko yepê, Kî pini Njósép tp:oo, u pye mî nmî lama dê. Noko yepê, Ala kópu lukwe dîy:o dê vyi, Mbóó p:uu nê ndê wo. 43 Yesu ngê yepê, Noko namê nuu mbumu. 44 Yepê, Pi módó a yoo vy:o daangmêwa a ghê, ngmênê M:aa ngê a ka yinê wa a íuw:o, yi pini a yoo vy:o u ngwo wa ghê, kuwókuwó

wéni ngê yi pini anê pyidu. 45 Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pi yilî yintómu Chóó Lémi p:uu adnyi ndiye. Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u dnye a nyêmî ngmê, p:uu a ndiye té, yi yéli a ka vyílo yiwunê lèpî. 46 Yepê, K:omo tpile u dnye a nyêmî ngmê, ngmênê daa mumu ngmê. Yepê, Nê mu ngmidi M:aa a mo n:uu módu, mu kópu u dîy:o nipi nyipu a ya.

47 Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpapê, N:ii a ka ada a kêlîmî, yi pini u nuw:o anî ngmêê, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. 48 Yepê, Nê nmyi nté njini. 49 Yepê, K:omo tpile nmyi kn:ââ knî y:oo mana nko mênê dnya a pîpî, ngmênê mye pw:oo dniye. 50 Yepê, Nté njini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, daa mana ntee ntini. Yepê, Pini n:ii ngê yi ntini ndêndê wa ma, daawa pw:onu. 51 Yepê, Nê nmyi nté njini, mbóó p:uu nê ndê wo, ghê njini a mênê a tóó. Yepê, N:ii ngê ala ntini wa ma, u ghê chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Ntini n:ii u kwo anî y:oo, a chóó a mbyuu u kwo ay:ii y:oo, mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo ghê kamî pèdê pyw:ee y:e.

52 Yesu u kópu dyuu u l:êê dîy:o Nju tpémi noko kwopwepe mbê dniye, noko yepê, Kî pini ngê chóó u mbyuu pee lónté nmo wa a

* 6:37: Njon 17:6-8 * 6:39: Njon 10:28-29; 17:12

kê, wanmî ma? ⁵³ Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê mbyuu daanmyi ma knomomê, u wêê myedaanmyi nda knomomê, ye ghê kamî nmyi mênê daawa yââ. ⁵⁴ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini u mênê ghê kamî wa yââ, kuwókuwó wéni ngê anê pyidu. ⁵⁵ Yepê, Nté ntee ntini u pîpî daa ndîi kópu, a mbyuu u pîpî yi ndîi kópu. Yepê, Mbwaa ntee mbwááni u ndanî daa ndîi kópu, a wêê u ndanî yi ndîi kópu. ⁵⁶ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini k:ii ngmidi ngê anyi pyaa knî. ⁵⁷ Yepê, M:aa, ghê u kn:ââ. Yepê, Yinê a dy:ââ noo. Yepê, M:aa u ghê a mênê ntee a tóó, pini n:ii ngê wa ma nê, a ghê u mênê yinté adí ya. ⁵⁸ Yepê, Nté njinini mbóó p:uu a ndé wo, ala vyílo yi ntini. Yepê, Daa mana ntee ntini. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo w:amî mbêmê mana dnya a pîpî, myedê pw:oo dniye, ngmênê n:ii ngê ala ntini wa ma, yini daawa pw:onu, adí ya, chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁹ Yi kópu dyuu Yesu ngê u dêêpî tédê ye vvu, dini ghi n:ii ngê Kîpêênnyê ngêpê ngomo k:oo doo dêêpî.

Yesu p:uu ndiye pyu yilî knî y:oo Yesu u ngwo a kuwo ngópu

⁶⁰ Yesu p:uu ndiye pyu woni knî y:oo yi kópu dyuu

dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, noko yepê, Wu kópu dyuu u nyê nmo doo u ntââ. Nanê wa ny:ee té. ⁶¹ Yesu ngê yi kópu chóó a w:ee ngê, apê, A p:uu ndiye pyu yoo ka nuu mbumu té. Yesu ngê yepê, Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o a wépi wanmyi pwaa ngmê? ⁶² Yepê, Mbóó p:uu kwéli nê ndê wo dini ghi n:ii ngê nmyi ngópu am:aa diyé, ye yi ngwo a ka anmyinê kélîmî mbê dmi? ⁶³ Yepê, Kópuni nmyi chóó wanmyi d:uu t:oo, doo u ntââ dé, ghê kamî u ngwo daanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mu ngmidi u ntââ, ghê kamî nmye yinê wa a kê. Yepê, A kópu dyuu Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye dî vyi, ghê kamî u ngwo wanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê nmyi vy:o ngmê knî daa kélîmî té.

* ⁶⁴ Yesu ngê yi kópu vvu, mu kópu u dîy:o yélini u kwo dédnye kélîmî, yi yéli wunê mwiyé a m:uu too, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo, wunê myedê módu. ⁶⁵ Yesu ngê yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o nmyenê, Pi ngmê a yoo vy:o módó daangmêwa ghê. M:aa ngê u ntââ ngê mwiyé wa a pyódu, a yoo vy:o u ngwo wa ghê. *

⁶⁶ Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o, yélini y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, yi yéli yi vy:o pi yilî knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mêdédnye yâmuyâmu. ⁶⁷ Wod:oo nmo y:a mê miyó, Yesu ngê nmopê, U yi nmye

a kwo, Amy:ee lee dmi?
 68 Saimon Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, N:uu ka am:oo lee dmi? Kwo, Kópuni dyuu nye tpaê, yi kópu dyuu mbêmê ghê kamî anmo pyw:oo.
 69 Kwo, Nga dp:o kêlîmî mbê dmi. Kwo, Ala kópu nmî lama kêdê yââ, Nyi Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u pi. *
 70 Yesu ngê nmpê, K:omo tpile nmyi y:a mē miyó a chóó nê ngmîdi nmyoo, ngmênê nmyi vy:o Setan u pénta ngma a kwo. 71 Njudas p:uu nmo doo mbumu, pini n:ii Saimon tp:oo, Kédiyót pi. K:omo tpile nmî y:a mē myomoni, ngmênê Yesu u lama doo ya, A kwódo ngê vyîlo ayi ghê.

7

Yesu u mbwó knî y:oo kópuni Yesu ka vyi ngópu

1 Yesu ngê Nkálili Wee ghêlî dêpê kuwo ngê, p:aani p:aani yi doon:aa dpodo. U yi u ngwo dêpwó kwo, Njuda Wee u kwo nî lê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u vye u yi y:e doo kwo. *
 2 Nju tpémi yi nté ghada u naa daa kêmakêma doo dyimêdyimê, pi yintómu yi nááli tédê Njedusalem dnye lêpî. 3 Yesu u mbwó knî y:oo Yesu ka kwo, Ala p:aani a kuwo ngi, Njuda Wee u kwo chi lêpî, kópuni nye d:uud:uu té, m:uu ndiye pyu knî y:oo yi nye m:uu téne. 4 Kwo, N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo yi lama nî yââ, yi pini mêdaa

mbwolombwolo paa yédi. Kwo, Mumdoó yi kópu nye d:uud:uu té, ye pi knî yi ngópu dp:uu d:uu té, nyóóchóó ye nyinê kêma ngi. 5 (K:omo tpile u mbwó yoo, u kwo myedêdnye kêlîmî.) * 6 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê yó, ngmênê dye ghi yintómu nmyi dye ghi dé. 7 Yepê, Doo u ntââ pi knî ye daanmyi diya dmi, ngmênê p:ee ye dí diy:a, mu kópu u dîy:o yi kópu dono ye n:aa kwódukwódu too. *
 8 Yepê, Yi nááli tédê dmyinê lêpî, nê dîní lêpî, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê dyimê wo. 9 Yi kópu ye vyi too, Nkálili ghêlî dêpê kuwo ngê, yi doo ya.

Yesu u kii nté ghada u naa tédê u ngwo nmî lee dniye

10 Yesu u mbwó yoo nté ghada u naa tédê dini ghi n:ii ngê lee dniye, yi kuwó my:oo ghê dniye, Yesu u k:ii naa tédê my:oo lee dniye. Yi nááli tédê daa pi lama nmî taa dniye, ngmênê tumutumu nmî taa dniye. 11 Nju tpémi y:oo yi nááli tédê Yesu dnye nmy:uu, noko yepê, Angênê yi pini? 12 Kwayi ngê p:uu dnye danê. Ngmê knî y:oo apê, Pi mb:aa. Ngmê knî y:oo apê, Kêle. Apê, Pi yilî a dódó. 13 Yesu p:uu tââ dèdnye danê, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye dnye nkîngê. *

* 6:69: Mát 14:33; 16:16

* 7:1: Njon 5:18

* 7:5: Mát 13:55; Dpodo 1:14

* 7:7: Njon 15:18

* 7:13: Njon 12:42; 19:38

14 Yi nááli u wo knî yi ñukñîukñî p:uu dnye ya, Yesu u k:ii Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nm:uu kee dniye, Yesu ngê dêêpî kn:ââ ye ngmê chópu. 15 Nju tpémi yi mênê ghê dmi ghipé wo, noko yepê, Kî pini ndiye pyu ndîi p:uu dêpwo ndiye, ngmênê puku yedê kópu dyuu u lama mb:aamb:aa ngê a kwo. 16 Yesu ngê yepê, Ala daa a chóó a kópu dyuu nmye yinî tpapê, ngmênê n:ii ngê a dy:ââ noo, u kópu dyuu nmye yinî tpapê. 17 Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi u pono a vyápê, yi pini ngê chóó wa a w:ee, awo, Nê ngê daa chóó u kópu dyuu ye tpapê, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu ye tpapê. 18 Yepê, Pini n:ii ngê chóó u kópu dyuu a tpapê ngê, u yi u ngwo a kwo yédi, A chóó a pi nî knî. Yepê, Ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u ya a nga a kwo, Yi pini u pi nî knî. Yepê, Dîni dódó nmyo, myedîni k:omodanê. 19 Yepê, Ala kópu nmye ndîi kópu, Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu daa kn:aa yéli ye y:ângo, ngmênê nmo a kpo. Yepê, K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmyinê nmye ndîi kópu dyuu, ngmênê dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o a vyeé módó nmyi mênê a tóó? 20 Pi knî y:oo Yesu ka kwo, Chi ghéti. Kwo, Mýee u yi n:uu ngê a kwo? 21-23 Yesu ngê yepê, Lîme wo ngê nmyi ngópu pi ngmênî pyi ngê. Yepê, Lukwe dîy:o

nmyi nyepênyepê u kópu ngê pyodo? Yepê, Lîme wo ngê kîmy:ee dpodo nyédi. Yepê, Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, nmyi tp:ee mââ choo taataa, wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii p:uu dmyinê t:emî. (Yi kópu kn:ââ daa Mósisi ngê yinê a chópu, ngmênê u kn:ââ knî y:oo y:oo a chaa ngópu.) Yepê, K:omo tpile tp:ee mââ u wo woloni lîme wo ngê dpî d:ii, ngmênê yi wéni ngê Chóó Lémi u l:ii yi tpémi u ghi ngmîdi p:uu mye t:emî ngópu, yi ghi mb:aamb:aa ngê u ngwo dpî pyódu. Yepê, Pini n:ii lîme wo ngê nî pyi ngê, u nt:u ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî pyódu too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o lukwe dîy:o módó nmye nod:enod:e té. * 24 Yepê, Too pee pw:ono kîdmyemê nuw:o, u mênê ntênê dmyinên:aa nuw:o. *

Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u pi p:uu u ngwo dnye danê

25 Njedusalem pi ngmê knî y:oo noko yepê, Nmî kada pini knî y:oo pini n:ii u vyeé u yi a kwo, kî vyîlo, apii? 26 Noko yepê, Lukwe dîy:o tumutumu daa m:ii, nmî ngópu pi yintómu knî ye mêka danêmbum, ngmênê kada pini knî y:oo kópu u kwo myedaa tpapê ngmê. Noko yepê, Mumdoonmî kada pini knî ye yinê ye pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî vyîlo? 27 Noko yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kwéli wa a ndê nmî lama daa tóó,

ngmênê kî pini kwéli a ndê wo, nmo yintómu nmî lama ka tóó. *

²⁸ Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê yoo doo ndiye kîgha, dpodom-biy:e ye mbwolo, yepê, Ye mumdoo nmyi lama n:aa tóó, kwéli nê ndê wo, yi ghi nmyi lama mye tóó? Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini pi ndêndê. * ²⁹ Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini, mu kópu u dîy:o u kwo nê ndê wo, yiné a dy:ââ noo. ³⁰ Wod:oo pi knî y:oo u yi doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o u vyeë u dye ghi daangê yó. * ³¹ Yi yéli yi vy:o pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, noko yepê, Kî pini ngê mbwudu yilî dê chaa, doo u ntââ pi ngê daawa t:ee kwolo. Noko yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî vyîlo. *

Yesu u mgîmîmgîmî ngê u ngwo dêê dnyie

³² Pi knî y:oo Yesu p:uu kópuni kwayi ngê dnye tpaépê dé, Pádisi knî y:oo yi kópu ny:ee tumo, wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii kwodonkwodo a wó, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyiné mgîmî yó, nmo a núw:o yó. ³³ Ghêlí daa mgîmî ngópu, Yesu ngê pi knî ye yepê, Daa ndîi la

ghi tp:oo nmyi vy:o mwiye mîné kwo, u kuwó dini ghi ngê n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini ka am:aa diyé. ³⁴ Yepê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyiné pyw:ee nê, mu kópu u dîy:o kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyiné nî. ³⁵ Nju tpémi y:oo noko yepê, Ló y:i wa lê, doo u ntââ u ngwo daanmo pyw:oo? Noko yepê, Lukwe, kn:aa dyámê pee mbêmê wa lê, Kídiki tpémi y:i adîn:aa ndiye kîgha dé? ³⁶ Noko yepê, Ala kópu a tpaépê, Anmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyiné pyw:ee nê. Kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyiné nî. Noko yepê, Yi kópu knî yi nt:u kópu lukwe?

Mbwaa yeedeyeede u dyimê pywuu

³⁷ Yi nááli têtê, wéni n:ii Nju tpémi ye ndîi ngê doo ya, yi wéni u kuwókuwó wéni. Yi wéni ngê Yesu ghêédí wo, pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Pini n:ii a mbwaamb-waa, a ka myewunê kêlîmî, yi pini a pwiyé we, mbwaa knî ngmanyi nda ngê. * ³⁸ Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Mbu ngê mbwaa ntee dpî yeede té, yi pini ngê pi yilî mbwaa njini ngê yinté wa yeede té. ³⁹ Yesu Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu ye doo danê. Yélini yi k:ii u kwo nmee kêlîmî, Chóó Lémi ngê yi Ghéni Dmi ghêlí nmo dêpêngê kpo, mu kópu u dîy:o Yesu ghêlí k:ii u Mî ka daangê diyé wo. *

* 7:27: Njon 7:41-42 * 7:28: Mát 11:27 * 7:30: Njon 8:20; 13:1 * 7:31: Njon 2:23 * 7:37: Njon 4:10,14 * 7:39: Njon 15:26; Dpodo 2:4

Yoo u ngwo chaa ngópu

⁴⁰ Yesu ngê kópuni vyu, pi knî y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu n:ii nmo t:âât:ââ, ndêndê ngê kî vyîlo. * ⁴¹ Ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, kî vyîlo. Ngmênê woni knî y:oo apê, Kêle. Apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, daa Nkálili wa t:aa. ⁴² Apê, Puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, Petîlem wa t:aa, Dépidi p:aani n:ii ta, mu kópu u dîy:o Dépidi u tii nédê pini ngmê. * ⁴³ Wod:oo pi knî y:oo Yesu u l:êê dîy:o yoo chaa ngópu. * ⁴⁴ Ngmê knî y:oo u yi doo kwo, Nmî mgîmî, ngmênê kêê p:uu daa yé ngópu.

Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye módó u ngwo diyé dniye

⁴⁵ Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye dini ghi n:ii ngê diyé dniye, kada pini knî y:oo yepê, Lukwe dîy:o yi pini dmy:oo núw:o ngópu? * ⁴⁶ Ngomo t:âât:ââ pyu knî y:oo yepê, Yi pini u momu pini. Yepê, Ntee a mbumu, pi yinté daangma a mbumu. * ⁴⁷ Pádisi knî y:oo yepê, Aa, ye dê dóó nmyo. ⁴⁸ Yepê, Kada pini u kwo daangmê kêlîmî mbê wo, Pádisi u kwo myedaangmê kêlîmî mbê wo. * ⁴⁹ Yepê, Yélini u kwo dê

kêlîmî mb:anê, dêêpî kópu dyuu yi lama dnyinté a kwo. Yepê, Chóó Lémi u maa dê kn:aadi ngmê, yinê amê kpada té. ⁵⁰ Nikódimês Yesu ka wunê pini n:ii loo, yi pini yi yéli yi vy:o doo kwo, yepê, A léma. * ⁵¹ Yepê, Dêêpî kópu dyuu mbêmê nmo m:ii té, apii? Yepê, Doo u ntââ yi pini módó daanmî ndyîko. Yepê, U kópu dyuu mwiyé ny:ee koo, ló kópu ngma a d:uud:uu. ⁵² Nikódimês nkwiti ngópu, kwo, Lukwe dîy:o yi Nkálili pi u pee cha ghê. Kwo, Lukwe, m:ii Nkálili pi? Kwo, Puku mêtê kp:aa té. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu Nkálili daangmêwa a ndê.

⁵³ Pi yintómu p:o p:o lee dniye, ngmênê Yesu mbu Olipi mbêmê mí kee wo.

8*Yepeni u tumu mââ dpîmo ya Yesu ka u ngwo núw:o ngópu*

¹⁻² Womumo mw:aandiye Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêtê diyé wo, mbwódo yaa wo. Pi knî y:oo a yina ngópu, wod:oo doo ndiye kîgha dé. ³ Dêêpî pyu yoo Pádisi knî yi k:ii pyââ ngma a núw:o ngópu. Yi pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo mgîdí vy:o a pywálfí dumo. Yi pyópu Yesu ka núw:o ngópu, pi knî yi ngîma kaa ngópu. ⁴ Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Ala pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo da

* **7:40:** Deut 18:15; Dpodo 3:22 * **7:42:** Micah 5:2; Mát 2:4-6 * **7:43:** Njon 9:16 * **7:45:** Njon 7:32 * **7:46:** Mak 1:22 * **7:48:** Njon 12:42 * **7:50:** Njon 3:1-2

pywáli d:oo. ⁵ Kwo, Mósisi ngê nmî dêêpî kópu dyuu alanté nmo a kpo, apê, Yinté kópu n:ii ngê choo d:uud:uu knomomê, yini chêêpî ngê dmyinê vye, ghê dmyina a ng:êênî. Kwo, Yi kópu p:uu ló kópu nmo ngmanyi vyi?

* ⁶ Yesu dnye dódó, alanté dnye nuw:o, apê, Yesu ngê ala kópu nmo a tpaê, Kí pyópu vya yó, ye Lóma tpémi ye u nkwo wanmî vyi, Yesu ngê u yi a kwo, Nmyi d:aa dmi nê kâádî. Ngmênê ala kópu wa vyi knomomê, Nangê vy:a, ye pi knî ye wanmî vyi, Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháachâa. Yinté dnye nuw:o, ngmênê Yesu ngê kópu ye daa vyi, k:ame ye ghê wo, wod:oo kóopyâa ngê têpê mbêmê doo d:êê. ⁷ Yi dnye kwo, u kwo mudnye póó, Yesu ngê mbwó ye yedê pyidu ngê, yepê, N:ii ngê dono daangmê d:uu ngê, yini ngê mwiyé mwiyé chêêpî a ngî ngê, ala pyópu ngê d:ee ngê, u ngwo vya ngê. ⁸ Wod:oo k:ame mé ghê wo, têpê mbêmê mêdoo d:êê. ⁹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ngmêngmênté doo lèpî, vy:ee mwiyé lee dniye. Pi knî y:oo yi pyópu Yesu ka a kuwo ngópu. ¹⁰ Yesu ngê mbwó mède pyidu ngê, yi pyópu ka kwo, Pi anyi dê pwiyé dmi? Kwo, Nyíkondyíko pyu daangma a tóó? ¹¹ Yi pyópu ngê kwo, Mââwe, pi daangma a tóó. Yesu ngê kwo, Myedaanî ndyíko ngi. Kwo, Chi lèpî, dono

kidimongê d:uu. *

Yesu chóó pywápê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye modoo danêmbum, yepê, Ala nê, ala dyámê pê u pywápê. Yepê, N:ii ngê ada a yâmuyâmu nê, mgîdî vy:o daadí paa, pywápê u wo adí paa. Yepê, Yi pywápê Ghê Kamî u Kn:ââ. ¹³ Pádisi knî y:oo kwo, Ye kópu mo nmo chi vyi. Kwo, Ló pini m:uu ngê dê ngee ngi? Kwo, Doo u ntâa ye kópu ndê kópu ngê nmo daanyi pyódu. ¹⁴ Yesu ngê yepê, K:omo tpile pi ngê daa ngêêpî nê, ngmênê ndê kópu nmye yini tpaê, mu kópu u dîy:o kwéli nê ndê wo a lama ka tóó, kwéli am:aa diyé, a lama mye tóó. Yepê, Kwéli nê ndê wo nmyi lama daa tóó, kwéli am:aa diyé nmyi lama myedaa tóó. ¹⁵ Yepê, Lukwe dîy:o dyámê u l:êê ghi dmi mbêmê nmye kóté kîgha nê. ¹⁶ Yepê, Pi dínîngmê kóté kîgha. Yepê, Pi woní kóté kîgha té, ndêndê ngê pini kóté kîgha té, mu kópu u dîy:o daa a mo n:aa tóó. Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo, u k:ii nye tóó mo. ¹⁷ Yepê, Dêêpî kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, Pi miyó dê y:oo kópu mu ngmidi ayi vyi ngmê, yi kópu ndê kópu. ¹⁸ Yepê, Daa a mo a kópu yidí vyi, ngmênê n:ii ngê a dy:ââ noo, u kópu vyílo myeyidê vyi. Yepê, M:aa yi vyílo, myeyinê wunê kêmakêma noo. ¹⁹ Pádisi knî y:oo kwo, Angênê mî? Yesu

* 8:5: Lev 20:10; Deut 22:22-24 * 8:11: Njon 5:14

ngê yepê, Dmyongê mya noo, M:aa nmyi lama myedaa tóó. Yepê, W:ee mya noo, ye M:aa nmyi lama myepî tóó.

²⁰ Yi kópu yilí Yesu ngê ye vyi too, dini ghi n:ii ngê doo ndiye kigha dé. Chóó Lémi u ngomo k:oo vyi too, pi knî y:oo Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnyimo yém. Kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê daa mgîmî ngópu, mu kópu u díy:o u vyee u dye ghi daangê yó.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo

²¹ Yesu ngê pi knî ye yepê, Dini ghi n:ii ngê anî lê, wanmyi nmy:uu nê, daanmyinê pyw:ee nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, Kwéli anî lê, doo u ntâa y:i daangmanmyi nî. * ²² Nju tpémi y:oo noko yepê, Ala kópu ka tpaépê, Kwéli wanî lê, doo u ntâa y:i daangmanmyi nî. Noko yepê, Yi kópu u nt:u kópu lukwe, ndoo apê chóochóó wa vy:a? ²³ Yesu ngê yepê, Nmyo dyámê mbêmê tpémi. Yepê, D:aa dyámê mbêmê pi, ngmênê nmyi pwo nê ndê wo. ²⁴ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmye dí vyi, nmyed:ê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, A pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Yi kópu ka daanmyi kélímî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa

kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi. ²⁵ Nju tpémi y:oo kwo, Nyi n:uu? Yesu ngê yepê, A pi dye ghi yintómu munmyenoo a tpaépê, ngmênê a ka dp:ee kélímî té. ²⁶ Yepê, Kópu yilí nmyi p:uu anî vyi, u ngwo anî ndyíko nmyo, ngmênê a chóó a kópu dyuu nmye daanî vyi té. Yepê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t:a. Yepê, Kópuni a ka a vyi too, yi kópu vyílo nmye yinî tpaépê too.

²⁷ Nmî Mî p:uu ye doo danê, ngmênê pini n:ii p:uu ye doo danê, yi pini dêpê w:ee ngópu. ²⁸ Dêpê w:ee ngópu, wod:oo Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê mudu y:i wanmyi km:êê ngmê, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, a pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Ala kópu amyenmyinê w:ee ngmê, A mo kópu daangmanî d:uu, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyílo nmye yinî tpaépê té, kópu nmye daamonî vyi. * ²⁹ Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo a p:uu a t:a, a mo dêpê kuwo noo, mu kópu u díy:o dye ghi yintómu u nuu u kópu yinî d:uud:uu too. *

³⁰ Yélini y:oo yi kópu ny:ee tumo, yi yéli yi vy:o pi yilí Yesu ka kélímî mbê wo.

Módó dpodo pyu yoo yi danêmbum

³¹⁻³² Nju tpémi yi vy:o yélini Yesu ka kélímî mbê wo, Yesu ngê yepê, Dye ghi yintómu a ka anmya a ng:aa,

* 8:21: Njon 7:34-36

* 8:28: Njon 3:14; 5:19

* 8:29: Njon 16:32

ye ndêndê ngê a p:uu ndiye pyu ngê anmyi pyaa dmi, Pi Ndêndê nmyi lama wa yââ, dpodoni módó nmye dódó ngmê, yinêwa chedê. ³³ Yesu ka kwo, Nmî kn:ââ mu ngmidi Epîlaham, nmo u yoo. Kwo, Pi p:uu módó dênnee dpodo. Kwo, Lukwe dîy:o módó dpodo u pi nmo chi vyi? ³⁴ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê, pini n:ii ngê dono a d:uud:uu, yini Setan p:uu módó a dpodo, doo u ntââ u módó dpodo u wépi daawa puwâ. * ³⁵⁻³⁶ Yepê, Doo u ntââ yi módó dpodo u mênê daanmyi pwii dmi, ngmênê mâawe ndîi tp:oo u ntââ, yinêwa pw:ii nmyo. * ³⁷ Yepê, K:omo tpile nmyo Epîlaham u yoo, ngmênê a vye u yi nmye a kwo, mu kópu u dîy:o a kópu dyuu u wépi dmye pwaa ngmê. ³⁸ Yepê, M:aa ngê kópuni a ka kêma too, yi kópu vyîlo nmye yinî tpaê té, ngmênê kópuni nmyi mî ngê nmye a vyi too, vyîlo vy:ee d:uud:uu t:oo. * ³⁹ Yesu ka kwo, Nmî mî Epîlaham, nmo u yoo.

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, Nmyi mî Setan

Yesu ngê yepê, Nmyi too pee dmi Epîlaham u tii nêdê a pyede, ngmênê na a ka dp:ee u yoo vy:o yéli. Yepê, W:ee Epîlaham u yoo ndêndê, ye kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu myep:ee d:uud:uu t:oo. ⁴⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê

ndê kópu n:ii a ka vyi too, dye ghi yintómu yi ndê kópu vyîlo nmye yinî tpaê too, ngmênê a vye nmyi mênê a tóó. Yepê, Epîlaham ngê yinté kópu daangmê d:uu ngê. ⁴¹ Yepê, Nmyi mî ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyîlo vy:ee d:uud:uu t:oo. Yesu ka kwo, Dp:oo maadî tp:ee dé. Kwo, Nmî Mî mu ngmidi, Chóó Lémi. ⁴² Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ndêndê ngê wo nmyi mî, ye a nuu ghi nmyi nódó pê tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ noo, al:ii u ngwo nê loo. Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê yinê a dy:ââ noo. * ⁴³ Yepê, Kópuni nmye n:aa tpaê too, lukwe dîy:o dênmyinê wopwe t:oo? Yepê, Mu kópu u dîy:o a kópu dyuu u yi nmye daa kwo. ⁴⁴ Yepê, Nmyi mî Setan, nmyo u yoo. Yepê, U kópu dyuu vyîlo vy:ee yâmuyâmu ngmê. Yepê, Mwiyémyié dini ghi ngê pi vye pyu ngê doo a ya, k:omodanê pyu ndîi, ndê kópu pee tp:oo u mênê daa tóó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a k:omodanê yédi, chóó u nuu u kópu ye d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o k:omodanê pyu, mye k:omodanê u kn:ââ. * ⁴⁵ Yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê ngê, yi kópu u l:êê dîy:o a ka dênmyinê kêlímí nyédi. ⁴⁶ Yepê, Nmyi vy:o n:uu ngê dono a p:uu ngmêdê m:uu? Yepê, A dono daa tóó. Yepê, A kópu yintómu ndê kópu dé,

* **8:34:** Lóma 6:16; 2 Pita 2:19 * **8:35-36:** Nkal 5:1 * **8:38:** Njon 8:44

* **8:42:** Njon 16:28 * **8:44:** 1 Njon 3:8; Gen 3:4 * **8:46:** 2 Kódin 5:21

lukwe dîy:o a ka dp:ee kêlîmî té? * 47 Yepê, Yélini Chóó Lémi u yoo, Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê. Yepê, W:ee Chóó Lémi u yoo, a dnye p:ee nyêmî ngmê.

Yesu pini dê Epîlaham yi danêmbum

48 Nju tpémi y:oo Yesu ka kwo, Ala kópu ndêndê ngê m:uu nmî vyyu, Nyi pi dódó pyu, my:ii ghéti. * 49 Yesu ngê yepê, Kêle, d:aa ghéti. Yepê, M:aa u pi n:aa kmîmî, a pi nmyinê ghîpîghîpî ngmê. 50 Yepê, A chóó a pi daanî kmîmî. Yepê, Pi ngmêka tóó, n:ii ngê u yi a kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, yi pini ngê nmyi kópu dyuu yinêwa vya té. 51 Yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê, N:ii ngê a kópu dyuu adî d:uud:uu, yini daawa pw:onu. * 52 Nju tpémi y:oo kwo, Ala ngwo ntênê nmî lama kêdê yââ, Ndêndê ngê chi ghéti. Kwo, K:omo tpile Epîlaham pwene, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo mye pw:oo dniye, ngmênê ala kópu nmo chi vyi, N:ii ngê a kópu dyuu adî d:uud:uu, yini daawa pw:onu. Kwo, Chi ghéti. 53 Kwo, Nmî kn:ââ Epîlaham pwene. Kwo, Lukwe dîy:o Epîlaham nye chêêlichêêli. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo kîmye pw:oo dniye. Kwo, Mî nanê dê knî? 54 Yesu ngê yepê, A chóó a chili wonî dimi ngê, ye a pi k:omodanê ngê pê koko. Yepê, N:ii ngê

a chili ndêndê ngê a dimi ngê, yi pini M:aa, pini n:ii p:uu ala kópu nmye tpaê ngmê, yi pini nmî yâpw. 55 Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini. Yepê, Ala kópu nmye wudî vyi, Daa a lama pini, ye nmye pînê k:omodanê, p:aa nmyo ntee pini. Yepê, Ngmênê a lama pini, u kwo n:aa ng:aa, u pono n:aa vyâpê. * 56 Yepê, Nmyi kn:ââ Epîlaham u nuw:o mb:aamb:aa ngê a pyodo, mu kópu u dîy:o a l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmidi ngê, yi wéni u nuw:o k:oo doo a y:enê, u gha mb:aamb:aa ngê u ngwo a pyodo. 57 Nju tpémi y:oo kwo, Kidimê k:omodanê. Kwo, Nyi tp:ee. Kwo, M:ââ daa limoy:a, Epîlaham dipi módu. 58 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê, Epîlaham ghêli daa ta, ngmênê a pi alanté doo a ya, A chóó n:aa tóó. * 59 Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini ngê Chóó Lémi u pi u pyimo a t:emî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo chêêpî knî ngma a ngî ngópu, daa kêmakêma Yesu ngê pî dy:ee tumo, ngmênê p:ee ye y:aa wo, Chóó Lémi u ngomo a kuwo ngê. *

9

My:oo pini n:ii ta, u danêmbum

1 Yélini yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye, Yesu u k:ii nipi nmee paa. Yi ngwo pi

* 8:48: Njon 7:20 * 8:51: Njon 5:24

* 8:55: Njon 7:28-29 * 8:58: Njon

ngmênmi módu, my:oo doo ya, yinté a ta. ² Nmî vy:o pini ngmê Yesu ka póo wo, kwo, Mâawe. Kwo, Kî pini my:oo ka tóo, n:uu u dono u l:êê dîy:o my:oo ta, chókó u dono u l:êê dîy:o ó u pye mí yi dono u l:êê dîy:o? * ³ Yesu ngê nmopê, Kî pini ngê dono daa d:uu ngê, u pye mí y:oo dono myedaa d:uu ngópu, ngmênê kî pini my:oo a ta, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo Chókó Lémi u wêdêwêdê p:uu paa m:uu y:e. * ⁴⁻⁵ Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:âa noo, doo u ntâa u dpodo u wépi daanmo puwâ, mu kópu u dîy:o ala w:êênî nmo pyede. Nmopê, Nê, ala dyámê u wuu. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê wa núw:o nê, yi ngwo mgídî wa a ghay, doo u ntâa dpodo daamunmyi dóo ngmê. ⁶ Yi kópu nmo yi vyyu, wod:oo tpî kuwó têtê mbêmê pywé ngê, têtê u ngwo kn:êê kwólu, yi pini ngwolo dê u ngwo tpidi doo, yi pini ka kwo, Chi lèpî, Sailówam mbwááni lêê u kwo nyi kwidi. ⁷ (Yi mbwááni lêê u pi nmînê nmo, Dyede u mbwaa.) Wod:oo yi pini loo, yi mbwááni lêê u kwo mí kpêê wo, yéli mí módu, u ngwo mêtê diyé wo.

⁸ Yélini yi vy:o yi pini dpîmo kwo, myenté yélini y:oo ndapî dmyinê têtê dnyimo mumu, yi pini u l:êê dîy:o noko dnye póo, noko yepê, Pini n:ii dpîmo ndapî dmyinê, kî vyílo, apii? ⁹ Ngmê knî y:oo apê, Kî vyílo, woni knî y:oo apê,

Kêle, daa vyílo, ngmênê yi pini ntee pini. Yi pini ngê chókó yepê, Ala nê vyílo. ¹⁰ U kwo póo dniye, kwo, Ngwolo dê lukwe ngê dê pywáli dê? ¹¹ Yepê, Pi ngmê u pi Yesu, yi pini ngê têtê dê kn:êê kwolo, a ngîma dê d:ii, a ka dê, Chi lèpî, Sailówam mbwááni lêê u kwo nyi kwidi. Wod:oo dí lê, dîn:aa kudu, yéli u ngwo dîn:aa m:uu. ¹² Kwo, Angênê yi pini? Yepê, Ndo, a lama daa tóo.

Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye u ngwo núw:o ngópu

¹³ Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye núw:o ngópu. ¹⁴ Wéni n:ii ngê Yesu ngê têtê kn:êê kwólu, yi pini ngîma dyíngo, ngwolo dê u ngwo pyi doo, yi wéni líme wo. ¹⁵ Pádisi yoo yi pini ka mye póo dniye, kwo, Ngwolo dê lónté nyi pywáli dê? Yi pini ngê yepê, Yesu ngê têtê kn:êê kwolo, a ngîma d:ii, nî lê, n:uu kudu, ala ngwo yéli m:aanî y:enê. ¹⁶ Pádisi ngmê knî y:oo apê, Kî kópu pini n:ii ngê d:uu, daa Chókó Lémi ka a ndê wo, yi dpodo líme wo ngê dóo. Woni knî y:oo apê, Kêle. Apê, Chókó Lémi ngê nmo a dy:âa ngê. Apê, N:ii ngê dono dpî d:uu, yi pini ngê yinté dpodo ndîi d:uudpî dóo. Yi nuw:o miyó ngê pyodo. ¹⁷ Wod:oo yi pini ka mé póo dniye, kwo, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywáli dê, nangê lónté pini? Yi pini ngê yepê, Chókó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ¹⁸ Kada pini yoo u kwo

* 9:2: Ex 20:5; Ezek 18:20; Luukí 13:2,4

* 9:3: Njon 11:4

daa kêlîmî mbê dniye, apê, Kî pini nmo ka k:omodanê, apê, my:oo dêpwo a ya u ngwo daa ta. Wod:oo yi pini u pye mî ye pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, A pwiyé dniye. ¹⁹⁻²¹ Yi taa knopwo, wod:oo ye póo dniye, yepê, Mumdoó kî dpî tp:ee?

Yepê, Nyââ, kî nyi tp:ee.

Yepê, Mumdoó my:oo doo ya, u ngwo a ta?

Yepê, Nyââ, my:oo doo ya, u ngwo a ta.

Yepê, Yélí lónté maa m:uu?

Yepê, Ndoó, yi kópu nyi lama daa tóó. Yepê, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywáíí dê nyi lama myedaa tóó.

Yepê, Máâwe yila, nmyi chóó u kwo póo dmyeno.

²² Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o kada pini knî ye nkîngê mbê knopwo. Kada pini knî y:oo ala kópu wunê mwiyé a vyi ngópu, apê, N:ii ngê wa vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, vyílo yi Yesu, yi pini dpî kée yó, u yoo kuwa dpî kaa yó. ²³ Yi kópu u l:êê díy:o yi pini u pye mî nkîngê mbê knopwo, kada pini knî ye yepê, Máâwe yila, nmyi chóó u kwo póo dmyeno.

²⁴ Pini n:ii my:oo doo ya myombó kwo, Chóó Lémi ngê kp:aani, ndêndê ngê chi danê. Kwo, Nmî lama ka tóó, pini n:ii u pi nmo chi vyi, yi pini dono pyu. ²⁵ Yi pini ngê yepê, A lama daa tóó, dono pyu ó daa dono pyu. Yepê, Kópu mu ngmídi a lama ka tóó, my:oo noo ya, ala ngwo

yélí mênî y:enê. ²⁶ U kwo póo dniye, kwo, Lukwe nga ngmê md:o? Kwo, Ngwolo dê lónté pywáíí dê? ²⁷ Yi pini ngê nkwiiti too, yepê, Wunê nmye kídí vyi, a ka dpîp:e ng:aa té. Yepê, Lukwe díy:o yi kópu am:ii ny:ee ngmê? Yepê, U yi nmye a kwo, P:uu ndiye pyu ngê am:ii pyaa dmi? ²⁸ U ngwo u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu, nmo Mósisi p:uu ndiye pyu yoo. ²⁹ Kwo, Nmî lama ka tóó Chóó Lémi Mósisi ka doo a danê, ngmênê yi pini kwéli a ndê wo nmî lama daa tóó. ³⁰ Yi pini ngê yepê, Ye lónté kópu? Yepê, K:omo tpile a ngwolo dê kî pywáíí dê, ngmênê kwéli a ndê wo, nmyi lama daa tóó. ³¹ Yepê, Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi dono pyu ka d:uudpî ng:aa mb:anê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi a cháâcháâ ngê, u nuu u kópu ye d:uud:uu too, yi pini ka Chóó Lémi dpî ng:aa mb:anê. ³² Yepê, K:omo tpile my:oo nî ta, ngmênê yi pini ngê a ngwolo dê kî pywáíí dê. Yepê, Yinté kópu pi doongmê nyongo, pi ngmê ngê doongmê d:uu ngê, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pé mwâ a l:âmo ngê, nkoo nmo. ³³ Yepê, Yi pini Chóó Lémi ka wodêpê ndê wo, ye yi kópu ndíí daapí d:uu. ³⁴ Yi pini ka kwo, Nyi pi dono tp:oo, dono vy:o nyi kaa wo. Kwo, Doo u ntââ daanyi ndiye kîgha nmo. Wod:oo yi pini u yoo kuwa kaa ngópu.

³⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yi pini

10

u yoo kuwa kêdê kaa ngmê, wod:oo yi a pyw:ângo, u kwo póó wo, kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê ka nye kêlímî? ³⁶ Yi pini ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U pi a ka vyi ngi, u ngwo u kwo anî kêlímî. ³⁷ Yesu ngê kwo, Awêde chi m:uu. Kwo, Pini n:ii k:ii dpo danêmbum mo, nê vyílo. ³⁸ Yi pini Yesu yu km:ee yu mbodo dê y:e ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, nga nîné kêlímî. ³⁹ Yesu ngê kwo, Dyámê mbêmê nê loo, mu kópu u díy:o nê, Yoo n:uu chámê. Nê, Yélini my:oo a pyede, yi ngwolo an:uu pywáí té, yéí amê m:uu ngmê, nê, yélini yinê ye kópu mb:aamb:aa ngê wunê nuw:onuw:o too, yi nuw:o dmi anîmo mbuknwe, pi my:oo ntee pini ngê wa pyaa dmi. ⁴⁰ Pádisi knî ngmê yi myednye ya, Yesu ka kwo, Lukwe, ala kópu nye tpaê, My:oo nmyeno pyede? ⁴¹ Yesu ngê yepê, Pini n:ii my:oo a tóó, maa dpî kn:aadi. Yepê, Ala kópu nmye tpaê ngópu, nmyimo, Tpile yintómu mb:aamb:aa ngê nmo y:enê té. Yepê, Lukwe díy:o maa mb:aa nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Lukwe díy:o nmyi chóó my:oo nmyi yaa dniye, maa mb:aa u ngwo nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Nmyi dono yilí chedê ngê daawa pyaa dmi. Yepê, Maa mb:aa u kópu dyuu wodpîp:e ny:ee ngópu, ye daap:ee kn:ââ dé, u ntââ nmyi dono chedê ngê pí pyaa dniye.

Sipi w:uu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Sipi w:uu mbwa k:oo dini ghi n:ii ngê a wee, n:ii ngê keñe ye d:uuwodê kpêmî, ngmênê mbwa mbêmê dpî lóó, ye yi pini kpáápi. ² Yepê, Pini n:ii ngê keñe dpî kpêmî, mbwa k:oo u ngwo dpî kee, yi pini sipi y:eeey:ee pyu. ³ Yepê, Mbwa y:enê pyu ngê keñe yi pini ka dpî kpêmî, k:oo u ngwo dpî kee, ye dpî mbwólu, yi pi dmi ngmêngmênté a tpaê too, yi kada dpî ghê, nté nmy:uu u l:êê díy:o u ngwo dpî pwii dmi. ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo pwii dmi, yi kada dpî ghê, a yâmuyâmu ngópu, u dnye yi lama. * ⁵ Yepê, Kn:aa pini p:uu daawa kaa dmi, awêde u kwo wa mbêpê dmi, mu kópu u díy:o u dnye daa yi lama.

⁶ Yi kópu dêpê w:ee ngópu, mu kópu u díy:o Yesu ye doo mgongo, * ⁷ wod:oo Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaê. Yepê, Nê sipi knî yi keñe t:âmo ndêndê. ⁸ Yepê, Yélini y:oo sipi w:uu a y:enê ngmê, kpáápi pââ ndîi dé, ngmênê sipi knî y:oo yi dnye dmi daa nyêmî ngópu. ⁹ Yepê, Nê keñe t:âmo ndêndê. Yepê, N:ii a pi ngê wa a kee, waní ngee, adí koko, amaa pyuwuwópyuwú, u nté

* 10:4: Njon 10:27 * 10:6: Njon 16:25 * 10:9: Njon 14:6

adîn:aa a pyw:êmî. * 10 Yepê, Kpáápi u nuw:o mu ngmidi, u yi u ngwo a kwo, Sipi w:uu nî t:âmo té, my:aa vya té. Yepê, Ala kópu u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yi nuw:o dmi n:uu ngmêê, ghê kamî ye n:uu y:oo, yi ya mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we.

Sipi y:eey:ee pyu mb:aa u danêmbum

11 Yesu ngê yepê, Nê sipi y:eey:ee pyu mb:aa. Yepê, U ntââ a sipi knî yi l:êê dîy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê.

* 12 Yepê, N:ii daa sipi w:uu chóó, n:ii ngê sipi ka vuywo têtê ndapî a kmênêkmênê ngê, yi pini daa sipi y:eey:ee pyu mb:aa. Yepê, N:ii ndapî u l:êê dîy:o a dpodo yédi, dini ghi n:ii ngê chii w:ââ w:uu dpo lê, ye sipi w:uu dpo kuwo, dpî mbêpê, dpo, W:ââ ngê wa kiye nê. Yepê, Wod:oo w:ââ knî y:oo sipi woni a vyeetumo, woni a ngm:ii kîgha tumo.

13 Yepê, Yi pini dpî mbêpê, mu kópu u dîy:o daa yi sipi w:uu chóó, u kwo d:uudpî ch:anê dmi. 14-15 Yepê, Nê sipi w:uu chóó. Yepê, M:aa u lama ntee n:aa tóó, sipi knî yi lama yinté myenî tóó. Yepê, M:aa A lama ntee a tóó, sipi w:uu a lama yinté mye kwo. Yepê, U ntââ sipi knî yi l:êê dîy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê.

* 16 Yepê, Sipini knî kuwa a m:ii té, daa ala sipi w:uu vy:o sipi dé, ngmênê yi sipi mya a sipi dé, yintómu anê ñuw:o

té, a dnye amyednyi nyêm, ala sipi w:uu vy:o anê kaa té, sipi w:uu mu ngmidi ngê amî pyódu, yi kada pini mu ngmidi ngê yinê adî y:eey:ee dé.*

17 Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, mu kópu u dîy:o daanî kede, pwopwo u wépi daanê puwâ. Yepê, A ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o.*

18 Yepê, A vyeeye wanî kwódu knomomê, ye doo u ntââ daawa vya nê. Yepê, Ngmênê ye daanî kwódu, a chóó a nuw:o ngê a ghê wanî y:oo. Yepê, M:aa u pi ngê a ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o. Yepê, M:aa ngê a ka pê, Yi kópu dé dpî d:uu dé.*

19 Yi kópu knî yi l:êê dîy:o Nju tpémi yi nuw:o dmi u mo u mo ngê mē pyaa dniye.

20 Woni knî y:oo wo yéli ye yepê, Kî pini nkono kmêna ngma a kwo, u ngwo dê ghéti. Yepê, U kwo kîdmyemê ng:aa.

21 Wo yéli y:oo u nkwo yepê, Pini n:ii u kmêna a kwo yédi, yinté daa danê yédi. Yepê, Doo u ntââ kmêna ngê ngwolo kopwe d:uudpî pyi.

Nju tpémi y:oo Yesu u ngwo mb:ii ngópu

22 M:ââ yintómu yi k:oo tpíi yópu yi dye ghi ngê, Nju tpémi y:oo naa ngma a kuwo ngópu, Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o. 23 Yesu u k:ii yi nááli têtê nmî lee dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê

* 10:11: Psalm 23:1; Njon 15:13; Tpyuu 7:17 * 10:14-15: 1 Njon 3:16 * 10:16:

Njon 11:52 * 10:17: Pilipay 2:8-9 * 10:18: Njon 19:11

k:oo nmî kee dniye, ghini n:ii u pi Solomon u ngomo ghi, yi nmee paa. ²⁴ Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu a yina ngópu, u kwo póo dniye, kwo, Dye ghi nmo mêkidimê dówodówo. Kwo, T:ââ nmo dê diy:a. Kwo, Nmo namê k:omodanê. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, ye nyi vyîlo? ²⁵ Yesu ngê yepê, Wunê nmye monî vyu, ngmênê a ka dpîp:e kêlîmî mbê dniye. Yepê, M:aa u pi ngê kópuni yilî n:aa d:uud:uu ngê, yi kópu knî y:oo nmye yinê wodê kêma noo, ²⁶ ngmênê nmyi ngwolo dmi nmyi kuwo ngópu, yi kópu yilî dpîp:e m:uu ngópu, mu kópu u dîy:o dp:ee a sipi w:uu vy:o yéli. ²⁷ Yepê, A sipi knî y:oo a dneye yi ng:aa, a lama ka pyede, wunê yâmuyâmu noo. ²⁸ Yepê, Ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu, ye n:aa yémî ngê, u l:êê dîy:o daangmêwa dyênê. Yepê, Pi ngmê ngê a kêlê myedaangmêwa a pwââ. ²⁹ Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, awo, Kwulo nê pwaa té, yepê, yi pini wa dîpî, mu kópu u dîy:o u wêdêwêdê têdê. Yepê, M:aa ngê a ka yinê a kê too, u wêdêwêdê pââ ndîi, pi ngê kwulo daawa a pwaa té. ³⁰ Yepê, M:aa ntee, nê mye yinté. ³¹ Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini ngê Chóó Lémi u d:aa wunê kâadîkâadî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo myombó chêêpî knî ngma a ngî ngópu, apê, Yesu ngê nmî dy:ee té.

³² Yesu ngê yepê, M:aa u pi ngê nmyi ngîma kópu mb:aa yilî nî d:uu ngê. Yepê, Lóni u l:êê dîy:o a vye u yi nmye a kwo? ³³ Nju tpémi y:oo kwo, Daa kópu mb:aa ngmê u l:êê dîy:o m̄yee u yi nmo a kwo, ngmênê k:omo tpile nyi nmo ntee pini, ngmênê ala kópu nye tpaépê, Chóó Lémi u pi ntoo, a pi yintoo ngê n:aa pyépi. ³⁴⁻³⁶ Yesu ngê yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u kópu wunê a ny:ee ngópu, Chóó Lémi ngê yepê, Nmyo nê ntee yéli. Yepê, Nmyi chóo nmyi puku yedê yi kópu a tóo, doo u ntââ u wépi daanmyi pwaa ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê chóo yinê a dy:ââ noo, u ngwo nmye nî vyu, nmyenoo, Nê Chóó Lémi Tp:oo, yepê, doo u ntââ yi kópu u wépi myedaanmyi pwaa ngmê. * ³⁷ Yepê, M:aa u dpodo wodîni dódó ngê, ye a ka daap:ee ng:aa té. ³⁸ Yepê, Ngmênê M:aa u dpodo dye ghi yintómu ndêndê ngê n:aa dódó ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a kópu dyuu daanmyi ny:ee ngmê, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, yi l:êê dîy:o a ka dmyina a kêlîmî, mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama ndêndê ngê pîchoo ya, M:aa ntee a tóo, nê my:aa vyîlo, yinté myinî tóo. * ³⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o myombó u yi y:e mêdoo kwo, Nmî mgîmî, ngmênê yi kêlê a pwii wo.

⁴⁰ Yesu u k:ii Njedusalem

* **10:34-36:** Psalm 82:6; Njon 5:17-20

* **10:38:** Njon 14:10-11

nmo kuwo ngê, mbwaa ndîi Njôdan nmî ngmôpu, Njon Baptist ngê yoo mbwaa paa kwéli dpîmo kmênêkmênê dé, y:i nmeen:aa ya. ⁴¹ Pi yilî nmo a loo, noko yepê, K:omo tpile Njon ngê mbwudu daangmê chôpu, ngmênê kópuni yilî Yesu p:uu vvu, yintómu ndê kópu dé, k:omodanê kópu yi p:uu daa t.a. ⁴² Wod:oo pi yilî y:i Yesu ka kêlîmî mbê wo.

11

Lasadas u ngwo pwene

¹⁻² Pi ngmê, u pi Lasadas, u tidê dê yi k:ii p:aa ngmê dnyimo ya, Petani. U tidê dê yi pi dê Mata mbwémi Méli. (Pyópuni ngê nmî Lémi yu p:uu mbwáani n:ii tuu mb:aa a pii ngê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê mê pyi ngê, yi pyópu vyílo yi Méli.) * ³ Yi pyópu dê yi tidê Lasadas mbila wo, wod:oo Yesu ka kópu dy:ââ ngópu, kwo, M̄yipe mb:aa kédê mbil:a, y:ay:a dê pwiyé. * ⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a nyongo, nmopê, Wu mbii daa pwopwo u mbii, ngmênê u nt:u kópu ala, Chóó Lémi u pi ndîi ngê paa pyaa we, Tp:oo u pi ndîi ngê u ngwo myepaa pyaa we. * ⁵ Yesu nódo Lasadas lémi knî yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê doo ya. ⁶ K:omo tpile Lasadas u mbii u pi a nyongo, ngmênê ghêlî u kwo daa n:ee. Kwéli nmee ya, wo mê miyó y:i nmî chedê ngê. ⁷ U kuwó dini ghi

ngê nmopê, Njuda Wee u kwo mê diyé kmêlé. ⁸ Kwonmo, Mââwe. Kwonmo, Nju tpémi y:oo m:ii tuwo chêêpî ngê mupî vva nyoo, lukwe dîy:o y:i mono diyédiyé té. * ⁹ Yesu ngê nmopê, Ghêlî daawa vva nê. Nmopê, Kââdî nmo doongê ghêpê wo. Nmopê, N:ii w:êênî a dpodo yédi, íedê d:uudpî kaalî, mu kópu u dîy:o w:êênî a dpodo yédi, tpile yilî a y:enê ngê. ¹⁰ Nmopê, Ngmênê kââdî dini ghi n:ii ngê dpî ghîi, n:ii ngê u dpodo d:uudpo kêlî, mgîdî vy:o a dpodo yédi, íedê u ngwo dpî kaalî, mu kópu u dîy:o wo daa ya yédi. ¹¹ Yi kópu nmo yi vvu, u kuwó dini ghi ngê nmopê, Nmî pyipe Lasadas kîyedê dpî, n:aa lèpî, u dpî nîmo ny:ââny:ââ. * ¹² Kwonmo, Mââwe. Kwonmo, Wunê dpî knomomê, ye chóó mê pyiyépyiyé. ¹³ Nmîné nmo u mbii machedê ngê wunê pyodopyodo, wunê dpî, ngmênê Yesu Lasadas u pwopwo p:uu nmo doo mgongo. ¹⁴ Wod:oo Yesu ngê yimi nmopê, Lasadas kédê pw:onu, ¹⁵ ngmênê nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dé pyódu. Nmopê, U kwo w:aa loo, ye kópu tédê yip:ee m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e a ka daap:ee kêlîmî mbê dniye. Nmopê, U kwo lee kmêlé, nmyi kêlîmî ndîi ngê paa pyaa we. ¹⁶ Nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini ngê

* **11:1-2:** Luukí 10:38-39; Njon 12:3

* **11:3:** Njon 11:36

* **11:4:** Njon 9:3;

11:40

* **11:8:** Njon 8:59; 10:31

* **11:11:** Luukí 8:52

nmopê, Nmî mââwe u k:ii nipi lee kmêle, u k:ii nipi paa pw:oo kmêle. *

Yesu nmî pyidepyide u kn:ââ mye nmî ghê u kn:ââ

17 Dini ghi n:ii ngê Petani nmî taa dniye, nmopê, Lasadas paa tuwo kî kmênê ngópu. 18-19 Nmopê, Pi yilí Njedusalem kêda ndê, Mata mbwémi Méli ye kédê lee dmi, yi nuw:o dê ka l:âmol:âmo d:oo, yi tîdê u l:êê dîy:o. (Petani Njedusalem u nkîgh:ê a tóó, daa kuughê, 3 km.)

20 Dini ghi n:ii ngê Mata ngê nyongo, apê, Yesu maa p:uu kîyêdê pwiyé knî, wod:oo u mbwó Méli ngomo k:oo a kuwo ngê, maa p:uu mênê pyódu nmoo. 21 Yesu ka kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, a tîdê daapî pwene, *

22 ngmênê a lama ka tóó Chóó Lémi ka kópuni nye dmyinê, yi kópu vyílo ye d:uud:uu.

23 Yesu ngê kwo, Nîdê mêwunê pyidepyide. 24 Mata ngê kwo, A lama ka tóó, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa pyidu té. Kwo, A tîdê u ngwo amêdê pyidu. *

25 Yesu ngê kwo, A chóó nê yoo yi pyidepyide u kn:ââ, mye yi ghê kamí u kn:ââ. Kwo, N:ii a ka ada a kélîmî, k:omo tpile wa pw:onu, ghê amaa ya. 26 Kwo, N:ii u ghê a t:a dyámê mbêmê, a ka ada a kélîmî, ghê kamí wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Yi kópu ka nye

kélîmî? 27 Mata ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu ka n:aa kélîmî. Kwo, A lama ka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyílo, Chóó Lémi Tp:oo. *

Yesu ngê mbê u ngwo a puwâ

28 Mata ngê maa p:uu a kuwo nmoo, Petani mê diyé wo, u mbwó Méli ka tumu u kwo mbwolo, kwo, Mââwe kêda t:a, ka poopoo ngi.

29 Dini ghi n:ii ngê Méli ngê nyongo, wod:oo ghêêdî wo, Yesu u k:ii nmo a loo. 30 (Ghêlí k:ii p:o pi dêmî ta, Mata ngê maa p:uu kwéli a pyódu nmoo, y:i nmeé ya.) 31 Dini ghi n:ii ngê Méli lîmîlîmî ngê ghêêdî wo, ngomo k:oo a pwii wo, Nju tpémîni Méli u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o yi ngomo k:oo dnye kwo, mye ghêêdî dniye, Méli mye ngmêê ngópu. Apê ngmênê, Kpê chedê dê lê, wumê mbê.

32 Dini ghi n:ii ngê Méli ngê Yesu módu, u kwo a loo, yu km:ee dyimê wo, kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, ye a tîdê daapî pwene. 33 Yesu ngê Méli yi módu, apê, Mu mbê. Apê, Kî yéli myeka mbê té. U gha dyênê wo, kwodo ng:oo dmi mye tpalê wo. 34 Yepê, Ló y:i nmyi kmênê ngópu? Kwo, Nmî

Lémi. Kwo, Lee kmêle, nga anyi mwini. 35 Yesu ngê mbê u ngwo myedê puwâ. *

36 Nju tpémi y:oo noko apê, U pyipe mb:aa. 37 Pi ngmê

* 11:16: Mak 14:31

* 11:21: Njon 11:32

* 11:24: Njon 5:29; 6:39-40

* 11:27: Njon 6:68-69

* 11:35: Luukí 19:41

knî y:oo apê, Kî pini ngê ngwolo kopwe angênté pyi ngê, lukwe dîy:o Lasadas daa pyi ngê. *

Yesu ngê Lasadas u ngwo mêtê pyidu ngê

38 Myombó Yesu u gha mêtê dyênê wo, wod:oo kpê chedê nmî lee dniye. Kpomo u mênê ntóó y:i mî kmênê ngópu, chêêpî ndîi u kpê komo t:âmo ngmê kaa ngópu. 39 Yesu ngê yepê, Chêêpî tpiyé wupu kalê yó. Mata ngê Yesu ka kwo, Tuu wunê yiyé. Kwo, Paa tuwo nmî kmênê ngê. 40 Yesu ngê kwo, Ala kópu nga dí vyi, A ka nye kélímî, ye Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi awêde nye mumu. Kwo, Lukwe. Kwo, Yi kópu ka d:ee kélímî? 41 Wod:oo chêêpî a tpiyé wupu kalê ngópu. Yesu mbóó p:uu vyu wo, u Mî ka kwo, Mw:ââkó M:aa. Kwo, Kópuni nga d:a dmyinê, kîcha d:uu. 42 Kwo, A lama ka tóó, dye ghi yintómu a ka nyinê ng:aa, ngmênê ala yéli yi l:êê dîy:o yi kópu dí vyi, mu kópu u dîy:o ala kópu ka paa kélímî mbê dniye, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a dy:ââ ngê, kî vyílo. 43 Yi kópu yi vyu, wod:oo dpodombiy:e mbwolo, apê, Lasadas, a pwii. 44 Wod:oo ntóó a ghêêdí wo, kpomo u mênê a pwii wo. Ntee kmênê ngópu, yinté mêtê pii wo, kóó yu yi p:uu kpídî pee n:ii t:ee tumo, yinté p:uu dnye ya, kpídî pee n:ii ngê mbodo a kmongo ngópu, yi kpídî pee

mbêmê myedoo ya. Yesu ngê yepê, Kî pini p:uu kpídî pee a ngee tóó. Yepê, Paa wunê yém.

Yesu u vyee u dy:oo u ngwo a châpwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luukí 22:1-2

45 Nju tpémini Méli ka lee dniye, u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o, yi yéli yi ngópu Yesu ngê Lasadas a pyidu ngê. 46 Pi yilí u kwo kélímî mbê wo, ngmênê woni knî Njedusalem mêtê diyé dniye, Pádisi knî ye yi kópu u yuu ye mênê y:ee ngópu. 47 Wod:oo Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo, kada pini yintómu nipi a wó, noko yepê, Lukwe ngmanmî md:o, wu pini ngê kópu yilí ka d:uud:uu. 48 Noko yepê, Yi kópu adí d:uud:uu dé, pi yintómu u kwo wa kélímî mb:anê, Lóma tpémi y:oo wa ny:ee ngmê, awo, Wu pini ngê u pi lukwe dîy:o mudu y:i a kmímî. Noko yepê, U kuwó dini ghi ngê lede yilí ala Njuda Wee u kwo wa a dy:ââ ngmê, wamí vya nmo, Chóó Lémi u ngomo wamye pwaa ngmê. 49 Pi ngmê yi vy:o doo kwo, u pi Kayapas, yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya. Yi pini ngê yepê, Nuw:o nmyi mênê daa tóó. 50 Yepê, Ala kópu dmyongê w:ee ngópu. Yepê, Pi ngmídi pi yintómu yi l:êê dîy:o paa pw:oo we, ye Lóma tpémi y:oo daawa a pw:oo nmo. * 51 Yi pini doo u

* 11:37: Njon 9:6-7 * 11:50: Njon 18:14

lama doo mbumu, ngmênê ndê kópu yedoo tpapê. Yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, Chóó lémi u komo u ngwo kââ. ⁵² A tídê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, Yesu Nju tpémi yi l:êê dîy:o pwene, kn:aa yéli yi l:êê dîy:o mye pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê yélini a kwo, yoo ngmidi ngê u ngwo paa pyaa we. Kayapas u lama yi kópu dêpwo ya, ngmênê yinté kópu ye yi vyu. * ⁵³ Yi wéni ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u vye u dy:oo a chápwo ngópu, ⁵⁴ wod:oo Yesu tumutumu doo paa, Njuda Wee nmo kuwo ngê, pi kwéli dêpwo paa, y:i nmî lee dniye, p:aa ngmê u pi Epídayim y:i nmeen:aa ya. *

⁵⁵ Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dyimêdyimê, wod:oo pi yilí Njedusalem loo, daa dyámê ghi mu ngmidi tpémi y:i mí taa dniye. Yi nááli ghêlí daa kê ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, Chóó Lémi ka tupwóni yi p:uu doo ya, u ngwo chedê ngópu. ⁵⁶ Yesu dnye nmy:uu, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo noko dnye póó, noko yipu, Naa tédê daawa t:aa, apii? ⁵⁷ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Pádisi yoo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii, ala kópu pi knî ye mwiyé

vyi ngópu, yepê, N:ii u lama Yesu choo ya, yi pini ngê nmo dpî vyi ngê, yed:oo nmo ngîmîngîmî.

12

Tpileni tuu mb:aamb:aa Méli ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mátíyu 26:6-13; Mak 14:3-9

¹ Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa ndîi né wámê, Yesu u k:ii Petani nmî lee dniye, Lasadas kwéli doo a ya, pini n:ii Yesu ngê kpêêní a pyidu ngê. * ² Yesu u l:êê dîy:o nté pee ngmê l:âmo ngópu, Lasadas u k:ii nmee kmaapí. Mata ngê nté doo a teete, nté kuu dmi nmî kêmê doo kapí dé. * ³ U mbwó Méli ngê mbwááni n:ii tuu mb:aa pód:a ngma a núwo, yi mbwááni u pywuu pââ ndîi, u pi naadí. A ngêêdí, komo puwâ, Yesu mbêmê knî ngma a pii ngê, yu dê u ngwo mye ghêê doo, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê yu dê u ngwo mé pyi doo. Yi tpile tuu mb:aa ngê ngomo kó a ngêêdí. ⁴ Nmí vy:oo pini ngmê, Njudas Kédíyót pi, pini n:ii Yesu u kwódo ngê daa kêmakêma doo wowo, yi Njudas ngê nmopê, ⁵ Kí pyópu ngê lukwe dîy:o naadí dê dyênê. Nmopê, Nmo woda kê, ndapí ndîi pudu kmênê, yi ndapí pinté knî ye pudu y:oo. * ⁶ Yi kópu vyu, ngmênê daa pinté knî yi p:uu doo nuw:o, chóó p:uu doo nuw:o. Kpáapi ngê doo ya, nmî ndapí

* **11:52:** Njon 10:16; 17:21; 1 Njon 2:2

11:1,43 * **12:2:** Luukí 10:39 * **12:5:** Mát 19:21

* **11:54:** Njon 7:1

* **12:1:** Njon

péé yinê dpîmo y:enê, ngmênê yinê mêdpîmo pîpî. ⁷ Yesu ngê kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, A pwopwo u l:êê dîy:o wiye ngê. ⁸ Nmopê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmyinê pyw:ee t:oo. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, nmopê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Nmopê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mêdaanî kwo.

Lasadas u vye u dy:oo u ngwo a châpwo ngópu

⁹ Nju tpémi yilî y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu Petani ka tóó, wod:oo yi lee dniye. Daa Yesu u mo u l:êê dîy:o lee dniye, ngmênê u yi y:e myedoo kwo, Lasadas nm:uu m:uu, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê. ¹⁰ Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Lasadas u vye u dy:oo myedê châpwo ngópu, ¹¹ mu kópu u dîy:o Lasadas u l:êê dîy:o Nju pi yilî knî y:oo yi chóó yi kada pini dnya a kuwokuwo dé, Yesu ka dnye kêlîmî.

Njedusalem u ngwo nmî vy:ungo

Mátiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luukî 19:28-40

¹² Womumo pi yilî n:ii Njedusalem naa tédê ta, yi yéli y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu awêde al:ii a taataa. ¹³ Wod:oo king ntee dnyimo chââchââ, Yesu yinté mye châpu ngópu, dpumo nkoo dmi knî ngma a ñuw:o ngópu, maa p:uu a pyódu nmoo, dnye

kââ, kópu, Munmîkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Nmo Yisîléli tpémi, nyi nmî king, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî ngi. * ¹⁴ Yesu ngê ndonki ngma a pyw:ângo, pyipwo yaa wo, Njedusalem u ngwo loo. Kópuni puku yedê a tóó, Yesu ngê vyílo yi ntiye ngê. Yi kópu ala.

¹⁵ Njedusalem tpémi, namê nkîngê.

Nmyi king wunê pwiyé knî, ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. *

¹⁶ K:omo tpile p:uu nmee ndiye, ngmênê yi ngwo pi dèpê w:ee ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mêtê pii wo, u Mî ka mêtê kee wo, u ngwo nmo w:ee ngê, kópuni Yesu p:uu ló dini a d:êê ngópu u ngwo nmî nuw:o kwólu, noko nmîmo, Yesu ngê yi wéni ngê nmî d:uu ngê. *

¹⁷⁻¹⁸ Yi yéli ndîi y:oo Yesu châpu ngópu, mu kópu u dîy:o Lasadas u danêmbum mwiyé ny:ee ngópu. Yélini yi ngópu Yesu ngê Lasadas kpêênî a pyidu ngê, yi yéli y:oo pi yintómu knî ye mênê nté ngópu. ¹⁹ Wod:oo Pádisi yoo y:oo noko yepê, Dmyinê w:ee ngmê, dpî dèê dmi. Noko yepê, Pi yintómu u pee kédê ghê. *

Yesu chóó u pwopwo p:uu u ngwo doo mgongo

* 12:13: Psalm 118:25-26

* 12:15: Zech 9:9

* 12:16: Njon 2:22

* 12:19:

20 Yélini Njedusalem naa tédê lee dniye, woni knî Kídiki tpémi. 21 Pilipi ka lee dniye, pini n:ii Mbetísaida pi, p:aaani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo, Yesu nmo mumu. 22 Yi kópu Pilipi ngê Andru ka mî vvu, yi tpódu nipi lee knopwo, Yesu ka u nkwo mî vvi ngópu. 23 Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîi ngê wa pyódu, yi wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê u pi tédê ngê mwiyé wunê pyodopyodo. * 24 Mgongo ye ngmê kwólu, ye póó wo, yepê, Witi w:uu ngmanyiné ngî, kílî anyi tpyé, mb:aamb:aa ngê u kwo anyi vvuwo, lukwe, yilí ngê u ngwo wa pyódu? Yepê, Doo u ntââ. Yepê, Têpê mbêmê wanyi pw:ono, têpê u mênê wa kee, ye mu dini ghi ngê wa pyidu, nt:u wa kaalí, w:uu yilí ngê u ngwo wa pyódu. * 25-26 Yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u yi adí kwo, ye yini a maa p:uu choo m:ii, choo a yâmuyâmu nê, kwéli aní lê, y:i dpo lee we. Yepê, N:ii a p:uu yinté adí dpodo, yini u pi M:aa ngê ndîi ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii chóó u ghê p:uu adí nuw:o, u l:êê díy:o a wépi wa puwâ, yini ngê u ghê kamî l:âmo wa a ngee. Yepê, Dyámê mbêmê n:ii chóó u ghê p:uu daadí nuw:o, a p:uu dpodo tédê daawa kede, yini ngê u ghê kamî l:âmo daawa a ngee,

ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

27 Yesu ngê nmopê, A ghê da kee. Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa dmyiné, kwonê, A ngee nédi, pi knî y:oo yi dono kópu a nga kîngmê d:uu ngmê. Nmopê, Yi kópu M:aa ka wanê dmyiné? Nmopê, Kêle. Nmopê, Yi kópu u kwo daanê dmyiné, mu kópu u díy:o yi dono kópu u l:êê díy:o dyámê mbêmê nê loo. 28 Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa tpaépê, M:aa, mî ndîi ngê pyódu ngi. Yi kópu nmo yi vvu, u kuwó dini ghi ngê, nê, Mbóó p:uu dnye ngmê wíle, Yesu ka kwo, A pi ndîi ngê wunê ní pyódu ngê, myombó ndîi ngê mêní pyépi. 29 Yélini yi vy:o nmee kwo yi dnyeni mye ny:ee ngópu, ngmênê dnyinté a w:ee ngópu. Ngmê kní y:oo apê ngmênê, Mwini yi mbwólu. Woni kní y:oo apê ngmênê, Enjel u kwo yi mbwólu. 30 Yesu ngê yepê, Wu dnyeni daa a l:êê díy:o da kwolo, ngmênê nmyi l:êê díy:o da mbwólu. 31 Yepê, Dyámê mbêmê tpémi yi chámêchámê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Yepê, Ala ngwo Setan ngê dyámê pê yintómu yiné a mbêpê kígha, ngmênê u ngm:ii kígha kn:ââ daa kêmakêma n:aa chapî. * 32 Yepê, Dini ghi n:ii ngê têpê mbêmê wa a ngî nê, tââ wa km:êê nê, ye pi yintómu a chóó a kêténi wanê pêédí. * 33 Yi kópu ye

* 12:23: Njon 17:1 * 12:24: 1 Kódin 15:36 * 12:31: Luukí 10:18; Njon 16:11

* 12:32: Njon 3:14-15

vyu, chóo u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo. ³⁴ Pi knî y:oo kwo, Puku yedê alanté kópu ngmêka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:a, dyámê pê adî y:enê, chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Njyóó m:uu ala kópu nye tpapê ngê, nyimo, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, kwo, ala ngwo ala kópu kichi vyi, Tâa wa km:êê nê. Kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kakêmemê nmo chámê ngi. * ³⁵ Yesu ngê yepê, Nmyi pywápê daa kêmakêma a pwopwo. Yepê, Pywápê wo dmyinê m:ii, mgî nangê puwâ. Yepê, Mgîdî nmyi pwo kîdangê ghay. Yepê, N:ii mgîdî vy: o a m:ii, maa dpî kn:aadi. ³⁶ Yepê, Nmyi pywápê a pwopwo, lîmîlîmî ngê u kwo kêlîmî mbê dmyeno, yed:oo wo u yoo ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

Yesu u mb:iimb:ii

Yesu ngê yi kópu yi vyi too, yi yéli a kuwo ngê, yi vy: o mî mbwolo wo. ³⁷ K:omo tpile mbwudu yilî yi ngópu chópu, ngmênê u kwo dêdnye kêlîmî, ³⁸ kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngwo mî ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A Lémi, lukwe dîy: o nmî kópu ka daa kêlîmî mbê dniye, ngwêdêwêdê ndîi lukwe dîy: o daa mya ngópu. *

³⁹ Doo u ntâa daapê kêlîmî mbê dniye, mu kópu u dîy: o

Yisaya ngê Chóó Lémi u komo alanté myedê kâa, apê,

⁴⁰ Yi ngwolo dmi my:oo nî yó,

nê, Yéli daapaa m:uu y:e, yi nuw: o l:âmo dmi nê ngópu,

nê, Daapêdê w:ee y:e, a ka daapêdê diyé dniye, yi pyipyi u l:êê dîy: o. *

⁴¹ Yisaya ngê yi kópu a d:êê ngê, mu kópu u l:êê dîy: o Yesu u pi ndîi mwiyé a módu, p:uu u ngwo doo a d:êê. *

⁴² K:omo tpile Nju pi yilî u kwo dêdnye kêlîmî, ngmênê mê yilî u kwo dnye kêlîmî, kada pini knî ngmê yi vy: o myednye kwo. Yi yéli y:oo kópu daa vyi ngópu, ngmênê tumutumu u kwo dnye kêlîmî, mu kópu u dîy: o Pádisi knî ye dnye nkîngê, apu, Wa kée nmo, nmî yoo kuwa wa kaa nmo. * ⁴³ Yéliini tumutumu dnye kêlîmî, u yi y:e doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Yi kópu yinê ye ndîi kópu. K:omo tpile daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnye d:uud:uu, ngmênê yi kópu yinê ye tédê kópu. *

Mgîdî u yoo yi ndyîkondyîko

⁴⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, N:ii a ka wunê kêlîmî, daa a mo a ka wunê kêlîmî, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u kwo mye kêlîmî. ⁴⁵ Yepê, N:ii ngê dê mya nê, pini n:ii ngê

* 12:34: Dan 7:13-14

* 12:36: Epeso 5:8

* 12:38: Is 53:1

* 12:40: Is

6:10

* 12:41: Is 6:1

* 12:42: Njon 9:22

* 12:43: Njon 5:44

a dy:ââ noo, yi pini myaa mya. ⁴⁶ Yepê, Dyámê pê u pywápê ngê nê loo, nê, N:ii a ka ada a kélîmî, mgídî vy:o daadî kwo, pywápê u wo adî ya. * ⁴⁷ Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu adî kwo, daadî cháâcháâ dé, nê kuu, a chóó daanî ndyîko. Yepê, Daa yoo yi ndyîkondyîko u l:êê dîy:o nê loo, ngmênê yi ngêêpî u l:êê dîy:o nê loo. * ⁴⁸ Yepê, N:ii ngê a wépi wa puwâ, a kópu dyuu u wépi amye puwâ, yini ngê chóóchóó dé ndyîko, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê wa kpada, * ⁴⁹ mu kópu u dîy:o daa a mo a kópu dyuu yinî tpaépê, M:aa ngê yiné a dy:ââ noo, kópuni a ka doo a tpaépê dé, nmye vyîlo yinoo tpaépê dé. ⁵⁰ Yepê, Kópuni M:aa ngê a ka a vyyu, a lama ka tóó, a ka pê, Ghê kamî pêdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, M:aa ngê kópuni a ka a vyî too, vyîlo nmye yinî tpaépê té. *

13

Yesu ngê nmîyi dmi ungwó ghêê too

¹ Nê mââ Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. Yesu u lama doo ya, apê, Daa kêmakêma dyámê pê nîné kuwokuwo, M:aa ka mîni diyédiyé. Yélini yi k:ii u kwo nmee kélîmî, nmî nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo doo ya. Yi kópu yi wéni ngê ndêndê ngê nmo w:ee ngê,

dini ghi n:ii ngê Yesu ngê ala ndîi kópu nmo d:uu ngê. *

² Yesu u k:ii mgídî vy:o kmaapî tédê nmee ya. Setan ngê Njudas ka Yesu u kwódo ngê wowo u pi wunê mwiyé a vyyu. Yi Njudas u mî Saimon, Kédiyót pi. ³ Yesu u lama doo ya, apê, M:aa ngê tpilé yintómu a kêê yedê yó, u kwo nê ndê wo, u kwo mîni diyédiyé. ⁴ Wod:oo Yesu kmaapî tédê ghêêdî wo, u kpídî mb:aa u mbwo a ngópu, tâali daadîi u paa ngmê t:ângo, ⁵ mbwaa kuu nmoko yedê ngmê ntówo, nmî yi dmi ngmêngmênté doo ghêêghêê, tâali ngê doo pyipyi dé. ⁶ Saimon Pita ka u nkwo yi loo, yu dé daa kêmakêma doo ghêêghêê dé, wod:oo Pita ngê kwo, Mâawe. Kwo, Nyi nmî kada pini, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntââ a yi dé daanyi ghêê dé. ⁷ Yesu ngê kwo, Kópuni n:aa d:uud:uu, choongê w:ee ngê, dîyo wanyiné w:ee. ⁸ Pita ngê kwo, A lémi, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntââ mo doo u ntââ, a yi dé daanyi ghêê dé. Yesu ngê kwo, Nyi dé daanî ghêê knomomê, a yoo vy:o daamonyi kwo. ⁹ Saimon Pita ngê kwo, A Lémi, a yi dé yi mo kidingê ghêê dé. Kwo, A kêê dé dpî ghêê dé, a mbodo myoo ghêê ngi. ¹⁰ Yesu ngê kwo, Pini n:ii dpî kudu, maa p:uu yu dé tupwótupwó ngê moo pyaa knî, yi pini mêt:uudpî kudu, yu dé mêyu ghêê dé, yed:oo tupwó p:uu

* 12:46: Njon 1:9; 8:12 * 12:47: Njon 3:17 * 12:48: Hipîlu 4:12 * 12:50:

Njon 8:26,28 * 13:1: Pilipay 2:7-8

mêdaa ya yédi. Yesu ngê nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmidi. ¹¹ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Yesu u lama mwiyé yaa wo. Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmo vvu, nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmidi tupwótupwó.

¹² Nmî yi dmi ghêêghêê dini ghi n:ii ngê chedê ngê, Yesu ngê tââli u paa mêdê ngópu, u kpídî mb:aa u mbwo mê t:ângo, kmaapî tédê mê yaa wo. Nmo póó wo, nmopê, Kópuni nmye dí d:uu, yi kópu dmyinê w:ee ngmê?

¹³ Nmopê, A ka nmyinê mbumu nyédi, nyimo, Nmî ndiye kîgha pyu, nmî Lémi. Nmopê, U ntââ mbêmê a ka nmyinê mbumu té, mu kópu u díy:o ndêndê ngê nê vyílo. ¹⁴ Nmopê, K:omo tpile nê nmyi kada pini, nmyi ndiye kîgha pyu, a pi ndîi, ngmênê tp:ee u dpodo ngmêdê dóó, nmyi yi dmi dí ghodo. Nmopê, Lémi lémi ngê kêê nangê t:oo, dmyinê numo ngêêpî. * ¹⁵ Nmopê, Yi kópu nmye dí d:uu, mu kópu u díy:o pêdmyina a nj:ii nê. * ¹⁶ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, dpodo pyu u pi tédê, u kada pini u pi ndîi, dyede pi u pi tédê, n:ii ngê a dy:ââ ngê u pi ndîi. Nmopê, Né nmyi kada pini, lémi lémi ngê kêê dêp:a t:ângo, kêê u ngwo myenangê t:oo. ¹⁷ Nmopê, Yi ndê kópu dyuu

ala ngwo dmyinê w:ee ngmê. Nmopê, Wanmyi d:uud:uu dé, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê adí ngêêpî nmyo, noko mb:aamb:aa ngê anmyi ya.

¹⁸ Nmopê, Daa nmyo yintómu nmyi p:uu yi kópu dí vyi. Nmopê, Nmyi gha dmi a lama dé, a chóó nê ngmidi nmyoo, ngmênê pi nmyi vy:o ngma kwo, n:ii ngê ala kópu a ntiyentiye, kópuni puku yedê a tóó, apê, A nté pini n:ii ngê doo pîpî, dono a nga dê d:uu. ¹⁹ Nmopê, Yi kópu ghêlî doongê pyodo, u ngwo nmye dí vyi, mu kópu u díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, a pi, A chóó n:aa tóó. ²⁰ Nmopê, Ala kópu nmye kídî vyi, Namê lémi lémi, ngmênê ndê kópu nmye m:uu n:aa tpaê, Nmyo a dyede pi yoo. N:ii ngê adí cháâcháâ nmyo, amyedí cháâcháâ nê. Nmopê, Ndê kópu m:uu ala, N:ii ngê adí cháâcháâ nê, M:aa amyedí cháâcháâ, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

Yesu ngê Njudas u ngwo nmo a kêma ngê, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo

Mátiyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luukî 22:21-23

²¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u ghê a kee wo, nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²² Munmye nîmo y:enê, nê, Ala n:uu p:uu a danê? ²³ Yesu u nkîgh:ê noo ya, mu kópu u l:êê díy:o nê u nuu u pi. * ²⁴ Saimon

Pita ngê u mbodo ngê a ka pê, U kwo ngê péé, N:uu p:uu a danêmbum. ²⁵ Wod:oo Yesu u nkîgh:ê yimi nî loo, tumutumumu kwonoo, A Lémi, n:uu p:uu nye danêmbum? ²⁶ A ka pê, Alanté nga nînê kêmakêma, Pini n:ii ka nté n:êê ngmên:aa yém, yi pini yi vyîlo. Wod:oo nté n:êê ngma a ngêêdí, nté nyii kuu k:oo kmênê ngê, Njudas ka y:ângo, pini n:ii Saimon Kédiyót pi tp:oo. ²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê nté n:êê u kwo y:ângo, yi ngwo Setan u mênê kee wo. Yesu ngê kwo, Kópuni mênê a tóó, kwo, límîlímî ngê d:uu ngi. ²⁸ Kópuni Njudas ka vuu, a mo nê w:ee ngê. A pyipe knî y:oo dépê w:ee ngópu. ²⁹ Woni knî y:oo apê ngmênê, Njudas ngê nmî ndapî yiné a y:enê. Apê ngmênê, Yesu ngê ala kópu u kwo yi vyi, Mââ naa tédê nté pee n:ii u yi nmo adî kwo, knî m:uu nyi pwila ngi. Alanté mye nuw:o mbê dniye, apê ngmênê, Ala kópu u kwo yi vyi, Pinté knî ye ndapî knî ngmênnyi y:eni. * ³⁰ Njudas ngê dini ghi n:ii ngê nté n:êê ndîî, wod:oo kuwa pwii wo, mgídî vy:o.

Dêêpî kópu kamî

³¹ Njudas yi loo, Yesu ngê nmopê, Daa kêmakêma pi knî y:oo wunê wopwe ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîî ngê dê pyódu, Chóó Lémi u pi ndîî ngê u ngwo amye pyódu ngmê. ³² Nmopê, Yi kópu u l:êê díy:o

M:aa ngê u che p:ââ pee ngê wa pyódu nê. Nmopê, Yi kópu daa kêmakêma a d:uud:uu. ³³ Nmopê, A mbwó yoo. Nmopê, Daa dye ghi daadî nmyi vy:o n:aa kwo. Nmopê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyiné pyw:ee nê. Nmopê, Kópuni kada pini knî ye nî vvu, nmye myiné tppapê, kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmênmyiné lê. * ³⁴ Nmopê, Dêêpî kópu kamî nmye ngmên:aa tppapê. Nmopê, Nmyi nuu ghi dmi nîmo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyiné vvuwo. Nmopê, Nmye ntee nînê vvuwo, yinté noko myedmyiné vvuwo. * ³⁵ Nmopê, Noko mb:aamb:aa ngê anmyi vvuwo, ye pi knî yi lama wa yââ, awo, Nmyo a p:uu ndiye pyu yoo.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu Mátiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luukî 22:31-34

³⁶ Saimon Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Ló y:i nye lèpî? Yesu ngê kwo, Kwéli n:aa lèpî, doo u ntââ ala ngwo daanyiné ngmêê nê, ngmênê díyo yi máadi anyiné kwolo. ³⁷ Pita ngê kwo, A Lémi, lukwe díy:o ala ngwo daanî ngm:êê ngi? Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o amye vya nê, ngmênê myedaanê kuwo ngi. ³⁸ Yesu ngê kwo, Mumdoo a l:êê díy:o wanyi pw:onu? Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tppapê. Kwo,

* **13:29:** Njon 12:6; Psalm 41:9
15:12,17; 1 Njon 3:23; 2 Njon 1:5

* **13:33:** Njon 7:33-34

* **13:34:** Njon

Kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, yenye, D:aa p:uu ndiye pyu ngmê.

14

Yesu nmî maa, Nmî Mî ka

¹ Yesu ngê nmopê, Nmyi ghê dmi kîdangê kee, nmyi nuw:o dmi myekîngê dyênê. Nmopê, Chóó Lémi ka dmyinê kêlímî, a ka myedmyina a kêlímî. * ² Nmopê, M:aa u p:o ngomo dêdê ghêdê. Nmopê, N:aa lèpî, nmyi p:aa dmi nmyi kada nîmo l:âmol:âmo. Nmopê, Yi kópu wodaa ndê kópu, ye nmye daapîdí vyi. ³ Nmopê, Nmyi p:aa dmi l:âmol:âmo u kuwó dini ghi ngê, amênê diyé, a chóó anê nya nmyo, p:o anî núw:o nmyo, kwéli anîn:aa ya, yi amyenmyin:aa ya. ⁴ Nmopê, Kwéli n:aa lèpî nê, yi máádi nmyi lama ka t:a. ⁵ Tomas ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mááдини nye kîgha, yi máádi nmî lama daa t:a. Kwo, Ló yi nye lèpî? ⁶ Yesu ngê kwo, A chóó nê nmyi maa, ndê kópu yintómu knî yi kn:ââ, mye ghê u kn:ââ. Kwo, M:aa ka maa daamo a t:a, nê nmyi maa mu ngmidi. * ⁷ Nmopê, A kn:ââ nmyi lama ndêndê ngê wodoo ya, ye M:aa nmyi lama myepê too. Nmopê, Ala ngwo M:aa ntênê nmyi lama dê yââ, kîmyedmye m:uu ngmê.

⁸ Pilipi ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mî nmo a kêma ngi, ye u

ntââ mbêmê nmo yââyââ té. ⁹ Yesu ngê kwo, Ló dini nmyi vy:o nî ghê wo, lukwe dîy:o choongê mya noo, kî pini. Kwo, Anmye y:enê nê, ye nê vyílo. Kwo, Lukwe dîy:o a ka chi vyi, M:aa nmo a kêma ngi.

* ¹⁰ Kwo, Lukwe dîy:o alanté d:ee nuw:o, Nê, myenté M:aa, mu ngmidi. Yesu ngê nmopê, Kópu yilí n:ii nmye nî vyi too, daa a chóó a mo a kópu dé. Nmopê, M:aa k:ii ngmidi ngê nye too mo, chóó u dpodo yinoo dódo. ¹¹ Nmopê, Ala kópu ka dmyinê kêlímî, M:aa k:ii ngmidi ngê nye too mo. Nmopê, Yi kópu ka kêlímî dpodo ndîi ngê nmye dê pyaa knomomê, ye kópuni nî d:uu too, yi kópu knî yi l:êê dîy:o a ka dmyina a kêlímî. ¹² Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Pini n:ii a ka ada a kêlímî, kópuni noo d:uud:uu dé, yi pini ngê yi kópu amyedî d:uud:uu dé, kópu ndîi knî myowa d:uu, mu kópu u dîy:o M:aa ka n:aa lèpî. ¹³ Nmopê, A pi ngê kópuni a ka anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu, M:aa u pi ndîi ngê u ngwo waní pyódu. * ¹⁴ Nmopê, A pi ngê kópuni anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu.

Yesu Chóó Lémi u ghê dmi p:uu u ngwo doo dané

¹⁵ Yesu ngê nmopê, A nuu ghi nmyi nódo adî ya, ye a dêêpî kópu dyuu anmyi cháâcháâ. * ¹⁶ Nmopê,

* **14:1:** Njon 14:27 * **14:6:** Epeso 2:18; Njon 11:25 * **14:9:** Kílosa 1:15; Hipílu 1:3 * **14:13:** Mát 7:7; Njon 16:23-24; 15:7 * **14:15:** 1 Njon 5:3

M:aa ka nmyi ngêêpî pyu ngmanê dmyinê, chóó u Ghê Dmi. Nmopê, Nmyi p:uu adî ya, daawa a kuwo nmyo. * 17 Nmopê, Mgîdí u yoo yi mênê daawa kee, mu kópu u díy:o daawa m:uu ngmê, myedaawa mya ngmê. Nmopê, Nmyi lama pini, mu kópu u díy:o nmyi vy:o ka kwo, mu dini ghi ngê nmyi mênê amyaa ya. * 18 Nmopê, Nmyi mo daanê kuwo nmyo, ngmênê nmye wamênê diyé. 19 Nmopê, Mââ m:ii mgîdí u yoo knî y:oo mêdaamowa m:uu nê, ngmênê nmyi mo wanmyi mumu nê. Nmopê, A ghê adî ya, yi kópu u l:êê díy:o ghê njini nmyi mênê a myaa ya. 20 Nmopê, Yi wéni ayi d:ii, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, M:aa k:ii nye ngmidi, a k:ii ngmidi ngê amy:oo pyaa dmi. 21 Nmopê, N:ii ngê a dêêpî kópu dyuu a nyêmi too, wunê ng:êênî too, u mênê a yii too, a chââchââ too, vyîlo yi pini nódo a nuu ghi a tóó. Nmopê, Yi pini u nuu ghi M:aa nódo adî ya, a nódo amyaa ya, a chóóchóó u kwo amyenê kêma.

22 Nmî vy:o pini ngmê, Njudas, daa pini n:ii Yesu kwódo ngê ghê wo, yi Njudas Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lukwe díy:o nmî mo wanmî m:uu ngi, wo yéli y:oo daawa m:uu ngi? 23 Yesu ngê kwo, Mu kópu u díy:o n:ii nódo a nuu ghi adî ya, yi pini ngê a kópu dyuu adî chââchââ, M:aa

nódo yi pini nuu ghi adî ya, M:aa k:ii u kwo anyinê lee knî, u k:ii anmîn:aa ya. * 24 Kwo, N:ii nódo a nuu ghi daa tóó, a kópu dyuu ka myedaa ng:aa. Kwo, Kópuni dyuu nmye nî vyi too, daa a mo a kópu dyuu, ngmênê M:aa u kópu dyuu, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

25 Nmopê, Ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, yi kópu knî u ngwo nmye dí vyi té. 26 Nmopê, A kuwó M:aa ngê chóó u Ghê Dmi a pi ngê nmye wa a dy:ââ, yiné adî ngêêpî nmyo, kópu yilî yintómu yi p:uu adî ndiye kîgha nmyo, kópu yintómu n:ii nmye nî vyi too, nmyi nuw:o ñedê yimi amê t:ee té. *

27 Nmopê, Nkîngê nmyi mênê anê ngî, a chóó a gha ntee, nmyi gha dmi yinté adî ya. Nmopê, Pi knî y:oo yi komo ngê a tpaépê ngópu, apu, Namê nkîngê, ngmênê a chóó nmyi nkîngê machedê ngê n:aa pyépi. Nmopê, Nmyi ghê dmi kîdangê kee, myenangmê nkîngê mb:anê. * 28 Nmopê, Ala kópu mwiyé nmye kîdí vyi, nmyed:a, Nîné kuwokuwo nmyo, díyo nmye amênê diyé. Nmopê, Nmye wanî yipê, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Nmopê, A nuu ghi ndêndê ngê nmyi nódo wo tóó, ye w:aa pêdmyinê pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o M:aa ka diyédiyé a ka mb:aamb:aa. Nmopê, Ala ngwo a pi têdê,

* 14:16: Njon 14:26; 15:26

* 14:17: Lóma 8:26

* 14:23: Tpyuu 3:20

* 14:26: Njon 15:26; 16:7

* 14:27: Pilipay 4:7

yi ngwo a pi ndîî ngê wamî pyódu, M:aa u che p:ââ pee ngê an:uu pyódu. ²⁹ Nmopê, Yi kópu knî ghêlí doongê pyaa dniye, u ngwo nmye dí vyi té, mu kópu u díy:o a ka pêdmyina a kêlîmî. ³⁰ Nmopê, Doo u ntââ dye ghi daadîî noko daanmî danê, mu kópu u díy:o Setan u lede yoo daa kêmakêma wunê pwiyé dniye. * ³¹ Nmopê, Setan u kópu a p:uu daa t:a, yinê daa y:enê nê, ngmênê kópuni awêde a nga a d:uud:uu, u kwo daanî kwódu. Nmopê, Yi kópu u l:êê díy:o M:aa ngê al:ii a dy:ââ noo. Nmopê, Pi yintómu yi lama pîchoo ya, dye ghi yintómu M:aa u dnye n:aa nyêmi ngê. Nmopê, Ghêêdí kmêle, kn:aa lee kmêle.

15

Nté kn:ââ u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, M:aa ngê nté kn:ââ ngmê kââ, nê vyílo. ² Nmopê, A kpâlî woni knî yi p:uu nt:u d:uudpî kaalî, M:aa ngê dpo châpwo té, dpî kée té. Nmopê, N:ii knî yi p:uu nt:u dpî kaalî, yini mb:aamb:aa dé. Nmopê, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té, dyââpe n:ii p:uu a ya yédi, dpo châpwo té, dpî kée té, dpo, Nt:u mb:aamb:aa ngê paa kaa we. ³ Nmopê, Kópuni nmye nî vyi too, yi kópu knî y:oo mb:aamb:aa ngê wunê kî pyódu nmyoo.

⁴ Nmopê, Ngmidi ngê ya kmêle. Nmopê, Nangê kée nê, myedaanî kée nmyo. Nmopê, Yi kpâlî ngmanyinê châpwo, dpî pw:onu, nt:u p:uu d:uudpî kaalî. Nmopê, Nmyo myentee dé, anmyinê kuwo nê, nmyi nt:u dmi daawa kaalî.

⁵ Nmopê, Nê nté kn:ââ, nmyo a kpâlî dé. Nmopê, N:ii ngê daawa a kuwo nê, ngmidi ngê u k:ii any:oo ya, yi pini nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalî. * ⁶ Nmopê, Wanmyinê kuwo nê, ye nmyi chóo kópu mb:aa daangmanmyi d:uu ngmê. Nmopê, N:ii ngê wa a kuwo nê, M:aa ngê wa kée. Nmopê, Yi yini kpâlî wa pw:onu, ntóo ngê wa pyódu, ndiya wa kée, ndê ngê wa ma. ⁷ Nmopê, A k:ii ngmidi ngê anmî ya, a kópu dyuu p:uu anmyi nuw:o, ye M:aa ka kópuni anmya a dmyinê, nmyi l:êê díy:o wa a d:uu. ⁸ Nmopê, Dmyina a nj:ii nê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpî kaa we, ye pi knî y:oo Chóo Lémi u pi ndîî ngê u ngwo wa pyódu ngmê. * ⁹ Nmopê, A nuu ghi M:aa nódo ntee a tóo, nmyi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóo. Nmopê, Dye ghi yintómu a nuu u yoo ngê dmyinê kwo. ¹⁰ Nmopê, Kópuni nmye nî vyi too, anmyi d:uud:uu dé, ye a nuu u yoo ngê anmyi kwo. Nmopê, M:aa u nuu u pi ngê n:aa tóo, mu kópu u díy:o kópuni yintómu a ka a vyi too,

* **14:30:** Njon 12:31; Epeso 2:2 * **15:5:** Njon 15:16; 1 Kódin 12:27; 2 Kódin 3:4-5

* **15:8:** Mát 5:16 * **15:10:** 1 Njon 2:5

nî d:uu too. *

¹¹ Nmopê, Yi kópu knî nmye yidí vyi té, mu kópu u díy:o M:aa p:uu w:aa ntee nê pyw:ângo, w:aa d:ud:umbiy:e a p:uu yinté myedmyina a pyw:êmî. ¹² Nmopê, Ala a dêêpî kópu, Nmye ntee nîné vwuwo, noko yinté myedmyinê vwuwo. * ¹³ Nmopê, Nmye nîné vwuwo, kópu ndîi amy:aa d:uu, nmyi l:êê díy:o a ghê wanî y:oo, u ngwo anî pw:onu, mu kópu u díy:o nmyi nuu ghi dmi a nódó dnyinté daa tóó. Nmopê, Dmyina a nj:iî nê, nmyi nuu ghi dmi numo nódó choo ya. *

¹⁴ Nmopê, A kópu dyuu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyo ndêndê ngê a pyipe yoo. ¹⁵ Nmopê, Nmyo a pyipe yoo. Nmye daamonî vyi, A dpodo pyu yoo, mu kópu u díy:o kópuni lémi ndîi ngê a d:uud:uu ngê, u dpodo pyu knî ye daa tpapê ngê, u pyipe knî ye a tpapê ngê. Nmopê, M:aa ngê kópuni yilí a ka a vyi too, wunê nmye kídí vyi té. Nmopê, A pyipe yoo, M:aa k:iî nuw:oni nyi mênê a tóó, nmyi mênê myeka tóó.

¹⁶ Nmopê, Dpîp:e ngmidi noo, a chóó p:ee nê ngmidi nmyoo. Nmopê, Dpodo tédê n:iî nî kaa nmyoo, yi dpodo tédê nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dp:uu kaa we, yi dpodo chedê ngê kîngí pyódu. Nmopê, Yi dpodo tédê M:aa ka a pi ngê kópuni anmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. ¹⁷ Nmopê, Ala

kópu dmyinê d:uud:uu, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê vwuwo.

Yesu u yoo yi diyadiya, mgídí u yoo knî ye

¹⁸ Yesu ngê nmopê, Kópu ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi n:aa t:emî. Nmopê, Mgídí u yoo knî ye ntee n:aa diya yédi, yinté ye am:iî diya dmi. ¹⁹ Nmopê, Mgídí u yoo knî yi k:iî ngmidi ngê w:ee pyede, ye yi nuu u yoo ngê p:ee pyede, ngmênê yi yéli yi vy:o nê ngmidi nmyoo, yi vy:o mêdp:ee wee, yi kópu u l:êê díy:o ye dmyi diya dmi.

²⁰ Nmopê, Ala kópu wunê nmye kídí vyi, Dpodo pyu u pi tédê, u kada pini u pi ndîi. Nmopê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, u nt:u kópu m:uu ala, Mgídí u yoo knî y:oo dono a nga a d:uud:uu ngmê, nmye amyednyi d:uud:uu. Nmopê, Wo chââchââ nê, pé chââchââ nmyo, a kópu dyuu wo ny:ee ngópu, ye nmyi kópu dyuu myepaa ny:ee ngmê.

²¹ Nmopê, Yi dono kópu yilí nmye wa d:uu ngmê, mu kópu u díy:o nmyo a yoo, daa mya noo, n:iî ngê a dy:ââ noo, yi lama myedaa tóó. ²² Nmopê, Yi yéli ye danêmbum tédê wodîp:a loo, ye daapî mb:iî noo, yi dono ndîi ngê daapî pyodo, ngmênê dono ndîi ngmê d:uu ngópu, kî mb:iî noo, M:aa ngê dpodombiy:e u ngwo wa kpada té. ²³ Nmopê, Pini n:iî knî ye nî diya wo, yi pini knî ye M:aa mye diya wo.

* 15:12: Njon 13:34 * 15:13: Lóma 5:8; 1 Njon 3:16

24 Nmopê, Kópu ndîi n:ii yi vy:o noo d:uud:uu dé, yintoo kópu wunê pi ngê daangmê d:uu ngê. Nmopê, Yi kópu ndîi yi vy:o wodípî d:uu too, ye yi dono ndîi ngê daapí pyodo. Nmopê, K:omo tpile yi kópu knî m:uu tumo, ngmênê mye mb:ii noo, ye nî diya wo, M:aa ye mye diya wo.

25 Nmopê, Kópuni puku yedê a tóó ndêndê ngê a ntiyentiye ngmê, doo u ntââ daawa kn:aadi ngmê. Nmopê, Yi kópu ala, D:ud:umbiy:e módó ye nî diya wo.

26-27 Yesu ngê nmopê, Wo yéli ye nî diya wo, ngmênê dini ghi n:ii ngê M:aa u Ghê Dmi nmye wanê dy:ââ, yinê wa ngee nmyo, pi knî ye a p:uu anmyin:aa danê, nmyi kópu dyuu ndê kópu ngê ye yinê wa pyódu té. Nmopê, Kópuni nî vyi too, kópuni nî d:uu too, nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. A dpodo kn:ââ dini ghi n:ii ngê nê chópu, a p:uu u ngwo nmyinê kaa dniye, dye ghi daadîi nipi nmee a ya, u dî awêde.

16

1 Nmopê, Dono kópu n:ii nmye wadnyi d:uud:uu dé, nmyi ng:aa dmi n:aa t:emî, 2 mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, u ya a nga daa kwo, Ala kópu paa vyi yó, Nê ngê lukwe dîy:o dóó nmoo, dono vy:o anmî wee, u nkwo nmo kpîpîkpîpî. Nmopê, Nju tpémi y:oo kópu dono yilî nmye

adnyi d:uud:uu dé, wa kée nmyo, nmyi yoo kuwa wa kaa nmyo, yi ngêpê ngomo k:oo koko nmye wa kwódu ngmê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê amyednyi vyee nmyo, nmyi vy:o woni yi ghê wa a ngí t:oo, ala kópu u ngwo adnyi tpaépê, awo, Ala Chóó Lémi u dpodo yino dódó. 3 Nmopê, Yi kópu yilî nmye adnyi d:uud:uu, mu kópu u dîy:o M:aa k:ii yi lama d:ii tóó mo. 4 Nmopê, Yi kópu knî yi pi dmi nmye kîdî vyi té, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, nmyinê nmye daa kópu kamí ngê adnyi ya, ngmênê u ngwo anmy:uu nuw:o kalê ngmê, anye, Nê ngê yi pi dmi mwiyé nmo mwo a vyú.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo

Yesu ngê nmopê, Kópuni nmye dî vyi té, wunê nmye dípî vyi too, mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu nmyi vy:o noo kwo. 5 Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, ala ngwo u kwo mênê diyédiyé, ngmênê a ka daanmyi vyi ngmê, Ló y:i nye lèpî. 6 Nmopê, Kópuni nmye dî vyi té yi l:êê dîy:o nmyi gha dmi dono ngê dé pyódu. 7 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Nmyi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o n:aa lèpî. Nmopê, Daanî ní knomomê, ye nmyi ngêêpî pyu daawa a nî, ngmênê dini ghi n:ii ngê anî lê, nmyi ngêêpî pyu nmye anîmo dy:ââ. * 8-11 Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo

* 16:7: Njon 14:16

alanté a tóó, apu, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, dono ndîi dpîpîngmê d:uu ngê. Nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, kînmî mb:ii ngê, dono ndîi u ngwo ngmênmî d:uu ngê. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo wa vya nê, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Ndéndê kópu yino d:uud:uu, daa kn:aadi te kópu yino d:uud:uu. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kn:aadi te kópu ndîi ngmêkînmî d:uu ngê, pini n:ii nmî vyâ, pi mb:aa, u dono daa tóó, kpêênî daa mgee wo, Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, u kwo mêtê diyé wo, nmî vy:o mêtêdaa kwo. Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pi doongmê kóté kwólu, myedaawa kóté kalê nmo. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, mgídî u yoo woni yi nuw:o dmi wa ngmêê té, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê Setan wunê dê kóté kwolo, ntââ u ngwo wa a vy:u, nmo amyedê vy:u. *

¹² Yesu ngê nmopê, Kópu ndîi yilî a mênê ka tóó. Nmopê, U ya a nga ka kwo, Nmye nî vyi té, ngmênê u nyêmî ngê dp:ee ntââ dé ala

ngwo. ¹³⁻¹⁴ Nmopê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi wa t:aa, ndê kópu yintómu knî yi maa komo nmye yinê wa a kêma. Nmopê, Kópuni ghêlí doongê pyaa dniye, nmye u ngwo amî vyi té. Nmopê, Doo u kópu dyuu nmye ayidên:aa t̄papê, ngmênê a kópu dyuu nmye ayidên:aa t̄papê, a pi ndîi ngê u ngwo amî pyódu.

* ¹⁵ Nmopê, Nmye d:oo vyi, M:aa u kópu dyuu nmye ayidên:aa t̄papê, ngmênê nmyed:ê, A kópu dyuu nmye ayidên:aa t̄papê, mu kópu u díy:o kópuni M:aa u nêni dé, mya a nêni dé.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo nmo doo danê

¹⁶ Yesu ngê nmopê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daa-munmyi m:uu nê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. ¹⁷ P:uu ndiye pyu knî ngmê noko dnye póó, apu, Lukwe p:uu nmo ka danê? Apu, Ala kópu a t̄papê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daa-munmyi m:uu nê. U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. Apu, Ala kópu mye t̄papê, Mu kópu u l:êê díy:o M:aa ka n:aa lêpî. ¹⁸ Apu, Yi daa ndîi la ghi tp:oo u nt:u kópu lukwe? Apu, Kópuni a t̄papê, dp:oongê w:ee ngê. ¹⁹ Yesu u lama doo ya, apê, U yi y:e a kwo, Yi kópu u

nt:u kópu nê ka nmî poo, wod:oo nmopê, Ala kópu u l:êê dîy:o noko nmye póó té, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê, u kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimí lê, u ngwo am:ii m:uu nê. * 20 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Anmyi mbê, amyenmyi yii, ngmênê mgídí u yoo yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Nmopê, Nmyi nuw:o dmi dono ngê adí ya, ngmênê u kuwó dini ghi ngê nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, nmyi gha dmi amye ndê. * 21 Nmopê, Dini ghi n:ii ngê mbwili ngê pwopwo dpî kaalí, mgíní vyímí n:ii a kígha ngê, u nuw:o dono ngê dpî pyódu, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee dpî t:a, u mgíní vyímí anyi dpî yé, mu kópu u dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, dpo, A tp:ee kédê ta. 22 Nmopê, Nmyo myentee dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê dê pyódu, ngmênê am:aa m:uu nmyo, nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, w:aa amyenmyinê pyw:ee ngmê, doo u ntâa pi ngmê ngê yi w:aa nmyi mênê daawa a ngí. 23 Nmopê, Yi wéni ngê kópu a ka daangmanmyi poo ngmê. Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Kópuni M:aa ka a pi ngê wanmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. * 24 Nmopê, Kópu a

pi ngê dmy:oongmê dmy:ee ngópu. Nmopê, A dpodo u l:êê dîy:o kópuni u yi nmye adí kwo, M:aa ka dmyinê dmyinê, nmye ada a kuwo, mu kópu u dîy:o w:aa ndêndê ngê pèdê pyw:ee yó.

25 Yesu ngê nmopê, Kópu yilí yi p:uu nmye noo mgongo, ngmênê mu dini ghi ngê nmye mêdaanî mgongo, M:aa p:uu ntênê nmye anîn:aa danê. * 26 Nmopê, Yi dini ghi ngê kópuni u yi nmye adí kwo, M:aa ka a pi ngê dpî dmy:ee yó. Nmopê, Ala kópu dîní tpaépê, Yi kópu nmyi l:êê dîy:o M:aa ka wanî dmyinê, mu kópu u dîy:o M:aa chóó nmye wunê vuywo. 27 Nmopê, Nmyi nuu ghi dmi M:aa nódo a tóó, mu kópu u dîy:o a nuu ghi nmyi nódo a tóó, mye ala kópu u l:êê dîy:o, ala kópu ka nmyi kélímí mbê dniye, Nê M:aa ka a ndê wo. * 28 Nmopê, Nyââ, M:aa ka nê ndê wo, dyámê mbêmê nmye nê loo, ala ngwo dyámê mênînê kuwokuwo, M:aa ka mênê diyédiyé. 29 Yi kópu y:oo nyongo, wod:oo ala kópu u kwo nmî vuy, kwonmo, Kópu yilí mb:aamb:aa ngê anmínê wopwe, mêt:ee mgongo. 30 Kwonmo, Ala ngwo nmî lama dê yââ, kópu yintómu lama ka tóó. Kwonmo, K:omo tpile kópu nga daanmí póó, ngmênê kópuni nmî mênê a pyede, wunê kíchi m:uu té. Kwonmo, Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu ka dpî kélímí mbê

* 16:19: Njon 17:14 * 16:20: Njon 13:16 * 16:23: Luukí 10:16 * 16:25:

Psalm 69:4 * 16:27: Njon 14:21,23

dmi, Chóó Lémi ka nyinê ndê wo. ³¹⁻³² Yesu ngê nmopê, Ala ngwo nmye kêlîmî té, ngmênê daa kêmakêma nmyi p:o p:o nmye mbêpêmbêpê té, a mo nmyinê kuwokuwo nê. Nmopê, Daa d:ud:umbiy:e a mo nmyinê kuwokuwo nê, ngmênê M:aa a p:uu a t:a. * ³³ Nmopê, Yi kópu nmye dî vyi té, mu kópu u dîy:o nmyi nuw:o dmi a p:uu daapaa dyênê we. Nmopê, Mgídî u yoo knî y:oo dono kópu nmyi p:uu yilî wa d:uu ngmê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo, mu kópu u dîy:o a wêdêwêdê yi pwo dê lê, wa dêê dmi. *

17

Yesu nmî lêê dîy:o u ngwo doo ngêpê

¹ Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:ii ngê nmo a kêlî ngê, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi ka kwo, M:aa. Kwo, Kópuni u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, yi kópu u dye ghi ala. Kwo, Yoo yi ngwolo dmi a pywálfî ngi, ala kópu paa vyi y:e, Kí Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Mî ndîî ngê u ngwo wa pyódu. ² Kwo, Pi yintómu knî yi l:êê dîy:o nyinê dy:ââ noo, mu kópu u dîy:o yélini a ka nyinê kpo, nîmo, Yi nuw:o dmi kamî ngê p:aa pyódu, ghê kamî ye p:aa y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³ Kwo, N:ii ngê ala kópu dpî vyi, dpo, Chóó Lémi nmî yâpwo ndêndê,

daamo a tóó, dpo, pini n:ii a ngmîdi ngê, wu Yesu Kédisu, kwo, yi pini ngê ghê kamî dpo pyw:oo. * ⁴ Kwo, M:aa. Kwo, Dpodoni a ka nyinê kê too, kîni chedê too, dyámê mbêmê mî ndîî ngê nî pyódu ngê. * ⁵ Kwo, Dyámê pê ghêlí dêpwo a kwo, dini ghi n:ii ngê nipi nyipu a ya, a pi ndîî ngê ntee doo a ya, yintoo ngê mêdê pyódu ngi. *

⁶ Yesu ngê kwo, M:aa, yélini mgídî u yoo vy:o nyinê y:ee too, a ka nyinê kê too, yi yélini ye ntênê nê kêma nyoo. Kwo, Yi yélini nyoo vy:o yélini, a ka nyinê kê too, ngópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye. ⁷ Kwo, Yi lama ka tóó, A kópu yintómu daa a mo a kópu dé, ngmênê a ka nyinê kê too. ⁸ Kwo, Kópuni a ka nyinê vyi too, ye kîni vyi too, kí ny:ee tumo. Kwo, Ala kópu ndêndê ngê yi lama a tóó, Nga nê ndê wo, ala kópu ka mye kêlîmî mbê dniye, nyóó nyinê dy:ââ noo. *

⁹ Yesu ngê kwo, M:aa, Yi kópu knî yi dîy:o ala yélini yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê. Kwo, Daa mgídî u yoo knî yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, ngmênê yélini a ka nyinê kpo yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, mu kópu u dîy:o nyóó nyoo. *

¹⁰ Kwo, Yélini a yoo, myenté nyoo, yélini nyoo, myenté a yoo. Kwo, Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo a pi wa km:êê ngmê.

* **16:31-32:** Mát 26:31,56; Njon 8:29 * **16:33:** 2 Tim 3:12; 1 Njon 5:4 * **17:3:**

1 Njon 5:20 * **17:4:** Njon 4:34 * **17:5:** Njon 17:24 * **17:8:** Njon 16:30

* **17:9:** Njon 6:37,44

11 Kwo, Daa kêmakêma nga nînê lêpî, mgîdî u yoo vy:o a yoo nînê kuwokuwo. Kwo, M:aa. Kwo, Nyi mu ngmidi yâpwo ndêndê. Kwo, Mî ngê nê loo, mb:aamb:aa ngê ye nê kêma nyoo, ye mb:aamb:aa ngê micha a vyuwo, a yoo vy:o kîngê pwii dmi, mu kópu u díy:o ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmidi ngê pîdny:oo ya. * 12 Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi vy:o noo kwo, mî mbêmê mb:aamb:aa ngê ye noo vyuwo, yi l:âmo dêp:êngmê ngópu, ngmênê mu ngmidi l:âmo d:a ngee, pini n:ii ngê doo u ntââ dono u maa d:uuwodê kuwo. Kwo, Puku yedê kópuni a tóó, yi pini ngê yinê a ntiyentiye. * 13 Kwo, Ala ngwo nga anînê lêpî, dyámê pé ghêlí d:oongê kuwo ngê, yi kópu knî u ngwo nga d:a vyi té, mu kópu u díy:o w:aani a mênê a tóó, nyi yoo yi mênê d:ud:umbiy:e myepîchoo ya. * 14 Kwo, Kópu dyuu n:ii a ka nyinê kpo, yi kópu dyuu ye kîni vyi too, mgîdî u yoo knî ye yi yéli u ngwo wa diya dmi. Kwo, Mgîdî u yoo knî yi nuw:o u mo, a nuw:o u mo. Kwo, Nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o mgîdî u yoo knî ye nmî diya dniye. 15 Kwo, Nga dênînê tpapê, Nyi yoo dyámê mbêmê a ngî té, ngmênê Setan kwulo dpî dyé té. * 16 Kwo, Ala kópu nga

mud:a vyi, A nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo, nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo. 17 Kwo, M:aa. Kwo, Yélini yi l:êê díy:o nga nînê ngêpê, nyoo mb:aa ngê a pyódu té. Kwo, Ngópu dyuu ndêndê yi mênê choo kwo. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o daa yi chóó yi p:uu pîdny:oo dpodo, ngmênê m:uu dny:oo dpodo. 18 Kwo, Mgîdî u yoo vy:o ntee nyinê dy:ââ noo, nyi yoo mgîdî u yoo vy:o yinté myidî dy:ââ té. 19 Kwo, A chóóchóó nga d:a kê, mu kópu u díy:o nye ntênê n:aa nyêmî, nye ntênê myedny:oo nyêmî. *

20 Kwo, Daa ala yéli yi mo yi l:êê díy:o nga nînê ngêpê, ngmênê ala yéli yi kópu dyuu mbêmê díyo yélini a ka wa a kélímî mbê dmi, yi yéli yi l:êê díy:o nga myenînê ngêpê. 21 Kwo, Yi nuw:o dmi ngmidi ngê dny:oo ya. Kwo, M:aa. Kwo, Ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yi yéli yi k:ii yinté ngmidi ngê myepaa ya kmêle. Kwo, Ngmidi ngê pîdny:oo ya, mu kópu u díy:o pi yoo ala kópu ka paa kélímî mbê dniye, Nyóó nyinê dy:ââ noo. * 22 Kwo, A nuu ghi ntee nódo a tóó, ala yéli yi nuu ghi dmi yinté a nódo my:aa yó, mu kópu u díy:o ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmidi ngê myedny:oo ya. * 23 Kwo, Nyi nuw:o dê ntee a tóó mo, yi nuw:o dmi yinté

* 17:11: Njon 17:21 * 17:12: Dpodo 1:18 * 17:13: Njon 15:11 * 17:15: 2 Tes 3:3 * 17:19: Hipîlu 10:10 * 17:21: Nkal 3:28 * 17:22: Dpodo 4:32

myedê pyódu ngi, mu kópu u dîy:o d:ud:umbiy:e ngmidi ngê pîdny:oo ya, yoo yi lama u ngwo paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê nê yiné a dy:ââ ngê, nê ka ntee doo a vuywo, nê u yoo knî ye yinté myekiyedê vuywo.

²⁴ Yesu ngê kwo, M:aa. Kwo, Ala yéli a ka nyiné kpo, kwéli n:aa lêpî, u ya a nga a kwo y:i myepêdê lee dniye, y:i ntee noo a lémilémi, yi lémilémi paan:aa m:uu y:e. Kwo, Dyámê pê ghêlî dêpwo a kwo, a nuu ghi nódoo doo a ya, lémi ngê u ngwo nyiné pyódu noo. ²⁵ Kwo, M:aa. Kwo, Kn:aadi te kópu lama daa tóó. Kwo, Mgídî u yoo yi lama d:i tóó, ngmênê a lama nye tóó, ala yéli yi lama ala kópu mye tóó, nyóó nyiné dy:ââ noo. ²⁶ Kwo, Ntênê ye nê kema nyoo, ngakêmê ye my:aa chámê ngê, ngmênê ye am:aa a tpaê, mu kópu u dîy:o nuu u pi ngê ntee noo a ya, nuu u yoo ngê yinté myepêdny:oo a ya, yi k:i nmî nuw:o ngmidi ngê pêchoo ya.

18

Yesu u ngwo mgîmî ngópu Mátíyú 26:47-56; Mak 14:43-50; Luukî 22:47-53

¹ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê u Mî ka ngêpê chedê ngê, Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa tp:oo ngmênmi ngmópu, u pi Kidîlon, myângo ndîi ngmê u mênê nmî ch:iy:e dniye. ² Pini n:i Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi pini u lama yi myângo doo ya, mu

kópu u dîy:o Yesu ngê Njudas u k:i daa ng:êéntómu y:i núw:o nmoo. ³ Wod:oo Njudas ngê yi mgídî ngê y:i a pyw:ee nmoo. Yoo ngmê yi kada doo kwo. Yi yéli yi vy:o Lóma lede yilî doo kwo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi vy:o myednye kwo. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:i yi yéli y:oo a dy:ââ tumo. Yi kaa taa a núw:o tumo, yi pywápê dmi yi lam dé myedê núw:o tumo, nmo u ngwo a lee dniye. ⁴ Yesu u lama yaa wo, apê, Daa kêmakêma kópu yilî yintómu a nga a d:uud:uu ngmê, wod:oo ye loo, yepê, N:uu ka nmye vuywo té? ⁵ Kwo, Yesu, pini n:i Nasalet pi. Yesu ngê yepê, Ala nê vyílo, a chóó n:aa tóó. Pini n:i Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi vy:o doo kwo. ⁶ Yesu ngê Chóó Lémi u pi dini ghi n:i ngê ye vuy, yepê, A chóó n:aa tóó, u ngwo ngwéti dniye, wod:oo a mbee ngópu, yoo woni têtê mbêmê tpaê dniye. ⁷ Myombó Yesu ye mê póo wo, yepê, N:uu ka nmye vuywo té? Kwo, Yesu, pini n:i Nasalet pi. ⁸ Yesu ngê yepê, Wunê nmye kídî vyi, Ala nê vyílo, a chóó n:aa tóó. Yepê, Pini n:i ka nmye vuywo té, kîdmyiné pyw:ee ngmê, ngmênê a p:uu ndiye pyu knî yi p:uu kêê nangmê yé, dpî dy:ââ tóó. ⁹ (Yi kópu ye vuy, mu kópu u dîy:o u Mî ka kópuni vuy, ndê kópu ngê pyaa we, kwo, M:aa, yélini a ka nyiné kpo yi l:âmo dêpêngmê ngópu.)

10 Saimon Pita ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdî, lede ngmê mbwámê pêdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede u pi Mélika, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

11 Yesu ngê Pita ka kwo, N_{aa} u dópo mênê mé kédi. Kwo, Lukwe, u yi nga a kwo, M:aa ngê dono u mbwaa n:ii a ka a kpo u wépi nî puwâ? Kwo, Kêle, n:aa ndanî.

Anas u ngîma Yesu u ngwo mî kaa ngópu

12 Lede yoo yi kada pini ngê yepê, Mgîmî yó, yedê ngê kudu yó, wod:oo lede knî y:oo Nju tpémi yi k:ii Yesu mgîmî ngópu, kóó dé kudu dumo, 13 Anas ka mwiyé núw:o ngópu, pini n:ii tp:oo módó Kayapas ngê nyââ. 14 Kayapas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, yi m:aani ngê. Yi Kayapas ngê Nju tpémi yi kada pini knî ye mwiyé a vvu, yepê, Maa mb:aa ala, pi ngmidi pi yintómu yi l:êê dîy:o paa pw:oo we. *

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê.

Mátiyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luukî 22:55-57

15 Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, Njedusalem núw:o ngópu, Saimon Pita k:ii nyipu yâmuyâmu dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dîni ghi n:ii ngê Yesu km:êê

ngópu, Pita kuwa nê kuwo ngê, a k:ii nmî kee dniye, mu kópu u dîy:o kada pini u lama noo ya. 16 Myombó mênê diyé wo, keñe dmââdîni ngê doo t:âât:ââ, kwonê, Kî pini a kmîni. 17 Pita yedê kee wo, yi dmââdî ngê kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê kwo, Nyââ, nê kuu. 18 Yi dîni ghi ngê nkuwo ndîi ngê pyodo, wod:oo ndyuw:e ngmê kpê ngópu, yi ngomo chóó u dpodo pyu yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi k:ii, ndoo chedê dnye kwo. Pita yi vy:o myimî ghê wo, myedoon:aa ndê vyîlî.

Anas ngê Yesu u ngwo doo poopoo

Mátiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luukî 22:66-71

19 Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Yesu ka p:uu ndiye pyu knî yi l:êê dîy:o doo póó, kópuni nmo doo tpaépé dé yi l:êê dîy:o u kwo myedoo póó. 20 Yesu ngê kwo, Pi yilî yi ngîma nîmo danêmbum. Kwo, Nju tpémi kwéli wunê wó ngê, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ngêpê ngomo knî yi k:oo, y:i ye nîmo a danêmbum. Kwo, Tumu kópu d:oongmê vvu. 21 Kwo, Lukwe dîy:o nye p:oop:oo nê. Kwo, A kópu dyuu n:ii knî y:oo ny:ee tumo, ye ngî péé, yi kópu yi lama a pyede. 22 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu yi vvu, lede ngmê ngê kopwe u te knâpwo puwâ, kwo, Lukwe dîy:o nmî kada pini u dnye nye vyee. 23 Yesu ngê kwo, Pi knî ye

* 18:14: Njon 11:49-51

kópu dono w:aangmê vyu, ye ala léma ye yi kópu yuu pîcha y:oo. Kwo, Ntênê n:aa mbumu, lukwe dîy:o kopwe a te knâpwo chi puwâ.

²⁴U kuwó dini ghi ngê Anas ngê Kayapas ka Yesu dy:ââ ngê. Yedê kwulo daa pywáli ngópu, p:uu modoo ya.

Pita ngê Yesu u ngwo mêtê wópu ngê

Mátíyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luukî 22:58-62

²⁵Yi dini ghi ngê Pita ndoo chedê modoo kwo. Pi ngmê knî y:oo kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê a wópu ngê, yepê, Nê kuu. ²⁶Pita ngê pini n:ii ngwene ngópu, yi pini u mbwó kada pini u dpodo pyu ngmê, ndoo chedê myedoo ya, Pita ka kwo, Ndo apê nyi vyîlo, wu pini p:uu myângo vy:o kîdí m:uu ngi. ²⁷Pita ngê mêtê wópu ngê, wod:oo kêmkêm ka wo.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátíyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-20; Luukî 23:1-5,13-25

²⁸Kââdí dini ghi n:ii ngê a kee wo, Yesu Kayapas u ngomo k:oo a pw:ii ngópu, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu. Nju tpémi yi kada pini yoo Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, mu kópu u dîy:o apê, Daa Nju pi u ngomo. Apê, Nmo koko té, ye dono pee nmî p:uu ngma a kekekele, Chóó Lémi ka dono ngê nmo pyodopyodo té, yed:oo Tp:ee Kaa

W:êêw:êê u Naa nté doo u ntââ daanmî ma. ²⁹Yi Nju tpémi Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, wod:oo kuwa ye a pwii wo, yepê, Wu pini ngê ló dono kópu ngmêdê d:uu? ³⁰Paléti ka kwo, Dono kópu wodaa d:uu ngê, ye nga daapód:oo núw:o. ³¹Paléti ngê yepê, Núw:o yó, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu mbêmê nyi kóté kalê yó. Kwo, Machedê. Kwo, Wunê kudu kóté kwolo, ala d:o pw:oo we. Kwo, Ngmênê pi vye nmo nmyi kwódu ngópu. Kwo, Nmyi l:êê ghi mbêmê nyi vya ngi, kîdosi íedê nyi t:ee ngi.

* ³²(Yesu ngê kópuni wunê a vyu, nmopê, Tââ wa km:êê nê, u pwopwo p:uu kîdosi íedê u ngwo doo danê, yi kópu Nju tpémi y:oo ala ngwo d:uu ntiye ngmê.) * ³³Paléti u ngomo k:oo mêtê diyé wo, lede knî ye yepê, Yesu al:ii a núw:o yó, wod:oo u kwo núw:o ngópu. Yesu ka kwo, Mumdo nyi Nju tpémi yi king? ³⁴Yesu u kwo póo wo, kwo, Ye kópu ñyóó mênê cha ngi, ó pi knî y:oo nga y:oodê vyi ngmê? ³⁵Paléti ngê kwo, D:aa Nju pi. Kwo, Ñyóó nyoo knî y:oo, yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii y:oo a ka da núw:o ngi. Kwo, Ló dono kópu ngmêchi d:uu? ³⁶Yesu ngê kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. Kwo, W:aa dyámê pê u king ntee pini, ye a dpodo pyu yoo a l:êê dîy:o pí l:êê té, Nju tpémi y:oo daapaa

* 18:31: Dpodo 18:15 * 18:32: Njon 12:32-33

mgîmî nê. Kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. ³⁷ Paléti ngê kwo, Mundoo nyi king? Kwo, Yi kópu awêde dí ny:oo. Yesu ngê kwo, Nýóó nuw:o ngê chi vyi, nyimo, Nê king. Kwo, Ngmênê ala kópu mu ngmidi u l:êê díy:o dyámê mbêmê nî pyodo, nê, Pi knî y:oo ndê kópu yintómu knî yi kn:ââ paa m:uu y:e. Kwo, N:i knî y:oo ndê kópu knî yi maa a kîgha ngmê, a dnye y:oo nyêmî ngmê. * ³⁸ Paléti ngê kwo, N:uu u ntââ, ndê kópu dé yi kn:ââ dpo pyw:oo? Wod:oo Paléti kuwa mê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:ângo. ³⁹ Yepê, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê mbwa k:oo tpémi yi vy:o pi ngmên:aa pw:iipw:ii ngê. Yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi king nî pw:ii? ⁴⁰ Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Daa ye pini. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. (Yi Mbadapas Lóma lede yoo yi p:uu mwiyé dpîmo a l:êê, mbwa k:oo u ngwo kee wo.)

19

Paléti Yesu u pw:iipw:ii ngê u ngwo dêê wo

¹ Wod:oo Paléti ngê lede knî ye yepê, Yesu núw:o yó, yedé kpê dmi ngê nyi kpaka yó, wod:oo mî kpaka ngópu.

² Lede knî y:oo Yesu dnye yumuyumu, noko yipu, King knî yi mbêmê kidon ntee a

kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kidon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Kpídí pee mb:aa ngmê, king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emí dé, yinté kpídí pee mtyemtye u mbwo ngmê t:ee ngópu. ³ U kuwó dini ghi ngê u kwo dnye lèpî, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmîkó nmî mâawe ndîi, Nju tpémi yi king, u nkwo dnye vyee.

⁴ Paléti kuwa mêtê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini ngomo k:oo nmye mênîné pw:iipw:ii, nmyi ngîma n:aa kapî, mu kópu u díy:o nmyi lama paa yaa we, u kn:aadi te kópu d:oo ngmê pyw:ângo. ⁵ Wod:oo Yesu kuwa a pw:ii ngê, yi kóó diidii dmi mbêmê modoo ya, kpídí mb:aa u mbwo myedoo ya. Paléti ngê Nju tpémi ye yepê, Yi pini ala. ⁶ Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, dpodombiy:e mbwó dniye, Paléti ka kwo, Kídosi nédê t:ee ngi. Kwo, Daadí ya. Wod:oo Paléti ye nod:e wo, yepê, Yi kópu nmyi lama ma tóó. Yepê, Nmyi chóó nuw:o yó, kídosi nédê nyi t:ee yó. Yepê, U pwopwo u kópu d:oo pyw:ângo, daa tóó modaa tóó. ⁷ Nju tpémi y:oo Paléti ka kwo, Nmî dêêpî kópu alanté, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u pi k:omodanê ngê dpî vyi, yi pini anyi vy:a. Kwo, Ye pini

* 18:37: 1 Tim 6:13

ngê chóó u komo ngê ala kópu vyu, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Daadi ya, pw:oo we. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu nyongo, nkíngê ngê y:ay:a pwiyé wo, ⁹ u ngomo k:oo mē kee wo, Yesu ka kwo, Ló y:i nyinē ndē wo? Yesu ngê kópu u kwo daa vyu. *

¹⁰ Paléti ngê kwo, Lukwe dīy:o kópu a ka daanyi vyi. Kwo, L_uama daa tóó, a kēē k:oo nye kwo? Kwo, Ye n:aa tpa_pê, Vya yó, yed:oo a vyeē ngi. Kwo, Ye n:aa tpa_pê, N:aa pw:iipw:ii, ye kēē nga daawa t:ee ngmē.

¹¹ Yesu ngê kwo, Pini n:ii nmî pwo a tóó nmî kada pini ngê wodaa pyódu nyoo, ye ngēē k:oo daapîdî ghê. Kwo, Yi pini u dnye chuu nyongo, módó nye kpadakpada nê. Kwo, Yélini y:oo nga da núw:o nê yi dnye dmi yichi ny:oo, dono u ngwo chi d:uu. Kwo, Ngmēnē yi yéli yi dono d:ud:umbiy:e ndîi. *

¹² Paléti ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, d:ud:umbiy:e u yi u ngwo doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmēnē Nju tpémi dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Ye pini ngê apu, Nê king. Kwo, U yi u ngwo a kwo, Pini n:ii nmî king ndîi ngê wunê tóó, Lóma, u d:aa nê kââdî. Kwo, Yinté pini king ndîi p:uu a d:uu yédi. Kwo, Ye pini nye pw:iipw:ii knomomê, ye king ndîi ngê yi kópu wa a ny:oo, doo u nuu u pi ngê anyi pyódu. *

* **19:7:** Lev 24:16; Njon 5:18
10:18; Dpodo 2:23; Lóma 13:1

kópu yi nyongo, Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, pi kwéli dpímo kóté kîgha dé, yi núwo. (Yi kêli ghê chēēpî u kadakada mwiyé yé tumo, Nju tpémi yi dnye ngê u pi Nkapata.)
¹⁴ Wéni n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êēw:êē u Naa u l:êē dīy:o tpile yilî dnye wiyewiye, yi wéni ngê yi kópu yilî u ngwo pyodo. Kââdî mââ kêli dini ghi ghêli daa yó, Paléti ngê Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, Nju tpémi ye yepê, Ala nmyi king.
¹⁵ Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Pw:oo we. Kwo, Vya ngi. Kwo, Kîdosi nédê t:ee ngi. Paléti ngê yepê, Mumdoonmyi king kîdosi nédê wanî t:oo? Kpêē yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo kwo, Nmî king mu ngmidi, king ndîi n:ii Lóma wunê tóó. ¹⁶ Wod:oo Paléti ngê lede knî ye yepê, Yesu núw:o yó, kîdosi nédê nyi t:ee yó.

Yesu kîdosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luukî 23:26-43

Lóma lede knî y:oo Yesu núw:o ngópu, ¹⁷ Njedusalem a kuwo ngópu, ghi ngmē núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dîné. (Nju tpémi yi dnye ngê Nkolkota.) Maa p:uu Yesu ngê u kîdosi chóó doo dnyinēdnyinē. ¹⁸ Yi mbwini mbêmê Yesu kîdosi nédê mí t:ee ngópu, pi u nkígh:é mē miyó kîdosi nédê t:ee dumo, u wéni pee ngmē t:ee ngópu, u t:anê pee ngmē t:ee ngópu,

* **19:9:** Mát 27:12; Luukî 23:9
* **19:11:** Njon 19:12: Luukî 23:2; Dpodo 17:7

Yesu yi kêlî ghê kîdosi ñedê doo ya. ¹⁹⁻²⁰ Paléti ngê u dpodo pyu ngmê ka kwo, Yesu u nt:u kópu d:êê ngi, apii, Yesu Nasalet pi, Nju tpémi yi king. Yi pini ngê yi kópu dyuu pyolo d:êê ngê, Nju dnye ngê d:êê ngê, Kídiki dnye ngê d:êê ngê, Lóma dnye ngê mye d:êê ngê. Yi kópu dyuu Yesu u pwo kîdosi ñedê t:ee ngópu. Nju tpémi yilí knî y:oo yi kópu dyuu a kp:aa ngópu, mu kópu u dîy:o Njedusalem u nkîgh:ê Yesu kîdosi ñedê mî t:ee ngópu, daa kuughê. ²¹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Paléti ka kwo, Lukwe dîy:o chi d:êê, Nju tpémi yi king. Kwo, Alanté wochi d:êê, Kî pini ngê apu, Nê Nju tpémi yi king. ²² Paléti ngê yepê, Kópuni dî d:êê, muchoo ya. Yepê, Daanî ngmêê.

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, lede knî y:oo u kpîdí yêê tumo, tpile dyuu páadi ngê pyódu ngópu, lede ngmê u tpile dyuu ngmê. U kpîdí ngmê mb:aamb:aa, kpîdí d:umu daadîi, kêlî ghê daa dmy:ee ngmê. ²⁴ Lede knî y:oo noko yepê, nangê chaa, ng:oo kmêle, n:uu ngê wunê ng:êênî. Kópuni nmî Mî u puku yedê a tóó, yi Lóma lede páadi knî y:oo daa yi lama yi kópu ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A tpile dê yêê t:oo,

A kpîdí mb:aa u dîy:o mye ng:oo té. *

²⁵ Yesu u kîdosi u nkîgh:ê pyââ páadi yi k:ii nmee kwo, Niye mbwémi Yesu u pye miyó, Méli Kílópas u kpâm pyolo, Méli Makídala pyââ podo. * ²⁶ Yesu ngê u pye a nkîgh:ê módu, kwo, Niye. Kwo, Kî ñm:ee. ²⁷ A ka pê, Kî mye, u kwo mb:aamb:aa ngê chi vyuwo. U kuwó dini ghi ngê u kwo noo vyuwo, a ngomo k:oo doo kwo.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mátíyú 27:45-56; Mak 15:33-41; Luukî 23:44-49

²⁸ Yesu u lama doo ya, A dpodo yilí yintómu daa kêmakêma n:aa chedêchedê. U yi u ngwo doo kwo, Kópuni puku yedê a tóó nî ntiye, wod:oo yepê, Mbwaa a nga dê chópu. * ²⁹ Wain d:ââ yi ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê tpênê n:êê ngma a ngêédî, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê. * ³⁰ Yesu ngê yi wain yi ndââ, yepê, Machedê, wod:oo mbodo k:ame a ghê wo, pwene. *

Yesu u ngwo dmya ngópu

³¹ Wéni n:ii ngê Yesu pwene, yi wéni Pîdaidê, womumo líme wo ndîi ngmê, ntóó yi wéni ngê kîdosi ñedê daapêdoo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî ngmê Paléti ka lee dniye, kwo, Yélini kîdosi ñedê a pyede, u ntââ yi kpâlî dmi wa pwaa t:oo, límîlímî ngê

* 19:24: Psalm 22:18

* 19:25: Mát 27:55-56

* 19:28: Psalm 22:15

* 19:29: Psalm 69:21

* 19:30: Njon 4:34

* 19:31: Deut 21:22-23

u ngwo paa pw:oo dniye, yed:oo awêde mîpaa kmênê téne. * 32 Wod:oo lede yoo lee dniye, Yesu u nkîgh:ê kîdosi ñedê n:ii dê dpîmo ya, yi kpâlî páádi knî pwaa tumo, 33 ngmênê Yesu u kîdosi chedê y:i nî dniye, yi vyu dniye, apê, Até dê pw:onu, wod:oo kpâlî dê mêdaa pwaa dumo. 34 Lede ngmê ngê u kaa a ngêêdî, Yesu podo pee dmi kêpa dóó, u kaa yedê pêêdî ngê, wêe mbwaa kwodonkwodo a mbêpê knopwo. 35 Yi kópu yilî a chóo a ngwolo dê y:oo nî módu, ntênê dî d:êê té, mu kópu u díy:o yi kópu knî ye paa kêlímî mbê dmyeno. * 36-37 Lede knî y:oo daa yi lama puku yedê kópu miyó ntiye ngópu, ngmê alanté, Dînê daangmêwa pwaa ngmê, woni alanté, Pini n:ii wa dmya ngmê, pi knî y:oo adnyi y:enê. *

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luukî 23:50-56

38 Pi ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi pini Yesu ka myedpîmo kêlímî, ngmênê tumutumumu, mu kópu u díy:o kada pini knî ye dpîmo nkîngê. Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, yed:oo yi Njósép Paléti ka loo, kwo, U ntââ Yesu ntóó wan:uu kmênê. Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Yesu u kîdosi chedê nmo a loo, ntóó nmo ngópu. * 39 Pi m:uu nmo myeda loo,

u pi Nikódimês, pini n:ii Yesu ka mgîdî vy:o mwiyé a loo. Yi pini ngê, u dpodo pyu knî yi k:ii mtyîmî ntee tpile péé knî ngma a ñuw:o ngópu, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile péé dmi yi dîngîdîngî ndîi. * 40 Yi mââwe dê y:oo yi mtyîmî ntee tpile Yesu ntóó p:uu dpîmo t:emî, kpîdî ngê ntóó u nkwo dpîmo a kmongokmongo, mu kópu u díy:o nmî Nju tpémi nmî pi ntóó kmênêkmênê yinté a tóó. 41 Yesu kîdosi ñedê kwéli pwene u nkîgh:ê myângo ngmêdoo ya. Yi myângo vy:o kpomo kamî ngmêdoo ya, wunê pi ntóó y:i daangmê kmênê ngópu. 42 Yi lémi dê y:oo Yesu ntóó yi kpomo u mênê kmênê ngópu, mu kópu u díy:o mgîdî doo a ghayghay, doo u ntââ kuughê daapi ñuw:o ngópu.

20

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-8; Mak 16:1-8;

Luukî 24:1-12

1 Sandé mw:aa mgîdî vy:o, Méli Makídala pyââ kpomo chedê yi loo, Yesu kwéli kmênê ngópu. Apê, Chêêpî pââ ndîi n:ii kpomo t:âmo kaa ngópu, apê, Lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo. 2 Wod:oo mbêpê a puwâ, Saimon Pita k:ii mdoo nye a ñuwo, nyepê, Nmî Lémi ntóó kpomo u mênê kédê ngî ngmê, kwéli d:uu yé ngmê, nmî lama daa tóó. 3 Pita k:ii kpomo u chedê nyi lee knopwo.

* 19:35: Njon 21:24 * 19:36-37: Ex 12:46; Tpyuu 1:7 * 19:38: Njon 7:13; 12:42 * 19:39: Njon 3:1-2

⁴ Maa p:uu nipi nyipu mbêpê, mbêpê têtê Pita nê kuwo ngê, kpomo u chedê mwiye n:uu ta, ngmênê kpomo u mênê ghêlî dpî kee wo. ⁵ Kpomo u mênê nê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpîdîni t:ee tumo, nî m:uu too. ⁶ Pita dini ghi n:ii ngê ta, yi ngwo kpomo u mênê kee wo, kpîdî mye m:uu too. ⁷ Kpîdîni ngê mbodo a kmongo ngópu, apê, U mo mu toó, kmongo ngmê. ⁸ Myenté kpomo u mênê my:aa kee wo, yi kópu knî y:aa m:uu too, ala kópu ka u ngwo nî kêlîmî mbê wo, nê, Nmî Lémi kêda pyidu. ⁹ Yesu u pyidepyide p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi ngwo ghêlî dpîp:o w:ee too. ¹⁰ U kuwó dini ghi ngê p:o m:ee diyé knopwo.

Yesu ngê Méli Makídala pyââ ka chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Mak 16:9-11

¹¹ Méli kpomo chedê doo kwo, doo mbê. Kpomo u mênê yedê tepe mbê wo, ¹² enjel miyó módu, yi kpîdî dê kpaapíkpaapî dê. Yesu ntóó mwiye kwéli doo ya, yi kêlî ghê dpîmo ya, mbodo kwéli yé ngópu, woni y:i doo ya, woni yu dmyîno doo ya. ¹³ Ngmê ngê Méli ka kwo, Lukwe dîy:o nye mbê. Yepê, Nmî Lémi ntóó até da ngî ngmê, anyi d:uu yé ngmê. ¹⁴ Wod:oo Méli yi diyé wo, Yesu yi módu, ngmênê daa myââ. * ¹⁵ Yesu ngê kwo,

Lukwe dîy:o nye mbê. Kwo, N:uu ka nye vuywo? Méli ngê apê ngmênê, Myângo u y:enê pyu ye kwo, kwo, Ala pini ntóó dmyinê ngî ngmê, kwéli dmyin:a a yé ngmê a ka vyi ngî, n:aa lèpî, ntóó mênîn:aa ng:êênî. ¹⁶ Yesu ngê kwo, Méli. Yi ngwo dini ghi ngê Méli ngê myââ, apê, Kîngê Yesu. Nju dnye ngê kwo, Laponi, u nt:u kópu nmînê nmo, Nmî Lémi. Wod:oo Yesu u nkîgh:ê loo. ¹⁷ Yesu ngê kwo, Kalé nédi, mu kópu u dîy:o M:aa ka d:oongê kee wo. Kwo, A mí mye nmyi Mî, a yâpwo mye nmyi yâpwo. Kwo, Yi pini ka n:aa koko. Kwo, A mbwó knî ye yi kópu dp:uu vyi ngî. * ¹⁸ Wod:oo Méli Makídala pyââ nmo a loo, nmopê, Nmî Lémi kîdî m:uu. Méli ka kópuni a vyi too, nmo mînê nté too.

Yesu u ngwo nmî módu
Mátiyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49

¹⁹ Yi Sandé ntumokwodo n:ii knî yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye, ngomo k:oo nmee kwo. Keñe nmo kuwo too, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî ye nmî nkîngê mbê dniye. Wod:oo Yesu anya a pwiye wo, nmî vy:o ghê wo, nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê nkîngê. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê kóó dê nmî ngópu tpyé doo, kaa kwéli dóó ngópu, nmî ngópu mye tpyó. Dini ghi n:ii ngê nmî myââ, nmî gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. *

* 20:14: Luukî 24:16; Njon 21:4
Njon 19:34; 16:22; 1 Njon 1:1

* 20:17: Lóma 8:29; Hipîlu 2:11-12

* 20:20:

21 Myombó Yesu ngê nmopê, Namê nkîngê. Nmopê, M:aa ngê dyámê mbêmê ntee a dy:ââ noo, pi knî ye yinté u nkwo n:aa dyede nmyo. * 22 Wod:oo Yesu nmo kó wââ mbê wo, nmopê, M:aa u Ghê Dmi nmyi mênê dí yé. 23 Nmopê, N:ii yi dono wanmyi chedê t:oo, M:aa ngê yi dono u mbodo kn:ââ vuywo wa kée té, mēdaawa a ngî té. Nmopê, N:ii p:uu M:aa u Ghê Dmi mbêmê ala kópu wanmyinê w:ee ngmê, anye, Kî pini ngê u dono dê mgîmî té, mēdaawa kée té, nmopê, yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nono knî y:oo dê dyênê ngi, ye yi pini u dono M:aa ngê u mbodo kn:ââ vuywo daawa kée té.

Tomas ngê Yesu u ngwo módu

24 Wéni n:ii ngê Yesu nmî módu, nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini nmî vy:o dêpwo kwo, * 25 wod:oo dini ghi n:ii ngê Tomas nmî módu, kwonmo, Nmî Lémi kudu m:uu. Tomas ngê nmopê, Kpêêpî u kwéli kóó dê yi p:uu daanî m:uu knomomê, a kêêpyââ yi kwéli p:uu daanî yé knomomê, kaa kwéli dóó ngópu a kêê yi daanî yé knomomê, ye daanî kélímî mb:anê.

26 Wiki ngmidi mí loo, Tomas u k:ii ngomo k:oo nipi nmee kwo. K:omo tpile keñe nmo kuwo too, ngmênê Yesu

anya a pwiyé wo, nmî vy:o ghê wo, Nmopê, Mw:ââkó a tidê mbwó yoo. 27 Tomas ka kwo, A kêê dê ngî m:uu dé, ngêêpyââ yi p:uu kédi, a podo pee dmi kêpa ngêê mye yé. Kwo, Lukwe díy:o d:ii kélímî. Kwo, Chi kélímî. 28 Tomas ngê kwo, A Lémi, nyi nmî yâpwo ndêndê. 29 Yesu ngê kwo, Wochoo m:uu noo, daapîchi kélímî mb:anê. Kwo, Yélini a ka adnya a kélímî, k:omo tpile daawa m:uu nê, a ka amyednya a kélímî, yi yéli yi gha dmi M:aa ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu té. *

Kópuni u l:êê díy:o ala puku dmi ní d:êê ngê

30 K:omo tpile Yesu ngê mbwudu yilî nmî ngópu chópu, ngmênê ala puku yedê pyile njini ní d:êê ngê. * 31 Ní d:êê too, mu kópu u díy:o ala kópu ka paa kélímî mbê dmyeno, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada pini ngê pyódu ngê, yi pini Yesu, pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo. U ya a nga a kwo Yesu ka kélímî mbê dmyeno, u pi mbêmê ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee yó. *

21

Yesu pyolombó u ngwo nmî módu

1 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê chóochóó nmî ngópu mê tpyó. Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê

* 20:21: Njon 17:18 * 20:24: Njon 11:16; 14:5 * 20:29: 1 Pita 1:8 * 20:30:

Njon 21:25 * 20:31: Njon 3:15; Lóma 1:17; 1 Njon 5:13

nmee ya, yi kópu nmo u ngwo pyodo. ² Nmî pyudu nmee ya Saimon Pita ngmê, Tomas myomo, pini n:i: u mbwó k:i: nipi taa knopwo, Nétányiel pyolo, Kéna pi, Nkálili Wee u kwo p:aani n:i: a tóó, a mbwó k:i: nye podo limo, Yesu p:uu ndiye pyu mê miyó yi k:i:. ³ Saimon Pita ngê nmopê, Vyuwó têdê n:aa lêpî. Kwonmo, Nmî k:i: lee kmêle. Wod:oo dinki k:oo nm:uu wo dniye, mun-meen:aa vyuwó. Yi mgîdí nmo dyé ngê, pwoo k:oo te dêpê gho. ⁴ Mw:aamw:aa dini ghi ngê Yesu tii vyuwo nmî módu, ngmênê pi daa myââ. ⁵ Nmopê, Kí tpóknî. Nmopê, Pwoo k:oo te doo gho? Kwonmo, Nyââ, te doo gho. * ⁶ Nmopê, Nmyi pwoo dinki mwada pee kée yó, y:i knî ngmê wunê wupwo. Wod:oo pwoo dinki mwada pee nmî kée ngê, te yilí a gho, doo u ntââ pwoo dinki k:oo daap:ono pêêdí ngê. * ⁷ Pita ka kwonoo, Kí nmî Lémi vyílo ye kwo. Saimon Pita ngê yi nyongo, apê, Nmî Lémi ye kwo, wod:oo u paa kpídí u paa ngmê t:ângo, tpuu a ndé ngê, kpé lêê u kwo mbêka wo, Yesu ka chââchââ mí kee wo. ⁸ Dínki k:oo a kuwo nmoo, nmînê pwoo nmee a paapaa. Yesu kwéli doo a kwo daa kuughê, pwoo y:i nm:uu têêdí ngê. ⁹ Dini ghi n:i: ngê lyoko nmî tee dniye, nê, Yesu ngê ndyuw:e

ngmê atédê kpê, te ngmê nk:êênî, mbîdédi knî my:oo kwo. ¹⁰ Yesu ngê nmopê, Te n:i: da ghêpê dmi, knî ngma a núw:o yó. ¹¹ Saimon Pita dinki kn:ââ ghê nmo a loo, pwoo nipi lyoko nmo pêêdí ngê. K:omo tpile te ndîi yono y:a limo y:a mê pyile y:i a ghê, ngmênê pwoo daa chaa ngópu. ¹² Yesu ngê nmopê, A pwiyé dmyeno, nté anyi ma yó. U kwo nmî nkîngê mbê dniye, u kwo mēdaap:oo póo dniye, Nyi n:uu, mu kópu u díy:o nmî lama doo ya, Kí nmî Lémi. ¹³ Wod:oo Yesu ngê mbîdédi a ngêêdí, nmo a kpo, te nmo myedê kpo.

¹⁴ Yesu ngê yinté chóóchóó pyolombó nmo a kēma ngê, kpêênî mwâ a pii wo. *

Yesu Pita k:i: u ngwo dpîmo danêmbum

¹⁵ Kmaapî yinmo kēlî ngê, Yesu ngê Saimon Pita ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdoó kî yéli yi nódo a nuu ghi dnyinté a tóó, ngmênê nyi mu ngmídi a nuu ghi ndêndê ngê nódo a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóo nê, nuu ghi a nódo ka tóo. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono. * ¹⁶ Myombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, A nuu ghi nódo a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóo, nuu ghi a nódo ka tóo. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi y:enê. * ¹⁷ Pyolombó Yesu

* 21:5: Luukí 24:41 * 21:6: Luukí 5:4-7 * 21:14: Njon 20:19,26 * 21:15:

Mát 26:33 * 21:16: Dpodo 20:28; 1 Pita 5:2

ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdo a nuu ghi n̄ódo a tóó? Pita u nuw:o dono ngê pyodo, mu kópu u d̄iy:o Yesu u kwo pyolo póó wo, kwo, A nuu ghi n̄ódo a tóó. Yesu ka kwo, A Lémi, kópu yil̄i yintómu lama ka pyede. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono, mb:aamb:aa ngê cha a chedêchedê y:am̄iy:am̄i dé. ¹⁸ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Dini ghi n:ii ngê pi mgêm̄i ngê nyoo a ya, mal̄eti maa nyimo t:em̄i, nuw:o ngê ghini u pi dp̄imo tpapê, y:i nyimo l̄ep̄i. Kwo, Dini ghi n:ii ngê vy:enevy:ene kêpa anyin:aa kwo, pi ngmê ngê yedê nedê am̄i t:ee ngi, ghini u yi nga daad̄i kwo, y:i wa nuw:o ngi, ngêê dê y:i wa chámê dê, u ngwo wa km:êê ngi. ^{*} ¹⁹ Kwo, Cha a nj:ii nê. Yesu ngê Pita u pwopwo u maa yinté nmo a kêma ngê, u ngwo nmo w:ee ngê, nê, Pita ngê Chóó Lémi u pi yi pwopwo t̄edê wa kn̄i.

Kópuni Yesu ngê a p:uu vyu

²⁰⁻²¹ Pita u kuwó yi diyé wo, yi m:uu noo, apê, Pini n:ii Yesu u nuu u pi ngê a tóó, mu kwo. Apê, Kmaap̄i t̄edê Yesu ka vȳilo yi póó wo, kwo, N:uu ngwódo ngê angmê ghê. Wod:oo Pita Yesu ka póó wo, kwo, A Lémi, Kí pini ngê lukwe ngmêwa pyódu?

^{*} ²² Yesu ngê kwo, K:omo

ngê u ya a nga wo kwo, Kí pini choo ya, u d̄i anê diyé, ye lukwe d̄iy:o yi kópu p:uu nye nuw:o. Kwo, Cha a nj:ii nê. ²³ Kópuni Yesu ngê Pita ka vyu, yi kópu u l:êê d̄iy:o Yesu u yoo kn̄i y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Nê daawa pw:onu. Ngmênê Yesu ngê daa vyu, Nê daawa pw:onu. Ala kópu yi vyu, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Nê choo ya, u d̄i anê diyé, ye lukwe d̄iy:o yi kópu p:uu nye nuw:o.

A kuwókuwó kópu

²⁴ Yi kópu yil̄i a ngópu pyodo, a ngwolo dê y:oo m:uu tumo, u ngwo d̄i d:êê té. K:omodanê kópu d:oongmê d:êê ngê. ^{*} ²⁵ Yesu ngê kópu m̄e yil̄i d:uu ngê. Yi kópu yil̄i yintómu w:oo d:êê too, pi kn̄i ye doo u ntââ ngê paa pyódu, daapêdê kp:aa t:oo.

Wu u d̄i. ^{*}

^{*} **21:18:** 2 Pita 1:14; Njon 13:36

^{*} **21:20-21:** Njon 13:23-25

^{*} **21:24:** Njon

19:35 ^{*} **21:25:** Njon 20:30

YESU U DYÉPI YOO YI DPODO

Yesu u yoo yilî ngê u ngwo pyodo, ala u danêmbum. Nkéli dnye ngê u pi Acts, Misima dnye ngê u pi Toualali, nmîné nmo, Yesu u dyépi yoo yi dpodo. Pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukî, Antiyóka pi, yi pini kpeede ngê doo ya. Dye ghi knî ngmê ngê Póól dpîmo yâmuyâmu, yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu yiné d:êê ngê, apê, Tídówas nmo kuwo ngê, Samótidési nmî lee dniye. (Dpodo 16:11)

Mâawe ndîi ngmê, u pi Tiyopilas. Luukî ngê u yi doo kwo, Tiyopilas ngê Yesu u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pèdê w:ee ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Luukî ngê u puku miyó d:êê ngê, ngmê Yesu u danêmbum, woni ala puku, u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Nmî lama mb:aamb:aa ngê daa tóó, Luukî ngê ala puku ló m:aani ngê a d:êê ngê. Ndoó apê Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ 28 mî loo, Luukî ngê ala puku u ngwo a d:êê ngê. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mē 9 mî loo, Lóma tpémi y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu. Yi m:aani 70, ala ngwo 1970 u pwo.

Luukî ngê Tiyopilas ka u puku dē yi kakêmé u ngwo chámê ngê

1 Mw:ââkó Tiyopilas.

Ala kópu yilî a mwiyémiyê puku yedê nî d:êê ngê, Yesu ngê kópuni yilî d:uu ngê, myenté pi knî yi nuwo kópuni yilî kwólu, u dî, wéni n:ii ngê u Mî ka mî kee wo.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye chóóchóó u ngwo ye a kēma ngê

² Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mēda pii wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngópu, u dyépi knî ye u kópu yilî a kuwo ngê, yélini mwiyé a ngmidi ngê. * ³ Yi dpodo p:uu wo podo y:a chedê ngê, daa ng:êêntómu chóóchóó ye dpîmo a kēmakēma, wod:oo yi lama mb:aamb:aa ngê yaa wo, apê, Kî pini ndêndê ngê mēdê pii wo. Yi dini ghi ngê Yesu ngê daa ng:êêntómu chóóchóó ye a kēma ngê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpîmo danêmbum. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nipi dnye ya, Yesu ngê yepê, Njedusalem kēdmyenēngê kuwo ngmê. Yepê, M:aa u yeedeyeede mwiyé dmyiné t:âât:ââ, kópuni p:uu nmye noo a danêmbum. Yepê, Yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. *

⁵ Yepê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpîmo a kmênêkmênê dé, ngmênê mââ m:ii M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. *

*Yesu u Mîka u ngwo kee wo
Mak 16:19-20; Luukî
24:50-53*

* 1:2: Luukî 24:51 * 1:3: Luukî 24:36-49; Dpodo 10:41 * 1:4: Luukî 24:49; Njon 14:16-17; Dpodo 2:33 * 1:5: Mát 3:11

⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi knî yi k:ii nipi a wó, u kwo póó dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, W:êê tpémi y:oo ala kópu m:uu ka a vyi ngópu, apê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wa a ngee nmo, nmo Yisîléli tpémi nmî mbodo dmi mudu y:i wa yââ, kn:aa yéli yi kada pini ngê am:oo pyaa dmi. Kwo, Yi kópu ala ngwo a pyodopyodo? ⁷ Yesu ngê yepê, Kópuni wa pyódu, M:aa ngê yi dini ghi u kópu chóó wa vyi. Yepê, Yi dini ghi nmyi lama daawa yââ. *

⁸ Yepê, M:aa u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê nmyi pwo wa a ghîi, yepê, d:ud:umbiy:e wa wêdêwêdê kalê nmyo, pi knî ye a p:uu u nkwo anmyin:aa danê, Njedusalem tpémi ye, Njuda tpémi ye, Samédiya tpémi ye, myenté dyámê ghi yintómu knî yi mbêmê. *

⁹ U danêmbum dini ghi n:ii ngê a kêli ngê, wod:oo Chóó Lémi ngê mbóó p:uu yi ngópu kmungo, apê, Nkalí too pee vy:o ad:uu t:iy:e.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê mbóó p:uu kee wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo yi ngwolo dmi dépê y:ee ngópu, mbóó p:uu mudnye vuywo, wod:oo pi yi nkígh:ê miyó adí m:uu ngmê, yi kpídí dê kpaapíkpaapí dê. ¹¹ Yi tpódu y:oo yepê, Nkálili tpémi. Yepê, Lukwe díy:o al:ii nmye kwo té? Yepê, Lukwe anmye y:enê ngmê, mbóó p:uu? Yepê, Ye pini Yesu, pini

n:ii nmyi ngópu dê kee, u Mí ka, yepê, mbóó p:uu u Mí ka ntee dê kee, díyo dyámê mbêmê yinté amêdê diyé. *

Mêtayas ngê Njudas u d:aa u ngwo a kââdí ngê

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi knî y:oo mbu mbodo Olipi a kuwo ngópu, Njedusalem mê diyé dniye, daa ndîi máádi ghi tp:oo yi kalê ngópu. (1 km.) ¹³ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, yi ngomo ghi u mênê mî kee dniye, kwéli dnya a ya. Yi pi dmi Pita ngmê, Njon myomo, Njems pyolo, Andru podo, Pilipi limo, Tomas wono, Mbatolomyu pii, Mátiyu wolo, Njems Alípayas tp:oo tówo, Saimon yono, n:ii ngê u yi doo kwo, Lóma tpémi nmî ngm:ii kalê té, Njudas Njems tp:oo mê ngmê. ¹⁴ Dye ghi yintómu nipi dnyimo ngêpê, pyââ knî yi k:ii, myenté Méli Yesu u pye ghee knî mye yi k:ii.

¹⁵⁻¹⁶ Wo ngmê ngê pi yonoy:a mê myoy:a nipi dnye ya, yélini Yesu ka dnye kêlimî. Wod:oo Pita yi vy:o ghêêdí wo, yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépídi ka Njudas p:uu kópuni a vuy, yi kópu Dépídi ngê puku yedê u nkwo a d:êê ngê, yepê, doo u ntââ Njudas ngê yi kópu daapí kn:aadi ngê, ndêndê ngê ntiye ngê. Yepê, Yi Njudas Yesu u kwódo ngê vyílo yi ghê wo, dini ghi n:ii

* **1:7:** Mak 13:32 * **1:8:** Mát 28:19; Dpodo 2:32; 5:32; Epeso 3:16 * **1:11:**

Luukí 21:27; Tpyuu 1:7 * **1:15-16:** Psalm 41:9

ngê Yesu mî mgîmî ngópu. *
 17 Yepê, Njudas nmî vy:o pini
 ngmê, mu kópu u dîy:o Yesu
 ngê a ngmîdi ngê, u k:iî nipi
 nmîmo dpodo.

18 (Dini ghi n:iî ngê Njudas
 Yesu u kwódo ngê ghê wo,
 Nju tpémi yi mâawe ndîi knî
 y:oo u kwo yi ngópu, yi ye
 ndapî ngê Njudas ngê têpê
 ghi ngmê pwila ngê. Nju-
 das ngê tpéé kópu vyu, apê,
 Ayii! Yesu u kwódo ngê m:aa
 ghê wo. Wod:oo chóochóo
 mbwámê a nâkâ ngê, têpê
 mbêmê dyimê wo, daa pyiyé
 wo. Ntóó mbwó wo, km:oo
 pwaa wo, ñuknî a pwii wo.

* 19 Njedusalem tpémi y:oo
 yi kópu dini ghi n:iî ngê ny:ee
 ngópu, yi têpê ghi u pi ntaa
 ngópu, apê, Wêê u têpê ghi, yi
 chóo yi dnye ngê, Akeldama.)

20 Pita ngê yepê, Dépîdi ngê
 wéti puku yedê ala kópu a
 d:êê ngê, apê,

U ngomo podo ngê paa
 pyaa we,

pi y:i daapîchoo ya.

Yepê, ala kópu myedê d:êê
 ngê, apê,

Kn:aa pini ngmê ngê dpodo
 têdê u d:aa pêdê kââdí ngê, *

21-22 Pita ngê yepê, Pi ngmê
 ngê Njudas u d:aa modo kââdí
 ngê, pini n:iî u lama a tóó,
 Ndêndê ngê Yesu a pii wo.
 Yepê, Yi pini ngê pi knî ye
 choon:aa tpapê, Yesu ndêndê
 ngê a pii wo. Yepê, Alanté
 pini u ntââ, pini n:iî dye ghi
 yintómu nmî vy:o doo kwo,
 kn:ââ Njon ngê Yesu mbwaa

paa mwo a kmênê ngê, u dí
 Yesu u Mî ka mî kee wo.

23 U kuwó dini ghi ngê pi
 miyó a pyw:ee ngópu, Mêtayas
 pini dê Njósép Sapasî tp:oo, u
 pi mo a tóó, Njastas. 24 Dini
 ghi n:iî ngê a pyw:ee dumo,
 Yesu ka dnye ngêpê, kwo,
 Mw:ââkó nmî Lémi, doo u
 ntââ ala pini dê daanmî
 chámê dê, ngmênê nyi u ntââ,
 mu kópu u dîy:o pi yintómu
 yi gha dmi lama dé. Kwo,
 Pini n:iî nyinê ngmîdi ngê,
 kwo, nmî nuw:o ñedê yimi
 a ténî. 25 Kwo, Yi pini nyépi
 ngê wa pyódu, nipi u k:iî anmî
 dpodo, Njudas u d:aa yinê
 wa a kââdí, mu kópu u dîy:o
 Njudas ngê ka a kuwo nmoo,
 chóo angénté kî pyodo. 26 U
 kuwó dini ghi ngê Pita yi
 ngópu doo ng:oo, Mêtayas u
 ngwo a pyw:ângo, wod:oo yi
 pini ngê Njudas u d:aa yinê a
 kââdí ngê, dyépi y:a mê ngmê
 knî yi vy:o mî ghê wo.

2

*Yesu u yoo knî ye Chóo Lémi
 u Ghê Dmi u ngwo a gho*

1 Dini ghi n:iî ngê Yesu
 pwene, wo limoy:a mî loo,
 Nju tpémi yi naa ngma a
 pwaa wo, u pi Péntikos. *

2 N:iî dé Yesu ka dnyimo
 kélîmî, yi náali tédê nipi a
 da wo, wod:oo mbóo p:uu
 yópu ndîi u dnye ngmê ny:ee
 ngópu. Ngomoni k:oo dnye
 kwo, pi yintómu knî y:oo mye
 ny:ee ngópu. 3 Wod:oo ndê
 dóo yilî m:uu ngópu, chaa

* 1:18: Mát 27:3-10; Luukí 22:22 *

16:9-11 * 2:3: Mát 3:11; Njon 3:8

* 1:20: Psalm 69:25; 109:8 * 2:1: Deut

wo, yi ndéni dóó yi mbêmê ntémwintémwi ghê wo. *
 4 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yintómu yi gha dmi a nt:ee too, u ntââ ngê pyódu too, wod:oo daa dnye ngmidi ngê dnye mbumu. Yélini Njedusalem doo kwo, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo yoo nipi a wó. *

5 Yi dini ghi ngê Nju tpémi daa dyámê pee ngmidi mbêmê dnya a ya. Epîlaham yi kn:ââ mu ngmidi, Chóó Lémi yi yâpwo mu ngmidi, ngmênê yi dnye u mo u mo dé. Dye ghi knî ngmê ngê Njedusalem naa tédê dnyimo lèpî. 6-8 Yi yéli y:oo Yesu u yoo yi dnye dmi dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Kî lónté kópu? Apê, K:omo tpile kî yéli yintómu Nkálili tpémi, yi dnye mu ngmidi, ngmênê nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té. Apê, Lukwe y:e ngmédê pyódu? 9-10 Apê, Nmo knî ngmê Pátíya tpémi, Midiya tpémi, Elam tpémi, Mbápiilon tpémi, Njuda tpémi, Kapadosiya tpémi, Pontós tpémi, Esiya tpémi, Pídichiya tpémi, Pamîpiliya tpémi, Yichip tpémi. Apê, Nmo knî ngmê Sadéni tpémi, Lipiya wee u kwo nmo ndê dniye. 11 Apê, Nmo knî ngmê Lóma tpémi, woni knî yi kn:ââ Epîlaham, woni knî yi chóó Nju pi ngê pyaa dniye. Apê, Nmo knî ngmê Kíditi tpémi, nmo knî ngmê Alépiya tpémi. Apê, K:omo tpile nmî dnye

daa ngmidi, ngmênê kî yéli y:oo nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té, Chóó Lémi ngê ndîi kópuni d:uu too, nmo ka tpaépê t:oo. * 12 Kópuni pyodo d:ud:umbiy:e dépê w:ee ngópu, noko yepê, Kî lónté kópu? 13 Pi yilí knî y:oo yi kópu vyi ngópu, ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Kêdê ghéti dmi, mbwaa dé nda ngmê.

Pita u kópu dyuu

14 U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi y:a mê miyó yintómu ghêédí dniye, Pita pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Yélini Njedusalem dmyinê dáâ, yepê, a ka nga a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni dé pyódu, u kakémê nmye n:aa chámêchámê. 15 Yepê, Ala kópu dmye vyi ngmê, Kî tpóknî y:oo mbwaa dé nda ngmê. Yepê, Kêle, ngmênê mbwaa dp:oo ndâ, mu kópu u díy:o doo u dye ghi, kâádí ngê daa ndîi mbóó ghi yedê kuwo. 16 Yepê, Kî tpóknî yi k:ii daa mbwaa yidpî nda, ngmênê kópu kamî nmo ngmêyi t:aa, Njowel wunê kópuni p:uu doo a danê, Chóó Lémi u komo u ngwo mwo a kââ. Yepê, Njowel ngê Chóó Lémi u kópu wunê alanté mwo a d:êê ngê, apê,

17 Dini ghi n:ii ngê tpile yilí yintómu machedê ngê wadí pyodopyodo,

a Ghê Dmi mwiyé wanê dy:ââ,

* 2:4: Njon 14:17; Dpodo 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17 * 2:11: Tpyuu 7:9

pi yilí yintómu yi mênê wa kee.

Nmyi tp:ee dmââdîma y:oo a komo pi knî ye adnyin:aa kapî,

mââwe knî ye yi wóo k:oo a kópu dyuu ana a tpapê dé. *

¹⁸ Yi dini ghi ngê daa kada pini knî ye yi mo a Ghê Dmi wanê dy:ââ,

ngmênê a yoo yintómu knî ye a Ghê Dmi amyenê dy:ââ, yélini a ka adnya a ng:aa.

Yi yéli y:oo a komo y:oo adnyin:aa kapî.

¹⁹⁻²⁰ Mbóo p:uu kópu ndîi yilí anîn:aa d:uud:uu, dyámê mbêmê yinté amyenîn:aa d:uud:uu dé. Yi ngwo dini ghi ngê wêê wa pwii, ndê wa t:aa, dpudu ndîi ngê wa pyódu, kââdí mgêê nkaa vy:o wa ch:iy:e, d:ââ wêê kuu ngê wa pyódu, u kuwó dini ghi ngê pi yilí wanî kpada.

²¹ Yi dini ghi ngê pini n:ii ngê a ka wa vyi, Ngee nédi, yi pini wanî ngee.

²² Pita ngê yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, A kópu dyuu dpî ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî yi lama paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê Yesu yinê a dy:ââ ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê Yesu yinê a wêdêwêdê kwólu, mbwudu yilí u ngwo doo chap. Yepê, Yi kópu nmyi lama ka tóó, mu kópu u díy:o Yesu ngê yi kópu yilí nmyi ngópu doo d:uud:uu.

* ²³ Yepê, Chóó Lémi ngê u dy:oo wunê a châpwo, apê,

Díyo Yesu amî mgîmî ngmê, amî vya ngmê. Yepê, Yi kópu nmyi ntiye ngópu, Yesu nmyi mgîmî ngópu, Lóma tpémi ye nmyi y:ee ngópu, vya ngópu, kîdosi nédê t:ee ngópu. *

²⁴ Yepê, Yesu nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mēdē pyidu ngê. Yepê, Yi dono vy:o mēdē y:ângo, mu kópu u díy:o doo u ntââ pwopwo ngê daapêdoo tpyé. ²⁵ Yepê, King Dépidi ngê Yesu u kópu dyuu wunê alanté a d:êê ngê, apê,

A lama a tóó, A lémi ngê daawa kuwo nê, yinê a ngêêpî nê, dono daangmanê pyw:oo. *

²⁶ Yi kópu u l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê a tóó,

Chóó Lémi n:aa chaa kîgha ngê.

A Lémi, k:omo tpile wanî pw:onu, wanyinê ngee nê.

²⁷ Yélini pw:oo dniye, yi yéli yi vy:o daanyinê kuwo nê, wanyinê ngî nê, tēpē ngē daawa ma nê,

mu kópu u díy:o nyi mu ngmídi a kada nye tóó.

²⁸ A ghê a ka amēnyinê diyédiyé kwolo.

Dini ghi n:ii ngê am:aa m:uu ngi,

a gha mb:aamb:aa ngê am:ii pyódu.

²⁹ Pita ngê Nju tpémi ye yepê, A tidê mbwó yoo. Yepê, Nmî mââwe ndîi Dépidi u kakê mê nmye n:aa chámêchámê. Yepê, Wunê ló dini mwo a pwene, kî kmênê ngópu, awêde kpê ala

* 2:17: Joel 2:28-32 * 2:22: Njon 3:2 * 2:23: Dpodo 4:27-28; 1 Pita 1:20

* 2:25: Psalm 16:8-11 * 2:29: 1 Kings 2:10; Dpodo 13:36

p:aani ka tooó. * 30 Yepê, Chóó Lémi u komo yinê dpîmo a kapî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vyu, yi kópu u lama mb:aamb:aa ngê doo ya, kwo, Nii nedê pi ngmanê ngmidi, yi pini nyoo yi king ngê wa pyódu. Kwo, Ntee nye tooó, yintoo king ngê wa pyódu.

* 31 Yepê, Dépidi u lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, têpê ngê daawa ma, amêdê pyidu. Yepê, U l:êê dîy:o Dépidi ngê yi kópu u ngwo d:êê ngê. * 32 Yepê, Dépidi pini n:ii p:uu doo a danêmbum, yi pini ndêndê ngê Yesu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, nmo yintómu nmî ngwolo knî y:oo kînmî módu, Yesu mêka a pii wo. * 33 Yepê, Chóó Lémi ka mē kee wo, u nkîgh:ê mîmî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. Yepê, Nmî Mî ngê kópuni wunê a vyu, yi kópu u ngwo dê d:uu, Yesu ka chóó u Ghê Dmi dê y:oo, nmo yinê myedê dy:ââ. 34 Yepê, Yesu mbóo p:uu ntee kee wo, Dépidi yintê mēdaa kee wo, ngmênê Dépidi ngê chóó u kópu dyuu alantê wunê a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi a che p:ââ pee ngê chi ya, pi yintómu chi y:enê dé. *

35 Yélini m:uu a l:êê té,

dîyo anî vya té,
nyî yodo u maknopwo wanî yé té.

36 Pita ngê yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Ala kópu ka dmyinê kêlîmî, Yesu pini n:ii kîdosi nedê nmyi t:ee ngópu, yi pini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada kââ.

37 Pi knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, tpéé kópu mî vyi ngópu, yi gha dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, Pita u pyipe knî yi k:ii nipi ye póo dniye, yepê, Nmî mbwó yoo, ló kópu ngmanmî d:uu? Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmo awêde wunê vyîmî. * 38 Pita ngê yepê, Nmyo ngmêngmênté nmyi dono a kuwo tooó, Yesu u pi ngê mbwaa paa nmo kmênêkmênê nmyo, yed:oo nmyi dono mēdaadî ya, Chóó Lémi ngê u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmye wa a kê, chóó u Ghê Dmi nmyi mênê wa kee. 39 Yepê, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmye wa a dy:ââ, nmyi tp:ee dmââdîma yi k:ii, yélini kuughê wunê kwo mye yi k:ii. Yepê, Chóó Lémi ngê yélini wa a ngmidi, yi yéli u yoo vy:o wa kââ, chóó u Ghê Dmi ye wa a dy:ââ, yi mênê wa kee. *

40 Pita ngê pi knî ye daa kópu ngmidi vyu, doo kwunokwuno dé, yepê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini knî y:oo Yesu vya ngópu,

* 2:30: Psalm 132:11 * 2:31: Psalm 16:10 * 2:32: Dpodo 1:4,8; 7:55-56;

1 Pita 3:22 * 2:34: Psalm 110:1 * 2:37: Dpodo 16:30-33 * 2:39: Epeso 2:12-13,17

yi yéli mwo a kuwo tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê daa pêdê kpada nmyine. ⁴¹ Pi yilí Pita ka kélímî mbê dniye, yi yéli dyépi knî y:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa dnye kmênêkmênê dé, pi pyolo yono yono y:a yi wéni ngê Yesu u yoo vy:o ghê dniye. * ⁴² Yi yéli dyépi knî yi p:uu dnyimo ndiye, yi nuw:o dmi ngmidi ngê dpîmo ya, nipi dnyimo ngêpê, nipi dnyimo kmaapî, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain ntee ye y:ângo, yi kópu yinté u nkwo dnyimo d:uud:uu.

Yesu u yoo ntee dnyimo ya

⁴³ Yesu u dyépi knî y:oo mbwudu yilí dnyimo chap, pi yoo yi nyepênyepê u kópu ngê dpîmo pyodopyodo, apu, Kî tpókni y:oo lónté kópu ka d:uud:uu t:oo. * ⁴⁴ Yélini Yesu ka dnyimo kélímî, yi nuw:o dmi ngmidi ngê dpîmo ya, yi tpile noko dnyimo yémî dé. * ⁴⁵ Yi tpile kuwa dnyimon:aa yémî dé, pi knî y:oo ye dnyimon:aa pywupwi dé. Yi tpile knî yi pywuu dnyimo a néne, yi vy:o pinté knî ye dnyimon:aa yémî. ⁴⁶ Dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi dnyimo a wó, yi ngomo k:oo yi ngomo k:oo nté nipi dnyimo pîpî, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpîmo ya, dnyimo numo yeedeyeede, noko dêdnyimo mtíkó, Chóó Lémi dnyimo chaa kîgha. * ⁴⁷ Kuwa tpémi

y:oo apu, K:uuchêm u yoo. Dye ghi yintómu nmî Lémi ngê pi dpîmo ngêêpî dé, u ngwo u kwo dnyimo kélímî, u yoo vy:o dnyimon:aa wowo, u yoo yinté yilí ngê dpîmo pyodopyodo. *

3

Pita Njon y:oo kpâlî kpêê u ngwo pyi ngópu

¹ Wo yintómu knî yi k:oo Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa ngêpê, dini ghi n:ii ngê kâádi t:ono dpîmo wowo, u ngwo dnyimo koko. Wo ngmê ngê Pita pini dê Njon yi ngêpê tédê até yi lee knopwo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpîmo koko, keñe n:ii u pi K:uuchêm u keñe, ² yi keñe nkîgh:ê pi ngmê m:uu ngópu, kpâlî dé kpêê dé. Yi pini dini ghi n:ii ngê mwo a ta, yinté dpîmo ya, kpâlî dé kpêê dé, dêdpîmo m:ii. Dye ghi yintómu yi pini u pyipe knî y:oo dnyimo dnyinêdnyinê, yi keñe nkîgh:ê dnyimon:aa yiyé. Yélini ngêpê tédê dnyimo koko, yi kpâlî kpêê ngê ndapî ye dpîmo dmyinê. * ³ Dini ghi n:ii ngê yi kpâlî kpêê ngê Pita pini dê Njon m:uu doo, yepê, Ndapî a ka ngma a kê nyoo. ⁴ Até yidpîmo y:enê, Pita ngê kwo, Ngî m:uu nyédi. ⁵ Wod:oo ye até yi vyyu wo, apê ngmênê, Tpile a ka ngmê wuné kuwo ngmê. ⁶ Pita ngê kwo, Ndapî

* 2:41: Dpodo 4:4; 5:14

* 2:43: Dpodo 5:11-12

* 2:44: Dpodo 4:32-35

* 2:46: Luukí 24:53

* 2:47: Dpodo 6:7; 11:21,24

* 3:2: Dpodo 14:8

a ngópu daa tóó, ngmênê kópuni a mênê a tóó, vyílo nga yinînê kuwo. Kwo, Yesu Kédisu Nasalet pi u pi ngê n:aa ghêêmî kapî ngi. * 7 Kwo, Gh:êédé. Wod:oo u wéni pee kele, ghêêmî kââ. Yi dini ghi ngê yi pini yu nd:oo dê wêdêwêdê ngê pyaa knopwo, mbêka wo, ghêêmî ghê wo, wod:oo doo paa. 8 Wod:oo yi pini Pita pini dê Njon yi p:uu kele, Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi mê kee dniye. Yi ngomo k:oo doo m:ii, doo mbêka, Chóó Lémi modoo chaa kîgha. 9-10 Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mya ngópu, apê, Kí kpâlî kpêê. Apê, Dye ghi yintómu K:uuchêm u keñe t:âmo kîdpîmo yââyââ, pi knî ye yi dpîmo ndapî dmyinê. Apê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê mêka m:ii, Chóó Lémi myeka chaa kîgha. Apê, Kí lónté kópu? Apê, Lukwe u ngwo ngmêdê pyódu?

Pita ngê kpâlî kpêê p:uu kópuni vyu

11 Pita Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi kêlê kele, yi kêê dê mgîmî doo. Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ghi ngmê yi lee dniye, u pi Solomon u ngomo ghi. Yi kêlî ghê pi yintómu a da wo, Noko yepê, Vyuw! Apê, Kí tpódu y:oo kî pini lónté dê pyi ngmê? 12 Pita ngê yoo dini ghi n:ii ngê módu, yepê, Yisíléli tpémi. Yepê, Lukwe díy:o nmye liya té? Yepê, Lukwe díy:o nmye

y:enê nyo? Yepê, Daa nyi chóó nyi wêdêwêdê ngê dnye pyi. Yepê, Daa nyi chóó nyi l:êê ghi u díy:o kî pini dê pyiyé. 13 Yepê, Kêle. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê dê pyi. Yepê, Nmî yâpwo njini, pini n:ii ka nmî kn:ââ Epílaham dpîmo a ngêpê, tp:oo Yisak u kwo myedpîmo a ngêpê, Njakóp u kwo myedpîmo a ngêpê, yepê, pini n:ii ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yepê, yi yâpwo ngê ala pini yinê dê pyi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, A dpodo pyu Yesu u pi ndîi ngê paa pyaa we. Yepê, Yi pini nmyi mgîmî ngópu, Paléti ka nmyi y:ee ngópu. Yepê, K:omo tpile Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, yepê, ngmênê nmyi mb:ii ngópu. * 14 Yepê, Yesu ngê Chóó Lémi mu ngmîdi u dnye doo nyêm, kópu dono daangmê d:uu ngê, ngmênê u wépi nmyi pwaa ngópu, Paléti ka nmyi vyi ngópu, kwonye, Yesu vya ngi, Mbadapas pw:ii ngi. 15 Yepê, Mbadapas pi vyee pyu, yi pini nmyi pw:ii ngópu, Ghê u Kn:ââ nmyi vya ngópu. Yepê, Nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mēda pyidu ngê. Yepê, Yi kópu nmî chóó nmî módu. * 16 Yepê, Vyílo yi Yesu u wêdêwêdê mbêmê ala kpâlî kpêê dnye pyi. Yepê, Kópuni dmye m:uu ngmê, kópuni nmyi lama a tóó, yepê, yi kópu Yesu u pi ngê dnye d:uu, mu kópu u díy:o u kwo nye kêlîmî mo.

* 3:6: Dpodo 3:16; 16:18

* 3:13: Ex 3:6,15; Luukî 23:13-25

* 3:15: Dpodo 2:32; 5:30

Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala pini nmyi ngópu dê pyiyé. Yepê, Nmyo yintómu kîdmye m:uu ngmê.

17 Yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini knî yi k:ii Yesu nmyi vya ngópu, nmyi lama dêpwo ya, Yi pini Chóó lémi ngê a ngmidi ngê. * 18 Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê yinté kópu a vyi ngópu, apê, Dîyo Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmidi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinté ntiye ngê. * 19-20 Yepê, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, yed:oo nmyi dono yintómu wa chedê, mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo, Yesu amyedê dy:ââ, pini n:ii nmyi l:êê dîy:o a ngmidi ngê. 21 Yepê, Mbóó p:uu a tóó. Yepê, Kópu yintómu n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a vyi tumo dini ghi n:ii ngê wa pyaa dmi, yepê, Yesu dyámê mbêmê u ngwo wa a diyé. 22 Yepê, Mósisi ngê ala kópu a vyu, apê, Nmî Lémi nmî yâpwo ngê ntee a ngmidi noo, nê ntee pini nmyi vy:oo mu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ. U dnye ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ng:aa. * 23 Pini n:ii ngê yi pini u dnye daadí nyêm, yi pini Chóó Lémi ngê u yoo vy:oo wa a pw:ii, wamye kpada. 24 Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî,

kn:ââ Samuwel, nkoo nmo, yi komo kapî pyu yintómu nmî dye ghi p:uu dnyimo a danê. 25 Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a vyi tumo, yi kópu nmyi vy:oo a pyodopyodo té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epîlaham pini dê Chóó Lémi a numo kââdí doo, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nii íedê pi ngmê ngê dyámê mbêmê pi yintómu wa ngee té. * 26 Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ka a dpodo kwólu, nmye mwiye a dy:ââ ngê, yinê wa ngee nmyo, nmyi l:êê ghi dono knî yi vy:oo yinê amyedê y:ee nmyo.

4

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita pini dê Njon u ngwo kóté kalê dumo

1 Pita pini dê Njon y:oo pi knî ye danêmbum ghêlí k:ii dêpê kêlí ngópu, kpêê yiyé pyu yoo, Sadyusi yoo, Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u k:ii y:i u ngwo taa dniye. 2 Yi yéli nod:e dniye, Pita pini dê Njon ye, mu kópu u dîy:o yi pini dê y:oo pi knî ye dpîmo tpaépê, yipu, Yesu kí pwene, kîmêdê píi wo. Sadyusi knî y:oo noko vyi ngópu, apê, Lukwe dîy:o kí pini dê y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. Apê, Yinté daa tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nod:e dniye. 3 Wod:oo yi pini pyile knî mgîmî tumo, mbwa k:oo kalê tumo, mu kópu u dîy:o apê, Mgídí wunê ghayghay.

* 3:17: Luukí 23:34; 1 Tim 1:13
* 3:25: Gen 22:18; Nkal 3:8

* 3:18: Luukí 24:27 * 3:22: Deut

Apê, Mââ wanmî kóté kalê té.
 * 4 N:ii knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, yi yéli yi vy:o yilí u kwo kêlímî mbê wo. Yesu u yoo ndíi ngê u ngwo pyodo, mââ yintómu limo yono yono y:a. (5,000) *

5-6 Womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, mââwe ndíi yoo, dêêpî pyu yoo Njedusalem mênê wó, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndíi Anas u yoo knî yi k:ii, myenté Kayapas, Njon pini dé Aleksándê mye yi k:ii. 7 Yi yéli y:oo Yesu u dyépi dé kóté kalê dumo, yepê, Angênté dpî d:uu ngmê? Yepê, Ló wêdêwêdê mbêmê dpî d:uu ngmê? Yepê, N:uu u pi ngê dpî d:uu ngmê? * 8 Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pita a nt:ee ngê, yepê, A léma, nmî kada pini yoo. 9 Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi lama yaa we, kpâlí kpêê nanê pyi, kópu mb:aa n:uu ngê u ngwo d:uu, apii? 10 Yepê, Nmyi lama choo ya, Yisíléli tpémi yintómu yi lama mye choo ya, Yesu Kédisu Nasalet pi, pini n:ii kídosi íedê nmyi t:ee ngópu, Chóó Lémi ngê mêda pyidu ngê, yi pini u wêdêwêdê mbêmê, u pi mbêmê ala kpâlí kpêê nyi pyi. Yepê, Ngí m:uu yó, mb:aamb:aa ngê mêka m:ii. * 11 Yepê, Vyílo Yesu p:uu ala kópu wunê a d:êê ngópu, apê,

Yi pââni nmyi kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyílo mēyi pyodo.

* 12 Yepê, Yesu mu ngmidi nmî mbwámê. Yepê, Dyámê mbêmê pi yilí yi vy:o Chóó Lémi ngê pi mu ngmidi a ngmidi ngê, u ntââ yinê wa ngee nmo. *

13 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo, apê, Á! Apê, K:omo tpile daa ndiye pyu ndíi dê, ngmênê doo kede knopwo, nmo ka danêmbum mo. U kuwó dini ghi ngê a w:ee ngópu, apê, Kí pini dê Yesu p:uu dpímo ya. 14 Yed:oo kópu mēdaa vyi ngópu, mu kópu u díy:o Pita pini dê Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi nkígh:ê m:uu ngópu. 15 Wod:oo yi pini pyile knî kuwa mwiyé mē dy:ââ tumo. * 16 Noko yepê, Lukwe y:e ngmanmî md:o? Noko yepê, Njedusalem pi yintómu yi lama a tóó, Wu pini dê y:oo mbwudu ngmê chaa ngmê. Noko yepê, Doo u ntââ daanmî vyi, A k:omodanê mo. 17 Noko yepê, Ala kópu ndíi ngê kíngê pyódu, mwada y:i kíngê ní. Noko yepê, Wu pini dê ye paa kwódu koo, pi knî ye Yesu u pi mēkíngê vyi ngmê. * 18 Wod:oo yi pini pyile knî a dyé tumo, Pita Njon ye yepê, Kí tpódu. Yepê, Yesu u pi ngê pi kudungmê ndiye kalê ngmê. 19 Pita Njon y:oo yepê,

* 4:3: Dpodo 5:18 * 4:4: Dpodo 2:41; 5:14 * 4:7: Mát 10:19-20 * 4:10: Dpodo 3:6,13-16 * 4:11: 1 Pita 2:4,7 * 4:12: Njon 14:6 * 4:15: Njon 11:47 * 4:17: Dpodo 5:28-29,40

Nmyi chóó dpî vyi yó, nmyi dnye dmi ayiny:oo nyêm, ó Chóó Lémi u dnye ayiny:oo nyêm. ²⁰ Yepê, Kópuni nyinê m:uu too, kópuni nyinê ny:ee too, pi knî ye vyîlo y:ee tpapê té, ye danêmbum daanyi yé. ²¹ Nju tpémi yi kada pini knî y:oo d:ud:umbiy:e ye kwódu ngópu, yed:oo mê kalê tumo. Doo u ntââ daapê kpada dumo, mu kópu u dîy:o pi yilî yintómu yi lama doo ya, Kí tpódu y:oo kpâlî kpêê y:oo pyi ngmê, Chóó Lémi u ngwo dnye chaa kígha. ²² Yi kpâlî kpêê mââwe ndîî, u m:ââ podo y:a ka mê mbêpê wo.

Yesu u yoo Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê

²³ Pita Njon kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê kalê dumo, Yesu u yoo vy:o mê diyé knopwo, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo kópuni ye vyi ngópu, yi kópu Yesu u yoo knî ye mîmî vyi ngópu. ²⁴ Yi yéli y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi ka dnye ngêpê, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mbóó dyámê ntii nyi l:âmo too, tpileni y:i a pyede m:ii l:âmo too. ²⁵ Kwo, Nmî kn:ââ Dépidi m:uu doo a dpodo, ñyóó Ngê Dmi ngê yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Kn:aa dyámê tpémi lukwe dîy:o Chóó Lémi ka a nod:enod:e nyédi?

A Lémi u pwele lukwe dîy:o a châpwo ngópu?

Dpî dêê dmi. *

²⁶ Dyámê u kada pini yoo nipi dpo wó,
u yi y:e a kwo yédi,

Chóó Lémi p:uu nmî l:êê,
pini n:ii a ngmidi ngê, p:uu myenmî l:êê.

²⁷ Kwo, Yi kópu ndêndê ngê pyodo, dini ghi n:ii ngê Helodi pini dê Pontiyas Paléti y:oo a kââdí ngópu, Yisîléli tpémi kn:aa dyámê tpémi mye yi k:ii myedê kââdí ngópu, Yesu u ngwo mb:ii ngópu. Kwo, K:omo tpile nyinê ngmidi ngê, m:uu doo dpodo, kn:aa pini p:uu dêpwo dpodo, ngmênê mye mb:ii ngópu. *

²⁸ Kwo, Yi kópu d:uu ngópu, mu kópu u dîy:o wunê nyinê vyu, anye, Yi kópu dîyo wa pyódu. * ²⁹ Kwo, K:omo tpile kada pini knî y:oo nmo dê kwódu ngmê, nkîngê nmî mênê a ngini, a ngee nmédi, ngópu dyuu pi knî ye anmîn:aa tpapê. * ³⁰ Kwo, Ngwêdêwêdê mbêmê pi yilî dpî pyi ngi, dpî ngee nmédi, yed:oo ñmodo pyu mb:aa Yesu u pi ngê mbwudu yilî anmî chap.

³¹ Dini ghi n:ii ngê ngêpê a kéli ngópu, kwéli dnye ngêpê, yi ghi doo ghêdê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi gha dmi a nt:ee ngê, yed:oo dèdnyimo nkîngê, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye mèdnyimon:aa tpapê.

Yesu u yoo y:oo yi tpile noko u ngwo dnyimo yêêpî

* 4:25: Psalm 2:1-2

* 4:27: Luukí 23:7-11

* 4:28: Dpodo 2:23

* 4:29: Epeso 6:19

³² Yesu ka yélini dnyimo ng:aa, yi gha dmi mu ngmidi, yi nuw:o dmi mu ngmidi. Pi ngê daa vvu, Ala a mo a tpile, ngmênê tpileni yilî yi ngópu dpîmo ya, noko dnyimo yêêpî.

* ³³ Yesu u dyépi knî y:oo pi knî ye dnyimon:aa tpaépê, yipu, Ndêndê ngê Yesu ka a pii wo, nmî chóo nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. Chóo Lémi ngê dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap. ³⁴ Yesu u yoo vy:o pinté dêpwo kwo, mu kópu u díy:o yélini yoo yi chóo yi têtê ghi dnyimo ya, ó yi ngomo dnyimo kwo, kuwa tpémi y:oo yi tpile yilî ye dnyimo pywupwi dé. * ³⁵ Yélini knî y:oo ndapî yinté dnyimo kmênêkmênê, yi ndapî dyépi knî ye dnyimo yémî, yi ndapî p:uu nipi mênnyimo kmaapî. ³⁶ Lipi u tii nêdê pini ngmê ngê yinté kópu ngmê d:uu ngê, u pi Njósép. Yi pini Saipîdis pyodo. Dyépi knî y:oo yi pini u pi ntaa ngópu, apê, Mbanapas (u nt:u kópu, dêêpî pyu mb:aa). * ³⁷ Yi pini ka kn:aa pini ngmê ngê u têtê ghi pwila ngê, wod:oo Mbanapas ngê yi ndapî dyépi knî ye a núwo, ye mî y:ângo.

5

Ananayas cha dyépi knî ye u ngwo my:aayede mbê knopwo

¹ Pi ngmê u pi Ananayas, u kpâm u pi Sapada. Yi têtê

ghi kn:aa pini ngmê ka y:ee ngópu, ye pwila ngê. ² U kpâm k:i ndapî knî ngmê mgîpa kalê ngópu, Ananayas ngê woni knî dyépi knî ye núw:o too, ye mî y:ee too, yepê, Ala a têtê ghi u pywuu. * ³ Pita ngê kwo, Ananayas. Kwo, Lukwe díy:o Setan ngê nga dê nt:ono, nga yinê dê vyi, Chóo Lémi u Ghê Dmi u ngwo chi dóo. Kwo, Lukwe díy:o ñêpê ghi u pywuu knî m:uu chi mgîpa kwolo. * ⁴ Kwo, Têtê ghi ñyóó ñêpê ghi, u pywuu nyinê ngópu, ndapî nye ñapî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ndapî knî ngmê muchi mgîpa kwolo, lukwe díy:o nmo chi vyi, Ala a têtê ghi u pywuu d:ud:umbiy:e. Kwo, Daa nmo nye k:omodanê, ngmênê Chóo Lémi ka nye k:omodanê. ⁵ Dini ghi n:ii ngê Ananayas ngê yi kópu nyongo, wod:oo a vyóó wo, yed:oo y:i pwene. Noko yepê, K:omo tpile Ananayas ngê tumu kópu yi d:uu, ngmênê nmî Lémi ngê da m:uu. Noko yepê, Pi ngê dono kópu kîngmê d:uu. Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye. ⁶ Pi mgémî yoo ngma a loo, ntóo mî kwede ngópu, dnyinê ngópu, mî kmênê ngópu.

⁷ Kâadî liy:aa pyile mî loo, Ananayas u kpâm yi ngomo k:oo u nkwo ta. U lama dêpwo ya, Moo kêdê pw:onu. ⁸ Pita ngê kwo, Mumdo, kwo, têtê ghini dpî y:ee ngópu,

* 4:32: Dpodo 2:44 * 4:34: Dpodo 2:45 * 4:36: Dpodo 11:22-26; 13:2-3

* 5:2: Dpodo 4:34-35 * 5:3: Njon 13:2; 1 Kódin 12:8

ala d:ud:umbiy:e u pywuu? Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, kwo, ye d:ud:umbiy:e yi têpê ghi u pywuu. ⁹ Pita ngê kwo, Lukwe dîy:o moo k:ii nmî Lémi u Ghê Dmi dpî dóo ngmê? Kwo, Wunê u Ghê Dmi ngê até da pywálf dp:o. Kwo, Pini n:ii knî y:oo moo dé kmênê ngmê keñe t:âmo ngee wee, ñóó mye kmênêkmênê ngmê. *

¹⁰ Wod:oo yi pyópu y:i myedê vyóó wo, mye pwene. Pi mgêmî yoo a lee dniye, ntóó yi m:uu ngópu, apê, Atémya pw:onu. Wod:oo mye dnyinê ngópu, u moo u nkîgh:ê mî kmênê ngópu. ¹¹ Yesu u yoo yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, pi woni knî y:oo myeyi ny:ee ngópu, mye nkîngê mbê dniye, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

Dyépi knî y:oo pwop-wokopwe yilí u ngwo dnyimo pyipyi

¹² Dyépi knî y:oo pi knî yi ngópu mbwudu yilí dnyimo chap. Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo, ngomo ghi ngmêdoo ya, u pi Solomon u ngomo ghi. Yesu u yoo yintómu yi ngomo ghi k:oo nipi dnyimon:aa a wó. *

¹³ K:omo tpile kuwa tpémi y:oo Yesu u yoo dnyimo chaa kîgha dé, noko yipu, K:uuchêm u yoo, ngmênê ye dnyimo nkîngê, yi ngomo ghi k:oo dédnyimo koko, yi

vy:o dédnyimon:aa wowo, apu, Ngmanmî pw:onu. ¹⁴ Ngmênê woni yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu ka ndéndê ngê kélímî mbê dniye, u yoo vy:o u ngwo ghê dniye, Yesu u yoo ndîi ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

¹⁵ Dyépi knî y:oo kópuni dnyimo d:uud:uu dé, yi kópu knî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo mbii pyu yoo dnyimo dnyinêdnyinê dé, maa p:uu yi ngmîtédmî yedê dnyimon:aa yiyé dé, apu, Pita dini ghi n:ii ngê pêdê lee we, u kââ mbii pyu knî yi pwo paan:aa kée ngê, u ngwo paa pyiyé dniye. ¹⁶ Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi p:aani tpémi y:oo yi mbii pyu yoo Njedusalem dnyimo a ñeñe dé. N:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, Njedusalem myednyimo a ñeñe dé. Dyépi knî y:oo yi yéli yintómu dnyimo pyipyi dé. *

Dyépi yoo u ngwo kpaka tumo

¹⁷ Yi dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndîi, u pyipe yoo Sadyusi yoo yi k:ii Yesu u dyépi knî ye ñ:ee kaa ngópu. *

¹⁸ Wod:oo Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yi yéli y:oo dyépi yoo mîné mgîmî tumo, ñuw:o tumo, mbwa k:oo mî kalê tumo. ¹⁹⁻²⁰ Yi mgîdí ngê, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê mbwa keñe ye kpêmî ngê, dyépi yoo kuwa pw:ii too, yepê, Chóó Lémi u ngomo

* 5:9: 1 Kódin 10:9; 12:8 * 5:12: Dpodo 2:43; 14:3 * 5:16: Mak 6:56; Dpodo 19:11-12 * 5:17: Dpodo 4:1-3,6

mbwa kalê ngmê k:oo dmyinê lêpî, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dmyinên:aa danê. *
 21 Dyépi knî y:oo u dnye ny:ee ngópu, yi wa wo, wod:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dnyen:aa danêmbum.

U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pyipe knî yi k:ii Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Yesu u yoo mbwa k:oo nye pw:ii tóó, nmo a núw:o tóó. 22-23 Yi yéli dini ghi n:ii ngê taa dniye, mbwa yi kpêmî ngópu, apê, Pi u chií daa kwo. Wod:oo mê diyé dniye, Nju tpémi yi kada pini knî ye mdoo núw:o ngópu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mbwa chedê dpî taa dmi, keñe kuwo ngmê dpî m:uu, d:ê, Mbwa t:âât:ââ pyu dê mu kwo mo. Yepê, Mbwa keñe dini ghi n:ii ngê dpî kpêmî, mbwa k:oo pi dp:oo módu. 24 Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii yi kópu dépê w:ee ngópu, noko yepê, Lukwe ngê dê pw:ii té? Noko yepê, Dîyo lukwe nmo angmê pyódu? 25 Pi ye ngma até yedê loo, yepê, A léma. Yepê, Pini n:ii yoo mbwa k:oo munmyi km:êê t:oo, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêmînê wee, pi knî ye mînê dêêpî té. 26 Wod:oo Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u lede knî yi k:ii lee dniye, dyépi yoo mê

nya tumo. Daa gheteghete ngê nya tumo, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dniye, apê, Pi knî y:oo chêêpî ngê wa vya nmo.

27 Dyépi yoo Nju tpémi yi kada pini knî ye núw:o tumo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê yepê, Kî tpóknî. 28 Yepê, Yesu u pi tpapê nmye munmî kwódu ngê, ngmênê Njedusalem wope wope u pi yi nuwo kîdmye kalê ngmê. Yepê, Pi knî ye nmye tpapê ngópu, yenmyimo, Nmî kada pini yoo kn:ââ dé, Yesu y:oo vya ngópu. * 29 Pita u pyipe knî yi k:ii kada pini knî ye yepê, Daa yoo yi dnye dmi yinmo nyêm, ngmênê Chóó Lémi u dnye vyílo yinmo nyêm. 30 Yepê, K:omo tpile Yesu nmyi vya ngópu, kídosi ñedê nmyi t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, yâpwoni ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yi yâpwo ngê mêtê pyidu ngê. 31 Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu dini ghi n:ii ngê a pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê, nmî kada kââ, nmî mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, Yisiléli tpémi yi maa yinê a yó, u yi u ngwo a kwo, Yi dono mwiyé kée téne, ala máádi u ngwo pêtê kalê y:e, Chóó Lémi yi dono p:uu mêtâapíchoo nuw:o. * 32 Yepê, Yi kópu yilí ndêndê ngê nmî chóó kînmî módu. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu myewunê kêmakêma, mu kópu u dîy:o daa Yisiléli tpémi

* 5:19-20: Dpodo 12:7-10
 1:20; Hipîlu 12:2

* 5:28: Dpodo 4:18-19; Mát 27:25

* 5:31: Epeso

yintómu ye Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi a dy:ââ ngê, ngmênê Yesu u yoo mu ngmidi u Ghê Dmi ye a dy:ââ ngê, yélini y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmi ngmê. *

³³ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, dyépi knî ye nod:e dniye, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. ³⁴ Ngmênê pi yi vy:o ngmê ghêêdí wo, u pi Nkamaliyel. Yi pini Pádisi yoo yi vy:o pini ngmê, pi knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê, pi knî y:oo u nkwo dnyimo chââchââ. Yi pini ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu knî ye yepê, Yesu u dyépi yoo mwiyé mê pw:ii tóó. Wod:oo kuwa pw:ii tumo. ³⁵ U kuwó dini ghi ngê Nkamaliyel ngê kada pini knî ye yepê, Yisiléli tpémi. Yepê, Kî tpókni ghêli k:ii nangê vya té. ³⁶ Yepê, M:ââ pyolo y:a d:uu lê, pi ngmê ngê u pi ndî ngê chóó doo pyépi, yi pini u pi Táyódas. Yepê, K:omo tpile pi podo yono y:a yi Táyódas dnye yâmuyâmu, dini ghi n:ii ngê yi pini mî vya ngópu, u yoo mbêpê wo, yi kópu dmi machedê ngê pyodo. ³⁷ Yepê, Myenté, yepê, u kuwó dini ghi ngê, pi u kpââ u dye ghi ngê, pi ngmê ngê u yoo myedê danê ngê, u pi Njudas, Nkálili pi. Yepê, Yi pini dini ghi n:ii ngê vya ngópu, u yoo mye mbêpê wo. ³⁸⁻³⁹ Nkamaliyel ngê

yepê, Yesu ngê u yoo myedê danê ngê, mye pwene, u yoo wamye mbêpê dmi. Yepê, Chóó Lémi ngê daadî ngêêpî dé, ye yi kópu dmi machedê ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê adî ngêêpî dé, ye doo u ntââ yi kópu dmi daanmyi chedê ngmê. Yepê, Nmyi lama daa tóó, Kî tpókni n:uu p:uu a dpodo té. Yepê, Doo u ntââ daanmyi vya t:oo. Yepê, Chóó Lémi p:uu kîdmyemê d:uu.

⁴⁰ Kada pini knî y:oo Nkamaliyel u dnye ny:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu u dyépi yoo nya tóó, al:ii a núw:o tóó, yedê dmi ngê dpî kpaka tóó. Wod:oo núw:o tumo, mî kpaka tumo. U kuwó dini ghi ngê kada pini knî y:oo Yesu u dyépi knî ye yepê, Yesu u pi ngê ndiye ngê kêê namungê t:oo. Wod:oo dy:ââ tumo. * ⁴¹ Yesu u dyépi yoo yi lama ala kópu yi yaa wo, Chóó Lémi ngê yinê da vyi, apu, Kî a yoo mb:aamb:aa. Apu, K:omo tpile wa kpaka t:oo, ngmênê Yesu u dpodo daawa kalé ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo. * ⁴² Dye ghi yintómu dyépi yoo pi knî ye dnyimon:aa dêêpî, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ó p:o p:o. Pi knî ye Yesu p:uu kópu mb:aa y:i ye dnyimon:aa tpapê dé, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini p:uu dnyimon:aa

* 5:32: Dpodo 1:8 * 5:40: Dpodo 4:18 * 5:41: Mát 5:10-12; 1 Pita 4:13

* 5:42: Dpodo 17:3

danêmbum. *

6

Ndapî yêêpî pyu pyudu yi danêmbum

¹ Dyépi yoo Yesu p:uu yélini ye dnyimon:aa danêmbum, woni knî Yesu ka kêlîmî mbê dniye. Yi yéli Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Yesu u yoo yinté ndîi ngê doo pyodopyodo. Yesu u yoo vy:o woni knî Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, woni knî Nju dnye ngê dnyimo mbumu. Yi yéli yi kêlî dîdîpwódu ngmê ghê wo, mu kópu u dîy:o n:ii dé Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, yi yéli y:oo woni knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kuknwe yoo mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe t:oo, ngmênê nmî kuknwe yoo dnyinté nmyinê wopwe t:oo? ² Yi kópu u l:êê dîy:o dyépi knî y:oo Yesu u yoo yintómu nipi a danê ngópu, yepê, Doo u ntââ pi knî ye Chóó Lémi u kópu tpaépê daanmî yé, doo u ntââ ndapî nmî chóó kuknwe knî ye daanmî yêêpî. ³ Yepê, Nmî tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmyi vy:o pi pyudu a pyw:ee yó, n:ii dé Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê da nt:ee té, n:ii dé yi nuw:o mbêmê a nuw:o té. Yepê, Yi yéli ndapî yêêpî u kada pini ngê anmî pyódu té. ⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê nmî chóó dpodo mu ngmidi ayinmî dódó, Chóó Lémi ka ngêpê, pi knî ye u kópu dyuu tpaépê. ⁵ Yesu u yoo y:oo yi kópu dini ghi

n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, wod:oo pi pyudu a pyw:ee ngópu, Stipen ngmê, pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e dpîmo kêlîmî, pini n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee ngê, Pilipi myomo, Pîdokodos pyolo, Nikano podo, Timon limo, Pamenas wono, Nikólas pii, Antiyóka pi, pini n:ii Nju pi ngê chóó mî pyodo. ⁶ Yesu u yoo y:oo yi pini pyudu knî dyépi knî ye a núw:o tumo, dyépi knî y:oo yi kêê dmi yi mbêmê yé tumo, Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi dpodo u kada pini ngê u ngwo pyódu tumo. * ⁷ U kuwó dini ghi ngê yélini Chóó Lémi u kópu ka dnye kêlîmî, Njedusalem, yi yéli doo kaakaa, ndîi ngê doo pyodopyodo. Kpêê yiyé pyu yilî yi kópu ka mye kêlîmî mbê dniye, Yesu u yoo vy:o mye ghê dniye. *

Stipen u ngwo mgîmî ngópu

⁸ Chóó Lémi ngê Stipen mb:aamb:aa ngê doo a ngêêpî, u wêdêwêdê ndîi ngê pyódu ngê, pi knî yi vy:o mbwudu yilî dpîmo chap. ⁹ Ngmênê Nju tpémi yoo ngmê u kwo dnye kwopwepe, yi yéli yi pi dmi, Lipîtini. Woni yoo Sadéni a ndê dniye, woni yoo Aleksándîdiya a ndê dniye. Nju pi knî ngmê yi vy:o ghê dniye, woni yoo Silisiya a ndê dniye, woni yoo Esiya a ndê dniye. Yi yéli yintómu Stipen ka dnye kwopwepe. ¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê

* 6:6: Dpodo 13:3 * 6:7: Dpodo 16:5

Dmi ngê Stipen ka nuw:o mb:aa y:ângo, wod:oo kwop-wepe têtê Stipen mbodo mudu y:i yaa wo, yi yéli dêê dniye, Stipen dêpê vy:oo ngópu. * ¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngmê knî ye ndapî y:ee ngópu, wod:oo yi yéli y:oo ala kópu k:omo ngê vyi ngópu, Nju tpémi ye yepê, Stipen ngê dono kópu knî ngmê kêdê vyi, Chóó Lémi pini dê Mósisi yi p:uu. * ¹² Yi kópu u mdoo dini ghi n:ii ngê a núw:o ngópu, yi kópu ngê Nju tpémi yi kada pini yoo yi némi dmi dyênê ngê, dêêpî pyu yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, wod:oo Stipen ka lee dniye, ngîmî ngópu, Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, Stipen a ngî ngópu, yi ngîma mî kaa ngópu. ¹³ N:ii dé y:oo Stipen yipe ngópu, Yi yéli kóté têtê myeda núw:o tumo, yi yéli y:oo yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u ngomo p:uu dono kópu yilí ka a tpapê ngê, dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, yi dêêpî kópu knî yi p:uu dono kópu yilí myeka a tpapê ngê. ¹⁴ Yepê, Ala kópu nmî ngêêdî kî vyu, Yesu Nasalet pi ngê Chóó Lémi u ngomo wa a vy:oo, l:emi ghi n:ii Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye y:ee too, yi l:emi ghi wa ngmêê té. ¹⁵ Pi yilí yintómu y:oo Stipen dnye y:enê, apê, Kî pini kwodo ng:oo dmi kêdê tpâlí, ka dnyednye. Enjel kwodo ng:oo dmi ntee, Stipen

kwodo ng:oo dmi yinté mye pyodo.

7

Stipen Epîlaham p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹ Kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ngê Stipen ka kwo, Kópuni dê vyi ngmê, yi kópu mumdoo ndê kópu? ² Stipen ngê yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ Epîlaham Mbápileon Wee u kwo doo a ya, Chóó Lémi ngê chóóchóó u kwo a kêma ngê, pini n:ii yâpwo, u pi ndîi. Yepê, Chóó Lémi ngê kwo, Nyoo a kuwo ngi, nyámê pee myedê kuwo ngi. * ³ Kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu chi lèpî, ghi n:ii nga nîmo kêmakêma, y:i dpî lili. ⁴ Yepê, Wod:oo Epîlaham ngê Mbápileon wee a kuwo ngê, Halan loo, yi doon:aa ya. Yepê, Epîlaham u mî dini ghi n:ii ngê pwene, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ala dyámê pee p:uu u ngwo mêda núwo, awêde kwéli nmo pyede. ⁵ Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka têtê ghi daangmê y:ângo, têtê ghi tp:oo u kwo myedaa y:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka ndêndê ngê a vyu, kwo, Mu dini ghi ngê ala dyámê pee nga wanê kê, mwada dini ghi ngê ala dyámê pee nyoo knî yi têtê ghi ngê amyedîn:aa ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê

* 6:10: Luukí 21:15 * 6:11: Mát 26:59-61 * 7:2: Gen 11:31-12:7

Chóó Lémi ngê Epîlaham ka yi kópu ndêndê ngê vyu, yi ngwo Epîlaham tp:oo dêpwo ya. * ⁶ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo dini ghi n:ii ngê wamî ch:aa, kn:aa dyámê pee mbêmê adnyin:aa ya, wop adnyin:aa dpodo, pi knî y:oo yi adnyin:aa kpakakpaka dé, dono ngê adnyin:aa ya, m:ââ podo yono y:a. * ⁷ Kwo, Ngmênê u kuwó dini ghi ngê yélini yi p:uu wop adnyin:aa dpodo, yi yéli wanî kpada, nyoo yi vy:o wanê pw:ii, ala dyámê pee mbêmê wanê núw:o té, al:ii a ka adnyin:aa kpêê yiyé, a ka amyednyin:aa a ngêpê. ⁸ Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka yi kópu a vyu, u kuwó dini ghi ngê a numo kââdî doo, kwo, Awêde dî ngmidi ngi, nyoo ka mb:aamb:aa ngê amy:aa a vyuwo. Kwo, A l:ii m:uu alanté dpî ténì, mî njini too dpî chepwe, myenté nyoo vy:o mââ yintómu knî yi p:uu a l:ii yinté my:oon:aa kaa we. Kwo, Pini n:ii p:uu a l:ii adî ya, yini ka ana a vyuwo. Stipen ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê Epîlaham tp:oo Yisak ta, wo wáali mî loo, Epîlaham ngê Chóó Lémi u l:ii tp:oo p:uu u ngwo t:ângo. Yepê, Myenté, yepê, Yisak mye tpamê wo, tp:oo Njakóp p:uu Chóó Lémi u l:ii mye t:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Njakóp myimî tpamê wo, Chóó Lémi u l:ii

tp:oo y:a mê miyó knî yi p:uu mye t:ângo. *

Stipen Njakóp tp:oo y:a mê miyó yi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

⁹ Yepê, Njakóp tp:oo knî y:oo yi mbwó Njósép ka ní:ee kaa ngópu, wod:oo mgîmî ngópu, kn:aa pini knî ye y:ee ngópu. Yepê, Yi yéli y:oo Njósép u mbwó knî ye pwila ngópu, Yichip núw:o ngópu, pi ngmê ngê ye pwila ngê, yi pini p:uu wop doon:aa dpodo. * ¹⁰ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Njósép yi doo a ngêêpî, k:omo tpile dono kópu yilí u ngwo pyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê yi dono chedê too. Yepê, Chóó Lémi ngê Njósép u nuw:o ndîi ngê pyódu ngê, Yichip tpémi yi king Pééló ka pi mb:aa ngê pyódu ngê, wod:oo Pééló ngê Njósép u che p:ââ pee ngê pyódu ngê. * ¹¹⁻¹² Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Njósép myedê ngópu, u lama kwólu, kwo, Mu dini ghi ngê kââdî ndîi angmê kee, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté wa chedê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Njósép ngê witi a danê ngê, king u ngomo knî yi k:oo doo a ghada. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi kee wo, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté chedê ngê, yi yéli y:oo dómudómu a pyw:ee ngópu. Yepê, Doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo nté daapêdê pyw:ee ngópu, ngmênê Yichip

* 7:5: Gen 17:8   * 7:6: Gen 15:13-14; Ex 3:12   * 7:8: Gen 17:9-14; 21:4

* 7:9: Gen 37:11,28; 39:21-23   * 7:10: Gen 41:37-44

tpémi y:oo Njósép ka witi dnyimon:aa pywupwi. Yepê, Njósép u mî Njakóp ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, tp:oo yoo Yichip dy:ââ too, Njósép ka dnyen:aa witi pywupwi, ngmênê daa mya ngópu, yi lama dêpwo ya, Kî nmî mbwó. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Kenan mē diyé dniye. * 13 Yepê, Witi dini ghi n:ii ngê kmaapî ngê mî chedê ngópu, yi mî ngê Yichip mē dy:ââ too. Yepê, Yi dini ghi ngê Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, A mbwó yoo, ala nê. Stipen ngê yepê, Yi ngwo Pééló u lama yaa wo, apê, Njósép u mî mupwoknî Kenan wunê dómudómu té. * 14-15 Yepê, Wod:oo Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, M:aa nya yó, nmyi kpâm gheegheema mye nya tóó, al:ii a pwiyé dmyeno. Yepê, Wod:oo Njakóp mupwoknî káami knî n:eeemi knî Yichip lee dniye, yintómu pyudu y:a mē limi. Dye ghi daadîi yi dnyen:aa ya, y:i myemî pw:oo dniye. * 16 Yepê, Njakóp mupwo Njósép yi ntóó dē Sekem mî kmênê dumo, Epílaham kwéli kmênê ngópu. Yepê, Wunê yi tēpê ghi Epílaham ngê Hamó u yoo knî ye pwila ngê. *

Stipen Mósisi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

17 Stipen ngê kada pini knî ye yepê, Nmî kn:ââ yoo m:ââ yilí Yichip dnya a ya, yilí

ngê y:i a pyodo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê apê, Epílaham ka wunê kópuni nê vyyu, yi kópu daa kēmakēma n:aa d:uud:uu. * 18 Yepê, Yi dini ghi ngê kn:aa king m:uu yaa wo, yi king u lama Njósép u pi dêpwo ya. 19 Yepê, Yi king ngê nmî kn:ââ yoo wop dpodo kalê too, yi dpodo tēdē myednye kpakakpaka dé. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Yichip tpémi y:oo nmî kn:ââ yoo yi tp:ee mââ tpómuni dnyimo vyye dé, pye paa dnyimo kéké dé. * 20 Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi mye ta, k:uuchēm u tp:ee, d:ââ pyile u pye ngê ngomo k:oo doo w:êêw:êê. * 21 Yepê, U kuwó dini ghi ngê Pééló tp:oo módó ngê yinê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê. 22 Yepê, Yichip tpémi y:oo yi chóó yi kópu yilí Mósisi u lama kalê ngópu, mâawe ndîi ngê pyodo, u nuw:o ndîi ngê mye pyodo, kópu ndîi yilí dpímo d:uud:uu.

23 Yepê, Dini ghi n:ii ngê Mósisi u m:ââ podo y:a ngê doo ya, apê, A yoo Yisíléli tpémi ngín:uu m:uu té. *

24 Yepê, Ye y:i n:ee, apê, Yi dpodo tēdē Yichip pi ngmê ngê Yisíléli pi ngmêmî vyye. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê Yisíléli pi ngópu, ntââ Yichip pi ngê a vy:ungo, u nkwo vyâ.

25 Yepê, Mósisi ngê u gha vy:o apê, Yisíléli tpémi y:oo wa a w:ee ngmê, Chóó Lémi ngê

* 7:11-12: Gen 42:1-5 * 7:13: Gen 45:1-18 * 7:14-15: Gen 46:1-7; 49:33

* 7:16: Gen 33:19 * 7:17: Ex 1:7-8 * 7:19: Ex 1:10-22 * 7:20: Ex 2:1-10

* 7:23: Ex 2:11-15,21-22

wa ngee nê, Yichip u mênê wanî pw:ii té, ngmênê Yisîléli tpémi y:oo dèpê w:ee ngópu, Kî nmî dyédyé pyu. ²⁶ Yepê, Womumu Mósisi ngê Yisîléli pi miyó módu, apê, Mu l:êê mo. Apê, Nî dyé dè, nê kââdí dè. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê yepê, Kî tpódu, dpî mbwémi, lukwe díy:o dpo l:êê mo? ²⁷ Yepê, Ngmênê n:ii ngê woni doo vyee, Mósisi dny:ii dyîngo, kwo, N:uu ngê nmî kada pini ngê pyódu nyoo, nanê nga vvu, Anyi kóté kîgha nmo? ²⁸ Kwo, Ma Yichip pi ntee nyi vy:a, lukwe yinté am:ii vya nê? ²⁹ Yepê, Yi kópu Mósisi ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, Yichip tpémi ye nkîngê mbê wo, wod:oo mbêpê wo, Yichip Wee a kuwo ngê, Midiyên Wee u kwo loo, y:i mî yéé wo, tp:ee y:i miyó mî tpyó.

³⁰ Yepê, M:ââ podo y:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Mósisi ka enjel ngmê ta. Yepê, Mósisi ngê daa pi ntee tpile yi módu, ngmênê yi vvu wo, apê, Yi tp:oo ndê ngê ngmêmî pîpî, ngmênê chedê ngê daa pyodopyodo. Yepê, Pi kwéli dèpwo ya, mbu ndîi vvuwo Sainay, Mósisi ngê yi yini tp:oo p:uu ndê y:i mî módu.

* ³¹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu yi módu, apê, E! Kî lónté tpile? Apê, Ngîn:uu m:uu, wod:oo u nkîgh:ê chono loo.

³² Yepê, Nmî Lémi ndîi y:i u kwo a mbwolo, kwo, Nî ng:ââ knî yi yâpwo, Epîlaham u yâpwo, tp:oo Yisak mupwo

Njakóp yi yâpwo. Yepê, Mósisi nkîngê mbê wo, u yi u ngwo dèpwo kwo, Yi ghi m:aa m:uu. ³³ Yepê, Nmî Lémi ndîi ngê kwo, Nyi dupó dè a ngee dé, mu kópu u díy:o yâpwo ghê nye kwo. ³⁴ Kwo, Ndéndê ngê kídî m:uu, a yoo Yichip dnyinté minê kwo, kwo, Yichip tpémi y:oo dpodo tédê a kpakakpaka t:oo. Kwo, A ka dè ch:anê dmi, até d:a ghîi, dîn:aa ngee té. Kwo, Yichip n:aa dyede ngi.

³⁵ Stipen ngê yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Mósisi a ngmîdi ngê, ngmênê Yisîléli tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu. Yepê, Ala kópu u kwo vyi ngópu, kwo, N:uu ngê nga vvu, nmî kada pini ngê anyi ya, anyi kóté kîgha nmo? Yepê, Yi pini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê, yi mbwámê ngê mye pyódu ngê. Yepê, Daa chóó kada pini ngê pyodo, ngmênê yi yini tp:oo p:uu enjel n:ii módu, yi enjel ngê kada pini ngê yiné pyódu ngê. ³⁶ Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip u mênê yiné a pw:ii too, mbwudu y:i yilî a chópu, Ntii Mtyemtye u nkîgh:ê mbwudu m:uu a chópu. Yepê, Maa p:uu nko mênê mbwudu mê yilî a chópu, m:ââ podo y:a k:oo. * ³⁷ Yepê, Yi Mósisi ngê Yisîléli tpémi ye yepê, Chóó Lémi ngê nê ntee pini nmyi vy:o m:uu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ, komo yiné amaan:aa

* 7:30: Ex 3:1-10

* 7:36: Ex 7:3; 14:21; Num 14:33

* 7:37: Deut 18:15

kapî. * 38 Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Sainay mbu ndîi vuywo dnyen:aa kwo, enjel mbu mbêmê u kwo doo a mbumu, yi Mósisi yi kêli vyîlo yedoo kwo. Yepê, Yi Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmo yiné a núwo, yi kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu. *

39 Yepê, K:omo tpile Mósisi ngê yi kópu yilî d:uu ngê, ngmênê nmî kn:ââ yoo u kwo daa ng:aa mbê dniye, mye mb:ii ngópu, u yi y:e doo kwo, Yichip moo diyé dmi. * 40 Yepê, Wod:oo pi knî y:oo Mósisi u mbwó Alon ka kwo, Yâpwo knî ngmê l:âmo ngi. Kwo, Yi yâpwo knî nmî kada vyîlo ayi ghê dmi, Yichip y:oo amê diyédiyé kalé nmo. Kwo, Nmî lama daa toó, Mósisi ngê lukwe angmê pyódu, pini n:ii ngê Yichip u mênê a pw:ii nmo. * 41 Yepê, Wod:oo k:omo yâpwo ngmê l:âmo ngópu, pudumakó tp:oo mââ ntee tpile yi l:âmo ngópu. Tpileni yi chóó l:âmo ngópu, u kwo dnye kpêê ziyé, u naa mye kê ngópu. 42 Yepê, Yi dini ghi ngê k:omo yâpwo ka ngêpê kn:ââ u ngwo a chaa ngópu, m:ââ wono yono y:a mí loo, u kuwó dini ghi ngê king Manasa u dye ghi ngê yi kópu ndîi ngê yimî pyodo, wod:oo Chóó Lémi ngê yi dyaa mbâlâ dyuu yi pwo kée ngê, pudu knî ye dnyimo ngêpê, yi tp:ee dnyimo vyee dé, pudu knî ye kpêê ngê dnyimo ziyé dé.

Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo u ngwo kââ, ala kópu d:êê ngê, apê,

Yisîléli tpémi. Dini ghi n:ii ngê nmyi kn:ââ yoo w:amî mbêmê u ngwo dnya a paa, m:ââ podo y:a,

na a ka daa a ka dnyimo a tpile tp:oo nk:êênî.

43 Apê, Na a ka daa a wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê,

ngmênê yi chóó yi k:omo yâpwo Molokí u wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê,

puduni u pi Lapaní u kwo myednyimo ngêpê.

Apê, Na a ka yi chóó tpileni l:âmo tumo, yi tpile knî ye dnye ngêpê.

Apê, Nmyo yinté yéli, yi kópu u l:êê díy:o Mbápiilon mwada pee waní dy:ââ nmyo.

Stipen Chóó Lémi u ngomo p:uu u ngwo ye doo danêmbum

44 Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi u wónu ngomo ngmê l:âmo ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Mósisi u lama ntee kwólu, yinté l:âmo ngópu. Yepê, Yi lama doo ya, Chóó Lémi yi wónu ngomo u mênê a kwo. Yepê, Ghi ngmê dini ghi n:ii ngê dnyimo a kuwokuwo, yi wónu ngomo dnyimo a kmongokmongo, dnyimo dnyinêdnyinê, kwéli dnyimon:aa taataa, wónu ngomo y:i dnyimon:aa wuwó.

* 7:38: Ex 19:3; Deut 9:10

* 7:39: Num 14:3

* 7:40: Ex 32:1-6

45 Yepê, Yi yéli dini ghi n:ii ngê pw:oo dniye, yi tp:ee knî y:oo Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan u nkîgh:ê y:oo mî t:aa ngópu. Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi pwene, Njósuwa ngê u d:aa yiné a kââdî ngê, yi yéli yi kada ghê wo, Kenan núw:o too. Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan tpémi ngm:ii kalê too, Yisiléli tpémi y:oo yi têpê ghi yi kêlê a pwaa tumo. Yepê, Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan núw:o ngópu, y:i mî wó ngópu, y:i doo kwo, dye ghi daadî, king Dépidi u dye ghi ngê y:i myedoo kwo. 46 Yepê, Dépidi Chóó Lémi u nuu u pi ngê pyodo, Chóó Lémi ka kwo, Nmî Lémi, Njakóp u yâpwo, u ntâa ngomo mb:aa ngmanî wó, y:i anyi kwo. *

47 Yepê, Ngmênê Dépidi ngê Chóó Lémi u ngomo daa wó, tp:oo Solomon ngê yiné mî wó. *

48 Yepê, K:omo tpile Solomon ngê Chóó Lémi u ngomo wó, ngmênê Chóó Lémi pâa ndîi, dyámê mbêmê ngomo ngmê k:oo daawa a vyil:a. Yepê, Wunê pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê, *

49 Nmyinê nmye dyámê pê ndîi, na a ka tédê.

Apê, A ntâa ngomo lónté ngmanmyi wó ngmê, y:i anê vyil:a?

50 Apê, Kî tpile yilî yintómu a chóó ní lâmo ngê,

ló tpile a l:êê dîy:o ngmanmyi l:âmo ngmê?

51 Stipen ngê yepê, Nmyo nkéli wépi dnyangê pyu yoo. Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmye mb:iimb:ii ngópu, u kópu dyuu dp:ee nyémî ngópu. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi wépi ntee dnyimo a pwapî, yinté u wépi my:ee pwapî ngmê. * 52 Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, nmyi kn:ââ knî y:oo daa ngmê châpu ngópu, ngmênê dono kópu yilî y:e dnyimo a d:uud:uu. Yepê, Wunê pini n:ii yoo Chóó Lémi u Dpodo Pyu Mb:aa p:uu dnyimo a danê, n:ii knî y:oo pi knî ye yipu, Dîyo Chóó Lémi ngê yi pini nmo wa a dy:ââ, yepê, yi yéli nmyi kn:ââ knî y:oo a vya tumo. Yepê, Mwolo yi pini kwódo ngê munmyi ghê dniye, my:ee vya ngópu. *

* 53 Yepê, K:omo tpile enjel knî y:oo nmî kn:ââ knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a y:ee tumo, nmyi ny:ee tumo, ngmênê mêdp:ee cháâchâa tumo. *

Stipen chêêpî ngê u ngwo vya ngópu

54 Nju tpémi yi kada pini knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee tumo, yi kópu ngê dyênê too, yi kpéngi ti dmi kelekele dnye paa. 55-56 Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen a nt:ee ngê, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi u wuu ndîi

* 7:46: 2 Sam 7:1-16

* 7:47: 1 Kings 6:1,14

* 7:48: Is 66:1-2

* 7:51: Ex

32:9; Jer 9:26; Is 63:10

* 7:52: 2 Chr 36:16

* 7:53: Dpodo 7:38; Hipîlu 2:2

módu, pi knî ye yepê, Mbóó kédê kpêmî, Yesu Chóó Lémi u nkîgh:ê ka kwo, u che p:ââ pee ngê dê pyódu. * 57-58 Wod:oo noko dpodombiy:e mbó dniye, noko yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u pi ndîi kn:aa pini ka lukwe dîy:o dê núw:o? Noko yepê, Kî pini ka namê ng:aa, wod:oo yi ngópu nkoko tumo, u kwo tpé dniye, mgîmî ngópu, p:aa pee núw:o ngópu, a ngî ngópu, dny:i d:i ngópu, mwada y:i mî danê ngópu, wod:oo chêêpî ngê yidnye vyee. Yélini y:oo Stipen chêêpî ngê dnye vyee, yi yéli y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, pi lvulu ngmê ka y:ee tumo, ye doo vuyuwu. Yi pini u pi Sóól. * 59 U dí daa pwaa ngópu, Stipen chêêpî ngê mudnye vyee, wod:oo Stipen doo ngêpê, apê, Yesu a Lémi, a ghê dmi a ngépi. * 60 Yu mbodo dê y:e ghê wo, dpodombiy:e ka wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kópu dononi a nga ka d:uud:uu ngmê, yi kópu modo kn:ââ vuyuwu dpî yé té, kidangmê ngî. Yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê vyu, wod:oo pwene. Pi knî y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Sóól u nuu u kópu ngê mye pyodo. *

8

Nju tpémi ye Yesu u yoo u ngwo doo diya

¹⁻² Yélini y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo cháâchââ, yi yéli y:oo Stipen

ntóó kmênê ngópu, u l:êê dîy:o myednye mbê. Yi wéni ngê Nju tpémi y:oo Yesu u yoo yi kpadakpada kn:ââ chaa ngópu, Njedusalem. Yesu u yoo yintómu knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dniye, woni Njuda Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, woni Samédiya Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, ngmênê dyépi knî y:oo Njedusalem dépê kuwo ngópu. *

³ Sóól ngê u yi dpîmo kwo, Yesu u yoo nî chedê, wod:oo ngomo k:oo ngomo k:oo dpîmon:aa koko, Yesu u yoo dpîmon:aa mgîmîmgîmî dé, pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo dpîmon:aa kmîmî dé. *

Samédiya tpémi Yesu ka u ngwo kélîmî mbê dniye

⁴ Yesu u yoo yéli n:ii mbêpê wo, yi yéli p:aani p:aani lee dniye, pi knî ye Yesu u kópu mb:aa dnyen:aa tpapê.

⁵ Pini n:ii pyudu knî mwiyé a pyw:ee tumo, ndapî yêêpî u kada pini ngê a pyódu tumo, yi vy:o pini ngmê u pi Pilipi. Yi pini ngê Njedusalem a kuwo ngê, Samédiya loo, pi knî ye yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini wunê kî ta, ngmênê nmî kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kî vya ngópu, myombó Chóó Lémi ngê kîmêdê pyidu ngê. Yepê, Yi pini u pi Yesu. ⁶ Samédiya tpémi Pilipi ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê

* 7:55-56: Kîlosa 3:1 * 7:57-58: Dpodo 22:20 * 7:59: Luukî 23:46 * 7:60: Luukî 23:34 * 8:1-2: Dpodo 11:19 * 8:3: Dpodo 9:1-2; 26:9-11

dniye, mu kópu u díy:o Pilipi ngê yi ngópu mbwudu yilí dpîmo chap. ⁷ Pi yilí yi kmêna Pilipi ngê ngm:ii kalê too, wod:oo yi kmêna yoo dpodombiy:e u ngwo dnye kââ. Myenté kóó ntóó kpâlî ntóó yilí mye pyi ngê, yélini dnyinté dnyimo paa, mye pyi too. * ⁸ Yi kópu u l:êê díy:o Samédiya tpémi yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo.

⁹ Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Saimon, pipi kópu kní yi mbêmê kópu ndîi yilí dpîmo d:uud:uu, Samédiya tpémi yinté dpîmo liya kígha dé. Pi kní ye yipu, Nê pi ngmê. ¹⁰ Tp:ee vy:o, dmaâdî vy:o, lémi vy:o, ch:am vy:o apu, Vyuw! Apu, Kí pini nmînê nmo Chóó Lémi ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Wod:oo yoo yintómu u kwo dnyimo ng:aa. ¹¹ Nyââ, dye ghi daadîi kópu ndîi yilí dpîmo d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o yoo u ngwo dnyimo liya, u kwo mb:aamb:aa ngê myednyimo ng:aa. ¹² Pilipi Yesu Kédisu p:uu ye dpîmo danêmbum, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye myedpîmo danêmbum. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi kópu dyuu ka kélîmî mbê dniye, wod:oo Pilipi ngê pyââ pyââ mââ mââ mbwaa paa kmênê too, Yesu u yoo vy:o kaa too. ¹³ Saimon myenté mye kélîmî mbê wo, Pilipi ngê mbwaa paa mye kmênê ngê, wod:oo Saimon Pilipi p:uu kele. Dini ghi n:ii ngê Pilipi ngê mbwudu dpîmo

chapî dé, Saimon ngê yidpîmo mumu dé, u ngwo mêdpîmo liya.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi kní y:oo yi kópu Njedusalem a ny:ee ngópu, apê, Samédiya tpémi Chóó Lémi u kópu dyuu ka kêdê kélîmî mbê dmi, wod:oo Pita pini dê Njon Samédiya dy:ââ dumo. ¹⁵⁻¹⁶ Dini ghi n:ii ngê taa knopwo, a w:ee ngópu, apê, K:omo tpile Pilipi ngê kî yéli Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê too, ngmênê Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ye doongê y:ângo. ¹⁷ Wod:oo Pita Njon y:oo kêê yi mbêmê dpîmo yiyé dé, yi l:êê díy:o dpîmo ngêpê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo ye dpîmo yém.*

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Saimon ngê yi kópu módu, apê, Dini ghi n:ii ngê Pita Njon y:oo kêê nmî mbêmê dê yé ngmê, apê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo nmo da kê. ¹⁹ Wod:oo Saimon ngê Pita pini dê Njon ye ndapî kélê ngmê yó, apê, Ye nî y:oo. Yepê, U ntââ u ntââ ngê u nkwo wadpîpyódu nê, pini n:ii mbêmê a kêê dê aní yé dê, yi pini ka Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ada a yém. ²⁰ Ngmênê Pita ngê kwo, Napî ngópu choo ya, kumu chi tpyé, ndiya u ngwo nyi ghidi, mu kópu u díy:o nga vy:o chi vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndapî ngê nî pwila. ²¹ Kwo, Doo u ntââ ala dpodo p:uu daanyi

* 8:7: Mát 10:1; Mak 16:17 * 8:17: Dpodo 9:17; 19:6; 2 Tim 1:6

ngee nyo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u lama a tóó, nga daa ntênê a tóó. ²² Kwo, Yi dono kópu ndîi a kuwo ngi, nmî Lémi ndîi ka chi ngêpê, u kwo dpî vyi ngi, kwipi, A Lémi, dono kópuni dî d:uu, u ntâa nguwo wanyi keé, yi kópu mēdaanyi nuw:onuwo. ²³ Kwo, Nga kîdî m:uu, ye n:ee nye yichi kâa, doo u ntâa dono u wépi daanyi puwâ. ²⁴ Saimon ngê yepê, U ntâa a lêê dîy:o amêdpî ngêpê, kópuni a ka dpî vyi t:oo, yi kópu a nga kîngmê pyódu.

²⁵ Pita Njon y:oo Yesu p:uu kópuni m:uu tumo, Samédiya tpémi ye yi kópu mî vyi tumo, u kuwo dini ghi ngê Njedusalem mē diyé knopwo. Maa p:uu Samédiya Wee u kwo p:aa yilî a kêlî ngópu, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye dpîmo tpapê, yed:oo Njedusalem mîmî taa knopwo.

Yitiyópiya pi ngmê Yesu ka u ngwo kêlîmî mbê wo

²⁶ Enjel ngmê ngê nmî Lémi u kópu Pilipi ka a núwo, kwo, Gh:êêdé, kwo, chi lêpî, Njedusalem Nkaasa yi kêlî máadi dpî kwéli. (Yi wee u kwo pi daa tóó, kpî yi mye daa kwo, mbwaa mye doo u p:aa.) ²⁷⁻²⁸ Wod:oo Pilipi ghêêdí wo, kada a y:ângo. Yi máadi p:uu pi ngmê módu, Njedusalem a ndê wo, Nkaasa doo lêpî. Yi pini mâawe ndîi ngmê, Yitiyópiya tpémi yi ch:am ndîi p:uu dpîmo dpodo, u ndapî yinê dpîmo y:enê. Yi pini Chóó

Lémi ka ngêpê tédê a ndê wo, Njedusalem, u p:oo modoo diyédiyé. U chádiyót mbêmê doo ya, hósi dê y:oo dpîmo a paapaa, kópuni Yisaya ngê d:êê ngê, yi pini ngê maadí doo a kpâa. * ²⁹ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi ka kwo, Kî pini u nkîgh:ê máadi nyi kwéli. ³⁰ Wod:oo Pilipi mbêpêmbêpê loo, u nkîgh:ê máadi mî kwólu, apê, Chóó Lémi u kópuni Yisaya ngê a d:êê ngê, apê, muyedê kpâa, wod:oo u kwo adî póó, kwo, Kópuni nyinê kpâa, kwo, cha w:ee? ³¹ Yi pini ngê kwo, Lónté wanê w:ee? U kakêmé nanê a ka wa chámê? Kwo, A pwiyé, a chádiyót k:oo a kee, a nkîgh:ê anyi yey, u kakêmé a ka anyi chámê ngi. Wod:oo Pilipi yi chádiyót k:oo kee wo. ³² Kópuni yi pini ngê doo a kpâa, ala yi kópu.

Sipi u vyeê tédê ntee d:uudpî gheté tóp, u vyii tédê myed:uudpî kâa, yi pini ngê yinté kópu daangmê vyu. *

³³ Pi knî y:oo yi pini p:uu yipe tee u kópu yilî t:ee ngópu, yi kópu u l:êê dîy:o kpaka ngópu, mye nkwati ngópu.

Tp:oo knî yi p:uu pi ngê kópu d:uudpî vyi,

mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê u ya machedê ngê dê pyódu.

³⁴ Yitiyópiya pi Pilipi ka póó wo, kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu ló pini p:uu doo a danêmbum? Kwo, Chóó p:uu doo a danêmbum ó kn:aa pini p:uu doo a danêmbum?

35 Pilipi ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu Yesu p:uu doo a danêmbum, wod:oo Pilipi ngê danêmbum kn:ââ Yitiyópiya pi ka adî chaa, Yesu u kópu mb:aa u ngwo u kwo vvu. 36 U kuwó dini ghi ngê maa p:uu mbwaa ngmê m:uu ngópu, wod:oo Yitiyópiya pi ngê Pilipi ka kwo, Óó. Kwo, Mbwaa ngmêka t:a. Kwo, U ntââ Yesu u pi ngê yi mbwááni paa wanyi kmênê nê? 37 (-) 38 Wod:oo chádiyót u tpiipi ka kwo, U dí y:i pwaádi, wod:oo u dí y:i adî puwâ. Pilipi k:ii mbwaa paa nipi ghêpê knopwo, Pilipi ngê yi pini y:i mî kmênê ngê. 39 Mbwaa paa dini ghi n:ii ngê a kee knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi a y:ângo, Yitiyópiya pi ngê Pilipi médaa módu, ngmênê u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, chádiyót k:oo mē wo wo, wod:oo kada mēdē y:ângo. 40 Pilipi Asídót mî ta, u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani doo lēpî, Yesu u kópu mb:aa pi knî ye doon:aa tpaépê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mî ta. *

9

Sóól ngê u nuw:o u ngwo ngmópu, Yesu ka u ngwo kélîmî mbê wo

Dpodo 22:6-16; 26:12-18

1 Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnye pyodopyodo, Sóól ngê u yi dpîmo kwo, Yesu u yoo nmî vya té, yi vyee u pi pi knî ye dpodombiy:e dpîmo

tpapê. * 2 U yi u ngwo myedoo kwo, Dîmaskîs nî lê, yélini Yesu u maa p:uu a m:ii, yi yéli n:uu mgîmî té, pyââ mââ yoo yi kpadakpada tédê Njedusalem mênê diyédiyé kalê té. Yi kópu u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ka loo, yi kópu u kwo mî vvu, kwo, Nju tpémi yélini a kwo, Dîmaskîs, u ntââ yi kada pini knî ye wanyi dy:ââ nê, a kakêmé ye am:ii chámê, u ngwo ye n:aa lēpî. Kwo, Kópu dyuu ngmê d:êê ngi, ye n:aa néne. Wod:oo Sóól ngê pi knî ngmê núwo, Njedusalem a kuwo ngópu, Dîmaskîs dnye lēpî. 3 Daa kêmakêma Dîmaskîs dnye taataa, tpile u wuu ndîi mbóó p:uu yi pwo ngma a kwólu. 4 Sóól ngê yi tpile u wuu ndîi dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo tēpê mbēmē dyimē wo, dnye ngmê nyongo, kwo, Sóól, Sóól. Kwo, Lukwe dîy:o dono kópu ndîi yilî a nga nye d:uud:uu? 5 Sóól ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi n:uu? Nmî Lémi ngê kwo, Nê Yesu, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilî nye d:uud:uu. * 6 Kwo, A pyidu, kwo, Dîmaskîs chi lēpî. Kwo, Kópuni u ya a nga a kwo, y:i nga an:uu vyi, dîyo yi kópu anyin:aa d:uud:uu. 7 Pini n:ii knî y:oo Sóól dnye yâmuyâmu, mbóó p:uu dnye dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi paa u dí dmi puwâ, noko kópu daa vyi ngópu, myenté pi myedaa m:uu ngópu. 8 Sóól tēpê

* 8:40: Dpodo 21:8 * 9:1: Dpodo 8:3 * 9:5: Dpodo 5:39

mbêmê yeda pii wo, ngwolo dê yi pywálí doo, ngmênê yélí daa módu, wod:oo kwulo kaa dniye, Dîmaskîs núw:o ngópu. ⁹ Wo pyile knî yi k:oo yélí dêpwo y:enê, tpée kópu yi ngwo mí vyu, nté mbwaa chóó u kwo kwódu doo, Chóó Lémi ka doo ngêpê, kwo, U ntââ a dono yilí nguwo wanyi kéé.

¹⁰ Yesu u yoo vy:o pi ngmê Dîmaskîs doo ya, u pi Ananayas. Yi pini ngê nmî Lémi módu, kwo, Ananayas. Ananayas ngê kwo, A Lémi, ala nê. ¹¹ Nmî Lémi ngê kwo, Ala p:aani ghi a kuwo ngi, máádini u pi Kpêêlí Ghi Daa Tóó, yi máádi dp:uu kwéli, yi máádi p:uu Njudas u ngomo a kwo. Kwo, Yi ngomo k:oo pi ngma a tóó, u pi Sóól, Taasís pi. Kwo, Yi pini ye dpî poo ngi. ¹² Kwo, Yi pini wunê ngêpê, kwo, u nuw:o k:oo kédê m:uu ngi, kwo, ala kópu dê vyi, Pi ngmê wunê pwiyé knî, u pi Ananayas, kóó dê a mbêmê wumê yiyé dê, yed:oo yélí mb:aamb:aa ngê mênê mumu. ¹³ Ananayas ngê kwo, A Lémi. Kwo, Pi yilí knî y:oo ye pini u pi a ka ka tpapê ngmê, nyoo knî y:e kópu dono yilí doo d:uud:uu, Njedusalem. ¹⁴ Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo ala kópu u kwo a vyi ngópu, Dîmaskîs chi lêpî, Yesu u yoo nyinê mgîmî tóó. ¹⁵ Nmî Lémi ngê kwo, Chi lêpî, mu kópu u dîy:o yi Sóól d:a ngmidí, a p:uu pîchoo dpodo,

Yisîléli tpémi ye, king knî ye, myenté kn:aa yéli ye a pi yi lama myepaan:aa kalé ngê. * ¹⁶ Kwo, Dono kópu yilíni pi knî y:oo a l:êê dîy:o u ngwo wadnyi d:uud:uu dé, a chóó u kwo wanê kêma té. * ¹⁷ Wod:oo Ananayas ngê Sóól yi ngomo k:oo a pyw:ângo, kóó dê mbêmê yé doo, kwo, Sóól a mbwó. Kwo, Nmî Lémi ngê até dê dy:ââ nê, amêma pini n:ii nyinê módu, yi pini Yesu, chóó nga até dê dy:ââ nê. Kwo, Ala p:eeni kópu u dîy:o até dê dy:ââ nê, yélí m:ee mumu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wunê nt:eent:ee ngi. ¹⁸ Te too pee ntee tpile dê Sóól ngîma yi ngwo a ghayknopwo, wod:oo yélí mê módu. Yi ghêêdî wo, wod:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngópu. ¹⁹ U kuwó dini ghi ngê nté yi ndîi, u wêdêwêdê u kwo mêdê diyé wo.

Sóól Yesu p:uu u ngwo ye doo danêmbum, Dîmaskîs

²⁰ Yesu u yoo yélini Dîmaskîs dnye ya, Sóól ngê wo knî ngmê yi vy:o chedê ngê, wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa koko, ye dpîmon:aa danêmbum, yipu, Yesu ndêndê ngê Chóó Lémi tp:oo. ²¹ N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo, noko yepê, Pini n:ii ngê Yesu u yoo doo vyeé dé, Njedusalem, mumdoo kî vyílo? Apê, Mumdoo al:ii a loo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo,

* 9:15: Dpodo 25:23; Lóma 1:5

* 9:16: 2 Kódin 11:23-28

Yesu u yoo n:uu mgîmî té, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini knî ye n:uu y:ee té, Njedusalem? Apê, Lukwe dîy:o Yesu u pee ngê maa ghê? 22 Ngmênê Sóól ngê pi knî yi pwo mínê dyîngo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, Sóól ngê pi knî yi ngópu u nkwo dpîmo a kpââ dé, yipu, Ala kópu yilî Yesu ngê ndêndê ngê ntiye ngê. Yipu, Yi kópu u l:êê dîy:o, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini Yesu. Yi kópu Sóól ngê wêdêwêdê ngê ye dpîmo tpapê dé, Nju tpémini Dîmaskîs dnye ya, doo u ntââ Sóól u dnye daapî vya ngópu.

23 Wo yilî mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi nipi a wó, noko yepê, Sóól paa vya koo, ngmênê Sóól ngê yi kópu u tuu kââ pee ngmê nyongo.

24 Nju tpémi y:oo noko yepê, Sóól kîngê mbêpê, Dîmaskîs kîdangê kuwo. Yi kópu u l:êê dîy:o yi p:aani mbwa keñe w:êênî dnyimo t:âât:ââ, mgîdî vy:o myednyimo t:âât:ââ. U yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a.

25 Ngmênê mgîdî ngmê ngê Sóól p:uu ndiye pyu knî y:oo Sóól a ngî ngópu, kpéni ndîi k:oo ché ngópu, yi kpéni kpê t:ee ngópu, yi p:aani mbwa mbêmê l:uu ngópu, kuwa kalê ngópu. P:uu ndiye pyu knî yedê kpê p:uu dnya a ya, yi yedê ngê kpéni dnye ghîpîghîpî, Sóól k:oo doo kwo, dini ghi n:iî ngê mbwódo mî ghê wo, wod:oo Sóól mbêpê wo.

Sóól Njedusalem u ngwo loo

26 Dini ghi n:iî ngê Sóól Njedusalem mî ta, u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo yi p:uu n:uu kaalî, ngmênê u kwo daa kêlîmî mbê dniye, apê, Ngmênê daa Yesu u yoo vy:o pini ngmê. Yintómu u kwo nkîngê mbê dniye.

27 Ngmênê pi ngmê u kwo daa nkîngê mbê wo, u pi Mbanapas. Mbanapas ngê Yesu u dyépi knî yi vy:o yiné núwo, yepê, Dini ghi n:iî ngê Sóól Dîmaskîs doo lêpî, nmî Lémi maa p:uu módu, Sóól ka y:i a mbwolo. Yepê, Sóól Dîmaskîs Yesu u pi ngê dpodombiy:e doo dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo.

28 Wod:oo Sóól Njedusalem doo ya, p:aani pee p:aani pee dpîmon:aa dêêpî, Yesu u pi ngê dpodombiy:e doon:aa dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo.

29 Nju tpémini Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, Sóól ye dpîmon:aa dêêpî, Sóól u k:iî noko myednyimon:aa kwopwepe, ngmênê u yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a. 30 Yesu u yoo knî y:oo yi kópu dini ghi n:iî ngê ny:ee ngópu, Sóól Sisadiya núw:o ngópu, u p:aa njini Taasîs mî dy:ââ ngópu.

31 U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê dnye ya, pi ngê kópu dono y:e daa d:uu ngê. Ala wee pyile knî yi kwo dnye ya, Njuda Wee ngmê, Nkálili Wee myomo, Samédiya Wee pyolo. Chóó Lémi u Ghê Dmî ngê doo a

ngêêpî dé, pi yilî Yesu ka kêlimî mbê dniye, u yoo yilî ngê u ngwo doo pyodopyodo. Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo châachâa.

Pita ngê mbwudu nii dê chaa doo

³² Dye ghi yintómu Pita p:aani p:aani dpîmo lêpî, Yesu u yoo dpîmon:aa mumu dé. Wo ngmê ngê Lida u nkwo até yi loo. ³³ Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Aniyês. Yi pini yu dê ntóó dê, paa doo u ntâa ngê u kwo dpîmo ya. M:âa wáali ngmítédmi mbêmê dpîmo ya. ³⁴ Pita ngê kwo, Aniyês. Kwo, Yesu Kédisu ngê ala ngwo dê pyi ngi, ngmítédmi mbêmê a pyidu, ngmítédmi a kmongo ngi. Wod:oo Aniyês ada pyidu. ³⁵ Yi wee ndîi u kwo yélini dnye kwo, Aniyês paa tédê dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yéli nmî Lémi ka u ngwo médê diyé dniye.

³⁶ Njopa Yesu u yoo vy:o pyâa ngmêdoo kwo, u pi Tapîta. (Kîdiki dnye ngê u pi Dókis.) Dye ghi yintómu yi pyópu ngê kópu mb:aa yilî dpîmo d:uud:uu, pinté knî y:e. ³⁷ Yi dini ghi ngê mbii u ngwo ngmê kele, yed:oo mye pwene. Ntóó ghêê ngópu, a ngî ngópu, ngomo k:oo yé ngópu. ³⁸ Yesu u yoo n:ii Njopa doo kwo, yi lama doo ya, Pita chono a tóó, Lida, wod:oo pi miyó dê ye yepê, Lida choo lêpî, Pita límî k:ii ngê dpo pwiyé we. ³⁹ Wod:oo Pita ka lee knopwo, yi pini dê yi p:uu a kele, Njopa lee

dniye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yi pyópu ntóó ngomoni k:oo doo ya, Pita y:i km:êê ngópu. Kuknwe knî y:oo a yina ngópu, dnye mbê. Yi pyópu ngê kpîdîni dmya too, ye y:ee too, yi kpîdî Pita u ngópu dnye tpyuu dé. ⁴⁰ Pita ngê yi ngomo ghi k:oo pi yintómu pw:ii ngê, yu mbodo dê y:oo ghê wo, wod:oo doo ngêpê. Yi pyópu ntóó ka diyé wo, kwo, Tapîta, a pyidu. Wod:oo ngwolo dê pywáli doo, Pita yi módu, wod:oo ntênê yaa wo. ⁴¹ Wod:oo Pita ngê yi pyópu ka kóó dp:ee ngê, kwulo kele, ghêêmî kâa. U kuwó dini ghi ngê Pita Yesu u yoo knî ye mbwolo, kuknwe knî ye mye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno, ala pyópu ghê até maa kaalî. ⁴² Njopa tpémi ye yi kópu u mdoo yi núw:o ngópu, pi yilî nmî Lémi ka kêlimî mbê wo. ⁴³ Pita Njopa doo ya, wo yilî. Pini n:ii u ngomo k:oo doo kwo, yi pini u pi Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu.

10

Kóniliyês u danêmbum

¹ Lóma lede Sisadiya yilî doo ya. Yi kada pini knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Kóniliyês. Lede yoo n:ii yi vy:o Kóniliyês doo kwo, yi yéli yi pi dmi Yitali lede yoo. ² K:omo tpile Kóniliyês daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê dpîmo kêlimî, dye ghi yintómu u kwo dpîmo ngêpê. Yi pini u kpâm ghee knî, u dpodo pyu yoo

Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myednyimo ng:aa. Nju tpémi yi vy:o pinté yoo yilíni dnyimo kwo, Kóniliyês ngê dpímo a wopwe dé. ³Kóniliyês ngê Nju tpémi yi l:êê ghi dmi dpímo d:uud:uu dé, kââdí dini ghi n:ii ngê t:ono dpímo wowo, Chóó Lémi ka u ngwo dpímo ngêpê. Wo ngmê ngê u ngêpê tédê enjel ngmê módu, kwo, Kóniliyês. ⁴Kóniliyês ngê enjel dini ghi n:ii ngê módu, nkîngê mbê wo, enjel doo y:enê, kwo, A lémi, lukwe pyiné ché ngmêê? Enjel ngê kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kédê ny:oo, mu kópu u díy:o pinté yoo nyiné wopwe too. Kwo, Ala ngwo u nkwo wunê ngêêpî ngi. ⁵Kwo, Ala ngwo pi knî ngmê dy:ââ ngi, Njopa, pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita. ⁶Kwo, Yi pini ntii chedê a tóó, ngomoni k:oo a kwo, yi ngomo chóó u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. * ⁷Enjel ngê Kóniliyês ka danêmbum dini ghi n:ii ngê a kêlî ngê, wod:oo y:aa wo. Kóniliyês u dpodo pyu miyó dê ye adî mbwólu, u lede ngmê ka mya adî mbwólu, yepê, Nga a pwiyé dmyeno. Yi lede Kóniliyês u t:âât:ââ pyu ngmê, Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myedpímo kêlímî. ⁸Kóniliyês ngê kópuni pyodo, yi kópu yi ngêêdí ada nt:o, wod:oo adî dy:ââ té, Njopa.

⁹Womumo kââdí mââ kêlê, dini ghi n:ii ngê Njopa u nkîgh:ê dnyen:aa paa, Pita yi

chêêpî ngomo pywápê ngmê pwono kee wo, yi doon:aa ngêpê. ¹⁰Dómu ndîi u ngwo ngmê kele, u yi u ngwo doo kwo, Nté pee ngmênî ma. ¹¹Dini ghi n:ii ngê nté dnye ch:eech:ee, Pita yi vyyu wo, apê, Mbóó ada kpêmî, apê, wónu k:ii ntee tpile yélí vyââ yi kêlî ngmêyedê ghêpê knî, kwódo páadi. ¹²Yi wónu k:ii ntee tpile k:oo tpile tp:oo knî ngmêdoo kwo, dyêêdí daa ngmídi, tpile pê dé, pyaa dé, ímê dé yi tpile k:oo myednye kwo. Yi tpile Pita ka p:ââp:ââ doo a wupwo. Yi tpile tp:oo dyêêdí yintómu Nju tpémi ye tupwótupwó dé, Nju tpémi y:oo dèdnyimo pîpî dé. ¹³Pita ngê mbóó p:uu dnye ngmê nyongo, kwo, Gh:êêdé, kî tpile tp:oo ngmê vye, ma ngi. ¹⁴Ngmênê Pita ngê kwo, A Lémi, kî tpile tp:oo dyêêdí yintómu kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmîné nmo tupwótupwó dé, doo u ntââ daa ngma anî ma. Kwo, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oongmê ndîi. * ¹⁵Pita ngê myombó yi dnyeni mē nyongo, kwo, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dê vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, kwo, yi tpile p:uu nyóó kidingê vyi, Yi tpile tupwótupwó. ¹⁶Yi ntini u wépi Pita ngê pyolo puwâ, yi kópu dyuu mu ngmídi pyolo nyongo, wod:oo yi wónu k:ii ntee tpile mbóó p:uu mē kee wo.

17-18 Pita ngê kópuni módu, yi kópu doo nuw:onuw:o, u

* 10:6: Dpodo 9:43 * 10:14: Lev 11:1-47; Ezek 4:14

nt:u kópu dêpêngê pyw:ângo, wod:oo pini n:i pyile knî Kóniliyês ngê dy:ââ too, Saimon u ngomo pi knî y:oo ye adê kêma ngmê, wod:oo keñe t:âmo dnyen:aa kwo, yi ngomo chóó ka adí mbwó dmi, kwo, Pi al:i ngma kwo, u pi Saimon Pita? ¹⁹ Pita ngê kópuni módu, u yi u ngwo doo kwo, U nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwo, Pita. Kwo, Pi pyile knî y:oo ka nmy:uu ngi. * ²⁰ Kwo, Ghidi, kidimê nuw:o kîgha nédinuw:o, nyi ngm:êê té, mu kópu u dîy:o a chóó nê dy:ââ té. ²¹ Wod:oo Pita adí ghîi, yepê, Pini ka nmye vuywo té, ala nê. Yepê, Lukwe u pyinê dmyinê ngmêê ngmê? ²² Kwo, Nmî kada pini Kóniliyês ngê yinê a dy:ââ nmo. Kwo, Yi pini pi mb:aa ngmê, k:omo tpile daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ. Kwo, Nju tpémi yi nuu u pi ngê a tóó. Kwo, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê ala kópu u kwo vyi, kwopê, Saimon Pita ngomo k:oo dpo pwiyé we, nga adîn:aa danêmbum. ²³ Pita ngê kópuni yéli vyââ yi kéli módu, yi kópu yi nuw:o kwólu, wod:oo ala kópu daa vyu, Kí pini pyile knî daa Nju pi dé, nmî ngomo k:oo kédangê kee dmi. Yi kópu daa vyu, ngmênê yi pini pyile knî ngomo k:oo adí km:êê té, yi k:i dpî dniye.

Womumo mw:aandiye Pita ngê Kóniliyês u dpodo pyu

pyile knî adí ngm:êê té, Yesu u yoo Njopa yélini doo kwo, yi yéli woni knî yi k:i mye lee dniye. ²⁴ Maa p:uu dpî dniye, womumo Sisadiya mí taa dniye. Kóniliyês u yoo knî yi k:i yi yéli dnye t:âât:ââ dé. ²⁵ Pita dini ghi n:i ngê Kóniliyês u ngomo k:oo doo koko, Kóniliyês ngê yi módu, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo. ²⁶ Ngmênê Pita ngê ghêemî mé kââ, kwo, Ghêemî ghé. Kwo, D:aa enjel ntee pini. Kwo, Nê dyámé mbêmé pi. ²⁷ Pita Kóniliyês ka modoo danêmbum, ngomo k:oo u ngwo mí kee knopwo, pi yilí y:i m:uu ngópu. ²⁸ Pita ngê yepê, Nmyi lama ka tóó, Nju pi ngmê kn:aa pini u ngomo k:oo d:uudpî kee, kópu y:e myed:uudpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi ngê yi kópu a ka a kwódu ngê, doo u ntââ pi p:uu daanî vyi, kí pini tupwótupwó. ²⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o dini ghi n:i ngê nmyinê nya noo, até dá lê, kópu dîpíngmê vyu. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nya noo?

³⁰ Kóniliyês ngê kwo, Pyile tuwo alanté dini ghi ngê, dini ghi n:i ngê kââdí t:ono ghê wo, a ngomo k:oo kínoo ngêpê, pi ngmê até y:i módu, u kpídí dnye wu mbele, a kada mí ghê wo. ³¹ Yi pini ngê a ka pê, Kóniliyês, Chóó Lémi ngê ngêpê kîyedê nyêm, tpileni yilí pinté knî ye nye yémî, yi tpile yilí chóó Lémi u nuw:o k:oo kîyedê pyede. ³² A

* 10:19: Dpodo 10:28; 11:12

ka pê, Pi Njopa ngmê dy:ââ ngi, pi ngmêdpo pwiyé we, u pi Saimon Pita. A ka pê, Yi pini ntii chedê a too, pini n:ii u ngomo k:oo a kwo, yi pini u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. ³³ Kóniliyês ngê kwo, Yed:oo pi pyile nga kînî dy:ââ ngê, u ngwo cha lê. Kwo, Awêde al:ii até dp:o wó, Chóó Lémi u ngîma, kwo, anmî t:âât:ââ ngi, nmî Lémi ngê kópuni nga dé vyi, yi kópu nmo ngmê vyi.

Pita Kóniliyês u ngomo k:oo u ngwo doon:aa dêêpî

³⁴ Pita ngê danêmbum kn:ââ dini ghi n:ii ngê chópu, yepê, Ndêndê ngê kîd:a w:ee, yoo daa ngmidi Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî. * ³⁵ Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi adî chââchââ, kópu mb:aa u ngwo adî d:uud:uu dé, yepê, k:omo tpile yi pini daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ngê wa ngee, u yoo vy:o wa kââ. ³⁶ Yepê, Ala kópu dyuu nmyi lama a kwo, Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmo ngma a dy:ââ ngê, Yisîléli tpémi yi k:ii, nmopê, Yesu Kédisu ngê a ka yiné wa a kââdî nmyo. Yepê, Yi pini Yesu Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kada kââ. * ³⁷ Yepê, Nkálili wee u kwo, Njuda wee u kwo, kópu ndîi n:ii dnye pyodopyodo, yi kópu nmyi lama ka pyede. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon doo a dêêpî, yoo mummyedoo a mbápitísîm kîgha dé, yi dini

ghi ngê yi kópu ndîi kn:ââ u ngwo a chópu. ³⁸ Yepê, Yesu Nasalet pi u danêmbum nmyi lama a too, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u mênê u ngwo a yó, u wêdêwêdê ndîi ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Yi pini p:aani p:aani dpîmon:aa paa, kópu mb:aa yilî dpîmon:aa d:uud:uu, pini n:ii yoo Setan ngê dyênê too, Yesu ngê mé pyi too, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî. ³⁹ Yepê, Yesu ngê Nju tpémi yi vy:o kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu yilî nmî chóó nmî ngwolo ngê nmî módu. * ⁴⁰ Yepê, Nju tpémi y:oo Yesu vya ngópu, kîdosi ínedê t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê wo pyoloni ngê mêdê pyidu ngê, chóochóó nmî ngópu mê tpyó. ⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, daa pi yintómu knî y:oo m:uu ngópu, ngmênê yélini yi k:ii nmee yâmuyâmu, Yesu nmî chóó nmî módu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu u l:êê dîy:o mwiyé a ngmidi nmoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, u kuwó dini ghi ngê u k:ii nmee kmaapî, u k:ii nmee mbwaa ndanî. * ⁴² Yepê, Mu dini ghi ngê yiné wa kóté kalê nmo, n:ii mwiyé wa pw:oo dmi, n:ii adnyi ya, nipî wa kóté kalê nmo. Yepê, Chóó yiné dpodo kalê nmoo, wod:oo pi knî ye nmo tpapé ngê, yenmîmo, Chóó Lémi ngê vyílo yedê ngmidi ngê, nmî kóté kîgha pyu ngê a pyódu

* **10:34:** Lóma 2:11; Nkal 2:6 * **10:36:** Epeso 2:13-14 * **10:39:** 1 Kódin 15:4-7

* **10:41:** Luukí 24:42-43

ngê. ⁴³Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi pini yintómu Yesu p:uu dnyimo a danê, yipu, Pini n:ii yoo yi pini ka adnyi kêlímî, Chóó Lémi ngê yi dono yilí u kuwó wa kée té, mêdaadî nuw:onuw:o dé, yi pini u pi u l:êê dîy:o. *

11

Kóniliyês u danêmbum u nkoo

¹Yesu u yoo yintómu, Njuda wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli Yesu u dyépi knî yi k:ii ala kópu nipi ny:ee ngópu, apê, Kn:aa dyámê tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu kîmya ny:ee ngmê. ²Dini ghi n:ii ngê Pita Njedusalem loo, yi yéli y:oo kwo, Ngmênyi kn:aadi ngê. ³Kwo, Lukwe dîy:o kn:aa dyámê tpémi yi ngomo k:oo ny:uu kee wo. Kwo, Lukwe dîy:o nté y:i myin:aa ndîî. Kwo, Yi kópu Nju pi ngmê ngê d:uudpî d:uu. ⁴Wod:oo Pita ngê yi kópu u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê ye ada nt:o.

⁵Pita ngê yepê, Njopa kînoo ngêpê, tpile y:i ngmêkîní módu, Yéli vyáâ yi kêlî a ghêpê wo, wónu k:ii ntee tpile, kwódo páadi. ⁶Yepê, Yi tpile a nkîgh:ê dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, u mênê tpile tp:oo yilí nî módu, dyêêdî daa ngmîdi, tpile pê dé, pyaa dé, ínmê dé y:i nî m:uu too. ⁷Yepê, Dnye ngmênî nyongo mbóó p:uu, a ka pê, Pita. A ka pê, Gh:êêdé, kí tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi. ⁸Kwono, A Lémi. Kwono, Yi kópu daanî d:uu, mu kópu u dîy:o kî tpile tp:oo dyêêdî yintómu nmo kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmîné nmo tupwótupwó dé, doo u ntââ daa ngma anî ma. Kwono, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oongmê ndîî. ⁹Yepê, Yi dnyeni mbóó p:uu

Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi Kóniliyês u yoo knî ye u ngwo y:ângo

⁴⁴Pita dini ghi n:ii ngê ye doo danêmbum, yélini y:oo dnye ng:aang:aa, yi yéli ye Chóó Lémi u Ghê Dmi a gho. ⁴⁵Yesu u yoo vy:o pini n:ii yoo Pita u k:ii Njopa a ndê dniye, yi yéli yintómu Nju tpémi, mî ngwéti dniye, apê, Kî yéli daa Nju tpémi. Apê, Chóó lémi ngê chóó u Ghê Dmi ye kîmyeda dy:ââ. ⁴⁶Apê, Kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê myeka mbumu té, Chóó Lémi myeka chaa kîgha ngmê. * ⁴⁷Pita ngê u pyipe knî ye yepê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi wunê ntee nmo a kpo, kî yéli ye yinté kîmyeda y:oo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Kî yéli mbwaa ngê nangê mbápitísím kalê té. ⁴⁸Wod:oo u pyipe knî ye yepê, Kî yéli Yesu Kédisu u pi ngê mbápitísím kalê tóó. U kuwó dini ghi ngê Kóniliyês u yoo y:oo Pita ka kwo, Wo miyó pyile ng:ii mwiyé mê ya kmêle. *

* **10:43:** Is 53:5-6; Jer 31:34 * **10:46:** Dpodo 2:4; 19:6; 1 Kódin 12:10 * **10:48:** Dpodo 2:38; Mát 28:19

myombó m:aa nyongo, a ka pê, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dê vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, a ka pê, yi tpile p:uu ala kópu ñyóó kidingê vyi, Yi tpile tupwótupwó. ¹⁰ Yepê, Yi kópu pyolo a nga pyodo, u kuwó dini ghi ngê yi wónu k:ii ntee tpile mbóó p:uu mê kee wo. ¹¹ Yepê, Yi ngwo pi pyile a ka taa dniye, Sisadiya a ndê dniye. ¹² Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka pê, Ngm:êê té, nuw:o kîgha nédinuw:o ngê kêê kidangê t:oo. Yepê, Nmí mbwó yoo, kî pini wéni knî ka wee, yoo yi k:ii Njopa nmo ndê dniye, Sisadiya nmî lee dniye, Kóniliyês u ngomo k:oo nm:uu kee dniye. ¹³ Yepê, Yi pini ngê enjel n:ii módu, u p:êê nmî ngêêdí até yedê nté ngê. Yepê, Yi enjel ngê ala kópu u kwo vyu, kwopê, Pi ngmê dy:ââ ngi, Njopa. Kwopê, Pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita. ¹⁴ Kwopê, Yi pini ngê kópuni u mdoo nmye wa a ñuw:o, nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo. * ¹⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê danêmbum kn:ââ nî chópu, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mwiyé ntee nmo a kpo, yinté ye myedê y:ângo. *

¹⁶ Pita ngê yepê, Kópuni Yesu ngê nmo a vyu, yi kópu yi ngwo n:uu nuw:o kwólu, nmopê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpímo kmênêkmênê dé, ngmênê M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo.

* ¹⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê yeedeyeedeni nmo a kpo, mu kópu u díy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmî kêlîmî mbê dniye, vyílo yi yeedeyeede yi yéli ye myedê y:ângo. Yepê, K:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi yeedeyeede ye mye y:ângo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, kópuni Chóó Lémi ngê a d:uud:uu, doo u ntââ daap:aa vyu, Yi kópu u dî nî puwá. ¹⁸ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Pita ka kópu daamu vyi ngópu, Chóó Lémi mê chaa kalé ngópu, noko yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi ye maa kîmyedê yé, yi dono yilí u ngwo pêdé kuwo téne, ghê kamí myepêdé pyw:ee y:e. *

Antiyóka tpémi Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye

¹⁹ Nju tpémi y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Yesu u yoo mye kpada tumo, Yesu u yoo woni mbêpê dniye, kn:aa p:aani kn:aa p:aani mí taa dniye. Wo yéli chono daa lee dniye, woni yoo Antiyóka mí taa dniye, woni yoo Pênisiya Wee u kwo lee dniye, woni knî y:oo ntii mí ngmêê ngópu, Saipídís dyámê w:uu mbêmê lee dniye. Kwéli dnyimon:aa taataa, yi yéli y:oo Yesu u kópu Nju tpémi ye yi mo dnyimo tpaépê, kn:aa dyámê tpémi ye dèdnyimo tpaépê. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo ngmê Antiyóka lee dniye, woni yoo Saipídís tpémi, woni yoo Sadéni tpémi.

* 11:14: Dpodo 16:31 * 11:15: Dpodo 2:4 * 11:16: Dpodo 1:5 * 11:18: Dpodo 14:27

Yi yéli y:oo nmî Lémi Yesu u kópu daa Nju tpémi ye yi mo dnyimon:aa tpaê, kn:aa yéli ye myednyimon:aa tpaê.
 21 Yi yéli yi p:uu nmî Lémi u wêdêwêdê ndêndê ngê kele, pi yilí y:oo yi yéli yi dnye dmi ny:ee ngópu, nmî Lémi ka u ngwo ménê diyé dniye, u kwo mê kêlímî mbê dniye, yi kada pini ngê pyódu ngópu. *

22 Yesu u yoo Njedusalem yélini dpîmo a kwo dini ghi n:iî ngê yi kópu ny:ee ngópu, apê, Daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o kîmya ghê dmi, Antiyóka, yed:oo Mbanapas y:i dy:ââ ngópu. * 23 Mbanapas Antiyóka dini ghi n:iî ngê ta, apê, Yesu u yoo yilí ngê até dê pyódu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Yesu u yoo knî ye yepê, Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâcháâ, u nuw:o ghi p:uu dmyinê mbêpê, dye ghi yintómu. *
 24 Mbanapas pi mb:aa, nmî Lémi ka u kêlímî ndîi, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u gha d:ud:umbiy:e myedê nt:ee ngê. Pi yilí Yesu u yoo vy:o yinê kââ.

25 U kuwó dini ghi ngê Mbanapas Taasís loo, Sóól ka doon:aa vuuwo. 26 Dini ghi n:iî ngê a pyw:ângo, Antiyóka núwo. Yi tpódu y:oo Antiyóka m:ââ ngmê ma ngópu, Yesu u yoo knî ye dpîmon:aa dêêpî. Antiyóka tpémi y:oo Yesu u yoo yi ngwo ntaa tumo, apê, Yi pi dmi Kîdistên yoo.

27 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye.
 28 Yi vy:o pini ngmê, u pi Akapas, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a wêdêwêdê kwólu, yi pini ghêêdî wo, yepê, Dyámê mbêmê daa kêmakêma nté machedê ngê a pyodopyodo. (Dini ghi n:iî ngê Kílódiyas Lóma tpémi yi kada pini ngê doo ya, dyámê mbêmê m:uu u ngwo ghê wo. M:aani n:iî ngê Yesu pwene, m:ââ y:a mé pyile mî loo, yi m:uu u ngwo ghê wo.) * 29 Yesu u yoo Antiyóka yélini doo kwo noko yepê, Nmî ndapî a kââdî koo, yepê, ndapî tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu koo, yepê, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, Njuda. * 30 Wod:oo ndapî a kââdî ngópu, Mbanapas pini dê Sóól ye y:ee ngópu, yepê, Ala ndapî núw:o nyoo, Yesu u yoo yi kada pini knî ye dp:uu y:ee nyoo, Njedusalem. *

12

King Helodi ngê Pita mbwa k:oo u ngwo kmungo

1 Yi dini ghi ngê Akîdipa Helodi Nju tpémi yi king ngê doo ya, Lóma tpémi yi maknopwo. U lede yoo dy:ââ too, Yesu u yoo woni mgímí tumo, mgínî vyímí kalé tumo,
 2 Njems Njon u mbwó taa ngê mye vya ngópu. * 3 Dini

ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Helodi ngê Njems kêdê vy:a, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Munmíkó, Yesu u yoo yi kada pini ngmêdê vya ngmê. Yi kópu u l:êê díy:o Helodi ngê Pita mye mgímí ngê, mbwa k:oo kmungo. (Yi kópu Mbídédi Pywápê Ngmê u Naa dye ghi ngê d:uu ngê.)⁴ Dini ghi n:ii ngê Pita mbwa k:oo kee wo, lede páádi páádi kní y:oo Pita dnye t:âât:ââ, lede páádi dye ghi ngmê. Helodi ngê u yi doo kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u kuwó dini ghi ngê Pita p:aa pw:ii, Nju tpémi yi ngópu p:aa kóté kwolo.⁵ Nyââ, Pita mbwa k:oo doo kwo, ngmênê Yesu u yoo Chóó Lémi ka u l:êê díy:o mîdnye ngêpê. *

Pita mbwa k:oo u ngwo pwii wo

⁶ Wéni n:ii ngê Helodi ngê u yi doo kwo, apê, Mââ Pita nî pw:ii, pi kní yi ngópu nî kóté kwolo, yi mgídí ngê Pita lede dê yi kêlî doo dpí. Puwóma té dê y:oo kóó dê kudu dumo, lede miyó kuwa dpímo paa, mbwa y:oo dpímo t:âât:ââ.⁷ Wod:oo enjel ngma até yedê loo, u wuu mbwa k:oo mí kée ngê, Pita kwulo kele, u dpí ny:ââ ngê, kwo, Límílímí ngê a piidi. Yedê pii wo, wod:oo puwóma té dê kwulo yi chóó mîné pywáli knopwo. *⁸ Enjel ngê kwo, Malêti maa téni, nyi dópo dê nye t:ee dé. Wod:oo Pita ngê

yinté d:uu ngê, enjel ngê kwo, Nguwo u kpídí mwo mye téni, kwo, a pwiyé, a ngm:êê nédi.⁹ Wod:oo Pita ngê enjel até yi ngm:êê ngê, ngmênê u kwo doo wóó. Nanê kwopê, Enjel ngê ndêndê ngê dê pw:ii ngi? ¹⁰ Mbwa t:âât:ââ pyu yoo ngmê a kuwo ngópu, myomoni yoo myedê kuwo ngópu, nkéli chêêpí keñe u nkîgh:ê yi nî knopwo, apê, Keñe lukwe ngê até dê kpêmí? Wod:oo pwii knopwo, daa ndî máádi ghi tp:oo yi kalê ngópu, wod:oo enjel ngê Pita a kuwo ngê.¹¹ Pita ka u nuw:o yi mênê diyé wo, apê, Ala ndê kópu, apê, Nmí Lémi ngê enjel ngmêda dy:ââ, apê, Helodi kóó k:oo até dumo y:ee nê, apê, Nju tpémi yi ngópu mêdaawa kóté kalê nê.

¹² Dini ghi n:ii ngê Pita ngê yi kópu a w:ee ngê, wod:oo Njon Mak u pye Méli u p:aa pee loo. Pi yilí yi doo kwo, dnye ngêpê.¹³ Yi ngomo u koko têdê u keñe p:uu Pita doo depedepe, dpodo módó ngmê, u pi Lóda, keñe t:âmo mí ghê wo.¹⁴ Yi dmaâdí ngê Pita u dnye adí mya, wod:oo u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, keñe daa kpêmí ngê, adí lê, u pyipe kní ye mdoo adí núw:o, yepê, Pita kuwa ka kwo.¹⁵ U kwo daa kêlímí mbê dniye, kwo, Kidima k:om. Kwo, Chi ghéti. Ngmênê yepê, Díní k:omodanê. Yepê, Ndêndê ngê kuwa ka kwo. Kwo, Daa vyílo ye kwo, kwo, u enjel ye kwo.¹⁶ Pita ngê keñe p:uu

* 12:5: Epeso 6:18; Njems 5:16 * 12:7: Dpodo 5:19; 16:26

depedepe daa yó, u kuwó dini ghi ngê keñe u kwo adî kpêmî ngmê. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo. ¹⁷ Pita ngê kêê yi ngîma mgîmî ngê, kwayi ngê ye vvu, yepê, Tumu. Yepê, A pi tââ namê tpapê. Yepê, Nmî lémi ngê u enjel a ka ngmêda dy:ââ, mbwa k:oo yinê dê pw:ii nê. Yepê, Njems ka mdoo dpî núw:o yó, yepê, nmî tîdê mbwó knî ye myoo vyi yó. Yed:oo Pita ngê a kuwo too, kn:aa p:aani mê loo. *

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê wa wo, lede yoo yi ghê dmi a kee wo, noko dnye póó, noko yepê, Pita anye atédê pwiyé? ¹⁹ Helodi ngê lede yoo dy:ââ too, yepê, Lee dmyeno, Pita dmyinên:aa nmy:uu. Ngmênê dêê dniye, dêpê pyw:ee ngópu, wod:oo lede n:ii knî ye Pita pwii wo, yi lede yoo Helodi ngê kóté kalé too, yepê, Pita lónté nmye dê pwii? Yepê, Ala ngwo u nkwo n:aa vye nmyo. Wod:oo dy:ââ too, kn:aa lede knî y:oo u nkwo mî vya tumo.

U kuwó dini ghi ngê Helodi ngê Njuda Wee a kuwo ngê, Sisadiya doon:aa ya.

Helodi u ngwo pwene

²⁰ Taiya tpémi Saidon tpémi ye king Helodi ye nod:e wo, wod:oo yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Helodi ngê nté nmo wa mgîmî, u dyámê pee p:uu nté daamunmî pwila. Yi kópu u l:êê díy:o Helodi u

dpodo pyu yoo yi kada pini yi pee ngê kaa ngópu, u pi Pílastas, kwo, U ntââ Helodi nmo wanyi kpéki. Wod:oo Helodi yinê ye kpéki ngê, kwo, Kí yéli y:e mb:aamb:aa u yi y:e a kwo. ²¹ Helodi ngê wéni n:ii ye ngmîdi ngê, yi wéni ngê nipi a wó, Helodi kpêlê wo, u lémilémi u kpîdî dmi u mbwo t:ângo, u yââyââ tédê yaa wo, wod:oo pi knî ye doo danêmbum. ²² Yoo dpodombiy:e doo kââ, apu, Daa nmo ntee pini ye danêmbum, apu, ngmênê nmî yâpwo ye danêmbum. ²³ Chóó Lémi u enjel ngmê ngê Helodi yi danêmbum tédê atéyi vyâ, mu kópu u díy:o pi knî ye daa vvu, D:aa yâpwo. Ala kópu myedaa vvu, Nê nmyo ntee pini. Helodi u mênê mwi pê dnye kmaapî, u gha a kêlî ngópu, wod:oo pwene.

²⁴ Yi ngwo Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi u kópu pi knî ye mudnye tpapê, Yesu u yoo yinté yilî ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. *

²⁵ Mbanapas pini dê Sóól y:oo yi dpodo a kêlî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, Njon Mak núw:o ngópu, Antiyóka mê diyé dniye. *

13

Mbanapas pini dê Sóól Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ngwo a ngmîdi doo

¹ Yesu u yoo vy:o Antiyóka, dêêpî pyu yoo ngmêdoo kwo,

Chóó Lémi u komo y:oo dnyimo kapî, yi pi dmi Mbanapas ngmê, Simiyón myomo (u pi Too Pee Kpêdêkpêdê), Lusiyas pyolo, Sadéni pi, Manayén podo (pini n:ii Helodi k:ii nipi kaa knopwo), Sóól limo. *

² Wo ngmê ngê nté yi chóó noko kwódu ngópu, dpodo mu ngmidi yidnye dódó, nmî Lémi ka dnye ngêpê. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yepê, Mbanapas pini dê Sóól d:a ngmidi dê, yi dpodo têdê dpî dy:ââ dóó. * ³ Nté ghêlî daa ma ngópu, nmî Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, yi pini dê yi mbêmê yi kêê dmi yé ngópu, yi l:êê díy:o dnye ngêpê, wod:oo dy:ââ dumo. *

Saipîdîs kópuni pyodo

⁴ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Mbanapas pini dê Sóól dy:ââ doo, Njon Mak mye núw:o ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Selyusiya lee dniye, liyé nkéli k:oo y:i mî wo dniye, dyámê w:uu ngmê mbêmê mî tee dniye, u pi Saipîdîs. ⁵ P:aani n:ii mî tee dniye, u pi Salamîs. Y:i dnye ya, Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimo koko, Chóó Lémi u kópu p:uu ye dnyimon:aa danê.

⁶ U kuwó dini ghi ngê yi dyámê w:uu mwada pee lee dniye, Papós mî taa dniye, pi y:i ngmê m:uu ngópu, u pi Mba-Yesu, Nju pi, Kídiki dnye ngê u pi Elimas, pipi

kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu. Pi knî ye k:omodanê ngê dpîmo tpapê, yipu, Nê nmî yâpwo ndîi u komo kapî pyu ngmê. * ⁷ Yi pini ngê yi dyámê w:uu u kada pini dpîmo yâmuyâmu, u pi Sêênjîs Póólîs. Yi dyámê w:uu u kada pini mb:aamb:aa ngê dpîmo nuw:o, u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u kópu ngmênî ny:oo, u l:êê díy:o pi knî ye yepê, Mbanapas pini dê Sóól a pwiyé dniye.

⁸ Dini ghi n:ii ngê kópu u kwo ngmêdpîmo tpapê, Elimas yi kwo doo kwopwepe, mââwe ka kópu, Ye kidimê ng:aa, ngee k:omodanê mo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi mââwe Yesu u yoo vy:o ghê we.

⁹ Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Sóól a nt:ee ngê, u pi mye Póól, Elimas ka ngwolo dy:ââ ngê vyu wo, kwo, Nyi Setan ntee pini.

* ¹⁰ Kwo, Doo u ntââ kópu mb:aa daangmanyi d:uu, kwo, nmî Lémi u ndêndê kópu dyuu u wépi nyi puwâ, kwo, k:omodanê kópu yilî nyiné ngêêdí. ¹¹ Kwo, Nmî Lémi ngê ala ngwo wunê kpadakpada ngi, kwo, ngwolo kopwe ngê a pyépi ngi, yélî daanyi y:enê, u dí yiné amêdê vyi. Yi ngwo mgo kpêdêkpêdê Elimas ngîma até yi kée ngê, wod:oo doo maa nmy:uu, apê, A ngêêpî pyu ngmênê pyw:oo, maa a ka yiné pêdê kêma ngê.

¹² Dyámê w:uu u kada pini ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê

* 13:1: Dpodo 11:27 * 13:2: Dpodo 9:15; Nkal 1:15-16 * 13:3: Dpodo 6:6

* 13:6: 2 Tim 3:8 * 13:9: Dpodo 4:8; Njon 8:44

módu, wod:oo nmî Lémi ka kélímî mbê wo. Nmî Lémi u kópu dyuu u nyepényepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye.

Ántiyóka n:ii Pisidiya Wee u kwo a tóó, Yesu u kópu y:i u ngwo ye mî vyi ngópu

¹³ Póól u pyipe knî yi k:ii liyé nkéli k:oo mē wo dniye, Papós a kuwo ngópu, Pamípiliya mî tee dniye, Pêêka u ngwo mî lee dniye. Njon Mak ngê u pyipe dê y:i mîné kuwo doo, Njedusalem mēdê diyé wo. ¹⁴ Póól Mbanapas y:oo Pêêka a kuwo ngópu, Pisidiya Wee u kwo lee knopwo, p:aa ndîi ngmê taa knopwo, u pi mye Antiyóka, mwiyé p:aani n:ii a ndê knopwo, yi p:aani dê yi pi mu ngmidi. Nju tpémi yi lîme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, ngêpê ngomo k:oo yi k:ii kee dniye, mbwódo yaa dniye. ¹⁵ Pi ngmê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu ghi ngma a kp:aa ngê, pi myomoni ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu u kópu dyuu ghi myedê kp:aa ngê, u kuwó dini ghi ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo Póól pini dê Mbanapas ye pi ngma a dy:ââ ngópu, yepê, Nmî mbwó dê. Yepê, U ntââ pi knî ye kópu ngma dpî vyi ngmê, yi gha dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. ¹⁶ Wod:oo Póól a ghêêdî wo, kóó ntênê ye kââ, danêmbum kn:ââ ye chópu.

Yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, Yisîléli tpémi, yélini

yi k:ii Chóó Lémi ka nmye ngêpê té, yepê, ala kópu ny:ee yó. ¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Yisîléli tpémi Yichip mudnya a ya, yepê, daa yi chóó yi dyámê pee p:uu dnya a ya, yepê, yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi yéli yilî ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê Yichip u mênê a pw:ii too. * ¹⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u nódo kópu yilî a t:ee ngópu, ngmênê myedaa kée too, yepê, maa p:uu m:ââ podo y:a a ma ngópu, Kenan u ngwo mî taa dniye. * ¹⁹ Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan yoo dyêêdî pyudu a pw:oo ngê, yi dyámê pee chóó u yoo knî ye y:ângo. Yepê, M:ââ podo yono y:a mē limo y:a mî loo, (450) yi kópu yintómu u ngwo a pyaa dniye.

²⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi yéli yi kada pini knî ngma a pyw:ângo, kuwókuwóni u pi Samuwel, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ²¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi yéli y:oo king u yi y:e ngmêdoo kwo, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól yi king ngê pyódu ngê, yi pini Kisi tp:oo, Mbenjîmîn u tii nêdê pini ngmê. * ²² Yepê, Yi king ngê doo ya, m:ââ podo y:a, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól mî ngmópu, Dépidi yi king ngê mē pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê ala kópu p:uu ye vvu, yepê, A gha ntee, Njési tp:oo Dépidi u gha mye yinté, a nuu u kópu amyedê d:uud:uu dé. * ²³ Póól ngê

* **13:17:** Ex 6:6; 12:51 * **13:18:** Ex 16:35 * **13:21:** 1 Sam 8:5,19 * **13:22:** 1 Sam 13:14; 16:13; Psalm 89:20

yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo ala kópu dnyimo a tpaê, apu, Dîyo Dépîdi u yoo vy:o Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, yi pini ngê Yisîléli tpémi yiné wa ngee té. Póól ngê yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Yi kópu wunê kédê pyódu. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, yi pini nmî Mbwámê, u pi Yesu. * 24 Yepê, Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlî daa chópu, Njon Yisîléli tpémi ye doon:aa danêmbum, yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, mbwaa paa n:aa kmênêkmênê nmyo. * 25 Yepê, Njon ngê u dpodo ghêlî dépê kélî ngê, pi knî ye ala kópu dpîmo tpaê, yipu, Nmyiné nmye nê n:uu? Yipu, Pini n:ii nmye t:âât:ââ ngmê, d:aa vyîlo. Yipu, Nê tédê. Yipu, Doo u ntââ u nkîgh:ê daa nî nî. Yipu, Yi pini ngê u dpodo kn:ââ doongê chópu. *

26-27 Póól ngê yepê, A tîdê mbwó yoo, yélini yi kii nmî kn:ââ Epîlaham, myenté yélini Chóó Lémi ka nmye ngêpê té. Yepê, Yesu daa pi yintómu yi mbwámê ngê pyodo, mu kópu u díy:o yélini Njedusalem a kwo, yi kada pini knî mye yi k:ii, nmî Mbwámê Yesu dpîp:e mya ngópu, yepê, yi kópu u l:êê díy:o yi yéli y:oo Yesu mb:ii ngópu. Yepê, K:omo tpile lîme wo yintómu knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu pi knî y:oo yi ngêédí dnyimo a kpââ

dé, yepê, ngmênê yi kópu dyuu vyîlo yi ntiye ngópu, noko yepê, Yesu paa vya koo, paa pw:oo we. 28 Póól ngê yepê, K:omo tpile Yesu u pwopwo u nt:u kópu dépê pyw:ee ngópu, ngmênê Paléti ka kwo, Vya ngi. Kwo, Pw:oo we. * 29 Yepê, Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi kópu yilî ntiye ngópu, kîdosi nédê t:ee ngópu, u kuwó dini ghi ngê mède ngee ngópu, kmênê ngópu. 30-31 Yepê, Chóó Lémi ngê mède pyidu ngê, wo yilî yi k:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo dnyimo mumu. Yepê, Yesu ghêlî daa pwene yélini yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, yepê, yi yéli y:oo ala ngwo pi knî ye a tpaê ngmê, yipu, Yesu ndêndê ngê a pii wo, nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. * 32-33 Yepê, Ala ngwo nmyi ngîma anye kwo mo, ala kópu mb:aa nmye ngmênê tpaê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye kópuni wunê a vyu, yi kópu nmî l:êê díy:o kédê pyódu, Chóó Lémi ngê Yesu a pyidu ngê. Yepê, Wéti myomoni u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a kwo, nmî Mbwámê ka kwo, Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu. * 34 Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini a pyidu ngê, mēdaawa pw:onu, kpēēnī daawa mg:ee. Yepê, Chóó Lémi ngê u nuu u yoo knî ye yepê, Tpileni p:uu Dépîdi ka

* 13:23: Is 11:1 * 13:24: Mát 3:1-2

27:22-23 * 13:30-31: Dpodo 2:24; 1:3,8
Is 55:3

* 13:25: Njon 1:20,27 * 13:28: Mát

* 13:32-33: Psalm 2:7 * 13:34:

ndêndê ngê noo a danê, yi
tpile nmye wanê kê. * 35 Póól
ngê yepê, Puku yedê kópu
m:uu a tóó, apê, Chóó Lémi u
nuu u pi kpêênî daawa mg:ee.

* 36 Póól ngê yepê, Daa Dépidi
p:uu dnya a d:êê, mu kópu u
dîy:o dini ghi n:iî ngê Dépidi
doo a ya, Chóó Lémi p:uu doo
a dpodo, yed:oo pwene, u
kn:ââ knî yi nkîgh:ê mî kmênê
ngópu, kpêênî mgee wo. *

37 Yepê, Ngmênê pini n:iî
Chóó Lémi ngê a pyidu ngê,
yi pini kpêênî daa mgee wo.

38-39 Yepê, A tîdê mbwó yoo.
Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê,
Yi pini Yesu u l:êê dîy:o Chóó
Lémi ngê nmî dono yilî u
kuwó wa kée té. Yepê, Komo
tpile dono yilî knî y:oo mgîmî
nmyoo, Mósisi u dêêpî kópu
dyuu dêê wo, daa pywáli
nmyoo, ngmênê pini n:iî Yesu
ka wa kêlîmî mb:anê, Yesu
ngê yi dono vy:o u ngwo wa
a y:oo. * 40 Yepê, Mb:aamb:aa
ngê dmyinê paa. Yepê, Chóó
lémi u komo kapî pyu knî y:oo
kópuni a d:êê ngópu, yi kópu
nmye kîngê pyódu. 41 Yepê,
Chóó Lémi u kópu yedê d:êê
ngópu, apê,

A ka wépi dnyangê pyu yoo,
ala kópu ny:ee yó.

Tpéé kópu wanmyi vyi
ngmê, yed:oo wanmyi pw:oo
dmi,

mu kópu u dîy:o kópuni
nmyi dye ghi ngê wanî d:uu,

yi kópu ka daanmyi kêlîmî,

k:omo tpile pi ngê nmye
wa vyi, u kwo myedaanmyi
kêlîmî. *

42 Dini ghi n:iî ngê pwii
dniye, pi knî y:oo Póól
Mbanapas ye yepê, Pyimé
modo diyé cho, yepê, yi kópu
knî nmo m:uu dp:uu vyi
nyoo. 43 Dini ghi n:iî ngê
nyalé wo, Nju pi yilî y:oo Póól
Mbanapas dnye yâmuyâmu
dê, kn:aa yéli mye yi kii,
wunê yélini Nju pi ngê a
pyaa dniye. Yi tpódu y:oo
yepê, Chóó Lémi ngê Tp:oo
nmo a kpo, nmî Mbwámé
ngê vyîlo yi pyódu ngê. Yepê,
Dpodombiy:e u kwo dmyinê
kêlîmî.

*Nju tpémi y:oo Yesu u kópu
wépi u ngwo pwaa ngópu, An-
tiyóka*

44 Ukuwó lîme wo ngê mêtê
diyé knopwo, Antiyóka pi
dépwo a ya, u yi y:e doo kwo,
Lémi Ndîî u kópu u nkwo
ngmên:m:uu ny:oo. 45 Dini
ghi n:iî ngê Nju tpémi y:oo
yi yéli m:uu tumo, í:ee ye
kaa ngópu, kópuni Póól ngê
doo tpapê dé, yi kópu mîdnya
a wópuwópu dé, Póól p:uu
myednye peede tpapê, yepê,
Kî pini nmye ka k:omodanê,
u kwo kîdmyoma ng:aa. Póól u
kópu yinté dnya a wópuwópu
dé. * 46 Ngmênê Póól pini
dê Mbanapas daa nkîngê
mbê knopwo, Nju tpémi ye
yepê, Doo u ntââ nyi chóó
daanyi kée nmyo, Chóó Lémi
u kópu nmye mwiyé nyi vyu,
ngmênê yi kópu u yi nmye

* 13:35: Psalm 16:10 * 13:36: Dpodo 2:29 * 13:38-39: Dpodo 10:43; Lóma
10:4 * 13:41: Hab 1:5 * 13:45: Dpodo 14:2; 17:5

daa kwo. Yepê, Ghê kamîni chedê ngê daawa pyódu, u wépi dmye pwaa ngmê, wod:oo nyinê kuwokuwo nmyo, kn:aa yéli ye nye lêpî mo. * ⁴⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, yi pini ka ala kópu u kwo a vyu, kwo,

Daa Nju tpémi yi mo yi pywápê ngê dî pyódu ngi,

dyámê mbêmê tpémi yintómu yi mbwámê ngê wanyi pyódu.

Yepê, Yi kópu awêde até dmye ntiye ngmê. * ⁴⁸ Yélini daa Nju tpémi, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, nmî Lémi u kópu dyuu mê chaa kalê ngópu. Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, apê, Yi yéli y:oo ghê kamî dmi pêdê pyw:ee y:e, yi yéli Yesu ka kélímî mbê dniye.

⁴⁹ Nmî Lémi u kópu ngê yi wee u kwo yéli a ngêêdî. ⁵⁰ Ngmênê Nju tpémi y:oo Antiyóka u kada pini yoo yi mbodo dmi vyuwo ngópu, ch:am ndîi knî ngmê, n:ii dé Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi mbodo dmi nye vyuwo ngópu, Póól pini dê Mbanapas ngm:ii kalê dumo, yepê, Ala wee u kwo n:aamungê nî. ⁵¹ Yi tpódu y:oo yi p:aani u têpê yi yi yodo p:uu vyaa ngópu, yinté Nju tpémi ye yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo. Kada u ngwo a y:ee ngópu, Yikóniyêm lee knopwo. ⁵² Yesu u yoo yélini

Antiyóka doo kwo, w:aa a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee too.

14

Póól Mbanapas Yikóniyêm u ngwo lee knopwo

¹ Kópuni Antiyóka y:e a pyodo, yinté kópu Yikóniyêm y:e myimê pyodo. Póól pini dê Mbanapas Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee knopwo, Yesu u kópu ye adê vyi ngmê, wod:oo Nju pi yilî, kn:aa yéli mye yi k:ii Yesu ka kélímî mbê dniye.

² Ngmênê Nju tpémi, n:ii dé daa kélímî mbê dniye, yi yéli y:oo kn:aa yéli yi mbodo dnye vyuwovyuwo dé, Yesu u yoo yi p:uu myednye d:uu. *

³ Ngmênê yi tpódu y:i dpîmo ya, dye ghi daadîi. Daa nkîngê mbê knopwo, nmî Lémi u kópu dyuu ye mêdpîmo tpapê, kópuni nmo a kpo, yi kópu p:uu ye dpîmo danê. Nmî Lémi ngê u wêdêwêdê yi tpódu ye y:ângo, pwopwokopwe yilî yi wêdêwêdê mbêmê pyi ngópu, kópu yilî mye d:uu ngópu, nmî Lémi ngê yi tpódu yi kópu dyuu pi knî ye ndê kópu ngê yinté u ngwo pyódu ngê. * ⁴ Yikóniyêm tpémi y:oo yoo yêê ngópu, woni yoo Yesu u dyépi dê yi p:uu dnye d:uu, woni yoo yi pee ngê a ghê dniye.

⁵ U kuwó dini ghi ngê Nju tpémi, kn:aa dyámê tpémi, kada pini knî yi k:ii, nipi a

* 13:46: Dpodo 18:6 * 13:47: Is 49:6 * 14:2: Dpodo 13:45 * 14:3: Mak 16:20; Dpodo 19:11; Hipîlu 2:4 * 14:5: Dpodo 14:19; 2 Tim 3:11

wó, u yi y:e doo kwo, Yi tpódu nmî ngîmî dê, chêêpî ngê nmî vya dê, d:o pw:oo dniye. *
 6 Dini ghi n:iî ngê yi tpódu y:oo yi kópu u tuu kââ pee yi ny:ee ngópu, wod:oo mbêpê knopwo, Lisitîda, Ndêêpi, Likiyóniya, yi wee pyile knî yi kwo dpîmon:aa ya. 7 Yi wee u kwo p:aani p:aani pi knî ye Yesu u kópu mb:aa mêdpîmon:aa tpapê.

Lisitîda kpâlî kpêê u ngwo pyi ngópu

8 Lisitîda pi ngmêdoo ya, kpâlî dê kpêê dê, paa daa tpyó, yinté a ta. * 9 Dini ghi n:iî ngê Póól ngê Yesu u kópu ye doo tpapê, yi pini myedoo ng:aa. Póól ngê u ngwo a w:ee ngê, apê, Kî pini u kêlîmî ndîi, apu, Yesu u ntââ, yiné a pyipyi nê. 10 Wod:oo Póól u kwo vyyu wo, u kwo até yi mbwolo, kwo, Kî pini. Kwo, Gh:êêdé. Kwo, Ghêêmî ghé. Wod:oo yi pini mbêka wo, paambwi kn:ââ chópu. 11 Dini ghi n:iî ngê pi knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, Likiyóniya dnye ngê dpodombiy:e mbwó dniye, apê, Nmî yâpwo dê pi k:iî ntee tpile ngê atédê pyaa knî, nmo até myedê ghêpê knî. 12 Yi yéli Chóó Lémi ka dêdnyimo ngêpê, kn:aa yâpwo yilî knî ye dnyimo ngêpê, yi yâpwo knî yi kada pini u pi Susî. Mbanapas u pyimo yi yâpwo u pi t:ee ngópu, apê, Susî, Póól u pyimo Héêmîs t:ee ngópu, mu kópu u díy:o ye vyylo

yedoo danêmbum. 13 Yi p:aani u nkîgh:ê ngomo ngmêdoo kwo, pi knî y:oo Susî ka kpêê kwéli dnyimo yé. Yi yâpwo u kpêê yiyé pyu knî y:oo yi nêné té vy:ee tumo, pudumakó u ngwo kpîlê tumo, yi p:aani u mbwa keñe t:âmo mî kaa tumo. Yi p:aani tpémi kpêê yiyé pyu yoo yi k:iî nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî yâpwo dê ye kpêê nmî yé. 14 Dini ghi n:iî ngê Mbanapas pini dê Sóól y:oo ny:ee ngópu, yi kpîdî dê a chaa dumo, yoo pee dê yi kêlî mbêpê dê a pwaa dumo, ye mbwó knopwo, yepê, Kî yéli. 15 Yepê, Lukwe díy:o ye kópu nmye d:uud:uu ngmê? Yepê, D:ee yâpwo dê, nyo nmyo ntee pini dê. Yepê, Kópu mb:aa p:uu nmye nye danêmbum mo. Yepê, U yi nye a kwo, Nmyi k:omodanê kópu knî yi p:uu nyinê diyédiyé kîgha nmyo. Yepê, Yâpwo njini ka dmyinê ngêpê, n:iî ghê a t:a, n:iî ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii mbwaa mye l:âmo doo, tpileni yi ghê a pyede té, yiné mye l:âmo too. * 16 Yepê, Wunê dini ghi ngê pi yilî y:oo yi chóó yi kópu n:uu yidnye ng:uu dé, Chóó Lémi ngê kalê too, ye mye daa kwódu ngê. 17 Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi ngê chóochóó nmye doo a kêmakêma, tpii nmye doo a dyede, kâadî nmye doo a dyede, nmyi yâpwo tédê nté nt:u mb:aamb:aa ngê doo kelekele, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo pyépi, kópu mb:aa nmye yilî doo a

* 14:8: Dpodo 3:2 * 14:15: Dpodo 17:22-31; Lóma 1:19-20

d:uud:uu, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nêne. ¹⁸ Pi knî y:oo daa kêmakêma yi tpódu ye kpêê pí yé ngópu, yi tpódu y:oo kópu yilîni ye vyi ngópu, yi dî dmi u ngwo pwaa ngópu.

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Nju pi knî ngmê Antiyóka p:aani dê Yikóniyêm a ndê dniye, Lisitída tpémi yi pee a kaa tumo, Póól chêêpî ngê vya ngópu, ntóó dnya a paapaa, kuwa núw:o ngópu, alanté dneye nuw:o, apê ngmênê, Dê pw:onu. * ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo kwodonkwodo a wó, ntóó a yina ngópu, wod:oo Póól mêtê pii wo, yi p:aani mêtê diyé wo. Womumo mw:aandiye Mbanapas k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, Ndêêpi lee knopwo.

Póól pini dê Mbanapas Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo

²¹ Póól pini dê Mbanapas y:oo Ndêêpi tpémi ye Yesu u kópu mb:aa mî vyi ngópu, wod:oo pi yilî Yesu u yoo vy:o ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Lisitída, Yikóniyêm, Antiyóka, yi p:aani pyile knî yi kwo mêtê diyé knopwo. ²² P:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê kalé tumo, yepê, Yesu ka dpodom-biy:e dmyinê kêlîmî. Yepê, Pi knî y:oo dono yilî nmî p:uu wa d:uu ngmê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ka anmî lee dmi. * ²³ P:aani p:aani Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê a ngmidi ngópu, yi kada pini

ngê pyódu tumo. Nté yi chóó ye kwódu ngópu, Chóó Lémi ka u ngwo dneye ngêpê, Lémini ka kêlîmî mbê dniye, yi Lémi ka a kuwo tumo, yepê, Nmî Lémi nmye wada a vyyuwo.

²⁴ Pisidiya Wee a kuwo ngópu, Pamîpiliya mîmî taa knopwo. ²⁵⁻²⁶ Yesu u kópu dyuu Pêêka tpémi ye vyi ngópu, u kuwó dini ghi ngê Atáliya lee knopwo, liyé nkéli k:oo y:i mî wo knopwo, Sidiya mî tee knopwo, Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwéli a ngmidi doo, Yesu u yoo yi l:êê dîy:o mwiyé kwéli dneye ngêpê. *

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Antiyóka taa knopwo, Yesu u yoo a danê ngópu, kópuni Chóó Lémi ngê y:e doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o n:ii mêtê kaa tumo, yi kópu yilî yi ngêêdî a nté ngópu. * ²⁸ Yi p:aani Yesu u yoo vy:o dpîmo kwo, dye ghi daadîi.

15

Mósisu u dêêpî kópu dyuu u ngwo dneye tpiditpidi pêêdîpêêdî

¹ Nju pi ngmê knî y:oo Njuda Wee a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo knî ye ala kópu dnyimon:aa tpapê, yipu, Kópuni Mósisu ngê a d:êê ngê, yi kópu dpî d:uu yó, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu dpî kaa we. Yipu, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee

* **14:19:** Dpodo 17:13; 2 Kódin 11:25; 2 Tim 3:11 * **14:22:** Dpodo 18:23; 2 Tim

3:12 * **14:25-26:** Dpodo 13:1-2 * **14:27:** Dpodo 15:4,12

p:uu daawa kaa knomomê, nmî l:êê ghi dmi daanmyi d:uud:uu knomomê, yipu, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo daawa kaa nmyo. * 2 Póól pini dê Mbanapas y:oo yi yéli yi kópu dpîmo vyee dé, u kuwó dini ghi ngê yi kópu nipi mēdnyimo tpiditpidi pēêdîpēêdî. Yesu u yoo y:oo Póól pini dê Mbanapas, kn:aa yéli yi k:i Njedusalem dy:ââ tumo, yepê, Nmî Lémi u dyépi knî ye, kada pini knî ye dmyinê lēpî, yepê, ala kópu y:oo amî l:âmo ngmê.

3 Yélini dy:ââ ngópu, An-tiyóka a kuwo ngópu, Pēnisiya Wee u kwo mî lee dniye, Samédiya mî taa dniye. P:aani p:aani dnyen:aa lēpî, Yesu u yoo knî ye dnye t̄papê, yipu, Chóó Lémi ngê kópu ndîi yi d:uu ngê, p:aani p:aani pi yilî Yesu u yoo vy:o yinê kaa too, yipu, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:i. Yi kópu dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, w:aa u ngwo a pyw:ee ngópu. ⁴Njedusalem dini ghi n:i ngê taa dniye, Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo, yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi yéli yintómu y:oo kwuno tumo, yi kêê dmi mye mgîmî ngópu. Póól pini dê Mbanapas y:oo kópuni Chóó Lémi u wēdēwēdē mbēmē dpîmon:aa d:uud:uu dé, yi kópu yilî ye adê nté ngmê. * ⁵Ngmênê yélini Yesu u yoo vy:o doo kwo, woni

yoo Pádisi yoo. Yi yéli ghêêdî dniye, yepê, Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o yélini ghê wo, Chóó Lémi u l:i yi too pee p:uu dpî kaa we, Mósisi u dēêpî kópu yintómu myedny:oo chāâchāâ dé.

⁶Kada pini yoo dyépi yoo nipi ada wó, yi kópu p:uu dnye danê. ⁷Dye ghi daadîi yimî loo, u kuwó dini ghi ngê Pita ghêêdî wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Nmyi lama ka tóó, wunê dini ghi ngê nmyi vy:o Chóó Lémi ngê ka a ngmidi noo, kn:aa yéli ye dy:ââ noo, Yesu u kópu mb:aa ye nîmo nté ngê, u ngwo Yesu ka kēlîmî mbê dniye. * ⁸Yepê, Pini n:i ngê nmî gha dmi u kpêê, chóó u Ghê Dmi ntee nmo a dy:ââ ngê, kn:aa yéli ye yinté myedê dy:ââ ngê, yepê, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli myedê mya té, yi wépi dmi daa puwâ. ⁹Yepê, Daa chámê nmo, kópuni nmo doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli y:e myedoo d:uud:uu dé, yepê, yi dono yilî u kuwó kéé too, mu kópu u dîy:o Yesu ka mye kēlîmî mbê dniye. ¹⁰Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi mbodo l:âmo nmyinê ngēêpî ngmê. Yepê, Yesu u yoo ye dpodo ndîi yilî namê yém. Yepê, Nmî kn:ââ yoo dēê dniye, Mósisi u dēêpî kópu dyuu yilî ngê y:e pyodo, doo u ntââ yi kópu yintómu daapî d:uu ngópu. Yepê, Nmo my:oo ntee dé, yi dēêpî kópu yilî ngê nmo myaa pyódu. ¹¹Yepê, Daa

* 15:1: Nkal 2:12; 5:2 * 15:4: Dpodo 14:27 * 15:7: Dpodo 11:4-17

dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê Chóó Lémi ngê wa ngee nmo. Yepê, Nmo Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii nmo yoo mu ngmidi, nmî Lémi Yesu ngê wâpu wunê ngêêpî nmo, u kwo nmo kêlîmî té, yinê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Póól pini dê Mbanapas ghêêdî knopwo, pi yilî yintómu tumu yaa wo. Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kn:aa yéli yi vy:o mbwudu n:ii dpîmon:aa chapî dé, pini n:ii dpîmon:aa pyipyi dé, yi kópu yi ngêêdî a nté tumo. ¹³ Yi danêmbum dini ghi n:ii ngê a kêlî ngópu, wod:oo Njems ghêêdî wo, yepê, A mbwó yoo, ala kópu ngî ny:ee yó.

¹⁴ Yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli mwiyé a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too, nmî lama u ngwo yaa wo, nmîmo, Chóó Lémi kn:aa yéli ye mye vyuwo, yepê, yi kópu ala ngwo Saimon Pita ngê nmo kédê vyi. ¹⁵ Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo yinté kópu myeyi d:êê ngópu, Chóó Lémi u kópu yi d:êê ngópu, apê,

¹⁶ K:omo tpile Dépidi u yoo y:oo dono a pyw:ee ngópu,

ngmênê mu dini ghi ngê amênê diyé,

yi yéli am:aanê wêdêwêdê kalê té. *

¹⁷ Kn:aa yéli yintómu y:oo adnyi nmy:uu nê,

k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yélini nê ngmidi ngê,

yi yéli a yoo vy:o wanî kaa té.

¹⁸ Nmî Lémi ngê yi kópu ló dini a vyu.

¹⁹ Njems ngê yepê, A nuw:o ghi alanté, Chóó Lémi ka kn:aa yélini wunê diyédiyé, doo u ntââ yi yéli ye dpodo ndîi daanmî y:oo. ²⁰ Yepê,

Pweepwee pee ngmê d:êê koo, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, ala kópu pyile knî ye paa d:êê téme. Yepê, Mwiyéni alanté, Tpile tp:oo n:ii kn:aa pini ngê k:omo yâpwo u l:êê dîy:o dpî vy:a, yi tpile tp:oo Yesu u yoo y:oo daapaa ma y:e. Yepê, Myomoni alanté, Pyââ ti mââ ti ngê kêê daapêdê t:ee y:e. Yepê, Pyoloni mye alanté, Tpile tp:oo kîdnyingê ntapî, ngmênê tpile tp:oo dny:oo vyee, wêê choo pywuwópywuwó, u ngwo dny:oo pîpî, yi tpile tp:oo wêê kîngê nda ngmê. * ²¹ Yepê, U ntââ ngê doo ya, kn:aa yéli y:oo Mósisi u dêêpî kópu wunê pêdê ny:ee tumo, mu kópu u dîy:o m:ââ yilî yi k:oo nmî w:êê mââwe knî y:oo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo yi kópu dyuu dnyimo a kpââ dé, yi p:uu myednyimo a dêêpî.

Dyépi knî y:oo kópuni d:êê ngópu

²² U kuwó dini ghi ngê dyépi yoo, kada pini yoo, Yesu u yoo yintómu yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:o pi miyó nmî ngmidi, Póól pini dê Mbanapas yi p:uu nmî

* 15:11: Nkal 2:16; Epeso 2:5-8
17:10-16

* 15:16: Amos 9:11-12 * 15:20: Lev

t:ee dê, Antiyóka nmî dy:ââ té. Wod:oo yi kada pini miyó ngmidi dumo, Sailas pini dê Njudas, pini n:ii u pi mye Mbasapas. ²³ Pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, yi tpókñî ye y:ee ngópu. Yi pweepwee pee alanté d:êê ngópu, yepê,

Nmo Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo yi k:ii, ala pweepwee pee nmye dpo dy:ââ. Yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, yélini Sidiya Wee u kwo, Silisiya Wee u kwo, Antiyóka yélini a kwo, munmíkó nmî tídê mbwó yoo. ²⁴ Yepê, Nmî lama até d:uu yââ, nmî vy:o pini knî ngmê nmye a lee dniye, Mósisi u dêépî kópu p:uu nmye dnyen:aa danê, u ngwo mî dyênê nmyoo, ngmênê yi yéli dpîp:o dy:ââ too, yi chóó nmye dnyen:aa danêmbum.

* ²⁵ Yepê, Nipi até dp:o wó, nmî nuw:o ngmidi ngê até dpî pyódu, pi miyó kudu ngmidi, nmye nmînê dyede dê, Mbanapas pini dê Póól yi p:uu wunê kelekele mo, nipi nmye wunê lèpî té. ²⁶ Yepê, Mbanapas pini dê Póól nmî nuu u pi dê, k:omo tpile pi knî y:oo pí vya dumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo dêpê kuwo ngópu. ²⁷ Yepê, Nyââ, Njudas pini dê Salas nmye dp:o dy:ââ dê, kópuni dp:o d:êê, yi chóó yi komo ngê nmye amîmênê nté ngmê. ²⁸ Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u k:ii nmî nuw:o dmi ngmidi ngê dê pyódu, dpodo ndîi nmye daanmo kê, ala kópu

pyile njini dmyinê d:uud:uu. * ²⁹ Yepê, Nju tpémi n:ii nmyi vy:o a wee, Yesu u yoo vy:o, yi yéli yi l:êê dîy:o, tpile tp:oo n:ii pi ngê k:omo yâpwo u l:êê dîy:o dpî vy:a, myenté tpile tp:oo n:ii ntapî u tpile tp:oo, wêê p:uu d:uudpî pw:ii ngmê, yepê, yinté tpile tp:oo myekîdmyengmê ma ngmê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi ye tupwótupwó dé, kwódu ngmê u tpile tp:oo dé, d:uudpî ma ngmê. Yepê, Pyââ ti mââ ti ngê kêê kîdmyengê t:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî yi p:uu kêê daanmyi yé ngmê, ye Nju tpémi yi k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya. Yepê, Nmî kópu dyuu wu u dí. *

³⁰ Wod:oo yi pini páádi knî y:oo pweepwee pee adî núw:o ngmê, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo yintómu a danê ngópu, wod:oo pweepwee pee ye adî y:ee ngmê. ³¹ Dini ghi n:ii ngê a kp:aa ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mē pyodo. ³² Njudas pini dê Sailas, daa kópu ngmidi p:uu ye dpîmo danêmbum, yimi mē wêdêwêdê kalê tumo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u komo myedpîmo kapî. ³³ Wiki miyó pyile y:i dpîmo ya, u kuwó dini ghi ngê nd:uu ye mē vyi ngópu, Njedusalem mē diyé knopwo. ³⁴ (-)

³⁵ Póól pini dê Mbanapas Antiyóka dpîmo ya, dye ghi daadîi. Lama pini yilî yi k:ii nmî Lémi p:uu pi knî ye dnyimo danêmbum.

Póól Mbanapas u ngwo numo chámê doo

³⁶ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Mbanapas ka kwo, Nmî Lémi u kópu p:uu kwéli nyipun:aa danêmbum, y:i mēpa lee knî, nmî tidê mbwó yoo angênté wunê pyede té, mēpaan:aa m:uu téme. ³⁷⁻³⁸ Mbanapas ngê u yi doo kwo, Njon Mak nye núw:o, ngmênê Póól ngê u yi dēpwo kwo, Nye núw:o, mu kópu u dīy:o, mwiyé Pamîpiliya mínê kuwo doo, yi tpódu y:oo yi dpodo ghêlî dēpa kēlî ngópu, u ngwo mínê kuwo doo. * ³⁹ Wod:oo noko nod:e knopwo, wod:oo adê numo chámê dê. Mbanapas ngê Mak núwo, liyé nkéli k:oo wo knopwo, Saipîdis mí tee knopwo. ⁴⁰ Póól ngê Sailas adî ngmidi, kwo, Dpodo tēdê ng:i paa lee knî. Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi ka dmy:ee ngópu, kwo, U ntâa kî tpódu wanya a y:enê dê, p:aani n:ii a lēpî mo. ⁴¹ Wod:oo Póól Sailas y:oo Antiyóka a kuwo ngópu, Sidiya Silisiya yi wee dê yi kwo lee knopwo. P:aani n:ii dpîmo taataa, Yesu u yoo y:i dpîmo wêdêwêdê kîgha dé.

16

Timoti Póól pini dê Sailas yi p:uu u ngwo kele

¹ Póól pini dê Sailas Ndêêpi taa knopwo, u kuwó dini ghi ngê Lisitîda lee knopwo. Yesu u yoo vy:o pini ngmê, y:i doo ya, u pi Timoti, u

pye Nju pyââ, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. U mî daa Nju pi, ngmênê Kîdiki pi. *

² Yesu u yoo yélini doo kwo Lisitîda p:aani dê Yikóniyêm, apê, Timoti k:uuchêm u pi.

* ³ Póól ngê u yi doo kwo, Timoti nî núw:o, wod:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu t:ângo, Nju pi ngê u ngwo pyódu ngê, mu kópu u dīy:o p:aani p:aani Nju tpémi yi lama doo ya, Timoti u mî Kîdiki pi, tp:oo p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:ângo.

* ⁴ P:aani p:aani lee dniye, kópuni Yesu u dyépi knî y:oo Njedusalem a d:êê ngópu, yi kópu Yesu u yoo ye dnyimon:aa tpapê, yepê, Ala kópu dyuu dmyinê châachâa dé. *

⁵ Wod:oo p:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê ngê pyaa dniye, yilî ngê yinté doo pyodpyodo.

Luukî Póól p:uu u ngwo kele

⁶ Póól u pyipe dê yi k:ii Pîdichiya Wee Nkalásiya Wee yi kēlî ghê lee dniye. Ésiya Wee u kwo daa nî dniye, mu kópu u dīy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u yi dēpwo kwo, Esiya Wee u kwo Yesu u kópu p:uu dny:oon:aa danê.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Misiya Wee u nkîgh:ê taa dniye, u yi y:e doo kwo, Mbitiniya Wee u kwo nmî lee dmi, ngmênê Yesu u Ghê Dmi ngê yi kópu ye kwódu ngê. ⁸ Wod:oo Misiya Wee mwada pee lee dniye, Tídówas mí taa dniye, ntii

* 15:37-38: Dpodo 12:12,25; 13:13; Kîlosa 3:10 * 16:1: 2 Tim 1:5 * 16:2:

Pilipay 2:19-22 * 16:3: Nkal 2:3-5 * 16:4: Dpodo 15:23-29

chedê kwéli noo ya. ⁹ Mgîdî ngmê ngê Póól até doo wóó, u wóó k:oo Másídóniya pi ngmê módu, apê, Mu kwo. Yi pini Póól ka ngêpê mbê wo, kwo, Másídóniya dpo pwiyé, dp:uu ngee nmédi. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Póól a pii wo, wóó nmo yedê nté ngê, wod:oo ala kópu noko nmî vyu, Másídóniya lee kmêle, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi a kwo, A kópu mb:aa yi yéli ye ngmênyi vyi y:e.

Lidiya Yesu ka u ngwo kélîmî mbê wo, Pilipay

¹¹ Liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Tídówas nmo kuwo ngê, Samótídési nm:uu tee dniye. Womumo mw:aandiye Samótídési mun:oo kuwo ngê, Niyapolis nm:uu tee dniye. ¹² Yi ndini nmî yó, Pilipay nm:uu taa dniye, p:aa ndîí. Másídóniya Wee u ghi páádi knî yi vy:o, mwiyéni ghi u kwo, yi p:aani a tóó. Lóma tpémi yi p:aa ngmê, mu kópu u dîy:o Lóma pi yilî y:oo Lóma wunê a kuwo ngópu, Pilipay a lee dniye, yi p:aani y:oo mî gh:ii ngópu. ¹³ Wo miyó pyile yi p:aani nmee ya, líme wó dini ghi n:ii ngê dyimê wo, yi p:aani u nkígh:ê mbwááni paa nmî lee dniye, Nju tpémi kwéli dnyimon:aa a wó, ngêpê u l:êê dîy:o. Mbwódo nmî yaa dniye, pyââ knî ye até nmee danêmbum. ¹⁴ Yi yéli yi vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Lidiya, Tayátida pyââ. Pi knî y:oo yi pyópu ka kpîdí

yadî mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé. Yi pyópu daa Nju pyââ, ngmênê Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê. Nmî Lémi ngê yi kyîmwî u gha a pywálî ngê, Póól ka kélîmî mbê wo. ¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngê, u yoo yintómu, yélini u ngomo k:oo doo kwo, Yesu u pi ngê mbwaa paa mye kmênê too. Yi kyîmwî ngê nmopê, K:omo tpile d:aa Nju pyââ, ngmênê a ngm:êê nódó, a ngomo k:oo nmyi k:ii nye ya kmêle, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka ntênê n:aa kélîmî. Wod:oo yi kyîmwî ngê nmî nuw:o dmi mê ngmópu, u kuwó nmî ghê dniye, nmî ngm:êê ngê. *

Póól pini dê Sailas mbwa u mênê u ngwo kee knopwo, Pilipay

¹⁶ Wo ngmê ngê ngêpê tédê até nmî lee dniye, maa p:uu dpodo módó ngmênemî módu. Yi pyópu ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi dmââdí pi knî yi kpeede ngê pyódu ngê, u kwo dpîmo tpapê, kópu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. Pini n:ii knî yi p:uu yi dmââdí wâpu dpîmo dpodo, yi yéli y:oo ndapí ndîí dnyimo kmênêkmênê, dini ghi n:ii ngê yi dmââdí ngê pi knî ye dpîmo tpapê, yipu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. ¹⁷ Póól u k:ii nmîmo paa, yi dmââdí ngê myedpîmo yâmuyâmu nmo, pi knî ye dpîmo kââ, yipu, Kî tpóknî u díghê yâpwo

* 16:15: Dpodo 16:33; 18:8

p:uu a dpodo té. Yipu, Nmyi Mbwámê ngê pini n:ii pyodo, u kópu vyílo nmye ka tpapê ngmê. * 18 Wo yilí yi k:oo yi dmââdí nmî kuwó dpîmo a kââ, u kuwó dini ghi ngê Póól mbodo l:âmo a ngêpa wo, yi dmââdí ka diyé wo, yi kmêna ka kwo, Yesu Kédisu u pi ngê nga d:a mbwólu, Ye dmââdí a kuwo ngi, wod:oo kmêna ngê yi dmââdí a kuwo ngê. *

19 Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí u kada pini knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Wod:oo ndapî daamunmî kmênê, wod:oo Póól pini dê Sailas mgîmî dumo, kóté têtê núw:o dumo.

20 Yi p:aani u kada pini dê ye yepê, Kî tpódu Nju pi dê, nmî némi dmi dê dyênê ngmê.

21 Yepê, Kî tpódu y:oo l:êê ghi kamî p:uu ka ndiye kígha nmo, lémi ghi n:ii nmî kn:ââ knî y:oo nmo kwódu tumo. Yepê, Nmo Lóma tpémi, doo u ntââ yi lémi ghi p:uu daanmî ndiye. 22 Pi yilí yintómu y:e a kââdí wo, Póól pini dê Sailas yi p:uu dnye d:uu. Yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Mgîmî dóó, yi kpîdí dê yi mbwo dpo chaa dóó, kpêê ghi ngê dpî kpaka dóó.

* 23 Wod:oo lede knî y:oo dpodombiy:e kpaka dumo, mbwa k:oo km:êê dumo, mbwa y:enê pyu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê chi y:enê dê. Kwo, Kîngê pwii knî.

24 Yi kópu u l:êê díy:o mbwa y:enê pyu ngê d:omo yu kn:ââ u mênê mênê kuwo doo, yi

kpâlî páádi knî yi pââ ghi dê yi kêlî yé tumo.

25 K:omo tpile Póól pini dê Sailas dpîmo mgîní vyîmî, ngmênê mgîdí nuknínuknî p:uu Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê, myedpîmo wéti. Yélini mbwa k:oo doo kwo, yi yéli y:oo myednye ng:aang:aa dê.

26 Wod:oo têtê doo ghêê, mbwa dpodombiy:e myedoo ghêê, keñe yintómu kpêmî too, puwóma té mîné ghay dniye, yélini mbwa k:oo dnye kwo u ntââ pí pwii dniye, ngmênê daa pwii dniye.

27 Mbwa y:enê pyu yi nyaa wo, apê, Keñe dmi lukwe ngê mêtê kpêmî? Apê ngmênê, Pi yintómu dê mbêpê. Wod:oo u taa u paa a mbywongo, u yi u ngwo doo kwo, A chóóchóó nî vy:a. 28 Póól u kwo adî mbwólu, kwo, Apuu! Kwo, Nyoóchóó kidingê vy:a. Kwo, Nmo yintómu anmî pyede té.

29 Mbwa y:enê pyu ngê pi ngmê ka kwo, Lam ngma a núw:e, wod:oo mbwa k:oo kee wo, Póól pini dê Sailas yi kêmatámo dyimê wo, doo nkîngê. 30 Wod:oo pw:ii doo, yepê, A lémi dê, ló kópu ngmanî d:uu, dpî yâpwo ngê u nkwo wa ngee nê? 31 Yi tpódu y:oo kwo, Nmî Lémi Yesu ka chi kêlîmî, u l:êê díy:o wa ngee ngi, yélini m:uu a t:a, wamye ngee té.

32 Wod:oo nmî Lémi u kópu p:uu u kwo dpîmo danêmbum, u kpâm ghee knî mye yi k:ii. 33 Yi mgîdí ngê yi pini ngê Póól pini dê Sailas

* 16:17: Mak 1:24

* 16:18: Mak 16:17

* 16:22: 2 Kódin 11:25; Pilipay 1:30;

yi kpadama mbwómtyé adí ghêê té, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê yi pini mupwoknî yi mbêmê mbwaa adí yé.
* 34 Wod:oo yi pini ngê yi tpódu u ngomo k:oo adí núw:o dê, ad:uu mbono dê. Yi pini mupwoknî y:oo w:aa a pyw:ee ngópu, mu kópu u díy:o yi ngwo Chóó Lémi ka kélímî mbê dniye.

35 Womumo mw:aandiye yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. 36 Lede knî y:oo mbwa y:enê pyu ka yi kópu mî vyi ngópu, wod:oo yi pini ngê Póól ka kwo, Kada pini dê y:oo ala kópu da vyi ngmê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. Póól ka kwo, Pwii choo, kwo, mb:aamb:aa ngê mîchoo lêpî. 37 Ngmênê Póól ngê lede knî ye yepê, Lóma u pi nyi p:uu a t:a, lukwe díy:o nmyi kpaka nyo. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo yipe nyo, kada pini dê y:oo dnyinté mye kóté kalê nyo, ngmênê pi yintómu yi ngíma nmyi kpaka nyo, mbwa k:oo módu my:ee km:êê nyo. Yepê, Kada pini dê y:oo yi chóó paa pw:ii nyo. *

38 Lede knî y:oo yi kópu kada pini dê ye dini ghi n:ii ngê vyi ngópu, wod:oo nkíngê mbê knopwo, apê, Nyi lama daa ya, Yi tpódu nyo ntee pini dê, Lóma u pi yi p:uu mye t:a. Apê, Yinté pini módu pi d:uudpî kpaka. 39 Yi kópu u l:êê díy:o kada pini dê mbwa chedê yi chóó lee knopwo, Póól

pini dê Sailas ye mb:aamb:aa mîmê y:ee ngópu, mbwa k:oo yi chóó mê pw:ii dumo, yepê, Nyi lémi dê, U ntââ ala p:aani mb:aamb:aa ngê wadpo kuwo ngmê. 40 Póól pini dê Sailas y:oo mbwa a kuwo ngópu, Lidiya u p:aa pee lee knopwo, u ngomo k:oo mî kee knopwo, Yesu u yoo y:i mî m:uu tumo, y:imê mê wêdêwêdê kalê tumo, yed:oo lee knopwo.

17

Póól pini dê Sailas Tesalonika u ngwo lee knopwo

1 Póól Sailas y:oo Pilipay a kuwo ngópu, Ambipolis mî taa knopwo, yi ndini yé ngópu, Apoloniya mî taa knopwo, yi ndini mê yé ngópu, Tesalonika mî taa knopwo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo kwéli doo kwo. *

2 Póól ngê p:aani p:aani kópuni dpîmo a d:uud:uu, Tesalonika myimî d:uu ngê, lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo yi kee wo. Lîme wo pyile knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu yi ngêêdí doo a kpââ, u kakê mê ye doo chámêchámê. * 3 Yepê, Ala kópu dmyinê w:ee ngmê. Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê yi nuw:o ghi alanté doo a ya, apê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmêwa a ngmidi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo, wa vya ngmê, u kuwó dini ghi ngê amêdê pyidu. Yepê, Yi pini u

pi ala ngwo nmye n:aa tpaépê. Yepê, U pi Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu yinê ntiye too. ⁴ Nju pi knî ngmê yi kópu ka kélímî mbê dniye, Póól pini dê Sailas yi p:uu kaa dniye, Kídiki pi yilí yi k:ii, yélini Chóó Lémi ka dnyimo ngêpê, ch:am ndîi knî ngmê mye yi k:ii, Póól pini dê Sailas yi p:uu mye kaa dniye.

⁵ Ngmênê Nju tpémi n:ii knî y:oo Yesu u kópu u wépi pwaa ngópu, á:ee ye kaa ngópu, paambwi pyu dono knî ye ka dniye, yi mbodo dmi mye vyuwo ngópu, yi p:aani tpémi yintómu yi pee kaa ngópu, dnyengi dnyeng:aa ndîi ngma a pwaa ngópu, Njeson u p:aa pee lee dniye. U yi y:e doo kwo, Njeson u ngomo keñe nmî pwââ, Póól pini dê Sailas nmo pw:ii dê, pi knî yi ngîma nmî kaa dê. ⁶ Ngmênê dêpê pyw:ee dumo, wod:oo Njeson Yesu u yoo knî ngmê yi k:ii mgîmî tumo, yi p:aani u kada pini knî ye ñuw:o tumo, kada pini knî ye dpodombiy:e ye mbó dniye, yepê, Pini n:ii knî y:oo wee wee p:aani p:aani yi némi dmi dnyimo a dyede, mé miyó al:ii kêda lê, nmî némi dmi myaan:aa dyênê ngmê. *

⁷ Yepê, Yi pini dê Njeson u ngomo k:oo dpîmo ya. Yepê, Yi yéli y:oo Lóma tpémi yi king ndîi u kópu dyuu daa cháâcháâ ngmê, ngmênê u mo king u pi mu ka tpaépê

ngmê, u pi Yesu. * ⁸ Yi p:aani tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Lóma tpémi ye nkîngê mbê dniye, dnyengi u ngwo kaa ngópu. ⁹ Kada pini knî y:oo Njeson ka kwo, Nyoo knî yi k:ii ndapî kéé yó. Kwo, Alanté dnyengi daamuwa ghê knomomê, ndapî nmye amêdê diyé. Kwo, Muwa ghê knomomê, ndapî nmye mêdaawa diyé. Wod:oo Njeson u pyipe knî yi k:ii yi ndapî kéé ngópu, yed:oo pwii dniye.

Póól pini dê Sailas Mbédiya u ngwo lee knopwo

¹⁰ Yesu u yoo knî y:oo u yi y:e dêpwo kwo, Póól Sailas pw:oo dniye, wod:oo mgîdí dini ghi n:ii ngê a ghay wo, Mbédiya dy:ââ dumo, y:i lee knopwo. Lîme wo yi k:ii y:i ye dyimê wo, Nju tpémi yi k:ii yi ngêpê ngomo k:oo mye kee dniye. ¹¹ Tesalonika tpémi y:oo Yesu u kópu ntee mb:ii ngópu, Mbédiya tpémi y:oo yi kópu yinté daa mb:ii ngópu, ngmênê yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi pywáli wo. U yi y:e doo kwo, Nmî lama yaa we, kópuni Póól ngê a tpaépê té, ndê kópu dé ó daa ndê kópu dé, yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê tumo, dye ghi yintómu dnyimo a kpââ dé. * ¹² Nju pi yilí Yesu u kópu ka kélímî mbê dniye, Kídiki lémi ch:ama mye yi k:ii. * ¹³ Ngmênê Nju tpémi n:ii Tesalonika doo kwo

dini ghi n:ii ngê a ny:ee ngópu, apê, Póól ngê yi pini u kópu Mbédiya tpémi ye myemînê tpaê, wod:oo Mbédiya lee dniye, pi yilí yi mbodo dmi y:i mye vuywo ngópu. * 14 Yesu u yoo y:oo Póól ntii kêpa até yi dy:ââ ngópu, ngmênê Sailas pini dê Timoti Mbédiya dpîmo a ya. 15 Póól pini n:ii knî y:oo ntii kêpa ngm:êê ngópu, liyé nkéli k:oo wo dniye, Aténi mî tee dniye, y:i mínê kuwo ngópu, yi yéli Mbédiya mê diyé dniye. Póól ngê yepê, Sailas pini dê Timoti ala ngwo a pwiyé dniye.

Póól ngê kópuni duu ngê, Aténi

16 Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Sailas pini dê Timoti Aténi doon:aa t:âât:ââ dê, u gha dono ngê pyodo, apê, Ala p:aani tpémi yi k:omo yâpwo daa ghêdê, apê, yi kópu ngê a nuw:o dê dyênê. 17 Wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee wo, Nju tpémi yi k:ii Yesu u kópu p:uu nipi dnye danê, myenté kn:aa yéli n:ii Chóó Lémi ka dnye ngêpê mye yi k:ii. Póól Aténi tpémi yi danêmbum tédê myedpîmo lêpî, pi knî yi k:ii myednyimon:aa danêmbum. 18 Kídiki tpémi yi lama pini knî ngmê, Póól u k:ii nipi dnye danêmbum, yi yéli yi vy:o pi dyêédí miyó doo ya, Epikudiyên yoo ngmê, Stókí yoo myomo. Pi ngmê knî y:oo apê, Kí pini mtye k:ii nmo ka danêmbum. Apê, Doo

u lama ka danê. Pi ngmê knî y:oo apê, Kn:aa dyámê tpémi yi yâpwo dê yi p:uu nmo ka danêmbum. Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Póól Yesu p:uu ye doo danê, u pyidepyide p:uu ye myedoo danê. 19 Yélini y:oo lama pini yoo dnyimo y:enê, pi knî y:oo yi yéli ye Póól núw:o ngópu. Yi yéli y:oo kwo, Kópuni p:uu nye danê, nmî nuwo kwéli. 20 Kwo, Kópu kamî n:ii chi vyi té, yi kakêmbê nmo chámê ngi. 21 (Yi kópu vyi ngópu mu kópu u dîy:o Aténi tpémi yintómu knî y:oo kópu kamî ngmêdnyimo nyêm, wo y:i dnyimo chedêchedê dé.)

22 Yi yéli yi ngîma Póól ghêédí wo, yepê, Aténi tpémi. Yepê, A lama ka tóó, yâpwo yilí ye nmye ngêpê té. 23 Yepê, Ala p:aani nmyi yâpwo ka ngêpê tédê yilí ní módu, yi vy:o ngmêní módu, yi chêêpí kaa p:uu alanté d:êê ngópu, apê, Yâpwoni u pi nmî lama daa tóó. Yepê, Yâpwoni ka daa nmyi lama nmye ngêpê té, yi yâpwo u pi nmye mîní tpaê, u pi Chóó Lémi, pini n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, tpile yintómu yinê mye l:âmo ngê. 24 Yepê, Daa ngomo k:oo a tóó, mu kópu u dîy:o mbóó dyámê yi kada pini. * 25 Yepê, Doo u ntââ tpile u kwo daangmênmi y:oo, mu kópu u dîy:o tpile yilí yintómu yinê nmo wunê kuwo, ghê nmo yinê myewunê kuwo. 26 Yepê, K:omo tpile pi dyêédí daa ngmídi, ngmênê nmî

* 17:13: Dpodo 14:19 * 17:24: Dpodo 7:48

kn:ââ mu ngmidi Chóó Lémi ngê yinê lâmo ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê pi dyêêdí yintómu yi wee u kwo yi wee u kwo dy:ââ too, kwéli wumê pyede, yi kêlí ghi u nuw:o ngê mwiyé a pyw:ee too. ²⁷ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, A ka pîdnya a vwuwo, pîdnyi nmy:uu né, pêdê pyw:ee nêne. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi daa kuughê wunê tóó, nmî nkîgh:ê chono a tóó. ²⁸ Yepê, Pi ngmê ngê ala kópu d:êê ngê, apê,

Wo daa vyîlo, daapóno pyede,

myedaapóno m:ii té,

nmî ghê dmi myedaapê t:a.

Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê,

Nmo my:oo tp:oo yoo.

²⁹ Yepê, Chóó Lémi nmî mí, yi kópu u l:êê díy:o, nmo ntee dé, nmî Mí mye yinté pini, daa chêêpî ntee tpile, daa pi u kââ ntee tpile. Yepê, K:omo tpile pi u kââ silîpê ngê wanmyi l:âmo ngmê, nkól ngê wanmyi l:âmo ngmê, ngmênê nmî Mí daa yinté pini. *

³⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópu nmye dêpêngmê vwu, mu kópu u díy:o nmyi lama dêpwo a ya, ngmênê ala ngwo nmyo yintómu nmye kídí vyi, u l:êê díy:o nmyi kópu dono yilí a kuwo tóó. ³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê wo ngma a yó, wéni n:ii ngê pi yintómu ndêndê ngê wa kóté kwolo. Yepê,

Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, yi pini ngê yinê wa kóté kalê nmo. Yepê, Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yi pini kpêênî a pyidu ngê. *

³² Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u pyidepyide u kópu ye yi vwu, woni knî y:oo Póól dnye yumuyumu, woni knî y:oo kwo, Mu dini ghi ngê yenté kópu nmo m:uu dp:uu vyi. ³³ Wod:oo Póól ngê yi yéli a kuwo ngê. ³⁴ Pi knî ngmê p:uu kaa dniye, Yesu ka kêlímî mbê dniye, yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Day-onisiyas, lama pini yoo yi kada pini ngmê. Pyââ yi vy:o my:oodoo kwo, u pi Damadís.

18

Póól Kódin u ngwo doon:aa dpodo

¹ Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo. ² Yi p:aani Nju pi ngmê módu, u pi Akwila, yi pini Pontós Wee u kwo ta. Yi pini u kpâm u pi Pîdisila, cha yi ngwo Yitali a ndê knopwo, mu kópu u díy:o Lóma tpémi yi king ndîi Kílódiyas ngê Nju tpémi l:êê too, yepê, Lóma a kuwo yó, kn:aa p:aani dmyinê lêpî. (Yesu m:aani n:ii ngê ta, m:ââ podoy:a mê chu mí loo, Nju tpémi y:oo Lóma u ngwo a kuwo ngópu.)

³ Póól ngê Akwila cha mí m:uu doo, yi ngomo k:oo u k:ii dnye ya, mu kópu u díy:o dpodo ngmidi p:uu dnye dpodo, tpile tp:oo too pee

* 17:29: Gen 1:27; Dpodo 19:26

* 17:31: Njon 5:22; Dpodo 10:42

* 18:3: 1

ngê dnyimo tpile lâmolâmo.
* 4 Lîmé wo ngê Póól Nju
tpémi yi ngêpê ngomo k:oo
dpîmo koko, Nju tpémi Kídiki
tpémi yi k:ii Yesu p:uu y:i nipi
dnyimon:aa danêmbum.

5 Dini ghi n:ii ngê Sailas pini
dê Timoti y:oo Másîdóniya
Wee a kuwo ngópu, Kódin
mî taa knopwo, Póól ngê u
ndapî p:uu dpodo a kêlî ngê,
dye ghi yintómu Nju tpémi
ye dpîmo danêmbum, yipu,
Chóó Lémi ngê pini n:ii a
ngmidi ngê, wuné kî ta, u pi
Yesu. * 6 Ngmênê Póól ka daa
ng:aa mbê dniye, u kwo dnye
kwopwepe, u kwo myednye
peede tpapê, wod:oo Póól
ngê u kpîdí u mbwo a ngópu,
vyêêdí ngê, yepê, Chóó Lémi
ngê pini n:ii a ngmidi ngê,
yi pini dmye mb:ii ngmê.
Yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo
njini. Yepê, Nmyi tupwó a
kpîdí p:uu daadí ya. Yepê,
Mu dini ghi ngê Chóó Lémi
ngê wa mb:ii nmyomomê,
kîdmyongê yipe nê, nê kuu,
nmyi chóó nmyo kn:ââ dé.
Yepê, Wod:oo d:a kuwo nmyo,
ala ngwo kn:aa yéli ye n:aa
lêpî, yélini daa Nju tpémi. *

7 Wod:oo yi ngêpê ngomo a
kuwo ngê, u chedê ngomo n:ii
doo kwo, yi ngomo k:oo mî
kee wo, pi knî ye y:i dpîmon:aa
danêmbum. Yi ngomo chóó
u pi Titiyas Njastas, daa Nju
pi, ngmênê Chóó Lémi ka
myedpîmo ngêpê. 8 Nju tpémi
yi kada pini u pi Kídîsîpês. Yi
pini mupwoknî nmî Lémi ka

kêlîmî mbê dniye, Kódin pi yilí
y:oo Yesu u kópu mye ny:ee
ngópu, u kwo mye kêlîmî mbê
dniye, Yesu u pi ngê mbwaa
yi mbêmê mye yé ngópu.

9 Mgîdí ngmê ngê Póól até
yedoo wóó. U wóó k:oo nmî
Lémi ngê kwo, Namê nkîngê.
Kwo, A p:uu danêmbum kid-
ingê yé, a pi ye muchi tpapê.

* 10 Kwo, Ala p:aani pi yilí
a ka wa kêlîmî mbê dmi, yi
kópu u l:êê díy:o ana a ngêêpî
ngi, doo u ntââ pi ngmê ngê
daawa vya ngi. 11 Wod:oo
Póól y:i doo ya, m:ââ n:êê
ngmê d:umu ngmê Chóó Lémi
u kópu p:uu doo ndiye kîgha
dé.

12 Dini ghi n:ii ngê Lóma
tpémi y:oo Nkáliyó Kódin
dy:ââ ngópu, Kídiki tpémi yi
kada pini ngê u ngwo pyódu
ngópu, yi dini ghi ngê Nju
tpémi y:oo a kâadí ngópu, Póól
mgîmî ngópu, Nkáliyó u ngópu
kóté kalê ngópu. 13 Nkáliyó
ka kwo, Mósisî ngê Chóó
Lémi u dêêpî kópu dyuu n:ii
a d:êê too, ala pini ngê u yi a
kwo, Pi knî y:oo yi kópu dyuu
kéé y:e, daa yi dêêpî kópu
dyuu mbêmê Chóó Lémi ka
pîdny:oo ngêpê. 14 Póól ngê u
yi doo kwo, Yi kópu nê wópu,
ngmênê Nkáliyó ngê u dnye
vyâ, Nju tpémi ye yepê, Nju
tpémi. Yepê, Kî pini ngê kópu
dono wongmê d:uu ngê, yepê,
ye nmyi dnye dmi pîdí ny:oo.
15 Yepê, Ngmênê kópu dyuu
u díy:o, pi u pi u díy:o, nmyi
chóó nmyi l:êê ghi dmi u díy:o
u ngwo nmye nod:enod:e té,

* 18:5: Dpodo 17:14-15

* 18:6: Dpodo 13:46

* 18:9: 1 Kódin 2:3

wod:oo yi kópu nmyi chóo moo lâmo yó. Yepê, Yinté kópu daangmanî lâmo. Yepê, Nê kuu. ¹⁶ Wod:oo kóté tédê pw:ii too. ¹⁷ Yélini Chóo Lémi ka dédnye ngêpê, yi yéli y:oo Nju tpémi yi kada pini mgîmî ngópu, mye kpaka ngópu. Yi pini u pi Sosíténi. Nkáliyó ngê yi kópu yi módu, ngmênê ye daa kwódu ngê.

Póol Ántiyóka u ngwo mé diyé wo

¹⁸ Póol ngê u gha nmî Lémi ka d:ud:umbiy:e y:ângo, wod:oo Nju tpémi yi kópu ngmê d:uu ngê, yi kópu u l:ii yi t:ângo, nkéli mbwaa wain kpîpî ngê, mbodo mgamê kwólu, myedêpê chápwo. Wo yilî Kódin doo ya, Yesu u yoo vy:o, wod:oo Akwila cha yi k:ii kada a y:ee ngópu, Sénkîdiya lee dniye. Yi p:aani Póol ngê u mgamê yimênê ngêêdí, mbodo a chápwo, mbwaa mye ndâ. ¹⁹ U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo wó dniye, Epeso mî tee dniye, Póol Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo mî kee wo, yi tpókni yi k:ii Yesu p:uu dnyen:aa danêmbum. * ²⁰ Yi yéli y:oo kwo, Dye ghi daadî ng:ii mwiyé mî ya kmêle. Ngmênê Póol ngê yepê, Kêle. Yepê, Doo u ntââ. ²¹ Yepê, Chóo Lémi ngê a ka yinê wa vyi, u ngwo amênê diyé. Wod:oo Póol liyé nkéli k:oo wo wo, Epeso a kuwo ngê, Akwila cha y:i myedê kuwo doo. *

²² Póol dini ghi n:ii ngê Sisadiya mî tee wo, Njedusalem mî loo, Yesu u yoo y:i mî módu, Ántiyóka u ngwo mé diyé wo. ²³ U kuwó dini ghi ngê Ántiyóka mêtê kuwo ngê, Nkalásiya Wee u kwo loo, p:aani p:aani dpîmo taataa, Yesu u yoo dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, u kuwó dini ghi ngê Pídichiya Wee u kwo yinté mye loo.

Apolosa u danêmbum

²⁴ Nju pi ngmê, u pi Apolosa, pini n:ii Aleksándîdiya ta, yi pini Epeso loo. Chóo Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni d:êê tumo, Apolosa u lama yi kópu mb:aamb:aa ngê dnyimo ya, yi kópu knî yi p:uu pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî. ²⁵ Nmî Lémi u kópu dyuu u lama doo kwo, yi kópu dyuu u nuu u kópu dyuu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê dé, ngmênê yi pini daa Yesu u pi ngê mbápitísîm kalê ngópu, wunê Njon ngê yoo ntee dpîmo a mbápitísîm kîgha dé, yi pini yinté mye mbápitísîm kalê ngópu. * ²⁶ Apolosa daa nkîngê mbê wo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo Yesu p:uu danêmbum kn:ââ yi chópu. Dini ghi n:ii ngê Akwila cha y:oo u kópu dyuu ny:ee ngópu, yi chóo yi ngomo k:oo nuw:o ngópu, Chóo Lémi u kópu p:uu u nuw:o yimîmê wáti ngópu. ²⁷ Apolosa ngê u yi doo kwo, Kídiki nî lê, wod:oo Yesu u yoo n:ii Epeso doo

* **18:19:** Dpodo 17:17 * **18:21:** Lóma 1:10; 1 Kódin 4:19; Njems 4:15 * **18:25:** Dpodo 19:3

kwo, pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, Apolosa u kakê mê y:i chámê ngópu, Apolosa ka y:ee ngópu. Apolosa dini ghi n:iî ngê Kídiki Wee u kwo mî tee wo, yi pweepwee pee u mbwó knî ye y:ângo. Kídiki doo ya, Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê doo ngêêpî, yélini Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê. * 28 Nju tpémi yi kópu dyuu dpîmo vyee dé, yipu, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, vyílo yi Yesu. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni wunê a d:êê tumo, Apolosa ngê pi knî yi ngêêdî dpîmo a kpââ dé, Yesu u kópu yinté ndê kópu ngê ye dpîmo pyépi. *

19

Póól ngê Epeso kópuni d:uu ngê

¹ Dini ghi n:iî ngê Apolosa Kódin doo ya, Póól ngê Pídichiya Wee a kuwo ngê, Epeso mî ta. * ² Yesu u yoo y:i ngmê módu, ye póo wo, yepê, Dini ghi n:iî ngê Yesu ka munmye kêlîmî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo? Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pi awêde dpî ny:oo. * ³ Póól ngê yepê, Lónté mbápitisîm yinmyinê ngee ngópu? Kwo, Njon ngê wunê pi ntee dpîmo mbápitisîm kîgha dé, yinténi yino ngópu. ⁴ Póól ngê yepê, Yélini y:oo yi dono dnyimo

kéké dé, Njon ngê vyílo yidpîmo mbápitisîm kîgha dé. Yepê, Yisíléli tpémi ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Pini n:iî a kuwó wunê kwo, yi pini ka dpî kêlîmî mbê dmyeno. Póól ngê yepê, Nmî lama ka tóo, yi pini u pi Yesu. * ⁵ Yi kópu dini ghi n:iî ngê ny:ee ngópu, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê mbápitisîm kalê too. ⁶ Póól ngê kóo dé yi mbêmê doo yiyé dé, Chóó Lémi u Ghê Dmi yi pwo doo a wupwo, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê dnye mbumu, Chóó Lémi u komo myednye kapî. * ⁷ Yi yéli yintómu y:a mê miyó.

⁸ D:ââ pyile knî yi k:oo, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpîmo koko, pi knî yi k:iî nipi dnyimo danêmbum, mywenemywene ngê kêê ye dépê t:ângo. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo pèdê w:ee y:e, Pini n:iî Chóó Lémi ngê nmî kada a kââ, yiné adî y:enê nmo, yi pini u pi Yesu. ⁹ Ngmêngê ngmê knî y:oo Póól u dnye daa ny:ee ngópu, u kwo daa kêlîmî mbê dnye, Yesu p:uu kópu dono pi knî yi ngíma yilí vyi ngópu, wod:oo Póól ngê a kuwo too, Yesu u yoo yi k:iî pwii dniye. Wo yintómu knî yi k:oo Tidanas u ndiye ngomo k:oo Póól dpîmo koko, pi knî yi k:iî y:i nipi dnyimo danêmbum. * ¹⁰ Póól ngê Epeso m:ââ miyó ndîi. Nju tpémi, Kídiki tpémi, Esiya Wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli

* 18:27: 2 Kódin 3:1; Kílosa 4:10 * 18:28: Dpodo 9:22 * 19:1: 1 Kódin 3:6

* 19:2: Dpodo 2:38; 8:15-16 * 19:4: Mát 3:1-2,11 * 19:6: Dpodo 2:4; 8:17;

10:44,46 * 19:9: 2 Kódin 6:14-18

y:oo Chóó Lémi u kópu u ngwo ny:ee ngópu.

Yesu u pi ndîi ngê u ngwo pyodo, Epeso

¹¹ Póól ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mb-wudu yilî dpîmo chap. *

¹² K:omo tpile Póól p:aani p:aani dêdpîmo lêpî, ngmênê pi knî y:oo u kpîdî dmi u kwo dnyimo a ny:ee dé, pwopwokopwe knî ye dnyimo íeíe dé, yed:oo yi pwopwokopwe knî dnyimo pyiyépyiyé, kmênani pi knî y:e dnyimo kwo, yi yéli myednyimo a kuwokuwo dé. *

¹³⁻¹⁴ Nju pi knî ngmê yi wee u kwo p:aani p:aani dnyimon:aa lêpî, pi knî yi kmêna yoo dnyimo ngm:ii kîgha dé. Pi mbwémi pyudu knî yinté kmêna dnyimo ngm:ii kîgha dé, yi mî u pi Sepa, Nju tpémi yi kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini ngmê. Yi mbwémi knî y:oo apê, Yesu u pi ngê kmêna paa ngm:ii kîgha téme, wod:oo kmêna ngmê ka vyi ngópu, kwo, Póól ngê pini n:ii u pi nmo a tpaépê, Yesu, kwo, yi pini u pi ngê ye pini a kuwo ngi. ¹⁵ Ngmênê yi kmêna ngê yepê, Yesu a lama, Póól u pi nî nyongo, ngmênê nmyo ló yéli? Yepê, K:omo ngê Yesu u pi dmye vyi ngmê. Yepê, Yesu ka dmy:oongê kêlîmî mbê dniye, u wêdêwêdê nmyi mênê daa tóó. * ¹⁶ Pini n:ii yi kmêna ngê doo mbêpê kîgha, yi pini ngê

vya too, yi kpîdî a chaa too, u ngomo k:oo ngm:ii kalê too, wod:oo mbêpê dniye. ¹⁷ Nju tpémi y:oo yi mo yi kópu daa ny:ee ngópu, ngmênê Epeso pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, nmî Lémi Yesu u pi ndîi ngê u ngwo pyódu ngópu.

¹⁸ Yesu u yoo y:oo yi tîdê mbwó knî ye yi dono yu dnyimon:aa a yémî dé. ¹⁹ Pini n:ii knî y:oo pipi kópu knî yi mbêmê dono mwiyé dnyimo d:uud:uu, yi kópu kpîpî ngópu, yi pipi kópu u puku dmi a núw:o tumo, pi knî yi ngópu mî nk:êê tumo. Yi puku dmi yi pywuu a pyw:ee tumo, a kââdî ngópu, ndapî yintómu limo yono yono yono y:a. (50,000) * ²⁰ Yi kópu knî yi mbêmê Yesu u yoo dpîmo kaakaa, ndîi ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

Epeso tpémi Póól ka u ngwo node dniye

²¹ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê u yi doo kwo, Másîdóniya Wee u kwo nî lê, Kîdiki Wee u kwo my:aa lê, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem u ngwo p:aan:aa lê, yi ndini p:aa yé, Lóma p:aan:aa lê. * ²² Wod:oo u ngêêpî pyu dê, Timoti pini dê Edastas, u kada kaa doo, Másîdóniya dy:ââ doo, chóó ngmênê Esiya Wee u kwo doo yâ.

²³ Yi dini ghi ngê Yesu u kópu u l:êê díy:o kópu ndîi Epeso ngmê pyodo. *

* 19:11: Dpodo 14:3 * 19:12: Dpodo 5:15 * 19:15: Mak 1:24,34 * 19:19:

Deut 18:10-12 * 19:21: Lóma 1:13 * 19:23: 2 Kódin 1:8

24 Epeso tpémi yi yâpwo u pi Atémîs, u ngomo ndîi yi ngmêdo kwo. Pi ngmê ngê yi ngomo u kââ tp:oo silîpê ngê dpîmo l:âmol:âmo dé, pi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. Yi pini u pi Dîmitîdiyas. U dpodo pyu knî yi k:ii yi dpodo p:uu ndapî ndîi yilî dnyimo kmênêkmênê. 25 Yi pini ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yélini yinté dpodo p:uu myednyimo dpodo, yi yélini myedê danê ngê. Yepê, A léma. Yepê, Nmyi lama ka too, ala dpodo p:uu ndapî ndîi yuno kmênêkmênê. 26 Yepê, Kópuni Póól ngê a d:uud:uu, mb:aamb:aa ngê nmyi lama mye too. Yepê, Póól ngê ala kópu a tpapê, apu, Pi ngê yâpwo kîlî a l:âmol:âmo, yini daa yâpwo njini. Yepê, Pi yilî Póól ka dé kêlîmî mbê dmi, daa Epeso tpémi yi mo dé kêlîmî mbê dmi, ngmênê Esiya Wee u kwo tpémi mye yi k:ii myaa kêlîmî mbê dmi. * 27 Yepê, Ala dpodo dpî dyênê, pi knî y:oo tpile nmo daamuwa pwila ngmê. Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile Esiya tpémi yintómu Atémîs ka a ngêpê té, kn:aa p:aani tpémi u kwo mye ngêpê té, ngmênê Atémîs u pi tédê ngê wa pyódu, u ngomo ndîi k:omo tpile ngê amye pyódu.

28 Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, Póól ka nod:e dniye, wod:oo kââ kn:ââ chaa ngópu, apu, Atémîs

nmî yâpwo njino! 29 Epeso pi yilî yi yélini yi pee ghê dniye, Másîdóniya pi miyó mgîmî ngópu, p:êê kpo núw:o dumo, Póól u pyipe dé, yi pi dé Nkayas pini dé Adistakas. *

30 Póól ngê u yi doo kwo, Pi knî ye kópu ngmên:uu vyi, ngmênê Yesu u yoo y:oo kwo, Apuu! Kidingê nî. 31 Yi wee u kada pini knî ngmê, yélini Póól u pyipe yoo, pi u kwo dy:ââ ngópu, kwo, P:êê kpo kidingê nê. 32 Yi p:êê kpo dnyengi ndîi ngmê kaa ngópu, yi ngwo pi ka ng:aa dépwo ya, ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpapê, kââ paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpapê, kââ paa myednye t:emî, mu kópu u díy:o pi yilî yi lama dépwo ya, Lukwe díy:o nipi dp:o wó. 33 Kópuni u díy:o dnye kââ u nt:u kópu Nju pi ngmê Aleksândê ka adî vyi ngmê, wod:oo Nju tpémi y:oo núw:o ngópu, pi knî yi ngîma mîné kaa ngópu, kwo, Ala kópu ye dpî vyi ngi, Nmî kuu dé, wod:oo kóó ntênê ye kââ, yepê, Epeso tpémi. 34 Ngmênê dini ghi n:ii ngê mya ngópu, apê, Kî Nju pi, wod:oo kââ kn:ââ mé chaa ngópu, kópu mu ngmîdi mîdnye tpapê, apu, Atémîs nmî yâpwo njino! Atémîs nmî yâpwo njino! Yinté dnye kââ, kââdî liy:aa miyó mî loo.

35 U kuwó dini ghi ngê Epeso tpémi yi kada pini, pini n:ii Lóma lede knî y:oo kada pini ngê wunê a pyódu

ngópu, yi pini até yi ghêêdí wo, wod:oo yoo mbwódo yaa wo. Yepê, Epeso tpémi. Yepê, Nmyi dnyengi munto. Yepê, Pi yintómu yi lama ala kópu ka tóó, Epeso tpémi Atémís u ngomo ka mb:aamb:aa ngê a vuywo té, yâpwo chêêpîni mbóó p:uu a ghay wo, u kwo mye vuywo té. ³⁶ Yepê, Pi ngê yi kópu nmo daawa a wópu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmyi mbodo lâmo dmi kídnyimê a ngêpangêpa. ³⁷ Yepê, K:omo tpile ala pini dê y:oo nmî yâpwo u ngomo k:oo tpile daa ngmê t:âmo ngópu, nmî yâpwo p:uu dono kópu myedaangmê vyi ngópu, ngmênê al:ii até dmyinê núw:o d:oo. ³⁸ Yepê, Dîmitîdiyas u dpodo pyu knî yi k:ii pi ngmê p:uu yi d:uu kópu ngma t:a, yepê, kóté tédê dpî núw:o y:e, kada pini knî yi ngíma noko dp:uu vyi y:e. ³⁹ Yepê, Kópu nmyi mênê m:uu adí ya knomomê, ye pi yintómu anê dono, yi kópu nipi paa lâmo koo. ⁴⁰ Yepê, Lóma tpémi y:oo ala kópu awêde a tpaépê ngmê, Epeso tpémi yi mênê dêêpî daa tóó, yepê, yed:oo wa kpada nmo. Yepê, Ala dnyengi ndîi u nt:u kópu daa tóó. Yepê, Lóma tpémi ye ló kópu ngmanmî vyi? ⁴¹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ye vuy, yoo yi p:o p:o mê dy:ââ too.

20

Póól Epeso a ndê wo, Kîdiki

* 20:4: Dpodo 19:29; 21:29; Epeso 6:21

u ngwo mê diyé wo

¹ Dini ghi n:ii ngê dnyengi pwaa wo, Póól ngê Yesu u yoo a danê ngê, mê wêdêwêdê kalê too, nd:uu ye vuy, wod:oo kada a y:ângo, liyé nkéli k:oo wo wo, Másîdóniya mî tee wo. ² Yi wee u kwo p:aani p:aani dpîmo lêpî, Yesu u yoo dpîmon:aa wêdêwêdê kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo yi mê wo wo, Kîdiki u ngwo mî tee wo. ³ D:ââ pyile nt:ââ ngê, y:i doo ya. Póól ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi k:ii nkéli k:oo nipi nmî wo dmi, Njedusalem naa tédê nipi nmî lee dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Nju tpémi y:oo a vye u dy:oo kédê châpwo ngmê, apê, nkéli k:oo mbywémî wa kéé nê, wod:oo yi nkéli k:oo mēdaa wo wo, u mo nkéli k:oo mē wo wo, Másîdóniya mîmî tee wo. ⁴ U pyipe pyudu knî yi k:ii lee dniye, Sopata ngmê, Pidas tp:oo, Mbédiya pi, Nkayas myomo, Ndêêpi pi, Adistakas pini dê Sîkandas pyolo podo, Tesalonika pi dê, Tikikas pini dê Tîdopimas limo wono, Esiya pi dê, Timoti pii, Lisitîda pi. * ⁵ Póól ngê yepê, Nmî kada dmyinê kwo, Tîdówas dmyinên:aa t:âât:ââ nmo. ⁶ Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa u kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Pîlipay nmo kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo limi nmî chedê ngê, Tîdówas u ngwo nm:uu tee dniye, y:i nme ya, wiki

ngmê.

Póól ngê pi mgêmî wó u ngwo t:ângo, Tídówas

⁷ Lîme wo ntumokwodo, kââdí dini ghi n:iî ngê gho, nipi nmo wó, u yi nmo doo kwo, Nté nipi nmî ma, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain p:uu ndiye pyu knî ye ntee y:ângo, yinté kópu my:oonmî d:uu. Póól nmo doo danêmbum, danêmbum daa yó, mu kópu u díy:o apê, Mââ mw:aandiye paa anê y:oo. ⁸ Mudu ngomo ghi k:oo, kwéli nmee danêmbum, lam yilí doo pîpî. ⁹ Pi mgêmî nmî vy:o ngmêdoo kwo, u pi Yutikas. Yi pini windówa t:âmo doo ya, Póól y:i doo ng:aang:aa, wod:oo dpîdpî kn:ââ chópu. Póól doo danêmbum, mgîdí ñuknîñuknî p:uu dini ghi yi yó, wod:oo Yutikas ngiy:a wo, yi ngomo dyêêdí pyoloni ghi k:oo mênê ghay wo, têpê mbêmê mê dyimê wo. Yinmo ngêêdí, nê ngmênê, Dê pw:onu. ¹⁰ Wod:oo Póól mbêpêmbêpê a ghêpê wo, u pwo dpî wo, dpodombiy:e mgîmî ngê, nmopê, Kîdmyimê nuw:onuw:o, ghê ka t:a. ¹¹ U kuwó dini ghi ngê Póól tââ mê kee wo, mbîdédi puwâ, pi knî ye y:ângo, ma ngópu. Póól ye modoo danêmbum, u dí kââdí mênê kee wo, wod:oo a kuwo too. ¹² Pi mgêmîni mîné ghay wo, p:o adê ñuw:o ngmê, wod:oo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

Póól ngê Tídówas ndini a yó, Militas u ngwo loo

¹³ Mgîdí vy:o Póól ngê nmopê, A kada ghê dmyeno, nkéli k:oo wo dmyeno, dêdê nînê lêpî, Asos dmyinên:aa t:âât:ââ nê. ¹⁴ Dini ghi n:iî ngê Póól ngê Asos mî m:uu nmo, nmî p:uu y:i mê kele, nkéli k:oo u k:iî m:oo wo dniye, yi ndini nmî yó, Mitilini nm:uu tee dniye. ¹⁵⁻¹⁶ Yi ndini m:oo yó, u kuwó wéni ngê Kiyos nm:uu tee dniye. Womumo Epeso dpîpî tee dniye, mu kópu u díy:o Póól ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo mgî ní puwâ, apê, lîmîlîmî ngê Njedusalem ní lê, apê, Pêntikos u wo a kada wa d:iî, Yi kópu u l:êê díy:o Epeso dpîpî tee dniye, ngmênê Samos nm:uu tee dniye, u kuwó wéni ngê Militas nm:uu tee dniye.

Yesu u yoo ye Epeso, Póól ngê nd:uu u ngwo ye mênê vyu

¹⁷ Póól ngê pi ngmê Epeso dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo yi kada pini yoo ala Militas a pwiyé dniye. ¹⁸ Dini ghi n:iî ngê taa dniye, yepê, A mbwó yoo. Yepê, A dpodo kn:ââ Esiya Wee u kwo dini ghi n:iî ngê ní chópu, u dí Epeso mênên:aa kuwo ngê, yepê, kópuni noo d:uud:uu dé, yi kópu nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. ¹⁹ Yepê, Lémilémi ngê kêê dîp:ê t:ângo, a yoo yi l:êê díy:o nîmo mbê, yepê, k:omo tpile a yoo y:oo a vye u dy:oo dnyimo a châpwo, ngmênê nmî Lémi u dpodo p:uu mênîmo dpodo. ²⁰ Yepê, Pi knî yi ngîma ntee noo

danêmbum, nmyi p:o nmyi p:o yinté nmye myenoon:aa danêmbum. Yepê, Kópuni knî y:oo a ngêêpî nmyo, yi kópu yilí yintómu nmye kînî vyu, myedêpêngmê wópu ngê. ²¹ Yepê, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada nmyo. Yenê, Nmyi dono kéeé toó, yi yuu Chóó Lémi ka a y:ee toó. Yenê, Nmî Lémi Yesu Kédisu ka dmyinê kêlimî, yinê wa ngee nmyo.

²² Póól ngê yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dê dy:ââ nê, Njedusalem n:aa lêpî, a lama daa toó ló kópu y:i a nga angmamî pyódu. * ²³ Yepê, Paani p:aani nîmo lêpî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka dpîmo tpaépê, Mu dini ghi ngê dono anyinê pyw:oo, mbwa k:oo wa km:êê ngi. * ²⁴ Yepê, K:omo tpile wanî pw:onu, ngmênê nmî Lémi Yesu ngê dpodoni a ka a kpo, nîmo, Yi dpodo nî chedê. Yepê, Yi dpodo alanté, pi knî ye ala kópu mb:aa u tpaépê, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Nî ngee té. *

²⁵ Yepê, Dye ghi daadîi nmyi vy:o noon:aa paa, munmyenê, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêm, yinê ada a y:enê nmyo. Yepê, Ngmênê ala ngwo nînê kuwokuwo nmyo, daamunmyi m:uu nê. ²⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê Chóó Lémi u maa wa kn:aadi knomomê,

chóó kn:ââ, nê kuu. ²⁷ Yepê, Mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê kópu yilí n:i yi dy:oo a châpwo too, yi kópu yilí nmye kînî vyu, dêp:angmê wópu ngê. ²⁸ Yepê, Nmyi chóó nmye dmyinê a vyuwo, Chóó Lémi u yoo ye mb:aamb:aa ngê myedmyinê vyuwo, yélini tp:oo u wêê ngê pwila ngê, yi yéli chóó u yoo ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yi y:ee:y:ee pyu ngê yinê pyódu nmyoo. *

²⁹ Yepê, Ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo, mu kópu u dîy:o a kuwó kêêmî kapî pyu yoo adnya a lêpî, Yesu u yoo yi némi dmi adnyin:aa dyede, yi kêlimî wamye dyênê ngmê.

* ³⁰ Yepê, Myenté, yepê, nmyi vy:o pini knî y:oo yinté kópu knî my:oowa d:uu ngmê, daa ndêndê kópu yilí amyidnyi tpaépê, u yi y:e adî kwo, Yesu u yoo kn:aa máádi p:uu nmî úuw:o té. ³¹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo. Yepê, Ala kópu dmyinê nuw:onuw:o, nmyi nuwo kédangê kuwo, m:ââ pyile knî yi k:oo, w:êênî nmye noo dêêpî, mgídî vy:o nmye myenoo dêêpî, nmyi l:êê dîy:o myenîmo mbê.

³² Póól ngê yepê, Ala ngwo nînê kuwokuwo nmyo, Chóó Lémi nmye ada a vyuwo. Yepê, Kópuni nmo a kpo, nmye kînê vyu, yepê, yi kópu ngê yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Dye ghi yintómu yi kópu dyuu dmyinê

* 20:22: Dpodo 19:21 * 20:23: Dpodo 21:11 * 20:24: 2 Tim 4:7 * 20:28:

1 Pita 5:2-4 * 20:29: Mát 7:15

vyîlvîyîlî, yed:oo kópu mb:aa n:iî Chóó Lémi ngê u yoo njini ngê wa d:uu, yi kópu nmye wamye d:uu. * 33 Yepê, U ya a nga dêdpîmo kwo, Pi ngê ndapî a ka ngma a kê ngê, ó kpîdî a ka my:oo a kê ngê. 34 Yepê, Nmyi lama ka too, a chóó a kêê dê y:e noo dpodo, yepê, yi tpile yilî u ngwo ní kmênê ngê, yélini a p:uu doo ya yi tpile yilî my:aa kmênê ngê. * 35 Yepê, Dye ghi yintómu dpodombiy:e noo dpodo, pwopwokopwe yoo noo ngêêpî dé, mu kópu u díy:o ala kópu nmî Lémi Yesu ngê vyu, Pini n:iî ngê tpile wa ngí té, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ngmênê n:iî ngê u tpile wa yêê, yini u gha Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Póól ngê yepê, Dmyinê a nj:iî nê, ntee noo dpodo, yinté myedmyinê dpodo, pinté yoo myedmyinê ngêêpî dé.

36 Dini ghi n:iî ngê Póól ngê danêmbum a kêlî ngê, wod:oo yi mbodo dmi ngê ghê dniye, nipi dnye ngêpê. 37 Wod:oo dnye mbê, nt:uunt:uu vyêpîvyêpî u ngwo dóó tumo. 38 Kópuni Póól ngê ye vyu, yepê, Daamunmyi m:uu nê, yi kópu ngê yi gha dmi d:ud:umbiy:e yinê dyênê ngê. Wod:oo lee dniye, Póól ngm:êê ngópu, nkéli k:oo mí ché ngópu. *

21

Póól Njedusalem u ngwo

* 20:32: Kílosa 1:12; 2:7
20:25

* 20:34: Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9

* 20:38: Dpodo

loo

1 Nd:uu ye nm:uu vyu, wod:oo kada nmo y:ângo, Kosî nm:uu tee dniye. Womumo Lodési nm:uu tee dniye, yi ndini nmî yó, Patada nm:uu tee dniye. 2 Nkéli y:i ngmênmi módu, Pênisia doo lêpî, wod:oo yi nkéli k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo. 3 Dini ghi n:iî ngê Saipîdîs nmî módu, y:i pi daa tee wo, nmî kuwa kwólu, Sidiya Wee u nkîgh:ê nm:uu lee dniye, Taiya nm:uu tee dniye, p:aani n:iî tpile gh:ay ngópu. 4 Yesu u yoo vy:o pini knî y:i ngmênmi módu, yi k:iî nmee ya, wiki ngmê. Yi yéli y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ala kópu a w:ee ngópu, apê, Njedusalem tpémi y:oo Póól ngê dono kópu angmêmî d:uu ngmê. Yi kópu a w:ee ngópu, wod:oo Póól ka vyi ngópu, kwo, Njedusalem n:uungmê nî. 5 Dini ghi n:iî ngê yi wiki nmo kêlî ngê, kada nmo y:ângo, Yesu u yoo yintómu yi kpâm gheegheema yi k:iî nkéli chedê mí dy:ââ nmo. Tii vyuwo nmî yi mbodo dmi ngê nm:uu ghê dniye, y:i nmeen:aa ngêpê. 6 Wod:oo nd:uu noko nmî vyu, nkéli k:oo nmî wo dniye, yi yéli yi p:o mê diyé dniye.

7 Taiya nmo kuwo ngê, Tpolîmas nm:uu tee dniye, Yesu u yoo y:i m:uunmî módu, yi k:iî nmee ya, wo ngmîdi. 8 Womumo kada mono y:ângo, Sisadiya nm:uu tee dniye, Pilipi u ngomo

k:oo nmeen:aa kwo, pini n:ii ngê Samédiya tpémi ye Yesu u kópu yinê núwo. Pini n:ii pyudu knî Njedusalem a ngmidi tumo, yi Pilipi yi yéli yi piini. * ⁹ Tp:oo módó kwodo páádi doo kwo, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo kapî. * ¹⁰ Wo pyile páádi y:i nmí chedê ngê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ta, Njuda Wee u kwo a ndê wo, u pi Akapas. * ¹¹ Nmo até yedê loo, Póól u mbalêti a ngêêdí, chóó kóó yu u ngwo kudu too, nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ala kópu da vyi, apu, Ala mbalêti chóó Nju tpémi y:oo Njedusalem alanté wa kudu ngmê, kn:aa yéli ye wa y:ee ngmê. * ¹² Yi kópu dini ghi n:ii ngê nmí nyongo, Póól ka kwonmo, Munmíkó Njedusalem kid-ingê nî. ¹³ Ngmênê Póól ngê nmopê, Lukwe díy:o nmye mbê té? Nmopê, Lukwe díy:o nmye nkíngê kígha nê? Nmopê, K:omo tpile wa kudu nê, Njedusalem, wamye vya nê, nmopê, u ntâa nmí Lémi Yesu u pi ngê amy:aa pw:onu. * ¹⁴ U nuw:o l:âmol:âmo ngê nmí dêê dniye, wod:oo yi kópu u kwo dpípîmu vyu, kwonmo, Chóó Lémi ngê kópuni u yi a kwo, yi kópu paa pyaa we.

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê nmí tpile nmí wiye too, Sisadiya nmo kuwo ngê, Njedusalem nmí lee dniye. ¹⁶ Yesu u yoo

vy:o pini knî ngmê y:oo Njedusalem mîné kuwo nmoo. Pi ngmê u ngomo k:oo y:i nmeen:aa kwo, yi pini u pi Nmason, Saipídís pi. Yi pini Yesu u yoo vy:o ló dini a ghê wo.

Póól ngê Njems u ngwo módu, Njedusalem

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nmí taa dniye, Yesu u yoo y:oo mb:aamb:aa ngê a chipé nmoo. ¹⁸ Womumo mw:aandiye Póól u k:ii Njems ka nmí lee dniye, Yesu u yoo yi kada pini yintómu y:i myednye kwo. ¹⁹ Póól ngê kwuno too, u dpodo u danêmbum yi ngêêdí adê nt:o. Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi yi vy:o kópu yilíni yintómu u ngwo mîné d:uu too, yi danêmbum yi ngêêdí vyílo yedê nté ngê. *

²⁰ Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi dnye chaa kígha. Póól ka kwo, Nmí mbwó. Kwo, Nmí gha dmi mb:aamb:aa ngê dé pyódu, ngmênê kópu ngmê anmí nuw:onuwo. Kwo, Ala kópu lama a tóó. Kwo, Nju tpémi yilí tp:oo témi tap Yesu u yoo vy:o kí ghê dniye. Kwo, Mósisi ngê dêêpí kópuni d:êê too, yi yéli y:oo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngmê. ²¹ Kwo, Nmodo p:uu ala kópu ny:ee ngópu, apê, Nju tpémini kn:aa dyámê pee p:uu wumê pyede, Póól ngê yi yéli ye yipu, Mósisi u dêêpí kópu dyuu kée tóó, nmyi l:êê

* **21:8:** Dpodo 8:5,40; 6:5 * **21:9:** Dpodo 2:17 * **21:10:** Dpodo 11:28

* **21:11:** Dpodo 21:33 * **21:13:** Dpodo 20:24 * **21:19:** Dpodo 15:12

ghi dmi mye kée tóó, nmyi tp:ee yoo yi p:uu Chóó Lémi u l:ii namungê t:oo. Kwo, K:omo tpile yi kópu dipi vyi too, ngmênê yélini Yesu ka daa kélímî té, yi nuw:o dmi yinté a tóó, u yi y:e a kwo, Nyi nmî vy:a. ²² Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi lama wa yââ, nyi Njedusalem kêdê t:aa, kwo, wa nod:e dmi, myee u yi y:e adî kwo, wa vya ngi. Kwo, Lónté anmo vyilê té? ²³ Kwo, Alanté. Kwo, Ala kópu dpî d:uu ngi. Kwo, Pi páádi nmî vy:o a kwo, n:ii knî yi p:uu mgamê a t:a. ²⁴ Kwo, Yi pini páádi knî y:oo kn:aadi ngópu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo pyaa dniye. Kwo, Yi tupwó alanté wa chedê ngmê, yi mbodo dmi wa vyi ngmê, kpêê yiyé pyu ka tpile tp:oo knî angmê y:ee ngmê. Kwo, Yi pini páádi knî yi p:uu dpî kááli, m:odo myedo vyi ngi, tpile tp:oo yintómu ñyóó dpî pwila té. Kwo, Yi kópu pi knî yi lama dini ghi n:ii ngê wa yââ, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Mwiyé kópuni nmî nyongo, yi kópu daa ndê kópu. Awo, Nyi ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ té. ²⁵ Kwo, Wu Nju tpémi yi kópu, ngmênê kn:aa yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi yéli yi kópu alanté. Kwo, Pweepwee pee wunê ye ngmêkînmî dy:ââ ngê, ntini n:ii k:omo yâpwo ka mwiyé dpî y:ee ngmê, yi ntini ye kînmî kwódu ngê, ntapî u tpile tp:oo n:ii p:uu wêê

d:uudpî pwii ye nmî kwódu ngê, pyââ ti mââ ti ye my:oo kwódu ngê. *

²⁶ Womumo mw:aandiye Póól ngê yi pini páádi knî ngm:êê too, Nju tpémi yi l:êê ghi yingmêê d:uu ngópu, yi tupwó mê ghêê ngópu. U kuwó dini ghi ngê Póól loo, Chóó Lémi u ngomo k:oo mí kee wo, kpêê yiyé pyu ka kwo, Pyimê amênê diyé, kwo, yi pini páádi knî yi tpile tp:oo knî anê ñuw:o té. *

Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo u ngwo mgîmî ngópu

²⁷ Wo limi wéni mî loo, Nju pi knî ngmê, yélini Esiya Wee u kwo a ndê dniye, Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo yi m:uu ngópu, pi yilî yintómu tpaá ngópu, Póól mgîmî ngópu. ²⁸ Pi knî ye mbwó dniye, yepê, Yisiléli tpémi. Yepê, Ngee nmédi. Yepê, Pini n:ii ngê p:aani p:aani pi knî ye dpîmon:aa tpapê, yipu, Mósisi u dêêpî kópu dyuu kée yó, Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê n:aamuu yé, yipu, k:omo tpile d:ii Nju pi, Chóó Lémi ngê wamye ngee ngi, yepê, yi pini ala. Yepê, Kópu m:uu kêdê d:uu, kn:aa pini knî m:uu ala ngomo k:oo kêda ñuw:o té, yi yéli daa Nju tpémi, yepê, ala ngomo Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo dê pyódu. ²⁹ (Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Tîdopimas Epeso pi Póól u k:ii Njedusalem paambwi têdê mwiyé m:uu dumo.

* 21:25: Dpodo 15:28-29 * 21:26: 1 Kódin 9:20

Nuw:o kn:aadi ngópu, apê ngmênê, Póól ngê Tîdopimas Chóó Lémi u ngomo k:oo dê knî.) ³⁰ Dnyengi chaa wo, Nju pi yintómu Póól ngê tpalê dniye, wod:oo mgîmî ngópu, dnya a paapaa, kuwa pw:ii ngópu. N:ii yoo Chóó Lémi u ngomo ka dnye vuywo, yi yéli y:oo ngomo keñe a kuwo tumo. ³¹ Yélini y:oo Póól a pw:ii ngópu, myednye vyee, u yi y:e doo kwo, Ghê nmo ngî. Wod:oo pi ngmê ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka mdoo núwo, kwo, Pi yintómu ka l:êê té. ³² Kada pini ngê lede yoo até yedê danê ngê, yoo vy:o ch:iy:e dniye. Pi knî y:oo lede yoo dini ghi n:ii ngê m:uu tumo, Póól u vyee u ngwo yé ngópu. ³³ Kada pini Póól ka loo, lede knî ye yepê, Kî pini mgîmî yó, puwóma té miyó dê y:oo kóó dê kudu dóó. Pi knî ye adî póó, yepê, Ala ló pini? Yepê, Ló dono kópu ngmêdê d:uu? * ³⁴ Ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpaépê, kâa paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpaépê, kâa paa myednye t:emî, kada pini ka u nuw:o chaa ngópu, wod:oo kada pini ngê lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo núw:o yó. ³⁵⁻³⁶ Wod:oo núw:o ngópu, yoo u kuwó dnya a mbêpê, kâa paa ala kópu dnya a t:emî, yipu, Vya yó. Vya yó. Pi knî y:oo lede knî yi kêlê Póól pêdê pwaa ngópu. Dini ghi n:ii ngê k:anê pê kn:âa vuywo lee dniye, lede

knî y:oo tâa dnyinê ngópu, u ngwo w:êê ngópu. *

Póól Njedusalem tpémi ye u ngwo doo danêmbum

³⁷ Mbwa k:oo ghêlî daa km:êê ngópu, Póól ngê Kîdiki dnye ngê kada pini ka kwo, U ntâa kópu nga ngmanî vyi? Kada pini ngê kwo, E! Kwo, Kîdiki dnye lama ka tóó. ³⁸ Kwo, Mumdo. Kwo, D:ii Yichip pi, pini n:ii ngê Nju pi yilî a danê ngê, lede ngê pyódu too, nko u mênê núw:o too, nmî p:uu l:êê tédê mí pw:oo dniye? ³⁹ Póól ngê kwo, D:aa yi pini, kwo, ngmênê né Nju pi, Taasís ní ta, p:aani n:ii Silisiya Wee u kwo a tóó. Kwo, A p:aa u pi ndîi. Kwo, U ntâa kópu knî pi knî ye ngmanî vyi. ⁴⁰ Kada pini ngê kwo, U p:o yila. Wod:oo Póól k:anê pê nyedê a ghê wo, pi knî ye kóó a pyidu ngê, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yoo tumu yaa we. Dini ghi n:ii ngê tumu yaa dniye, Póól Hipîlu dnye ngê ye doo danêmbum.

22

¹ Yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni u dîy:o noo dpodo nmyi ngêêdí nîné nj:ii. ² Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Nmî chóó nmî dnye ngê mu mbumu. Wod:oo yimi tumu mê yaa dniye.

³ Póól ngê yepê, Nê Nju pi, Taasís ní ta, Silisiya Wee u kwo p:aani, ngmênê ala

* 21:33: Dpodo 21:11 * 21:35-36: Dpodo 22:22; Luukí 23:18

Njedusalem n:uu kaa wo, Nkamáliyel p:uu noo ndiye. Yepê, Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e yimi nî ndê ngê. Yepê, Nmyi gha dmi Chóó Lémi ka ntee nmyi y:ee ngópu, a gha yinté u kwo my:aa y:ângo. * ⁴ Yepê, N:ii knî y:oo Yesu u maa dnye kîgha, noo a kpadakpada dé, woni pw:oo dniye. Yepê, Pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo noo kmîmî dé. * ⁵ Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, nmî kada pini yoo yintómu mye yi k:ii, yi kópu ndê kópu ngê nmye y:oo wa pyódu ngmê. Yi Lémi knî y:oo a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, a ka a kê ngópu, mu kópu u dîy:o u ya a nga doo kwo, Dîmaskîs nî lê, Yesu u yoo y:i n:uu mgîmî té, Njedusalem nê núw:o té, kada pini knî y:oo paan:aa kpada téne.

Póól u nuw:o ngmêêpî p:uu u ngwo ye doo danê
9:1-19; 26:12-18

⁶ Póól ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs u nkîgh:ê noo paa, kâadî mââ kêlî tpile u wuu ndîi mbóó p:uu a pwo ngma a kwólu. ⁷ Yepê, Têpê mbêmê nî dyimê wo, dnye y:i ngmênî nyongo, a ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o dono kópu ndîi yilî a nga nye d:uud:uu? ⁸ Kwuno, A Lémi, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, Nasalet pi, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilî nye d:uud:uu. ⁹ Póól ngê yepê,

Pini n:ii knî yi k:ii nmee paa, yi tpile u wuu mye m:uu ngópu, ngmênê pini n:ii a ka a mbwolo, u dnye dêpê w:ee ngópu. ¹⁰ Yepê, Ala kópu u kwo nî vvu, kwono, A Lémi, lukwe ngmanî md:o? Yepê, Nmî Lémi ngê ala kópu a ka a vvu, a ka pê, Gh:êêdé, Dîmaskîs chi lêpî, kópuni Chóó Lémi ngê u yi wunê kwo, apê, Nê ngê paan:aa d:uu ngê, a ka pê, dîyo yi kópu nga an:uu vyi, yed:oo dp:uu d:uu ngi. ¹¹ Yepê, Yi tpile u wuu ngê a ngwolo dé dono ngê pyódu doo, wod:oo a pyipe yoo a kêlê kaa dniye, Dîmaskîs núw:o noo.

¹² Póól ngê yepê, Dîmaskîs pi ngmêdoo ya, u pi Ananayas. Yepê, Yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê doo chââchââ, nmî dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê mye-doo chââchââ. Yepê, Nju tpémi yilîni Dîmaskîs dpîmo kwo, apu, K:uuchêm u pi. ¹³ Yepê, Yi pini a ka a loo, a nkîgh:ê mî ghê wo, a ka pê, Sóól a mbwó, Yélî mē m:uu ngi. Yepê, Yélî até yim:aa módu, nê, Yi pini mu kwo. ¹⁴ Yepê, Ala kópu a ka vvu, a ka pê, Nmî kn:ââ knî yi yâpwo ngê da ngmidi ngi, u Dpodo Pyu Mb:aa nyi módu, chóó u dnye my:ee nyongo. ¹⁵ A ka pê, Yinê dê dy:ââ ngi, kópuni nyi módu, kópuni nyi nyongo, pi yintómu knî ye yi kópu anyin:aa nj:ii. ¹⁶ A ka pê, Kidingê t:ââ, gh:êêdé, nmî Lémi u pi ngê mbwaa

* 22:3: Dpodo 5:34 * 22:4: Dpodo 8:3; 22:19

paa nmîmo kmênêkmênê ngi, nono yilî yintómu yinê a ghêêghêê té. Yepê, Yi wéni ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê noo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ní ghê wo.

Póól u dyede, kn:aa dyámé tpémi ye, Nju tpémi ye yi kópu u ngwo a nté ngê

17 Póól ngê yepê, Wo yilî Dîmaskîs ní chedé ngê, Njedusalem u ngwo m:aa diyé wo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo noo ngêpê, nmî Lémi ní módu. 18 A ka pê, Límîlímî ngê Njedusalem a kuwo ngi, mu kópu u dîy:o kópuni a p:uu anyin:aa tpaépê, yélini al:ii a kwo, yi kópu ka daawa kélímî mbê dmi. 19 Yepê, Ala kópu u kwo ní vyyu, kwono, A Lémi. Kwono, Ngêpê ngomo knî yi k:oo kínoo koko, yélini nga wumê kélímî, kínoo a mgîmîmgîmî dé, mbwa k:oo noo kígha dé, myenoo kpakakpaka dé. *

20 Kwono, Dini ghi n:ii ngê nmodo pyu ngmê Stipen vya ngópu, yi vy:o noo kwo, a nuu u kópu ngê pyodo, n:ii knî y:oo dnye vyee, yi kpídî dyuu noo t:âât:ââ. Kwono, Yi kópu yilî yintómu ala yéli yi lama ka too, ndoo apê a ka wa a ng:aa mbê dmi, ala kópu wa vyi ngmê, Kí pini u nuw:o n:uu ngê dê ngmêê? * 21 Yepê, Ngmênê nmî Lémi ngê a ka pê, Chi lêpî, daa chono dí dy:ââ ngi, daa Nju tpémi yi vy:o dí dy:ââ ngi. *

22 Pi knî y:oo Póól dnye ng:aa ng:aa, ngmênê kn:aa dyámé tpémi yi pi dmi dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo dpodombiy:e dnye kââ, Lóma lede knî yi kada pini ka kwo, Vya ngi. Kwo, U némi dyênê ngi. Kwo, Doo u ntââ daadî ya. 23 Wod:oo dnye kââ, yi kpídî dnye kpêêkpêê dé, têpê kookoo dnye dyimî, wââ mbóó p:uu doo ntééntéé. 24 Kada pini ngê u lede knî ye yepê, Kí pini mbwa k:oo núw:o yó, u kwo dpî póó dmyeno, kwipi, Lukwe dîy:o Nju tpémi nga a dnyengi té. Yepê, Yedê kê dmi ngê dmyinên:aa kpakakpaka, u dí nt:u kópu nmye amî vyi. 25 Wod:oo mbwa k:oo núw:o ngópu, kudu ngópu, apê, Nmî kpaka, ngmênê Póól ngê yi lede yoo yi mââwe ndîi ka kwo, Lukwe dîy:o wanyi kpaka nê? Kwo, Lama daa too, Lóma u pi a p:uu a t:a? Kwo, Pini n:ii p:uu Lóma u pi a t:a, yini módó pi d:uudpî kpaka. Kwo, Pi ngê doongé kóté kalê noo, doo u ntââ daanyi kpaka nê. * 26 Mââwe ndîi ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo kada pini ka adî lê, kwo, A Lémi. Kwo, Lukwe dîy:o nmo chi vyi, Wu pini kpaka yó. Kwo, Lóma u pi p:uu a t:a. 27 Wod:oo kada pini adî lê, chóó Póól ka ad:uu póó, kwo, Mumdoó Lóma u pi m:uu a t:a? Póól ngê kwo, Nyââ. 28 Kada pini ngê Póól ka kwo, Ndapî ndîi

ngmênî kée ngê, Lóma u pi a p:uu u ngwo kele. Póól ngê kwo, Ndapî dîpî kée ngê, ngmênê a kn:ââ knî y:oo Lóma tpémi ngee tumo, Lóma u pi wâpu yi p:uu u ngwo kele. ²⁹ Ledeni knî y:oo apê, Póól nmî kpaka, yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo mēdē mbee ngópu. Kada pini mye nkîngê mbê wo, apê, Kî pini p:uu Lóma u pi a t:a, lukwe dîy:o kîpîdî kpaka.

Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma u ngwo ghê wo

³⁰ Kada pini ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yintómu nipi a danê ngê, Póól mbwa k:oo pw:ii ngê, yi ngîma mî kââ.

23

¹ Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma doo vyuwo, kn:aa daa vyu wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Monî ta, Chóó Lémi u ngîma noo a paa, kópu dono dîpîngmê d:uu ngê. ² Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas ngê Póól u nkîgh:ê yéli ye yepê, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó, wod:oo ngmê ngê komo t:âmo puwâ. ³ Póól ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ka kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê u nkwo wa vya ngi. Kwo, Pi knî yi ngîma nyi mb:aamb:aa, ngmênê nga dono. Kwo, Anye kóté kîgha nê, ngmênê nmî

dêêpî kópu ñyóó chuu châpu ngê, wâpu ye chi vyi, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó. ⁴ Póól u nkîgh:ê yéli y:oo Póól ka kwo, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ka nye dono kópu tpapê. ⁵ Póól ngê yepê, A lama wo tóó, Yi pini kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, ye yi kópu daapîdî vyi, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, apê, Nyoo yi kada pini p:uu dono kópu kidingmê vyi. *

⁶ Póól ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Kada pini yoo woni Pádisi yoo, woni Sadyusi yoo, yi yéli ye kaa wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Né Pádisi, a kn:ââ yoo mye Pádisi yoo. Yepê, Awêde nmye kóté kîgha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka nî kêlîmî mbê wo, nê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. *

⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Pádisi yoo Sadyusi yoo noko kwopwepe mbê dniye, yoo chaa ngópu. ⁸ (Yoo chaa ngópu, mu kópu u dîy:o Sadyusi knî y:oo apu, Pi dpî pw:onu, mēd:uuwodê pyidu, myenté apu, Enjel daa tóó, ghê dmi myedaa m:ii. Ngmênê Pádisi yoo pyidepyide ka a kêlîmî té, enjel knî ye a kêlîmî té, ghê dmi knî ye mye kêlîmî té.) *

⁹ Wod:oo dnyengi ndîi ngê pyodo, Dêêpî pyu knî ngmê, n:ii dé Pádisi yoo, ghêêdî dniye, ye a tpêpwo dniye, yepê, Kî pini ngê dono kópu daa d:uu ngê. Yepê, Ndo

* 23:5: Ex 22:28

* 23:6: Dpodo 24:15,21

* 23:8: Mát 22:23

apê ghê dmi u kwo yidoo danêmbum ó enjel u kwo yidoo danêmbum. ¹⁰ Dnyengi ndîi ngê mê pyodo, wod:oo Lóma lede yoo yi kada pini ngê apê, Póól wa yéti ngmê, wod:oo lede knî ye yepê, Póól yi vy:o a y:ee yó, mbwa k:oo mê km:êê yó.

¹¹ Yi ngîdî vy:o nmî Lémi Póól u nkîgh:ê ghê wo, kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ala Njedusalem a kópu ntee ye chí vyi, Lóma yinté ye myoon:aa vyi. *

Póól u vyee u dy:oo u ngwo a chápwo ngópu

¹² Womumo mw:aandiye Nju pi ngmê knî y:oo Póól u vyee u dy:oo a chápwo ngópu, noko Chóó Lémi ngê kpaa dniye, apê, Nté ghêlí daanmî ma, mbwaa ghêlí myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a. ¹³ N:ii knî y:oo Póól u vyee u dy:oo a chápwo ngópu yintómu podo y:a pwodo doon:aa ya. ¹⁴ Nju tpémi yi kada pini knî ye lee dniye, yepê, Chóó Lémi ngê nipi dpî kpaa dmi, nté ghêlí daanmî ma, mbwaa ghêlí myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a. ¹⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Lóma lede yoo yi kada pini ka pi ngmê dy:ââ yó, Póól a núw:o ngê, u póópóó u l:êê díy:o. Yepê, Anmî t:âât:ââ, al:ii ghêlí daamî t:aa, maa p:uu anmo vy:a.

¹⁶ Ngmênê Póól u chênê ngê u kênê u vyee u pi yi nyongo, wod:oo mbwa k:oo kee wo,

u kênê ka yi kópu yuu adumu y:oo. ¹⁷ Wod:oo Póól lede yoo yi mâawe ndîi ngmê ka mbwolo, kwo, Nga a pwiyé. Kwo, A chênê kada pini ka núw:e, kópu u mênê ngmêka tóó, u kwo amî vyi. ¹⁸ Wod:oo mâawe ngê yi pini adî núw:o, kada pini ka, kwo, Pini n:ii mbwa k:oo a kwo Póól, a ka kêda mbwólu, a ka dê, A chênê kada pini ka núw:e, kópu u mênê ngma tóó, u kwo amî vyi. ¹⁹ Kada pini Póól u chênê kwulo kele, mwada y:i núwo, y:i u kwo mî póó wo, kwo, Ló kópu mênê ngma tóó? ²⁰ Póól u chênê ngê kwo, Mâa mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini knî y:oo nga amî vyi ngmê, Póól dpo pwiyé we, u yi nmo a kwo, U kwo yimi nmî póó dmi. ²¹ Kwo, Ngmênê ye ng:aa ngê kêê kidangê t:oo, mu kópu u díy:o pi podo y:a pwodo wumê t:a, wa mbwolo dmi, maa p:uu wa t:ââ ngmê. Kwo, Dê kpaa dmi, nté ghêlí daawa ma ngmê, mbwaa ghêlí myedaawa nda ngmê, Póól mwiyé amî vya ngmê. Kwo, Yi kópu wunê kédê l:âmo ngmê, ka t:âât:ââ ngi. ²² Kada pini ngê kwo, Pi ngmê ka kidingê vyi, Né ka yuu mîdîn:aa y:oo. Wod:oo kada pini ngê Póól u chênê mê dy:ââ ngê.

Lede knî y:oo Póól Sisadiya u ngwo mênê kuwo ngópu

²³⁻²⁴ Kada pini ngê lede yoo yi mâawe ndîi miyó dê ye yepê, Sisadiya n:aa dyede dp:o, nmî kada pini Piliks ka

* 23:11: Dpodo 28:16,23

Póól dpî núw:o nyoo. Yepê, Taa ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a dpî núw:o nyoo, keete ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a myoo núw:o nyoo, hósi mbêmê l:êê pyu yoo pyudu y:a myoo núw:o nyoo, Póól hósi mbêmê dpî yé nyoo, mgîdí vy:o kada dpo y:ee yó, Sisadiya dpî lee dmyeno. ²⁵ U kuwó dini ghi ngê kada pini ngê Piliks u pweepwee pee ngmê d:êê ngê, yi mâawe dé ye y:ângo.

²⁶ Pweepwee pee p:uu ala kópu yi d:êê ngê, apê, Nê Kílódiyas Lisiyas, Mw:ââkó a Lémi Piliks. ²⁷ Kwo, M:ii tuwo Nju tpémi y:oo ala pini a mgîmî ngópu, kîpî vya ngópu. Kwo, A lama kî yaa wo, Lóma u pi ala pini p:uu a t:a, wod:oo lede yoo nî núwo, nm:uu dyé ngê. * ²⁸ Kwo, U ya a nga doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo yi kada pini yoo ma nipi nê dono, ala pini yi ngîma kîní kââ. * ²⁹ Kwo, Ngmênê u pwopwo u kópu dpî:ê pyw:oo, u mbwa k:oo kmîmî u kópu myedîp:ê pyw:oo. Kwo, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu u díy:o kîdnyi dnyengi. *

³⁰ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u vyee u pi dí ny:oo, u ngwo nga d:a dy:ââ. Kwo, Yélini p:uu a d:uu té, ala kópu ye wanî vyi, yenê, Yi pini Piliks ka kîdí dy:ââ, u ngópu dp:uu kóté kalé yó.

³¹ Yi mgîdí vy:o lede knî y:oo kada a y:ee ngópu, Póól

núw:o ngópu, Antipatîdis mw:aa mgîdí vy:o taa dniye. ³² Ledeni yoo dêê doo paa Njedusalem mê diyé dniye, n:ii dé hósi mbêmê dnye paa Póól Sisadiya mîné kuwo ngópu. ³³ Pweepwee pee Piliks kóó yedê mî yé ngópu, Póól u kwo mîné kuwo ngópu. ³⁴ Piliks ngê pweepwee pee yedê kp:aa ngê, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, Nyi ló dyámê ghi pi? Póól ngê kwo, Nê Silisiya Wee u kwo pi. ³⁵ Piliks ngê kwo, W:ii Helodi u k:oo ghi pi, ye yinê paa kóté kalé ngi. Kwo, N:ii dé m:uu a d:uu té, wa taa dmi, u ngwo anê kóté kalé ngi. Piliks ngê lede knî ye yepê, Ala pini a ngomo ghi ngmê k:oo nye km:êê yó, yi dmyinên:aa y:enê, kîngî pwii.

24

Piliks ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Wo limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi yi kada pini yoo Sisadiya lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas u k:ii lee dniye, pini n:ii u lama Lóma tpémi yi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê doo kwo u k:ii mye lee dniye, yi pini mye Nju pi, u pi Têêtulas. Piliks ngîma ghê dniye, Póól ka kópuni u díy:o dnye nod:enod:e, yi kópu u nt:u kópu Piliks ka vyi ngópu.

² Dini ghi n:ii ngê Póól a núw:o ngópu, Têêtulas ngê kóté kpêmî ngê, Piliks ka

kwo, Munmîkó nmî Lémi, mb:aamb:aa ngê nyinê y:enê nmo, dye ghi daadî pi l:êê ngê kêê doongê t:ângo, dono kópu yilî nyi ngmópu, ya mb:aa u ngwo dp:o pyw:oo. ³Kwo, Dye ghi yintómu p:aani p:aani nmo chaa kîgha ngi, myeno kwunokwuno ngi. ⁴Kwo, Kópu yilî nga daanî vyi, mwada y:i daanî nî, nga anî tpaê, a dnye nyeni. ⁵Kwo, Ala pini nkéli dono u pye yiyé pyu, Nasalet pi u yoo yi kada pini ngmê, dyámê pee yilî yi mbêmê Nju tpémi yi vy:o dnyengi u pye yilî a yiyé. * ⁶Kwo, Ala kópu mye d:uu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo my:aa km:êê té, wod:oo y:i nmî mgîmî ngê. * ⁷(-) ⁸Kwo, Ala pini chi p:oo knomomê, kwo, kópuni u dîy:o u kwo nmo nod:enod:e té, yi kópu chóó nga wa vyi. ⁹Dini ghi n:ii ngê Têêtulas ngê u danêmbum yó, Nju tpémi y:oo Piliks ka kwo, Kópu yilî n:ii nga dê vyi, yi kópu yilî yintómu ndê kópu dé.

Póól ngê Piliks ka kópuni vyu

¹⁰Piliks ngê Póól ka kwo, Ló kópu mênê ngma a tóó? Póól ngê kwo, Mw:âákó a Lémi, m:ââ yilî yi k:oo ala dyámê pee nyóó nye y:enê, nmî l:êê ghi dmi yintómu lama a tóó, kwo, yi kópu u l:êê dîy:o a lama ka tóó, ndêndê ngê nye kóté kîgha nê. ¹¹Kwo, Daa dye ghi daadî yimî loo, y:omye

m:ii ngê Chóó Lémi ka ngêpê têê nî loo, Njedusalem. Kwo, Pi knî y:oo yinté nga amye vyi ngmê. ¹²Kwo, Chóó Lémi u ngomo k:oo pi knî ye kwopwepe ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngêpê ngomo knî yi k:oo yi mbodo dmi myedîpî vyi ngê, yi p:aani u ghi yintómu knî yi k:oo yinté kópu myedîpî d:uu ngê. ¹³Kwo, Ala ngwo kópuni nga dê vyi t:oo, doo u ntââ yi kópu dyuu ndê kópu ngê nga daawa pyódu t:oo. ¹⁴Kwo, Kópuni dyuu nga dê vyi ngmê, mu ngmîdi ndê kópu, nga daanê wópu, kwo, Yesu Nasalet pi u yoo vy:o nî ghê wo. Kwo, K:omo tpile Nju tpémi y:oo ala kópu a tpaê ngmê, apu, Nasalet pi ngê máádini a yó, yi máádi daa ndêndê, kwo, ngmênê yi máádi n:aa kîgha, nmî kn:ââ yoo yi yâpwô ka ndêndê ngê u ngwo anî lê. Kwo, Ngmênê kópu yilî n:ii Mósisi ngê a d:êê ngê, myenté Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni mye d:êê tumo, yi kópu knî ye n:aa kêlîmî. ¹⁵Kwo, Kî yéli kópuni ka a kêlîmî té, yi kópu ka myinê kêlîmî. Kwo, Yi kópu alanté, Pi yilî yintómu mwiyé wa pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê amêdê pyidu té, yoo dono yoo mb:aa chóó wa chámê dê. * ¹⁶Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu dpodombiy:e anî dpodo, kópu mb:aa anî d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê a ka daapaa vyi ngê, Chi kn:aadi, pi knî y:oo yi kópu a

* 24:5: Dpodo 17:6

* 24:6: Dpodo 21:28-30

* 24:15: Njon 5:28-29

ka myedaapaa vyi y:e.

17 Póól ngê kwo, M:ââ ngmê knî yi k:oo Njedusalem dênoo ya. Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nê diyé wo, Nju tpémi yi vy:o pinté knî ye yi ndapî knî ngmênî núwo, u ya a nga myedoo kwo, nê, Chóó Lémi ka kpêê n:uu yé.

* 18 Kwo, A tupwó mwiyé nî ghêê ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo nî kee wo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Kwo, Pi a p:uu dêpwo ya, pi ngê dnyengi ngê kêê myedîp:ê t:ângo. * 19 Kwo, Ngmênê Nju tpémîni Esiya Wee u kwo dnyimo a ya, yi yéli y:oo mgîmî noo. Kwo, Lukwe dîy:o yi yéli al:ii daa kwo? Kwo, Wo ndê kópu y:aa d:uu ngê, ye pêdê lee dmi, yi kópu nga paan:aa vyi ngmê. 20 Kwo, Yélini y:oo Njedusalem kóté kalê noo, yi yéli awêde kêdê taa dmi. Kwo, Ye ngî péé, Kóté têdê ló kópu a p:uu ngma a pyw:ee ngópu. 21 Kwo, Yi vy:o kópu mu ngmidi nî d:uu ngê, ye nî mbwolo, yenê, Awêde anmye kóté kîgha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka n:aa kêlîmî, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. *

22 Piliks ngê yepê, Nmyi kada pini Lisiyas dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yepê, Póól p:uu kópu u ngwo nmye ngmanî vyi. Wod:oo Piliks ngê kóté chedê ngê, mu kópu u dîy:o Yesu ngê máadini a yó, yi máadi p:uu kópu yilî u lama dnye ya, pi knî y:oo Piliks

u ngêêdî mwiyé dnyimo a tpaê dé. 23 Ledeni ngê Póól dpîmo y:enê, Piliks ngê yi pini ka kwo, Póól mbwa k:oo mé km:êê ngi, yi choon:aa ya, yi choon:aa paambwi. Kwo, U pyipe knî y:oo u yi adî kwo, Tpile u kwo ngmên:uu y:oo, kwo, ye kidingê kwódu.

Póól ngê Piliks cha ye kópuni vyi

24 Wo knî ngmêmî loo, Piliks cha y:oo u yi y:e doo kwo, Póól nyi ngêêdî choo danêmbum. (Piliks u kpâm Dîdusila Nju pyââ.) Wod:oo Piliks ngê pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, Póól a pwiyé we. Póól dini ghi n:ii ngê ta, Piliks cha ye Yesu Kédisu ka kêlîmî p:uu ye doo danêmbum. Yi kópu dyuu dpîmo nyêmî dé. 25 U kuwó dini ghi ngê Póól ngê yepê, Doo u ntââ dono kópu yilî daanmî d:uud:uu, ngmênê nmî chóó nmî l:êê ghi dmi ka vwuwo kmêle, mu kópu u dîy:o mu dini ghi ngê Yesu ngê wa kóté kalê nmo. Piliks ngê yi kópu dini ghi ngê nyongo, nkîngê mbê wo, Póól ka kwo, Ala ngwo chi lêpî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê a dpodo daadî ya, a chóó nga an:uu vyi, u ngwo modo pwiyé. 26 Wo knî ngmê ngê Piliks ngê pi ngmê ka dpîmo tpaê, kópu, Póól a ka dpo núw:e. Daa ng:êêntómu u k:ii danêdanê knopwo, mu kópu u dîy:o Piliks ngê u yi dpîmo kwo, Póól ngê ndapî ndîi a

* 24:17: Lóma 15:25-26

* 24:18: Dpodo 21:26-27

* 24:21: Dpodo 23:6

ka ngmêpêda kê ngê, u ngwo p:aa pw:i.

²⁷ M:ââ miyó mî loo, Pósiyas Pestas ngê Piliks u d:aa a kââdî ngê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Nju tpémi kn:aa yéli yi k:ii numo p:uu dneye l:êê, Sisadiya, Piliks ngê lede yoo dy:ââ too, Nju tpémi yi kada pini yilî vya ngópu. Nju tpémi y:oo Lóma tpémi yi king ka pweepwee pee yilî d:êê ngópu, wod:oo yi king ngê apê, Piliks Lóma modo diyé we. Piliks ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu dono a p:uu daamupaa vyi y:e, wod:oo Póól mbwa k:oo a kuwo ngê, Lóma u ngwo mê diyé wo.

25

Pestas ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Pestas Sisadiya ta, wo pyile mî loo, Njedusalem u ngwo loo. ² Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii u yi y:e doo kwo, Póól nmî ndyîko, wod:oo yi kópu dyuu Pestas ka vyi ngópu. ³ Kwo, Munmîkó nmî Lémi, u yi nmo a kwo, Póól al:ii nmo dpo núw:e, u ngwo anmî kóté kwolo. Yi kópu u kwo vyi ngópu, mu kópu u dîy:o u yi y:e doo kwo, Maa p:uu Póól p:oo vy:a. * ⁴ Pestas ngê yepê, Póól Sisadiya mbwa u mênê kîyedê kwo. Yepê, Daa kêmakêma y:i mîné diyédiyé. ⁵ Yepê, Nmyi kada pini yoo a p:uu dpî t:ee tóó, Sisadiya yi k:ii wanmî lee dmi. Yepê, Póól

u ndyîkondyîko u kópu yi chóó u ngópu paan:aa vyi téne.

⁶ Pestas ngê wo wááli ó wo y:a yi vy:o mê chedê ngê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mê diyé wo. Womumo kóté têdê yaa wo, yepê, Póól a pwiyé we. ⁷ Póól dini ghi n:ii ngê kóté têdê kee wo, Nju tpémi yélini Njedusalem a ndê dniye, yi tpóknî y:oo Póól a yina ngópu, u ndyîkondyîko u kópu ndîi yilî vyi ngópu, ngmênê doo u ntââ yi kópu ndê kópu ngê daapî pyódu tumo. * ⁸ Póól ngê yi kópu yilî a wópu ngê, Pestas ka kwo, Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu dîpîngmê puwâ, Chóó Lémi u ngomo k:oo dono kópu dîpî d:uu ngê, Lóma king p:uu kópu dono myedîpî vyu. ⁹ Pestas ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa a p:uu pîdnyi tpapê dé, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, U ntââ Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi? * ¹⁰ Póól ngê kwo, Kêle. Kwo, Lóma u dêêpî kópu dyuu mbêmê anye kóté kîgha nê. Kwo, Doo u ntââ Njedusalem daany:uu kóté kalê nê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:e kópu dono dîpîngmê d:uu ngê. Kwo, Yi kópu lama mb:aamb:aa ngê ka tóó. ¹¹ Kwo, Dêêpî kópu w:aangmê puwâ, ó pwopwo u kópu w:aangmê d:uu ngê, ye p:aa pwene, daap:aa mbêpê wo. Kwo, Ngmênê a ndyîkondyîko u kópu dyuu ndê kópu ngê nga doo pyodo, yi kópu u l:êê

* 25:3: Dpodo 23:15 * 25:7: Dpodo 24:5-6,13 * 25:9: Dpodo 24:27

dîy:o doo u ntââ ye daa nyi y:ee nê. Kwo, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne. ¹² Wod:oo yélini y:oo nuw:o ghi mb:aa Pestas ka dnyimo yém, yi yéli yi k:ii nipi dnye danêmbum, Pestas ngê Póól ka kwo, U yi nga a kwo, Nmî king ndîi ngê yinê paan:aa kóté kalê nyine, yed:oo yi king ka anyi lê, Lóma.

Pestas Póól p:uu Akîdipa ka u ngwo doo danêmbum

¹³ Wiki knî ngmê mîmî loo, Akîdipa Helodi lémi Mbêênis u k:ii Sisadiya lee knopwo, noko yepê, Pini n:ii ngê Piliks u d:aa da kââdí, nye m:uu ngmê. ¹⁴ Wo knî ngmê Akîdipa lémi y:i dpîmo ya, Pestas ngê Akîdipa u ngêêdí Póól u p:êê adê nt:o, kwo, Pi mbwa k:oo ngmêka kwo, Piliks ngê ka a kuwo ngê. ¹⁵ Kwo, Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nî loo, Nju tpémi yi kada pini yoo kpêê yiyé pyu knî yi k:ii u ndyîkondyîko u kópu dé a ka ka a vyi tumo, a ka pê, Dpî vya ngi. ¹⁶ Kwo, Ala kópu ye nî vyu, yenê, Nmo Lóma tpémi ye daa nmî l:êê ghi. Yenê, Pi u kpakakpaka tédê módó daanmî dy:ââ. Yenê, U ndyîkondyîko u kópu dyuu mwiyé paa ny:ee ngê, u wópuwópu kuwó paa d:uu ngê. ¹⁷ Kwo, Dini ghi n:ii ngê al:ii a lee dniye, t:ââ ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngmêne womumo yi pini nî kóté kwólu. ¹⁸ Kwo, Yélini p:uu dnye d:uu daa dono kópu

ndîi knî yi p:uu dnye danê. * ¹⁹ Kwo, Yi chóó yi yâpwo ka ngêpê p:uu dnye danê, pi ngmê p:uu myednye danê, u pi Yesu, pini n:ii pwene, ngmêne Póól ngê yepê, Yi pini mêdê pii wo. ²⁰ Kwo, Yi kópu yilí dêp:êngmê ngêêdí, wod:oo Póól ka nî póó wo, kwonê, U ntââ Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi? ²¹ Kwo, Ngmêne a ka pê, Doo u ntââ. A ka pê, Nýóó chi y:enê nê, u kuwó dini ghi ngê Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne. Kwo, Yed:oo mbwa k:oo m:aa kmungo, nê, Dîyo nmî king ka p:aa dy:ââ. * ²² Akîdipa ngê Pestas ka kwo, U ya a nga kwo, Yi pini chóó a ka choo danêmbum. Pestas ngê kwo, Dîyo máâ nga adí danêmbum.

²³ Womumo Akîdipa lémi dnye nyêm u ngomo k:oo lémilémi u l:êê ghi ngê kee knopwo, lede knî yi kada pini yoo yi k:ii, Sisadiya u kada pini yoo mye yi k:ii yi ngomo k:oo nipi a wó. Pestas ngê lede knî ye yepê, Póól a pwiyé we. * ²⁴ Póól dini ghi n:ii ngê ta, Pestas ngê yi lémi ch:ama ye yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, king Akîdipa lémi yi k:ii, yepê, pini n:ii p:uu Nju tpémi a d:uu té, ala vyílo. Yepê, Nju tpémi yélini ala p:aani a kwo, myenté Njedusalem yélini wunê kwo, kââ paa ala kópu a t:emî ngópu, apu, Kî pini vya ngi, kîmê ya, pw:oo we. * ²⁵ Yepê,

* 25:18: Dpodo 23:29 * 25:21: Dpodo 25:11-12 * 25:23: Mát 10:18

* 25:24: Dpodo 22:22

Ngmênê u pwopwo u kópu dèp:êngmê pyw:ângo. Yepê, Yi pini ngê ala kópu a ka yinê vyu, a ka pê, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, yepê, yed:oo Lóma waní dy:ââ. ²⁶Yepê, Ngmênê u kópu njini d:oongmê pyw:ângo, ló kópu a Lémi ka ngmaní d:êê? Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala pini nmyi ngîma u ngwo dî kââ, ngmênê nyi, king Akîdipa, ngîma kîdî kââ, mu kópu u dîy:o kópuni nipi wanmo pyw:oo, yi kópu a Lémi ka u nkwo aní dy:ââ. ²⁷Yepê, Mu kópu u dîy:o pi módó daanyi dy:ââ, ngmênê u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê anyi d:êê, u ngwo anyi dy:ââ.

26

Póól ngê Akîdipa ka kópuni vyu, u kn:ââ chap

¹ Akîdipa ngê Póól ka kwo, Nýóó l:êê dîy:o nmo chi danêmbum. Póól ngê kwo, Mw:ââkó a lémi. ² Kwo, A nuw:o vyilêvyilê ngê a ka dê pyódu, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo kópuni dyuu vyi ngópu, a ndyîkondyîko u kópu dyuu ngîma anîné wópuwópu té. ³ Kwo, A nuw:o vyilêvyilê ngê ala kópu u dîy:o a ka dê pyódu, Nju tpémi yi l:êê ghi dmi lama mb:aamb:aa ngê a pyede, yi kwopwepe u kópu dé lama mb:aamb:aa ngê mye pyede. Kwo, A kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. Kwo, U ntââ

mb:aamb:aa ngê a ka anya a ngêdingada.

⁴ Kwo, Kópuni yilí yintómu noo d:uud:uu dé, Nju tpémi yintómu yi lama a pyede. Dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê noo a ya, a yoo vy:o Njedusalem noo a kwo. Kwo, Pádisi ngê noo a ya, nmî vy:o yélini y:oo kópu yilí a kwódukwódu ngmê.

* ⁵ Kwo, Yi kópu Nju tpémi yintómu yi lama ka tóó. Kwo, Lukwe dîy:o a kóté kîgha tédê daa vyi ngópu. ⁶ Kwo, Ala kópu u l:êê dîy:o dnye kóté kîgha nê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ kní ye ndê kópuni a vyu, yi kópu ka n:aa kêlimí. *

⁷ Kwo, Nju tpémi yi pi dyêêdí y:a mê miyó u yi y:e a kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê nmo wa a kê, nmo vyílo yipêdê kê ngê. Kwo, W:êêní mgídí vy:o Chóó Lémi ka a ngêpê té, yi kópu a t:âât:ââ ngmê. Kwo, Vyílo yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi y:oo a ndyîkondyîko u yi y:e a kwo. ⁸ Kwo, Lukwe dîy:o ala kópu ka dp:ee kêlimí té, Pi wa pw:onu, Chóó Lémi ngê amêdê pyidu.

⁹ Kwo, Mwiyé u ya a nga doo kwo, Yesu u yoo chedêchedê ní chedê. *

¹⁰ Kwo, Njedusalem yi kópu vyílo yinoo a d:uud:uu. Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pi mbêmê, Chóó Lémi u yoo mbwa k:oo yilí ní kmungo. Kwo, Dini ghi n:ii ngê kada pini kní y:oo yi vye u pi vyi ngópu, yi kópu my:aa vyu, yenê,

* 26:4: Dpodo 22:13; Pilipay 3:5-6

* 26:6: Dpodo 28:20

* 26:9: Dpodo 8:3

Momye pw:oo dniye. ¹¹ Kwo, Dye ghi yintómu nîmon:aa kpakakpaka dé, mu kópu u dîy:o u ya a nga doo kwo, ala kópu paa vyi y:e, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini doongê ta, Yesu daa vyílo. Kwo, Ye noo nod:enod:e, k:omo tpile kn:aa dyámê pee p:uu dnyimo mbêpêmbêpê y:i nîmon:aa kpakakpaka dé. *

Póól Akîdipa ka u nuw:o ng-mêêpî p:uu u ngwo doo danê

Dpodo 9:1-19; 22:6-16

¹² Póól ngê kwo, A lémi. Kwo, Yesu u yoo yi kpakakpaka u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê Dîmaskîs dy:ââ noo. ¹³ Kwo, Maa p:uu kââdí mââ kêlí tpile u wuu ndîî mbóó p:uu ngmênî módu, kââdí u wuu tédê ngê pyodo. Kwo, A pyipe knî yi k:ii yi tpile u wuu nmî pwo a kwólu. ¹⁴ Kwo, Nmo yintómu têpê mbêmê nmî dyimê dniye, nê, Dnye ngmê wule. Nmî chóó nmî dnye ngê a ka a mbwolo, Hipîlu dnye ngê. A ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o nye kpakakpaka nê? A ka pê, Lama daa tóó, ñyóó ngada pini anyi vye, dîyo nga u nkwo aní diyé, u nkwo aní vya ngi. ¹⁵ Kwonê, A Lémi. Kwonê, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, pini n:ii nye kpakakpaka. ¹⁶ A ka pê, Gh:êêdé. A ka pê, A chóóchóó nga d:a kêma, a dpodo pyu ngê dî pyódu ngi, kópuni awêde chi m:uu, pi knî ye dp:uu vyi ngi, mu dîni ghi ngê

kópuni nga anê kêma té, pi knî ye myoon:aa vyi té. ¹⁷ A ka pê, Yélini ye anî dy:ââ ngi, u yi y:e adî kwo, Nmî vy:a, yi yéli yi kêlê anî dyé ngi, Nju tpémi yi kêlê waní dyé ngi, kn:aa yéli yi kêlê amy:aa dyé ngi. ¹⁸ A ka pê, Yi ngwolo dp:uu pywáí té, mgídí u ménê dpo y:ee té, w:êênî dpo núw:o té, Setan u maknopwo myedo ngî té, Chóó Lémi u maknopwo dpo núw:o té. A ka pê, A ka wa kêlîmî mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi dono u kuwó u ngwo wa kée té, u nuu u yoo ngê wa pyódu té.

Póól Akîdipa ka u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹⁹ Póól ngê kwo, Akîdipa a lémi. Kwo, Kópuni yilî mbóó p:uu pini ngê a ka a vyu, yi kópu yilî ntênê noo d:uud:uu dé. ²⁰ Kwo, Yi kópu yilî Dîmaskîs mwiyé noo a d:uud:uu dé, Njedusalem myenoon:aa d:uud:uu dé, kuwó Njuda Wee u kwo p:aani n:ii a pyede, yi noon:aa d:uud:uu dé, kn:aa yéli yi vy:o myenoon:aa d:uud:uu dé. Kwo, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yintómu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, u maa mb:aamb:aa ngê kalé yó, kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, pi knî y:oo ala kópu paa vyi y:e, Yi nuw:o dmi kêdê ngmêê ngmê. ²¹ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u ngomo k:oo mî mgîmî noo, myepî vya noo. ²² Kwo, Ngmênê Chóó Lémi ngê doo

* 26:11: Dpodo 9:1-2

a ngêêpî nê, u dî ngîma anîmo kwo, nmyo yintómu ndê kópu nmye yinî tpaê, kada pini knî ye myenté pinté knî ye yi kópu myinê tpaê ngê. Kwo, Ala kópu daa kópu kamî, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê ngópu, ala vyîlo yinî tpaê. ²³ Kwo, Ala kópu yedê d:êê ngópu, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dono mwiyé wa a pyw:oo, wamye pw:onu, kuwó amêdê pyidu, daa Nju tpémi yi mo yi Mbwámê ngê wa pyódu, kn:aa yéli yi Mbwámê ngê wamye pyódu. *

²⁴ Póól ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê vyu, Pestas Póól ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Ye lukwe, Póól. Kwo, Chi ghéti. Kwo, Kópu yilí n:ii lama dê yââ, yi kópu knî y:oo dê ghétighéti kalê ngi. ²⁵ Póól ngê kwo, A lémi, d:oo ghéti wo. Kwo, Dînî k:omodanê, myedîni yumudnyadê kîgha nmyo, ngmênê ala ndê kópu yinî tpaê. ²⁶ Kwo, Nmî lémi Akîdipa ka n:aa tpaê, mywenemywene ngê kêê daanê t:oo, mu kópu u dîy:o yi kópu yilí yintómu u lama ka pyede. Kwo, Kópu yilíni Yesu ngê pyodo daa tumu kópu dé, ngmênê pi yilí knî yi ngîma pyaa dniye. * ²⁷ Póól ngê Akîdipa ka kwo, A lémi. Kwo, Kópu yilíni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, yi kópu knî ye nye kêlîmî, apii? ²⁸ Akîdipa ngê kwo, Ye

kópu pyile njini ngê Yesu u yoo vy:o mumdoo wanyi kaa nê? ²⁹ Póól ngê kwo, K:omo tpile kópu pyile njini ngê ó kópu yilí ngê, ngmênê Chóó Lémi ka aní ngêpê, kwonîmo, U ntââ ala yéli nê ntee pini ngê wanyi pyódu té, ngmênê daa mbwa k:oo adnyi kwo.

³⁰ Wod:oo Akîdipa lémi Mbêênis ghêêdí knopwo, Pestas léma yi k:ii mye ghêêdí dniye, yi ngomo a kuwo ngópu, ³¹ noko yepê, Wu pini ngê pwopwo u kópu daangmê d:uu ngê, mbwa mênê koko u kópu myedaa d:uu ngê. *

³² Akîdipa ngê Pestas ka kwo, Wu pini ngê nga wodaa vyu, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, kwo, ye módó paa pwii.

27

Sisadiya u ngwo nmo kuwo ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê Pestas ngê u yi doo kwo, Póól Lóma nî dy:ââ, lede knî yi kada pini Njulyias p:uu t:ângo, mbwa k:oo pini knî ngmê mye yi k:ii. Yi Njulyias Lóma king u kópu y:ee:ee pyu yoo yi vy:o pini ngmê. ² Nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye. Yi nkéli Adamitiam modoo diyédiyé, apê, Esiya wee u kwo yinê amîné kuwo nmo. Adistakas u k:ii nmî wo dniye, Tesalonika pi, Másîdóniya Wee u kwo p:aani n:ii a tóó. ³ Kada nmo y:ângo, womumo Saidon nm:uu tee dniye.

Njuliyas, pini n:i ngê Póól doo y:enê, nmo mb:aamb:aa ngê doo ya, Póól ka lyoko ghayghay daa kwódu ngê, wod:oo nmî pyipe knî ye nmî lee dniye, tpileni u yi nmo doo kwo, nmo dnya a kuwo. ⁴ Saidon ndini nmî yó, yópu kêpa yópu ngê a ghê wo, Saipídís u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya. ⁵ Silisiya u nkîgh:ê nm:uu lee dniye, Pamîpiliya u nkîgh:ê my:oon:aa lee dniye, Maida nm:uu tee dniye, p:aani n:i Lisiya Wee u kwo a tóó. ⁶ Njuliyas ngê nkéli y:i ngma a pyw:ângo, yi nkéli k:oo ché nmoo. Yi nkéli Aleksándîdiya a ndê wo, Lóma doo lêpî.

⁷ Yi ndini nmî yó, wo pyile páádi nkéli kyedekyede doo mbêpê, paa dpodo ndîi ngê nmo pyodo, Knidus dpîpî tee dniye. Kêpa yópu ngê nmo a pii ngê, yi máádi dpîpî kwólu, Kíditi máádi nm:uu kwólu, Salímone núwo nmomo y:aa dniye, Kíditi u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya. ⁸ Dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nnee paa, paa dpodo ndîi ngê nmo mê pyodo, kpéé kn:ââ ngmênmi vy:ungo, u pi Kpéé Kn:ââ Mb:aa, yi ghi p:aa ngmê u nkîgh:ê a tóó, u pi Laseya.

⁹ Yi nnee ya, dye ghi daadîi, yópu ndîi u dye ghi daa kêmakêma doo dyimêdyimê, nê, Anmî lee knomomé, ye maa p:uu dono anmo pyw:oo. Póól ngê gha nuw:o ghi ye ngmê y:ângo. ¹⁰ Yepê, Léma. Yepê, Nmo

lêpî té, ye maa p:uu dono awêde nmînê pyw:êmî, nkéli k:oo tpile yilî nmo kîgha, nkéli myeno kîgha, myeno pwopwo té. ¹¹ Njuliyas Póól ka daa ng:aa mbê wo, ngmênê nkéli chóó pini dê tpiipi ye ng:aa mbê wo. ¹² Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo noko yepê, Ala kpéni kn:ââ doo u ntââ, yópu ndîi vy:o nkéli al:i daadî ya, noko yepê, Piniks paa ngî d:uu koo. Noko yepê, Yi kpéni kn:ââ mb:aamb:aa, yópu ndîi ngê y:i nkéli daawa dyênê. Noko yepê, Yópu ndîi y:i nye t:âât:ââ koo, yópu mwiyé pêdê ngee ngê, u ngwo paa lee kmêle.

Yópu ndîi u ngwo a pwaawo

¹³ Yópu chaa yópu ngê a ghê wo, daa dpodombiy:e a ghê wo, noko yepê, Ala yópu u ntââ, ala ngwo Piniks lee kmêle, wod:oo anka a pêêdí ngópu, kada nmo y:ângo, yi dyámê w:uu u nkîgh:ênkîgh:ê nmî t:ângo. ¹⁴⁻¹⁵ Daa dye ghi daadîi nnee mbêpê, wod:oo kpâpu yópu ngê nmo a ghê wo, yópu pââ ndîi ngê pyodo, nkéli t:âmo ngê, vuwó ndîi vy:o nnee mbêpê. ¹⁶ Dyámê w:uu tp:oo ngmênmo y:amê kwólu, u pi Kóda. Vuwó ndîi y:i dêpwo kwo, wod:oo dinki dpodombiy:e nmo pêêdí ngê, nkéli k:oo nmî chângo. ¹⁷ Noko yepê, Nkéli kudu koo, kpêêpî wa a pwii dmi, yimbwi wa pywálî dmi, nkéli nmo wa yapê. Yi kópu u l:êê díy:o nkéli u maknopwo yedê mênê y:amê kalê tumo,

pwono dpodombiy:e mîmî kudu tumo. U yi y:e dêpwo kwo, Lipiya tii pââ p:uu nmî pw:oo dmi, wod:oo liyé a vy:oo ngópu, vuywó ndîi knî yi l:êê dîy:o tpii dê wiye dumo, doo u ntââ pi ngê daapodo tpyé dê. ¹⁸⁻¹⁹ Yinté nmee ntééntéé, yópu dêpê ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye nkéli u mb:êê pee knî ngmê kée ngópu, womumo mw:aandiye nkéli u nj:ee kîlî mye kée ngópu. ²⁰ Wo yilî knî yi k:oo kââdî dpîpî módu, pudu myedpîpî módu, yópu ndîi mudoo a wupe, wod:oo noko nmomo, Daanmî pyiyé dmi, nmo pwopwo té.

²¹ Wo knî ngmê yi k:oo nté dêdnye pîpî, u kuwó dini ghi ngê Póól yi ngîma ghêêdî wo, yepê, A léma. Yepê, A ka wonmyinê ng:aa mbê dniye, ye Kîditi daapîno kuwo ngê, nkéli daapî dyênê wo, tpile daap:oo kée too. * ²² Yepê, Ngmênê namê nkîngê. Yepê, Daangmênmyi pw:onu, ngmênê nkéli mu ngmîdi yinmo kîgha. ²³ Yepê, Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, yi yâpwo, a vuywo pini, mgîdî vy:o u enjel a ka ngmêda dy:ââ, a ka dê, Póól. * ²⁴ A ka dê, Namê nkîngê. A ka dê, Ghêlî daanyi pw:onu, ngmênê Lóma king u ngîma mwiyé any:uu ghê. A ka dê, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, yélini yi k:ii nmye wee, daangmêwa pw:onu. ²⁵ Póól

ngê yepê, Kî léma, namê nkîngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka n:aa kêlîmî, a lama ka tóó, kópuni enjel ngê a ka dê vyi, yi kópu ndêndê ngê wa pyódu. ²⁶ Yepê, Pi daawa pw:onu, ngmênê dyámê w:uu ngmê mbêmê anmî kee dmi. *

²⁷ Wéni n:ii ngê Kîditi nmo kuwo ngê, wo y:a mê páadi maadî nmee mbêpê, yópu ndîi modoo a wupe, mgîdî ñukñîukñî p:uu nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Ala dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nmo m:ii té. ²⁸ Wod:oo nkichi pee yedê ngê nt:ee ngmê kalê ngópu, dini ghi n:ii ngê mbwódo mí yaa wo, mêtê pêêdî ngópu, ntii u mti u ngwo a ngee ngópu, apê, Podo y:a p:uu até d:uu kaalî. (40 m.) U kuwó dini ghi ngê yedê mé kalê ngópu, ntii pyolo y:a p:uu mîmî kele, (30 m.) noko yepê, Ala ghodo nmo m:ii té, daa kêmakêma dyámê w:uu mbêmê nmo koko té. ²⁹ Noko yepê, Nkéli mgîdî vy:o kîd:ongê dopo, wod:oo anka páadi knî nkéli kn:ââ ghîghê mênê kée tumo, wo u dîy:o dnye ngêpê, apê, Lîmî k:ii wa we. ³⁰ Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo u yi doo kwo, Dinki nmî gh:ay, nmî mbêpê dmi, wod:oo dinki gh:ay ngópu, nmopê, Nkéli ñuwo anka nmîmo kéké té. ³¹ Ngmênê dnye k:omodanê, Póól ngê a w:ee ngê, Njuliyas ka kwo, Kî nkéli k:oo dpodo pyu yoo a

mbêpêmbêpê té, yed:oo nmo pwopwo té. ³² Wod:oo lede knî y:oo dinki yedê dê châpwo dumo, mo kalê ngôpu.

³³ Dini ghi n:ii ngê doo wâawââ, Póól ngê kmaapî u pi ye vyu, yepê, Wo y:a mê páádi d:uu lê, nté dmyongê ma ngôpu. ³⁴ Yepê, Mw:ââkó nmyo, nté pee ngmê ma yó, nté ngê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo. Yepê, Daangmanmyi pw:onu. ³⁵ Póól ngê mbîdédi a ngêêdí, puwâ, Chóó Lémi yi ngîma kwuno ngê, wod:oo ndîi. ³⁶ Yi gha dmi vyilê kê dniye, pi yintómu doo kmaapî. ³⁷ Nkéli k:oo yélini nmee kwo, nmo yintómu my:oo yono y:a pyud:oy:a mê wéni. (276) ³⁸ Dini ghi n:ii ngê u ntââ ngê pyaa dniye, witi nt:ee kéé ngôpu, apê, Nkéli vyilê kê we.

Nkéli u ngwo a ghidi wo

³⁹ Dini ghi n:ii ngê wa wo, nkéli k:oo dpodo pyu yoo yi lama dêpwo ya, Kî ló dyámê pee. Lyoko ngmê m:uu ngôpu, tii pââ y:i ngmêdoo ya, u yi y:e doo kwo, Nkéli tii pââ p:uu nyinê ghidi we. ⁴⁰ Mwiyé yedêni dê y:oo tpii dê kudu dumo, yi yedê dê mê pywâlî dumo, anka u yedê páádi knî mye châpwo tumo, liyé tp:oo nkéli núwo ngmê t:ee ngôpu, tii pââ u kéténi dnye tpii. ⁴¹ Nkéli tii pââ p:uu daa n:ee, ch:êênî p:uu a ghidi wo, nkoo ghi mîné kele, vyuwó ndîi knî y:oo kn:ââ ghi dnya a pwapî.

⁴² Lede knî y:oo noko yepê, Mbwa k:oo yéli vya téme,

nt:ee wa a pwila dmi, tii pââ p:uu wa kee dmi, wa mbêpê dmi. ⁴³ Ngmênê Njulyas ngê yi kópu ye kwódu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Póól nî dy:o, wod:oo nmopê, N:ii u lama chââchââ a tóó, dpo pwila we, ⁴⁴ n:ii u lama chââchââ daa tóó, nkéli u yi pee mbêmê dpî chââ we. Wod:oo yinté nmî d:uu ngê, nmî chââ dniye, nmo yintómu tii pââ p:uu nm:uu kee dniye.

28

Mólîta kópuni nmo pyodo

¹ Dini ghi n:ii ngê tii pââ p:uu nm:uu kee dniye, yi dyámê w:uu u pi y:i nm:uu nyongo, nmopê, Ala Mólîta.

² Mólîta tpémi mb:aamb:aa ngê nmo dnya a vyuwo, ndyuw:e nmo ngmê kpê ngôpu, mu kópu u dîy:o tpii vy:o, nkuwo ndîi. ³ Póól ngê ndê dyuu ngma a ngêêdí, ndiya dini ghi n:ii ngê doo yiyé, wod:oo tpile pê ka ndê tee u kwo yimî ghê wo, yi pââ u ménê a pwii wo, wod:oo Póól kwulo kiye wo, y:i a yipal:a wo. ⁴ Mólîta tpémi y:oo apê, Kî pini kwulo tpile pê ngmê ka kiye, myekîyedê yiyii. Noko yepê, Kî pini ngê pi ngma a vyâ. Yepê, K:omo tpile nt:ee daa pwene, ngmênê ala ngwo u dono u pywuu yeda ngee, ala ngwo a pwopwo. ⁵ Ngmênê Póól ngê tpile pê kpêêdí ngê, ndiya danê ngê, kópu u ngwo daa pyodo. * ⁶ Dnye t:ââ, apê, Kî pini kóó a mbweembwee,

mye pwopwo. Dye ghi daadî dnye y:enê, ngmênê kópu u ngwo daa pyodo, wod:oo noko yepê, Kî pini daa nmo ntee pini, ngmênê nmî yâpwo ntee pini. *

⁷ Tii pââ u nkîgh:ê yâpwo têtê ngmêdoo ya. Yi yâpwo têtê chóo u pi Papíliyas, yi pini Mólíta tpémi yi kada pini. Mb:aamb:aa ngê nmo doo a vyuwo, wo pyile u ngomo k:oo nmee kwo. ⁸ U mî doo mbii, m:êê mgîni u ngwo myedoo ya. Póól u ngomo ghi k:oo adî lê, Chóó Lémi ka u l:êê díy:o ngêpê mbê wo, kóó dê u pwo yé doo, wod:oo pyi ngê. ⁹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi dyámê w:uu mbêmê pwopwokopwe yoo myedê lee dniye, Póól ngê mye pyi too. ¹⁰ Tpile yilî nmo a kê ngópu, dini ghi n:ii ngê kada nmee a yém, tpileni u yi maa p:uu nmo adnyi kwo, yi tpile yilî nmo myedê kê tumo.

Mólíta u ngwo nmo kuwo ngê, Lóma u ngwo nmee lèpî

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Mólíta d:ââ pyile nmî nt:ângo, nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye, yi nkéli Aleksándídiya myedê ndê wo, Mólíta yópu ndîi yidoon:aa t:âât:ââ. Yi nkéli u pi Yâpwo Mbwémi. ¹² Mólíta ndini nmî yó, Saidakyus nm:uu tee dniye, wo pyile y:i nmee ya. ¹³ Yi ndini m:oo yó, Léchêm nm:uu tee dniye. Womumo kuwó yópu ngê a ghê wo, wo miyó njini maadî nmee mbêpê, Puteyoli

u ngwo nm:uu tee dniye. ¹⁴ Nkéli y:i nmîmo kuwo ngê, Yesu u yoo y:i ngmênmi módu, wiki yi k:ii ngmênmo kp:anê ngê, wod:oo kada nmo y:ângo, dèdê m:oo lee dniye, Lóma nmee lèpî. ¹⁵ Yesu u yoo, yélini Lóma doo a kwo, nmî pi dmi a ny:ee ngópu, maa p:uu mēda nya nmoo. Ngmê knî y:oo nté pywupwi têtê Apiyas mîné pyw:ee nmoo, woni knî y:oo kn:aa p:aani mîné pyw:ee nmoo, p:aani n:ii u pi Dpî Ngomo Pyile. Póól ngê dini ghi n:ii ngê m:uu too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mēdêpwo nkînge.

Lóma u ngwo nm:uu taa dniye

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Lóma nm:uu taa dniye, lede knî y:oo Póól mbwa k:oo daa km:êê ngópu, ngmênê lede ngmê p:uu t:ee ngópu, kn:aa ngomo ngmê k:oo nmî kee dniye.

¹⁷ Wo pyile mî loo, Póól ngê Nju tpémi yi kada pini yoo u ngwo a danê ngê, yepê, A mbwó yoo. Yepê, K:omo tpile nmî yoo yi p:uu d:uu ngê kêê dèp:a t:ângo, nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi p:uu kópu dono myedîpî vuu, ngmênê Njedusalem mbwa k:oo a km:êê noo, Lóma tpémi ye mye y:ee noo. ¹⁸ Yepê, Kada pini ngê a p:oo noo, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî pw:ii, mu kópu u díy:o a pwopwo u kópu dèpê pyw:ângo. * ¹⁹ Yepê,

* 28:6: Dpodo 14:11

* 28:18: Dpodo 26:31-32

Ngmênê Nju tpémi y:oo u yi dêpwo kwo, Nê mbwa k:oo pwii we, wod:oo a ka doo u ntâa ngê pyodo, kada pini ka kwono, Lóma tpémi yi king ngê u nkwo paan:aa kóté kalé nêne. Yepê, A mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A yoo ní ndyíko té. ²⁰ Yepê, Yi kópu yilí yi p:uu danêmbum u l:êê díy:o u ngwo d:a danê nmyo. Yepê, Pini n:ii Yisíléli tpémi y:oo a t:âât:ââ ngmê, yi pini u l:êê díy:o mbwa k:oo kík:m:êê noo.

* ²¹ Nju tpémi y:oo Póól ka kwo, Njuda Wee u kwo yélini wunê kwo, m:uu kópu nmo doongmê dy:ââ ngópu, pi yi doongmê ndê wo, m:uu kópu dono nmo myedoongmên:aa vyu. ²² Kwo, U yi nmo a kwo, Nw:w:o ngínmî m:uu, mu kópu u díy:o ala kópu kínmo ny-ongo, yélini yi vy:o nyi ghê wo, yi yéli yi p:uu p:aani p:aani dono kópu yilí a tpaépê ngópu.

²³ Wod:oo wo u kwo ngma adí ngmídi ngmê, yi wéni ngê Nju tpémi ada dáâ, pi dêpwo a ya. Mw:aandiye danêmbum ngê a yaa dniye, u dí mgídí vy:o mî yé ngópu. Póól ngê yepê, A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama ka tóó. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo, pi ngmê wa a ngmídi, nmî kada wa kââ, vyílo ayuno yâmuyâmu. Yepê, Ala kópu kamí ny:ee yó, Chóó Lémi ngê yi pini wunê nmo ka a dy:ââ ngê, u pi Yesu, ngmênê Njedusalem tpémi y:oo kî mb:ii ngópu, mye vya ngópu,

u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê. Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu yilí ndê kópu ngê ye ní pyódu té, wod:oo kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo a d:êê tumo, yi ngêédí myedê nté too. ²⁴ Wono yoo u kwo kélímî mbê dniye, woni yoo u kwo daa kélímî mbê dniye. ²⁵ Wod:oo Póól a kuwo ngópu, noko dnye kwopwepe, ngmênê ghêlí daa lee dniye, Póól ngê ala kópu ye mye vyu, yepê, Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yisaya ka a vyu, nmyi kn:ââ kní yi p:uu a d:êê ngê, yi kópu ndê kópu. ²⁶ Yepê, Yisaya ka ala kópu a vyu, kwo, kî yéli ye ala kópu dpí vyi ngi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,
mêdaanmya a wopwe,
U mumu ngê anmyi mumu,
mêdaanmyi y:enê. *

²⁷ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpí vyi ngi, mu kópu u díy:o,
yi ngwolo dmi my:oo a tóó,

nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wodaa yinté,

u mumu ngê pê mumu ngmê,

u nyêmî ngê pê nyêmî ngmê,

u wopwe ngê pêdê wopwe ngmê,

a ka pêdê diyé dmi,

pídí pyi té.

²⁸⁻²⁹ Póól ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu nmî Mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, K:omo tpile

anmyi mb:ii ngmê, ngmênê
 yélini daa Nju tpémi, yi yéli
 y:oo Yesu u pi wa ny:ee ngmê,
 yi Mbwámê ngê wa pyódu. *

³⁰ M:ââ miyó Póól yi
 p:aani doo ya, ngomoni k:oo
 dpîmo kwo, yi ngomo chóó
 myedpîmo pywupwi. N:ii ngê
 u mumu u yi dpîmo kwo, y:i
 u kwo dpîmon:aa danêmbum.

³¹ Chóó Lémi kóó k:oo wowo
 p:uu ye dpîmo danêmbum,
 nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ye
 myedpîmo danêmbum, dêpwo
 nkîngê, pi ngê u kwo myedaa
 kwódu ngê.

Wu u dí.

---

* 28:28-29: Dpodo 13:46

LÓMA

Dini ghi n:ii ngê Yesu u danêmbum Lóma núw:o ngópu, daa Nju tpémi ye núw:o ngópu, ngmênê kn:aa yéli ye núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o Nju pi daa yilî Yesu u yoo vy:o doo kwo, Lóma.

Yi ngwo Póól Epeso doo dpodo. U kuwó dini ghi ngê Epeso a kuwo ngê, Kídiki Wee u kwo loo, d:ââ pyile y:i mî nt:ââ ngê. (Dpodo 20:3) Yi dini ghi ngê Póól ngê kópu dyuu ngmê d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê, yélini Lóma doo a kwo. Ala yi kópu dyuu.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu u dpodo pyu, myenté u dyépi, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Lóma. Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, a ka pê, A kópu mb:aa pi knî ye chin:aa tpapê. * ² Yi kópu mb:aa nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa. Pini n:ii nmî Mbwámê ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi pini u kópu mb:aa chóó u komo kapî pyu knî ye mwiyé a vuu, yi kópu y:oo a d:êê ngópu. ³ Nmî Mbwámê Chóó Lémi Tp:oo, nmî Lémi Yesu Kédisu, ndêndê ngê nmo ntee pini. Nmî w:êê mâawe Dépidi, vyílo yi pini u tii nédê, Yesu mî chópu. * ⁴ U ghê dmi ndêndê ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi. Chóó Lémi ngê nmopê,

Ala a Tp:ee. Yi kópu ndê kópu ngê alanté nmo pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mêda pyidu ngê. ⁵ Yesu ngê ntênê a ngee noo, u dyépi ngê a pyódu noo, a ka pê, A pi kn:aa dyámê tpémi ye chin:aa tpapê, u ngwo a ka pêdê kélîmî mbê dnye, a nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé. ⁶⁻⁷ Nmyo myentee dé, Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u yoo vy:o myeda danê nmyo, yélini u nuu u yoo, u momu yéli. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, nmye mb:aamb:aa ngê dny:oo a vuuwo.

Póól u ngêpê, Lóma tpémi yi dîy:o

⁸ Ala kópu nmye mwiyé nînê d:êêd:êê. Yesu u pi ngê nmyi l:êê dîy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê pi yilî yintómu yi lama a tóó, Yesu ka dpodombiy:e nmye kélîmî té. * ⁹ Chóó Lémi u pi ngê nînê kpaa, dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o u kwo myinî ngêpê yédi. Pi knî ye Yesu u kópu mb:aa p:uu n:aa danê yédi, Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa dpodo yédi. * ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, ala kópu u kwo n:aa dmyinê ngê, kwonipi, A Lémi, a maa nangê kwódu, dpî ngee nédi, Lóma tpémi ye dpî dy:ââ nédi. ¹¹ Lóma tpémi. U yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo,

* 1:1: Dpodo 9:15; Nkal 1:15 * 1:3:

Mát 22:42; Lóma 9:5 * 1:8: 1 Tes 1:8

* 1:9: Epeso 1:16

n:uu m:uu nmyo, Nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê myan:aa wêdêwêdê kalê nmyo. ¹² Daa a mo an:uu wêdêwêdê kalê nmyo, ngmênê nmî kêlîmî mbêmê nmî gha dmi paa numo wêdêwêdê kalê téme. ¹³ A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, daa ng:êêntómu nî vvu, nîmo, Lóma nî lê, ngmênê lukwe ngê a dî mîkîdoo pwapî. Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o ntee nê ñuwo, u ya a nga a kwo, Yinté nmye my:aan:aa d:uu, ¹⁴ mu kópu u dîy:o pi yilî yintómu knî yi l:êê dîy:o Yesu ngê dpodo kalê noo. K:omo tpile nko pi dé ó kada pini dé, ndiye pyu dé ó p:aa tpémi, ngmênê Yesu ngê u yi u ngwo a kwo, Nê ngê u yoo vy:o kaa téne, ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee y:e. ¹⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o u yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, Yesu u kópu mb:aa p:uu u ngwo nmye nîn:aa danê. ¹⁶ A lama ka tóó, yi kópu mb:aa d:uudpî dîpî. Yélini Yesu ka wa kêlîmî mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi kópu mbêmê wa ngee té, chóó u wêdêwêdê mbêmê wa ngee té. Nju tpémi mwiyé doo ngêêpî dé, ala ngwo kn:aa yéli amyeda a ngêêpî dé. * ¹⁷ Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalê nmo, módó nmo daawa vyi, Dyââpe nmyi p:uu daa t:a, ngmênê Yesu ka kêlîmî mbêmê nmî dyââpe wa pwaa té. Yesu ka dye ghi yintómu

dmyinê kêlîmî, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, apê,

Pini n:ii adî kêlîmî,
Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. *

Yélini daa Nju tpémi yi l:êê ghi dono u danêmbum

¹⁸ Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu myeno w:ee ngê, yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi ngê wa kpada té. Yi yéli y:oo Chóó Lémi daa cháâcháâ ngmê, pi knî yi p:uu kópu dono yilî a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u kópu ndêndê dé yi wépi dmi u ngwo dpî pwaa t:oo. ¹⁹ Chóó Lémi ngê yi yéli wa kpada, mu kópu u dîy:o tpileni yi ngópu tpyé too, daa m:uu tumo, yi ngwolo dmi my:oo doo ya. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê tpile yilî a l:âmo ngê, daangmê ngmo ngê, u wêdêwêdê ndîi yinté nmî ngîma mye yó. K:omo tpile Chóó Lémi dpînê y:enê, ngmênê lukwe dîy:o yi yéli y:oo nmî Yâpwo njini daa mya ngópu? Yi nt:u kópu chedê. * ²¹ K:omo tpile Chóó Lémi yi lama a tóó, ngmênê daa cháâcháâ ngópu, myedaa kwunokwuno ngópu. Yi mbodo podo dé, yi gha mgîdîmgîdî dé. * ²² Yinê ye yi nuw:o ndîi dé, ngmênê yi mbodo podo dé. ²³ Yâpwni u mênê ghê njini a tóó, daa cháâcháâ ngópu, ngmênê

* 1:16: 1 Kódin 1:18,24

* 1:17: Lóma 3:21-22; Hab 2:4

* 1:20: Njopi 12:7-9;

Psalm 19:1; Hipîlu 11:3

* 1:21: Epeso 4:17-18

tpileni u kââ a l:âmol:âmo tumo, vyîlo ye chââchââ tumo, pi u kââ dé ó ímê u kââ dé ó tpile tp:oo u kââ dé ó tpile pê u kââ dé, yinté k:omo yâpwo ye chââchââ tumo.

²⁴ Yi yéli y:oo Chóó Lémi mwiyé a kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo a kpîpî too, mye kala too, apê, Kópu dono n:ii yi nuu u kópu dé, mudny:oo d:uud:uu dé, apê, mywenemywene kópuni nongo a d:uud:uu tumo, mudny:oo d:uud:uu dé. ²⁵ Chóó Lémi u ndê kópu yilí yi wépi dmi pwaa tumo, k:omodanê kópu a ngî tumo. Pini n:ii ngê tpile yilí yintómu l:âmo ngê, n:ii dye ghi yintómu pîdny:oo chââchââ, yi pini daa chaa kîgha ngmê, ngmênê tpileni l:âmo too, yi tpile ye chaa kîgha tumo, ye a ngêpê nyédi, p:uu mye dpodo nyédi.

²⁶⁻²⁷ Nyââ, Chóó Lémi kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo kpîpî too, mye kala too, mywenemywene u kópu yilí a d:uud:uu ngópu. Mââ yoo yi kpâm knî ye daa lêpî nyédi, ngmênê a numo kpêêpî nyédi, yi gha vy:o yi kn:aadi te kópu u pywuu u nkwo wunê ngêêpî ngópu. Daa mââ yoo yi mo, ngmênê pyââ yoo mye yi k:ii, yi moo knî ye daa lêpî nyédi, ngmênê a nmyee nyédi.
*

²⁸ Chóó Lémi u kópu ndêndê u wépi pwaa ngópu, Chóó Lémi ngê yi wépi dmi u nkwo pwaa too, dnyinté a nuw:ó té, dono kópu yilí a d:uud:uu

ngópu. ²⁹ Yoo dono, kn:aadi te pyu yoo, tpile u mb:aami dé, daa gha yoo, í:ee kapí pyu yoo, l:êê pyu yoo, pi vyee pyu yoo, pi dódó pyu yoo, pi u pi dyede pyu yoo. Dono ngê yi gha dmi a nt:ee ngê. ³⁰ P:êê dono chaachaa u yoo, dono kópu numo p:uu yilí a tpaê ngópu, Chóó Lémi ye diya wo, peede tpaê pyu yoo, chaa pyu yoo, yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, yi pye mî yi dnye a vyee tumo, u yi y:e a kwo yédi, Dono kópu kamí m:uu nmo pyw:oo. ³¹ Yoo dono, yi chóó yi kópu u ntii dêdê vy:êmî tumo, pi ye d:uudpî ch:anê, myed:uudpî ngee ngmê. ³² Yi lama ka toó, Chóó Lémi ka yi kópu yilí pwopwo u kópu dé, ngmênê mye d:uud:uu tumo, pi knî ye mye tpaê ngópu, ye dpo, Yinté kópu nipi paa d:uud:uu téme.

2

Pi yintómu yi kóté kîgha

¹ Nju tpémi. Ala kópu wanmyi vyi ngmê, anye, Yi yéli yi l:êê ghi dmi dono, Chóó Lémi ngê paa kpada téne. Yi kópu wanmyi vyi knomomê, ye nmyi chóó nmyi p:uu anmyi danê, mu kópu u díy:ó k:omo tpile nmyo n:uu dé, ngmênê yi kópu myenmye d:uud:uu tumo.

² Nmî lama ka toó, pini n:ii knî y:oo yi kópu dono a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yinê wa kpada té. Doo u ntââ pi módó kuwa daangmêwa

ghê. ³ Kópuni knî yi l:êê dîy:o ala kópu nmye tpapê ngópu, Chóó Lémi ngê mopêdê kpada téne, yi kópu dono nmyi chóó nmye d:uud:uu tumo. Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, daawa kpada nmo? ⁴ A pyipe yoo, ye lukwe? Chóó Lémi ngê nmyi dye ghi ka dówodówo, dye ghi daadîi doongê kpada nmyoo. Yi kópu nmyinê nmye k:omo tpile? Chóó Lémi ngê ka t:âât:ââ nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi dono kéé téne, a ka pèdê diyé dniye. ⁵ Nmyi chóó nmyi pono nmye vyápê té, dnye daanmyi ng:aa. Lukwe dîy:o nmyi dono yilî dmyongê kéé ngópu? Yi kópu u l:êê dîy:o, wéni n:iî ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmo, dnyinté daawa kpada nmyo. ⁶ Chóó Lémi ngê pi yilî yintómu knî ye yi kópu yilî ye wa pwila té. * ⁷ N:iî knî y:oo u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, dye ghi yintómu u k:iî nmî ya, yi kópu u l:êê dîy:o kópu mb:aa dye ghi yintómu a d:uud:uu tumo, yi yéli ye Chóó Lémi ngê ghê kamî wa y:oo, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu. ⁸ N:iî knî yi chóó yi p:uu a nuw:o té, maa ndéndê wunê da kuwo ngmê, dono u maa p:uu a wee, yi yéli ye Chóó Lémi wa nod:e, wamye kpada té. *

⁹ N:iî knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu, dono wa a pyw:ee ngmê, mgínî vyímî amyedê

pyw:ee ngmê, kn:aa yéli y:oo daa yi mo wa a pyw:ee ngmê, ngmênê nmyo Nju tpémi, amyenmyinê pyw:ee ngmê. ¹⁰ Pini n:iî knî y:oo kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya, nmyo Nju tpémi daa nmyi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:iî. ¹¹ Chóó Lémi ngê nmo yintómu dêêpî kópu dyuu mu ngmidi mbémê wa kóté kalê nmo.

¹²⁻¹⁵ Pini n:iî ngê dono wa d:uu, Chóó Lémi ngê wa kpada. Yélini daa Nju tpémi, k:omo tpile yi yéli yi lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa kwo, Chóó Lémi ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o amye kpada té. K:omo tpile dono mb:aamb:aa yi chóó a chámêchámê dumo, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo, kópu dono ye d:uud:uu tumo. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yi gha vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:iî ngê kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi, dini ghi n:iî ngê kópu dono a d:uud:uu tumo, yi gha dmi dono ngê dpî pyódu. Chóó Lémi ngê Nju tpémi amyedê kpada té. K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu yi lama a kwo, ngmênê daa cháâchââ tumo. K:omo tpile pi u lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu a kwo, yi pini ngê yi kwódu yé kópu dé adê d:uud:uu dé, ye Chóó Lémi ka pi mb:aa

* 2:6: Njon 5:29 * 2:8: 2 Tes 1:8

ngê daawa pyódu, ngmênê n:i ngê yi kwódu yé kópu dé daadí d:uud:uu dé, yini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. ¹⁶ Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo wa a dy:ââ, nmî tumu kópu dono knî yi l:êê dîy:o yiné wa kóté kalé nmo. Pi knî ye yi kópu n:aa tpaépê ngê, mu kópu u dîy:o yi kópu ndêndê ngê nmo wa pyódu.

Nju tpémi yi l:êê ghi dmi

¹⁷ Nju tpémi. Chóó Lémi nmyiné kââkââ ngópu, ala kópu nmye tpaépê ngópu, nmyimo, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmî lama a kwo, Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. ¹⁸ Nmyimo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé nmî lama a pyede, u dêêpî kópu dyuu ngê nmî nuw:o dmi dê wátí té. ¹⁹ Nmyimo, Mgîdí vy:o yélini a kwo, nmo yi pywápê dé, my:oo yélini a tóó, maa mb:aa ye nmîné kêmakêma. ²⁰ Nmyimo, Mbodo podo knî ye yi dono kópu nmo kwódukwódu too, pi kamî yoo myeno ndiye kîgha too, mu kópu u dîy:o ndê kópu yintómu, lama kópu yintómu nmî kn:ââ knî y:oo wunê a d:êê tumo. ²¹ Nju tpémi. Kn:aa yéli vy:ee ndiye kîgha tumo, lukwe dîy:o nmyi chóó dp:ee numo ndiye kîgha nyédi? Nmyimo, Namê kpaa, ngmênê nmyi chóó nmye kpaa nyédi? ²² Nmyimo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, ngmênê yi kópu nmyi chóó

nmye d:uud:uu ngópu? Nmyimo, Kn:aa yâpwo ka namê ngêpê, ngmênê ndapî nmyi yâpwo ngê nmyi pyódu ngópu, nmyi nuu u tpile ngê my:ee pyódu ngópu. ²³ Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmyiné kââkââ ngópu, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu, Chóó Lémi ka mywenemywene u ngwo nmyine néne ngópu. ²⁴ Puku yedê yinté kópu mye tóó, apê, Nju tpémi yi l:êê dîy:o, kn:aa yéli y:oo Chóó Lémi daa cháâcháâ ngópu.

²⁵ Nju tpémi. Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu anmyi nyêmî knomomê, u l:ii nmyi too pee p:uu adí ya knomomê, ye up:o. Ngmênê daanmyi nyêmî knomomê, k:omo tpile u l:ii nmyi too pee p:uu adí ya, yi l:ii ngê daawa ngee nmyo. ²⁶ K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, u kópu dyuu adnyi nyêmî knomomê, ye Chóó Lémi ngê awo, Na a ka a l:ii yi p:uu a t:a, a nuu u yoo. * ²⁷ Nju tpémi. K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, yi yéli y:oo Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu adnyi nyêmî knomomê, ye yi yéli y:oo wa ndyîko nmyo, mu kópu u dîy:o, k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu a t:a, Mósisi u dêêpî kópu myenmyiné kpââ tumo, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmî ngópu. ²⁸⁻²⁹ Dmyiné w:ee ngmê? Ló pini ndêndê ngê ngmê Nju pi? Daa pini n:ii too pee p:uu

* 2:26: Nkal 5:6

Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê pini n:ii u gha vy:o Chóó Lémi u l:ii a t:a. Yi kópu daa dêêpî kópu ngê dpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê dpî d:uu. Yi pini ndêndê ngê Nju pi, daa pi knî y:oo a chaa kîgha ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê a chaa kîgha ngê. *

3

Nju tpémi yi ya

¹ Ala kópu mwiyé kídî d:êê, d:ê, Pini n:ii u too pee mu ngmîdi p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini daa ndêndê ngê Nju pi. D:ê, Pini n:ii u gha mênê Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini ndêndê ngê Nju pi. Yi kópu u l:êê dîy:o a ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Chóó Lémi u l:ii ngê Nju tpémi lónté a ngêêpî too? A ka amy:ee póó dmi, a ka nye, Nju tpémi y:oo ló kópu mb:aa ngmêwunê pyw:êmî ngópu, kópuni kn:aa yéli y:oo dêdê pyw:êmî ngópu? ² Nmyenê, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa yilî wunê pyw:êmî ngópu. Ala mwiyé mwiyé kópu. Vyîlo Nju tpémi ye Chóó Lémi ngê chóó u kópu dyuu ye a y:ângo, u ngwo yi lama yaa wo, a w:ee ngópu, apê, Chóó Lémi alanté pini. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A yoo nê ntee pini ngê paa pyaa dniye, kn:aa yéli y:oo yi vy:o u ngwo myepaa m:uu nêne. ³ K:omo tpile woni knî y:oo Chóó Lémi u kópu dny:iî dy:ee tumo,

ngmênê kópuni Chóó Lémi ngê ndêndê ngê ye a vyi too, yi kópu dyuu chóó daawa kée té, ndêndê ngê wa d:uu té. * ⁴ K:omo tpile pi yintómu adnyi k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi mu ngmîdi ngê k:omodanê ngê kêê daawa a t:oo. Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u kópu yintómu ndê kópu dé.

Pi ngê k:omodanê kópu Chóó Lémi p:uu daawa a pyw:oo. *

⁵⁻⁸ Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngópu, apu, Nmo mgídîmgídî dé, Chóó Lémi mu ngmîdi pywápê, yi kópu u l:êê dîy:o dono kópu yilî paa d:uud:uu koo, mgídî ndîî ngê paa pyépi koo, pi knî y:oo Chóó Lémi u wuu mb:aamb:aa ngê u ngwo paa m:uu y:e. Apu, K:omodanê kópu yilî paa tpapê koo, pi knî y:oo ala kópu u ngwo paa vyi y:e, Chóó Lémi mu ngmîdi u mênê k:omodanê kópu daa tóo modaa tóo. Apu, Chóó Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê dîy:o kîngî kpada nmo, mu kópu u dîy:o u pi ndîî ngê u ngwo nmo pyépi.

A tîdê mbwó yoo, yinté daa tóo. Ngmê knî y:oo a pi dyênê ngópu, apê, Nê ngê yi kópu yinê vyu. Nê kuu. Chóó Lémi ngê yi yéli ndêndê ngê wa kpada té. A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalê nmo. Pini n:ii ngê dono dpî d:uu, Chóó

* **2:28-29:** Njon 7:24; Kílosa 2:11 * **3:3:** 2 Tim 2:13 * **3:4:** Psalm 51:4

Lémi ngê ndêndê ngê wa kpada.

Nmo yintómu dono dé

⁹ A ka anmyinê póó dmi, A ka nye, Lukwe, Nju tpémi Chóó Lémi ka yoo mb:aa, kn:aa yéli Chóó Lémi ka yoo dono? Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Ala kópu wunê kîdí d:êê, Nuw:o dono ngê pi yintómu mgîmî too, daa kn:aa yéli yi mo, ngmênê Nju tpémi mye yi k:ii. * ¹⁰ Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii ngê dono daa d:uu ngê, yinté pini daa tóó. *

¹¹ Pini n:ii ngê Chóó Lémi u kópu wunê wopwe, yinté pini daa tóó.

Pi ngmê ngê Chóó Lémi daa nmy:uu.

¹² Pi yintómu Chóó Lémi ka kpeme yaa dniye, dono kópu yilí a d:uud:uu ngmê.

Pi ngmê ngê kópu mb:aa daangma a d:uud:uu.

¹³ Yi yéli y:oo kópuni a tpapê tumo,

tuu a wee,

yi komo t:âmo kpêênî mb-wee wâa tuu yiwunê yiyé.

K:omodanê pyu yoo, daa ndê kópu ye tpapê tumo,

Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye,

yi kópu dé mye yinté dé,

pi yinté dpî vya t:oo. *

¹⁴ Peede tpapê pyu yoo. *

¹⁵ A pi vyuwó nyédi, pi lîmîlîmî ngê dpî vya t:oo. *

¹⁶ Kwéli dpî lee dmi, kópu dono y:i wumê d:uud:uu tumo,

yoo myoo yii kalê t:oo.

¹⁷ Pi u némi dyede yi lama ye tóó,

p:êê kópu l:âmol:âmo yi lama mēdaa tóó.

¹⁸ Chóó Lémi u chââchââ ndêndê ngê yi lama daa tóó. *

¹⁹ A tîdê mbwó yoo. Yi kópu dyuu daa kn:aa yéli yi mo yi p:uu a d:êê tumo, ngmênê Nju tpémi yi k:ii nipi yi p:uu a d:êê tumo, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, puku yedê kópuni a pyede, Nju tpémi yi l:êê dîy:o a d:êê tumo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmo, pi ngê u kwo daawa vyi, A nt:u kópu daa tóó. ²⁰ Daa dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Dêêpî kópu dyuu mbêmê ala kópu yunon:aa w:ee ngê, nê, Ala dpî kn:aadi. *

Chóó Lémi ka kêlîmî mbêmê pi u ngwo dpo kââdí

²¹⁻²² Chóó Lémi ka pi u kââdikââdí, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo wunê yi kópu p:uu puku yedê dnya a d:êê, yi kópu ala ngwo kudu m:uu. Daa dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi u k:ii anmo kââdí, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka adî kêlîmî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu, u k:ii wa a kââdí ngmê. * ²³⁻²⁴ Dp:oo u mo u

* **3:9:** Lóma 3:23 * **3:10:** Psalm 14:1-3 * **3:13:** Psalm 5:9; 140:3 * **3:14:** Psalm 10:7 * **3:15:** Prov 1:16 * **3:18:** Psalm 36:1 * **3:20:** Psalm 143:2; Nkal 2:16; Lóma 7:7 * **3:21-22:** Lóma 1:17; Nkal 2:16

mo dé, pi yintómu nmo dono dé, dp:oo Chóó Lémi u pee dé, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî módó yeedeyeede nmo a kpo, Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, dono vy:o yinê wunê pw:iipw:ii nmoo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. * 25-26 Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî kpêê ngê yaa wo, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. Yesu ka pini n:ii adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té. K:omo tpile dye ghi daadî Chóó Lémi ngê pi knî yi dono u dîy:o daa kpada too, ngmênê daa kedekede pyu, mu kópu u dîy:o ala ngwo Yesu yi yéli yi pywuu ngê dê pyódu, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada té. Pini n:ii Yesu ka adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê daawa kpada, chóó u kwo wa a kâadî, mu kópu u dîy:o pi mb:aa ngê u kwo wa pyódu. Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a kpo, nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o ala kópu nmî lama yaa we, nmî dono yilî daa módó ghêê too, ngmênê nmî yikî dmi Tp:oo u pwo ghay wo. *

27 Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngê chóó u pi d:uudpî knî, d:uudpî vyi, Nê u ntââ, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu n:aa cháachââ, u l:êê dîy:o u kwo wa a kâadî nê. Kêle, yinté daa tóó. 28 Chóó Lémi ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê u kwo wa a kâadî nmo, ngmênê

Yesu ka kêlîmî mbêmê u kwo wa a kâadî nmo. * 29 Myenté, Nju tpémi y:oo yi chóó yi pi dmi d:uudpî km:êê ngmê, d:uudpî vyi ngmê, Chóó Lémi daa kn:aa yéli yi yâpwo, ngmênê nmî mo nmî yâpwo. Kêle. Chóó Lémi mye kn:aa yéli yi yâpwo. * 30 Chóó Lémi daa miyó, mu ngmidi. Nju tpémi n:ii dé Yesu ka a kêlîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê dpî pyaa dmi. Kn:aa yéli mye yinté dé. Yi vy:o yélini Yesu ka a kêlîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê myoo pyaa dmi. 31 A ka wanmyiné póo dmi, a ka nye, Lukwe? Yesu ka kêlîmî mbêmê dêêpî kópu dyuu dpî chedê? Nmyenê, Kêle, dp:oo chedê ngê, ngmênê dêêpî kópu dyuu mbêmê nmîné wopwe ngê, anye, Ala dpî kn:aadi.

4

Póol ngê Epîlaham dyimê pywuu ngê u ngwo pyódu ngê

1 Nmo Nju tpémi, nmî kn:ââ mu ngmidi, Epîlaham. Yi Epîlaham dyimê pywuu ngê nmye nîné pyépi. 2-3 Chóó Lémi ngê Epîlaham ka wo vyu, Kópu mb:aa yilî nye d:uud:uu, dyââpe m:uu daa ta, ye Epîlaham ngê chóó u pi pîdoo kmîmî. Ngmênê Chóó Lémi u ngîma u pi chóó daapîdoo kmîmî, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo

* 3:23-24: Epeso 2:8 * 3:25-26: Epeso 1:7 * 3:28: Nkal 2:16 * 3:29:

a pyodo. * ⁴ Dpodo pyu ngê u pywuu dpò ngee, u kada pini ngê u kwo daawa vii, Ala a módó yeedeyeede nga yed:a kê. Chóó Lémi ngê módó yeedeyeede n:ii Epîlaham ka y:ângo, doo u dpodo u pywuu. ⁵ Pini n:ii ngê a tpaê, apu, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu u cháâcháâ ngê nî dêê wo, ngmênê Chóó Lémi ka anî kêlîmî, a dono u kuwó paa kée téne, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee, u kêlîmî u l:êê dîy:o u dono wa ghêê té. ⁶ King Dépidi ngê vyîlo yinté pini u kópu yi d:êê ngê, apê,

⁷⁻⁸ Pini n:ii u dono Chóó Lémi ngê u kuwó dpî kée té, mêt:uuwodê ngî té, myedaa nuw:onuw:o too, yi pini u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. *

⁹ A tídê mbwó yoo. Yi kópu daa yoo ngmîdi yi kópu, daa yélini yi mo Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê kn:aa yélini mye yi k:ii. Kópuni d:a d:êê, yi kópu nmye mênîné tpaê, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo kêlîmî, Chóó Lémi ngê ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a. ¹⁰ A tídê mbwó yoo, ala kópu dmyinê nuw:onuw:o. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê yi kópu Epîlaham ka a vuu, lukwe, Chóó Lémi u l:ii yi ngwo Epîlaham u too pee p:uu doo a ya, ó dêpwo a ya? A tídê mbwó yoo, yi ngwo dêpwo a ya. ¹¹ Chóó Lémi ngê Epîlaham u kêlîmî mwiyé módu, u nkwo

u kwo vuu, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u l:ii Epîlaham p:uu u nkwo kele. Dyââpe pwapî kn:ââ Epîlaham ngê a chópu, ala ngwo yélini ye Chóó Lémi ngê a tpaê, yipu, A ka kêlîmî u l:êê dîy:o, dyââpe nmyi p:uu daa t:a, k:omo tpile yi yélini yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, ngmênê na a ka yi yélini yi kn:ââ mye Epîlaham. ¹² Epîlaham mye Nju tpémi yi kn:ââ, n:ii dé yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yoo ngma a kwo, yi yélini yi kn:ââ njini Epîlaham, mu kópu u dîy:o Epîlaham Chóó Lémi ka ntee dpîmo a kêlîmî, yi yélini yinté u kwo mye kêlîmî té. Epîlaham Chóó Lémi ka yinté mwiyé dpîmo a kêlîmî, kuwó Chóó Lémi u l:ii too pee p:uu u ngwo kele.

Epîlaham Chóó Lémi u ndêndê kópu dyuu ka u ngwo kêlîmî mbé wo

¹³ Chóó Lémi ngê ala ndêndê kópu Epîlaham ka a vuu, kwo, Dyámê ghi yintómu, nyoo knî yi k:ii nmyi dyámê ghi ngê wa pyaa dmi. Daa dêêpî kópu dyuu cháâcháâ u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yi ndêndê kópu dyuu Epîlaham ka a vuu, ngmênê Epîlaham Chóó Lémi ka doo kêlîmî, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyodo. ¹⁴ Yi dyámê ghi u l:êê dîy:o Epîlaham wodoo dpodo, dêêpî kópu yintómu wodoo cháâcháâ dé, ye Chóó

* 4:7-8: Psalm 32:1-2

Lémi ngê módó daapî yeede ngê, Epîlaham u kêlîmî Chóó Lémi ka k:omo tpile ngê pî pyodo. Nmo my:oo ntee dé, kópuni Chóó Lémi ngê módó nmo wa a kê, doo u ntââ dpodo ngê daanmî pwila. * 15 U yi nmo adî kwo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmî châpu, ya mb:aa u ngwo u kwo nmî pwila, ngmênê wanmî dêê dmi, nmî kpadakpada anmo pyw:oo, mu kópu u dîy:o doo u ntââ pi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e d:uudpî châpu. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye pi ngê daapê vyi, Dono kópu ngmêchi d:uu. *

16 Chóó Lémi ngê nmî kêlîmî mbêmê u módó yeedeyeede nmo wa a kê, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Epîlaham u yoo yintómu knî ye ní y:oo, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:i:i, Epîlaham u kêlîmî a ka ntoo, yî yéli yi kêlîmî mye yintoo. A tîdê mbwó yoo, nmo yintómu Epîlaham mu ngmîdi nmî kn:ââ. 17 Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kn:ââ ngê pyódu ngê. Yinté kópu puku yedê mye tóó, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Yoo yilî yi kn:ââ ngê dî pyódu ngi. Epîlaham Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kêlîmî, u gha vy:o apê, K:omo tpile a kpâm Sela k:i:i nyi vy:ene knopwo, daa kêmakêma nye pwopwo mo, ngmênê Chóó

Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu nyo, tp:ee u ngwo angmênyi tpyé. Apê, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu wa vyi, Yi tpile taa we, yed:oo yi tpile ndêndê ngê wa t:aa. * 18 K:omo tpile u kpâm Sela k:i:i yi tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê yi kópu p:uu Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kêlîmî, yoo yilî yi kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Puku yedê alanté mye tóó, kwo, Nyoo yilî ngê wa pyódu, mbóó p:uu pudu yilî ntee, yinté. * 19 K:omo tpile daa kêmakêma Epîlaham ngê u m:ââ yono y:a ngê doo pyépi, u pââ myedê mtiti wo, u kpâm Sela doo u ntââ tp:ee daapî tpyó, ngmênê u kêlîmî tédê ngê daa pyodo. * 20 Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vyu, yi kópu ka u kêlîmî tédê ngê daa pyodo, ngmênê u kêlîmî ndîî ngê u kwo mê pyodo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi modoo chaa kîgha. 21 U nuw:o k:oo apê, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ntââ, yi kópu daawa téd:a, ndêndê ngê wa d:uu. 22 Yi kêlîmî u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a. * 23-24 Yi kópu dyuu daa Epîlaham u mo u l:êê dîy:o d:êê ngópu, ngmênê nmî l:êê dîy:o mye d:êê ngópu, yélini Chóó Lémi ka nmo kêlîmî té, pini n:i:i ngê nmî Lémi Yesu a pyidu ngê. * 25 Chóó Lémi ngê Yesu nmo a dy:ââ ngê, nmî dono knî yi

* 4:14: Nkal 3:18

* 4:15: Lóma 5:13

* 4:19: Gen 17:17

* 4:22: Gen 15:6

* 4:17: Gen 17:5

* 4:18: Gen 15:5

* 4:23-24: Lóma 15:4

l:êê dîy:o pwene. Nmî yikî dmi u pwo ghay wo, pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye, wod:oo Chóó Lémi ngê Tp:oo mêtê pyidu ngê.

5

Yesu ngê Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo

¹ Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmo kélîmî té, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u k:ii numo p:uu dpînê d:uu té.

* ² Yesu Kédisu ngê keñe nmo yinê kpêmî ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye, Chóó Lémi nmo u ngwo wunê vwuwo. Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ntee pini ngê anmî pyaa dmi. ³ Kópu m:uu ala. K:omo tpile dono kópu nmo wadnyi pyodopyodo, ngmênê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê amyednyi ya, mu kópu u dîy:o dono u vyîmî pyu ndîi ngê u ngwo anmî pyaa dmi.

* ⁴ Yi dono anmo a vyîmî knomomê, ye Chóó Lémi ngê nmo wa vyi, Nmyo mb:aamb:aa dé. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama dpî yââ, nipi, Chóó Lémi ngê daawa mb:ii nmo. ⁵ Yi kópu nmî lama ka tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a dy:ââ ngê, nmî mênê yaa wo, u ngwo nmo a vvu,

apê, Nmyi nuu ghi dmi a nódó a tóó.

⁶ Dini ghi n:ii ngê dono ngê nmee a ya, doo u ntââ nmî chóóchóó daap:oo ngee nmoo. Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmidi ngê, yi wéni ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene. ⁷ Dyámê pee u l:êê dîy:o wanyi vyi, anye, U ntââ l:êê têtê wanî pw:onu, ngmênê k:omo tpile myipe pi mb:aa, myedaanyi vyi, A pyipe u l:êê dîy:o n:aa pwopwo. ⁸ Ngmênê dini ghi n:ii ngê daa yoo mb:aa ngê nmee a kwo, Yesu Kédisu ngê yi kópu vyîlo yi d:uu ngê, nmî l:êê dîy:o pwene, ala kópu u ngwo nmo w:ee ngê, nmîmo, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódó ndêndê ngê a tóó. * ⁹ U pwopwo u l:êê dîy:o, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, Yesu ngê nmî kpadakpada têtê ndêndê ngê wa dyé nmo. * ¹⁰ Chóó Lémi u k:ii noko nmee diya, ngmênê chóó Tp:oo u pwopwo u l:êê dîy:o, u kwo a kââdî nmoo. Ndêndê ngê yinê wa ngee nmo, Yesu u ghê kamî nmî mênê adî ya, mu kópu u dîy:o nmo Chóó Lémi u pyipe yoo. * ¹¹ Kópu m:uu a tóó, Chóó Lémi ngê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi ka yinê a kââdî nmoo.

* 5:1: Lóma 3:24 * 5:3: Njems 1:2-3

* 5:8: Njon 3:16; 1 Njon 4:10 * 5:9:

Adam pini dê nmî Lémi Yesu Kédisu

¹² Pi ngmidi ngê dyámê mbêmê dono u kn:ââ a chópu, pwopwo u kn:ââ yiné mye chópu. Ala ngwo nmo yintómu pwopwo u yoo, mu kópu u dîy:o dono nmo d:uud:uu ngê. * ¹³⁻¹⁴ Kn:ââ Adam u dye ghi ngê, nkoo Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mî d:êê ngê, yi ngwo dyámê mbêmê dono modoo ya. Doo u ntââ pwopwo u wépi daapî pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê Adam ka kópuni a vyyu, yi kópu Adam ngê daa nyongo, dono d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê yed:oo pwene. Chóó Lémi ngê yélini ye kópu daa vyyu, mye pw:oo dniye. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi ka ghêlî daa vyyu, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yi dono dêêpîmo a kpââ.

Adam ntee doo a ya, Yesu yinté myedoo a ya, mu kópu u dîy:o pi ngmidi u wââ pi yilî yi p:uu kee wo. Adam mu ngmidi ngê knâpwo kalé nmoo, Yesu mu ngmidi nmî Mbwámê ngê mê pyodo. *

¹⁵ Ngmênê Adam pini dê Yesu yi dpodo dê u mo u mo dê. Chóó Lémi u módó yeedeyeede daa Adam u dono ntee tpile. K:omo tpile pi ngmidi ngê dono kn:ââ a chópu, pwopwo kn:ââ myedê chópu, ngmênê Yesu Kédisu mu ngmidi ngê ndîi kópu ngmê nmo yiné a núwo, Chóó Lémi u módó yeedeyeede nmî

yilî nmo a kpo. ¹⁶ Adam ngê dono mu ngmidi d:uu ngê, dono kn:ââ u ngwo a chópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kpadakpada u yoo ngê pyódu nmoo. Ngmênê Yesu Kédisu u l:êê dîy:o, k:omo tpile dono yilî nmî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yi dono yilî mê chedê ngê. ¹⁷ K:omo tpile pi mu ngmidi u dono u l:êê dîy:o pwopwo u pi ndîi ngê pyodo, doo u ntââ pi ngê u wépi daawa puwâ, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Chóó Lémi ngê pini n:i ka u módó yeedeyeede wa y:oo, Yesu Kédisu u l:êê dîy:o pi mb:aa ngê u kwo wa pyódu, yi pini ka ghê kamî wa y:oo, u pi ndîi ngê wamye pyódu.

¹⁸ Nmî kn:ââ ngê u dono mbêmê ntee knâpwo kalé nmoo, kpadakpada u yoo ngê u ngwo nmî pyaa dniye, nmî Mbwámê ngê u kópu mb:aa mbêmê nmî tpyuu u maa yinté a yó, nmî ghê kamî u maa yinté myedê yó.

* ¹⁹ Nmî kn:ââ ngê Chóó Lémi u dnye a vyâ, yoo dono ngê u ngwo pyódu nmoo. Nmî Mbwámê ngê Chóó Lémi u dnye mb:aamb:aa ngê a nyongo, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo anmî pyaa dmi.

²⁰ Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o apê, Yi lama paa yaa we, Ala nmo dono dé.

* **5:12:** Gen 3:6; Lóma 6:23
15:22

* **5:13-14:** 1 Kódin 15:21-22

* **5:18:** 1 Kódin

Pini n:ii ngê ala kópu wa vyi, A dono ndîi, ala kópu amye vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede a ka mye ndîi, a dono u kuwó myaa kée té. ²¹ Dono ngê ntee dpîmo mbêpê kîgha nmo, u l:êê dîy:o pwopwo nmî vy:o a tóó, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ngê ala ngwo yinté mye mbêpê kîgha nmo. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yiné pyódu nmoo, ghê kamî nmo amyedê kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

6

Yesu u k:ii nipi pwopwo

¹ A ka anmyiné póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono yilí anmî d:uud:uu, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi ngê u ngwo nmo paa pyaa we? ² Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Nuw:o dono ka nmî pw:oo dniye, doo u ntââ mēdaadî mbêpê kîgha nmo. ³ Ala kópu nmyi lama a yaa we, Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu u pi ngê mbwaa paa a kmênê nmoo, u pwopwo ka u ngwo a kâadî nmoo. ⁴ Yi ngwo Yesu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye, u k:ii mye kmênê nmoo. Nmî Mî ngê u wêdêwêdê mbêmê Yesu Kédisu ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmo amyedê kê. Nuw:o kamî ngê dye ghi yintómu choo mbêpê kîgha nmo. * ⁵ Yesu u k:ii nmo kâadî ngê, ntee pwene, yinté my:oo pw:oo dniye. Daawa kée nmo, ntee a pii wo, yinté

amyino pii dmi. ⁶ Pini n:ii Yesu u yoo vy:o dpî ghê, yi pini ngê ala kópu dpî vyi, dpo, Na a ka a nuw:o mbwee Yesu u kîdosi nêdê mye t:ee ngópu, y:i mye pwene, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Yi nuw:o dono pw:oo dniye, nuw:o dono ngê mēdaadî mbêpê kîgha dé.

* ⁷ Dini ghi n:ii ngê pi dpî pw:onu, u dono yilí dyámê mbêmê dpo kuwo. ⁸ Yesu u k:ii nmî pw:oo dniye, yi kópu u l:êê dîy:o u k:ii anmî ya. ⁹ Nmî lama ka tóó, Yesu ka a pii wo, mēdaawa pw:onu. Pwopwo wa dîpî, mēdaawa n̄uw:o. * ¹⁰ Yesu ng:êêntómu pwene, dono mēdaamowa a pyw:oo. Chóó Lémi k:ii nipi a tóó mo, chedê ngê daawa pyódu. * ¹¹ Alanté dmyiné nuw:o, dono ka nmî pw:oo dniye, mēdaadî mbêpê kîgha nmo, Yesu Kédisu u k:ii nmo kâadî ngê, Chóó Lémi ngê wunê mbêpê kîgha nmo. *

¹² Ala dini ghi ngê nuw:o dono ngê kîmê mbêpê kîgha nmyo, nmyi chóó nmyi nuw:o dono dpî kée tóó. ¹³ Nmyi nuw:o dmi nuw:o dono p:uu kîmê kwo, nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, nmyi kêê dmi dono p:uu nangmê yé, ngmênê nmyi chóóchóó ndêndê ngê Chóó Lémi ka dpî y:ee tóó, kópu mb:aa u ngwo dmyiné d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o pwopwo vy:o yiné a y:ee nmyoo, ghê kamî nmye yiné myedê kpo. ¹⁴ Ala

* 5:21: Lóma 6:23

* 6:4: Kílosa 2:12

* 6:6: Nkal 5:24

* 6:9: Tpyuu 1:18

* 6:10: 1 Pita 3:18

* 6:11: 1 Pita 2:24

kópu ndê kópu. Dono ngê daadî mbêpê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o daa dêêpî kópu dyuu ngê a wêdêwêdê kîgha nmyo, ngmênê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo.

Dpodo pyu yoo yi danêmbum

¹⁵ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono ngmanmî d:uu, mu kópu u dîy:o daa dêêpî kópu dyuu p:uu nmî nuw:o dmi a wee, ngmênê Chóó Lémi u módó yeedeyeede p:uu nmî nuw:o dmi a wee, nmî dono yilî yintómu u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té? Nmyenê, Apuu! Yinté daa tóó. *

¹⁶ Ala kópu ndêndê ngê nmyi lama ka tóó, pini n:iî p:uu nmye dpodo té, yi pini ngê yinê adî dpodo kîgha nmyo. Dono p:uu anmyi dpodo, ye pwopwo anmyinê pyw:ee ngmê. Chóó Lémi p:uu anmyi dpodo, u dnye ka mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, ye pi mb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

¹⁷ Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u dîy:o k:omo tpile dono p:uu wunê mwiyé nmyee a dpodo, ngmênê dono p:uu dpodo nmyinê kuwo ngópu, Yesu u kópu n:iî nmyi ny:ee tumo, yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmye cháâcháâ ngmê. ¹⁸ Nyââ,

Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, dpodo mb:aa p:uu dpodo kalê nmyoo. *

¹⁹ (Dyimê pywuu nmye yed:a kê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi p:uu kópu dé yi wopwe nmye dpodo ndîi, módó daanmyinê w:ee t:oo.) Wunê dono u dpodo pyu ngê nmyi pyaa dniye, p:uu nmyee a dpodo, até dono kópu yilî nmyee a d:uud:uu, kópu dpîp:engmê kuwa kalê ngópu. Ala ngwo pi mb:aa u dpodo pyu ngê pyaa dmyeno, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ntee a tóó, yinté yinê a pyépi nmyo.

²⁰ Dini ghi n:iî ngê dono u dpodo pyu ngê nmyee a ya, mb:aamb:aa p:uu dênmyee a mbêpê. ²¹ Dono u yi woo n:iî nmyi ntówo tumo, yi yini kîgha ló dé, pwopwo u tpile dé. Yi kópu yilî ala ngwo nmyinê nmye mywenemywene u kópu dé. * ²² Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê pyódu nmyoo, Chóó Lémi ntee pini ngê mye pyépi nmyo, ghê kamî u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu. ²³ Pini n:iî dono p:uu a dpodo, pwopwo u ngwo wunê kmênêkmênê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmí Lémi Yesu Kédisu u k:iî nipi wunê kââdîkââdî nmoo, u módó yeedeyeede mbêmê ghê kamî nmo wunê kuwo ngê, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu. *

7

Yéyéé u dyimê pywuu

* 6:15: Lóma 6:1 * 6:16: Njon 8:34

* 6:23: Lóma 5:12,15

* 6:18: Njon 8:36 * 6:21: Lóma 7:5

1 A tíde mbwó yoo, ala kópu u wopwe ngê daanmyi dêê dmi, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu dyuu nmyi lama a kwo. ²⁻³ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dêêpî kópu dyuu ngê pi cha dpo kââdí dê, u dî pwopwo anyi wunê tóó. Yepe ngê u moo wa a kuwo, kn:aa pini ka amî lê, ye daa yééyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê mââ ti u kópu ayi d:uu. Ngmênê u moo mwiyé dpî pw:oo knomomê, ye yééyéé u dêêpî kópu yi pyópu p:uu u ngwo dpo pywáí, módó pyââ ngê moo pyódu, u ntââ amê yéé, mēdaa mââ ti u kópu yu d:uu. ⁴ A tíde mbwó yoo, nmyo mye ntee dé. Mósisi u dêêpî kópu dyuu ka nmyi pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê daamodî mbêpê kîgha nmyo. Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê a pii wo, u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópu mb:aa yilî dny:oo d:uud:uu dé, M:aa u pi ndîi ngê paa pyaa we. ⁵ Dini ghi n:ii ngê nuw:o mbwee p:uu nmee a mbêpê, dêêpî kópu dyuu ngê kwódu yé u kópu nmî nuwo yinê kalê too. K:omo tpile pwopwo u kópu dé, ngmênê u yi nmo doo kwo, Yi kópu nmî d:uu té. ⁶ Ngmênê ala ngwo dêêpî kópu dyuu nmî p:uu da pywáí, mu kópu u dîy:o

tpileni ngê doo tpyé nmo, yi tpile ka nmî pw:oo dniye. Mósisi ngê wunê kópu dyuu n:ii a d:êê ngê, daa yi kópu dyuu ngê a mbêpê kîgha nmo, ngmênê kópu kamî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nmo. *

Nuw:o dono pini dê dêêpî kópu dyuu

⁷ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dêêpî kópu dyuu lónté tpile, dono? Nmyenê, Kêle, ngmênê dêêpî kópu dyuu ngê dono a ka yinê a kêma ngê. Dêêpî kópu dyuu ngê wodaa vya, Kn:aa pini u tpile u yi nga kîngmê kwo, ye yi kópu a lama daapê tóó.

* ⁸ Dêêpî kópu dyuu mbêpê nuw:o dono ngê dóó noo, u ngwo noo nuw:o dono, kn:aa pini u tpile dé yi yi dmi a nga u ngwo dpîmo kwo. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye nuw:o dono paa dîpî. ⁹ Dêêpî kópu dyuu a lama ghêlí daa yaa wo, a ghê doo ya, ngmênê dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu dyuu nî nyongo, nuw:o dono a gha vy:o wêdêwêdê ngê pyodo, u ngwo nî pwene. *

¹⁰⁻¹¹ K:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Dêêpî kópu dyuu ngê ghê ye mé y:ee ngê, ngmênê pwopwo u ngwo nê pyw:ângo, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu dyuu mbêpê nuw:o dono ngê dóó noo, u ngwo vya noo. ¹² A tíde mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pi ngê

* 7:4: Lóma 6:2,11; Nkal 2:19

* 7:5: Lóma 6:21

* 7:6: Lóma 8:2; 6:4

* 7:7:

Ex 20:17 * 7:9: Njems 1:15

tuu angma a ngî, pi u ngwo angmê vy:a, ye daanmî vyi, Tuu dono. Kêle, tuu dpodo u tpile, nuw:o u mênê daa tóó. Tpile mb:aa. Pini n:ii ngê u mbwó dpî vy:a, yi pini dono. K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê nuw:o dono ngê a ngî too, u ngwo vya noo. *

¹³ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aa ngê vya nyoo? Nmyenê, Kêle, ngmênê nuw:o dono ngê p:ee vya noo. Nuw:o dono ngê yi dêêpî kópu dyuu mb:aa ngma a ngêêdî, tuu ntee tpile ngê pyódu ngê, u ngwo vya noo, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Nuw:o dono u mênê mb:aamb:aa daa tóó mo daa tóó.

Pi u tpiipi

¹⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu nmo yinê a kpo, ngmênê a chóó a wêdêwêdê mbêmê yi dêêpî kópu dyuu u cháâcháâ ngê n:aa dîpedîpe yédi, mu kópu u dîy:o nê dono p:uu dpodo pyu, yinê a mbêpê kîgha noo. ¹⁵ Kópuni n:aa d:uud:uu too, dênîné wopwe too, mu kópu u dîy:o, u ya a nga a kwo, kópu mb:aa yinî d:uud:uu dé, ngmênê dîné d:uud:uu too. Kópuni a ka dono dé, vyîlo yi kópu yinî d:uud:uu too. ¹⁶ Tpéé kópu tpapê ngê nê w:ee ngê, nê, Dêêpî kópu dyuu a ka yi mb:aamb:aa. ¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nê kuu, dono kópu a chóó dîní d:uud:uu too,

ngmênê nuw:o dono n:ii a gha vy:o a tóó, yinê wunê tpyuu noo. ¹⁸ A lama ka tóó, a chóó a mênê kópu mb:aa daangma a tóó. K:omo tpile u ya a nga a kwo yédi, Kópu mb:aa nî d:uud:uu dé, ngmênê n:aa dîpedîpe yédi, dîní d:uud:uu too, a yi dê dnyinté ghiye a m:ii mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. ¹⁹ Kópu mb:aa n:ii u ya a nga a kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu d:uuw:ee d:uu. Kópu dono n:ii u ya a nga daa kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu vyîlo yinî d:uud:uu ngê. ²⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o na a ka a nuw:o daa a tpiipi, ngmênê nuw:o dono n:ii a mênê a tóó, yinê wunê tpyuu noo.

²¹ A tidê mbwó yoo, alanté a tóó. Dini ghi n:ii ngê u ya a nga adî kwo, Kópu mb:aa ngmênî d:uu, ngmênê nuw:o dono a nkîgh:ê a ya yédi. ²²⁻²³ Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a nuu u kópu dyuu, ngmênê kn:aa lémi ghi a mênê ngma a dpodo yédi, a nuw:o p:uu a d:uu yédi, dono p:uu dpodo pyu ngê yinê a pyépi noo. * ²⁴⁻²⁵ A nuw:o mu ngmîdi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yinê a cháâcháâ ngê, ngmênê a chóó a wêdêwêdê ngê doo u ntââ kópu mb:aa daanî d:uu, a yi dê dnyinté ghiye a mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. Nuw:o dono ngê dono u maa p:uu wunê tpyuu noo, máádini u dîpwopwo. Yi kópu ngê a gha dê dyênê, a p:uu nanê wa a pywálí? Mw:ââkó

* 7:12: 1 Tim 1:8 * 7:22-23: Nkal 5:17; Njems 4:1; 1 Pita 2:11

Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yinê wa a pywálí.
*

8

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

¹ Yélini Yesu Kédisu u k:ii a kââdí dniye, yi yéli Chóó Lémi ngê daawa kpada. ² U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê Yesu ka yinê a kââdí nmoo, ghê kamî nmo yinê myedê kpo, pwopwo pini dê dono ye yinê mye w:êê nmoo.

³ Mósisi u dêêpî kópu dyuu dêê wo, mb:aamb:aa ngê daa pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o dp:oo nuw:o pyu mb:aa dé. Chóó Lémi ngê chóó tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmo ntee pini ngê pyodo. Nmî l:êê dîy:o nmî dono íedê kele, Chóó Lémi ngê dono u ngwo ndyíko ngê. ⁴ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê wunê pyépi nmoo, kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo, yi kópu yinmo d:uud:uu too. Daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê nmo m:ii té, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo m:ii té, u dêêpî kópu dyuu u ngwo nmo cháâcháâ too. *

⁵ Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo, ngmênê yélini yi chóó yi nuw:o mbwee u pono a vyápê té, daa Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo.

⁶ Yélini yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê té, ghê kamî yi mênê daa tóó, myedaawa

a pyw:ee ngmê. Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, ghê kamî wunê da pyw:ee ngmê, Chóó Lémi u k:ii noko mb:aamb:aa ngê a pyede. * ⁷ Pini n:ii chóó u nuw:o u pono a vyápê yédi, yi pini Chóó Lémi p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ ngê, mu kópu u dîy:o yi pini dpî dîpî. ⁸ Doo u ntââ yi pini ngê Chóó Lémi u nuu u kópu daangmêwa d:uu.

⁹ A tídê mbwó yoo, ngmênê dp:ee yinté yéli. Mumdoo Chóó Lémi u Ghê Dmi ndêndê ngê nmyi mênê a tóó, ye u pono nmye vyápê nyédi, nmyi chóó nmyi nuw:o mbwee u pono dp:ee vyápê nyédi. N:ii u mênê Yesu Kédisu u Ghê Dmi daa tóó, yi pini doo u yoo vy:o pini ngmê. * ¹⁰⁻¹¹ K:omo tpile dono ngê nt:ââ nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó kópu mb:aa u ngwo daangmanmyi d:uu ngmê, ngmênê Yesu Kédisu nmyi gha vy:o a tóó, u Ghê Dmi ngê mêtê pyidu nmyoo, a wêdêwêdê kîgha nmyoo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka a kââdí nmyoo. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu a pyidu ngê. U Ghê Dmi vyílo nmyi mênê ye tóó, yinê a wêdêwêdê kîgha nmyoo.

¹² A tídê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee u wépi dmyinê pwapî dé. ¹³ Nmyi nuw:o mbwee u pono anmyi vyápê, ye wanmyi pw:oo dmi. Chóó Lémi u Ghê Dmi ka anmyi ng:aa, nmyi nuw:o mbwee u

* 7:24-25: 1 Kódin 15:57

* 8:4: Nkal 5:16,25

* 8:6: Lóma 6:21; Nkal 6:8

* 8:9: 1 Kódin 3:16; 12:3

kópu dono u ngwo anmyi kée t:oo, ye ghê kamî wanmyinê pyw:ee ngmê. * 14 Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. 15 Wunê daa dnyinté nmyimo a nkîngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté nkîngê têdê daawa diyédiyé kalê nmyo. Kêlé. Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê yinê pyódu nmyoo, Chóó Lémi ka u ngwo nmo tpapê ngê, kwonmîmo, M:aa. * 16 A tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. U Ghê Dmi k:ii nmî ghê dmi knî y:oo yi kópu a tpapê ngópu. * 17 Yesu u tîdê mbwó ngê nmî pyaa dniye, pi knî y:oo Yesu Kédisu u l:êê díy:o dono nmo wa d:uu knomomê, yi dono u mgîní anmo vyîmî knomomê, ye Yesu u k:ii mb:aamb:aa ngê wanmîn:aa ya, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmo wa a kê. *

Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópuni wa d:uu

18 Ala dini ghi ngê dononi u mgîní nmo vyîmî, yi mgîní vyîmî daa ndîi. Ala ndîi kópu, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ngmênê ntee pini ngê amî pyódu nmo. * 19-22 K:omo tpile Chóó Lémi ngê tpile yintómu mb:aamb:aa ngê a lâmo ngê, ngmênê nmî kn:ââ u dono u díy:o tpile

yilí yintómu a dyênê dniye, ala ngwo a l:êê nyédi, a wélilí mgîní vyîmî nyédi, a pwopwo nyédi, myoo mg:eme dmi. Ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi dono wa chedê, tpile yilí yintómu kamî ngê amî pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ knî yi k:ii noko mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya. Mbwili ntee a mgîní vyîmî yédi, tpile yintómu yinté a mgîní vyîmî té, u yi y:e a kwo, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo anmî m:uu té, yi wéni límîlímî ngê dyimê we, Chóó Lémi ngê tpile yilí yintómu kamî ngê u ngwo paa pyódu téne. *

23 Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmo a kpo, ngmênê u módó yeedeyeede nmo doongê chedê ngê. Yi kópu u l:êê díy:o nmî gha vy:o nmo mgîní vyîmî té, u dí, Chóó Lémi ngê u dpodo amî chedê, nmî chóochóó nmî pââ dmi kamî ngê amê pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ ngê anmîn:aa ya. *

24 Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê yi dpodo wa chedê, ngmênê yi kópu dp:oongê módu. Yi kópu w:oo módu, Chóó Lémi ka daapono nuw:o té. 25 K:omo tpile yi kópu dp:oongê módu, ngmênê yi kópu nmo t:âât:ââ, nmînê vyîmî.

26 Nmî lama daa tóó, Chóó Lémi ka lónté anmî ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a ngêêpî nmo.

* 8:13: Nkal 6:8 * 8:15: 2 Tim 1:7; Nkal 4:5-6 * 8:16: 2 Kódin 1:22 * 8:17: Nkal 4:7; Tpyuu 21:7 * 8:18: 2 Kódin 4:17 * 8:19-22: Gen 3:17-19; 2 Pita 3:13; Tpyuu 21:1-5 * 8:23: 2 Kódin 5:2-4

Kópu ndîi n:iî nmî mênê a tóó, u t̄p̄apê ngê doo u ntââ, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Chóó Lémi ka yinê dpî vyî, nmî l:êê d̄iy:o a ngêpê yédi. ²⁷ Chóó Lémi nmî gha vy:o wunê v̄yuwo, u Ghê Dmi kópuni p:uu a nuw:o, yi kópu u lama mye tóó. Kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo yédi, a yoo ye nî y:oo, u Ghê Dmi ngê yi kópu nmî l:êê d̄iy:o u kwo a dmyinê ngê.

²⁸ Ala kópu nmî lama a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi n:iî dé yi nódo adî ya, yi yéli y:e kópu yilî n:iî wa pyaa dmi, yi yéli yi mb:aamb:aa u l:êê d̄iy:o y:e wa pyaa dmi, mu kópu u d̄iy:o Chóó Lémi ngê ló dini a ngmidi too, yi nuu ghi dmi nódo a tóó. * ²⁹ Chóó Lémi ngê yi yéli ló dini a ngmidi ngê, apê, A t̄p̄:ee ntee yéli ngê wanî pyódu té, a t̄p̄:ee u t̄idê mbwó yilî ngê u ngwo paa pyaa we. ³⁰ Yélini Chóó Lémi ngê wunê a ngmidi ngê, nmo yi yéli, ala ngwo nmodê, A p̄wiyé dmyeno, a yoo vy:o anyi ghê dmyeno, mu kópu u d̄iy:o nmyi dono a kuwó k̄idî kéé té. Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmo.

Doo u ntââ kópu ngmê ngê Yesu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî

³¹ Chóó Lémi ngê yinê a ngmidi nmoo, chóó u kwo a k̄aādî nmoo, doo u ntââ pi ngê mēdaawa chāmê nmo. ³² Chóó Lémi daa kede wo, daa v̄yu, A chóó a t̄p̄:ee angénté anî y:oo,

ngmênê nmo yintómu nmî kpêê ngê yó. Chóó t̄p̄:oo nmo a kpo, t̄pile yilî u ntââ mbêmê nmo amyedê kê. ³³ Nmo Chóó Lémi u ngmidi ngmê u yoo, pi mb:aa ngê chóó pyódu nmoo. ³⁴ Yi kópu u l:êê d̄iy:o doo u ntââ pi ngê daawa ndȳiko nmo. Yesu Kédisu ngê daawa ndȳiko nmo, mu kópu u d̄iy:o nmî l:êê d̄iy:o vȳilo yi pwene, myombó mēdê pii wo, Chóó Lémi u nk̄igh:ê a tóó, nmî l:êê d̄iy:o u kwo a ngêpê yédi.

* ³⁵ Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi kópu ngmê ngê daawa a ngî. K:omo t̄pile nmo dómudómu té, ó ndapî nmî ngópu daadî ya, ó pi knî y:oo dono kópu nmo wa d:uu t:oo, amy:oo pw:oo dmi, ngmênê yi kópu knî y:oo Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê. * ³⁶ Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê yi dono knî yi l:êê d̄iy:o ala kópu a d:êê ngê, apê,

Nmî Lémi u l:êê d̄iy:o pi knî y:oo nmî v̄yee t̄edê wo dp̄i chedê ngmê.

Sipi v̄yee yinê ye ntee daa ndîi kópu,

yinté lim̄ilim̄i ngê dp̄i v̄ya nmo.

³⁷⁻³⁹ Yi kópu knî y:oo Yesu nódo doo u ntââ nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, ngmênê yi vȳim̄i ngê Yesu u wēdēwēdē ngê a wēdēwēdē k̄igha nmoo. Nyââ, a lama ka tóó, kópu ngmê ngê nódo nmî nuu ghi dmi doo u ntââ daawa a ngî. Pwopwo wa d̄ip̄i, dyámê u t̄pile yilî

* **8:28:** Epeso 1:11 * **8:34:** 1 Njon 2:1; Hip̄ilu 7:25 * **8:35:** 2 Kódin 4:8-11; Psalm 44:22

yintómu wamye dêê dmi, enjel yoo kada pini yoo amye dêê dmi, awêde u kópu dé wa dêê dmi, mâa u kópu dé amye dêê dmi, dyámê u wêdêwêdê yintómu amye dîpî. Yi kópu yintómu knî y:oo Chóó Lémi nódo nmí nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmî Mbwámê ngê pyodo.

9

Nju tpémi yi danêmbum

¹⁻³ A yoo Nju tpémi yi l:êê dîy:o a nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê dê pyódu. Lukwe dîy:o Yesu Kédisu kî mb:ii ngópu? Yesu ngê u nkwo wa mb:ii té. U ya a nga a kwo, Yesu ka nê tpélimbiy:e té, yi Mbwámê ngê u ngwo paa pyaa we. K:omo tpile Chóó Lémi ngê wa mb:ii nê, a d:aa wa a kââdí ngmê, yi kópu a ka mye u ntââ. Ndê kópu yidê vyi, dîní k:omodanê. Yesu Kédisu ngê dî kp:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myidí kp:aa. ⁴ Nju tpémi Chóó Lémi u ngmídi ngmê u yoo, yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê wana a vwuwo, pi nmyi vy:o ngmanê ngmídi, nmyi Mbwámê ngê waní pyódu. Chóochóó ye a kêma ngê, chóó u kwo myedê kââdí too, u dêêpî kópu dyuu ye mye y:ângo, u kwo ngêpê u kakêmé chóó ye mye chámê ngê. ⁵ Yi kn:ââ yoo yi pi dmi ndîi, Epîlaham ngmê, tp:oo Yisak myomo, u kee Njakóp pyolo. Nju tpémi yi vy:o Chóó Lémi

ngê nmî Mbwámê ngma a ngmídi ngê, Yesu Kédisu, pini n:ii mye nmî Yâpwo njini, nmo yintómu yinê a y:enê nmo. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kîgha chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila. *

⁶ Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo yilí ngê wa pyódu, yi yéli waní ngee. Lukwe dîy:o Nju tpémi yilí y:oo nmî Mbwámê mb:ii ngópu? Lukwe, kópuni Chóó Lémi ngê a vyu, yi kópu daa ntiye ngê? Kêle, u kópu ndêndê ngê a ntiye ngê, ngmênê daa Nju tpémi yintómu yi ngee too, mu kópu u dîy:o daa Nju tpémi yintómu Chóó Lémi u ngmídi ngmê u yoo. ⁷ Myenté, Epîlaham u yoo vy:o woni knî doo u yoo njini, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, Nyoo njini, daa Yisímél u yoo, ngmênê Yisak u yoo. * ⁸⁻⁹ K:omo tpile Sela daa tpete u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kwo, M:ââ daanîmo kêlî, u ngwo amênê diyé, yed:oo Sela tp:oo mâa wa t:aa. Yi kópu u nt:u kópu alanté, pi cha ntee dpî tpamê knî, tpémíni dpî tpyé t:oo, yi tpémi yoo daa Chóó Lémi tp:oo yoo, ngmênê tpémíni Chóó Lémi u kópu u l:êê dîy:o dpî t:aa, yini ndêndê ngê tp:oo. *

¹⁰ Epîlaham tp:oo dê y:e kópuni pyodo, yi kópu Yisak tp:oo dê y:e mye pyodo, tpémíni mwiyé ta, Chóó Lémi

* 9:5: Mát 1:1-2; Njon 1:1

* 9:7: Gen 21:12

* 9:8-9: Gen 18:14

ngê mb:ii ngê, kuwóni yedê ngmidi ngê. ¹¹⁻¹² Dini ghi n:ii ngê yi pye Lîpeka u mênê nipi dpîmo a kwo, Chóó Lémi ngê yi pyópu ka kwo, N:ii kada wa t:aa, yini ngê u mbwó u dnye wadî nyêm. Ghêlî daa taa knopwo, kópu mb:aa p:uu kêê daa yé ngópu, kópu dono p:uu kêê myedaa yé ngópu, Chóó Lémi ngê Njakóp u ngwo a ngmidi ngê, ngmênê Yisó mb:ii ngê. Wéni n:ii ngê taa knopwo, Yisó mwiyé ta, Njakóp u kuwó doo a kwo. Dini ghi n:ii ngê kaa knopwo, Njakóp ngê Chóó Lémi u kópu ntiye ngê, Yisó u d:aa a kâádî ngê, pi kaa ngê mē pyodo. Daa yi pini mbwémi yi l:êê ghi dmi mbêmê Chóó Lémi ngê chámê doo, ngmênê chóó u nuw:o ngê Njakóp a ngmidi ngê, Yisó mb:ii ngê. * ¹³ Pi ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê a d:êê ngê, apê, Njakóp u yoo a nuu u yoo, Yisó u yoo daa a nuu u yoo. *

¹⁴ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe dîy:o Chóó Lémi ngê Njakóp a ngmidi ngê, Yisó mb:ii ngê? A ka nye, Yinté daa tóó. A tîdê mbwó yoo, Yi kópu dmyongê w:ee ngópu. ¹⁵ Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Pi yintómu kpadakpada u yoo, yi dono knî yi l:êê dîy:o, ngmênê n:ii a ka wa ch:anê, yi pini u dono a kuwó wanî kée té, yed:oo yi pini mēdaanî kpada. * ¹⁶ K:omo tpile pi ngê u yi

adî kwo, Chóó Lémi u yoo vy:o nî ghê, kópu mb:aa yilî u l:êê dîy:o adî d:uud:uu, ngmênê doo u ntââ Chóó Lémi u ngmidi ngmê u pi ngê chóó daawa pyódu, ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, Chóó Lémi ngê yi pini chóó wa a ngmidi, yi pini u dono yilî u kuwó wa kée té. *

¹⁷ Chóó Lémi ngê Yichip tpémi yi king Péló ka kwo, Mbii tédê p:aa vya nyoo, ngmênê dîpî vya nyoo, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo a wêdêwêdê ndîi m:uu paa m:uu y:e. Kwo, K:omo tpile a yoo daanyi kwolo, ngmênê dini ghi n:ii ngê anî kpada ngi, u ngwo wanyi kalê té, dyámê mbêmê tpémi y:oo a pi u ngwo wa ny:ee ngmê. * ¹⁸ A tîdê mbwó yoo, pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee. Pini n:ii Chóó Lémi ka wa diy:a, Chóó Lémi ngê yi pini ngópungópu pyu ngê wa pyódu. Yi pini Chóó Lémi ka daawa a tpélimbiy:e, Chóó Lémi ngê yi pini u nkwo wa kpada.

Yamî d:ââ u dyimê pywuu

¹⁹ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi ngê yoo ngópungópu pyu ngê chóó wa pyódu té, lukwe dîy:o yi ngópungópu u dîy:o amê kpada té? A ka nye, Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu, n:uu ngmê u ntââ, yi kópu u kwo wa kwódu. ²⁰ Nmyinê nmye nmye n:uu dé, Chóó Lémi u dnye u ngwo nmyinê

* 9:11-12: Gen 25:21,23

* 9:13: Mal 1:2-3

* 9:15: Ex 33:19

* 9:16:

vyee ngmê. Yamî d:ââ ngê u l:âmol:âmo pyu ka daawa vii, Lukwe dîy:o alanté chi l:âmo nê? * 21 Mu kópu u dîy:o d:ââ l:âmol:âmo pyu chóo u nuw:o ngê a dpodo yédi. U ntââ yi pini ngê têpê ngmidi ngê d:ââ miyó dpî l:âmo, woni limîlimî ngê dpî l:âmo, daa mb:aamb:aa ngê, ntumokwodo mw:aandiye k:oo a tpyópwi nyédi. Woni mb:aamb:aa ngê dpî l:âmo, d:êê mb:aa p:uu dpî yé té, mb:aamb:aa ngê u kwo a vuywó yédi, módó d:uudpî pwii, naa ndîi tédê dpî pwii.

* 22 Chóo Lémi ngê yinté kópu myeye d:uud:uu ngê. Chóo Lémi yélini ye dê nod:e, yi yéli díyo wa a pw:ono, pi knî y:oo u nod:enod:e pini dê u wêdêwêdê nipi yi ngwo wa m:uu d:oo. Ngmênê ala ngwo yi yéli yi dono kiyedê vyîmî. 23 Chóo Lémi ngê u yi a kwo, Pi knî y:oo a yoo yi p:uu paa m:uu nêne, wod:oo a ngmidi nmoo, nmî dono u kuwó kéé too, mb:aamb:aa ngê a pyépi nmo. 24 Daa Nju tpémi yi mo yi vy:o a ngmidi nmoo, ngmênê kn:aa yéli mye yi vy:o myedê ngmidi nmoo.

25 Hóséya ngê Chóo Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Yélini a yoo vy:o dêpwo a kwo,

a yoo ngê anî pyódu té.

Yélini yi nuu ghi dmi a nódo dêpwo a ya,

yi nuu ghi dmi a nódo am:aa yé. *

26 Apê, Yélini ye nî vuy, yenê, Nmyo dp:ee a yoo, yi yéli yi pi dmi pi knî y:oo wa ntaa ngmê,

awo, Yâpwoni ghê a t:a, yi yâpwo tp:oo yoo. *

27 Yisaya ngê Yisîléli tpémi yi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, K:omo tpile Yisîléli tpémi têda tii, ngmênê Chóo Lémi ngê kóo k:oo yilî daawa kââ, *

* 28 mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi kpadakpada u kópu n:ii a vuy, ndêndê ngê limîlimî ngê wa d:uu. 29 Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê, Nmî Lémi ndîi ngê nmî tp:ee dmââdîma yi vyee tédê wodîpê dyé too, ye Sodom tpémi Kîmoda tpémi ntee chedêchedê chedê ngê, yinté myepî chedê nmoo. *

Lvêêdîlvêêdî u chêêpî u dyimê pywuu

30 A tidê mbwó yoo. Yélini daa Yisîléli tpémi, yi yéli y:oo Chóo Lémi dêdnye nmy:uu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlimî mbê dniye, Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. 31 Yisîléli tpémi y:oo u yi doo kwo, Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, u l:êê dîy:o u dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâchââ, ngmênê u cháâchââ ngê dêê dniye. 32 Dêê dniye, mu kópu u dîy:o yi chóo yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâchââ dé, Chóo Lémi ka dêdnyimo kêlimî. Chêêpî ngmê p:uu a lvêêdî

* 9:20: Is 45:9

* 9:21: Jer 18:6

* 9:25: Hos 2:23

* 9:26: Hos 1:10

* 9:27: Is 10:22-23

* 9:29: Is 1:9

dniye, u ngwo a ghay dniye.
 33 Chóó Lémi ngê yi chêêpî
 p:uu ala kópu a vynu, apê,

Yisiléli tpémi yi maa p:uu
 chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî,
 p:uu pèdê lvêêdí dniye,
 u ngwo pèdê ghay dniye.

Ngmênê pini n:ii ngê yi
 chêêpî kpiyé wa mya, u kwo
 adî kêlîmî,
 yi pini daawa a ghay.

A tîdê mbwó yoo, yi chêêpî
 kpiyé u pi Yesu Kédisu, nmî
 Mbwámê. *

10

Nju tpémi yi nuw:o mbwee

¹ A tîdê mbwó yoo, a chóó
 a yoo Nju tpémi yi l:êê díy:o
 a ghê tuu ye tóó. Dye ghi
 yintómu yi l:êê díy:o Chóó
 Lémi ka n:aa ngêpê yédi.
 Ndêndê ngê u ya a nga a kwo,
 Chóó Lémi ka mê diyé dniye,
 kóó k:oo u ngwo paa kaa téne.

² Chóó Lémi u pi ndêndê ngê
 a cháâcháâ ngmê, ngmênê
 u nuw:o ghi dyuu dnyinté
 yi lama a pyede. ³ Ala kópu
 doongê w:ee ngópu, Yesu nmî
 l:êê díy:o pwene, pini n:ii u
 kwo adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê
 yi pini u dono u kuwó wa kée
 té, pi mb:aa ngê wa pyódu.
 Ngmênê Chóó Lémi ngê pini
 n:ii a ngmîdi ngê, yi pini mb:ii
 ngópu, yi chóó yi wêdêwêdê
 mbêmê dêêpî kópu dyuu a
 cháâcháâ ngmê, mu kópu u
 díy:o u yi y:e a kwo, Chóó Lémi
 ka pi mb:aa ngê nmî pyaa
 dmi, kóó k:oo u ngwo paan:aa
 kaa nmîne. ⁴ Ngmênê Yesu
 ngê yi máádi nkoko ngê, u

maa kamî kpêmî ngê, pini n:ii
 u kwo adî kêlîmî, Chóó Lémi
 ngê yi pini kóó k:oo u ngwo
 wa a kââ.

*Yesu ka kêlîmî pini dê u pi
 tpaépê yi kópu*

⁵ Dêêpî kópu cháâcháâ u
 maa p:uu Mósisi ngê ala
 kópu a d:êê ngê, apê, Pini
 n:ii ngê dêêpî kópu dyuu
 d:ud:umbiy:e adî cháâcháâ, yi
 pini ngê u ghê njini u ngwo
 wa a pyw:oo. ⁶⁻⁷ Ngmênê
 dp:oo u ntââ dé. Dêêpî kópu
 dyuu u cháâcháâ ngê nmo
 dípedípe nyédi, ngmênê Yesu
 ka anmî kêlîmî, ye Chóó Lémi
 ngê pi mb:aa ngê wa pyódu
 nmo. Yi kópu nmî nkîgh:ê
 a tóó, Yesu daa kuughê
 wunê tóó. Yesu u ghîpîghîpî
 têdê, mbóó p:uu pi d:uudpî
 nî, kpêênî pi myed:uuwodê
 pyidu. ⁸ Kêle, ngmênê nmî
 nkîgh:ê chono a tóó. Yesu
 u kópu dyuu nmî gha vy:o
 a kwo, nmî komo ngê nmo
 tpaépê ngê, pi knî ye yenmîmo,
 Yesu ka kêlîmî mbê dmyeno.
⁹ Nmyi gha vy:o ala kópu ka
 anmyi kêlîmî, Chóó Lémi ngê
 Yesu kpêênî mêtê pyidu ngê,
 myenté pi knî ye nmyi komo
 ngê amy:ee vyi ngmê, anye,
 Yesu nmî Lémi, ye Chóó Lémi
 ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.
¹⁰ Nmî gha vy:o Yesu ka anmî
 kêlîmî, ye Chóó Lémi ngê pi
 mb:aa ngê wa pyódu nmo. Pi
 knî ye nmî komo ngê amy:oo
 vyi, yenmê, Yesu nmî Lémi,
 ye nmî Mbwámê ngê wa ngee
 nmo, kóó k:oo wa kaa nmo.
¹¹ Puku yedê alanté a tóó,

* 9:33: Is 28:16; 1 Pita 2:6; Lóma 10:11

Pini n:ii u kwo adî kêlîmî, yi pini daawa a ghay. ¹² Nmo yintómu dp:oo u mo u mo dé, k:omo tpile Nju tpémi ó kn:aa yéli, ngmênê Chóó Lémi nmî Lémi ndîi mu ngmidi. Yélini u kwo wa ngêpê mbê dmi, yi yéli ye u módó yeedeyeede ye wa a y:oo. * ¹³ Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii ngê nmî Lémi ka wa vyi, Ngee nédi, yi pini wa ngee, kóó k:oo wa kââ. *

¹⁴ A tîdê mbwó yoo. Lukwe dîy:o Nju tpémi nmî Lémi Yesu ka daa ngêpê té? Yesu ka wo kêlîmî mbê dniye, u kwo pîdnye ngêpê. Yesu ka kêlîmî u kn:ââ ló y:i wunê kwo? Chóó Lémi ngê pi yilî ye a dy:ââ ngê, u kópu dyuu mb:aa ye yidnyen:aa tpaê. ¹⁵ Lukwe dîy:o Nju tpémi daa kêlîmî mbê dniye? Lukwe, yi kópu daa ny:ee ngópu? Lukwe, nmî Lémi ngê pi ye daa dy:ââ ngê? Kêle, nmî Lémi ngê pi yilî ndêndê ngê ye dy:ââ ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kópu y:ey:ee pyu yoo pi knî ye dy:ââ too, yi wéni mb:aamb:aa. * ¹⁶ Ngmênê Nju tpémi yilî y:oo yi kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu. Yisaya ngê yinté kópu myedê d:êê ngê, apê, A Lémi, nmî kópu ka pi daangmê kêlîmî mbê wo. * ¹⁷ Ala kêlîmî u kn:ââ, pi ngê Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu ye mwiyé wa vyi, wa ny:ee ngmê, u ngwo wa

kêlîmî mbê dmi.

¹⁸ A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Nju tpémi y:oo yi kópu dyuu daa ny:ee ngópu? Kêle, kí ny:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó,

Yi kópu dyuu dyámê ghi yintómu yi mbêmê loo,

pi yintómu knî y:oo ny:ee ngópu. *

¹⁹ A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Yisiléli tpémi yi lama dêpwo ya? Kêle, Mósisi ngê yi lama ka a kwólu, Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Kn:aa yéli ye kópu mb:aa ngmanî d:uu,

n:ee u ngwo ye anmyi kaa ngmê,

ye amy:ee nod:e dmi. *

²⁰ Yisaya ngê Chóó Lémi u kópu ndîi alanté a d:êê ngê, apê,

Yélini y:oo dêdnyimo nmy:uu nê,

yi yéli y:oo kêda pyw:ee nê.

Apê, Yélini y:oo dêdnyimo poopoo nê,

yi yéli ye a chóochóó mîndê kêma ngê. *

²¹ Chóó Lémi u komo alanté mye kââ,

Wo nîmo chedêchedê dé, Yisiléli tpémi ye yenîmo,

A ka nga a diyé dmyeno, nmyi yi dmi a nga a kwo,

ngmênê wépi a ka dnyimo pwapî,

a dnye dêdnyimo nyê. *

* **10:12:** Dpodo 15:9; Kílosa 3:11; Nkal 3:28 * **10:13:** Joel 2:32 * **10:15:** Is 52:7 * **10:16:** Is 53:1 * **10:18:** Psalm 19:4 * **10:19:** Deut 32:21 * **10:20:** Is 65:1 * **10:21:** Is 65:2

11

Chóó Lémi ngê Nju tpémini a ngmidi too

¹ K:omo tpile Yisîléli tpémi y:oo Chóó Lémi u wépi pwaa ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e daa mb:ii too. Nê Yisîléli pi ngmê, a kn:ââ Mbenjîmîn, pini n:ii Epîlaham u maka. Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, daa mb:ii noo. * ² Yisîléli tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, yi yéli daa mb:ii ngê. Ala kópu nmyi lama a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yisîléli tpémi Ilacha p:uu dnya a d:uu, Ilacha ngê yi mt:ene dmi Chóó Lémi ka a dóó too, kwo, A Lémi. ³ Kwo, Yisîléli tpémi y:oo ngomo kapî pyu yoo ka vyee t:oo, ngmêê yiyé têdê wunê pw:oopw:oo t:oo. Kwo, Nê mu ngmidi ngomo kapî pyu ngê anî tóó, a vyee u yi y:e myeka kwo. * ⁴ Chóó Lémi ngê kwo, Daa mo. Kwo, Yisîléli pi pyud:o yono yono y:a (7,000) a ka wunê ngêpê, yélini k:omo yâpwo Mbaal ka daa ngêpê té. * ⁵ Ilacha u dye ghi ngê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi yi vy:o pi knî ngma a ngmidi ngê. ⁶ Chóó u módó yeedeyeede mbêmê a ngmidi too, daa yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê a ngmidi too. Kópu mb:aa n:ii d:uu tumo yi l:êê dîy:o wodê ngmidi too, ye doo u módó yeedeyeede mbêmê pêdê ngmidi too.

⁷ Yisîléli tpémi y:oo kópuni dnye nmy:uu, yi kópu dêpê pyw:ee ngópu. Yi vy:o yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi yéli y:oo yi kópu y:oo a pyw:ee ngópu. Woni knî Chóó Lémi ngê nkê kpeme yé too. ⁸ Yinté kópu puku yedê mye tóó, apê, Chóó Lémi ngê dpîîdpîî kalê too, yi ngwolo dmi my:oo yó, yi ngópu nkoko too. Apê, Wunê yinté doo a ya, awêde yinté myeka tóó. *

⁹ King Dépidi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Yi nté ndapî ndîi yi l:êê dîy:o ala kópu paa vyi y:e, Chóó Lémi nmo wunê vyuwo.

Apê, Pêdê ghay dniye, dono pêdê pyw:ee y:e.

Apê, Yi nté ndapî ndîi y:oo pêdê lvêêdí téne. *

¹⁰ Apê, Ngwolo kopwe ngê paa pyaa dniye, yéli daapaa m:uu y:e.

Apê, Dono kópuni dpo pyw:ee t:oo, yi dono ngê pêdê kwolo téne, yi kópu chedê ngê daapaa pyaa we.

¹¹ Nju tpémi dini ghi n:ii ngê chêêpî kpiyé p:uu a lvêêdí dniye, a ghay dniye, lukwe, wa a pii dmi, ó daawa a pii dmi? A tidê mbwó yoo, mu dini ghi ngê amênê pii dmi. Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, yi kópu u l:êê dîy:o kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, Nju tpémi y:oo n:ee u ngwo ye paa kaa y:e.

* ¹² Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, kn:aa yéli yilî y:oo kópu

* 11:1: Pilipay 3:5 * 11:3: 1 Kings 19:10,14 * 11:4: 1 Kings 19:18 * 11:8: Deut 29:4 * 11:9: Psalm 69:22-23 * 11:11: Dpodo 13:46

mb:aa u ngwo ngma a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye. K:omo tpile Nju tpémi y:oo yi kópu dono d:uu ngópu, ngmênê kn:aa yéli y:oo kópu mb:aa u ngwo a pyw:ee ngópu. Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi Chóó Lémi ka wamêdê tpélimbiy:e dmi, Yesu u yoo vy:o wa ghê dmi, d:ud:umbiy:e kópu mb:aa u ngwo wanmo pyw:oo.

Yi ngmê olipi, u mgongo danêmbum

¹³⁻¹⁴ Yélini daa Nju tpémi, ala kópu ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi ngê pyódu noo, daa Nju tpémi ye a dy:ââ noo, ngmênê nmye a dy:ââ noo. Yi kópu Nju tpémi ye dye ghi yintómu n:aa tpaépê ngê, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, N:ee nmye paa kaa y:e, Yesu u yoo vy:o myepaa ghê dniye. ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:ii too, u ngwo u kwo a kââdí nmyoo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kwo amêdê kââdí té, n:aangê p:eeni kópu kpêênî amêdê pyidu té.

¹⁶ Chóó Lémi ngê nmyi kn:ââ mwiyé dêpêngmê ng-midi ngê, ngmênê Epílaham yedê ngmidi ngê, Yesu u l:êê díy:o u yoo vy:o ala ngwo dé kaa nmyo. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê yini n:ii woo dpî kââ, dini ghi n:ii ngê dpî k:aa, yed:oo yi pini chóo u yi. ¹⁷ Chóó Lémi ngê olipi woo n:ii kââ, yi olipi woo, Epílaham. Yi yini ala ngwo dé k:aa, ndîi ngê dé pyódu, u

nt:u kópu Nju tpémi. Ngmênê yi yini kóó woni knî y:oo Chóó Lémi Tp:oo mb:ii ngópu, Chóó Lémi ngê yi yini kóó u nkwo a pwaa too, dny:ii dy:ee too, yi kuu kóó knî y:i m:uu kââ, yi yini nkwo mé kaa too, ndîi ngê mé pyaa dniye. Nmyo yi kuu kóó dé, Nju tpémi yi wulu ngê yinê a kaakaa nmyo. ¹⁸ Yini kóó n:ii a pwaa too, yi p:uu kópu dono nangmê vyi, nmyi chóo chaa ngê kêê nangê t:oo. Km:êê ka wulu daanmyi y:ee ngmê, ngmênê km:êê ngê yinê a ngêêpî nmyo.

¹⁹ Ndoo apê ala kópu wanmyi vyi ngmê, Chóó Lémi ngê nmî yi dmi vyílo ye kwo, yi yini kóó a pwaa too, nmî p:aa dmi yi yó. ²⁰ Nmyenê, Ndê kópu, a pwaa too, mu kópu u díy:o Yesu u kópu ka dêdnye kêlimî. Yi yini nkwo nmye wee, mu kópu u díy:o Yesu ka mb:aamb:aa ngê nmye kêlimî té. Yi kópu p:uu chaa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê dmyinê nkîngê.

²¹ K:omo tpile Nju tpémi yi yini kóó njini dé, ngmênê Chóó Lémi ye daa kede wo, yi yini kóó a pwaa too, dny:ii dy:ee too. Ndêndê ngê nmye myedaawa kede. ²² Yi kópu mbêmê ala kópu dp:o w:ee, k:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Pi yilî ní ngee, ngmênê daa kedekede pyu. Yélini y:oo Tp:oo mb:ii ngópu, yi yéli u nkwo mb:ii too, ye daa kede wo. Chóó Lémi u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya, ye nmye ada a vyyuwo, wamye

ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi anmyinê kuwo ngmê, dono u maa p:uu anmyi ghê dmi, ye Chóó Lémi ngê amye kpîpî nmyo. ²³ Nju tpémi Chóó Lémi ka wa kélímî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê yi yini nkwo do amê kaa té. Chóó Lémi u ntââ, kwéli dnya a kwo yi amê kaa té. ²⁴ Nmyo yi kuu kóó dé, nmyi kââdikââdi Chóó Lémi u yi nkwo do dpodo ndîi. Nju tpémi yi chóó p:ee yi yini kóó dé, yi yini nkwo do yi kââdikââdi daa dpodo ndîi.

Piyintómu knîye Chóó Lémi u módó yeedeyeede

²⁵ A tîdê mbwó yoo, nmyi chóó chaa ngê kêê nangên:aa t:oo. Ala kópu nangê vyi, Nju tpémi yi mbodo podo dé, nmî nuw:o dmi p:ee ndîi. Yi kópu u l:êê dîy:o ala tumo kópu u ngwo nmye nîné tpapê. Kn:aa yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê dini ghi n:ii ngê u kwo wa a kââdi té, Nju tpémi yi ngópungópu machedê ngê u ngwo wa pyódu. ²⁶ Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa pyódu, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi yintómu wa ngee té. Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Yisîléli tpémi yi vy:o yi Mbwámê dini ghi n:ii ngê wa t:aa,

Njakóp u yoo yi dono yilî yintómu yinê wa chedê. *

²⁷ Chóó Lémi ngê ala kópu mye vvyu, apê,

Dini ghi n:ii ngê yi dono anî chedê té,

a ka u ngwo anê kââdi té. *

²⁸ Nju tpémi y:oo Yesu p:uu kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu, yinê ye daa ndê kópu, Chóó Lémi p:uu u ngwo a d:uu té. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u yoo vy:o yi d:aa dmi nmyinê kââdi ngópu. Ngmênê Chóó Lémi nódo yi nuu ghi dmi a tóó, u ngmîdi ngmê u yoo ngê mye pyede, mu kópu u dîy:o Epîlaham ka kwo, Nyoo knî ye wana a vvyuwo.

²⁹ Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yélini a ngmîdi ngê, yi yéli yi p:uu u nuw:o daawa a y:oo. ³⁰ K:omo tpile wunê Chóó Lémi ka dênmyee a ng:aa, ngmênê ala ngwo nmyi dono yilî u kuwó dê kéé té, mu kópu u dîy:o Nju tpémi u kwo daa ng:aa té, Chóó Lémi ngê yi d:aa k:oo kaa nmyoo. ³¹ Nju tpémi yélini Chóó Lémi ka daa ng:aa té, dîyo u kwo amê diyé dmi. Nmyi dono ntee u kuwó kéé too, yi dono yinté u kuwó amye kéé té. ³² Chóó Lémi ngê nmo yintómu ngwene pwââ ngê pyódu nmoo, u dnye u ngwo dênmee nyêm, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A módó yeedeyeede mbêmê yi dono a kuwó ní kéé té. Doo u ntââ kn:aa kópu mbêmê Chóó Lémi ka daanmo kââdi dmi, ngmênê chóó u módó yeedeyeede mu ngmîdi mbêmê u kwo anmo kââdi dmi.

³³ Chóó Lémi u módó yeedeyeede angéntoo. Chedê ngê daawa pyódu. U nuw:o angéntoo, tpile yintómu u

lama a tóó. Kópuni a d:uud:uu too, yi kópu nanê wa a w:ee té, yi kakêmê nanê amye chámê té? ³⁴ Puku yedê alanté a tóó,

N:uu ngmê u lama a tóó, Nmî Lémi u nuw:o alanté?

N:uu ngmê u ntââ u nuw:o yinê wa nêpwi? *

³⁵ N:uu ngê nmî Lémi ka wa vii,

A chóó a tpile nga nîne kuwo,

dîyo moo wumo ngi. *

³⁶ Mu kópu u dîy:o tpile yilî yintómu Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê dîy:o a pyede. U pi ndî ngê pyépi koo, u chaa kîgha munangê yé. Ye ndê kópu. *

12

Yesu u yoo y:oo kópuni dny:oo d:uud:uu

¹ A tidê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ndêndê ngê a tóó, u kwo nmî ch:anê dniye, nmî dono yintómu u kuwó u ngwo kéé too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmyi chóóchóó y:ee tóó, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, p:uu dpodombiy:e myedmyinê dpodo. U nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé. Chóó Lémi u chââchââ ndêndê ngê yinté a tóó. * ² Dyámê mbêmê tpémi yi p:uu nama a mtyîmwe ngêêpî, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi a ngmêê ngê, nmyi nuw:o

dmi d:ud:umbiy:e myedê ngmêê ngê. Chóó Lémi u nuu u kópu dé yi d:uud:uu ngê u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Ala kópu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dé, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u kópu dé. *

³ Chóó Lémi ngê u dyépi ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o ala kópu dyuu u ngwo nmye nîne tpapê. Ala kópu a ny:ee yó. Nonî nmyi pi kmîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê nmyi chóó ntênê nmyi p:uu dmyinê nuw:o. Dpodoni knî yi p:uu Chóó Lémi ngê dpodo kalê nmyoo, yi dpodo knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi p:uu dmyinê nuw:o. * ⁴ Kêê

mdoo dpodo, yi mdoo paa, ngwolo mdoo yedavyuwo. Nmî p:uughê ghi yilî a tóó, yi dpodo dpodo a tóó. * ⁵ Nmo yinté dé, Yesu Kédisu u nt:u ghi dé. K:omo tpile nmo yilî, ngmênê ngmidi ngê pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. ⁶ Chóó Lémi ngê dpodoni u ntââ ngê pyódu nmoo, yi dpodo d:uud:uu téme. Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ngê pyódu nyoo, ye kópuni nga a kpo, pi knî ye chin:aa tpapê. * ⁷ Pi knî yi ngêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye chin:aa pi ngêêpî. Ndiye pyu ngê pyódu nyoo, ye Yesu u yoo yi lama chin:aa kîgha. ⁸ Chóó Lémi ngê dêêpî pyu ngê pyódu nyoo,

* 11:34: Is 40:13 * 11:35: Njópi 41:11 * 11:36: 1 Kódin 8:6 * 12:1: Lóma

6:13 * 12:2: Epeso 4:22-24; 5:17 * 12:3: Epeso 4:7 * 12:4: 1 Kódin 12:12

* 12:6: 1 Kódin 12:4-11; 1 Pita 4:10-11

ye pi knî ye yimi chi dêêpî. N:ii ngê pinté knî ye ndapî a yémî ngê, mtíkó ngê kîngî y:oo. Yesu u yoo yi kada pini ngê nye tóó, dpodombiy:e chi dpodo. N:ii ngê ngópuch:anê a ngêêpî too, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya, u ngwo choo ngêêpî dé.

9 Pi knî yi nuu ghi dmi nmyi nódo ndêndê ngê choo ya. Dono dmyinê kéké, mb:aamb:aa dmyina a ng:êênî. * 10 Nmyo Yesu u tîdê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê dmyinê numo chââchââ. 11 Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo, u dpodo nmyi nuu u dpodo ngê choo ya, p:uu mgeemgee ngê kêê nangê t:oo. * 12 Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu nmyi mbwámê ngê pyodo, ghê kamî nmye amyedê kê. Ló kópu dono nmye angmê pyódu, dmyina a vyîmî. Dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. * 13 Yesu u yoo vy:o n:ii u ngópu nté ndapî daachoo ya, dmyinê yeedeyeede. Pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo.

14 Yélini y:oo Yesu u l:êê dîy:o adnyi kpadakpada nmyo, yi yéli yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka mêdmyinê ngêpê. Nyââ, yi l:êê dîy:o dmyinê ngêpê, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a pw:oo téne.

* 15 Yélini yi nuw:o dmi mb:aamb:aa, yi k:ii myedmyinê mb:aamb:aa. Yélini a mbê té, yi k:ii myedmyinê mbê. 16 Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Chaa ngê kêê nangê t:oo, k:ââ néne ngê kêê nangê t:oo, lémilémi ngê kêê myenangê t:oo. Nonî nangê vyi, Nê pi ngmê. Myenangê vyi, Kópu yilí yintómu a lama a tóó. *

17 Pi ngê ló dono kópu nga ngmêdê d:uu knomomê, ntââ u ngwo kîdangê vy:u. Kópuni pi knî ye mb:aamb:aa, yi kópu yidmyinê d:uud:uu dé. * 18 Pi yilí yi k:ii mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Yi kópu p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. 19 A tîdê mbwó yoo. Ntââ nangê vy:u, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê pêdê vy:êê ngê. Puku yedê nmî Lémi u kópu alanté a tóó, Ntââ a chóó ana a vyîmî. * 20 Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu dmyinê d:uud:uu. Ala yi kópu. N:ii m:uu choo d:uu, nté mbwaa u kwo dpî y:ee dé, yed:oo mywene u ngwo wa ghê. 21 Dono nmyi pwo kîngî lê, ngmênê kópu mb:aa yilí dmyinê d:uud:uu, dono chedê ngê u ngwo dpî pyódu yó.

13

Kada pini yoo yi chââchââ

1 Dyámê pee u kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyémî dé, p:aa u kada pini

* 12:9: 1 Pita 1:22 * 12:11: Kílosa 3:23; Tpyuu 3:15 * 12:12: 1 Tes 5:16-18
 * 12:14: Mát 5:44; Luukí 23:34 * 12:16: Pilipay 2:2-3 * 12:17: 1 Tes 5:15
 * 12:19: Deut 32:35; 2 Tes 1:6-7

yoo yi dnye dmi myedmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o daa yi chóo kada pini ngê pyaa dniye, Chóo Lémi ngê kada pini ngê yinê pyódu too. * ² Pini n:ii kada pini knî yi p:uu adî d:uu, Chóo Lémi p:uu amyaa d:uu. Yi pini ngê u kpadakpada chóo wa a pyw:oo. ³ N:ii knî y:oo dono adnyi d:uud:uu, kada pini knî ye adnyi nkîngê. N:ii knî y:oo mb:aamb:aa adnyi d:uud:uu, daadnyi nkîngê. Kada pini ka nkîngê u yi nga daachoo kwo knomomê, ye kópu mb:aa yichi d:uud:uu dé, u ngwo wa chaa kalê ngi. *

⁴ Kada pini Chóo Lémi p:uu a dpodo, nmyi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o. Dono kópu ngmanyi d:uu knomomê, ye u kwo chi nkîngê, mu kópu u dîy:o yi wêdêwêdê daa módó p:uu a t:a. Yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóo Lémi u pi mbêmê kada pini ngê u ngwo a kpadakpada too. ⁵ Nmyi kada pini knî ye dmyinê ng:aa, daa nmyi kpadakpada u mo u l:êê dîy:o, ngmênê mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama a tóó, Chóo Lémi ngê kada yinê kaa too.

⁶ Tákisi anmyi pywupwi, mu kópu u dîy:o nmyi kada pini yoo Chóo Lémi p:uu a dpodo té. ⁷ Kada pini ngê ló tákisi u pi nmye ngmêchoo tpapê, dmyinê pywupwi. Nmyi kada pini yoo yintómu mb:aamb:aa ngê dmyinê

cháâcháâ dé. *

Mgîdí kuwokuwo, w:êênî yââyââ

⁸ Nmyi tp:uu dmi dmyina a kêlikêlí, ngmênê tp:uu mu ngmídi nangê kêlí. Ala yi tp:uu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngê. * ⁹ Ló dêêpî kópu dé, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi u tpile u yi nga kîngmê kwo, yi kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. * ¹⁰ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê kópu dono yi p:uu daawa d:uu. Dêêpî kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya. *

¹¹⁻¹² A tidê mbwó yoo. Mgîdí u kópu kée tóó, wo u kópu a ngî tóó, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma a wâwââ. A pii dmyeno, namê dpî, Chóo Lémi p:uu dpodo kmêle. Chóo Lémi u dpodo ala ngwo dóo koo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmî kêlímî mbê dniye, nmî ngêêpî u wo kyedekyede mo kuughê doo a ya. Ala ngwo yi wéni nmî kêténi kîyedê d:êmê. * ¹³ Wo u kópu d:uud:uu téme, mgîdí u kópu a kuwo téme. Namê ñuknweñuknwe. N:uungmê ghéti, mbwaa ndanî têdê.

* **13:1:** Taitas 3:1 * **13:3:** 1 Pita 2:13-14 * **13:7:** Mát 22:21 * **13:8:** Mát 22:39-40 * **13:9:** Ex 20:13-17 * **13:10:** 1 Kódin 13:4-7 * **13:11-12:** Epeso 6:11

Pyââ ti mââ ti ngê kêê nangê t:oo. L:êê ngê kêê nangê t:oo, n:ee kapî ngê kêê myenangê t:oo. * ¹⁴ A tîdê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee knî y:oo yi kópu dé yi yi dmi a kwo. Nmyi nuw:o mbwee knî yi pono namê vyápê, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ntee pini ngê pyaa dmyeno. *

14

Daa numo p:uu danê u danêmbum

¹⁻² A tîdê mbwó yoo, nmyo yintómu Yesu u yoo vy:o yéli, ngmênê ala kópu a lama kîyedê tóó, nmyi vy:o pi dyêêdí miyó a tóó, dyêêdí ngmê n:ii dé Nju tpémi, dyêêdí woni n:ii dé daa Nju tpémi. N:ii dé Nju tpémi, nté pywupwi tédê tpile tp:oo mbyuu d:uudpî pwila ngmê, myedaawa ma ngmê, mu kópu u dîy:o dpo, N:ii ngê kî tpile tp:oo dé vy:a, chóó u k:omo yâpwo ka yi tpile tp:oo u ghê dê y:oo. Dpo, Kî tpile tp:oo mbyuu wanmî ma knomomê, ye Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê wanmî pyaa dmi. A tîdê mbwó yoo, yi yéli y:oo dêêpî kópu dyuu mwo a cháâcháâ ngmê, ala kópu ye d:ud:umbiy:e doongê wa wo, Yesu ka kélîmî mbêmê Chóó Lémi ngê yinêwa a kââdí nmo. Yélini Yesu ka dpodombiy:e a kélîmî té, yi yéli y:oo tpile tp:oo mbyuu a pywupwi tumo, mye pîpî tumo, mu kópu u dîy:o dpo, K:omo tpile kî tpile tp:oo u

ghê k:omo yâpwo ka dê y:ee ngmê, ngmênê k:omo yâpwo k:omodanê u tpile, daa yâpwo ndêndê. A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi nuw:o dmi u mo u mo dé, ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e daa kélîmî, u l:êê dîy:o tpile tp:oo mbyuu daa pîpî too, yi pini nangê mb:ii, u nuw:o nangê ngmêê. * ³ Yélini y:oo tpile tp:oo mbyuu a pîpî tumo, yélini y:oo daa pîpî tumo, numo p:uu danê ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o nmyo yintómu Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. ⁴ Kn:aa pini u dpodo pyu p:uu danê ngê kêê pi d:uuwodê t:oo. Yi pini chóó u kada pini a tóó, yinê dpî vii, dpo, Kî pini ngê mb:aamb:aa ngê a dpodo, ó dono ngê a dpodo. Nmî Lémi u dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê adnyi dpodo, mu kópu u dîy:o yi dpodo tédê yinê wa ngee té. *

⁵ A tîdê mbwó yoo, ala myomoni kópu, kópuni p:uu nmyi nuw:o u mo u mo dé, nmyi ya nmye yinê kîngî dyênê. Nmyi vy:o ngmê knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo knî ngmê ndîi dé, wo knî m:uu tédê dé. Woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo yintómu mye ntee dé. Yi kópu p:uu nmyi chóó nmyi nuw:o u pono dmyinê vyápê. ⁶ Pini n:ii ka wo knî ngmê dpudu u wo dé, yi wéni knî y:oo Chóó Lémi

* **13:13:** Epeso 5:18 * **13:14:** Nkal 5:16 * **14:1-2:** Lóma 15:7 * **14:4:** Mát

mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngópu. N:ii knî y:oo nté dyêêdî yintómu a pîpî tumo, yi ntini yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi a kwunokwuno ngópu, yed:oo mye u cháâcháâ. N:ii knî y:oo nté woni dpî kpîpî t:oo, Chóó Lémi u l:êê dîy:o dpî kpîdî t:oo, mye kwunokwuno ngópu. ⁷⁻⁸ Daa nmî chóó nmo pyede, ngmênê nmî Lémi u nuw:o pono nmo vyápê té. Daa nmî chóó nmo pwopwo té, ngmênê nmî Lémi u kópu mbêmê nmo pwopwo té. K:omo tpile anmî ya ó anmî pw:oo dmi, ngmênê nmî Lémi p:uu nmo pyede. * ⁹ Yesu Kédisu pwene, mêtê pii wo, mu kópu u dîy:o yélini yi ghê dmi a t:a, yi kada pini ngê choo ya, yélini pw:oo dniye, yi kada pini ngê myechoo ya. ¹⁰ Lukwe dîy:o yi kópu knî yi l:êê dîy:o numo p:uu nmye danê nyédi? Nmo yintómu Chóó Lémi ngîma wanm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo. * ¹¹ Nmî Lémi puku yedê alanté kpaawo, apê,

Ndêndê ngê n:aa tóó, pi yilî yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame a ka wa ghê dmi,

Ala kópu wa vyi ngmê,

Nmî yâpwo njini kí ndêndê ngê vyílo.

¹² A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ka nmî chóó nmî kakêmê dmi anm:uu chámê té.*

Daa pi lvêêdîlvêêdî u danêmbum

¹³ Numo p:uu danê mwo yé koo. Nmyi tîdê mbwó knî yi kada lvêê kpî té nangmê yé.

¹⁴ Nmî Lémi Yesu u kópu ngê nê w:ee ngê, nê, Nté yintómu mb:aamb:aa dé. Pini n:ii ka nté knî ngmê kwódu yé u nté dé, yi pini ngê yi ntini knî d:uudpî ma té, mu kópu u dîy:o u kwo ndêndê ngê tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi. Yi ntini u ngópu ngmanyi ma knomomê, yi pini ngê wamye ma knomomê, nonî awo, Ngmêdî kn:aadi, ala ntini mêtê ma, Chóó Lémi ngê wa kpîpî nê. * ¹⁵ Mwó yi ntini p:uu anyinê lvêêdî, ye u nuu ghi nódo daadî ya. Pini n:ii u l:êê dîy:o Yesu Kédisu pwene, ntini n:ii nye pîpî, yi ntini ngê yi pini kîdangê lvêêdî. * ¹⁶ K:omo tpile nté yintómu nmye mb:aamb:aa dé, ngmênê yi ntini kn:ââ ngê kîdangê pyaa dmi, pi yoo nmyi p:uu u nkwo adnyen:aa danê. ¹⁷ Chóó Lémi u yoo vy:o, kmaapî daa ndîi kópu, mbwaa ndanî myedaa ndîi kópu. Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a d:uud:uu té, yi kópu yi ndîi kópu dé. Nmî dyââpe a pwapî too, Chóó Lémi u k:ii nmî ya mb:aamb:aa ngê a pyépi, w:aa mbêmê nmîné pyw:êmî ngê. ¹⁸ Yesu Kédisu u yoo vy:o pini n:ii ngê u mbwó daawa a lvêêdî, yi pini Chóó Lémi ka mb:aa, pi knî ye mye pi mb:aa.

¹⁹ Noko mb:aamb:aa ngê

* **14:7-8:** 1 Tes 5:10; Pilipay 1:21 * **14:10:** Dpodo 17:31; 2 Kódin 5:10 * **14:12:** 1 Pita 4:5 * **14:14:** Dpodo 10:15 * **14:15:** 1 Kódin 8:11-12 * **14:19:** Lóma 12:18

dmyinê a ya, dmyinê numo wêdêwêdê kîgha. * ²⁰ Kópuni Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a d:uud:uu, nté ngê yi kópu nmye kîngî dyênê. Kwódu yé u nté daa tóó, u ntââ wanmyi ma t:oo, ngmênê ntini n:ii ngê pi wa a lvêêdí, yi ntini kîdmyengmê ma ngmê. ²¹ Kópuni ngê n̄wó wa a lvêêdí, k:omo tpile tpile tp:oo mbyuu pîpî ó mbwaa ndanî ó ló kópu ngmê, ngmênê yi kópu kîdmyengmê d:uu ngmê. * ²² Yi kópu knî yi p:uu ntee nye nuw:o, ye Chóó Lémi k:ii dpî mbywuu d:êê ngê choo kwo. Pini n:ii u nuw:o ngmidi, u gha mb:aamb:aa. ²³ Pini n:ii nté ngmê p:uu u nuw:o miyó ngê dpî pyódu, yi ntini dpî ma knomomê, ye dono dpî d:uu, mu kópu u dîy:o kópuni dpî d:uu, daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu. Kópuni daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu, yi kópu dono.

15

Yoo yi wêdêwêdê kîgha u danêmbum

¹ Yélini yi k:ii Yesu ka ndêndê ngê nmo kêlîmî té, nmî pyipe yoo, n:ii dé u kwo dnyinté a kêlîmî té, yi yéli yi kwódu yiyé u kópu dé pêdê vyîmî téme. Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê. ² Nmî tîdê mbwó yoo yi mb:aamb:aa p:uu paa nuw:o kmêle, Yesu ka mb:aamb:aa ngê pîdnye

kêlîmî. * ³ Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu chóó u nuw:o u pono dêpwo vyápê. Dépidi ngê Yesu komo alanté a kââ, Chóó Lémi ka kwo, Peede kópu yilî n:ii nga vyi ngópu, a pwo ghay dniye. * ⁴ Kópu yilî n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, nmî wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o a d:êê tumo. Ala dye ghi dono u vyîmî têtê, yi kópu knî y:oo a ngêêpî nmo. Yi kópu knî yi mbêmê nmî lama ka tóó, Yesu ngê ndêndê ngê wa ngee nmo. * ⁵ K:omo tpile ló kópu angmanmya a vyîmî, Chóó Lémi ngê yi kópu u vyîmî têtê wa ngee nmyo, nmyi nuw:o dmi amyedê l:âmo té. Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê u ngwo paa pyaa we, Yesu Kédisu u nuw:o p:uu dmyinê mbêpê. ⁶ Nmî yâpwo njini Chóó Lémi, nuw:o ngmidi ngê dmyinê chaa kîgha, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî.

Yoo yilî yi kââdikââdí

⁷ Yesu ngê u kede paa ntee t:ee nmyoo, numo u kede paa yinté dmyinê ya. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi u ngwo dny:oo chaa kîgha. ⁸ Yesu Kédisu Nju tpêmi yi ngêêpî pyu ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi kn:ââ knî ye kópuni a vyi too, yi kópu u ngwo ntiye too, mu kópu u dîy:o Nju tpêmi y:oo pêdê w:ee

* **14:21:** 1 Kódin 8:13 * **15:2:** Lóma 14:19; 1 Kódin 10:24 * **15:3:** Psalm 69:9

* **15:4:** 1 Kódin 10:11; 2 Tim 3:16-17 * **15:8:** Dpodo 3:25-26; Psalm 18:49

y:e, awo, Chóó Lémi ngê u kópu yilí ndêndê ngê dê ntiye té. * ⁹ Yesu Kédisu kn:aa yéli yi l:êê díy:o myeda loo, apê, módó yeedeyeede u l:êê díy:o Chóó Lémi paa chaa kalê y:e. Dépidi ngê yinté kópu puku yedê alanté a d:êê ngê, Chóó Lémi ka kwo,

A Lémi, n:aa chaa kîgha ngi, l:êê díy:o anî wéti.

Yélini daa Nju tpémi,

yi yéli y:oo a kópu dyuu wamye ny:ee ngmê.

¹⁰ Puku yedê alanté mye tóó,

Kn:aa yéli. Chóó Lémi u yoo yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya. *

¹¹ Alanté mye tóó,

Kn:aa yéli, yélini daa Nju tpémi. Chóó Lémi dpodom-biy:e dmyinê chaa kîgha. *

¹² Yisaya ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Dépidi u tii ínedê pi ngmêwa t:aa,

Chóó Lémi ngê u pi ndîi ngê yinê wa pyódu,

Kn:aa yéli amyedê y:enê dé,

Yi nuw:o dmi p:uu adnyi kwo. *

¹³ Chóó Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u díy:o Yesu ka nmye kêlímí té. W:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya. Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê adí ngêêpí nmyo, ala kópu nmyi lama ndêndê ngê wa yââ, Chóó Lémi ngê daawa

kéé nmo, u kwo wa a kââdí nmo. *

Ala pweepwee pee u nt:u kópu

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, a lama ka tóó, nmyo mb:aamb:aa dé, nmyo lama yéli, u ntââ wanmyi numo ndiye kîgha.

¹⁵ K:omo tpile nmyo u ntââ dé, ngmênê daa tumu noo ya, ala pweepwee pee yedê yi kópu dyuu nmye mêt:a vyílí té, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê a ngmídi noo, dpodoni u pi ndîi a ka ngma a kpo, kn:aa yéli yi l:êê díy:o u dyépi ngê a pyódu noo. * ¹⁶ Kpêê yiyé pyu knî y:oo Chóó Lémi ka tpile tp:oo ntee a yémí tumo, yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi ka yinté myinê yémí té. U Ghê Dmi ngê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê u ngwo dé pyódu té. ¹⁷ Chóó Lémi u dpodo

n:ii Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê n:aa dódó ngê, yi dpodo u pi ndîi ngê n:aa pyépi. ¹⁸ A chóó a pi daanî knî, ngmênê kópuni Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too, yi kópu knî yi mo yi p:uu nîné danê. Kópuni nî vyi too, kópuni nî d:uu too, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kââ, yi kópu yilí Yesu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too. *

¹⁹ Nmî Mî u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilí my:aa d:uu ngê, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kaa too. Njedusalem né yaa wo, Ilidikêm Wee u kwo nîmo diyé wo, p:aani p:aani

* 15:10: Deut 32:43

* 15:11: Psalm 117:1

* 15:12: Is 11:10

* 15:13:

pi knî ye Yesu Kédisu u kópu mb:aa noo tpaê. ²⁰ Dye ghi yintómu u ya a nga dpímo kwo, Yesu Kédisu u pi kwéli doongê ny:ee ngópu, y:i nî lê, Yesu u kópu mb:aa ye ngmên:uu vyi, mu kópu u díy:o pi kuu u dpodo p:uu dpodo u ya a nga dêpwo kwo. * ²¹ Kópuni puku yedê a tóó, nê, Yi kópu nî ntiye. Ala yi kópu.

Yélini y:oo u pi doongê ny:ee ngópu,
Díyo wa ny:ee ngmê,
amyedê w:ee ngmê. *

Póól ngê Lóma paa u dy:oo u ngwo a chápwo

²²⁻²⁴ M:ââ yilí yi k:oo u ya a nga doo kwo, N:uu m:uu nmyo, ngmênê a dpodo al:ii ndîi ngê doo ya. Yi dpodo ala wee knî yi kwo atédî chedê, ala ngwo nîné pwiyé knî, nîmo mumu nmyo. U ya a nga a kwo, Spén nî lê, moma anê m:uu nmyo, nmyi p:uu mwiyé am:aa ya, u kuwó dini ghi ngê dpî ngee nódó, Spén u ngwo anî lê. * ²⁵⁻²⁶ Ala ngwo Njedusalem mwiyé mîdí lê, Chóó Lémi u yoo dîn:aa ngee té, mu kópu u díy:o Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo Kídiki Wee u kwo a kwo, yi yéli y:oo yi ndapî tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu tumo, a ka a kê tumo, Njedusalem anî núw:o té, Chóó Lémi u yoo vy:o pinténi wunê wee, yi ndapî ye anî núw:o té. * ²⁷ Yélini y:oo

yi ndapî a ka a kê tumo, yi chóó noko yepê, Pinténi Njedusalem wunê pyede, paa ngee téme, ndapî knî ye ngmêpaa dy:ââ koo. Yi kópu yi chóó vyi ngópu, ngmênê Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu ye mwiyé y:ee ngópu, wod:oo kn:aa yéli y:oo dyámê u tpile mb:aa knî ngmê Nju tpémi ye u nkwo dny:oo yémí dé. ²⁸⁻²⁹ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem anî lê, yi ndapî yintómu ye an:uu y:ee té, Lóma máádi an:uu kwolo. Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê an:uu wêdêwêdê kalê nmyo. U kuwó dini ghi ngê Spén an:uu lê. *

³⁰ A tíde mbwó yoo, ndîi kópu nmye ngmênîné dmyinê. Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê nmye nîné dmyinê, u ntââ a l:êê díy:o wanmya a ngêpê. Nmî Mî u Ghê Dmi ngê a nuu ghi nmyi nódó a yó, yi kópu u l:êê díy:o nmye myenîné dmyinê, u ntââ a ngêpê wanmyinê vyîko ngmê, a l:êê díy:o Chóó Lémi ka amy:ee dmy:ee ngmê. * ³¹ Ala kópu dpî dmy:ee yó, Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o daa ghê dniye, Njuda Wee u kwo, yi yéli y:oo kîngî vya nê. Ala kópu myoo dmy:ee yó, Tpileni Njedusalem anî núw:o, Yesu u yoo knî y:oo yi tpile kîngî mb:ii ngmê. ³² Chóó Lémi ngê nmî ngêpê pêdê ny:ee ngê, pêdê ngee nêne, ye y:i nmye u ngwo anê lê, w:aa u ngwo anê pyw:oo, nmyi vy:o ghê

* **15:20:** 2 Kódin 10:15-16 * **15:21:** Is 52:15 * **15:22-24:** Dpodo 19:21

* **15:25-26:** 2 Kódin 8:1-2; 9:2 * **15:28-29:** Lóma 1:11 * **15:30:** Kílosa 4:3; 2 Tes 3:1-2

u ngwo an:uu vy:u. ³³ Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê u ngwo dmyinê a ya. Ye ndî kópu.

16

Póól u nd:uu tpapê

¹ Pyópuni ngê ala pweep-wee pee nmye wunê ñeñe, u kakêmê nmye nîñê chámêchámê. U pi Pipi, Yesu u yoo n:ii Sénkîdiya a pyede té, yi ngêêpî módó ngmê.

² Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê choon:aa kwo, mu kópu u díy:o mye Yesu u yoo vy:o pyópu ngmê. Dpodoni p:uu adî dpodo, dpî ngee yó, mu kópu u díy:o, pi yilî doo ngêêpî, myedoo ngêêpî nê.

³ Akwila cha ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó. *

⁴ Yi pini cha yi k:ii Yesu Kédisu p:uu nipi nmee dpodo, y:oo dyé noo, a l:êê díy:o pí vya dumo. A gha vy:o mwânîñê kwunokwuno dê, Yesu u yoo vy:o yélini yi vy:o dpîmo dpodo, yi yélini y:oo myewunê kwunokwuno d:oo. ⁵ Yesu u yoo yélini yi pini cha yi ngomo k:oo wunê wó ngê, yi yélini ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó.

A pyipe mb:aa Epánitas ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pini n:ii Yesu ka mwiyé kélîmî mbê wo, Esiya Wee u kwo.

* ⁶ Méli ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pyópuni nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê doo dpodo. ⁷ Andîdonikas pini dê Njuniyas ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Nju pi n:ii dê

yi k:ii mbwa k:oo nmee kwo. Pi yilî yi lama a tóó, yi pini dê Yesu u dyépi dê. Yesu u yoo vy:o ghêlî dîpî ghê wo, u ngwo a ghê knopwo.

⁸ Nmî Lémi u yoo vy:o a pyipe mb:aa ngmê, Ambîliyatus, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó. ⁹ Pini n:ii k:ii nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Udîpanus, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó, a pyipe mb:aa, Stakis, a mb:aamb:aa u kwo myoo y:ee yó. ¹⁰ A mb:aamb:aa Apeles ka dpî y:ee yó, pini n:ii k:omo tpile Yesu u l:êê díy:o dnyimo kpadakpada, ngmênê Yesu myedaa mb:ii ngê. Adistopulas p:uu yélini ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó. ¹¹ Helodiyon ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pini n:ii Nju pi. Nasisas mupwoknî yi vy:o yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹² Nmî Lémi u dpodo módó dê, Tîdaipósa pyópu dê Tîdaipána, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, a tîdê mb:aa Pêsîs ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dpîmo dpodo.

¹³ Nmî Lémi u dpodo pyu mb:aa, Lupas, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó, u pye ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni ngê tp:oo ntee pini ngê pyódu noo. *

* ¹⁴ Ala yélini ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, Asinkîditus ngmê, Pîlikon myomo, Hêêmis pyolo, Patîdopes podo, Hêêmas limo,

nmî mbwó yoo yélini yi vy:o a kwo mye yi k:ii, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó. ¹⁵ Ala yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Pilolokas ngmê, Njuliya myomo, Nédiyás lémi pyolo podó, Olimbas limo, myenté Chóó Lémi u yoo yélini yi vy:o a kwo, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹⁶ Numo kóó dmyinê mgîmîmgîmî dé. Yesu u yoo ala wee u kwo yélini a kwo, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

¹⁷ A tídê mbwó yoo, ala kópu a ny:ee yó. Pi ngê chóó u nuw:o ghi mbêmê kîngî chámê nmyo, nmyi kêlîmî myekîngî dyênê. Pini n:ii ngê yinté kópu nmye choo d:uud:uu, yi pini dmyina a kuwokuwo. Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmyi ndê ngópu. Pini n:ii ngê u yi adí kwo, Yi kópu nî ngmêê té, yi pini mêdmyina a kuwokuwo. * ¹⁸ Pini n:ii ngê yinté kópu a d:uud:uu too, daa nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu a dpodo yédi, chóó p:uu a dpodo yédi. Yi pini ngê kópu mb:aa yilí dpí vyi, yoo k:omo ngê a chaa kîgha ngê, yélini daa nuw:o pyu yoo, dpí dóó té. * ¹⁹ Pi yintómu yi lama a tóó, Yesu p:uu kópu mb:aa dpodombiy:e nmyi mgîmî ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê

pyódu. U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa d:uud:uu nmyi lama mb:aamb:aa ngê choo ya, ngmênê dono d:uud:uu nmyi lama kîngî ya. * ²⁰ K:omo tpile Setan ngê pi dódó pyu yoo nmyi vy:o wa a dy:ââ té, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi ya mb:aa u yi a kwo, wa ngee nmyo, pi dódó pyu yoo nmyi dódó ngê límîlímî ngê wa déê dmi. Nmî Lémi Yesu ngê u módó yeedeyeede ngê choo a ngêêpî nmyo. ²¹ Pini n:ii u k:ii nye dpodo mo, Timoti, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. A pyipe Nju pi pyile kní y:oo yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê, yi pi dmi Lusiyas ngmê, Njeson myomo, Sosipatê pyolo. *

²²⁻²³ Pini n:ii u ngomo k:oo n:aa kwo, u pi Nkayas, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ. Yesu u yoo yélini ala p:aani a pyede, Nkayas u ngomo k:oo a dapwadódó nyédi. Ala p:aani ndíu u ndapí pini n:ii ngê a y:enê, Edastas, nmî mbwó Kwótas k:ii, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

²⁴ Nê Têetiyas, Póol ngê kópuni yilí nmye dé vyi té, a chóó d:a d:êê té. A mb:aamb:aa nmye myenîné dyede.

Chóó Lémi u chaa kîgha

²⁵⁻²⁶ Chóó Lémi chaa kîgha koo. Dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. Chóó Lémi u ntââ a kópu dyuu

* **16:16:** 1 Kódin 16:20; 1 Pita 5:14
3:19; 2 Pita 2:3 * **16:19:** Lóma 1:8
Kódin 1:14

* **16:17:** Taitas 3:9-10 * **16:18:** Pilipay
* **16:21:** Dpodo 16:1-2 * **16:22-23:** 1

ka nmyi kélîmî dmi yinê pî
 kaa, Yesu Kédisu u kópu dyuu
 nmyi mênê yinê myedpî kaa.
 Kópu ndîi n:i:i Yesu ngê a d:uu
 ngê yi kópu ghêlî daa py-
 odo, tumu kópu ngê mwiyé
 doo a ya, m:ââ yilî yi k:oo
 pi knî yi lama dêpwo a ya,
 ngmênê Chóó Lémi u komo
 kapî pyu knî y:oo mgo vy:o
 dnya a y:enê, p:uu dnyimo
 a mgongo, u ngwo dnyimo
 a d:êê. Chóó Lémi u kópu
 mbêmê yi tumu kópu ala dîni
 ghi ngê d:umo pywâlî, u komo
 kapî pyu knî y:oo kópuni a
 d:êê tumo, Yesu ngê yi kópu
 yinê ntiye too. Dyámê ghi
 yintómu yi mbêmê pi knî ye
 yi tumu kópu nmo tpapê, mu
 kópu u dîy:o pi yilî yintómu
 Chóó Lémi ka choo kélîmî, u
 dnye myedny:oo nyêmî. *

²⁷ Chóó Lémi mu ngmidi u
 nuw:o u ntââ yi kópu dpî d:uu,
 tp:oo Yesu Kédisu u l:êê dîy:o
 chóó u ngwo u kwo a kââdí
 nmoo. Chaa kîgha koo, chedê
 ngê kîngî pyódu. Ye ndîi kópu.

Wu u dî. *

1 KÓDIN

Kódin tpémi y:oo Yesu u pi ghêlî daangê ny:ee ngópu, Póól Kódin yi loo, Yesu u pi u ngwo mî ny:ee ngópu, woni knî Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye. Nju pi daa yilî Yesu u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o vyîlo yi ghê dniye. Yi danêmbum puku yedê mye tóó, Dpodo 18:1-17.

U kuwó dini ghi ngê Póól Epeso doon:aa ya. (Dpodo 19) U kuwó, kópu knî ngmê ngê Yesu u yoo a dyênê too, Kódin. Yoo woni dnye pyââ ti, myenté yi kada pini knî y:oo yoo chámê ngópu. Póól ngê yi kópu yi ny:ee too, ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. Ala pweepwee pee ghêlî daangê d:êê ngê, kn:aani mwiyé ngmê d:êê ngê, ye dy:ââ ngê, ngmênê yini nmî ngópu daa tóó, l:âmo a ngee ngópu.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Nmî mbwó Sosíténi u k:ii nipi anye tóó mo. 2 Yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Kódin, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Chóó Lémi ngê myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu ngê nmyi dyââpe pwaa too, kamî ngê pyódu nmyoo, chóó u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Dyámê wope wope n:ii knî y:oo nmî Lémi Yesu Kédisu

mye chââchââ ngmê, nipi yi k:ii u yoo vy:o kaa nmyoo. 3 Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól ngê Kódin tpémi yi l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

4 Dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka a kââdí nmyoo, kópu mb:aa yilî nmye wunê d:uud:uu too. * 5 Kópu yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, kópuni u lama a pyede, woni knî nmyi lama dpî yaa dmi, pi knî ye u nkwo nmye tpapê tumo. 6 Yesu Kédisu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, yi kópu nmyi vy:o ntênê dê pyaa dmi. 7 Nmî Mî u Ghê Dmi ngê dpodo yilî yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u diyédiyé u ngwo nmye t:âât:ââ ngmê. 8 Yinê adî wêdêwêdê kîgha nmyo, u dî dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé. Yi ngwo nmyi kóté kîgha tédê dyââpe nmyi p:uu daangmêwa a pyw:oo. * 9 Chóó Lémi ngê ntênê daawa dóó nmyo. Yinê a ngmidi nmyoo, Tp:oo nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê yinê a pyódu nmyoo. *

Póól ngê u ngwo yepê, Modo numo kââdí tóó

10 A tîdê mbwó yoo, mw:ââkó, nmî Lémi Yesu

* 1:4: Kílosa 1:3-4

* 1:8: Pilipay 1:6; 1 Tes 3:13

* 1:9: 1 Njon 1:3

Kédisu u pi mbêmê nînê kwunokwuno nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê moo pyódu yó, nmyi kópu dyuu ngmidi ngê myoo pyódu yó. Modo numo kââdí tóó. Maa mu ngmidi yidmyinê kîgha, dpodo mu ngmidi p:uu dmyinê dpodo. * 11 A tîdê mbwó yoo, a lama ayimî tóó, noko dnyinté nmyinê pyede. Klowe u yoo knî y:oo yuu a ka kîmînê y:ee ngópu, a ka pê, Noko dnyinté wunê pyede.

* 12 Nmyi vy:o knî ngmê ala kópu nmye tpaê ngmê, nmyimo, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Pita p:uu nmeen:aa ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Wu yéli yi pi dmi tédê dé, Yesu Kédisu mu ngmidi vyílo yino cháâcháâ.

13 A tîdê mbwó yoo, yinté daadí ya. Lukwe díy:o Yesu Kédisu nmyi pepe kalê ngópu. Lukwe, nmyinê nmye Póól kîdosi ñedê nmyi l:êê díy:o vyílo yi pwene? Kêle, nê kuu. Daa a chóó a pi mbêmê nî mbápitisîm kalê nmyoo. 14 A gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, nmyi vy:o pini daa yilî nî mbápitisîm kwólu, Kîdisîpês pini dê Nkayas yi mo nî mbápitisîm kalê doo.

* 15 Doo u ntââ daanmy:ee

vyi ngmê, Nê ngê chóó u yoo vy:o kaa nmoo. 16 (Ó, myenté, Stepanas mupwoknî a nuwo dê kuwo dmi, mbápitisîm a chóó ye my:aa y:ângo, ngmênê a lama daa tóó, apê, Pi m:uu nî mbápitisîm kwólu.) * 17 Daa yoo yi mbápitisîm kîgha u l:êê díy:o Yesu Kédisu ngê a ngmidi noo, ngmênê u kópu dyuu tpaê u l:êê díy:o nmye a dy:ââ noo. Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê yoo yi nuw:o n:aa ngmêêpî too, ngmênê Yesu ngê kîdosi ñedê kópuni nmî l:êê díy:o d:uu ngê, yi kópu vyílo yinî tpaê ngê, yi kópu mbêmê Yesu ka u ngwo dpî kêlimî mbê dmi. U ya a nga daa kwo, Yi kópu tédê kópu ngê nî pyódu. *

Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi nmo u ngwo a kêma doo

18 Yélini ndê u maa p:uu a wee, Yesu ngê kîdosi ñedê kópuni d:uu ngê, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu, ngmênê yi kópu nmî nyongo, u kwo nmî kêlimî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê u ngwo wunê ngêêpî nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. * 19 Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó, apê,

Yélini yinê ye yi nuw:o dmi ndîi,

mbodo podo ngê wanî pyódu té.

Ndiye pyu ndîi knî ye daanî ng:aa. *

* 1:10: Pilipay 2:2

* 1:11: Dpodo 18:24-28; 19:1-2

* 1:14: Dpodo 18:8

* 1:16: 1 Kódin 16:15

* 1:17: 1 Kódin 2:1-2,5

* 1:18: Lóma 1:16

* 1:19:

²⁰ Yélini yi nuw:o dmi ndîi, yi yéli y:oo maa ndêndê kn:aadi ngópu, dêêpî pyu knî y:oo mye kn:aadi ngópu. N:ii yoo yi lama yoo yi nuw:o ngmêêpî mb:aamb:aa ngê a tóó, yi yéli y:oo mye kn:aadi ngópu. Dyámê mbêmê yélini yi nuw:o dmi ndîi dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo yi mbodo podo dé, ye daa ng:aa yédi.

²¹ Chóó Lémi chóó u nuw:o u pono vyápê mbê wo, doo u ntââ ngê pyódu nmoo, pi ngê chóó u nuw:o mbêmê Chóó Lémi d:uuwodê pyw:oo. Ngmênê Chóó Lémi ngê maa komo ngmê kpêmî ngê, pi knî ye yi máádi komo u kêmakêma u l:êê dîy:o a dy:ââ nmoo. N:ii nmî kópu ka dpî kêlîmî mb:anê, Chóó Lémi ngê dpî ngee. ²² Nmyo Kídiki tpémi nmyi ndiye pyu knî ye nmî kópu dyuu mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu, mu kópu u dîy:o nuw:o u kópu dé yinê ye ndîi kópu dé. Nju tpémi nmî kópu dyuu ka daa kêlîmî nyédi, mu kópu u dîy:o dpo, N:ii ngê mbwudu nmî ngópu angmê chaa, u ngwo u kwo anmî kêlîmî. * ²³ P:aani p:aani Nju tpémi y:oo dpî mb:ii nmo, kn:aa yéli y:oo myoo mb:ii nmo, mu kópu u dîy:o ye nmo tpaépê ngê, yenmîmo, Yesu Kédisu kidosi ñedê nmî l:êê dîy:o pwene. Yi kópu p:uu Nju tpémi dpo lvêêdí té, dpo, Wu pini daa vyílo. Dpo, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, dono

daawa a pyw:oo, u pi ndîi ngê wa pyódu. Yélini daa Nju tpémi, nmî kópu dyuu yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu. ²⁴ Ngmênê Chóó Lémi ngê Nju tpémi yélini dpo ngmidi té, Yesu Kédisu ka dpî kêlîmî mbê dmi, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ngwo dpo pyw:ee ngmê. Yélini daa Nju tpémi, Chóó Lémi ngê n:ii dpo ngmidi té, Yesu Kédisu ka myoo kêlîmî mbê dmi, Yesu p:uu Chóó Lémi u nuw:o ndîi u ngwo dpî m:uu ngmê. ²⁵ Chóó Lémi ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile pi knî ye mbodo podo mbodo podo u kópu yi d:uu ngê, ngmênê ndêndê ngê nuw:o ndîi u kópu yi d:uu ngê. K:omo tpile pi knî ye yinê ye Yesu u wêdêwêdê dêpwo ya, kidosi ñedê u ngwo pwene, ngmênê Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mêtê pyidu ngê. Ló pini ngmê u ntââ yinté kópu angmê d:uu?

²⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi chóó nmyi p:uu a nuw:o mbê dmyeno. Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, ngmênê pi knî ye yinê ye, Nuw:o pyu ndîi yi vy:o yilí daa kwo, kada pini yi vy:o yilí daa kwo, yélini yi pi dmi ndîi yi vy:o yilí myedaa kwo. * ²⁷ K:omo tpile yinê ye nmyi nuw:o dmi daa ndîi dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u dîy:o yélini ye yi nuw:o dmi ndîi dé, mywene ye paa ghê we. K:omo tpile yinê ye kada pini nmyi vy:o

* 1:22: Mát 12:38; Dpodo 17:18 * 1:26: Mát 11:25

daa kwo, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye mywene ye paa ghê we. ²⁸ K:omo tpile nmyi yi dmi y:e daa kwo, yinê ye nmyi pi dmi daa ndîi, yinê ye nmyo k:omo tpile dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u dîy:o yélini kada a wee, dîyo k:omo tpile ngê u nkwo paa pyaa dniye. * ²⁹ Yélini nmyi pi dmi daa ndîi, Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, kada pini yoo mb:ii too, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo daa kwo, Pi ngê chóó u pi a ngópu choo kmîmî. ³⁰ Kada pini yoo mb:ii too, ngmênê Yesu Kédisu ka a kââdî nmyoo. Yesu ngê Chóó Lémi u nuw:o ndîi nmo a kêma ngê, nmî yikî dmi u pwo ghay wo, Chóó Lémi u momu yéli ngê pyódu nmo, dîyo kóó k:oo wa kaa nmo. * ³¹ Yesu Kédisu ngê ngee nmo, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê mb:aamb:aa nmo pyw:ângo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni puku yedê a tóó, dpî ny:ee yó.

Pi ngmê ngê chóóchóó kîngî chaa kwolo,
nmî Lémi yichoo chaa kîgha. *

2

Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmyi kêlîmî mbê dniye

¹ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmye noon:aa tpaê,

daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa tpaê dé. * ² Alanté nî nuw:o mbê wo, nê, Kódin tpeîmi ye kópu yilî yi p:uu daanî danê, ngmênê kópuni ndîi kópu ngê a tóó, yi kópu ye n:aa tpaê. Nê, Yesu Kédisu mu ngmidi p:uu ye n:aa danê, nmyenê, Kîdosi íedê t:ee ngópu, nmî l:êê dîy:o pwene, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. * ³ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, noo mywenemywene, myenoo nkîngê. ⁴ Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpî nê, u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa danê, mbwudu nmyi ngópu noo chapî dé, * ⁵ mu kópu u dîy:o daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno.

Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu

⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye mwiyé noon:aa danê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê nuw:o ndîi u kópu dyuu ngma kwo, n:ii pi ngmê knî ye nmo tpaê ngê. Yesu u yoo vy:o yéli, n:ii knî y:oo Yesu p:uu kópu dé mb:aamb:aa ngê dpo w:ee t:oo, yélini yi l:êê ghi dmi mye mb:aamb:aa dé, yi yéli ye yi mo yi kópu dyuu nmo tpaê ngê. Yi kópu dyuu,

* 1:28: Njems 2:5

* 1:30: 2 Kódin 5:21

* 1:31: Jer 9:24; 2 Kódin 10:17

* 2:1: 1 Kódin 1:17

* 2:2: Nkal 6:14

* 2:4: 1 Tes 1:5

daa dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu, myedaa kada pini yoo yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu. Yi kada pini yoo díyo kuwó wa a ghê dmi. ⁷ Ngmênê kêle, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u tumu kópu dyuu vyîlo yinmo tpaê ngê. Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêli daa lâmo ngê, yi kópu dyuu u ngwo a ngmo ngê, pi knî yi lama daa pyede. Vyîlo yi kópu dyuu mbêmê wa ngee nmo, chóó ntee a tóó, yinté pini ngê wa pyódu nmo. * ⁸ Dyámê mbêmê kada pini yoo yi lama yi kópu dyuu dêpwo ngmê ya. Yi kópu dyuu yi lama wodoo kwo, ye nmî Lémi ndêndê kîdosi nêdê daapî t:ee ngópu. * ⁹ Doo u ntâa yi kópu daapêdê w:ee ngópu, mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Chóó Lémi ngê kópuni nuw:o kwólu, apê,

Yélini yi nódo a nuu ghi a tóó,
yi kópu y:e wanî d:uu,
yi kópu pi ngê doongê módu,
pi ngê doongê nyongo,
pi ngê myedoongê nuw:o kwólu.*

¹⁰ Ngmênê nmo vyîlo dé, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mbêmê yi tumu kópu dyuu nmo yinê a pywáli ngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi tumu kópu yilî yintómu yinê dpo pyw:ee té, Chóó Lémi u tumu kópu ndîi dé yinê myedo pyw:ee té. ¹¹ Dyimê pywuu

nmye ngmênê kuwo. Pi u tumu kópu dé kn:aa pini u lama daa ya nyédi, chóó u nuw:o k:oo a ya nyédi. Chóó Lémi mye yinté, u tumu kópu ndîi dé chóó u Ghê Dmi u lama a pyede. ¹² Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê ala kópu dyuu nmo pyw:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, mu kópu u díy:o kópuni nmî l:êê díy:o d:uu too, yi kópu dé nmî lama ntênê dny:oo ya.

* ¹³ Kópuni nmo tpaê too, daa nuw:o pyu ndîi knî yi vy:o nmî ndê too, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî lama yinê a kalê too. Yélini yi mênê yi Ghéni Dmi mye tóó, yi kópu dyuu ye nmo tpaê too, ye myeno tpiyé too. ¹⁴ Ngmênê yélini yi mênê yi Ghéni Dmi daa tóó, doo u ntâa yi Ghéni Dmi u kópu dyuu d:uudpo pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o d:ud:umbiy:e d:uuwodê w:ee t:oo, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yélini yi mênê Chóó Lémi u Ghê Dmi a tóó, u kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, kn:aa yéli y:oo d:uudpî ny:ee t:oo. * ¹⁵ N:i i u mênê yi Ghéni Dmi a tóó, u ntâa kópu yilî yintómu dpî mya té, myedo w:ee té, ngmênê yi pini kuwa yéli y:oo d:uuwodê w:ee ngmê, u gha myed:uudpî m:uu ngmê. ¹⁶ Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:uu ngmê u ntâa, nmî Lémi u nuw:o wa m:uu?

N:uu ngmê u ntâa, nmî

* **2:7:** Kílosa 1:26 * **2:8:** Luukí 23:34; Dpodo 13:27 * **2:9:** Is 64:4 * **2:12:**

Njon 16:13 * **2:14:** 1 Kódin 1:23

Lémi wa dêêpî kê?

Ngmênê nmî mênê nmî Lémi u Ghê Dmi a tóó, Yesu Kédisu u nuw:o nmî mênê mye tóó.*

3

Kódin tpémi mwiyé ntee dnya a ya

1 A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, k:omo tpile Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê doo ya, ngmênê na a ka nmyi mênê dêpwo ya. Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu nmye dîpî vyi too. Yesu Kédisu u yoo vy:o tpómu ntee tpile ngê nmyee ya. * 2 Pyââ ngê tpómu ka ngmo ntee a yémî ngê, yinté noo ndiye kîgha nmyo, nté wêdêwêdê nmye dêp:a kpo, mu kópu u dîy:o doo u ntâa daap:ee ma ngópu. Ala ngwo nmyo dp:ee u ntâa dé, 3 mu kópu u dîy:o nmyi chóó nmyi p:uu nmye nuw:o nyédi, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dnyinté nmye vyápê nyédi. Yi kópu nmye kîd:a d:êê, mu kópu u dîy:o nipi ya nmyi lama dnyinté a tóó, u yi nmye a kwo, Yoo nmî chaa. Lukwe dîy:o kn:aa yéli yi maa p:uu dmye ghê dmi. 4 Lukwe dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi l:êê ghi dmi nmye d:uud:uu t:oo, ngmê knî y:oo apu, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu, ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee

ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu.

Chóó Lémi p:uu dpodo pyu yoo

5 A tídê mbwó yoo, Apolosa k:ii nyi pi dê yi mbêmê lukwe dîy:o nmyi yoo dmyenê chaa ngmê. D:ii kada pini ndîi dê. Nye Chóó Lémi u dpodo pyu dê. Nyi dpodo mbêmê Yesu u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye. Dpodoni dê yi p:uu Chóó Lémi ngê a kaa nyópu, vyílo yi dpodo dê y:e dódó doo. 6 Nmyo Chóó Lémi u yâpwo tédê. Yâpwo tédê n:uu kpêmî ngê, nté woo n:uu kââ, Apolosa y:i doon:aa ngolo, ngmênê Chóó Lémi ngê nt:u yiné t:ângo. * 7 N:ii ngê nté woo dpî kââ, u pi tédê, n:ii ngê dpî ngolo, u pi mye tédê. Chóó Lémi mu ngmidi u pi ndîi, mu kópu u dîy:o nt:u yiné dpî t:oo. 8 N:ii ngê nté woo dpî kââ, n:ii ngê dpî ngolo, yi pi dê wontoo wontoo, pi mu ngmidi p:uu a dpodo nódó. N:ii mb:aamb:aa ngê adî dpodo, yâpwo tédê chóó ngê mb:aamb:aa ngê wa pwila, n:ii dnyinté adî dpodo, dnyinté wa pwila. 9 Chóó Lémi p:uu Apolosa k:ii nipi nye dpodo mo.

Nmyo Chóó Lémi u yâpwo tédê, myenté u ngomo kamî. * 10 Chóó Lémi ngê u ntâa ngê a pyódu noo, ngomo km:ee mwiyé n:uu chó, sîment y:i u nkwo nî ndê ngê, ngmênê ala ngwo nmyi kada pini yoo yi ngomo pywuu p:uu mé dpodo té. N:ii yi ngomo p:uu

* 2:16: Is 40:13

* 3:1: Hipílu 5:12-13

* 3:6: Dpodo 18:4,27-28

* 3:9:

adî dpodo, nuw:o mbêmê choo dpodo. ¹¹ Doo u ntââ pi ngmê ngê ngomo kn:ââ daamuwa a t:oo. Yesu Kédisu mbêmê nmyi ngomo a kwo. * ¹² Yélini yi ngomo p:uu a dpodo nyédi, tpileni ngê a dpodo nyédi, yi tpile u mo u mo dé. Woni knî y:oo chêêpî dpo ngî t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo nkéli chêêpî pee dpo ngî t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo silîpê nkól p:uu a t:emî dumo. Woni knî y:oo yimbwi dpo kp:anê t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo yi yââ ó kâmo yââ p:uu dpî t:ee t:oo. ¹³ Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ngê pi yintómu yi dpodo tédê dmi wa m:uu té. Yi wéni ngê ndyuw:e wa nyow:a, yi dpodo tédê dmi u ngwo wa d:uu té. * ¹⁴ Pini n:ii u dpodo tédê ghi wêdêwêdê, doo u ntââ ndê ngê daawa ma, yi pini ngê u dpodo u pywuu wa ngee. ¹⁵ Ngmênê pini n:ii u dpodo tédê ghi ndê ngê wa ma, u dpodo u pywuu daawa a ngee. Tpileni l:âmo ngê, mwo p:aa ngê wa pyódu, ndê ngê wa ma, ngmênê yi pini ngê chóó u ghê l:âmo daawa ngee, ndê dóó u mênê wa a pwii.

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, lukwe díy:o Chóó Lémi u ngomo nmyi chaa ngópu. Mumdoo nmyi lama daa tóó, nmyo Chóó Lémi u ngomo, u yâpwo ghi nmyi mênê a tóó, u Ghê Dmi nmyi mênê mye tóó? *

¹⁷ N:ii ngê Chóó Lémi u ngomo wa dyênê, Chóó Lémi ngê u nkwo wa dyênê. Chóó Lémi u ngomo k:oo u yâpwo ghi a tóó, dono y:i daa ya yédi. Nmyo mye ntee dé, nmyo u ngomo ghi dé, dono nmyi mênê kîngmê ya.

¹⁸ Nmyi nuw:o knî y:oo kîngê dóó nmyo. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dpo, Nê pi ngmê, dyámê mbêmê tpémi yi vy:o a nuw:o ndîi ngê dê pyódu, yi pini ngê yi kópu dpî kéé ngê, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu dé pèdê pyw:ee téne. K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi ye yi pini mbodo podo ngê wa pyódu, ngmênê Chóó Lémi ka u nuw:o ndîi ngê wa pyódu. ¹⁹ Mu kópu u díy:o dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o ndîi u kópu dé Chóó Lémi ka mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii dé yi nuw:o ndîi dé, dpo, Yoo nmî dóó té,

yi yéli dpî dêê dmi, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî dóó té. *

²⁰ Yinté kópu m:uu puku yedê mye tóó,

Nmî Lémi u lama a tóó,

yélini yi nuw:o dmi ndîi,

dnyinté a nuw:o nyédi. *

²¹ Yi kópu u l:êê díy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo yi pi dmi mbêmê nmyi chóóchóó namê chaa kîgha nmyo. Nangê vyi, Nê wu pini u yoo vy:o pini ngmê, mu kópu u díy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo

* 3:11: 1 Pita 2:4-6

* 3:13: 1 Kódin 4:5; 2 Tes 1:7-10

* 3:16: 1 Kódin 6:19

* 3:19: Njóri 5:13

* 3:20: Psalm 94:11

yintómu nmyi p:uu a dpodo nyédi. Chóó Lémi ngê kópu yilí yintómu nmye a kpo. ²² Nê, Apolosa pini dê Pita yi k:ii nmyi ndiye kîgha pyu ngê nmo pyede. Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, dyámê pê nmye a kpo, ghê pini dê pwopwo nmyi p:uu a dpodo mo. Kópuni ala ngwo a dpodo té, nmyi p:uu a dpodo té, mu dini ghi ngê u kópu dé nmyi p:uu amyidnyi dpodo. ²³ Myenté Yesu Kédisu p:uu nmyo dpodo té, nmyo u yoo, Yesu Kédisu Chóó Lémi p:uu a dpodo, chóó Tp:oo.

4

Yesu Kédisu u dyépi yoo

¹ Apolosa u k:ii ala kópu nyi p:uu dmyinê tpapê, apii, Yesu Kédisu p:uu a dpodo mo, Chóó Lémi u tumu kópu dyuu y:oo a y:eñey:eñe ngmê. ² Dpodo pyu ngê kn:aa yéli yi dnye dmi d:uudpî ny:oo, u lémi mu ngmidi u dnye vyílo yichoo nyêmî. ³ Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni a p:uu anmyi vyi t:oo, a ka têtê kópu dé. Kópuni kn:aa pini ngê a p:uu dpí vyi, a ka nye têtê kópu. A chóó a dpodo p:uu kópu myedîní tpapê ngê. ⁴ A dpodo têtê kópu d:oongmê kn:aadi ngê, ngmênê a chóó daanî vyi, Dyââpe a p:uu daa t:a. Pini n:ii ngê nmî gha dmi dpo m:uu té, yi kópu a ka yinê wa vyi. ⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o pi u pi ghêlí k:ii nangmê dyênê. Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê

wa a diyé, tumu kópuni mgîdí vy:o a pyede, w:êênî wa yé té, kópuni knî yi l:êê dîy:o yoo p:uu a dpodo nyédi, amyedê pywálí té. Yi ngwo Chóó Lémi ngê u dpodo pyu yoo ntênê wa chaa kalé té.

⁶ A tîdê mbwó yoo, nmyi l:êê dîy:o Apolosa k:ii dyimê pywuu ngê nmye d:a pyódu nyo, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu ngmê u nt:u kópu pêtê w:ee yó. Yi dêêpî kópu ala, Puku yedê kópu knî yi mbêmê dmyinê paa, u nt:u kópu alanté, Pi ngê pi ngmê u pi kîngî kmî, kn:aa pini u pi kîngî dyênê. ⁷ N:ii ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ala kópu u kwo nînê tpapê, Kí pini, n:uu ngê kada pini ngê pyódu nyoo? Kópuni u l:êê dîy:o kada pini ngê nyi pyodo, Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too, apii? Nyi kuu, ngmênê Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too. Lukwe dîy:o ñyóóchóó nye chaa kîgha ngê.

⁸ A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o nmyinê nmye kópu yilí yintómu yi ntââ mbêmê nmye pyede. Lukwe dîy:o nmyinê nmye ndáápi ntee pini ngê nmyi pyaa dniye. Lukwe dîy:o nmyinê nmye king ntee pini ngê nmye pyede. Yinté dpîno pyede. King ngê ntênê w:ii pyede, ye king ngê myepîdmyi pyódu nmo.

* ⁹ K:omo tpile nmo Chóó Lémi u dyépi yoo, ngmênê na a ka Chóó Lémi ngê kuwó pini ngê mêtê pyódu nmo. Na a ka vyída ntee pini ngê

* 4:8: Tpyuu 3:17,21

pyódu nmoo, pi yintómu yi ngîma, enjel yoo mye yi ngîma, nmî vyeê têtê dy:ââ nmoo. ¹⁰ Yesu Kédisu u l:êê dîy:o pi knî ye mbodo podo mbodo podo u yoo ngê nmî pyaa dniye, ngmênê nmyinê nmye Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dmi ndîi ngê dê pyódu té. Nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu dp:ee nuw:o nyédi, ngmênê nmyinê nmye nmyi wêdêwêdê ndîi. Kuwa yéli y:oo nmî pi dmi a dyede tumo, lukwe dîy:o nmyi pi dmi a kmîmî tumo. ¹¹ Dye ghi yintómu dono ngê nmo pyede. Nmo dómudómu nyédi, nmo mbwaambwaa nyédi, nmî kpídî dpo chaa dmi, kuwa yéli y:oo a kpakakpaka nmoo, p:aani p:aani nmo lêpî nyédi. ^{*} ¹² Pi knî ye ndapî dpîno dmyinê ngê, nmî nté ndapî yi p:uu nmî chóó nmo dpodo nyédi. N:ii knî nmî p:uu a peede tpapê nyédi, yi l:êê dîy:o nmîno ngêpê nyédi. Dini ghi n:ii ngê a kpakakpaka nmoo, nmîno vyîmî ngê. ^{*} ¹³ N:ii knî y:oo nmî pi dmi a dyede ngópu, nmo kwunokwuno too, u yi nmo a kwo yédi, nmîmo, Yi nuw:o dmi nmî ngmêê. Dyámê mbêmê tpémi ye, yinê ye nmo nté dîné péé dono, nmî p:uu a danê nyédi, dpo, Yi tuu dmi a kwo.

¹⁴ Daa nmyi mywenemywene kîgha u l:êê dîy:o yi kópu d:a d:êê té, ngmênê u ya a nga a kwo, nîmo, Nmyi

nuw:o dmi nê wáti té. Mu kópu u dîy:o nmyo a tp:ee ntee yéli. ¹⁵ K:omo tpile pi yono yono yono y:a knî y:oo Yesu Kédisu u pi mbêmê adnyi ndiye kîgha nmyo, ngmênê nê mu ngmîdi nmyi mî, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi y:i a chóó nmyi nuw:o n:uu kwólu. ¹⁶ U l:êê dîy:o, u ya a nga a kwo, A p:uu dmyina a mtyîmwe ngêêpî. ^{*} ¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o Timoti a kada kîné kââ, daa kêmakêma nmyimo mumu ngmê. Yi pini a tp:ee ntee pini, u nuu ghi ndêndê ngê a nódo a tóó. Daa pi dódó pyu, nmî Lémi p:uu nipi nye dpodo mo. Yesu Kédisu u yoo yi l:êê ghi dmi nmye amî vyîlí té, kópuni dyuu Yesu u yoo knî ye p:aani p:aani nîmo tpapê too, nmye amyimî vyîlí té. ^{*}

¹⁸ Nmyi vy:o pi knî ngmê dê mbodo ndîi mbodo ndîi mbê dmi, apu, Nê ngê mēdaamî m:uu nmo. ¹⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê a maa daawa a nkoko knomomê, ye lîmîlîmî ngê anmy:uu m:uu nê. Mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo yi ngwo an:uu m:uu té, nê, Mumdoó Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê a dpodo té, ó yi chóó yi kópu dyuu ye tpapê tumo. ²⁰ Chóó Lémi kóó k:oo yoo daa kópu dyuu mbêmê dpî ghê dmi, ngmênê chóó u wêdêwêdê mbêmê dpî ghê dmi. ^{*} ²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi angênté? Dpodombiy:e nmye wan:uu mbwólu, ó nmyi kópu dmi

^{*} **4:11:** 2 Kódin 11:23-27

^{*} **4:12:** Dpodo 18:3; Luukí 6:28

^{*} **4:16:** Pilipay

3:17 ^{*} **4:17:** Pilipay 2:22

^{*} **4:20:** 1 Kódin 2:4

a kada am:ii lâmo t:oo, ye mb:aamb:aa ngê u ngwo nmye p:aa t:aa.

5

Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê Yesu u pi kîngî dyênê

Mátiyu 18:15-17

¹ A tp:ee yoo, kópu nmyi p:uu mukídî ny:oo. Nmyi vy:o pini ngmê ngê pyââ ti u kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Yintoo kópu mgídî u yoo knî y:oo doongmê d:uu ngópu. Lukwe dîy:o Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê yi kópu d:uu ngê. Lukwe dîy:o u mî u kpâm kuwó pyââni t:âmo ngê. Apuu! ² Lukwe dîy:o u kwo dpíp:e kwódu ngópu. Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. U mywene nmye wo ghê wo, nmyi yoo kuwa w:ee kaa ngópu. ³ K:omo tpile nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A nuw:o k:oo yi pini wunê kídî kóté kwolo. ⁴ Nipi dpo wó yó, a nuw:o nmyi vy:o adîn:aa kwo, nmî Lémi Yesu u wêdêwêdê mbêmê yi pini kuwa anmî kââ. * ⁵ Setan kóó k:oo anmî kââ, yi pini too pee yinê paa dyênê ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, yi pini u ghê dmi mēpaa ngee ngê.

⁶ Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. Nmyi lama ka tóó, yis knî tp:oo daa ndîi anyinê ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî

mbwó. Dononi nmyi mênê a tóó, mye yinté, wa k:aa. ⁷ Yi dono a ngî tóó, dny:ii dy:ee tóó, yed:oo mb:aamb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yesu ngê kamî ngê ntee a pyódu nmyoo, yinté am:ii pyaa dmi. Nmyi lama ka tóó, nmo Nju tpémi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u dye ghi ngê, nmî ngomo knî yi k:oo yis daa ya yédi, nmo kéké ngê, mbîdédi pywápê ngmê wop nmo pîpî ngê. Nmî kn:ââ knî y:oo sipi tp:oo ntee a vya tumo, Chóó Lémi ngê yi tp:ee mââ kaa a w:êê too, daa vya too, Yesu Kédisu yinté mye pwene, ndê ka w:êê nmoo. * ⁸ Yesu u yoo vy:o nmyi k:ii nipi nmo wee, yis ntee dono nmî mênê kîngmê ya, pi dódó nmî mênê kîngê ya, dyââpe nmî p:uu myekîngmê ya. *

⁹ Pweepwee pee n:ii mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, munmyenê, Pyââ ti pyu yoo yi k:ii yakmaapî ngê kêê nangé t:oo. ¹⁰ Daa kuwa yéli yi p:uu nmye noo a danêmbum, yélini a pyââ ti nyédi, a úknweúknwe nyédi, a kpaa nyédi, yélini kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi. Yinté yéli p:aa yintómu a pyede. Doo u ntââ daanmyinê kuwo t:oo. ¹¹ Daa kuwa yéli yi p:uu noo a danêmbum, ngmênê Yesu u yoo vy:o yéli yi p:uu noo a danêmbum. Nmyi vy:o pini ngmê ngê yinté kópu ngmadi d:uud:uu, adî pyââ ti, adî úknweúknwe, kn:aa yâpwo

* 5:4: 1 Tim 1:20

* 5:7: Ex 12:21; Njon 1:29; 1 Pita 1:19

* 5:8: Ex 12:15

knî ye adî ngêpê, yoo yi pi dmi adî dyede dé, nté ndapî yi mb:aami ngê adî ya ó ndee pyu ndî ngê adî ya, yinté pini u k:ii yakmaapî ngê kêê nangê t:oo. *

12-13 Doo u ntââ kuwa yéli daanmo kée té, Chóó Lémi ngê yinê wa kóté kalê té. Ngmênê yinté dono nmyi vy:o n:ii ngê choo d:uud:uu, dmyinê kóté kîgha, nmyi yoo kuwa dmyinê kapî. Yinté kópu puku yedê mye tóó,

Pi dono nmyi yoo kuwa dmyinê kapî.

6

Numo kóté kîgha u danêmbum

¹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o pini miyó dnyinté a ya nódó, lukwe dîy:o kóté y:enê pyu ka dpî lee knî, kuwa. Lukwe dîy:o mywene y:e d:uudpî ghê. Yinté kópu nmyi chóó p:ee dmyinê l:âmol:âmo dé.

² Angênté, nmyi lama daa tóó Chóó Lémi u yoo knî y:oo dyámê mbêmê tpémi yintómu y:oo wa kóté kalê t:oo. Mumdoos dp:ee ntââ dé, yinté kópu tédê nmyi chóó daanmyi l:âmol:âmo?

³ Lukwe, nmyi lama myedaa tóó, mu dini ghi ngê enjel yoo amy:oon:aa chámê té. Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi kópu dyuu daanmyi l:âmol:âmo dé. ⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu nmyi vy:o dpî pyódu, lukwe dîy:o kóté y:enê pyu knî ye kuwa nmye lêpî nyédi.

⁵ Mywene nmye choo kwo. Mumdoos nuw:o pyu nmyi vy:o daangma a kwo, pini n:ii u ntââ yinté kópu dpî l:âmo?

⁶ Lukwe dîy:o pi ngmê ngê u mbwó kóté tédê dpî núw:o, kuwa pini ngê dp:uu kóté kalê dê.

⁷ Ndêndê ngê nmye kn:aadikn:aadi ngópu. Lukwe dîy:o nmye numo kóté kîgha nyédi. Lukwe dîy:o yi kópu knî dênmyinê vyímí tumo. Nmyi mbwó ngmê adî mtíkó knomomê, nangê kóté kwolo, dmyina a vyímí.

* ⁸ Lukwe dîy:o numo p:uu nmye dono nyédi. Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi tidê mbwó yoo yi tpile nmye t:âmot:âmo tumo. ⁹ Mumdoos nmyi lama daa tóó, pi dono yoo Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi. Pi knî y:oo kîngê dóó nmyo. Yélini a pyââ ti nyédi, kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi, pi u kuwó a pyuwuwópyuwúwó nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo daangmamî ghê. *

¹⁰ Kpáápi yoo, núknwe yoo, ndee pyu ndîi yoo, pi u pi dyede pyu yoo, ó nté ndapî yi mb:aami yoo, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo myedaangmamî ghê. ¹¹ Knî ngmê yinté kînmyee a ya, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmyi dono kí chedê too, nmî Mí u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi ngmópu, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmyoo. *

* 5:11: 2 Tes 3:6; Taitas 3:10; 2 Njon 1:10-11 * 6:7: Mát 5:39-40; 1 Tes 5:15

* 6:9: Epeso 5:5; Tpyuu 22:15 * 6:11: Taitas 3:3-7

Pyââ ti mââ ti p:uu kópu

12 Nmî Lémi Yesu ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê kamî ngê pyódu nmoo. U l:êê dîy:o kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilî knî y:oo yoo dpî dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu ngmê nmyi kada kîngê ghê. Yesu Kédisu nmyi kada vyîlo yichoo kwo. 13 Nté nmî núknî yi mênê dpî lê, yi l:êê dîy:o a tóó, nté u l:êê dîy:o nmî núknî a pyede, ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê miyó dê wa dyênê dê. Pyââ ti mââ ti daa yinté kópu dê. Nmî Lémi ngê daa pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o a l:âmo nmoo, chóó u l:êê dîy:o a l:âmo nmoo, nmî l:êê dîy:o mye pwene. * 14 Chóó Lémi ngê nmî Lémi kpêênî mêtê pyidu ngê, u wêdêwêdê mbêmê yinté amyedê pyidu nmo. *

15 Mumdoos nmyi lama daa tóó, nmyo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé. Lukwe, pi ngmê ngê Yesu u mbyuu pee ngmê teli pyââ u k:ii ngmîdi ngê wa pyódu? Apuu! Doo u ntââ. * 16 Mumdoos nmyi lama daa tóó, n:ii teli pyââ ka dpî lê, u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa knî. Yi kópu puku yedê mye tóó. * 17 N:ii nmî Lémi k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa knî, yi nuw:o dê ngmîdi ngê dpî pyaa knî.

18 Pyââ ti mââ ti vy:o a

pwii dmyeno. Kn:aa dono ngmanyi d:uu, ye kn:aa pini ngmanyi dyênê, ngmênê wanmyi pyââ ti, ye nmyi chóóchóó wanmyi dyênê t:oo. 19 Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó a pyede, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi yi mênê a kwo. Ghéni Dmi n:ii Chóó Lémi ngê nmye a kpo, nmyo u yâpwo ghi. * 20 Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó nmyi tpile dé, Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê dpodo kîgha dé, Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we. *

7*Yéyéé u danêmbum*

1 A tîdê mbwó yoo, pweep-wee pee yedê póó n:ii a ka nmyinê dy:ââ ngópu, yi kópu knî yi p:uu nmye nîné d:êê. Yéyééé p:uu mwiyé nmye nîné d:êê. N:ii ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi p:uu ntênê nî dpodo, u l:êê dîy:o daawa yéé, yi pini ngê kópu mb:aa dpî d:uu, 2 ngmênê yi pini pyââ ti ngê kîngê dyênê. Yi kópu u l:êê dîy:o pi yintómu dny:oo yéyééé.

3 Cha cha yi kópu ala. Pyââ u moo ka d:uudpî nganê mb:anê, mââ u kpâm ka myed:uudpî nganê mb:anê. 4 Pyââ p:uu tpile yilî daa chóó u tpile yilî, u moo u tpile yilî. Myenté, mââ p:uu tpile

* 6:13: 1 Tes 4:3-5 * 6:14: Lóma 8:11; 2 Kódin 4:14 * 6:15: Lóma 12:5; 1 Kódin 12:27 * 6:16: Gen 2:24 * 6:19: 1 Kódin 3:16 * 6:20: 1 Pita 1:18-19

yilí daa chóó u tpile yilí, u kpâm u tpile yilí. ⁵ Numo p:uu wuwu nangê kwódu. Ngmênê, pi cha y:oo u yi y:e adí kwo, Dpodombiy:e ny:oo ngêpê, wo kní ngmê yi k:oo, ye wuwu yi chóó noko dny:oo kwódukwódu, dpodombiy:e u ngwo dny:oo ngêpê. Yi ngêpê u wo kní dny:oon:aa lêpí, ye yi kwódu yé kópu machedê ngê u ngwo choo pyodopyodo. Setan u wépi pwapí nmyi lama dnyinté a tóó. Kímê dódó nmyo, pi ngê kn:aa pyópu p:uu kêê kîngmê yé.

⁶ Kópuni nmye d:a dêê, nmyenê, Pi yintómu dny:oo yéyéyé, daa dêêpí kópu nmye yed:a dêê. Yi kópu u nt:u ala, n:ii ngê u yi adí kwo, Pyââ ngmêní nya, yini choo yéyéyé. ⁷ Ngmênê nê nê, a nuw:o alanté, u ya a nga a kwo, Kwodo mgêmí yintómu nê ntee yéli ngê dny:oo ya, kîdnyingê yéyéyé. Ngmênê daa pi yintómu u ntââ ngê a pyede. Chóó Lémi ngê woni yoo yéyéyé u ntââ mbêmê dpo pyódu té, woni yoo yi mo ya u ntââ mbêmê dpo pyódu té.

⁸ Kwodo mgêmí yoo, kuknwe yoo, ala kópu nmye nîné tpapê. Ntee n:aa tóó, yinté myedmyinê ya. ⁹ Ngmênê nmyi mo ya doo u ntââ ngê nmye wa pyaa knomomê, ye dmyinê yéyéyé. Pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o kîdnyingê ghiighii mbê dmi. *

¹⁰ Cha cha yoo yi dêêpí

* 7:9: 1 Tim 5:14

kópu m:uu ala, daa a chóó a dêêpí kópu, ngmênê nmî Lémi u dêêpí kópu. Pyââ ngê u moo kîngí kpîpí. ¹¹ Wa kpîpí knomomê, ye kn:aa pini ngê kêê p:uu kîngê yé. Yi pyópu u moo ka mêdaawa diyé knomomê, ye u mo choo ya. Myenté, mââ ngê u kpâm kîngê kpîpí.

¹² Cha cha n:ii Yesu u yoo vy:o mu ngmidi ghê wo, woni daa ghê wo, yi yéli yi p:uu nîné danê. (A chóó a dêêpí kópu yinîné tpapê, daa nmî Lémi u dêêpí kópu.) Yesu u yoo vy:o pini n:ii ghê wo, ngmênê u kpâm daa ghê wo, yi pyópu ngê u yi u ngwo adí kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pini ngê u kpâm kîngê kpîpí. ¹³ Myenté, pyópuni Yesu u yoo vy:o ghê wo, ngmênê u moo daa ghê wo, yi pini ngê u yi u ngwo adí kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pyópu ngê u moo kîngê kpîpí. ¹⁴ K:omo tpile yi pini Yesu ka daa kêlímí yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpí pyódu, mu kópu u dîy:o u kpâm k:ii ngmidi ngê a ya nódó, u kpâm Yesu ka a kêlímí yédi. Myenté, k:omo tpile nmî mbwó ngmê u kpâm Yesu ka daa kêlímí yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê dpí pyódu, mu kópu u dîy:o u moo k:ii ngmidi ngê a ya nódó, u moo Yesu ka a kêlímí yédi. Wo daa yinté, ye nmyi tp:ee dmââdîma Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê pê pyede, u

nuu u yoo ngê daapîdnye kwo. ¹⁵ Ngmênê pini n:ii Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U kpâm nê kuwo, ye dpî lee we, nmî tîdê u yéyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Myenté, pyópuni Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U moo nê kuwo, ye dpî lee we, nmî mbwó u yéyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Yini dpî lee we, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê daa dnyepéli u l:êê dîy:o a ngmîdi nmyoo, u yi u ngwo a kwo, A yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. * ¹⁶ Nmî tîdê, mumdoo nyi u ntââ, moo u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? Nmî mbwó, mumdoo nyi u ntââ, ngmâm u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? *

Daa ya ngmêêpî u danêmbum

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya, dpodoni nêdê nmî Lémi ngê a kaa nmyoo, yi dmyinê dpodo. P:aani p:aani Yesu u yoo knî ye yi dêêpî kópu dyuu yinté ye myinîn:aa tpaê too. ¹⁸ Nju pi n:ii Chóó Lémi ngê, Yesu u yoo vy:o dpî kââ, yi pini ngê kîngî vyi, U ya a nga daa kwo, Chóó Lémi u l:ii a p:uu choo ya. N:ii daa Nju pi, Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o dpî kââ, yi pini Nju pi ngê chóó kîngê pyódu, pi ngê

Chóó Lémi u l:ii yi pini p:uu kîngî t:oo. ¹⁹ Ala ngwo Chóó Lémi u l:ii t:emî têdê kópu ngê dê pyódu, u dêêpî kópu dyuu chââchââ yi ndîi kópu. * ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya. ²¹ A mbwó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o kaa nyoo, yi ngwo pi ngmê ngê wop doo a dpodo kîgha ngi, ye p:uu chi dpodo, u nuw:onuw:o ngê kêê kîdangê t:oo. Ngmênê n:ii ngê wop a dpodo kîgha ngi, u yi u ngwo adî kwo, Nyi nî pw:ii, ye u kwo nangê nganê mb:anê, choo pw:iipw:ii ngi, ñyóó l:êê dîy:o anyin:aa dpodo. ²² Pini n:ii pi ngmê ngê wop a dpodo kîgha ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê dpo ngmîdi, u nuw:o nmî Lémi p:uu dpî ghê. Myenté, ndapî p:uu dpodo pyu n:ii nmî Lémi ngê dpo ngmîdi, nmî Lémi p:uu dpodo pyu ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu p:uu wop a dpodo yédi. * ²³ Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo, yi kópu u l:êê dîy:o pi knî yi nuw:o u pono kîdmyemê vyápê. ²⁴ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mwo a ngmîdi nmyoo, u k:ii nmyinê kââdî ngópu, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya.

Kwodo mgêmi yoo yi kópu

* 7:15: Lóma 12:18 * 7:16: 1 Pita 3:1-2
Epeso 6:6; 1 Pita 2:16

* 7:19: Lóma 2:25; Nkal 5:6 * 7:22:

²⁵ Kwodo mgêmî yoo yi p:uu kópu u nkwo nmye ngmênîné tpaê. Daa nmî Lémi u dêêpî kópu nmye yinîné tpaê, ngmênê yi kópu p:uu a chóó a kópu nmye ngmênîné tpaê. Doo u ntââ daanî dóó nmyo, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê a nuw:o u ntââ ngê a pyódu ngê.

²⁶ Ala dini ghi ngê dye ghi dono vy:o nmo pyede, u l:êê díy:o pi ngê u ya kîngê ngmêê. ²⁷ N:ii u kpâm a tóó, kîngê kée. N:ii u kpâm daa tóó, ghêlî k:ii kîngê yéé. ²⁸ Ngmênê pini n:ii dpî yéé, daa dono kópu yu d:uu, myenté pyópuni dpî yéé, mye daa dono kópu yu d:uu. Ngmênê u ya a nga daa kwo, Ala dye ghi dono vy:o dono a pyw:ee yó.

²⁹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê dini ghi n:ii yó, daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yi kópu u l:êê díy:o nmî nuw:o dmi dyámê u kópu knî yi p:uu kîngmê kwo. Yéé u nuw:o u kpâm p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi p:uu choo kwo. ³⁰ N:ii u pi u l:êê díy:o a mbê, u nuw:o modo dyé ngê, nmî Lémi p:uu dpî kaa ngê. N:ii knî y:oo w:aa da pyw:ee ngmê, yi kópu mu ngmîdi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. N:ii knî y:oo yi tpile dpî pwila t:oo, yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. ³¹ Dyámê u kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo kwo, mu kópu u díy:o

yi kópu yilî yintómu daa dye ghi daadîi adnyi ya, nmî Lémi ngê wa ngmêê té. *

³² U ya a nga daa kwo, Nmyi nuw:onuwo u kópu dyuu ndîi kópu ngê nmye pyaa dniye. Pi mgêmî u nuw:o ngmîdi ngê a ya yédi, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u nuw:o nmî Lémi p:uu a kwo yédi, ³³ u yi u ngwo a kwo yédi, U nuu u kópu nî d:uud:uu dé. Ngmênê yéé u nuw:o miyó ngê a ya yédi. Nmî Lémi p:uu a nuw:o yédi, ngmênê dyámê u kópu knî yi p:uu mye nuw:o yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, U kpâm u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé. ³⁴ Kwodo mye yinté, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u yi u ngwo daa kwo yédi, U nuw:o kn:aa lee we, u yi u ngwo myedaa kwo yédi, U nt:u kn:aa pini ka nî y:oo. Ngmênê yepe dyámê u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo yédi, U moo u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé.

³⁵ Yi kópu nmye d:a vyi té, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, Mb:aamb:aa ngê pêdmyinê ya. Yéyéyé nmye dîni kwódukwódu, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nmî Lémi mu ngmîdi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo, mb:aamb:aa ngê p:uu dmyinê dpodo.

³⁶ Pini n:ii u yémî p:uu a kwo, ghêlî k:ii daawa yéé knomomê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e adîn:aa dpodo, ye yi pini ngê maa mb:aa ye kîgha ngê. Ngmênê u

* 7:31: 1 Njon 2:17

kuwó dini ghi ngê u nuw:o u kwo ayimênê diyé, awo, A yémî p:uu pyâawe ngê a pyodopyodo, nanê wa nya, u yi u ngwo adî kwo, Nî nya, ye dpî nya ngê, daa kópu dono ayi d:uu. ³⁷ Ngmênê yi pini ngê chóó wa vyi, Daanî yéé, a mo anî ya, pwopwo u dí, ye yinté choo ya. Ú lama adî ya, A nuw:o ngê daawa dóó nê. Yi pini u mo choo ya, kîngê yéé. ³⁸ A tídê mbwó yoo, n:ii ngê u yémî p:uu dpî nya, kópu mb:aa yu d:uu, n:ii u mo a ya yédi, kópu mb:aa mye d:uud:uu ngê, k:uuchê m u kópu ye d:uud:uu ngê.

Yepe yoo yi kópu

³⁹ Yepeni u moo a tóó, kn:aa pini p:uu kîngê nuw:o, ngmênê u moo wa pw:oo knomomê, ye u ntâa amê yéé. Pyópuni Yesu u yoo vy:o a kwo, kuwa pini ngê kîngî nya. * ⁴⁰ Ngmênê yi pyópu daawa yéé knomomê, ye mb:aamb:aa ngê adî ya. K:omo tpile nmyi kada pini woni yoo yi nuw:o dmi daa yinté dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi a ménê mye tóó, u l:êê díy:o yi kópu nmye d:a vyi.

8

Tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémî ngópu, u pîpî p:uu danêmbum

¹ A tídê mbwó yoo, pweep-
wee pee yedê póó n:ii a
ka nmyinê dy:ââ ngópu,
myomoni kópu p:uu nmye
nîné d:êê, tpile tp:oo n:ii

k:omo yâpwo ka a yémî ngópu,
u pîpî p:uu. Nmî lama ka
tóó, K:omo yâpwo daa ndêndê
ngê yâpwo njini, u l:êê díy:o
nmî vy:o pi ngmê knî y:oo
yinté tpile tp:oo mbyuu ka
a pîpî tumo, yinê ye u kópu
daa tóó. Ngmênê pi woni
knî ye kwódu ye u kópu, yi
tpile tp:oo mbyuu d:uudpî ma
ngmê. A tídê mbwó yoo, n:ii
yoo yi lama yinté a tóó, apu,
K:omo yâpwo daa yâpwo njini,
yi yéli daadnya a mbodo ndîi
mbodo ndîi, wo yéli yi pi dmi
daadnya a dyede. Nmyi nuu
ghi dmi numo nódo dny:oo
ya, nmyi mbwó yoo yi pi dmi
namê dyede. N:ii nódo u tídê
mbwó yoo yi nuu ghi dmi a
pyede, yi gha dmi a wêdêwêdê
kîgha too. ² Pini n:ii ngmênê
u kwo kópu yilî yintómu u
lama a pyede, yi pini dnyinté
a nuw:o yédi, ³ ngmênê n:ii
nódo Chóó Lémi u nuu ghi a
tóó, Chóó Lémi u lama pini,
kóó kuwa daamî kâa. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê kuwa
pini ngmê ngê tpile tp:oo dpî
vy:a, k:omo yâpwo u pi u ngwo
dpî vyi, u ntâa yi tpile tp:oo
mbyuu anmî ma, mu kópu u
díy:o nmî lama ka tóó k:omo
yâpwo daa yâpwo ndêndê,
Chóó Lémi mu ngmidi yi
yâpwo ndêndê. ⁵⁻⁶ K:omo
tpile pi knî y:oo yâpwo yilî
a châachâa tumo, ngmênê
nmîné nmo yâpwo mu ngmidi
ndêndê, Chóó Lémi. Yi pini
nmî Mî, tpile yilî yintómu yinê
l:âmo too, u l:êê díy:o nmo
pyede. K:omo tpile yoo yi

* 7:39: Lóma 7:2-3; 2 Kódin 6:14

* 8:3: Njon 14:23

lémi yilí, a cháâchââ tumo, ngmênê nmî Lémi ndêndê mu ngmidi, Yesu Kédisu, pini n:ii Chóó Lémi k:ii dyámê pê l:âmo ngópu, ghê kamî nmo yinê myedê kpo. *

7 Ngmênê pi woni knî yi lama yi kópu dnyinté a tóó. Yesu u yoo vy:o ghêl k:ii daa ghê dniye, m:ââ yilí yi k:oo k:omo yâpwo knî ye dnyimo a ngêpê, k:omo yâpwo knî yi l:êê dîy:o tpile tp:oo kpêê ngê dnyimo a yiyé dé, mbyuu dnyimo a pîpî dé. Ngmênê ala ngwo yinté ntini daa pîpî tumo. Yinê ye k:omo yâpwo u pi p:uu a t:a, apu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê angmanmî pyódu. 8 Daa nté u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê anmî pyaa dmi. N:ii ngê yi ntini dpî kpîpî, Chóó Lémi ka dono ngê d:uudpî pyódu. Myenté, n:ii ngê yi ntini dpî ma, yi kópu mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu. 9 A mbwó, lama ka tóó, k:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, u l:êê dîy:o yinté ntini nye pîpî too. Nga u ntââ, ngmênê ñîdê mbwó yoo yi p:uu chi nuw:o. Pini n:ii u lama yi kópu dnyinté a tóó, nangê lvêêdî.

* 10 K:omo yâpwo u ngomo k:oo kmaapî tédê nangmê nî. Yinté pini ngê y:i wa m:uu ngi, yi ntini pee my:oowa ma, ngmênê u kwo dono kópu ayi d:uu, chóochóó nmî Lémi u yoo kuwa wa ghê. 11 Kópuni lama a tóó u l:êê dîy:o lukwe

dîy:o mwó anyinê lvêêdî. Yi pini u l:êê dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu pwene. 12 Lukwe dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu anyi dono, pini n:ii u l:êê dîy:o pwene anyinê lvêêdî, mwó yoo yi p:uu am:ii dono, yi nuw:o dmi anyi dyênê. 13 Né nê a nuw:o alanté. Ntini n:ii ngê a mbwó wa a lvêêdî, yi ntini mēdaanî ma, u dí pwopwo. U ya a nga daa kwo, A mbwó a l:êê dîy:o ngma a lvêêdî we. *

9

Kópuni dyuu yi wépi dmi Póól ngê puwâ

1 A tîdê mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A l:êê dîy:o pi ngma a lvêêdî we. Dyimê pywuu nmye ngmênínê kuwo. K:omo tpile u ntââ ndapî nmye p:aa dmy:ee ngê, ngmênê nmye dîp:ê dmy:ee ngê. K:omo tpile kópu yilí yi kwódu ye kópu daangma a tóó, ngmênê woni knî yi wépi dmi a chóó nî puwâ. K:omo tpile nmî Lémi Yesu a chóó a ngwolo dé y:oo nî módu, u dyépi ngê u ngwo a pyódu noo, ngmênê tpile nmye dîní dmyinê ngê. K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o a chóó nî kaa nmyoo, ngmênê tpile nmye dîní dmyinê ngê. * 2 K:omo tpile pi woni knî ye yinê ye d:aa Yesu u dyépi ngmê, ngmênê nmyinê nmye nê u dyépi ngmê, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o a chóó nî kaa nmyoo. * 3 Yi kópu pi knî ye n:aa tpapê

* 8:5-6: Epeso 4:6; Njon 1:3

* 8:9: Lóma 14:13-15

* 8:13: Lóma 14:21

* 9:1: Dpodo 26:16

* 9:2: 2 Kódin 3:2-3

ngê, yélini y:oo a pi a dyede ngópu.

4 A tîdê mbwó yoo, yélini yi l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, mumdoo doo u ntââ nté mbwaa ye daanî dmyinê dê? U ntââ, ngmênê ye dîni dmyinê doo, a chóó a kêê dê y:oo n:aa dpodo yédi, ndapî u ngwo n:aa kmênêkmênê ngê. 5 A kpâm wo tóó, u ntââ p:aa y:eñey:eñe, yoo nye pídn̄ya a v̄yuuwo. Dyépi woni yoo, Pita u k:ii, nmî Lémi u mbwó yoo mye yi k:ii, yi kpâm yoo a y:eñey:eñe tumo, yoo yi ntépînâ knî yi k:oo a kmaapî nyédi. 6 Mbanapas k:ii nyo miyó njini nyi chóó nyi kêê dê y:oo nye dpodo nódó, nyi ndapî u ngwo nye kmênêkmênê ngê, ndapî nmye dên̄yipu dmyinê. 7 Mumdoo lede knî y:oo yi kaa taa kpídî yi chóó yi ndapî ngê dpî pwila t:oo? Kêle, yi kada pini ngê yinê dpî pwila té, ye dpî y:ee té. Mumdoo n:ii ngê yâpwo tédê dpî yé, nté y:i d:uudpî ma? Kêle, y:i a kmaapî yédi. Mumdoo n:ii u sipi w:uu a kwo yédi, módó ye a v̄yuuwo yédi? Mye yinté, yélini yi vy:o n:aa dpodo yédi, u ntââ yi ntépînâ knî yi k:oo anî kmaapî, ndapî ye amy:aa dmyinê. 8 Daa a mo dí vyi, ngmênê yinté kópu puku yedé mye tóó. 9 Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha,
komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Mumdoo Chóó Lémi pudu-
makó knî yi p:uu doo a danê?

* 10 Mumdoo daa nmî p:uu doo a danê? Ndêndê ngê nmî p:uu doo a d:êê. Yélini wunê n:êê nyédi, yélini wumê nté mgîpî nyédi, daa módó a dpodo nyédi. Yi lama a tóó, Kwéli nmo dpodo té, dîyo y:i anmî kmaapî. 11 Nmyo a yâpwo tédê kamî, nté woo n:uu kaa too, mumdoo doo u ntââ nt:u daangmanî ma?

* 12 N:ii knî y:oo wunê ndiye kîgha nmyoo, nmyi ntépînâ knî yi k:oo a kmaapî nyédi, mumdoo doo u ntââ yinté kópu a nga daanmyi d:uu ngmê? Ngmênê a chóó tpile nmye dîp:êngmê dmy:ee ngê. Kópu yilí yintómu noo a vyímí dé, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo pi ngmênê lvêêdî. U ya a nga myedêpwo kwo, Pi ngmê ngê Yesu Kédisu u kópu mb:aa u wépi pwaa ngê.

13 Nmyi lama ka tóó, kpêê yiyé pyu kní y:oo yi nté yi dpodo tédê a kmênêkmênê ngópu. * 14 Myenté, nmî Lémi ngê apê, N:ii knî y:oo a kópu mb:aa pi knî ye adnyin:aa t̄papê, yi nté y:i dny:oon:aa kmênêkmênê. * 15 Ngmênê tpile nmye dîp:êngmê dmy:ee ngê, ala pwEEPwee pee yedé ala ngwo nmye myedîni dmyinê. K:omo tpile dómudómu tédê amy:aa pw:onu, ngmênê pi knî ye nté ndapî daanî dmy:ee dê. Pi kní ye n:aa t̄papê ngê, yenímo, A chóó

* 9:9: Deut 25:4; 1 Tim 5:18

* 9:11: Lóma 15:27

* 9:13: Deut 18:1-3

* 9:14: Mát 10:10; Nkal 6:6

a ndapî a kêê dê y:oo n:aa kmênêkmênê ngê. Yi kópu k:omodanê kópu ngê ye kîngî pyódu, u l:êê dîy:o ndapî ye dîni dmyinê ngê. ¹⁶ Yi kópu u dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye módó n:aa tpaépê ngê. Doo u ntââ nmî Lémi u wépi daanê puwâ. Yi dpodo nêdê a kaa noo. Yi dpodo daanî dódó knomomê, ye nmî Lémi ngê dnyinté daawa kpada nê. ¹⁷ A chóó a nuw:o ngê wonî dpodo, ye a pywuu pênîné ngêêpî, ngmênê nmî Lémi ngê módó a dpodo kalê noo, doo u ntââ yi dpodo u wépi daanî puwâ. ¹⁸ A pywuu n:ii nîné ngêêpî ngê, alanté a tóó, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. K:omo tpile yoo yi ntépîná k:oo p:aa kmaapî, ngmênê yi kópu u wépi ní puwâ, nmî Lémi u kópu dyuu módó ye n:aa tpaépê ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo dpî pyódu.

Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê u l:êê ghi dmi dpîmo ngmêêpî dé

¹⁹ Doo u ntââ pi ngê daadi dpodo kîgha nê, ngmênê pi dyêêdí yintómu yi p:uu wop n:aa dpodo yédi, mu kópu u dîy:o pi yilí nmî Lémi Yesu u yoo vy:o paa ghê dniye. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myinê d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka paa kélímî mbê dniye. K:omo tpile daa Mósisi u dêêpî kópu dyuu mbêmê nmî Lémi ngê wa

ngêe nmo, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yi dêêpî kópu dyuu myinî cháâcháâ ngê, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê a p:uu pêdê lvêêdí we. ²¹ Myenté, dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myinî d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka paa kélímî mbê dniye. Yi yéli y:oo Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo, yi vy:o myedínî:n:aa cháâcháâ too, mu kópu u dîy:o mywene ye daapaa ghê we, a wépi daapaa pwaá y:e. (Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu dipî kéé ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu u dêêpî kópu dyuu vyílo yinî cháâcháâ ngê.) ²² Yélini Yesu ka yimi doongê kélímî mbê dniye, yi yéli yi vy:o kyedekyede n:aa m:ii yédi, u ya a nga daa kwo, Ngmênî lvêêdí. U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu ka dpodombiy:e pîdny:oo kélímî. Yi pi dyêêdí knî yi vy:o yinté pini ngê myinê pyodopyodo yédi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka knî ngmê paa kélímî mbê we.

²³ Yi kópu yilí n:aa d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u kópu mbêmê kóó k:oo paa kaa téne, kóó k:oo myepaa kaa nêne. Dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê wa a kuwo nê. ²⁴ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Mbêpê têdê, pi yilí a mbêpê nyédi, ngmênê ngmidi kada dp:uu ghê. Dpodombiy:e dmyinê mbêpê,

kada paa ghê dmyeno. *
 25 Mbêpê pyu yoo ghêlî daa mbêpê nyédi, dpodombiy:e mwiyé wunê ndiye nyédi, daa ñuknweñuknwe nyédi, daa mbwaa ndanî nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Kada nmî mbêpê. N:ii kada dp:uu ghê, k:omo tpile pi knî y:oo yi pini u pi mêdaa nyepênyepê ngópu, ngmênê dpodombiy:e a mbêpê nyédi. Kópuni u l:êê díy:o nmo mbêpê té, chedê ngê daawa pyódu. * 26 Yi kópu u l:êê díy:o dpodombiy:e n:aa mbêpê, u ya a nga a kwo, Kada n:uu ghê. Pini n:ii dê a l:êê nódó, nê yinté pini ngmê. Pini n:ii n:aa vyeengê, dîni kn:aadikn:aadi ngê, dpodombiy:e n:aa vyeengê.
 27 A nt:u n:aa dpodo kîgha ngê, ñuknweñuknwe u kwo n:aa kwódukwódu ngê, mu kópu u díy:o pi mgee ngê anî pyódu knomomê, k:omo tpile yoo woni a chóó nê danê too, ngmênê nmî Lémi ngê kuwa wa kaa nê.

10

Lvêédîlvêédî u dyimê pyuwu dé

¹ A tidê mbwó yoo, n:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dê mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kîdangê lvêédî. Nmî kn:ââ yoo ntee a lvêédî dniye, yinté kîdmyengê lvêédî dmi. Dini ghi n:ii ngê Mósisi ngê Yichip u mênê a pw:ii too, nkalî too pee yidnya a yâmuyâmu, Ntii

Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu. * ² Pi knî y:oo ntee mbápitisiâm kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo, mye yinté, dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ knî y:oo nkalî too pee dnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu, Mósisi u yâmuyâmu pyu ngê u ngwo a pyaa dniye. ³ Yâpwo nté ntee nmo pîpî ngê, mye yinté, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye yi nté dpîmo a dyede, pi yintómu knî y:oo yi ntini dnyimo a pîpî. * ⁴ Yâpwo wain ntee nmo ndanî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê Mósisi ngê mbwaa yinté ye myedpîmo a yémî. Daa ng:êêntómu Mósisi ngê u kiyé t:aanî u mênê dpîmo a dêédêê, nmî Lémi ngê mbwaa u ngwo ye dpîmo a yémî. Yi t:aanî Yesu Kédisu ngê doo ya. * ⁵ K:omo tpile nmî Lémi ngê pi yintómu knî yi l:êê díy:o yi kópu knî dpîmo a d:uud:uu dé, ngmênê yilî knî y:oo daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnya a d:uud:uu dé, yi yéli maa p:uu a pw:oo dniye. *

⁶ Kópuni y:e a pyodo, p:uu dmyinê nuw:o, yi nt:anê nangmê yââ. U yi y:e doo a kwo, Kópu dono nmî d:uud:uu dé. Yinté kópu nangmê d:uu. ⁷ K:omo yâpwo ngma a l:âmo ngópu, u kwo dnya a ngêpê. Puku yedê alanté a tóó,

* 9:24: Pilipay 3:14; 2 Tim 4:7-8 * 9:25: 2 Tim 2:4-5; Njems 1:12 * 10:1: Ex 13:21-22; 14:22-29 * 10:3: Ex 16:35 * 10:4: Ex 17:6 * 10:5: Num 14:26-30; Hipîlu 3:17

Nipi dnye kmaapî, nipi dnye mbwaa ndanî, nipi myednye ndens. *

Yinté kópu nangmê d:uu. ⁸ Ntee dnyimo a pyââ ti mââ ti, yinté kópu ngê kêê nangê t:oo. Wo ngmê ngê pyââ ti têtê pi my:oo yono yono yono y:a mê pyolo yono yono y:a (23,000) a pw:oo dniye. *

⁹ Nmî Lémi u tókótókó ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê dnyimo a tókótókó, tpile pê yilî knî y:oo dnyimo a kiyekiye dé, pi yilî u ngwo pw:oo dniye. * ¹⁰ Nmî Lémi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo nmî Lémi p:uu dnya a nuu mbumu, yi ngwo enjel ngmê dy:ââ ngê, yinê vya too. *

¹¹ Kópuni y:e a pyaa dniye, yi p:uu dmyinê nuw:o, nmî l:êê dîy:o dyimê pywuu ngê a pyede. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, yinté dono kópu nangmê d:uu. ¹² N:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dê mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kîdangê lvêêdî.

¹³ N:ii wa lvêêdî knomomê, chóó kn:ââ. Setan ngê ntee a dódó nmyoo, pi yintómu yinté mye dódó too. Nmyi dódó têtê Chóó Lémi ngê daawa a kuwo nmyo, dpî ngee nmyo, Setan ka dpî kwódu, doo u ntââ dpodombiy:e d:uudpî dódó nmyo. Nyââ, nmî Lémi ngê dpî ngee nmo, nmî

tókótókó ndîi têtê dpî dyé nmo. *

Póól ngê k:omo yâpwo knî ye ngêpê u ngwo ye kwódu ngê

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, Setan ngê kîdangê lvêêdî nmyo. Nmyi nuu ghi dmi a nódó ka tóó, u l:êê dîy:o nîné kwunokwuno nmyo, k:omo yâpwo knî ye ngêpê têtê yi nkîgh:ê nangmê nî. ¹⁵ Nmyi nuw:o knî yi mbêmê nmyo m:ii nyédi, ala kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê nipi nmîné wuwó ngê, wain d:ââ u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, nmo ndanî ngê, yi ngwo nmî Lémi Yesu Kédisu u wêê ngê Chóó Lémi ka dpó kâadî nmo. Dini ghi n:ii ngê mbîdédi nmo pwapî ngê, nmo pîpî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê dpî pyódu nmo, u nt:u ngê myoo pyódu nmo. *

¹⁷ K:omo tpile nmo yilî, ngmêné ngmîdi ngê nmo pyodopyodo nyédi, mu kópu u dîy:o mbîdédi mu ngmîdi yinmo pîpî ngê. * ¹⁸ Yisîléli tpémi yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yélini kpêê yiyé têtê nipi a kmaapî nyédi, Chóó Lémi u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa dmi.

¹⁹ Kópu m:uu ala, p:uu dmyinê nuw:o. K:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, tpile tp:oo n:ii yi l:êê dîy:o a vyeé tumo, yi mbyuu tupwótupwó ngê d:uudpî

* 10:7: Ex 32:6 * 10:8: Num 25:1-2

16:41-49 * 10:13: Hipîlu 4:15 * 10:16: Mát 26:26-28

Epeso 4:16 * 10:19: 1 Kódin 8:4

* 10:9: Num 21:5-6 * 10:10: Num

10:17: Lóma 12:5;

pyódu. * 20 Ngmênê yélini k:omo yâpwo knî ye a kpêê yiyé nyédi, daa Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, Setan u enjel ngmê ka a ngêpê nyédi. Yélini yi kpêê yiyé tédê nipi a kmaapî nyédi, Setan u enjel u k:ii ngmidi ngê dpî pyaa dmi. U ya a nga daa kwo, Setan u yoo vy:o ghê dmyeno.

* 21 Doo u ntââ nmî Lémi u k:ii ngmidi ngê daanmyi ya, Setan u enjel u k:ii ngmidi ngê myedaanmyi ya. N:ii Setan u enjel yoo yi k:ii a kmaapî nyédi, doo u ntââ nmî Lémi u k:ii mêdaa kmaapî nyédi. *

22 Mumdoon nmyi lama daa tóó, nmo nmî Lémi u kpâm ntee tpile dé, kn:aa pini ka wanmyi lee dmi, nmî Lémi nmyi l:êê dîy:o adî k:uundêpî. Nangê vyi, U wêdêwêdê tédê, daawa kpada nmo. Nmyi lama daa tóó, dnyinté daawa kpada nmyo.

23 Kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilî knî y:oo yoo dpî dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu woni knî y:oo yoo yi gha dmi daa wêdêwêdê kîgha tumo.

24 Daa nmyi chóó nmyi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, ngmênê nmyi tîdê mbwó knî ye dmyinê vyiwo. *

25 Tpile tp:oo mbyuu n:ii nté pywupwi tédê anmyi mumu dé, dmyinê pywupwi dé,

myedmyinê pîpî dé. Yi kópu daa tóó. Yi p:uu kîdmyinêngê nuw:o, * 26 mu kópu u dîy:o ala kópu puku yedê a tóó, apê,

Dyámê mbêmê tpile yintómu nmî Lémi u nêni dé. *

27 Kuwa pini ngmê ngê kmaapî tédê wa dóó kalê nmyo, u yi nmye adî kwo knomomê, Yi nmî lee dmi, ye y:i dmyinê lèpî, ntini n:ii nmyi ngîma adî yé, dmyinê pîpî. U kópu daa tóó, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

28 Ngmênê pi ngmê ngê nmye dî vyi knomomê, Kî tpile tp:oo mbyuu nangê ma, k:omo yâpwo ka kpêê ngê dê yé ngmê, ye yi ntini nangmê ma.

29 N:ii ngê yi kópu nmye wa vyi, yi pini u kèlîmî u l:êê dîy:o yi ntini u wépi dpî pwaa yó, nangê ma. Daa nmyi chóó nmyi kèlîmî u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê.

Ala kópu a ka wanmyi vyi knomomê, a ka nye, Lukwe dîy:o pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kópu nmo wa kwódu? 30 A ka nye, Ntini n:ii u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, doo u ntââ pi ngê yi ntini nmo daadî kwódukwódu. 31 A tîdê mbwó yoo, ntini n:ii nmye pîpî ngópu, mbwááni n:ii nmye ndanî ngópu, kópuni nmye d:uud:uu tumo, daa nmyi chóó nmyi nuw:o mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, ngmênê alanté dmyinê nuw:o, apiî, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ndîi ngê wa pyódu, yi

* 10:20: Tpyuu 9:20 * 10:21: 2 Kódin 6:15-16 * 10:24: Lóma 15:2 * 10:25:

1 Kódin 8:4-13 * 10:26: Psalm 24:1 * 10:31: Kílosa 3:17

kópu nmo d:uud:uu. * 32 Pi nangmê lvêêdî. Nju tpémi yi maa dmi nangê nkoko, kn:aa yéli yi maa dmi myenangê nkoko. Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, kn:aa máádi p:uu nangmê kââ. * 33 Ntee n:aa m:ii, yinté myedmyinê m:ii. Kópu yilî yintómu daa a chóo a l:êê díy:o n:aa d:uud:uu too, ngmênê yoo yi l:êê díy:o n:aa nuw:o yédi, u ya a nga a kwo, Pi yilî nmî Lémi kóo k:oo paa ghê dniye. Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntee nîné mtyîmwe ngêêpî, yinté a p:uu myedmyina a mtyîmwe ngêêpî. *

11

Pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu

¹⁻² A tídê mbwó yoo, mw:ââkó, nîné kwunokwuno nmyo, mu kópu u díy:o a kópu dyuu nmyi nuwo doongê kuwo wo, myenté nmî Lémi u yoo yi l:êê ghi dmi n:ii nmye nê núwo too, dye ghi yintómu nmye d:uud:uu tumo. ³ Ngmênê u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama ntênê choo a ya, pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu Kédisu, Yesu Kédisu mbodo Chóo Lémi. ⁴ Nmyi lama ka tóo, Kídiki tpémi yi vy:o, pyââ yoo dini ghi n:ii ngê a ngêpê nyédi, kpídî pee yi mbêmê a ya nyédi. Yi kópu u nt:u kópu alanté, yi pyópu knî y:oo yi moo knî yi dnye dmi mb:aamb:aa ngê a nyêmi tumo. Ngmênê mââ n:ii ngê

ngêpê dpî dóó, ó Chóo Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u díy:o u mbodo mu ngmídi Yesu Kédisu, kn:aa pini ngmê doo u mbodo. ⁵ Myenté, pyópu n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóo Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê dpî yé, u nt:u kópu, u mbodo u moo. Yi kpídî pee mbêmê d:uudpî yé knomomê, ye u moo dpî mywenemywene kwolo. Yepeni u tumu mââ dpo pywáí, yi pyópu mbodo ntee dpo vyi ngmê, mywene u ngwo dpî ghê, mye yinté, pyópu n:ii ngê ngêpê módó dpî dóó, kpídî pee mbêmê daa ya yédi, yi pyópu u moo ngê mywene yinté myoo ghê. ⁶ Pyópu n:ii ngê yi kpídî pee mbêmê daadí yé, mbodo chóo choo a vyi, mywene d:ud:umbiy:e u ngwo paa ghê we. Yi pyópu ngê u yi u ngwo daadí kwo knomomê, A mbodo a chápwo y:e, mywene a nga ghê we, ye yi pyópu ngê kpídî pee mbêmê choo yiyé. ⁷ Mââ ngê kpídî pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u díy:o Chóo Lémi ngê tpile yintómu ntee wunê y:enê té, mââ ngê u kpâm ghee knî yinté mye y:enê too. Myenté, mââ u l:êê ghi dmi ntee a pyede, u kpâm u l:êê ghi dmi yinté myedny:oo ya, * ⁸ mu kópu u díy:o mwiyé mwiyé dini ghi ngê pyââ ngê mââ mwiyé daa tpyó, ngmênê Chóo Lémi ngê mââ podo ngma a y:ângo,

* 10:32: Lóma 14:13 * 10:33: 1 Kódin 9:20-22 * 11:7: Gen 1:26-27 * 11:8: Gen 2:21-23

pyââ u ngwo l:âmo ngê. *

⁹Myenté, daa pyââ u l:êê dîy:o mââ l:âmo ngê, ngmênê mââ u l:êê dîy:o pyââ l:âmo ngê. *

¹⁰Yi kópu u l:êê dîy:o pyââ knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé, u l:ii yi p:uu myechoo ya. Enjel knî y:oo yi kópu yi p:uu paa m:uu y:e, nmî Lémi u ngwo paa chaa kalê y:e. ¹¹Ngmênê nmî Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, mââ yoo daa nmî chóo nmo pyede, pyââ yoo myedaa yi chóo a pyede, numo ka nmo vyuwo té. ¹²Myenté mwiyé mwiyé dini ghi ngê Chóo Lémi ngê mââ podo a y:ângo, pyââ u ngwo l:âmo ngê, ala ngwo pyââ ngê mââ yinê dpî tpyé. Chóo Lémi ngê chóo yinté pyódu ngê.

¹³Yi kópu p:uu ntênê dmyinê a nuw:o. Mumdoonmyinê nmye u ntââ, pyââ módó choo kwo, Chóo Lémi ka u ngwo choo ngêpê? ¹⁴Pi yintómu yi lama alanté a tóo, pini n:ii ngê u mbodo d:uudpo chápwo, mywene u ngwo dpî ghê, ¹⁵ngmênê mbodo gh:aa dmi ndîi ngê pyââ dpô nâmo, u mbodo nm:ââ ngê a ya yédi. ¹⁶Nmyi vy:o pini ngmê yi kópu p:uu adî kwopwepe, yi pini ngê ala kópu dpî ny:ee ngê, Yesu u yoo dyámê wope wope yi l:êê ghi mu ngmîdi, pyââ knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi a nyêmî tumo, u l:ii yi mbêmê a ya yédi.

Nmî Lémi u l:êê dîy:o

kmaapî

¹⁷A tîdê mbwó yoo, kópu nmyi p:uu mukîni nyongo, daa a nuu u kópu ngê a tóo. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, dp:ee numo ngêêpî nyédi, ngmênê numo p:uu nmye dono nyédi. ¹⁸Mwiyé mwiyé kópu ala, ala kópu kîni nyongo, ngmîdi ngê dp:ee pyede, yoo nmyi chaa ngópu. Na a ka yi kópu ndê kópu, pee tp:oo u kwo dî kêlîmî mb:anê, * ¹⁹mu kópu u dîy:o nmyi vy:o n:ii yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, nipi dpô wuwó, yinê ye kópu yilî yintómu yi lama a pyede, wo yéli yi lama dnyinté a pyede. U yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Apuu! Yinté daadî ya.

²⁰Myomoni kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, daa nmî Lémi u l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi, nmyi chóo nmyi l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi. ²¹Lukwe dîy:o nmyi chóo nmyi nté lîmîlîmî ngê nmye pîpî ngópu, noko dp:ee yeede nyédi. Lukwe dîy:o nmyi vy:o ngópuch:anê yoo a dómudómu nyédi, yoo woni knî y:oo mbwaa yilî dpî nda ngmê, u ngwo dpî ghéti dmi. ²²Nmyi chóo nmyi ngomo knî yi k:oo dmyinên:aa nûknweñknwe, myedmyinên:aa ghétighéti. Lukwe dîy:o Chóo Lémi u yoo nmyinê nmye k:omo tpile dé. Lukwe dîy:o ngópuch:anê yoo nmye mywenemywene kîgha

* 11:9: Gen 2:18 * 11:18: 1 Kódin 1:10-12; 3:3

tumo. Mumdoo yi kópu u l:êê dîy:o wanî chaa kalê nmyo? Kêle, daanê chaa kalê nmyo, daa a nuu u kópu yinmyinê d:uud:uu t:oo.

²³ Kópuni u l:êê dîy:o nipi nmo kmaapî nyédi, dmy:oongê w:ee ngópu. Nmî Lémi ngê kópuni wunê a ka a vyu, kînmyen:uu vyu. Mgídî n:iî ngê Njudas nmî Lémi u kwódo ngê ghê wo, Yesu ngê mbîdédi a ngêédî, ²⁴ Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, yepê, Ala a chóochóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dî d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya. ²⁵ Myenté, kmaapî u kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, yepê, Ala a wêê. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kââdî. Yepê, Dini ghi n:iî ngê anmyi ndanî, ntee dî d:uu, yinté myedmyinê d:uud:uu. Yepê, A mgamê ngê choo ya. * ²⁶ Dini ghi n:iî ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yinté nmye kmaapî nyédi, wain nmye ndanî ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu yinmyinê nj:iî ngópu, u dî wéni n:iî ngê wa a diyé.

²⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o n:iî ngê nmî Lémi u nté módó dpî ma, u mbwaa d:ââ módó myoo nda, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u dnyinté dpî châpu, u wêê dnyinté myoo châpu. ²⁸ Mb:aamb:aa ngê p:ee mwiyé dmyinê nuw:o, nmyi dyââpe nmî Lémi ngê

mwiyé choo pwapî dé, u nté u ngwo dmyinê pîpî, u mbwaa d:ââ u ngwo myedmyinê ndanî. * ²⁹ Pini n:iî módó a kmaapî yédi, módó a mbwaa ndanî yédi, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u d:uudpî mya, nmî Lémi ngê u nkwo wa kpada. ³⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi vy:o pi yilî dpî mbil:a, yi wêdêwêdê daa ndîî ngê dpî pyódu, knî ngmê wunê kî dpî dniye. ³¹ Nmyi dyââpe mwiyé w:ee pwapî tumo, ye Chóó Lémi ngê daapî kpadakpada nmyo. ³² Dpî mya nmyo, u ngwo dpî kpada nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi l:êê ghi dmi nî wáti té, kuwa yéli yi vy:o mêdaanî kéé té. *

³³ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:iî ngê kmaapî tédê nmyinê wuwó ngê, dmyinê numo t:âât:ââ. ³⁴ Pini n:iî ngê dómu ndîî choo kelekele, u ngomo k:oo mwiyé choo a kmaapî, nmî Lémi u yoo vy:o daapîchoon:aa ñuknweñuknwe, nmî Lémi ngê u ngwo daawa a kpada nmyo. Dini ghi n:iî ngê nmye anê lê, kópu woni knî a chóó nmye an:uu vyi té.

12

Kópuni yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmo

¹ A tîdê mbwó yoo, kópuni yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmo, u kakêmê mb:aamb:aa ngê nmye nîné

* **11:25:** Ex 24:6-8; Hipîlu 8:8-13 * **12:5-6**

11:28: 2 Kódin 13:5 * **11:32:** Hipîlu

chámêchámê, u ya a nga a kwo, Ntênê nmyi lama a yaa dniye. ² Nmyi lama kîyedê too, Yesu u yoo vy:o wunê ghêlî dpîp:e ghê dniye, Setan ngê nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu a kaa too, k:omo yâpwo knî ye nmyimo a ngêpê, ngmênê yi yâpwo ntóó dé, dnye yi mênê daa too. ³ Ala ngwo pi knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye wumê kapî ngópu, ngmênê woni yoo myewumê k:omodanê nyédi, woni knî y:oo ndêndê ngê nmye wumê kapî ngópu. Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, doo u ntââ Yesu u pi daawa dyênê, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, vyîlo yi pini ngê Yesu ntênê a cháâcháâ ngê, kn:aa pini doo u ntââ. Daawa vyi, Yesu nmî Lémi ndêndê. *

⁴ Dpodo daa ngmidi yi l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo. Yi Ghéni Dmi mu ngmidi u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi, daa kn:aa ghéni dmi u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo nmo dódó too. * ⁵ K:omo tpile nmî Lémi p:uu daa dpodo ngmidi nmo dódó ngê, ngmênê nmî Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi. ⁶ K:omo tpile daa dpodo ngmidi yi p:uu Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, ngmênê

Chóó Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi. ⁷ Nmo ngmêngmênté nmî dpodo têtê dpodo têtê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu wêdêwêdê ngê paa pyaa dniye. * ⁸ Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê u ntââ ngê dpo pyódu té, nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye u ngwo a mbumu nyédi. Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi woni knî ye tumu kópu dé dpo kêma té, yi yéli y:oo yi kópu dyuu pi knî ye u nkwo dpî vyi t:oo. * ⁹ Yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê yi kêlímî ndîi ngê dpo pyódu, pi woni knî u ntââ ngê dpo pyódu té, yoo u ngwo a pyipyi tumo. * ¹⁰ Yi Ghéni Dmi ngê pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, mbwudu u ngwo dpî chaa t:oo. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, Chóó Lémi u komo pi knî ye u ngwo a kapî ngópu. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, ghê dmi yinê dpî mya t:oo. Péntikos u wo ngê kópuni y:e pyodo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté kópu ala ngwo mye d:uud:uu ngê, yoo woni u ntââ ngê yinê dpo pyódu té, kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama pi knî ye a mbumu nyédi. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, yi kópu dyuu dpo w:ee t:oo, pi knî ye yi kakêmé moo chámê t:oo.

* 12:3: 1 Njon 4:2-3 * 12:4: Lóma 12:6-8 * 12:7: 1 Kódin 14:26 * 12:8:

Njon 4:16-19; Dpodo 5:1-5 * 12:9: Dpodo 3:6-7; 8:6-7; 14:8-10 * 12:10: Dpodo 2:4; 1 Kódin 14:5-12

* 11 Vyílo yi Ghéni Dmi ngê nmo ngmêngmênté dpodo yilí yi l:êê dîy:o u ntââ ngê dpo pyódu nmo. Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê dpo ngmídi nmo, ngmênê chóó u pono a vyápê yédi, nmî dpodo ñedê dpodo ñedê u ngwo dpî kaa nmo.

Nmo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé

12 Pi p:uu tpile yilí ntee a pyodopyodo, nmî Lémi Yesu Kédisu u yoo mye yinté, u yoo vy:o pi dyêédí yilí a kwo, nmî dpodo ñedê dpodo ñedê kaa nmoo. * 13 Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ngê mbápítisîm kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye. Ala ngwo ngmídi ngê nmo pyede, ngmênê mwiyé u mo mo nmee a ya. Nmo knî ngmê Nju tpémi, knî ngmê daa Nju tpémi, knî ngmê yi pi dmi ndîî dé, knî ngmê yi pi dmi tédê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngmídi ngê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu kóó kpâlî ntee tpile ngê pyódu nmoo, yiné a mbêpê kîgha nmoo. *

14 Pi p:uu tpile yilí ntee a pyodopyodo, nmî Lémi u yoo mye yinté, nmo yintómu nmî dpodo daa ngmídi, nmyi k:ii nmî dpodo ñedê dpodo ñedê a kaa nmoo. 15 Yi dpodo knî yi p:uu dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pi yu wo pi, daapaa vyi, D:aa pi kóó, u l:êê dîy:o pi p:uu dîní kwo. Kêle, pi yu pi p:uu a kwo. 16 Pi ngwene myenté, wo pi, daapaa vyi, D:aa pi ngwolo, u l:êê

dîy:o pi p:uu dîní kwo. Kêle, pi ngwene pi p:uu a kwo. 17 Pi d:ud:umbiy:e ngwolo ngê wo tóó, ye dnye angênté pî nyêmî. Myenté, pi d:ud:umbiy:e ngwene ngê wo tóó, ye tpile tuu angênté pî nyêmî. 18 Ngmênê Chóó Lémi chóó doo nuw:o, pi p:uu tpile yilí u ngwo l:âmo ngê, kóó yu kaa too, ngwolo dê kaa doo, ngwene dê kaa doo, ñupu dê t:ee doo. 19 Yi tpile knî pi p:uu wodaa kaa too, ye pi daa pi ngê yipî tóó, yi pââ ntee tpile ngê pî tóó. 20 Ngmênê pi alanté a tóó, tpileni yilí p:uu a pyodopyodo, yi dpodo yi dpodo a tóó. Yesu u yoo mye yinté, nmî dpodo ñedê dpodo ñedê a kaa nmoo.

21 Yi kópu u l:êê dîy:o, pi ngwolo wo pi, kóó dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêle, doo u ntââ. Yi ngwolo ngê dpodo angênté pî dódó. Myenté, pi mbodo wo pi, yu dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêle, doo u ntââ. Yi mbodo angênté pî paa. Nmo mye yinté, nmî vy:o woni ngwolo ntee tpile dé, woni kóó kpâlî ntee tpile dé. 22 Nmî p:uu tpileni daa dpodo u ntââ dé, doo u ntââ daanmî kée té. 23 Nmî p:uu tpileni yi pi dmi tédê dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vwuwo nyédi. Tpile n:ii dê pi ngê d:uudpî m:uu dê, mb:aamb:aa ngê nmo wópuwópu doo, 24 ngmênê nmî p:uu ghê tpile woni pi

daa wópuwópu too. Chóó Lémi ngê yinté l:âmo nmoo, nmî p:uu tpileni yi pi dmi daa ndîi dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vuywo nyédi. ²⁵ Doo u ntââ nmî p:uu ghê tpile woni daanmî kéé té, mu kópu u dîy:o ghi ngmidi a wee, numo ka a vuywo nyédi. ²⁶ Pi p:uu ghi ngmidi adî dpududpudu, ye pââ p:uu ghi yintómu mye dpududpudu yédi. Dpodoni pi ngê kîlî dpî dóó anyi chaa kwolo, ye u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, u pââ p:uu tpile yilî mb:aamb:aa ngê moo pyódu.

²⁷ Nmo yintómu Yesu Kédisu p:uu nmo pyede, nmo kóó kpâlî dé. * ²⁸ Yesu u yoo vy:o Chóó Lémi ngê u dpodo nédê dpodo nédê a kaa nmoo, mwiyémwiyé yéli, dyépi yoo, myomoni yoo, komo kapî pyu yoo, pyoloni yoo, dêêpî pyu yoo, podoni yoo, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu dpî chaa t:oo, limoni yoo, pi pyipyi pyu yoo, wononi yoo, pi ka vuywo pyu yoo, piini yoo, dy:oo pyu yoo, woloni yoo, yélini kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama a mbumu nyédi. * ²⁹ Yesu u yoo vy:o pi pyile njini dyépi yoo, daa yilî komo kapî pyu yoo, daa yintómu dêêpî pyu yoo. Daa pi yintómu knî y:oo mbwudu a chapî tumo, ³⁰ daa pi yintómu a pi pyipyi nyédi, daa pi yintómu kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, daa pi yintómu yinté kópu u

kakêmê chámêchámê u ntââ ngê a pyede. ³¹ Dpodoni yi pi dmi ndîi dé yi yi dmi nmye dny:oo kwo, ngmênê kópuni u pi d:ud:umbiy:e ndîi, u kakêmê nmye nîné chámêchámê. *

13

Yoo yi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹ Kópuni ndîi kópu ngê a tóó ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. K:omo tpile kn:aa dyámê dnye ngê daa a lama anî mbumu, enjel yoo yi dnye ngê amy:aa mbumu, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye módó nmye pînî mbumu.

* ² Myenté, Chóó Lémi u komo anî kapî knomomê, tumu kópu yilî a lama adî ya knomomê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye p:aa k:omo tpile. Myenté, a kélîmî ndîi ngê wa pyaa knomomê, yi kélîmî mbêmê u ntââ mbu mwada y:i ngmanî dy:ââ, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye wanî dîpî. ³ K:omo tpile a tpile yintómu pi knî ye wanî y:ee té, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadî ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nê. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo u yi y:e adî kwo, Yesu u kópu u kwee nmî chápwo, yi ngwo Yesu daanî kéé knomomê, u l:êê dîy:o yi yéli y:oo ndiya wa kéé nê,

* **12:27:** Lóma 12:5 * **12:28:** Epeso 4:11-12 * **12:31:** 1 Kódin 14:1 * **13:1:** 1 Kódin 12:31; 14:39

ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê myedaawa chaa kalê nê.

⁴ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, pi ka límîlímî ngê d:uudpî nod:e, pi knî ye a vwuwo yédi. Yi pini daa n:ee kapî yédi, chóó u pi daa kmîmî ngê, myedaa chaa yédi. * ⁵ Yi pini a pi chââchââ yédi, daa chóó u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, daa nod:enod:e yédi, yoo yi dono kópu dé nódo daa t:emî too. ⁶ Yi pini dono kópu knî yi l:êê díy:o u gha mb:aamb:aa ngê d:uudpî pyódu, ngmênê ndê kópu knî yi l:êê díy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. ⁷ N:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a ya yédi, yoo yi dono kópu dé u kuwó dpî kée té, mēdaa nuw:onuw:o too. Pi knî ye a kēlímî yédi, ghēlî d:uudpî kée té, alanté a nuw:o yédi, dpo, Díyo mb:aamb:aa ngê mē pyodopyodo té. *

⁸ Nmî nuu ghi dmi numo nódo adí ya knomomê, ye yi kópu chedê ngê daawa pyódu. Pi knî y:oo Chóó Lémi u komo ala ngwo a kapî ngmê, ngmênê díyo chedê ngê wa pyódu. Pi yoo kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, ngmênê díyo chedê ngê wa pyódu. Chóó Lémi ngê kópu woni nmo dpo vyi té, nmî lama u ngwo dpî yaa dmi, ngmênê díyo yi kópu chedê ngê amye pyódu. ⁹ Ala ngwo kópu pyile njini nmî lama a tóó, Chóó Lémi

u komo dnyinté nmo kapî ngê, ¹⁰ ngmênê dini ghi n:ii ngê tpile yintómu ntênê anmî m:uu té, yi kópu yilí chedê ngê wa pyaa dmi. ¹¹ Dyimé pywuu nmye ngmênínê kuwo. Dini ghi n:ii ngê tp:ee noo a ya, tp:ee u nuw:o a mênê yedoo a kwo, tp:ee u kópu dyuu yinoo a tpapê dé, myenoo a d:uud:uu dé. Dini ghi n:ii ngê mââwe ngê ní pyodo, tp:ee u kópu dyuu né kuwo ngê. ¹² Yi kópu u nt:u kópu ala. D:ââ pudu knî yi kââ dmi mbwaa paa ntee anyi m:uu té, Chóó Lémi u kópu yilí yinté nmo yenê too, ngmênê díyo nmî nkîgh:ê ntênê anmî m:uu té. Chóó Lémi u kópu dyuu ala ngwo dnyinté nmî lama a kwo, u lama ntee nmo pyede, yi ngwo yinté nmî lama u nkwo wa yââ. *

¹³ Ala kópu pyile knî chedê ngê daawa pyaa dmi, yoo yi nuu ghi dmi numo nódo ya ngmê, kēlímî myomo, nmî Lémi u t:âât:ââ pyolo. Yi kópu pyile knî yi vy:o mwiyéni yi ndiini, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

14

Chóó Lémi u komo kapî kada a tóó, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu kuwó a tóó

¹ Ala kópu ndîi kópu ngê nmye choo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya. Myenté, u yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê dpodo íedê kaa nmîne, yi dpodo u ntââ ngê mye pyódu

* 13:4: Lóma 13:10

* 13:7: 1 Pita 4:8

* 13:12: 1 Njon 3:2

nmîne. Yi dpodo knî yi vy:o, Chóó Lémi u komo kapî yi ndîi kópu, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu pee tp:oo. *

² Pini n:ii kn:aa dyámê dnye ngê doo u lama a mbumu yédi, myedaa pi knî yi lama a mbumu yédi, d:uuwodê w:ee t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o daa pi knî ye a mbumu yédi, ngmênê Chóó Lémi ka a mbumu yédi, u Ghê Dmi mbêmê ngmee u kópu dé dpî vyi té. ³ Ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, pi knî ye a mbumu yédi, dpî ngee té, dpî wêdêwêdê kalê té, yi gha dmi myoo pywâlî té. ⁴ Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, chóochóo ye ngêêpî ngê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, Yesu u yoo yintómu ye ngêêpî too.

⁵ U ya a nga a kwo, Nmyo yintómu u ntââ ngê nmyi pyaa dmi, kn:aa dyámê dnye ngê u ngwo anmyi mbumu, ngmênê ndêndê ngê u ya a nga a kwo, U ntââ ngê nmyi pyaa dmi, Chóó Lémi u komo u ngwo anmyi kapî. Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, kópu ndîi ye d:uud:uu ngê, ngmênê pini n:ii kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, daa kópu ndîi ye d:uud:uu ngê. Pi knî ye yi kópu dyuu daawa tpaâ knomomê, ye angênté wa ngee té. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye wa tpaâ knomomê, ye wa ngee té. *

⁶ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, kn:aa dyámê dnye ngê nmye anîn:aa mbumu knomomê, ye lónté an:uu ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi u komo nmye an:uu kââ, ó kópu ngmê nmyi nuwo an:uu kwolo, ó nmye anîn:aa dêêpî, ye vyîlo yi kópu knî y:oo u ngwo wa ngee nmyo. ⁷ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Nkéli mbywuu pââ dnyinté anyi wêê knomomê, ye pi knî y:oo u l:uu lónté wa mya ngmê. ⁸ Myenté, lede yoo yi vy:o n:ii ngê nkéli dpuwo dpî wuu, l:uu dnyinté dpo yé knomomê, ye yi lede knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê, yi lama daadî ya yi ngwo l:êê, yi l:êê u tpile dé daawa l:âmo t:oo. ⁹ Myenté, kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, ye pi knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê. Nmyi kópu dyuu módó wa ny:ee t:oo, yi mênê daawa kee dmi, adnyi ntééntéé. ¹⁰ Dyámê mbêmê dyámê mbêmê dnye dyêêdí daa ngmidi a tóó, yintómu yi nt:u dmi a pyede. ¹¹ Ngmênê kn:aa dyámê pi nmî vy:o ngmadî kwo knomomê, chóó u dnye ngê nmo adî mbumu knomomê, ye lónté anmo w:ee. Myenté yi pini ngê nmî dnye dmi myedaawa a w:ee. ¹² Nmyi wêdêwêdê kîgha mye yinté. U yi nmye a kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê kópu ndîi knî ngmênîmî d:uu. Kópu n:ii ngê yoo dpî wêdêwêdê

* **14:1:** 1 Kódin 12:31; 14:39

* **14:5:** Dpodo 11:27-28; 15:32; 21:4,9-12

* **14:12:** Epeso 4:12

kwolo, yi kópu knî yi p:uu dmyinê ngêpê. *

¹³ Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, nmî Mî ka míchoo ngêpê, u ntââ ngê paa pyódu ngê, pi knî ye chóo u kópu dyuu paa tpaá ngê. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye ngê n:aa ngêpê yédi, a ghê dmi ntênê a ngêpê yédi, ngmênê daa a lama n:aa mbumu yédi, a nuw:o a líme yédi. ¹⁵ Yi kópu u l:êê díy:o ghê dmi mbêmê n:aa ngêpê yédi, a nuw:o mbêmê myenî ngêpê yédi, ghê dmi mbêmê n:aa wéti yédi, a nuw:o mbêmê myenî wéti yédi. * ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê ghê dmi mbêmê Chóó Lémi dpî chaa kwolo, pi knî y:oo angênté wa vyi ngmê, Ndê kópu, mu kópu u díy:o daa yi lama dpî chaa kwolo. ¹⁷ K:omo tpile yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpî chaa kwolo, ngmênê yoo d:uudpî ngee té.

¹⁸ Chóó Lémi n:aa kwunok-wuno ngê, mu kópu u díy:o u ntââ ngê dpo pyódu nê, kn:aa dyámê dnye ngê a mo dnyinté dínî mbumu yédi, yinté mbumu ngê nê t:ee kalê nmyoo. ¹⁹ Ngmênê Yesu u yoo vy:o yinté ye dínî mbumu yédi, mu kópu u díy:o kn:aa dyámê dnye ngê kópu yono yono y:a ye wanî vyi knomomê, daawa a w:ee t:oo. Ngmênê kópu pyile njini a nuw:o mbêmê ye wanî vyi té, wa a w:ee t:oo, u ngwo wanî wêdêwêdê kalé té.

²⁰ A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Tp:ee ntee a nuw:o yédi, yinté nuw:o dpî yé yó. Tpómu u lama dono ntee daa tóó, yinté dono nmyi mênê myekîngê ya, ngmênê pyââwe máâwe ntee a nuw:o nyédi, yinté dmyinê nuw:o.

* ²¹ Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté ló diní a d:êê ngópu, apê,

A yoo knî y:oo a dnye daa nyêmî ngópu,

u l:êê díy:o kn:aa yéli waní ngee té,

kaa taa ngê a yoo knî ye adnyi mbumu,

yi chóo yi dnye ngê ye amyidnyi mbumu,

ngmênê a yoo knî y:oo a dnye myedaawa ny:ee ngmê.

*

²² Yi kópu u l:êê díy:o, yélini nmî Lémi ka daa kélîmî té, dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ala kópu u ngwo dny:oo tpaápê, apií, Yoo ndêndê vy:o dpîno wee, kuwa nmo wee, Lémi ndîi ngê wa kpada nmo. Yélini nmî Lémi ka a kélîmî té, yi kópu d:uudpî vyi ngmê. N:ii ngê Chóó Lémi u komo dpî kââ, Yesu u yoo dpî wêdêwêdê kalé té, ngmênê kuwa yéli kuu dé, d:uudpî ngee té.

²³ Ngmênê Yesu u yoo yintómu nipi anmyinê wuwó knomomê, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, yélini daa kélîmî nyédi nmyi

* 14:15: Epeso 5:19 * 14:20: Epeso 4:14 * 14:21: Is 28:11-12

ngêpê tédê amye taa dmi, Yesu ka myedaawa kêlímî mbê dmi, noko yewo, Kêdê ghéti dmi. ²⁴ Ngmênê Chóó Lémi u komo anmyi kapî knomomê, pini n:ii daa kêlímî yédi nmyi vy:o amyimê ghê knomomê, kópuni wa ny:ee té, u ngwo wa a w:ee, awo, Nê pi dono, a kpadakpada u maa p:uu n:aa kwo. * ²⁵ Chóó u tumu kópu dé yi ngwo wa ny:ee té, yed:oo yu mbodo dê y:e wa ghê, Chóó Lémi wa chaa kwolo, nmyewo, Yâpwo ndêndê ntênê nmyi vy:o a kwo.

Nipi ngêpê u kópu dé

²⁶ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, pi ngmê ngê wéti kn:ââ a chapî ngê, ngmê ngê dêêpî a yémî ngê, ngmê ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, ngmê kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye a tpiyé ngê. Kópuni yintómu nmye d:uud:uu tumo, yoo yi wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o dmyinê d:uud:uu dé. ²⁷ Daa nuw:o mbêmê kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nmyi vy:o ndîi ngê kîngê pyódu. Pi miyó pyile choo ghodoghodo, ngmêngmênté dny:oo mbumu, yed:oo munto. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye mîchoo tpiyé. ²⁸ Dnye tpiyé pyu nmyi vy:o daachoo kwo knomomê, ye kn:aa dyámê dnye ngê pi doo u lama

mêkîngê mbwólu, tumu choo ya, chóó u nuw:o k:oo Chóó Lémi ka mîchoo mbumu. ²⁹ Pi miyó pyile knî y:oo pi knî ye Chóó Lémi u komo dny:oo kapî, woni yoo yi kópu knî yi p:uu ntênê dny:oo nuw:o. * ³⁰ Ngmênê Chóó Lémi ngê pi ngmê ka kópu m:uuwa a vyi knomomê, choo ghodoghodo, yi kópu pi knî ye choo tpaépê, n:ii mwiyé adî mbumu, mbwódo choo yââyââ. ³¹ Nmyo ngmêngmênté Chóó Lémi u komo dmyinê kapî, mu kópu u díy:o pi yintómu knî y:oo pêdê w:ee téne, wêdêwêdê ngê myepaa pyaa dniye. ³² N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, nuw:o mbêmê a mbumu nyédi. Pi ngmê ngê danêmbum u yi choo kwo knomomê, ye komo kapî pyu mbwódo choo yââyââ, ³³ mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo daa kwo, Pi yilî dye ghi ngmidi mbêmê dny:oo mbumu, ngmênê u yi u ngwo a kwo, a yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya.

Yesu u yoo knî yi vy:o, p:aani p:aani ntee a tóó, ³⁴ nmyi vy:o mye yinté choo ya, dini ghi n:ii ngê nipi nmyimo a wuwó knomomê, pyââ yoo tumu dny:oo ya, myedaadny:oo dêêpî. Kada daadnyen:aa wowo, mu kópu u díy:o yinté kópu puku yedê ngma a tóó. * ³⁵ Myenté, kópuni daadnya a wopwe dé, yi moo knî ye p:o dny:oon:aa

* 14:24: Njon 16:8
11:3; 1 Tim 2:11-12

* 14:29: Dpodo 17:11; 1 Tes 5:20-21

* 14:34: 1 Kódin

póó. Pyópuni ngêpê têtê chóó u nuw:o mbêmê adî mbumu knomomê, ye mywene u ngwo adî wowo.

³⁶ Lukwe dîy:o nmyi l:êê ghi dmi u mo dé? Mumdoonmyinê nmye Chóó Lémi u kópu dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, mdoo nmo nmyi chóó nmyinê núw:o ngópu? Nmyinê nmye pi m:uu u lama Chóó Lémi u kópu dyuu daangma a kwo? ³⁷ Pini n:ii ka ngmênê u kwo chóó Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, u Ghê Dmi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu too, yi pini ngê dpî vyi ngê, Nê ngê nmî Lémi u kópu ntênê yedê d:êê. ³⁸ Ngmênê yi pini ngê a dnye daawa ny:ee knomomê, u dnye u nkwo nangê ny:oo.

³⁹ A tîdê mbwó yoo, ala danêmbum u dî al:ii n:aa yiyé. U yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u komo nmî kapî, myenté pi knî ye kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nangê kwódu. ⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, kópu yilí yintómu ntênê dmyinê d:uud:uu dé.

15

Yesu u pyidepyide u danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, Yesu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, nmye mênîné vyílívyílí té. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kêlîmî mbê dniye, nmyi nuw:o dmi yi p:uu my:ee kaa ngópu. ² Yi kópu dyuu ka ntênê anmyi

kêlîmî knomomê, dpodom-biy:e anmyi ngîmî knomomê, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.

³ Kópuni nmye n:uu vyi too, ala yi ndîi kópu. Kópuni puku yedê a pyede, Yesu Kédisu ngê yinê ntiye too, nmî dono chedêchedê u l:êê dîy:o pwene. * ⁴ Puku yedê kópu m:uu Yesu ngê mye ntiye ngê, dini ghi n:ii ngê kmênê ngópu, wo pyoloni ngê mêtê pii wo. * ⁵ Myenté, Pita ka chóochóó a kêma ngê, u dyépi y:a mê miyó knî ye chóochóó myedê kêma ngê. * ⁶ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu limo yono y:a pwodo knî ye chóochóó ye a kêma ngê, nipi m:uu ngópu. Yi yéli ka pyede, knî ngmê wunê kî dpî dniye. ⁷ U kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ka chóochóó a kêma ngê, u dyépi yintómu knî ye chóochóó mêtê kêma ngê.

⁸ K:omo tpile d:oo u pee pini ngmê, ngmênê kuwókuwó dini ghi ngê chóochóó a ka myedê kêma ngê. * ⁹ Yesu u dyépi knî yi vy:o kuwó nîné tóó, a pi têtê, doo u ntâa dyépi ngê daap:aa pyodo, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo kînoo a vyeé dé. * ¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi ngê daa kpada noo, kópu mb:aa a nga yi d:uu ngê, a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo. Daa módó a ngmidi noo, mu kópu u dîy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, dyépi yoo nî t:ee kalé

* 15:3: Is 53:8-9 * 15:4: Dpodo 2:24-32; Luukí 24:46 * 15:5: Luukí 24:33-34,36 * 15:8: Dpodo 9:3-6 * 15:9: Dpodo 8:3

too. Daa a chóo a wêdêwêdê mbêmê nî t:ee kalê too, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê n:aa dpodo yédi. ¹¹ Yi dyèpi knî yi k:i:i kópu mu ngmídi dyuu yino tpaépê ngê, vyílo yi kópu knî ye nmyi kêlímî mbê dniye.

Nmî pyidepyide u danêmbum

¹² Pi knî ye nmo tpaépê ngê, yenmímo, Yesu ka a pii wo. Lukwe díy:o nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, apu, Pi dpî pw:onu, mêt:uudpo pyidu. ¹³ Yi kópu wo ndê kópu, ye pyidepyide daapê tóó, Yesu Kédisu myedaapêdê pii wo. ¹⁴ Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye u kópu dyuu módó pono tpaépê, módó u kwo p:ee kêlímî mbê dniye. ¹⁵ Pyidepyide wodaa tóó, ye Chóó Lémi p:uu nmye pono kêêmî kapî té, mu kópu u díy:o nmyenmímo, Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu kpêênî mêtê pyidu ngê. * ¹⁶ A tídê mbwó yoo, pyidepyide wodaa tóó, ye Yesu Kédisu daapêdê pii wo. ¹⁷ Myenté, Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye módó u kwo p:ee kêlímî té, nmyi dono daapî chedê too. ¹⁸ Yesu u yoo vy:o yélini wunê a dpî dniye, angênté pí pyaa dniye, yi l:ámo dmi pêtê ngêpa wo. ¹⁹ Pyidepyide wodaa tóó, ye daapod:o pii dmi, dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu pono nuw:o té, dyámê mbêmê tpémi yi dono yilí módó pênmîné vyímî té, kuwókuwó wéni

ngê mb:aamb:aa daapod:o pyw:oo, ngópuch:anê ndî ngê pudu pyaa dmi. Dini ghi n:i:i ngê dyámê mbêmê dono nmîné vyímî té, nmî nuw:o dmi nmí pyidepyide p:uu a kwo.

²⁰ Ngmênê dp:oo ngópuch:anê yoo, Yesu Kédisu kpêênî mwiyé a pii wo, nmî kada ghê wo, yinté amyino pii dmi.

* ²¹⁻²² Adam ngê pwopwo u kn:ââ ntee a chópu, Yesu Kédisu ngê pyidepyide u kn:ââ yinté mye chópu. Nmo yintómu anmî pw:oo dmi, mu kópu u díy:o nmî kn:ââ mu ngmídi, Adam. Yesu u yoo mye yinté. Yesu Kédisu ngê chóó u kwo a kâádí nmo, yinê amêdê pyidu nmo. *

²³ Chóó Lémi ngê kópu yilí yintómu u máló dpî d:uu té. Yesu Kédisu mwiyé a pyidu ngê, nmî kada kââ. Dini ghi n:i:i ngê wa a diyé, yi ngwo wa a pyidu nmo, yélini yi k:i:i u kwo nmo kêlímî té. *

²⁴ Kuwókuwó wéni ayi d:i:i, Yesu Kédisu ngê kada pini yoo wa a gh:ay té, nkwépi yoo wamyedê gh:ay té, pi yintómu adí y:enê dé, u Mí Chóó Lémi u maknopwo wa yé té. ²⁵ Yesu king ngê adí ya, yélini p:uu adnyi l:êê, yu yodo u maknopwo wa yé té. ²⁶ Kuwókuwó dini ghi ngê pwopwo yu yodo u maknopwo wamye yé, yélini pw:oo dniye wa a pyidu té. * ²⁷ Puku yedê alanté a tóó, tpile yintómu

* 15:15: Dpodo 4:33

* 15:20: 1 Tes 4:14

* 15:21-22: Lóma 5:12,18

* 15:23: 1 Tes 4:16

* 15:26: Tpyuu 20:14

u maknopwo dny:oo ya. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo u maknopwo daawa yââ, * ²⁸ ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê tpile yintómu Tp:oo yu yodo u maknopwo wa yé té, Tp:oo Chóó Lémi u maknopwo wa yââ, tpile yintómu Chóó Lémi u maknopwo u ngwo adnyi ya.

²⁹ Yélini wunê a pw:oo dniye yi l:êê dfy:o, pi woni knî y:oo mbápitísîm dpo ngee ngmê. Pyidepyide wodaa tóó, ye yinté daapî d:uu ngópu. ³⁰ Pyidepyide wodaa tóó, ye pono nkíngê té, Yesu u pi pi knî ye daapono tpapê. * ³¹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê a ngee noo, u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo. Yi kópu ngê nmye nîné kpaá, dîní k:omodanê, dye ghi yintómu pwopwo u keñe t:âmo n:aa kwo. ³² Layoni ngê pi ntee dpî vy:a, Epeso tpémi mye yinté dé, a vye u yi y:e a kwo. Pyidepyide wodaa tóó, ye al:ii yi vy:o daapínî:n:aa dpodo. Pyidepyide wodaa tóó, alanté p:oo nuw:o té, pînmî, Nté ndîi yilî ma koo, mbwaa yilî nda koo, mää m:ii anmî pw:oo dmi. * ³³ A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yinté kópu a tpapê tumo, maa dono p:uu kíngê kaa nmyo. Nmyi lama ka tóó, yoo dono yi vy:o pini n:ii a kwo yédi, u l:êê ghi dono ngê dpî pyódu. ³⁴ Dono u maa a kuwo yó, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Mywene

nmye choo kwo. Nmyi vy:o knî ngmê yi lama Chóó Lémi daa tóó. *

Nmî Lémi ngê ntee wa a pyidu nmo

³⁵ N:ii pyidepyide ka daa kêlîmî, a ka wa a póó, a ka wo, Pi dpî pw:onu, angênté amêdê pyidu? A ka wo, Doo u ntââ. A ka wo, Ntóó wa mg:eme, yi pini p:uu angênté too amêyi ya. ³⁶ Yi pini mbodo podo. L:êê yini w:uu ó ló ntini w:uu ngomo k:oo adî ya, doo u ntââ daawa pyidu. Ngmênê têpê mênê anyi ntówo, u ngwo dpî pyidu. Pi mye yinté. N:ii a ya yédi, too yi ngwo d:uudpî ngmêê, ngmênê dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê kamî ngê moo pyidu. ³⁷ Myenté, têpê mênê daa yi ayi ntówo, ngmênê w:uu ayi ntówo, witi w:uu ó ló ntini w:uu. W:uu têpê mênê ntee anyi ntówo, yinté d:uudpî k:aa, ngmênê yi ngê dpî pyódu, yââ nkwo do yilî dpî ghê. ³⁸ Chóó Lémi ngê dpo pyidu, yi ngê dpî pyódu. Ntee doo a nuw:o, yinté d:uu ngê. Yi yintómu yi dyêêdí dyêêdí a tóó, yi w:uu u mo u mo dé. *

³⁹ Tpileni yi ghê a pyede, mye yinté dé, yi dyêêdí dyêêdí a tóó. Pi too u mo, tpile tp:oo too u mo, ímê too u mo, te too u mo.

⁴⁰ Tpileni mbóó dyámê yi mbêmê a pyede, mye yinté. Woni knî yi wuu ndîi, woni knî yi wuu daa ndîi. ⁴¹ Kââdí u wuu ndîi, d:ââ u wuu pee

* **15:27:** Psalm 8:6 * **15:30:** 2 Kódin 4:10-11; 11:26 * **15:32:** Luukí 12:19-20

* **15:34:** Lóma 13:11; Dpodo 26:8 * **15:38:** Gen 1:11

tp:oo, pudu knî yi wuu têtê. Myenté pudu woni knî yi wuu ndîi dé, woni knî yi wuu têtê dé.

⁴² Pyidepyide mye yinté. Pini n:ii dpî pw:onu, yinté mēdaawa a pyidu. Pini n:ii dpî pw:onu, têtê ngê dpî ma, chedê ngê dpî pyódu. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, mēdaanmî pw:oo dmi, chedê ngê daanmî pyaa dmi. ⁴³ Pini n:ii dpî pw:onu, u wêdêwêdê chedê ngê dpî pyódu, u pi dpo ghay. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî wêdêwêdê ndîi ngê wamye pyódu té. * ⁴⁴ Ala ngwo nmî nuw:o knî y:oo yinê a mbêpê kîgha nmo, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî ghê dmi knî y:oo y:oo adnyi mbêpê kîgha nmo. Ala ngwo nmî pââ dmi ntee a pyede, mu dini ghi ngê nmî ghê dmi knî yi pââ dmi amyednyin:aa ya. ⁴⁵ Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó.

Mwiyémwiyé pini, Adam, pi ngê pyodo, ghê u mênê yaa wo.

Adam nmî kn:ââ ngê ntee pyodo, Yesu ghê kamî u kn:ââ ngê yinté mye pyodo. * ⁴⁶ Too pee u kópu dé mwiyé pyaa dniye, ghê kamî u kópu dé kuwó pyaa dniye. ⁴⁷ Chóó Lémi ngê mwiyémwiyé pini têtê ngê l:âmo ngê, myomoni mbóó p:uu a ndê wo. *

⁴⁸⁻⁴⁹ Pini n:ii têtê ngê l:âmo ngê, ntee doo ya, yinté myeno pyede, u nt:anê nmî yaa dniye. Pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, u yoo mye yinté dé, ntee a tóó, yinté wa pyódu nmo.

⁵⁰ A tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo yinté daanm:uu ghê dmi. Mbyuu too n:ii nmî p:uu a t a mo, nmî p:uu daadpî ya, chedê ngê wa pyaa knî. * ⁵¹⁻⁵² Tumu kópu ngma ala, p:uu dmyinê nuw:o. Yesu u yoo vy:o yéli knî ngmê ghêli daawa pw:oo dmi, Yesu u ngwo wa a diyé. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nkéli dpuwo u dnye anmî ny:oo. Enjel knî y:oo mēdaamuwa wêê ngmê. Yélini mwiyé a pw:oo dniye, yi ngwo wa a pyidu té, mēdaawa pw:oo dmi. Lîmîlîmî ngê yi ngwo amye ngmêê nmo, kamî ngê wa pyódu nmo. * ⁵³ Ala ngwo n:ii dpî pw:onu, mbyuu too dpî mg:eme knî. Yi ngwo doo u ntââ mēdaanm:uu pw:oo dmi, myedaanm:uu mg:eme dmi.

* ⁵⁴ Mbu ntee dpî kyopwo, dînê dpo kuwo, kamî ngê dpî pyódu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi wa a diyé, yinté kamî ngê wa pyódu nmo. Kópuni puku yedê a tóó, nmî Lémi ngê wa ntiye, pwopwo wa a pw:ono, d:ud:umbiy:e wa chedê. ⁵⁵ Kópuni puku yedê a tóó, nmo tpapê ngê, nmîmo, Pwopwo wa dipî, daawa

* 15:43: Pilipay 3:20-21 * 15:45: Gen 2:7; Njon 6:63 * 15:47: Njon 3:31

* 15:50: Njon 3:5-6 * 15:51-52: 1 Tes 4:15-17 * 15:53: 2 Kódin 5:4

t:ee kalê nmo,
nmî némi dmi daawa
dyênê.

⁵⁶ N:ii ngê Chóó Lémi u
dêêpî kópu dyuu d:uudpî
châpu, dono dpî d:uu,
d:ud:umbiy:e dpî pw:onu.

* ⁵⁷ Ngmênê nmî yikî dmi
Yesu Kédisu u pwo ghay
wo, pwopwo ka w:êê nmoo,
kwunokwuno koo, Chóó Lémi
mye kwunokwuno koo.

⁵⁸ A tîdê mbwó yoo,
nangmê kede, nmî Lémi p:uu
dpodoni nmye dódó ngmê,
dpodombiy:e p:uu dmyinê
dpodo, mu kópu u dîy:o yinê
a ngêêpî nmyo, doo u ntââ
daanmyi dêê dmi. *

16

Ndapî ngêêpî u danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, kópu
m:uu p:uu nmye nînê danê.
Yesu u yoo yélini Njuda Wee
u kwo wunê pyede, ndapîni
ye nmye dyede ngmê, alanté
dmyina a ngêêpî. Kópuni
Nkalásiya tpémi ye nî vyyu,
myedmyinê d:uud:uu. *

² Wiki yintómu knî yi k:oo,
mwiyé mwiyé wéni ngê,
ndapî dmyinê kéké. Nmyo
ngmêngmênté n:ii ngê ndapî
ndîi choo kmênêkmênê, ndîi
choo kéké. N:ii ngê ndapî
têdê choo kmênêkmênê, têdê
choo kéké. Yi ndapî dpî wiye
yó. Dini ghi n:ii ngê p:aa
t:aa, ndapî mēdaapînê ngee.

³ Dini ghi n:ii ngê anî t:aa,
pi miyó pyile dpî ngmîdi

yó, pweepwee pee ngmanî
d:êê, ye wanî y:oo, yi ndapî
Njedusalem y:oowa núw:o
ngmê. ⁴ Paa u ya a nga adî
kwo knomomê, ye a k:ii nipi
anmî lee dmi.

*Póól paani p:uu dpîmo
nuw:o*

⁵ Másídóniya Wee u kwo
p:aani p:aani mwiyé anî lê,
kuwó y:i nmye anê lê. * ⁶ D:ââ
miyó pyile nmyi vy:o anîn:aa
kwo, ndoo apê tpii yópu y:i
anîn:aa t:âât:ââ dê. U kuwó
dini ghi ngê, kwéli anî lê,
tpileni u ya a nga adnyi kwo,
dpî ngee nódó. ⁷ U ya a nga
daa kwo, Wo pyile njini nmyi
vy:o nîn:aa kwo. Nmî Lémi
ngê ala kópu a ka daawa a
kwódu knomomê, ye dye ghi
daadîi nmyi vy:o anîn:aa kwo.

⁸ Ngmênê Epeso ghêlí
daanê kuwo, Péntikos u Naa
mwiyé wa d:ii, u ngwo anê lê.
⁹ K:omo tpile pi yilí a p:uu a
d:uu té, ngmênê pi mē yilí knî
y:oo yi ngópu dmi dê kpēmí
t:oo, nmî Lémi u kópu dyuu a
nyēmî tūmo. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Timoti
nmye wa lee knomomê, u
kwo dmyinê vyyuwo, myed-
myinê chāchā, mu kópu u
dîy:o nmî Lémi p:uu ntee n:aa
dpodo, yinté mye dpodo. *

¹¹ U pi nangê ghîpî, ngmênê
mb:aamb:aa ngê dpo ngee yó,
a ka u ngwo pēdē lee we, mu
kópu u dîy:o nmyi mbwó yoo
yi k:ii anmîno t:âât:ââ. *

* 15:56: Lóma 6:23 * 15:58: Nkal 6:9; Tpyuu 14:13 * 16:1: Lóma 15:25-26;

2 Kódin 8:1-9; Nkal 2:10 * 16:5: Dpodo 19:21 * 16:9: Dpodo 19:1,8-10

* 16:10: 1 Kódin 4:17 * 16:11: 1 Tim 4:12

¹² Nmî mbwó Apolosa p:uu kópu nmye ngmênîné tpaê. U ya a nga a kwo, Nmyi mbwó knî yi k:ii nipi nmye wa lee dmi, yi kópu p:uu dyaa u kwo nî chedê ngê, ngmênê nî dîpe, u yi u ngwo daa kwo, Ala ngwo nê lê. Dini ghi n:ii ngê u nuw:o ngê wa a vyi, u ngwo nmye wa a lê. *

Póól u nd:uu tpaê

¹³ A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo, mb:aamb:aa ngê dmyinê kêlîmî, namê nkîngê, dpodombiy:e dmyinê dpodo. * ¹⁴ Dye ghi yintómu nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, Stepanas mupwoknî mb:aamb:aa ngê dmyinê châachâa dé. Nmyi lama ka tóó, Kîdiki Wee u kwo Yesu u yoo vy:o mwiye a ghê dniye, ntênê nmyi vy:o a dpodo nyédi, a wêdêwêdê kîgha nmyoo. * ¹⁶ Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, yélini yi k:ii a dpodo nyédi, myedmyinê châachâa dé. * ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Stepanas p:uu Pódyunatas pini dê Akaikas nmyinê t:ee dumo, a ka nmyinê dy:âa tumo, a gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Noo a tpy:ootpy:oo nmyo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê y:oo mê pyódu ngópu. ¹⁸ Kópuni yilî nmyi p:uu noo a nuw:onuw:o dé, yi kópu yilî ntênê a ka kîmîné nté tumo, a nuw:o u ngwo a ka mêtê

diyé wo. Kópuni nmye adnyi tpaê dé, nmyi nuw:o dmi y:oo wa l:âmo t:oo. Yinté pini yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê châachâa dé.

¹⁹ Yesu u yoo p:aani p:aani yélini Esiya Wee u kwo a pyede, yi mb:aamb:aa nmye dê dy:âa ngmê. Yesu u yoo yélini Akwila cha Pîdisila yi ngomo k:oo nipi wunê wuwó ngê, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:âa ngmê. * ²⁰ Al:ii Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:âa ngmê. Nmyi tîdê mbwó knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê dpo numo chipé tóó.

²¹ Nê Póól, a chóó a kêê ngê nîné chipéchipé nmyo, ala pweepwee pee ngê.

²² N:ii nódo nmî Lémi u nuu ghi daadî ya, nmî Lémi ngê dpî dyênê ngê. Nmî Lémi lîmîlîmî ngê dpo pwiye we. *

²³ Nmî Lémi Yesu ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

²⁴ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo ngmîdi ngê pyódu nmoo, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódo ka tóó.

Wu u dí.

* 16:12: 1 Kódin 3:6 * 16:13: Epeso 6:10 * 16:15: 1 Kódin 1:16 * 16:16:

1 Tes 5:12 * 16:19: Lóma 16:3-5 * 16:22: Nkal 1:8-9; Tpyuu 22:20

2 KÓDIN

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê 1 Kódin d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, yi ngwo Epeso doo dpodo. (Dpodo 19)

Ala puku dmi u pi 2 Kódin. Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, ala puku yedê daa pweepwee pee ngmidi ye tóó, ngmênê miyó ye tóó. Yinê ye Póól ngê nod:enod:e u kópu dyuu mwiyé ye yi d:êê ngê, ala puku yedê a tóó, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13. Póól ngê yi nod:enod:e u kópu dyuu ye d:êê ngê, Taitas ngê ye ñuwo, mu kópu u díy:o Kódin tpémi woni knî y:oo Póól u wépi a pwaa ngópu, yinê ye Póól daa Yesu u dyépi ngmê. Yi kópu dyuu ghêlî ye daa d:êê ngê, ngmênê Póól Kódin chóó loo. Pi ngmê ngê u pi dyênê ngê, (2 Kódin 2:5-8, 7:12) wod:oo Póól ngê a kuwo too, Epeso mê diyé wo, y:i nod:enod:e u pweepwee pee yi ngwo mî d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Epeso a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo wo, Tídówas mî tee wo, y:i doo dpodo, daa dye ghi daadîi. (2 Kódin 2:12-13) Yi ngwo Kódin tpémi yi p:uu u nuw:o doo kwo, doo nuw:onuw:o dé, wod:oo Tídówas a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo y:i wo wo, Másîdóniya Wee u kwo mî tee wo. Y:i doo ya, Taitas y:i mîné pyw:ângo. Taitas Kódin a ndê wo, mdoo u kwo yinê a ñuwo, kwo,

Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi kî ngmêê tumo, mêkîyedê chââchââ ngi. (2 Kódin 7:5-16) Póól u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mê pyodo, pweepwee pee m:uu ye dy:ââ ngê, ala puku yedê ka tóó, kn:ââ 1, u dí kn:ââ 9.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Kódin, myenté yi wee u kwo p:aani p:aani, nmî mbwó Timoti k:ii ala pweepwee pee nmye nyinê dyede. ² Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuyuwu.

Póól ngê Chóó Lémi u ngwo doo kwunokwuno

³ Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi. Dini ghi n:ii ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpî pyódu, yinê moo l:âmo té. * ⁴ Dini ghi n:ii ngê ló dono ngmênmîné vyímî ngê, nmî nuw:o dmi yinê moo l:âmo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Yélini y:oo dono wunê vyímî ngmê, yi nuw:o dmi yinté nmî l:âmol:âmo té. Yi nuw:o l:âmol:âmo u ntââ ngê nmo pyede, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê nmî nuw:o dmi mwiyé a l:âmo ngê. Nmî nuw:o dmi mwiyé wodêpê l:âmo ngê, ye yoo yi nuw:o dmi lukwe mbêmê pînmo l:âmol:âmo té. ⁵ Yesu Kédisu

* 1:3: 1 Pita 1:3; Lóma 15:5-6

ngê dîngîdîngî ntee dnyinê ngê, dîngîdîngî yinté myino dnyinêdnyinê, nmî nuw:o dmi yinê moo l:âmo. ⁶ Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî nmîné pyw:êmi ngê, nmyi nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o yi dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u yi nmo daa kwo yédi, Nmî Lémi u maa kn:aadi y:e. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê nmî nuw:o dmi moo l:âmo, nuw:o l:âmol:âmo pyu ngê dpî pyódu nmo. Dîngîdîngî n:ii nmîné vyîmî ngê, dini ghi n:ii ngê yinté dîngîdîngî nmyinê vyîmî ngópu, nmyi nuw:o dmi nmo l:âmol:âmo too. ⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmyo. Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî anmy:aa a vyîmî, nmî Lémi ngê nmyi nuw:o dmi amaa l:âmol:âmo.

⁸ A tidê mbwó yoo, dononi Esiya Wee u kwo nîmo pyw:ee too, u ya a nga a kwo, Nmyi lama dny:oo a ya. Yi dono d:ud:umbiy:e a pwo nî módu, nê ngmênê, Yi dono vy:o daanê pwii, awêde n:aa pwopwo, ⁹ pi knî y:oo a vyeê nê. Yi kópu a nga pyodo, mu kópu u dîy:o a nuw:o a chóó a p:uu daadí kwo, ngmênê Chóó Lémi p:uu choo kwo, pini n:ii ngê pi ntóó kpêênî dpo pyidu. ¹⁰ A vyeê a nkîgh:ê chono nî módu, ngmênê yi kéli yinê dyé noo, yinté dono vy:o amê dyé nê. A lama ka tóó, ntênê amê dyé nê, ¹¹ mu kópu u dîy:o a l:êê

dîy:o nmyinê ngêpê nyédi. A l:êê dîy:o anmya a ngêpê, ye nmî Lémi ngê a vyeê tédê amêdî dyédyé nê, pi yilî knî y:oo nmî Lémi u ngwo adnyi kwunokwuno.

Póól ngê Kódin tpémi ye u ngwo yepê, Dîpî dóó nmyoo

¹² Kódin tpémi, kópu ngmê u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a lama a tóó, dîpî dóó nmyoo. Dyámê wope wope pi knî ye ntee nîmo mbumu yédi, nmyi vy:o yinté myenoon:aa mbumu. Dîpîn:aa dóó nmyoo, kópu nmye myedîp:ê wópu ngê. Daa a chóó a nuw:o mbêmê nmye noon:aa mbumu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa mbumu. *

¹³⁻¹⁴ Pweepwee pee yedê nmye dênnoo a mgongo, nê, Pêdê kp:aa y:e, myepêdê w:ee y:e. Kópuni ala ngwo dnyinté nmyi lama a tóó, u ya a nga a kwo, Ntênê pêdê w:ee yó. Yi kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, a gha nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê ntee wa pyódu, nmyi gha dmi a l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê yinté amyê pyódu. *

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê nmyee a cháâcháâ nê, a nuw:o k:oo nê, Kódin tpémi my:oo an:uu wêdêwêdê kalê té. ¹⁶ Nê, Kódin máádi mwiyé anî kwolo, yi ntini anî yé, Másídóniya Wee u kwo u ngwo anî lê, myombó Kódin ye mêp:aa diyé, Njuda Wee u kwo paan:aa dy:ââ

* **1:8:** Dpodo 19:23; 1 Kódin 15:30-32

* **1:10:** 2 Tim 4:18

* **1:12:** 1 Kódin

1:17; 2 Kódin 2:17 * **1:13-14:** Pilipay 2:16

nêne. ¹⁷ Ngmênê nmye máádi dîp:ê kwólu. Lukwe, nmyinê nmye nê k:omodanê pyu? Nmyinê nmye nê mgîdî u yoo vy:o pini ngmê? Nmyinê nmye nê ngê kópuni u komo ngê a tpapê too, doo u gha vy:o kópu dé? ¹⁸ Kêle, d:aa yinté pini. Chóó Lémi p:uu k:omodanê pee tp:oo ntee daa t:a, yinté a p:uu myedaa t:a, dîni dódó nmyo, d:aa nuw:o miyó miyó pyu. ¹⁹ Pini n:i u pi nmye n:uu vyyu, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, daa nuw:o miyó miyó pyu. Sailas pini dê Timoti yi k:i, vyîlo yi pini p:uu nmye nmeen:aa danêmbum. Yi pini daa nuw:o miyó miyó pyu. Kópuni dpî vyi, ntênê dpî d:uu. ²⁰ Myenté, kópuni yilî yi pi dmi Chóó Lémi ngê wunê a vyi too, Yesu ngê ntiye too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, Yesu Kédisu u pi mbêmê pi knî y:oo dpo, Ndê kópu yila. * ²¹ Chóó Lémi ngê yinê a ngmidi nmoo, myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu kóo k:oo nipi kaa nmoo, daawa kée nmo. * ²² U l:i nmî p:uu t:ângo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka too, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóo k:oo wa kaa nmo. *

Kópuni u l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi ye daa n:ee

²³ Chóó Lémi u ngópu nmye dênîné k:omodanê, a gha myekiyedê yenê, ala kópu a ny:ee yó. Nmye dîp:ê n:ee, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo, N:uu kpada té. * ²⁴ Kópuni knî ye nmye kêlîmî té, daa yi kópu knî yi wátiwáti u l:êê dîy:o nmye anê lê, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té. Ala kópu u l:êê dîy:o nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nê, W:aa pèdê pyw:ee y:e. *

2

¹ A nuw:o k:oo kîni vyyu, nê, Nod:enod:e mbêmê ye mēdaanî nî, yi gha dmi dono ngê mēdaan:uu pyódu. * ² Nmyi gha dmi dono ngê wan:uu pyódu, ye a gha mb:aamb:aa ngê nanê wa pyódu? Daanmyi pyódu ngmê, noko dnyinté anmîn:aa ya. ³ Yi kópu u l:êê dîy:o nod:enod:e u pweepwee pee nmye nê d:êê ngê. U ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi a kada a ngmêê teñe, u ya a nga dêpwo kwo, Nod:enod:e mbêmê ye n:uu t:aa, nê, A gha dono ngê awêde amî pyódu ngmê, ngmênê vyîlo yi yéli y:oo a gha mb:aamb:aa ngê y:oo paa pyódu y:e. Dini ghi n:i ngê mb:aamb:aa ngê nmye ya nyédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myoo pyódu. ⁴ Dini ghi n:i ngê yi pweepwee pee nmye nê d:êê ngê, noo a

* **1:20:** Lóma 15:18-19; Tpyuu 3:14

* **1:21:** 1 Njon 2:27

* **1:22:** Epeso

1:13-14; Lóma 8:16-17 * **1:23:** Lóma 1:9

* **1:24:** 1 Pita 5:3

* **2:1:** 1 Kódin

nuw:onuwo nmyo, a gha dono ngê doo a ya, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e myenoo a mbê. U ya a nga dêpwo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê nî pyódu. U ya a nga doo kwo, Yi lama pêdê yaa we, Nmî nuu ghi dmi nê nódo dnyinté dêdê tóó. *

N:ii ngê Póól u pi dyênê ngê, u danêmbum

⁵ Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono d:uu ngê, daa a mo a nuw:o dyênê ngê, nmyi nuw:o dmi pee tp:oo mye dyênê ngê. U ya a nga daa kwo, Yi kópu nî dówo. * ⁶ Nmyi vy:o pi yilí kní y:oo yi pini kpada ngópu, namungê kpada. ⁷ U dono nmyi kuwó p:ee kée yó, u nuw:o mê l:âmo yó. U nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê kîngî pyódu. ⁸ Nîné kwunokwuno nmyo, ala kópu u kwo dpî vyi yó, kwipi, Nuu ghi ntênê nmî nódo ka tóó. ⁹ Ala kópu u l:êê dîy:o yi pweepwee pee nmye nê dy:ââ ngê, u ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi nî m:uu. Nê, A kópu yintómu wa ny:ee t:oo, ó daawa ny:ee t:oo? ¹⁰ N:ii ngê dono dpî d:uu, dini ghi n:ii ngê u dono nmyi kuwó nmyo kéké ngópu, a kuwó myiní kéké ngê, yi kópu a nódo daawa kaalí. Kópuni dono a kuwó nî kée ngê, daa ndîi kópu. Yi kópu nmyi l:êê dîy:o a kuwó nî kée ngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u dpodo yiní dódó ngê. ¹¹ Setan ngê kîngî

dóó nmo, kîngî chámê nmo. U dî nmî lama a tóó. *

Póól Kódin tpémi yi p:uu u ngwo doo nuw:o, Tídówas

¹² Dini ghi n:ii ngê Tídówas n:uu tee wo, nê, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu pi kní ye nî vyi, yi ngwo nmî Lémi ngê Tídówas tpémi yi ngópu dmi a kpêmî too, mb:aamb:aa ngê a ka dnya a ng:aa. ¹³ Ngmênê dye ghi yintómu noo a nuw:onuwo nmyo, u ya a nga doo kwo, Nmî mbwó Taitas nê pyw:oo, nmyi p:uu kópu a ka ngmên yi vyi ngê. Dêpê pyw:ângo, wod:oo Tídówas tpémi ye nd:uu nî vyu, liyé nkéli k:oo nî wo wo, ala Másídóniya Wee u kwo n:uu tee wo. Taitas al:ii nîmo pyw:ângo, nmyi p:uu kópu mb:aa yilí nî nyongo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Chóó Lémi ngê dpodoni nêdê Póól kââ

¹⁴ Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pee kaa nmoo, Setan u pwo dpî yé nmo. Mtyîmî nêné tuu kuughê ntee anyinê ny:oo, nmî Lémi ngê yi yini tuu ntee tpile ngê dpî pyódu nmo, p:aani p:aani a dyede nmoo, u kópu dyuu pi kní ye nmo nêné ngê. * ¹⁵ Yi kópu dyuu pi yintómu kní ye nmo tpapê ngê, yélini nmî Lémi u maa p:uu a wee, ye nmo tpapê ngê, mgîdí u yoo kní ye myeno tpapê ngê. * ¹⁶ Mtyîmî nêné tuu ntee,

* 2:4: 2 Kódin 7:8-9 * 2:5: 1 Kódin 5:1

* 2:11: Luukí 22:31-32

* 2:14:

Lóma 6:17 * 2:15: 1 Kódin 1:18

nmî Lémi u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u dîy:o maa mb:aa p:uu a wee. Pi ntóó tuu ntee, mgîdî u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u dîy:o pwopwo u maa p:uu a wee. Dpodoni nmo dódó ngê, yi dpodo têdê n:uu ngmê u ntââ? Chóó Lémi ngê u ntââ ngê yinê dpî pyódu nmo, ¹⁷ ngmênê yoo woni daa yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu mbêmê a ndapî kmênêkmênê nyédi. D:aa yinté pini, pi dódó daa a tpile. Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo, u ngîma n:aa dpodo yédi. *

3

Kakêmê chámêchámê u pweepwee pee u danêmbum

¹ Ndoo apê nmyinê nmye nê ngê u kakêmê nmo yedê chámêchámê. Kêle, ló dini nmyi lama munî yaa wo. Yélini a kuwó nmye a lee dniye, Kódin, yi kakêmê chámêchámê u pweepwee pee nmye a úuw:o tumo, nmyimo a kpââ dé, u l:êê dîy:o yi wépi dmi dpîp:e pwaa ngópu, ngmênê doo u ntââ pi ngê a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee d:uudpî d:êê, nmyi lama wunê munî yaa wo. Myenté, U ya a nga dêpwo a kwo, a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê y:e, kn:aa p:aani u ngwo nî lê. * ² Pweepwee pee u ya a nga daa kwo, nmyo a kakêmê chámêchámê u pweepwee

pee dé. Dini ghi n:i ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, nmyi nuw:o dmi nmyi ngmêê tumo, nmyi l:êê ghi dono nmyi kéé tumo, l:êê ghi mb:aa nmyinê ngî tumo. N:i ngê yi kópu wa ny:oo, awo, Nê ngê dpodo mb:aa yimí dóó. ³ Yesu Kédisu ngê kópu dyuu n:i vyyu, nmyi gha vy:o a chóó n:uu d:êê ngê, pi yintómu yi pweepwee pee u kpââ ngê u ntââ mbêmê a pyede. Daa d:êê u tpile ngê yi kópu dyuu n:uu d:êê ngê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu chêêpî kpââ p:uu wunê a d:êê too, ngmênê Yesu Kédisu u kópu dyuu a komo ngê nmye n:uu vyyu, nmyi gha vy:o u ngwo n:uu d:êê too. *

Kââdí té kamî u danêmbum
⁴⁻⁵ Daa a chóó a nuw:o mbêmê n:aa dpodo yédi, ngmênê Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka a kââdí noo, a nuw:o p:uu a kwo, u ngwo n:aa dpodo yédi. A dpodo u l:êê dîy:o d:aa u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê. ⁶ Daa a chóó yi dpodo ínedê nî ghê wo, ngmênê Chóó Lémi ngê kââdí té kamî p:uu dpodo kalê noo, pi knî ye u ngwo n:aa tpapé ngê, yenîmo, Yesu Kédisu ngê u yi u ngwo a kwo, Kââdí té kamî mbêmê Chóó Lémi ka yoo nê kââdí té. Kââdí té mbwee alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Nju tpémi u kwo a kââdí too, u dêêpî kópu dyuu

* 2:17: 1 Pita 4:11 * 3:1: Dpodo 18:27 * 3:3: Ex 24:12

ye a y:ângo, ngmênê yi kópu dyuu dnyinté a châachââ ngópu, pwopwo u maa p:uu a wee. Kââdí té kamî alanté a tóó, pini n:ii Yesu ka a kêlîmî, Yesu ngê u nuw:o dpî ngmêê, Chóó Lémi ka dpo kââdí, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi yi pini u mênê dpî yé, ghê kamî u ngwo dpo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

7 Kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu Mósisi ngê chêêpî kpââ p:uu a d:êê ngê. Yi ngwo Chóó Lémi u wuu ndîi Mósisi u pwo mî kée ngê, u l:êê dîy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. U kuwó dini ghi ngê yi wuu mbele tédê ngê a pyodo, ngmênê Yisiléli tpémi ye ndîi ngê modoo ya, daapîdnye y:enê. Pi knî y:oo kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu dnyinté a châachââ ngópu, u l:êê dîy:o pwopwo u maa p:uu a wee, ngmênê kââdí té mbwee p:uu dpodo u pi ndîi, u l:êê dîy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. * 8 Kââdí té kamî p:uu nmo dpodo té, yi dpodo u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi pi knî yi mênê u ngwo dpî yââ. Dpodoni nédê nmo wee, u pi ndîi, dpodoni Mósisi ngê doo a dódó, u pi tédê. 9 Dpodoni Mósisi ngê a dóó u l:êê dîy:o, Nju tpémi yi kpadakpada tédê dpî lee dmi, ngmênê yi dpodo u pi ndîi ngê doo a ya. Dpodoni ala ngwo nmo dódó u l:êê dîy:o, Yesu ngê yoo yi dyââpe dpî pwaa té, kamî ngê dpî pyódu

té. Yi dpodo u pi d:ud:umbiy:e ndîi, Mósisi nmî t:ee kwólu.

* 10 Dpodoni Mósisi ngê a dóó, u pi ndîi ngê doo a ya, ngmênê ala ngwo tédê ngê dê pyódu. Kââdí té kamî p:uu dpodo u pi ndîi ngê dê pyódu. 11 Kââdí té mbwee u dye ghi machedê ngê dê pyódu, u l:êê dîy:o yi dpodo u pi tédê ngê dê pyódu, ngmênê kââdí té kamî chedê ngê daawa pyódu, u pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê adî ya.

12 Nmî lama ka tóó, dpodoni nmo dódó, chedê ngê daawa pyódu, u l:êê dîy:o pi knî ye daanmî nkîngê, ye myedaanmî kedekede. 13 Kópuni Mósisi ngê a d:uu ngê, yinté kópu daanmî d:uud:uu. Kpîdí pee mb:êêmb:êê ngê kwódo ng:oo dmi dpîmo a ngm:ââ, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê u wuu mbele tédê ngê dpîmo a pyodopyodo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yisiléli tpémi y:oo dny:oo yenê nê. 14 Yi yéli yi ngîma mb:êê yinté kele, Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a ny:ee tumo. Ala ngwo mye yinté, yi mb:êê yi ngîma a t:a. Dini ghi n:ii ngê kââdí té mbwee u puku dmi dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo. Pini n:ii Yesu ka dpî kêlîmî mb:anê, Yesu ngê yi pini ngîma mb:êê dpo ngee, kópu yilî u ngwo dpo w:ee té. * 15 Nyââ, ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté. Mósisi ngê dêêpî kópuni a d:êê too, dini ghi n:ii ngê dpo kp:aa

* 3:6: Njon 6:63; Lóma 7:6

* 3:7: Ex 34:30; Nkal 3:2-5

* 3:9: Lóma 3:21

* 3:14: Lóma 11:25

t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo, mu kópu u dîy:o yi mb:êê yi ngîma mu t:a. ¹⁶ Pini n:ii nmî Lémi ka dpo diyé, nmî Lémi ngê mb:êê ngîma dpo ngee. * ¹⁷ Nmî Lémi Ghê Dmi ye too, Setan kwulo dpo pwaa nmo, nmî mênê a ya yédi. * ¹⁸ Yélini yintómu yi k:ii Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye, mb:êê nmî ngîma daa t:a, nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmo y:enê ngê. Ntee a too, u Ghê Dmi ngê yinté pee tp:oo pee tp:oo a pyépi nmo, u dî, ntee a too, yinté pini ngê anmî pyaa dmi.

4

Nmî Mî ngê u wuu ndîi nmî pwo u ngwo kéé ngê

¹ Chóó Lémi ngê chóó a ngmidi nmoo, u dpodo nédê a kaa nmoo, yi kópu u l:êê dîy:o daanmo a kedekede, doo u ntââ yi dpodo daanmî kpîpî. ² K:omo dyépi knî y:oo yoo ntee a dódó tumo, yinté daanmî d:uud:uu, mywene nmo wadí wowo. Doo u ntââ yoo daanmî dódó, Chóó Lémi u kópu ntênê nmo tpapê too, doo u ntââ daanmî ngmêê té. Chóó Lémi u ngîma nmo dpodo nyédi, u ndê kópu dé ntênê nmo tpapê too, u yi nmo a kwo, Pi knî y:oo yi ngwo pêê w:ee y:e, awo, Yi p:uu dyââpe daa t:a. * ³ K:omo tpile Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa pi knî ye ntênê nmo tpapê too, ngmêê yoo woni knî y:oo d:uuwodê w:ee t:oo,

mb:êê yi ngîma a t:a. Yi yéli ndê u maa p:uu a wee. ⁴ Yesu ka daa kêlîmî té, yi nuw:o dmi mgîdî vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dyámê u yâpwo Setan ngê ngwolo kâpwe ngê pyódu too, mb:êê yi nuw:o nédê t:ângo. U yi u ngwo daa kwo, Mgîdî u yoo knî y:oo Yesu Kédisu u wuu ndîi m:uu y:e, u kópu mb:aa dyuu mye ny:ee y:e. U lama a too, Chóó Lémi ntee a too, Yesu Kédisu ndêndê ngê mye yinté. U yi u ngwo daa kwo, Pi knî y:oo mya y:e. * ⁵ Daa nmî chóó nmî p:uu pi knî ye nmîmo mbumu nyédi, ngmêê Yesu Kédisu p:uu nmo mbumu nyédi, yenmîmo, Nmyi kada pini ngê pyódu yó. Nmo, nmyi dpodo pyu yoo, mu kópu u dîy:o Yesu nmyi lama paa yaa we. ⁶ Chóó Lémi ngê yinê a vyu, apê, Wo ngê mgîdî chaa ngê, wod:oo wo ngê mgîdî chópu, vyîlo yi pini ngê u wuu nmî gha vy:o kéé ngê. U yi u ngwo doo kwo, Yi yéli yi lama ní yââ, u l:êê dîy:o Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, apê, Pi knî y:oo a Tp:ee p:uu paa m:uu nêne. *

Dono vyîmî u nt:u kópu

⁷ Chóó Lémi ngê dpodo ndîi nédê kaa nmoo, ngmêê nmî chóó nmî wêdêwêdê daa ndîi, dp:oo yi dpodo u ntââ dé. Pi knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê nmî p:uu paa m:uu y:e, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu pîdny:oo nuw:o. Chóó Lémi

* 3:16: Lóma 11:23,26

* 3:17: Njon 8:32,36; Lóma 8:2; Nkal 5:1

* 4:2: 1 Tes

2:5 * 4:4: Epeso 2:2

* 4:6: Gen 1:3; 1 Pita 2:9

ngê u wêdêwêdê ndîi mbêmê wodêpwo a ngêêpî nmo, ye yamî d:ââ ntee dpî pwópu, yi dpodo ñedê yinté p:oo pwaa dniye. ⁸ Daa ng:êêntómu wêê nmî p:uu a pw:iî ngópu, ngmênê nmî komo dmi ye pi daa kuwo ngê. Dye ghi knî ngmê ngê nmî nuw:o miyó ngê nmo dpî pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê dpo ngee nmo, dpîno dîpedîpe nyédi. ⁹ K:omo tpile a kpakakpaka nmo, ngmênê nmî Lémi ngê nmî mo d:uuwodê kuwo nmo. Dpodombiy:e a vye nmo, ngmênê nmî ghê d:uuwodê ngî t:oo. ¹⁰ Yesu ntee vya ngópu, u yi y:e a kwo, Yinté my:oo vya té. Yi kwéli nmî p:uu ka pyede, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu Kédisu ye wunê vyuwo. ¹¹ Nyââ, Yesu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu pwopwo kêpa nmo wee, ngmênê Yesu ngê moo dyé nmo, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo yi kópu nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu ye wunê vyuwo. ^{*} ¹² Nmî dpodo u l:êê dîy:o mgîdî u yoo knî y:oo nmî vye u yi y:e a kwo, ngmênê vyîlo yi dpodo u l:êê dîy:o ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu.

¹³ Doo u ntââ Yesu u pi tpaê daanmî yé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka nmo kêlîmî té. Yinté kêlîmî p:uu puku yedê kópu alanté ngma a tóó,

Nî kêlîmî mbê wo,
u l:êê dîy:o ye noo a danê.

¹⁴ Nmî lama ka tóó, n:iî ngê nmî Lémi Yesu kpêênî mêdê pyidu ngê, yinê amyedê pyidu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu u k:iî ngmîdi ngê nmo pyede. Daa nmî mo wa a pyidu nmo, wamyedê pyidu nmyo, u ngîma nipi amî kaa nmo. ^{*} ¹⁵ Yi kópu yilî nmyi l:êê dîy:o nmînê vyîmî too. U yi nmo a kwo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê pi yilî kóó k:oo nmî kââ, Chóó Lémi pèdny:oo kwunokwuno, u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we.

¹⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî dpodo tédê dpîno kedekede nyédi. K:omo tpile pi knî y:oo nmî pââ dmi a dyede tumo, ngmênê nmî Lémi ngê nmî gha dmi dye ghi yintómu mêtunê wêdêwêdê kîgha too. ¹⁷ Ala ngwo dîngîdîngî n:iî nmo dnyinêdnyinê té, nmînê nmo tédê kópu dé. Dini ghi n:iî ngê nmî Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi ya mb:aa chedê ngê daawa pyódu. ^{*} ¹⁸ Kópuni dyámê mbêmê nmo a pyodopyodo nyédi, nmî nuw:o dmi y:i daa wee, mu kópu u dîy:o chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê kópuni yilî doo u ntââ ngwolo ngê daanmî m:uu té, yi kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi a wee, mu kópu u dîy:o chedê ngê daawa pyaa dmi. ^{*}

^{*} **4:11:** Lóma 8:36

^{*} **4:14:** Lóma 8:11; 1 Tes 4:14

^{*} **4:17:** Lóma 8:17-18

^{*} **4:18:** Hipîlu 11:1-3

5

Nmî too pee ngmêêpî u danêmbum

¹ Pi knî ye dpîno nkîngê té, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó, Wa vya nmomomê, nmî Lémi ngê wamêdê pyidu nmo, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té. Dyámê mbêê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede. Dini ghi n:ii ngê chedê ngê wa pyaa dmi, Chóó Lémi ngê kamî ngê wa pyódu té, ngomo mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyaa dmi.

* ² Ala ngwo nmo nkînî pîpî nyédi, u yi nmo a kwo, Mbóó p:uu ngomo mb:aa knî yi k:oo nmîn:aa kwo. * ³ Yi ngwo nmî too pee kamî ngê wa pyaa dmi, daa kmêna mbwee ntee tpile ngê anmîn:aa ya.

⁴ Dyámê mbêê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede, dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u l:êê díy:o nmo nkînî pîpî nyédi. U yi nmo a kwo, Kêêpî ngomo nmo kuwo, ngomo mb:aa k:oo nm:uu kee dmi. Nyââ, u yi nmo a kwo, Nmî too pee tpalê dniye, kamî ngê pyaa dniye, chedê ngê daawa pyaa dmi. * ⁵ Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê yinê lâmo nmoo. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi yinté nmo a kpo. Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama ka tóó, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té. *

* 5:1: 1 Kódin 15:47-49 * 5:2: Lóma 8:23 * 5:4: 1 Kódin 15:53 * 5:5:

Lóma 8:16,23 * 5:6: Hipilu 11:13-14 * 5:8: Pilipay 1:23 * 5:10: Lóma 2:16

⁶ Pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. Dye ghi yintómu nmî lama a tóó, dini ghi n:ii ngê nmî kêêpî ngomo knî yi k:oo nmo wee, daa nmî Lémi u p:o nmo pyede. * ⁷ Nmî Lémi dpîno y:enê, ala ngwo, ngmêê u kwo nmo kêlîmî té, u l:êê díy:o p:uu nmo dpodo té.

⁸ Nyââ, pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî kêêpî ngomo nmo kuwo té, dyámê mbêê, nmî Lémi ka p:o nmî lee dmi. *

⁹ Ngmêê nmî Lémi ngê ghêlî k:ii daawa núw:o nmomomê, nmo mye u ntââ. K:omo tpile dyámê mbêê anmî ya, ó u kwo anmî lee dmi, ngmêê u yi nmo ndêndê ngê a kwo, U nuu u kópu nmî d:uud:uu dé. ¹⁰ Nmo yintómu Yesu Kédisu ngîma anm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo, nmo ngmêngmênté nmî pywuu dmi anmîmo ngee. Kópuni mb:aa dyámê mbêê nmo d:uud:uu té, yi pywuu mb:aa anmîmo ngee, myenté kópuni dono yi pywuu dono amyenmîmo ngee. *

Chóó Lémi ka yoo kââdîkââdî

¹¹ Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wa kóté kalê nmo, u l:êê díy:o u kwo nmo nkîngê té, u yi nmo a kwo, Yoo yi nuw:o dmi nmî ngmêê té, daapaa kpada téne. Chóó Lémi ngê nmî gha dmi u kpêê dé, u lama a tóó, Nê ngê u dpodo ndêndê ngê a dódó.

Na a ka yi kópu nmyi lama ndêndê ngê mye tóó. ¹² A chóó a pi dîni kmîmî. K:omo dyépi knî y:oo yi too pee mbêmê yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, ngmênê yi gha vy:o daa vuywo nyédi. A p:uu kópu nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o k:omo dyépi knî y:oo a pi wa dyênê knomomê, u ya a nga a kwo, Ye dpî vyi yó, yipi, Nê ngê nmî Lémi u dpodo ntênê a dódó, u gha ntênê a tóó. ¹³ Yinê ye nê ghéti wo, ngmênê Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo. Nmyinê nmye nê doo ghéti wo, nmyi p:uu n:aa dpodo. ¹⁴ Yesu Kédisu nódó nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó, u l:êê dîy:o u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. Nmî lama ka tóó, pi ngmîdi nmî l:êê dîy:o pwene. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o nmî ghê dniye, nmî nuw:o dono mye pwene. ¹⁵ Yesu nmo yintómu nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o apê, Ghê kamî pèdê pyw:ee y:e, yi chóó yi pono daapêdny:oo a vyápê, Yesu u pono pèdny:oo a vyápê. Nmî l:êê dîy:o pwene, kpêênî mède pii wo. *

¹⁶ Dyámê mbêmê tpémi y:oo yoo yi pi dmi mbêmê ntee a myeme tumo, yinté myenmee a myeme dé, ngmênê ala ngwo yi kópu dpîno d:uud:uu. Yesu Kédisu yinté nmî myââ, nmîné nmo u pi tédê ngê nmo doo ya, ngmênê ala ngwo nmî lama ka tóó, u pi ndîi. ¹⁷ Pini n:ii Yesu Kédisu u yoo

vy:o dpî ghê, kamî ngê dpî pyódu, u nuw:o mbwee dpî kéé, nuw:o kamî p:uu dpî kaalî. * ¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dpî d:uu. Wunê p:uu nmee a d:uu, ngmênê Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ngê chóó u kwo u ngwo mède kââdi nmoo, mye dpodo kalê nmoo. U yi u ngwo a kwo, Pi yilî u kwo nmo kââdi. * ¹⁹ Yi nmo dpodo té, pi knî ye yenmîmo, Nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilî daa nuw:onuw:o too, u yi u ngwo a kwo, A ka nê kââdi té. Nyââ, nmî Lémi ngê yi dpodo nédê kaa nmoo, nmopê, Yoo a ka anyinê kââdi tóó. *

²⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu Kédisu komo nmo kapî ngê, Chóó Lémi komo myeno kapî ngê, nmo kwunokwuno nmyoo, nmyenmîmo, Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu d:uu mu yé yó, u pee ghê dmyeno, u pono dmyinê vyápê. ²¹ Yesu Kédisu ngê dono daangmê d:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî dono nédê kââ, nmî yikî dmi u pwo u ngwo ghay wo, u l:êê dîy:o pwene. U yi u ngwo doo kwo, A ka nê kââdi té, ntee n:aa tóó, yinté mye pyaa dniye, dono yi p:uu daapîchoo ya. *

6

Yoo yi ngêêpî u dye ghi

* 5:15: Lóma 14:7-8 * 5:17: Njon 3:3
1:19-20 * 5:21: Hipîlu 4:15; 7:25-26

* 5:18: Lóma 5:10 * 5:19: Kîlosa

1 Nmî Lémi u k:i:i nipi nmo dpodo té, u l:êê dîy:o nmîno kwunokwuno nmyo, nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê nmî l:êê dîy:o kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u wépi nangê puwâ.
2 Nmî Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Dini ghi n:i:i ngê u ya a nga doo kwo,

Yoo ní ngee,

Yi ngwo nmyi ngêpê ní ny:ee too,

Nê, N:aa ngêêpî té, a kêê k:oo n:aa kapî té.

Kódin tpémi, ala kópu a ny:ee yó. Dini ghi n:i:i ngê nmî Lémi ngê yoo a ngêêpî, ala yi dini ghi. Ala ngwo u yi u ngwo a kwo, A kêê k:oo ní kaa té. *

Nmî Lémi p:uu dpodo tédê kópuni dnyimo a vyîmî dé

3 U yi nmo daa kwo, Pi ngmê ngê nmî dpodo p:uu dono kópu ngmê vyi ngê, u l:êê dîy:o nuw:o ngê nmo dpodo té. U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo nmî Lémi u maa dny:oo kîgha, u l:êê dîy:o lvêê kpî té yi máádi p:uu daanmî t:oo. 4 U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo mya nmîne, ala kópu nmî p:uu paa vyi y:e, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile ló dono kópu ndîi nmo a d:uud:uu tumo, ngmênê nmîno vyîmî tumo. Daa dono kópu ngmîdi nmîno vyîmî ngê, doo u ntâa ngê nmo dpî pyaa dmi. 5 Dpî mgîmî nmo, a kpakakpaka nmoo, mbwa k:oo a kmîmî nmoo. Dpodo

ndîi yino dódó ngê, mgîdí vy:o nmo ngêpê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê nmo dómudómu nyédi. 6 Nmî Lémi u maa ntênê nmî lama a t:a, dono nmî p:uu daa t:a. Lîmîlîmî ngê dpîno nod:enod:e nyédi, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmo vwuwo nyédi. Nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo dpodo té, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó ntênê a tóó. * 7 Kópu dyuu ndêndê pi knî ye nmo tpapê ngê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî nmo chapî ngê. Yi kópu yilî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpî mya nmo, dpo, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Lede knî y:oo yi kaa taa, káped:ê ntee a tpyé tumo, nmo my:oo yinté dé, kópu mb:aa nmo d:uud:uu too. Kópu mb:aa n:i:i nmo tpapê too, yi kópu knî y:oo yoo dpo châpwo t:oo. 8 Nmî Lémi p:uu dpodo tédê dye ghi knî ngmê ngê a cháâcháâ nmoo, dye ghi knî ngmê ngê dpî mb:i:i nmo. Dye ghi knî ngmê ngê nmî p:uu a danê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê a chaa kîgha nmoo. Yinê ye nmo k:omodanê pyu yoo, ngmênê ntênê nmo mbumu nyédi. 9 Yinê ye nmo n:uu dé, ngmênê pi yilî yi lama nmo pyede. Yinê ye daa kêmakêma nmo pwopwo té, ngmênê anmî pyede. A kpakakpaka nmoo, ngmênê anmî pyede. * 10 Nmî nuw:o dmi dpî dyênê, ngmênê dye ghi yintómu w:aa nmîno pyw:êmî ngê. Nmo

* 6:2: Luukí 4:19-21; Is 49:8 * 6:6: 1 Tim 4:12 * 6:9: 2 Kódin 4:10

pinté yoo, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, pi knî ye nmo yémî ngê, ndáápi ntee pini ngê u ngwo dpî pyódu té. Tpile nmî ngópu daa tóó, ngmênê kópuni nmî Mí ngê nmo a kpo, doo u ntââ pi ngê nmî kélê daawa a puwâ. Nyââ, yi kópu yilî yi mbêmê pi knî y:oo dpî mya nmo, dpò, Kí yâpwo ndêndê u dpodo pyu yoo. *

¹¹ Mw:ââkó Kódin tpémi, kópu nmye d:oongmê wópu ngê, d:ud:umbiy:e a gha nmye myed:a kpêmî. ¹² Nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó, ngmênê a nuu ghi nmyi nódo dnyinté a tóó. ¹³ A tp:ee yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntee a tóó, a nuu ghi nmyi nódo yinté myechoo a ya.

Póól ngê yoo dono yi kii kââdí té u ngwo ye kwódu ngê

¹⁴ Yélini nmî Lémí ka daa kélímî té, yi yélini yi k:ii nangé kââdí. Nuw:o mb:aa pini dê nuw:o dono angênté anyinê kââdí dê? Doo u ntââ. Wo pini dê mgídí lónté anyinê kââdí dê? Mye doo u ntââ. * ¹⁵ Yesu Kédisu pini dê Setan yi nuw:o dê ngmídi ngê angênté anyi pyódu dê? Doo u ntââ. Nmî Lémí ka kélímî pyu pini dê n:ii u kwo daa kélímî, yi nuw:o dê ngmídi ngê angênté anyi pyódu dê? Doo u ntââ. ¹⁶ Chóó Lémí u ngomo, yâpwo ghi, angênté ngmídi ngê anyi pyódu dê? Doo u ntââ. Yâpwoni ghê a t:a, Chóó Lémí, nmo u ngomo.

Yinté kópu Chóó Lémí ngê ló dini a vyyu, puku yedê alanté a tóó, apê,

A yoo vy:o anî kwo,
a k:ii anmî paa,
yi yâpwo ngê anî ya,
a yoo ngê adnyi kwo.

* ¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémí ngê yepê,

Yoo dono yi vy:o a pwii dmyeno,

yi k:ii nangé kââdí.

Yepê, Tpile tupwótupwó p:uu kêê nangé yé,

a kêê k:oo u ngwo anî kaa nmyo. *

¹⁸ Yepê, Nmyi mî ngê anî ya, a tp:ee dmââdíma ngê waní pyódu nmyo.

Lémíni u wêdêwêdê mu daa mu tp:ook:omo, vyílo yi Lémí ngê yi kópu ye yinê vyyu. *

7

¹ A tîdê mbwó yoo, daa yi yélini yi mo yi l:êê dîy:o ye a vyyu, yi vy:o nmî ghê dniye, yi kópu nmî l:êê dîy:o mye vyyu. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo nmî gha dmi dpî dyênê t:oo, ó nmî too pee dmi myoo dyênê t:oo, yi kópu dono kée téme. Chóó Lémí ntênê cháâcháâ koo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. *

Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi u ngwo ngmêê ngópu

² A nuu ghi nmyi nódo choo a ya. Kópu dono nmye dîpîngmê d:uu ngê, pi dîpîngmê dyênê ngê, pi dîpîngmê dóó, nmyi ndapí

* **6:10:** Kílosa 1:24 * **6:14:** Epeso 5:7-11 * **6:16:** 1 Kódin 3:16 * **6:17:** Is 52:11 * **6:18:** Hos 1:10 * **7:1:** 1 Njon 3:3

dîpîngmê t:âmo ngê. ³ Daa nmyi pi dyede u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê. Kêle. Kópuni mwiyé d:a d:êê, myombó mênîné d:êêd:êê, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó. K:omo tpile aní ya, ó aní pw:onu, ngmênê nmyi nuu ghi dmi a nódo adî ya. ⁴ A lama ka tóó, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê, u l:êê dîy:o pi knî ye n:aa chaa kîgha nmyo. K:omo tpile dono kópu a nga a d:uud:uu tumo, ngmênê dîni nkîngê yédi, w:aa u ngwo nîné pyw:êmî ngê.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Másîdóniya Wee u kwo nî ta, ghê dîpî vy:ungo, dono yilî noo a vyîmî. Kuwa yéli a p:uu dnye d:uu, a gha vy:o noo a nuw:onuw:o nmyo. ⁶ Ngmênê pini n:ii ngê nmî nuw:o dmi dpî l:âmo, Chóó Lémi, yi pini ngê a nuw:o yinê l:âmo ngê, Taitas a ka a dy:ââ ngê. * ⁷ Dini ghi n:ii ngê nî módu, a gha mb:aamb:aa pyodo, myenté nmyi l:êê dîy:o mdooni a ka a núwo, yi kópu u dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê mye pyodo. A ka pê, Kódin tpémî y:oo a nuw:o mêkî l:âmo ngópu. A ka pê, Nuu ghi yi nódo kîyedê tóó, tpée kópu vyi ngópu. A ka pê, U yi y:e a kwo, Nê pono nmî vyápê. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu.

⁸ Pweepwee pee n:ii nmye nê d:êê ngê, yi pweepwee pee ngê nmyi nuw:o dmi dono

ngê yinê pyódu ngê, ngmênê u l:êê dîy:o tpée kópu daanê vyi. Taitas ghêlî a ka dèpèngê diyé wo, tpée kópu yi ngwo nê vvu, nê, Yi pweepwee pee lukwe dîy:o ye nî dy:ââ ngê, yi nuw:o dmi dono ngê u ngwo nî pyódu ngê. Ngmênê daa ndîi la ghi nmyi nuw:o dmi dono ngê dnya a ya, ⁹ nmyi l:êê ghi dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo, nmyi dono u ngwo nmyi kée tumo. Yi kópu u l:êê dîy:o awêde a gha mb:aamb:aa ngê a tóó. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê pyaa we, yi l:êê ghi dmi paa ngmêê y:e. Yinté pyodo, u l:êê dîy:o yi pweepwee pee ngê dîpî dyênê nmyoo. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpo pyódu, nmî l:êê ghi dmi dpî ngmêê té, yi ngwo nmî dono u kuwó dpî kée té, kóó k:oo moo kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngê tpée kópu d:uudpî vyi, ngmênê mgîdi u yoo, dini ghi n:ii ngê dono wunê vyîmî ngópu, yi l:êê ghi dono d:uudpî kée t:oo, pwopwo u maa d:uudpo kuwo ngmê. * ¹¹ Kópuni nmye dê pyódu, p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê pyódu ngê, u l:êê dîy:o nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo. Ala ngwo u maa p:uu dpodombiy:e nmye wee, u yi nmye a kwo, nmyi pi dmi mb:aamb:aa ngê mê pyaa dniye. Nmyi nod:e dniye, nmyi nkîngê mbê dniye. U yi nmye doo

* 7:6: 2 Kódin 1:3-4 * 7:10: Mát 27:3-5; Hipîlu 12:16-17

kwo, nye, Nê ngê mênnye m:uu nmîne. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono ndîi d:uu ngê, u yi nmye doo kwo, Nmî kpada. Kópu yilí yintómu mb:aamb:aa ngê nmyi chóo u mâlo mêmmyinê a yiyé dé, dyââpe nmyi p:uu mēdaadi ya. ¹² N:ii ngê a pi dyênê ngê, daa yi pini u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, myenté daa a pi u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, ngmênê u ya a nga doo kwo, Kódin tpémi y:oo ala kópu a w:ee y:e, A nuu ghi yi nódo ntênê wunê tóó. Chóó Lémi ngê kîyedé y:enê nê, nmye dênîné k:omodanê. ¹³ Yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o mb:aamb:aa ngê maa pyódu.

Nyââ, nmyi l:êê dîy:o a nuw:o m:aa l:âmo ngê, myenté a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mē pyodo. Dini ghi n:ii ngê Taitas nmye a loo, doo nuw:onuw:o nmyo. Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi ng:aa mbê dniye, nmyo yintómu yi ngwo u nuw:o nmyi l:âmo ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. ¹⁴ Taitas ghêlí k:ii nmye dēpangê n:ee, u ngêêdí noo chaa kîgha nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye a loo, kópu dyuu n:ii u kwo nê vyi too, nmyi ntiye tumo, nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo, dpîp:e mywenemywene kalé noo. Dye ghi yintómu ndê kópu dé ntee nmye noo a tpapê dé, kópuni nmyi p:uu u kwo nê vyu, ndê kópu ngê yinté mye pyodo. ¹⁵ Taitas

ka nmyi ng:aa mbê dniye, u kwo my:ee nkîngê mbê dniye. Ala ngwo yi kópu mēkîyedê nuw:onuw:o, nmyi nuu ghi dmi nódo ntênê a tóó. ¹⁶ Ala ngwo a lama ka tóó, ndêndê ngê a dnye nmye nyēmî ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dē pyódu.

8

Ndapî danêdanê u danêmbum

¹ A tîdê mbwó yoo, yélini Másídóniya Wee u kwo Yesu u yoo vy:o ghê dniye, kópu mb:aa n:ii d:uu tumo, nmye nîné nji:ii té. Nmî Mî ngê ngee too, kópu ndîi daa ngmîdi d:uu ngópu. * ² K:omo tpile nmî Lémi u l:êê dîy:o dono yilí dnya a vyímî, ngmênê nmî Lémi daa mb:ii ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu too. ³ K:omo tpile pinté dé, ngmênê ndapî ndîi kée ngópu. Ndapî yi ngópu dēpwomo ya, dînk:omodanê, yi chóo yi nté pywupwi u l:êê dîy:o doo u ntââ ngê pyaa dniye. * ⁴ Yi ndapî kée ngópu, mu kópu u dîy:o nmî Mî u yoo vy:o pinté n:ii wunê pyede, Njuda Wee u kwo, u yi y:e a kwo, Yi yéli ye ndapî nmî dy:ââ, u ngwo nmî ngee té. Másídóniya tpémi y:oo a ka pê, Doo u ntââ nmî wépi dmi daanyi puwâ, u yi nmo a kwo, Yi yéli myeno ngêêpî té. ⁵ U ya a nga doo kwo, Másídóniya tpémi y:oo ndapî knî ngmê kée y:e,

* 8:1: Lóma 15:26 * 8:3: 1 Kódin 16:2

ngmênê kópu ndîi yi d:uu ngópu. Myenté yi chóó yi gha dmi nmî Lémi ka mwiyé y:ee ngópu, nmî Mî u pono vyápê dniye, kuwó yi gha dmi a ka myedê kê ngópu. ⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o Taitas ka kwonoo, Mw:ââkó a mbwó, Kódin tpémi yi vy:o ndapî danêdanê kn:ââ ntee ny:uu chópu, yinté y:i chin:aa dpodo, ndapî danêdanê chedê ngê u ngwo dp:uu pyaa we. ⁷ Kódin tpémi, kópu yilí yintómu u ntââ ngê nmye pyede, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té, u ndê kópu dyuu ntênê nmye tpapê tumo, u tumu kópu dé nmyi lama a pyede, p:uu ntênê nmye dpodo té, a nuu ghi nmyi nódo mye tóó. Pi ngêêpî ngê u ntââ mbêmê myedmyinê ya, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi ndapî mb:aamb:aa ngê dpodo danê yó. *

⁸ Daa dêêpî kópu ngmê nmye yed:a d:êê. Másîdóniya tpémi y:oo kópuni d:uu ngópu, yi kópu nmye yed:a d:êê, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nê m:uu. Lukwe, nmî Lémi nuu ghi nmyi nódo a tóó, ó daa tóó? ⁹ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, nmyi lama ka tóó. Tpile yilí yintómu yi kada pini ngê wunê doo a ya, ngmênê nmî l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo, ngópuch:anê ngê mîmê pyodo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo yi l:êê

dîy:o kópu ndîi yilí nî d:uu. Nyââ, kópu yilí nmyi l:êê dîy:o a d:uud:uu too, ngópuch:anê yoo yinté myedmyinê ngêêpî dé. *

¹⁰ Nê nê a nuw:o alanté, kópu mb:aa ngma ala. Kópuni kn:ââ m:i:i tuwo kî m:aani ngê nmyinê chaa ngópu, ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Wo yéli nmyi t:ee kalê tumo, ndapî danêdanê kn:ââ mwiyé nmyi chaa ngópu, u yi nmye mwiyé doo a kwo, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo nmî ngee té. ¹¹ Ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Kópuni u yi nmye doo kwo, Nmî d:uu, ntênê dmyinê d:uud:uu. ¹² Nmye dênîné tpapê, Ndapî ngê u pwo dmyina a yé. U yi nmye adî kwo knomomê, Yi yéli ndapî ngê nmî ngee, ye ndapîni nmyi ngópu adî ya, nmî Mî ka yintoo u ntââ ngê adî pyodopyodo. Ndapîni nmyi ngópu daa tóó, yi ndapî p:uu daa nuw:o yédi. *

¹³⁻¹⁴ Nmye dênîné tpapê, Wu yéli yi l:êê dîy:o nmyi ndapî dpî chedê yó. Kêle, ngmênê ala ngwo ndapî nmyi ngópu yilí a tóó, wu yéli ngópuch:anê yoo, dpî ngee tóó. U kuwó dini ghi ngê nmyi ndapî chedê ngê u nkwo wa pyaa knomomê, u nkwo wa a ngee nmyo. Noko yinté dmyinê vwuwo, nmyi ya ngmîdi ngê yinté choo ya. * ¹⁵ Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:i:i ngê nté péé ndîi ntówo,

* **8:7:** 2 Kódin 9:8 * **8:9:** Mát 8:20; Pilipay 2:6-7 * **8:12:** Mak 12:43

* **8:13-14:** 2 Kódin 9:12

nté w:êê péé dîmî kê wo,
n:ii ngê nté péé têtê ntówo,
u ntââ mbêmê doo ya. *

*Póól ngê yélini Kódin dy:ââ
too*

¹⁶ Taitas u l:êê dîy:o
nmî Mî n:aa kwunokwuno
ngê, mu kópu u dîy:o ntee
nînê nuw:onuw:o nmyoo,
yinté myewunê nuw:onuw:o
nmyoo. ¹⁷ Dini ghi n:ii
ngê Taitas nî kwuno ngê,
kwonoo, U ntââ Kódin tpémi
ye wam:ii lê, a ka pê, Nyââ,
u ya a nga a kwo, Y:i n:aa
lêpî. Chóó u nuw:o k:oo yi
paa u yi u ngwo doo kwo.
¹⁸ Taitas p:uu nmî mbwó mê
miyó nînê t:emî, nmye nînê
dyede té. Yi tpódu k:uuchêm
u pi dê, mwiyéni u kakêmê
nmye nînê chámêchámê. Ala
wee u kwo p:aani p:aani Yesu
u yoo knî y:oo mb:aamb:aa
ngê a chââchââ ngópu, mu
kópu u dîy:o nmî Lémi u kópu
dyuu pi knî ye mb:aamb:aa
ngê a tpapê too. ¹⁹ A chââchââ
ngópu, myedê ngmîdi ngópu,
dini ghi n:ii ngê ndapî Njuda
Wee u kwo wanmî núw:o, a
p:uu wa t:ee ngmê, ala wee u
kwo yi ndapî yinê wa núw:o.
Yi ndapî anmo núw:o, mu
kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo
nmî Lémi paa chaa kalê y:e,
ala kópu paa vyi y:e, Yesu u
yoo vy:yo yélini daa Nju tpémi,
ka ngêêpî nmo.

²⁰ Yinté pini knî a p:uu
angmê t:ee ngmê, ndapî ndîi
n:ii nmyinê danêdanê ngópu,
nipi wanmî núw:o, mu kópu
u dîy:o pi ngê kîngê vyi, Nê

ngê yi ndapî chóó ndîi. ²¹ U
yi nmo a kwo, Kópuni nmo
d:uud:uu, nmî Lémi ka kópu
mb:aa ngê choo ya, myenté pi
knî ye kópu mb:aa ngê mye-
choo ya.

²² Pini n:ii dê Taitas p:uu
nînê t:emî dê, nmî mbwó my-
omoni u kakêmê nmye nînê
chámêchámê. Daa ng:êêntómu
u k:ii nyipu dpodo, u dpodo
ntênê nî módu, nmî Lémi u
yoo mb:aamb:aa ngê a ngêêpî
too. U lama a tóó a dnye
nmyinê nyêmî ngmê, u l:êê
dîy:o u yi u ngwo a kwo, Y:i
nî lê. ²³ Yi pini dê Taitas
p:uu nînê t:emî dê, pini n:ii
k:ii nmyi l:êê dîy:o nipi nye
dpodo nódó. Yi pini dê nmî
mbwó dê, nmî Lémi u yoo yi
dyépi dê. Yi l:êê dîy:o pi knî
y:oo Yesu Kédisu a chaa kîgha
ngópu. ²⁴ Nmyi pyipe ngê dpî
pyódu dóó, nmî Lémi u yoo
yélini a wee, p:aani p:aani, u
ngwo wa a w:ee ngmê, awo,
Nê ngê Kódin tpémi daa módó
doo chaa kîgha dé. *

9

*Nmî Mî u yoo vy:yo pinté yoo
yi yeedeyeede*

¹ Nmî Mî u yoo vy:yo yélini
Njuda Wee u kwo wunê kwo,
ndapîni ye anmî dy:ââ, yi
kópu nmyi lama wunê kî yaa
wo, doo u ntââ mēdaana a
dówodówo. * ² A lama ka
tóó, u yi nmye a kwo, Ndapî
ye nmî dy:ââ. Másîdóniya
tpémi ye n:aa chaa kîgha
nmyoo, yenîmo, Nmî mbwó
yoo yélini Kîdiki Wee u kwo

* 8:15: Ex 16:18

* 8:24: 2 Kódin 7:13-14

* 9:1: 2 Kódin 8:1-7

wunê pyede, m:ii tuwo kî m:aani ngê alanté nuw:o mbê dniye, apê, Nmî mbwó yoo, yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, wanmî ngee té. Másídóniya yéli ye yinté n:aa chaa kîgha nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:anê yilí yaa wo, yi chóó yi ndapî mye kée ngópu. ³ Ala ngwo nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, mu kópu u dîy:o ala ngwo ndapî a kada dmyina a danêdanê. A kada daanmyinê danê knomomê, ye pi knî y:oo awo, Lukwe dîy:o nê ngê módó doo chaa kîgha dé. ⁴ Nyââ, ndapî a kada daanmyinê danê knomomê, dini ghi n:ii ngê Másídóniya pi ngmê knî yi k:ii nmye anmo lee dmi, mywene nmye wa ghê, a nga amye ghê, mu kópu u dîy:o ye n:aa chaa kîgha nmyoo. ⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, a kada nîné kapî té, nmyi ndapî danêdanê u l:êê dîy:o. Yi ndapî danêdanê u pi wunê nmyinê vyi ngópu, ala ngwo yi kópu dpo d:uu yó. U ya a nga daa kwo, Yi kópu dpodombiy:e a chóó n:uu d:uu, nmyi chóó nmyi nuw:o knî yi mbêmê yi kópu a kada dpî d:uu yó.

⁶ Mtíkó pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê nté woo pyile njini dpî kââ, nté nt:u pyile njini dpo pyw:oo. N:ii ngê nté woo yilí dpî kââ, nté nt:u yilí dpo

pyw:oo. * ⁷ N:ii ngê u yi adí kwo, Ndapî wu ntémwi nî kée, yi ntémwi choo kéké. Yi pini u ndapî u l:êê dîy:o mêkîngê tpyóó, u gha vy:o kédangê vyi, Ghêpêghêpê a mênê dê gh:ay ngmê, u l:êê dîy:o a ndapî n:aa kéké. Kêle. Ntémwi u yi u ngwo adí kwo, Nî kée, yi ntémwi choo kéké, mu kópu u dîy:o pini n:ii ngê yeedeyeede u nuu u kópu ngê a ya yédi, vyílo yinté pini Chóó Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi. ⁸ Ndapîni nmye kéké ngópu, Chóó Lémi u ntââ, amê wumo. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu u ntââ mbêmê anmyi ya, myenté nmyi yeedeyeede yintómu yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmê amyenmyi ya. ⁹ Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi mb:aa ngê pinté yoo mb:aamb:aa ngê a yeedeyeede too,

u mb:aamb:aa chedê ngê d:uudpî pyódu. *

¹⁰ Chóó Lémi ngê nté woo nmo dpo kê, nmo kapî too, Chóó Lémi ngê nt:u yinê dpî t:oo, u ngwo nmo pîpî too. Myenté, u ntââ mbêmê dpo pyódu nmo, yeedeyeede n:ii nmo kîgha ngê, nt:u yinê dpî t:oo. * ¹¹ Nyââ, Chóó Lémi ngê dye ghi yintómu u ntââ mbêmê dpo pyódu nmyo, u l:êê dîy:o u yoo vy:o pinté yoo nmyo yeedeyeede tumo. Ndapîni ye anmî núw:o u l:êê dîy:o, Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê. ¹² Yeedeyeede

* 9:6: Prov 11:24

* 9:9: Psalm 112:9

* 9:10: Is 55:10; Hos 10:12

n:ii nmye kîgha ngópu, yi nt:u miyó. Ngmê, pinté yoo nmye ngêêpî tumo. Myomoni, Chóó Lémi nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e adnyi chaa kîgha. ¹³ Nmyi yeedeyeede u l:êê dîy:o u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kódin tpémi nmî Lémi Yesu Kédisu ka ntênê a kêlímî té, u kópu dyuu ntênê a cháâcháâ ngmê. Awo, Pi yilí yi k:ii ka a yeede nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê, ¹⁴ nmyi l:êê dîy:o amyednya a ngêpê. Nmyi yi dmi y:e ntênê adî kwo, awo, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê dê ngee té, mb:aamb:aa ngê u nkwo da yeede nmo. ¹⁵ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi kwuno koo, kópu ndîi ngmê d:uu ngê, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee.

Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, Póól ngê pweep-pee n:ii kuwó d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, wu u dí. Nod:enod:e u pweeppee n:ii ye mwiyé dy:ââ ngê, ala yi pweeppee pee, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13.

10

Póól chóó u dpodo p:uu u ngwo doo d:êê

¹ Mw:ââkó Kódin tpémi, nê Póól, a kópu dyuu dpo ny:ee yó. Y:i a p:uu nmyinê danê nyédi, nmyimo, Dini ghi n:ii ngê nê nmî vy:o a kwo yédi, a nkîngê yédi, kwódu yé u kópu nmo d:uudpî vyi, ngmênê dini ghi n:ii ngê dpo kuwo nmo, kwódu yé u

kópu yilí dpo d:êê, nmo dpo dy:ââ té. Yesu Kédisu ntee doo paa, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa paa. Chóó u pi dêdpîmo kmîmî, límîlímî ngê dêpwo nod:enod:e. Mw:ââkó, nînê kwunokwuno nmyo, ^{*} ² dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, nangê nod:enod:e kalê nê. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, u ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e nmye nîn:aa mbumu. Yélini nmyi vy:o a wee, n:ii knî y:oo a tpapê ngmê, apu, Nê ngê dyámê mbêmê tpémi yi maa ye kîgha, yi yéli yi ngópu daanî nkîngê mb:anê, wanî nkoko té. ^{*}

³ Dyámê mbêmê nmo pyede, ngmênê nmî nuw:o dmi daa dyámê p:uu a kwo. Nmî Mí ngê l:êê tédê a dy:ââ nmo, dono p:uu nmo l:êê too.

⁴ Dyámê mbêmê tpémi ntee a l:êê nyédi, daa yinté nmo l:êê nyédi, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmo l:êê nyédi. Yélini Setan ngê kóó k:oo kaa too, yinté nmîmo pw:iipw:ii too. ^{*} ⁵ Kópu dyuu n:ii mbêmê Setan ngê yoo dpí dóó, yi kópu dyuu yuno vye too. Kópu n:ii knî yi l:êê dîy:o yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, Chóó Lémi p:uu u ngwo daa nuw:o nyédi, yi kópu dyuu myeyuno vye té. Yoo yi nuw:o nmo ngmêêpî too, Yesu Kédisu kóó k:oo nmo kapî too, u dnye u ngwo a nyêmî ngópu. ⁶ Kódin tpémi. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, Yesu Kédisu u dnye dmyinê

* 10:1: 1 Kódin 2:3

* 10:2: 1 Kódin 4:21

* 10:4: Epeso 6:13-17

nyêmî. N:ii ngê u dnye daawa ny:oo, wan:uu kpada.

7 Nmyi ngwolo dmi dpo pywáli yó. Nmyi vy:o n:ii ngê choo a tpaê, Nê Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, yi pini ntênê choo nuw:o, u lama choo ya, my:aa Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu. 8 Ndoop apê nmyinê nmye a chóó a dpodo ndîi ngê nmye yed:a pyódu, ngmênê mywene a nga daawa ghê, nmî Lémi ngê yi dpodo nedê yinê a kaa noo. Daa nmyi dyede u dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. 9 Ala kópu daanê dówo, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a vyi ngê, Nê ngê u pweepwee pee yedê kîyedê nkîngê kîgha nmo. 10 Kópuni nmyinê tpaê tumo, a lama ka pyede, nmyimo, Nê ngê u pweepwee pee yedê kópu ndîi yilî wunê d:êêd:êê ngê, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmî vy:o dpo lê, a mywenemywene yédi, u kópu mgaamgaa dé, tp:ee k:ii nmo a mbumu yédi. * 11 A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê yinté kópu dpî vyi, ala kópu u lama choo ya, kópuni pweepwee yedê n:aa d:êêd:êê too, nmyi ngópu ntênê an:uu d:uu té. *

12 Nmyi vy:o yélini y:oo yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, mumdoo yi yéli y:oo dê t:ee kalê nê? Mudny:oo a chaa. Yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, ngmênê a numo chaa kîgha nyédi, Yesu Kédisu ngê daa

chaa kîgha too. Yi mbodo dmi podo dé. 13 D:aa yinté pini. A chóó a pi daanî kmîmî. Dpodoni Chóó Lémi ngê a ka a kpo, yi dpodo u pi yinî kmîmî, mwada y:i a chóó mēdaanî nî. Pi yilî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, nmyi l:êê dîy:o myedê dpodo kalê noo. * 14 Nmyo, Chóó Lémi u yâpwo tédê. Vyîlo yi yâpwo tédê a dpodo kalê noo, y:i noon:aa nté woo kapî, Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa a chóó nmye mwiyé n:uu vyu. 15 Kn:aa pini ngê dpodoni u yâpwo tédê dpî dóó, daa yi dpodo p:uu nînê danê. A pi y:i daa t:a. Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a dpodo kalê noo. U ya a nga a kwo, Nî wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi kélîmî ndîi ngê paa pyaa we. 16 U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê pee p:uu wa dy:ââ nê, u yâpwo tédê y:i m:uu an:uu yé, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu u nkwo ye an:uu vyi. U ya a nga daa kwo, Kn:aa pini u dpodo mbêmê a pi ndîi ngê pyaa we. 17 A chóó a pi dîni kmîmî ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Pi ngmê ngê chóóchóó kîngî chaa kwolo,

nmî Lémi yichoo chaa kîgha.

18 N:ii ngê dpî vyi, Nê mb:aamb:aa, daa yi pini nmî Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi, ngmênê pini n:ii p:uu nmî Lémi ngê dpî vyi, dpo, Yi pini

* 10:10: Nkal 4:12-14

* 10:11: 2 Kódin 13:2,10

* 10:13: Lóma 12:3

* 10:18: 1 Kódin 4:4-5

pi mb:aa, vyílo yi pini u nuu u
pi ngê a ya yédi. *

11

*K:omo dyépi yoo yi p:uu
danêmbum*

¹ A tídê mbwó yoo, a ka
dmyina a ng:aa, nmyi ngópu
dmi nangê nkoko. ² Kwodo
n:ii u maadí pi daangmê ghê
wo, nmyo yinté yéli, Yesu
Kédisu u yémí p:uu ngê ní
pyódu nmyoo. Kn:aa pini
ngê kwulo kîngê dyé nmyo,
adí k:uundêpî. Yi kópu u l:êê
dîy:o Chóó Lémi ngê a nuw:o
nedê a t:ee nmyoo, nmyi p:uu
dpodombiy:e u ngwo n:aa
nuw:o. Pi mu ngmidi nmyi
moo ngê choo ya. * ³ Mw:ee
ngê u nuw:o ndîi mbêmê
nmî kêpyââ Ivi ntee a dóó,
pi woni knî y:oo yinté kîngê
dóó nmyo. Dye ghi yintómu
yi kópu a nuw:onuw:o u kópu
ngê a tóó. Yesu Kédisu ka
ntênê nmyi kêlîmî mbê dniye,
yi pini mu ngmidi nmyi kada
doo kwo. Pi ngê kîngê dóó
nmyo, nmyi nuw:o dmi kîngê
ngmêê té. * ⁴ Yesu p:uu kópu
mb:aa mwiyé nmye n:uu
vyu, u kwo nmyi kêlîmî mbê
dniye, Chóó Lémi u Ghê Dmi
nmyi mênê u ngwo kee wo,
ngmênê a kuwó pi knî nmye
m:uu a loo, yi chóó yi nuw:o
mbêmê Yesu u mo pini ngê
nmye mî pyódu ngópu. Ntee
nmye noon:aa danêmbum,
daa yinté nmye a mbumu
té. Ghê Dmi n:ii nmye wunê
kuwo ngópu, u mo ghéni dmi.

Lukwe dîy:o ye nmye ng:aa
té, yi wépi dmi dp:ee pwapî
tumo. *

⁵ Wu yéli ye ntee nmye
ng:aa té, yinté a ka myedo
ng:aa mbê dmyeno, a wépi
nangê puwâ. Mbodo podo
mbodo podo u kópu nmye
ngmênîné tpapê, a ny:ee yó.
Yélini ye nmye ng:aa té, nmy-
inê nmye Yesu u dyépi ndîi
dé, nmyinê nmye myaa t:ee
kalê nê, ngmênê doo t:ee kalê
noo. ⁶ Nmyinê nmye tp:ee
k:ii n:aa mbumu yédi, ngmênê
Yesu p:uu kópu n:ii yilî a lama
a tóó, y:i daa t:ee kalê noo.
Dye ghi yintómu nmye nîmo a
dêêpî, kópuni a lama a pyede
yi ngwo nmyimo nyêmî dé. *

⁷ Yélini nmyinê nmye
Yesu u dyépi ndîi dé nmye
pywupwi tumo, ngmênê dini
ghi n:ii ngê Chóó Lémi p:uu
kópu mb:aa nmye n:uu vyu,
nmye dîpî vyu, Pwila nóó,
nmyi ntépîná k:oo kmaapî
ngê kêê myedîp:a t:ângo. A
pi tédê ngê yinté nê pyódu
ngê, mu kópu u dîy:o nê, Nê
pyidu té, maa ndéndê p:uu
ní kaa té. Lukwe dîy:o yi
kópu mbêmê a pi dpî dyênê
ngmê. ⁸ Dini ghi n:ii ngê
nmyi vy:o noon:aa dpodo,
Yesu u yoo yélini kn:aa kn:aa
wunê pyede, y:oo dnyimo a
pywupwi nê, kpa a ntee tpile
yinîmo a dóó. * ⁹ Dini ghi n:ii
ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a
ndapî ní chedê ngê, ngmênê
ndapî nmye dîpî dmy:ee ngê.
Dini ghi n:ii ngê nmî mbwó

* 11:2: Epeso 5:26-27 * 11:3: Gen 3:4,13 * 11:4: Nkal 1:8-9 * 11:6:

Epeso 3:3-4 * 11:8: Pilipay 4:15-18

dê Másîdóniya Wee u kwo a ndê knopwo, ndapî a ka a ñuw:o ngópu, u ntââ mbêmê mê yé noo. Nmyi ntépînâ k:oo dênoo a kmaapî, mu dini ghi ngê myedaanîn:aa kmaapî. ¹⁰ Yesu Kédisu pi ndêndê, u ngwo nînê kpaâ, dînî k:omodanê. Kîdiki Wee u kwo p:aani p:aani kwéli anî lê, yélini anîn:aa ndiye kîgha, yi ntépînâ k:oo daanîn:aa kmaapî. ¹¹ Mumdoo nmyinê nmye nmyi ntépînâ k:oo dênoo a kmaapî, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo daa tóó? Kêle, Chóó Lémi u lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi a nódo a tóó. ¹² Yi lémi ghi daanî ngmêê, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi chóó yi pi dmi dny:oo kmîmî dé. Doo u ntââ daadnyi tpapê, Nê ngê kópuni a d:uud:uu, myino d:uud:uu. ¹³ Yi yéli k:omo dyépi yoo, pi dódó pyu yoo, k:omo ngê a tpapê ngópu, dpô, Nmo Yesu Kédisu u dyépi dé. * ¹⁴ Daa nyepênyepê u kópu ye d:uud:uu ngópu. Yi kada pini Setan u mo u nâmo dpô ghê, enjel ntee pini ngê dpî pyódu, wunê wuu mbele yédi. ¹⁵ U dpodo pyu knî y:oo daa kópu ndîi ye d:uud:uu ngópu, kópu mb:aa u dpodo pyu ntee pini ngê dpî pyaa dmi. Dono kópuni a d:uud:uu tumo, kuwókuwó wéni ngê yi pywuu amîné ngee ngmê.

Póól ngê k:omo dyépi yoo u ngwo mywenemywene kalé

* 11:13: Pilipay 3:2

too

¹⁶ Myombó nmye mênîné tpapê, pi ngmê ngê ala kópu kîma a tpapê, Nê mbodo podo. K:omo tpile nmyinê nmye nê mbodo podo, ngmênê a ka dmyina a ng:aa, mu kópu u dîy:o k:omo dyépi knî y:oo yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté myenî kmîmî. ¹⁷ Daa nmî Lémi u kópu yinîné tpapê, ngmênê mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê nînê yââyââ, yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté nînê kmîmî. ¹⁸ Yélini nmyi vy:o a kadakada nyédi, dyámê u tpile knî yi mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, my:aanté, a chóó a pi myinî kmîmî, daawa t:ee kalé nê. ¹⁹ Nmyinê nmye nmyi nuw:o dmi ndîi dé, mbodo podo mbodo podo u yoo yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi yéli yi nt:anê n:aa yââyââ, a wépi myenangê puwâ, a dnye dpô ny:ee yó. ²⁰ Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi chóó nmye wumê kadakada nyédi, kn:aa máádi p:uu a kapî nmyoo, kópuni dyuu nmye wumê tpapê ngópu, yi kópu dyuu u cháâcháâ dpodo ndîi ngê nmye dpî pyódu. Lukwe dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Dpî dóó nmyo, tpileni u pi nmye a tpapê ngópu, ye nmye yémî tumo. Nmyi pi dmi dpô ghîpî t:oo, danêmbum tédê yi dnye ngê dpî vya nmyo. Lukwe

dîy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. ²¹ Yinté kópu nmye w:aangmê d:uu ngê, a wépi daap:ee pwaa ngópu. Nmyinê nmye lukwe dîy:o yinté kópu dîpî d:uu ngê? Nmyinê nmye nî nkîngê mbê wo? Kêle, dîpî nkîngê mbê wo, ngmênê yinté kópu dono daangmanî d:uu.

Lukwe dîy:o yi chóo yi pi dmi a kmîmî tumo. Mywene y:e choo kwo. Mywene y:e ntee d:uudpî ghê, yinté a nga myedaawa ghê. Mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê n:aa yââyââ, a chóo a pi yinté myinî kmîmî. Daawa t:ee kalê nê, ngmênê p:ee dî t:ee kalê té. ²² Ala kópu mbêmê yi chóo yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo Hipîlu tpémi. My:aanté, my:aa Hipîlu pi. Apu, Nmo Yisîléli tpémi. My:aanté, my:aa Yisîléli pi. Apu, Nmo Epîlaham u tii nêdê yéli. My:aanté, my:aa Epîlaham u tii nêdê pini. *

²³ Apu, Nmo Yesu Kédisu u dpodo pyu yoo. Nmyinê nmye nê ghéti, ngmênê ala kópu n:aa tpaépê, Yesu Kédisu u dpodo p:uu nê t:ee kalê too, u dpodo ndîi a chóo p:ee n:aa dódó. Yesu Kédisu u l:êê dîy:o mbwa k:oo daa ng:êêntómu nî kee wo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. Daa ng:êêntómu pi knî y:oo kpaka noo, myepî vya noo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. *

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu nîmo danê, Nju tpémi y:oo mgîmî noo, yedê kpê dmi

ngê dnyimo vyee nê, pyolo y:a mê chu a p:uu dnyimo kpêêpî. Daa ng:êêntómu yi kópu a nga pyodo, p:aa limi knî yi k:oo yinté limo kpaka noo. * ²⁵ P:aa m:uu, chêêpî ngê y:i pî vya noo. Lóma tpémi y:oo pyolo mgîmî noo, kpêê ghi ngê pyolo kpaka noo. Ala dpodo u l:êê dîy:o liyé nkéli k:oo n:aa wowo yédi, a k:ii pyolo nmî vy:ee dniye, wo ngmê mgídî ngmê a k:ii nt:ee nmee ntââ. * ²⁶ Dpodo têdê dpodo têdê nîmo lêpî, daa ng:êêntómu t:ââ ngê pî t:âmo noo, kpáápi knî y:oo pî vya noo, Nju tpémi y:oo pî vya noo, kn:aa yéli y:oo pî vya noo. Daa ng:êêntómu p:aa ndîi knî yi k:oo pî vya noo, myenté nko mênê p:aa pwene, myenté nt:ee p:aa pwene, myenté yélini Yesu u yoo vy:o k:omo ngê dpî ghê dmi, a dpodo u pi a dyede ngópu. * ²⁷ Dpodo ndîi yinî dódó ngê, mgídî vy:o dye ghi daadîi n:aa ngêpê yédi, n:aa dómudómu yédi, n:aa mbwaambwaa yédi, ngêpê u l:êê dîy:o nté n:aa kpîpîkpîpî ngê, dye ghi knî ngmê ngê a dpî têdê daa ya yédi, a nkuwo kpîdî daa ya yédi. ²⁸ Yi kópu knî yi pwo ndîi kópuni a ka a tóo, Yesu u yoo yélini p:aani p:aani wunê pyede, dye ghi yintómu a nuw:o yi p:uu a kwo. ²⁹ Yi yéli yi vy:o n:ii nmî Lémi u yâmuyâmu p:uu a nkîngê yédi, u l:êê dîy:o myinî

* 11:22: Pilipay 3:5 * 11:23: Dpodo 16:23 * 11:24: Deut 25:3 * 11:25:

Dpodo 14:19; 16:22 * 11:26: Dpodo 9:23; 14:5

nkîngê yédi. N:ii kn:aa pini ngê dpò lvêêdî, u l:êê dîy:o a nuu dpî dmyimê.

³⁰ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóó, u l:êê dîy:o a pi u nkwo n:aa kmîmî, ngmênê daa a kópu ndîi dé yi mbêmê a pi yinî kmîmî, kópu n:ii knî yi l:êê dîy:o mywene a nga dpî ghê, yi kópu knî yi mbêmê a pi yinî kmîmî. ³¹ Nmî Yâpwo ndêndê, pini n:ii nmî Lémi Yesu u Mî, n:ii pi knî y:oo dye ghi yintómu dny:oo chaa kîgha, yi pini u ngîma nîné danêmbum, dîni k:omodanê. ³² A mywenemywene u kópu ndîi ala, u l:êê dîy:o a pi n:aa kmîmî. Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs noon:aa dpodo, kada pini n:ii King Adetas u maknopwo doo ya, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî vy:a, u lede knî y:oo maa nkîgh:ê dnyen:aa t:âat:âa nê, * ³³ ngmênê a pyipe knî y:oo kpéni k:oo ché noo, yi p:aani chêêpî mbwa pwono yedê nedê mîné l:uu noo, u ngwo nî mbêpê wo, kada pini ngê mêdaa mgîmî noo.

12

Póól ngê kópuni módu, mbóó p:uu

¹ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóó, u l:êê dîy:o a pi myinî kmîmî, ngmênê mb:aamb:aa p:uu daa t:a. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópuni nî m:uu too, kópuni nê w:ee too, yi p:uu nîné danê. ² M:ââ y:a mê páadi d:uu lê, Yesu Kédisu ngê yi ngwo

mbóó p:uu km:êê noo, Chóó Lémi ngîma mî kaa noo. A lama daa tóó, nt:unt:umbiy:e nî loo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó. ³ Kópuni dî vyi, myombó mênê tpapê, a lama daa tóó nt:unt:umbiy:e Chóó Lémi u ngîma n:uu ghê wo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó. ⁴ Chóó Lémi u kópu ndîi dé y:i n:uu ny:ee too, doo u ntââ pi ngê d:uudpî vyi té. ⁵ Kópuni a nga pyodo, ndîi kópu ngê nmye choo ya, ngmênê a chóó a pi u ngwo dîni kmîmî ngê. Kópuni yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpò w:ee ngmê, dpò, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. ⁶ U ya a nga wo kwo knomomê, A chóó a pi nî kmîmî, daapênê k:omodanê, myedaap:aa mbodo podo mbodo podo, ngmênê a chóó a pi daanî kmîmî. U ya a nga daa kwo, Kópuni a nga pyodo u l:êê dîy:o a pi ndîi ngê pyaa we. Pi knî y:oo yi chóó dny:oo yenê nê, a kópu dyuu ka dny:oo ng:aa, a p:uu u ngwo ntênê pêdny:oo nuw:o.

⁷ Chóó Lémi ngê yi kópu ndîi a nga a d:uu ngê, kópu ndîi yilî u ngwo nê w:ee too. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu knî yi l:êê dîy:o nê choo mbodo ndîi mbodo ndîi, u l:êê dîy:o Setan ka daa kwódu ngê, mbii ntee tpile a nga ngmê t:ângo. Pini n:ii yu mênê yi

* 11:32: Dpodo 9:23-25

dii dpî kee, ntee a mgîni vyîmî yédi, yinté myinî mgîni vyîmî yédi, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê dpo, Nê wadí mbodo ndîi mbodo ndîi. * 8 Nmî Lémi ka pyolo noo ngêpê, kwonê, A mgîni vyîmî machedê ngê mède pyódu ngi. 9 A ka pè, N:aa ngêepî ngi, u l:êê díy:o u ntââ mbêmê anyi ya. A ka pè, Dini ghi n:ii ngê ngwêdêwêdê doo u ntââ ngê adî pyodopyodo, pi knî y:oo a wêdêwêdê yi ngwo adnyi mumu. Kópu n:ii knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. U wêdêwêdê mbêmê yi kópu knî n:aa d:uud:uu too. * 10 Yi kópu dé a nuu u kópu dé, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê a wêdêwêdê doo u ntââ ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê n:aa mgîni vyîmî yédi, yoo a p:uu a peede tpapê nyédi, ó a kpakakpaka noo, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê.

Dyépi ndêndê yoo yi l:ii

11 Kódin tpémi, a pi w:ee km:êê ngópu, ye nmye daapêd:a mbodo ndîi mbodo ndîi mb:anê. Lukwe díy:o k:omo tpile ngê nmyi pyódu noo, yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi pi

dmi nmyi km:êê tumo. Doo u ntââ daawa t:ee kalê nê. 12 Nmî Lémi ngê u yi doo a kwo, Pi knî y:oo nê nyi mya y:e, yi lama choo ya, nê u dyépi ngê a pyódu ngê. Yi kópu u l:êê díy:o a wêdêwêdê kalê noo, pwopwokopwe nmyi vy:oo daa ngmidi ní pyi ngê, yinté mbwudu yilí ní chópu, daa wo ngmidi ngê. * 13 Lukwe díy:o nmyi mb:ii noo? P:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo daa mb:ii noo. Ndoos apê mu kópu u díy:o nmyi ntépînâ k:oo dênnoo a kmaapî, ngmênê kn:aa p:aani tpémi y:oo ndapî knî a ka ngma a dy:ââ ngópu. Lukwe, nmyinê nmye ní kn:aadi ngê? Kêle, dîpî kn:aadi ngê. *

Póol ndapî p:uu u ngwo ye doo danê

14 A tp:ee yoo, a nuw:o k:oo nîmo, Pyolombó ye m:aa lê. Dini ghi n:ii ngê nmye an:uu t:aa, nmyi ntépînâ k:oo myedaanîn:aa kmaapî. Nmyi l:êê díy:o anê lê, daa nmyi ndapî u l:êê díy:o anê lê. Daanmyin:aa mbonombono nê, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdíma y:oo yi pye mí yoo daa mbonombono tumo, yi pye mí knî y:oo tp:ee dmââdíma p:ee a mbonombono tumo. 15 U ya a nga a kwo, A chóó a ndapî nmyi p:uu an:uu chedê, nmyi l:êê díy:o dpodombiy:e anîn:aa dpodo, mu kópu u díy:o nmyi ghê dmi l:âmo daangmêpêdê ngee yó. Nmyi nuu ghi dmi a

* 12:7: Njopi 2:6 * 12:9: Pilipay 4:11-13 * 12:12: Njon 4:48; Dpodo 19:12

* 12:13: 2 Kódin 11:9

nódo ndêndê ngê a tóó, lukwe dîy:o a nuu ghi dnyinté nmyi nódo wunê tóó?

¹⁶ Doo u ntâa daanmyinê vii ngmê, Nê ngê nmî ndapî yedoo pîpî, ngmênê nmyinê nmye nê ngê dóó nmoo, ¹⁷ yélini nmo a dy:âa ngê, ¹⁸ ndapîni kmênê ngópu, nê ka mí y:ee ngópu. K:omodanê kópu yíla. Yi yéli y:oo dímí dóó nmyoo. Taitas ní kwuno ngê, nmî mbwó m:uu k:ii nmye u ngwo a lee knopwo. Mumdo Taitas ngê mî dóó nmyoo, nmyi ndapî u ngwo tâmo ngê? Kêle, k:omodanê kópu yíla. Daa dóó nmyoo. Taitas u k:ii nyi dpodo mu ngmidi, maa mu ngmidi y:ee kîgha.

Kópuni knî yi lêê dîy:o Póól Kódin tpémi yi p:uu doo nuw:o

¹⁹ Ndo apê alanté nmyinê nuw:o té, Nê ngê nmî ngîma u pi mb:aamb:aa ngê mêka pyépi. Kêle, dp:ee kóté kîgha nê, Chóó Lémi u ngîma n:aa kwo. Yesu Kédisu p:uu ntênê n:aa dpodo yédi, u pi mbêmê yi kópu dé nmye d:a d:êê té, nmyi gha wêdêwêdê kîgha u lêê dîy:o, myenté nmyi wátiwáti u lêê dîy:o. Nmyi nuu ghi dmi a nódo wodaa tóó, ye daapêd:a d:êê té. ²⁰ Anîné nuw:onuw:o nmyo, ndoo apê dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, dnyinté an:uu m:uu nmyo, daa nmyi nuu u pi ngê wan:uu pyódu, wan:uu kóté kalê nmyo. Angênté an:uu m:uu nmyo? Ndo apê dnyepéli tédê wan:uu m:uu nmyo, apê noko nmye n:ee

kapî nyédi, nmyinê numo mbodo l:âmo ngêêpî nyédi, nmye numo nod:enod:e kîgha nyédi. Ndo apê pi p:uu danê tédê an:uu m:uu nmyo, apê numo u pi nmyo dyede tumo, apê pi woni knî y:oo yi pi yi chóó a kmímí tumo, ndoo apê d:ud:umbiy:e noko dnyinté nmyinê pyede. ²¹ Nmyi nuw:onuw:o ndîi a nga da ghê, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, a Yâpwo ngê nmyi dono yíli yi mbêmê wa mywenemywene kalê nê. Yélini a kuwó dnya a dono, dnya a pyâa ti, ó mâa ti, ó yi gha dmi tupwótupwó ngê dnya a ya, pi u dnye dédnya a nyêmî, ngmênê tpéé kópu daa vii ngópu, yi dono yi kuwó daa kéé tumo, yi yéli y:oo wa mywenemywene kalê nê, yi l:êê dîy:o aní mbê. *

13

Póól ngê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

¹ Ala ngwo pyolombó nmye mênîné lèpî. Kópuni puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o. Yi kópu ala.

Kóté tédê, doo u ntâa pi mu ngmidi u kópu mbêmê pi daanmyi ndyîko ngmê,

ngmênê pi miyó pyile y:oo kópu mu ngmidi dny:oo tpapê knomomê,

yi pini u ngwo dmyinê kpadakpada. *

² Dini ghi n:ii ngê myombó nmye munê loo, kópuni yi ngwo nmyi ngêêdí n:uu vyu,

ala ngwo nmye mênînê tpaépê. Yélini mwiyé dnya a dono, wo yéli mye yi k:ii, ala kópu dpò ny:ee y:e. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, yi ngwo daanê kede, ntênê waní kpada nmyo, ³ mu kópu u dîy:o nmyinê tókótókó nê, nmyinê nmye nê ngê Yesu Kédisu u komo daa kapî ngê. Yesu Kédisu ngê dpodo ndîi nmyi vy:o ntee a dódó too, yinté dpodo ndîi nmyi vy:o amy:aan:aa dóó té, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kí Yesu Kédisu u dyépi ngmê. ⁴ K:omo tpile Yesu Kédisu ngê u wêdêwêdê a kuwo ngê, kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mêtê pii wo. Nê my:aa yinté. A chóó a wêdêwêdê myinê kuwo ngê, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi mbêmê nmyi vy:o anîn:aa dpodo. *

⁵ Nama a tókótókó nê, nmyi chóó nmyi kélîmî p:ee nga a m:uu yó. Nmyi lama a tóó, Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó, apii? Wodaa tóó, u yoo vy:o daap:ee ghê dniye, u pi k:omo ngê p:ee tpaépê ngmê. ⁶ D:aa yinté pini. U pi daa k:omo ngê n:aa tpaépê ngê, u dyépi ngê ntênê a pyódu noo. Díyo yi kópu nmyi lama wa yââ. ⁷ Chóó Lémi ka nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Dmyina a dono. Nmyi dono daanmyi yé knomomê, ye a pi wanmyi dyênê ngmê, pi knî y:oo awo, Tp:oo yoo dono

dé. Ngmênê daa yi kópu u l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, a chóó a pi p:uu dîni nuw:o. K:omo tpile nmyinê nmye nê k:omo dyépi, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we. ⁸ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ndêndê mb:aamb:aa ngê anmye cháâcháâ, ye doo u ntââ kópu nmye daangman:uu vyi. * ⁹ U ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e n:uu kpada nmyo. U ya a nga a kwo, Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu. Nmî Mî ka n:aa ngêpê yédi, kwonîmo, Mêtê wáti té, mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té. ¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o nmye ghêlî daanî nî, ala pweepwee pee nmye mwiyé nînê dyede. Nmyi l:êê ghi dmi d:ââ dpî l:âmo tóó. Nmî Lémi ngê nmyi kada kaa noo, ngmênê u ya a nga daa kwo, Nî kpada nmyo. Daa nmyi dyede u l:êê dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. *

Póol u nd:uu tpaépê

¹¹ Mw:ââkó a tidê mbwó yoo, nmyi nuw:o dmi moo l:âmo tóó, mb:aamb:aa ngê dpî pyaa dniye. Nmyi l:êê ghi dmi moo wáti tóó, dmyinê mb:aamb:aa. A kópu dyuu dpî ny:ee yó, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê dny:oo ya, numo p:uu namê d:uu. Yinté anmyi ya knomomê, ye pini n:ii nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, Chóó

* 13:4: Pilipay 2:7-8

* 13:8: 1 Kódin 13:6

* 13:10: 2 Kódin 2:3-4

Lémi, daawa a kuwo nmyo,
kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

¹² Nmyi tîdê mbwó knî yi
k:ii dpo numo chipé tóó. Al:ii
Yesu u yoo vy:o yélini a pyede,
yi mb:aamb:aa nmye myedê
dy:ââ ngmê.

¹³ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê
choo a ngêêpî nmyo, Chóó
Lémi nódo nmyi nuu ghi dmi
ntênê choo a ya, u Ghê Dmi
nmyi p:uu choo a ya, choo a
wêdêwêdê kîgha nmyo.

Wu u dí.

NKALÁSIYA

Nkalásiya Wee u kwo p:aa páádi a tóó, Antiyóka ngmê, Yikóniyêm myomo, Lisítida pyolo, Ndêêpi podo. Póól pini dê Mbanapas yi p:aani páádi knî yi k:oo lee knopwo, Yesu p:uu y:i ye dpîmon:aa danêmbum. (Dpodo 13:14-14:20) Yi p:aani páádi knî yi k:oo Nju pi knî ngmê Yesu ka kêlîmî mbê dniye, yélini daa Nju tpémi, yilî mye kêlîmî mbê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól Mbanapas y:oo yi yélini a kuwo tumo, Sidiya wee u kwo mê diyê knopwo.

Póól p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo ee, u kuwó dini ghi ngê Nkalásiya tpémi yi p:uu kópu ngmê nyongo. Kópuni nyongo, yi kópu ala. Nju pi knî ngmê, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, Nkalásiya tpémi ye ala kópu dnyimon:aa tpapê, yipu, Nju pi ngê pyaa dmyeno, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu dpî kaa we, Mósisi ngê dêêpî kópuni a d:êê too, yintómu dmyinê chââchââ dé. Yipu, Póól ka namê ng:aa, Yesu p:uu dêpwo a ya. Yipu, Pita, Njems mbwémi Njon ye yidmyinê ng:aa, Yesu p:uu vyîlo dé yidnya a ya. Nkalásiya tpémi woni knî y:oo yi yélini yi dnye dmi ny:ee ngópu.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Nkalásiya tpémi yi nuw:o dmi nî wáti té, u l:êê díy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê.

Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êê:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

1 Nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Daa a chóó u dyépi ngê nî pyodo, myenté daa pi ngê u dyépi ngê yinê pyódu noo, ngmênê nmî Mî Chóó Lémi, n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu kpêênî mêtê pyidu ngê, yi dyépi ngê y:oo a pyódu noo. * 2 Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Nkalásiya Wee u kwo, ala pweepwee pee nmye nînê dyede. Nmyi tîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmo pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

3 Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyyuwo. 4 Nmî Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê díy:o chóochóó y:ângo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Dono kwulo nê pw:ii té. Yi ngwo nmî Mî u pono a vyápê wo. * 5 Yi kópu u l:êê díy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ngmêêpî, u danêmbum

6 Nkalásiya tpémi, dmyinê ngwéti nê. N:ii ngê Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo, Chóó Lémi, lukwe díy:o límîlîmî ngê dmyinê kuwo ngmê. Lukwe díy:o kn:aa yélini yi kópu knî ye nmyi

* 1:1: Nkal 1:11-12 * 1:4: Nkal 2:19-20; Taitas 2:14

ng:aa mbê dniye. ⁷ Nmî Lémi p:uu kópu ndêndê mu ngmidi nmye kîny:uu vyu, ngmênê pi ngmê knî y:oo nmyi némi dmi wumê dyede tumo, u yi y:e a kwo, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmî ngmêê. *

⁸ N:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê. Kn:aa kópu nmye anm:uu vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa dyênê nmo, myenté enjel ngmê ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wamye dyênê. * ⁹ Yi kópu wunê nmye kîny:uu vyu, ala ngwo mênîné tpaê, kópu dyuu ndêndê ka nmyi kêlîmî mbê dniye, n:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê.

¹⁰ Lukwe, nmyinê nmye nê ngê u yi u ngwo a kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu? Kêle, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi u nuu u pi ngê nî pyódu. U ya a nga wodoo kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu ngê daapîné pyodo. *

Póól ngê kópu dyuu n:ii dpîmon:aa tpaê dé

Dpodo 8:3; 9:1-30

¹¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya. Kópu dyuu n:ii nmye n:uu vyi too, a chóó a mênê dêp:a ngî too, * ¹² mye daa pi ngê

a ka yinê vyi too, pi p:uu myedênoon:aa ndiye. Kêle, Yesu Kédisu ngê a lama yinê kalê too.

¹³ Yesu u yoo vy:o ghêlí dêp:angê ghê wo, kópuni noo a d:uud:uu dé nmyi lama kîyedê pyede. U ya a nga doo kwo, Yesu u kwee nî châpwo, u yoo chedêchedê nî chedê. Yi kópu u l:êê dîy:o nîmon:aa mgîmîmgîmî dé, yi kpadakpada têdê nîmo íeíe dé. * ¹⁴ Nju tpémi yi vy:o yélini yi k:ii kwodonkwodo nmee a kaakaa, yi yéli yilî nî t:ee kwólu. Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu ntênê noo a chââchââ dé, yi chââchââ têdê nî t:ee kalê too. *

¹⁵ Ngmênê Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, niye mênê noo a kwo, u ngwo a ngmidi noo, * ¹⁶ mu kópu u dîy:o apê, Nê a Tp:ee p:uu pîchoon:aa danêmbum, yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye pîchoon:aa danêmbum. Dini ghi n:ii ngê Tp:oo a ka a kêma ngê, yi kópu p:uu pi ngmê ka dîpî póo wo. *

¹⁷ Njedusalem dîpî n:ee, yélini Yesu u dyépi ngê a kada a pyaa dniye, ye myedîpî póo wo, ngmênê Alépiya Wee u kwo pi kwéli dêpwo a ya, y:i noon:aa a nuw:o, u kuwó dini ghi ngê Dîmaskîs nî diyé wo. ¹⁸ M:ââ pyile mî loo, Njedusalem u ngwo nî loo, Pita n:uu módu, wiki miyó u kwo noon:aa ya. ¹⁹ Yesu u dyépi dîpîm:uu módu, ngmênê

* **1:7:** Dpodo 15:1,24 * **1:8:** 1 Kódin 16:22 * **1:10:** 1 Tes 2:4 * **1:11:** Mát 16:17 * **1:13:** Dpodo 8:3 * **1:14:** Dpodo 22:3 * **1:15:** Is 49:1 * **1:16:** Dpodo 9:3-6 * **1:19:** Mát 13:55

Njems ngmidi nî módu, nmî Lémi u mbwó. *

²⁰ Kópuni nmye d:a vyi té, ndê kópu dé, Chóó Lémi u ngíma nmye dênîné k:omodanê.

²¹ U kuwó dini ghi ngê Sidiya Wee Silisiya Wee yi kwo noon:aa dpodo. ²² Yi ngwo Njuda Wee u kwo yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi lama dênnoo ya. ²³ Dpodoni nîmon:aa dódó dé, dnyimo nyepênyepê dé, numo ka yipu, Pini n:ii ngê dpîmo a kpakakpaka nmo, ala ngwo nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mêmîné tpapê té. ²⁴ A l:êê dîy:o nmî Mî dnyimo chaa kîgha.

2

Kada pini knî y:oo Póól u kópu dyuu u ngwo daa ngmêê tumo

¹ M:ââ y:a mê páádi Yesu p:uu noo dpodo, yi ngwo Taitas a p:uu ní t:ángo, Mbanapas u k:ii Njedusalem nmî lee dniye. * ² Léma n:ii Njedusalem doo a kwo, dêpa dódó kalê noo, ngmêê nmî Lémi ngê Njedusalem yinê dy:ââ noo. Pita, Njems mbwémi Njon, yélini yi pi dmi nmyi ndiye kîgha pyu knî ye ndîî dé, yi pini pyile knî ye yi mo a dpodo u kakêê ye kîn:uu chámê ngê. Kópuni dyuu pi knî ye nîmo tpapê too, yi pini pyile knî ye kîné nté too, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo, Dpodoni nî dódó, k:omo tpile ngê pyaa

we. Myenté dpodoni n:aa dódó ngê, u ya a nga daa kwo, K:omo tpile ngê mye pyaa we. ³ K:omo tpile a mbwó Taitas daa Nju pi, ngmêê yi lémi pyile knî y:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu daa t:ee ngópu. ⁴ Nyââ, A dpodo u kakêê ye n:uu chámê ngê, mu kópu u dîy:o Nju pi knî ngmê y:oo nmo Yesu u yoo tumu dnye ngetengete nmo. Yesu u yoo vy:o pi yilî dódó tumo, yinê ye, Nmî mbwó yoo, ngmêê daa nmî mbwó yoo. Yi Nju tpémi y:e u yi doo kwo, Kópuni u l:êê dîy:o Yesu u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo, yi kópu nmo pyw:oo. U yi y:e doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu yintómu dny:oo cháâcháâ dé. ⁵ Ngmêê yi Nju tpémi ye dpîp:ê ng:aa mbê dniye. U yi nmo dêpwo kwo, Nmî Lémi u kópu ndêndê ngmêê y:e. Yi kópu dyuu wo ngmêê tumo, ye yi dêêpî kópu yilî p:ee cháâcháâ tumo, dpodo ndîî ngê nmye pí pyodo.

⁶ Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo yi lémi pyile knî a cháâcháâ tumo, mu kópu u dîy:o Yesu p:uu dnya a ya, ngmêê yi kópu a ka daa ndîî kópu. Nmî Mî ngê yoo daa yi pi dmi mbêê a myeme too, nmî gha dmi u kpêê. Nyââ, yi lémi pyile knî y:oo a kópu dyuu daa ngmêê tumo, ⁷ ngmêê ala kópu a w:ee ngópu, nmî Lémi ngê Pita ka ntee a vyyu, kwo, Nju tpémi

* 2:1: Dpodo 11:30

ye a kópu dyuu chi tpaépê, a ka yinté mye vvu, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a kópu dyuu ye michin:aa tpaépê. ⁸ Nyââ, nmî Lémi ngê Pita ntee a wêdêwêdê kwólu, Nju tpémi yi l:êê díy:o u dyépi ngê pyódu ngê, yi pini mu ngmidi ngê yinê myedê wêdêwêdê kalê noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo. ⁹ Nyââ, nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo pini n:i pyile knî a cháâcháâ tumo, Pita, Njems mbwémi Njon, vyílo yi pini pyile knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Nmî Mî ngê nê ndêndê ngê a ngmidi ngê. Yi kópu u l:êê díy:o yi tpókni y:oo Mbanapas k:i niyî kêê dé mgîmî dumo. Nmî nuw:o dmi ngmidi ngê nmî pyódu ngê, nyepê, Nju tpémi yi vy:o anmî dpodo, kn:aa yéli yi vy:o choon:aa dpodo. ¹⁰ Kópu mu ngmidi nye vyi ngópu, nyepê, Nmî vy:o pinté yoo choo a ngêêpî dé. U ya a nga doo kwo, Vyílo yi kópu yini d:uud:uu.

Póól ngê Pita u ngwo wáti ngê

Dpodo 15:1-2

¹¹ A tidê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo apu, Pita u kópu dyuu, ndêndê kópu dyuu, nê a kópu dyuu daa ndêndê kópu dyuu, ngmênê dini ghi n:i ngê Pita Antiyóka a loo, a chóó nî wáti ngê, mu kópu u díy:o daa nmî Mî u nuu u kópu ngmê d:uu ngê. ¹² Dini ghi n:i ngê Pita mwiyé Antiyóka nmo a loo, yélini daa Nju tpémi,

u k:i niyî nmîmon:aa yakmaapî. U kuwó dini ghi ngê Nju pi knî ngmê Njedusalem a ndê dniye, Antiyóka a lee dniye. Yi yéli Njems p:uu dnya a ndiye. Dini ghi n:i ngê taa dniye, Pita kn:aa yéli yi vy:o mēdēpwon:aa yakmaapî, mu kópu u díy:o Nju tpémi ye nkîngê mbê wo. ¹³ Nju tpémi n:i Yesu u yoo vy:o dnye kwo, Pita u nt:anê mye yaa dniye, Mbanapas myedê pēdî ngópu, Pita u nt:anê mye yé ngópu. ¹⁴ Dini ghi n:i ngê yi kópu yi p:uu ní módu, nê, Nmî Lémi u kópu dyuu ndêndê dē kn:aadi ngmê. Nê, Yélini daa Nju tpémi, lukwe díy:o kpeme ye dē yaa dmi. Yi ngwo Pita yi ngópu nî ghââ kwólu, kwono, Nyi Nju pi, ngmênê yélini daa Nju tpémi yi k:i kîmnye a yakmaapî. Kwono, Lukwe díy:o l:êê ghi ala ngwo chi ngmêê, kpeme ye chi yââ. Kwono, Lukwe díy:o u yi nga a kwo, Yélini daa Nju tpémi, nmî dēêpî kópu dyuu dny:oo cháâcháâ.

¹⁵ Kwono, Yélini daa Nju tpémi, nmî dēêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. Kwono, D:ee yinté pini dē. Kwono, Nye Nju pi dē, dēêpî kópu dyuu nyipu a cháâcháâ, ¹⁶ ngmênê ala kópu nyinê w:ee ngê, daa dēêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:i Yesu Kédisu ka a kélîmî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, K:omo tpile nye Nju pi dē, ngmênê

Yesu Kédisu ka nyi kélímí mbê knopwo. Kwono, U yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímí mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa kní. Kwono, Dêêpí kópu dyuu cháâchââ p:uu nyi nuw:o dê dêdpímo a kwo, mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó, Doo u ntââ dêêpí kópu dyuu cháâchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu.*

17 Kwono, Nyââ, u yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímí mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa kní. Kwono, Yi kópu u l:êê díy:o nmí kn:ââ yoo yi dêêpí kópu dyuu cháâchââ daa ndîi kópu ngê nye pyodo. Kwono, Kí Nju tpémi ye yiné ye, Yesu Kédisu ngê pi dono ngê da pyódu nyo. Kwono, Kí yéli yi kópu nangê ndê kópu? Kwono, Daa ndê kópu. 18 Kwono, Nmí kn:ââ yoo yi dêêpí kópu cháâchââ pi kní ye tédê kópu ngê ní pyódu ngê. Kwono, Ye waní vyi knomomé, Yi dêêpí kópu dyuu mêmmyiné cháâchââ dé, ye ala kópu a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nýóó nyi kn:aadi ngê, dênnyoo a cháâchââ dé. 19 Kwono, Dêêpí kópu dyuu mbêmê nê w:ee ngê, nê, Ní kn:aadi ngê, Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o wamí dyênê nê. Kwono, Ngmênê a yikí Yesu Kédisu u pwo ghay wo, a l:êê díy:o pwene. Kwono, Dini ghi n:i ngê Yesu k:i ngmídi ngê nyi pyaa knopwo, kwono, na

a ka yi ngwo my:aa pwene, dêêpí kópu dyuu ngê mēdaa mbêpê kígħa nê. Kwono, Yesu Kédisu kpêênî mēdê pii wo, u l:êê díy:o ghê kamí nê pyw:ângo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yiné a mbêpê kígħa nê. * 20 Kwono, Daa a chóó a pono n:aa vyápê, Yesu Kédisu u pono n:aa vyápê, a p:uu mye t:a. Kwono, Ala ngwo Chóó Lémi Tp:oo ka n:aa kélímí, u ngwo n:aa dpodo. Kwono, Yi pini nódo a nuu ghi a tóó, chóóchóó a l:êê díy:o y:ângo. 21 Kwono, Chóó Lémi ngê kópuni nmí l:êê díy:o d:uu ngê, u wépi dípí puwâ. Kwono, Kí Nju tpémi y:oo apu, Dêêpí kópu dyuu cháâchââ mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpí pyódu. Kwono, Yi kópu wo ndê kópu, ye Yesu Kédisu módó pí pwene, u pwopwo mbêmê daapí ngee nmoó.

3

Dêêpí kópu dyuu cháâchââ u danêmbum

1 Nkalásiya tpémi, nuw:o nmyi mênê ngma a tóó? Lukwe díy:o Yesu Kédisu dp:ee nuw:onuw:o ngmê, dêêpí kópu dyuu nmye cháâchââ tumo. Lónté pipi kópu ngê nmyi nuw:o dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo? Yesu Kédisu ngê kópuni nmí l:êê díy:o kídosi nédê d:uu ngê, u kakêmê ntênê nmye kîn:uu chámê ngê. Lukwe díy:o nmyi nuw:o dmi p:uu daa wee. 2 Kópu mu ngmídi nmye nînê póópóó. Ló kópu

* 2:16: Lóma 3:20-28; 11:6 * 2:19: Lóma 6:6; 7:6; Njon 13:1; Nkal 1:4

mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyiné pyw:ee ngópu? Dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê nmyiné pyw:ee ngópu, ó Yesu ka kêlímî mbêmê nmyiné pyw:ee ngópu? ³ Angênté, nuw:o nmyi mênê mêdaa tóó? Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kamî ngê pyódu nmyoo, lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Nmyi chóó nmyi wêdêwêdê mbêmê pi mb:aa ngê nmyi pyaa dmi. ⁴ Kópuni nmye pyaa dniye, lukwe, nmyiné nmye módó nmye pyaa dniye? Kêle, daa módó nmye pyaa dniye. ⁵ Nmyiné nmye ló kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo, mbwudu nmyi vy:o u ngwo dpî chaa té? Lukwe, nmyiné nmye dêêpî kópu dyuu chââchââ u l:êê dîy:o, ó Yesu ka kêlímî u l:êê dîy:o?

⁶ Epîlaham p:uu nga a nuw:o mbê dmyeno. Puku yedê alanté a tóó,

Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlímî,

pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. *

⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmyi lama choo a ya, N:ii knî y:oo dêêpî kópu dyuu a chââchââ tumo, k:omo tpile yi kn:ââ Epîlaham, ngmênê nmî Lémi ka daadnyi kêlímî knomomê, ye daa Epîlaham ntee yéli. Yélini nmî Lémi ka a kêlímî té, vyílo yi yéli Epîlaham ntee yéli. ⁸ Epîlaham u dye ghi ngê, Chóó Lémi u lama doo a ya, apê, Yélini daa Epîlaham u

tii nédê yéli, dîyo a ka adnya a kêlímî, pi mb:aa ngê u ngwo a ka wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka ló dini a vvu, kwo, Dyámê mbêmê pi dyêêdí yintómu knî y:oo l:êê dîy:o mb:aamb:aa wa a pyw:ee ngmê. * ⁹ Epîlaham Chóó Lémi ka doo a kêlímî, mb:aamb:aa u ngwo a pyw:ângo. Yélini yinté a kêlímî té, mb:aamb:aa yinté amyedê pyw:ee ngmê. *

¹⁰ N:ii knî y:oo u yi a kwo, Dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, yi yéli wa dêê dmi, Chóó Lémi ngê dîyo wa dyênê té. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê dêêpî kópu yintómu daadî chââchââ,

Chóó Lémi ngê dîyo wa kpada. *

¹¹ Nyââ, dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Pini n:ii adî kêlímî,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. *

¹² Dêêpî kópu dyuu chââchââ daa kêlímî u pee, ngmênê pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî chââchââ, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo.

* ¹³ Ngmênê nmo dípedípe nyédi, dêêpî kópu dyuu dnyinté nmo chââchââ ngê,

* 3:6: Gen 15:6 * 3:8: Gen 12:3; Dpodo 3:25 * 3:9: Lóma 4:16 * 3:10: Deut 27:26 * 3:11: Nkal 2:16 * 3:12: Lóma 10:5

u l:êê dîy:o nmî kpadakpada nmo t:âât:ââ. Ngmênê Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada têê nmî d:aa dmi a kââdí ngê. Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi knî y:oo pini n:ii dpî vya ngmê,

yi pee p:uu dpî t:ee ngmê,
yi pini daa Chóó Lémi u nuu u pi,

u kpadakpada têê dpî lê.

*

14 Nyââ, Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada têê dyé nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópuni M:aa ngê Epîlaham ka a vyyu, pi dyêêdí yintómu knî yi l:êê dîy:o nî d:uu, myenté yélini a ka adnya a kélímî, M:aa u Ghê Dmi yi mênê adî ya.

Dêêpî kópu dyuu chââchââ ngê Chóó Lémi u ndê danê u d:aa dêpê kââdí ngê

15 A tîdê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yi ngwo naa dpî yé ngmê, yi nááli d:uudpî téd:a, doo u ntââ pi ngê yi pini cha daawa chámê dê. ¹⁶ Chóó Lémi ngê Epîlaham yinté u kwo a kââdí ngê, u kwo doo a ndê danê, u tii ínedê pini ngmê p:uu myedoo a ndê danê. Doo u tii ínedê yéli yintómu yi p:uu doo a ndê danê, ngmênê u tii ínedê pini ngmîdi p:uu doo a ndê danê, Yesu Kédisu. * ¹⁷ Kópuni d:a d:êê té, yi nt:u kópu ala. Chóó Lémi ngê Epîlaham u kwo a

kââdí ngê, u kwo myedoo a ndê danê. M:ââ podo yono y:a mê pyolo y:a mî loo, Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê too. Doo u ntââ yi dêêpî kópu dyuu ngê Chóó Lémi u ndê kópu dyuu daawa ngmêê, wunê myedêpê ngmêê too.

* ¹⁸ Epîlaham ngê dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê mb:aamb:aa wodê pyw:ângo, ye daa Chóó Lémi u ndê danê mbêmê pêdê pyw:ângo. Ngmênê Epîlaham Chóó Lémi u ndê danê ka a kélímî mbê wo, mb:aamb:aa u l:êê dîy:o a pyw:ângo. *

¹⁹ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe dîy:o Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a y:ângo? U nt:u kópu nmye nîné tpaê, pi knî y:oo dono kópu daamu-paa d:uu y:e, u dí Yesu Kédisu paan:aa taa we, pini n:ii p:uu Chóó Lémi Epîlaham ka doo a ndê danê. Myenté Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi knî ye chóó dêpê vyyu, Mósisi ngê enjel knî yi kwo a ny:ee too, pi knî ye u nkwo mî vyi too. * ²⁰ Ngmênê Chóó Lémi Epîlaham ka chóó doo a ndê danê, pi yi kélê daangmê ghê wo.

Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a vyyu

²¹ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi Epîlaham ka doo a ndê danê, u kuwó dini ghi ngê yi kópu k:omodanê kópu ngê pyódu

* 3:13: Deut 21:22-23; 2 Kódin 5:21

Dpodo 7:6 * 3:18: Lóma 4:14; 11:6

* 3:16: Luukî 1:54-55; Gen 12:7

* 3:19: Lóma 5:20

* 3:17:

ngê, u mo kópu Mósisi ka m:uu a vyu? Kêle. Doo u ntââ pi ngê dêêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê ghê kamî daawa a pyw:oo. Yinté dêêpî kópu dyuu wodnya a kwo, ye yi dêêpî kópu dyuu mbêmê yoo Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pî pyaa dniye. * 22 Ngmênê pi yintómu yi dono knî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi ngê yi maa dmi nkoko ngê, doo u ntââ módó u kwo daawa lee dmi. U yi u ngwo a kwo, Yélini a tp:ee Yesu Kédisu ka a kélímî té, a ka pêdê lee dniye. U yi u ngwo a kwo, Epîlaham ka kópuni wunê nê vyu, vyílo yi yéli yi l:êê dîy:o ní d:uu, a kêê k:oo u ngwo p:aa kaa té. *

23 Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kélímî kn:ââ ghêlí k:ii pi daangê chópu, yi ngwo dêêpî kópu dyuu cháâcháâ ngê a mgímî nmoo. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A tp:ee dini ghi n:ii ngê ye wamî t:aa, u kwo paa kélímî mbê dniye. 24 Nyââ, dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmee a ya, u dî Yesu Kédisu mí ta. Chóó Lémi ngê u yi doo a kwo, A tp:ee ka paa kélímî mbê dniye, pi mb:aa ngê u ngwo a ka paa pyaa dniye. 25 Ala Yesu Kédisu ka kélímî u dye ghi, doo u ntââ dêêpî kópu dyuu u maknopwo mēdaanmî ya.

Epîlaham u yoo vy:o yéli

26 Yesu Kédisu ka nmyinê kélímî té, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. *

27 Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi kélímî mbê dniye, yi ngwo mbápitisîm kalê nmyoo, u kwo a kââdí nmyoo. Ntee a tóó, yinté nmyi pyaa dniye.

* 28 Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê nmî pyaa dniye. Nmo Nju tpémi dp:oo u mo yéli, kn:aa yéli doo u mo yéli, pyââ yoo doo u mo yéli, mââ yoo doo u mo yéli, yélini yi pi dmi ndîi dé doo u mo yéli, yélini yi pi dmi tédê dé doo u mo yéli. Kêle, Yesu Kédisu ngê nmo yintómu yoo ngmidi ngê a pyódu nmoo. * 29 Yi kópu u l:êê dîy:o, Epîlaham u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Chóó Lémi ngê Epîlaham u l:êê dîy:o kópuni u pi u kwo a vyu, nmyi l:êê dîy:o kédê d:uu, kóó k:oo dê kaa nmyoo.

4

Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo

1 Nyââ, Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo. Yi kópu p:uu dyimé pywuu nmye m:uunînê kuwo. Tpémîni u pye mí dpî pw:oo knî, k:omo tpile u mí u tpile yilí dîyo u ngwo dp:uu ghay dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê ngê a ya yédi, u tpile ndapî pyile njini ngê a ya yédi, u mí u pywopwo u kîghê ngópu a kwo yédi. 2 Yi tpémi u kîghê u ngomo k:oo a kwo yédi, u kîghê u dnye a nyémî ngê, u dî u mí ngê m:aani n:ii dpo kêma, tp:oo mââwe ngê u ngwo dp:uu pyódu. 3 Yinté

* 3:21: Lóma 8:2-4 * 3:22: Lóma 3:9-19 * 3:26: Njon 1:12 * 3:27: Lóma

6:3-4; 13:14 * 3:28: 1 Kódin 12:12-14

tpémi ntee pini ngê nmee a ya. Dyámê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmee a ya. * ⁴ Ngmênê Chóó Lémi ngê m:aani n:ii mwiyé a ngmidi ngê, yi ngwo Tp:oo dyámê mbêmê nmo a dy:ââ ngê, pyââ ngê tpyó, Mósisi u dêêpî kópu dyuu u maknopwo doo a ya. * ⁵ Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yélini dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, Tp:oo ngê nyi pw:ii téne, tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo paa pyódu téne.

⁶ Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, u l:êê díy:o Tp:oo u Ghê Dmi nmyi mênê yó. Yi Ghéni Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmyo, Chóó Lémi ka kwonmyimo, Munmîkó M:aa. * ⁷ Yi kópu u l:êê díy:o mêdp:ee módó dpodo pyu yoo, ngmênê tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo. *

Nkalásiya tpémi yi nuw:onuw:o Póól ngê u ngwo ghê wo

⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi nmyi lama ghêlí k:ii daangê yaa wo, yi ngwo k:omo yâpwo knî yi p:uu módó nmyimo a dpodo, * ⁹ ngmênê ala ngwo Chóó Lémi nmyi lama a tóó, u kwo a kââdí nmyoo. Lukwe díy:o u yi nmye a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmyi yaa dmi. Lukwe díy:o

módó dpodo pyu ngê nmye pyodopyodo té. ¹⁰ Wiki yintómu knî yi k:oo, wo piini ngê, lukwe díy:o Nju tpémi yi l:êê ghi yilí nmye cháâcháâ tumo. Myenté d:ââ knî yi k:oo yi mwiyé mwiyé wéni nmye cháâcháâ tumo, m:ââ knî yi k:oo yi mwiyé mwiyé wéni myenmye cháâcháâ tumo. Myenté m:ââ k:oo, yi naa u wo ndîi dé nmye cháâcháâ tumo. * ¹¹ Nmyi nuw:onuw:o a nga da ghê. Mumdoo nmyi vy:o módó noon:aa dpodo?

¹² A tíde mbwó yoo, nínê kwunokwuno nmyo, a nt:anê a yaa dmyeno. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi né kuwo too. Ntee nmyee a ya, nmyi vy:o yinté myenoon:aa kwo. Yi lémi ghi dmi namê cháâcháâ dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, dono kópu a nga dpîp:engmê d:uu ngópu. ¹³ Nmyi lama kîyedê tóó, noo a mbii, u l:êê díy:o nmyi vy:o noon:aa kwo, nmî Lémi p:uu nmye noon:aa danê. * ¹⁴ K:omo tpile a mbii u l:êê díy:o dpodo ndîi nmyinê pyw:ee ngópu, ngmênê a wépi dpîp:e pwaa ngópu, a kópu dyuu k:omo tpile ngê nmye myedaa pyodo. Nyââ, a kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, Chóó Lémi u enjel k:ii nmyinê chápu noo, myenté Yesu Kédisu ntee pini ngê myenmyinê chápu noo. ¹⁵ A kópu dyuu u l:êê

* **4:3:** Kílosa 3:20-23 * **4:4:** Njon 1:14; Lóma 8:3-4 * **4:6:** Lóma 8:15-16

* **4:7:** Lóma 8:17; Nkal 3:29 * **4:8:** 1 Kódin 8:4-6 * **4:10:** Kílosa 2:16 * **4:13:** 1 Kódin 2:3

dîy:o w:aa n:ii nmyinê pyw:ee ngópu, ala ngwo lukwe u ngwo ngmêdê pyódu? A lama ka tóó, a kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o yi ngwo kópuni nmye wonî dmy:ee ngê, a ka pênmyinê kê ngópu, a ka daap:ee w:êê ngópu. Nmyi ngwolo dmi nmye w:aa dmy:ee too, ye a ka pênmyinê kê tumo. ¹⁶ Kópu dyuu ndêndê n:ii nmye n:uu vyyu, mumdoo yi kópu knî yi l:êê dîy:o daa nmyi nuu u pi ngê d:a pyódu? *

¹⁷ Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo wunê paapaa nmyo, u yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ngmênê daa kópu mb:aa ye d:uud:uu ngmê. U yi y:e a kwo, Ala yéli nê kwulo nmo puwâ, nmî yi dmi y:e vyîlo yichoo kwo. ¹⁸ Ngmênê dye ghi yintómu a yi nmye choo kwo. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a yi nmye doo a kwo. Ala ngwo kuughê nîné tóó, a yi nmye mye choo a kwo. ¹⁹ A tp:ee yoo, ala ngwo nmyi l:êê dîy:o dpodo ndîi mêt:a pyw:oo. Mbwili wupwo têtê ntee a mgîni vyîmî yédi, yinté nmyi l:êê dîy:o my:aanîné mgîni vyîmî, u dî Yesu Kédisu ntee pini ngê anmyi pyaa dmi. ²⁰ Nmyi vy:o wonîné kwo, ye mb:aamb:aa ngê nipi pono danêmbum té. D:oongê w:ee nmyoo.

Kââdî te mbwee, kââdî te kamî, yi kópu dyuu

²¹ Nmyi vy:o yéli n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmî ya, kópuni puku yedê a tóó, lukwe dîy:o daa nuw:onuwo ngmê. ²² Yi kópu ala. Epîlaham tp:oo miyó, woni u kpâm Sela ngê tpyó, woni wop dpodo módó Heka ngê tpyó. * ²³ Epîlaham ngê u dpodo módó mbwili ngê, daa kópu ndîi yi d:uu ngê, ngmênê m:ââ yilî yi k:oo u kpâm Sela ka tpete doo u ntââ ngê doo a ya. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kópu ye ngma a vyyu, u ntââ ngê u ngwo a pyódu doo, tp:ee u ngwo tpyé ngópu. Kópu ndîi yila. * ²⁴ Kópuni y:e a pyodo, dyimê pywuu ngê nmye nîné pyépi. Yi pyópu dé yi nt:u kópu alanté, kââdî te mbwee, kââdî te kamî. Wop dpodo módó Heka u nt:u kópu, kââdî te mbwee. Mósisi ngê kââdî te mbwee u dêêpî kópu dyuu Sainay mbwini mbêmê nya too. Heka wop ntee doo a dpodo, yélini yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, yinté wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. * ²⁵ Nyââ, Heka u nt:u kópu, Sainay, mbwini n:ii Alépiya Wee u kwo a kwo. U nt:u kópu m:uu a tóó, Njedusalem, p:aani n:ii Njuda Wee u kwo a tóó. Nju tpémi yi p:aa ndîi Njedusalem. Yi kópu u l:êê dîy:o, Heka wop ntee doo a dpodo, Nju tpémi mye yinté dé, wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. ²⁶ Ngmênê dp:oo

* 4:16: Njon 8:45   * 4:22: Gen 16:15; 21:2   * 4:23: Lóma 9:7-9   * 4:24: Lóma 8:15

yinté yéli, nmî Njedusalem
ndêndê mbóó p:uu wunê tóó.
Nmî pye Sela daa wop dpodo
módó ngê doo a ya. Yi kópu
u l:êê dîy:o wop dpodo pyu
ntee pini ngê dpîno pyede. *
27 Njedusalem n:ii mbóó p:uu
wunê tóó, yi p:aani p:uu ala
kópu puku yedê a tóó,

Pyópuni daa tpete módó, ala
kópu nyeni,

nga mb:aamb:aa ngê
choo ya.

Tp:ee choongmê tpyó,
ngmênê w:aa anyinê
pyw:oo,

u l:êê dîy:o chi kââkââ.

Pyópuni u moo ngê dêpê
kuwo ngê,

yi pyópu wanyi t:ee
kwolo.

K:omo tpile m̄oo ngê a
kuwo nyoo,

ngmênê dini ghi n:ii ngê
nga amêdê diyé,

tp:ee yilî anyi tpyé. *

28 A tîdê mbwó yoo, Chóó
Lémi u kópu mbêmê Sela
ngê Yisak ntee a tpyó, nmyo
mye yinté dé, Chóó Lémi ngê
chóó u kópu mbêmê tp:oo
módó tp:oo mââ ngê a pyódu
nmyoo. 29 Epîlaham u dye
ghi ngê Heka tp:oo ngê Sela
tp:oo u vyee u yi u ngwo
dpîmo a kwo. Nyââ, tpémini
Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu
mbêmê a pyodo, yi tpémi daa
Heka tp:oo u nuu u pi ngê doo
a ya. Ala ngwo mye yinté.
30 Ngmênê puku yedê ala
kópu a tóó,

Wop dpodo módó ghee dpî
dy:ââ dé,

mu kópu u dîy:o ñmile dyuu
tp:oo ngê daapaa ghay we.

Pyópuni daa wop dpodo
módó, yi pyópu tp:oo ngê
Epîlaham u tpile dé ghay
dniye. * 31 A tîdê mbwó yoo,
dp:oo wop dpodo módó u yoo,
ngmênê nmo Sela u yoo.

5

*Póól ngê u ngwo ye vyu,
yepê, Wop dpodo pyu ngê
mênangmê pyódu*

1 Wunê wop dpodo pyu
ngê nmee a ya, ngmênê Yesu
Kédisu ngê y:i a pw:ii nmoo, y:i
mênangmê diyé, wop dpodo
pyu ngê mênangmê pyódu. *

2 Nê Póól, ala kópu nmye
nînê tpaépê. Pi ngmê ngê
Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee
p:uu angmê t:ee knomomê,
ye kópuni Yesu Kédisu ngê
nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, k:omo
tpile ngê nmye wa pyódu,
daawa ngee nmyo. 3 Kópuni
wunê nmye n:uu vyu, nmye
mênînê tpaépê, pini n:ii too
pee p:uu Chóó Lémi u l:ii dê
kaa knomomê, dêêpî kópu
dyuu yintómu choo cháâcháâ
dé. 4 N:ii ngê u yi adî kwo,
Dêêpî kópu dyuu cháâcháâ
mbêmê Chóó Lémi ka pi
mb:aa ngê nî pyódu, yi pini
Yesu Kédisu kóó k:oo wa a
pwii, u yikî Yesu Kédisu u pwo
daa ghay wo. 5 Ngmênê Yesu
Kédisu ka nmo kêlîmî té, u
l:êê dîy:o nmî lama a tóó, u
Ghê Dmi mbêmê Chóó Lémi

* 4:26: Hipîlu 12:22; Tpyuu 21:2,10 * 4:27: Is 54:1 * 4:30: Gen 21:10; Njon

8:35 * 5:1: Njon 8:32,36; Dpodo 15:10

ka pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. ⁶ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ka nmî kélímî mbê dniye, u ngwo u kwo a kââdí nmoo, ala ngwo yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó.

⁷ Nmî Lémi u maa ndêndê mb:aamb:aa ngê kînmyee a kîgha. N:ii knî y:oo yi máádi p:uu a y:ee nmyoo, lukwe dîy:o ye nmyi ng:aa mbê dniye. ⁸ Chóó Lémi ngê yi máádi p:uu mwiyé kaa nmyoo. N:ii knî y:oo nmyi nuw:o dmi ngmêê tumo, doo u dpodo pyu yoo. ⁹ Nmyi lama kiyedê tóó, yis knî tp:oo daa ndîi anyinê ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Yi yéli y:oo yinté kîngê dyênê nmyo. ¹⁰ Nmî Lémi mbêmê nê w:ee ngê, yi yéli y:oo daawa dyênê nmyo, a ka anmyinê ng:aa mbê dmi. N:ii knî y:oo nmyi némi dmi a dyede ngmê, nmî Lémi ngê wa kpada té.

¹¹ A tîdê mbwó yoo, pi knî ye ala kópu wunê tpapê ngê, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu choo kelekele, ye Nju tpémi y:oo daapîdnye kpakakpaka nê, kópuni Yesu Kédisu u kîdosi p:uu n:aa tpapê ngê, yi kópu p:uu daapêdê lvêêdîlvêêdí té. ^{*} ¹² N:ii knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi pi njini too nmo a ngêêpî dé, kópu dono ye d:uud:uu ngmê, yi yéli y:oo yi chóó yi vyóó w:uu dmi dny:oo a ngêêpî dé.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

¹³ A tîdê mbwó yoo, dpodoni wunê wop nmyimo a kîgha, nmî Lémi ngê y:i a pw:ii nmyoo, ngmênê nangê vyi, Pi ngmê u maknopwo dp:ono pyede, kópuni yilí yi yi dmi nmo a kwo, nmo d:uud:uu dé, yi kwódu yé u kópu daa tóó. Yi kópu nangê vyi, ngmênê nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, numo p:uu wop dmyinê dpodo. ^{*} ¹⁴ Dêêpî kópu yilí yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. ^{*}

¹⁵ Numo ka namê dnyepéli, numo ka myenamê peede tpapê, kminté d:ud:umbiy:é wanmyi numo dyênê té.

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dmyinê vyápê, nmyi chóó nmyi pono namê vyápê. ^{*} ¹⁷ Nuw:o dono n:ii nmyi mênê a tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu a d:uu yédi, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi yi nuw:o dono p:uu a d:uu yédi. Nmî Mî ngê u yi u ngwo daa kwo, A yoo yi chóó yi pono dny:oo vyápê. ^{*}

¹⁸ Nmî Mî u Ghê Dmi u pono anmyi vyápê knomomê, ye Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo daanmyi kwo. ^{*}

¹⁹ N:ii yoo yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi l:êê ghi dono dé nmî lama dé. A pyââ ti mââ ti nyédi, yi

^{*} **5:11:** 1 Kódin 1:23   ^{*} **5:13:** 1 Pita 2:16   ^{*} **5:14:** Mát 5:43-44; 7:12   ^{*} **5:16:**

Lóma 8:3-4   ^{*} **5:17:** Lóma 7:15-23   ^{*} **5:18:** Lóma 6:14

gha tupwótupwó dé, pi u dnye daa yi ng:aa. ²⁰ Kn:aa yâpwo dé a chââchââ tumo, a nkwépinkwépi nyédi. Noko a diya nyédi, numo p:uu a d:uu nyédi, a ní:ee kapí nyédi. A nod:enod:e nyédi, yi chóó yi p:uu a nuw:o nyédi, yoo dpí chaa t:oo, yi chóó yi pee a kapí tumo. ²¹ A ní:ee kapí nyédi, a mbwaa ndaní nyédi, a ghétighéti nyédi, yinté kópu yilí dpí d:uu ngmê. Yinté kópu dé nmye wunê ntee n:uu kwódu too, ala ngwo nmye myed:a kwódu té. N:ií kní y:oo yi kópu yilí a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi kóó k:oo daamí ghê dmi.

²² N:ií yoo nmí Mí u Ghê Dmi pono a vyápê nyédi, yi nuu ghi dmi numo nódo a ya nyédi, w:aa dpo pyw:ee ngmê, pi kní yi k:ií mb:aamb:aa ngê nipi a ya nyédi. Límílmí ngê daa nod:enod:e nyédi, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, pi kní ye mb:aamb:aa ngê a vwuwo nyédi. Daa pi dódó nyédi, ^{*} ²³ daa mbodo ndíi mbodo ndíi nyédi, nuw:o dono ka daa ng:aa nyédi. Doo u ntââ yinté yéli ye pi daadí kwódu yé. ²⁴ Yesu Kédisu kídosi íedê ntee pwene, yélini u kwo a kâádí too, yi nuw:o dono yinté mye pwene, dono u yi y:e mēdaa kwo. ^{*} ²⁵ Dini ghi n:ií ngê Yesu Kédisu ngê u kwo a kâádí nmoo, u Ghê Dmi ngê ghê kamí nmo a kpo, yi ghéni dmi u pono vyápê kmêle. ²⁶ Doo u ntââ nmí chóó

nmí pi dmi daanmí kmímí dé, doo u ntââ yoo daanmí nod:enod:e kîgha dé, doo u ntââ numo ka daanmí ní:ee kapí. ^{*}

6

*Póól ngê u ngwo yepê,
Numo ngêêpí kmêle*

¹ A tídê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê kn:aadi knomomê, yélini nmí Mí u Ghê Dmi pono a vyápê té, yi yéli y:oo yi pini moo wáti y:e. Gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu, nmyi chóó nmye myedmyina a vwuwo, yinté kópu kídmyengmê d:uu ngmê. ^{*} ² Pini n:ií ka kópuni dîngídîngí ngê adí pyodopyodo, dmyinê ngêêpí, Yesu Kédisu u dêêpí kópu u ngwo anmyi chââchââ. Yi kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. ^{*} ³ Pini n:ií ngê dê vyi knomomê, Nê pi ngmê, ngmênê u pi tédê, yi pini ngê chóóchóó dpí dóó. ⁴ Nmyi chóó nmyi l:êê ghi dmi ntênê dmyinê mumu dé, kn:aa yéli yi dono kní yi mbêmê nmyi chóó nmyi pi dmi namê kmímí dé. N:ií u l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, vyílo yi pini ngê choo tpaápê, Nê pi mb:aa. ^{*} ⁵ Pi ngmê ngê kîngê vyi, Yoo yi dono ndíi, a dono tédê, Chóó Lémi ngê daawa kpada nê. Kêle, nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, u ngwo daawa kpada nmyo. ^{*}

^{*} 5:22: Mát 7:16-20; Epeso 5:8-9   ^{*} 5:24: Kílosa 3:5   ^{*} 5:26: Pilipay 2:3

^{*} 6:1: Mát 18:15   ^{*} 6:2: Lóma 15:1-2   ^{*} 6:4: 2 Kódin 13:5   ^{*} 6:5: Lóma 14:12

6 N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu nmye a tpapê ngópu, dmyinê yeedeyeede dé.*

7 Ntênê dmyinê nuw:o. Doo u ntââ Chóó Lémi daanmyi dóo ngmê. Ntini n:ii anyi ntówo, vyílo yi ntini nt:u yuu kaalí. 8 Pini n:ii nuw:o dono u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, Chóó Lémi ngê wa dyênê. Pini n:ii nmî Mî u Ghê Dmi u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.* 9 Kópu mb:aa d:uud:uu kídmyengê yé ngmê, doo u ntââ nmo d:uudpí diya, mu kópu u díy:o kópu mb:aa n:ii nmo ntówo too, yi nt:u dmi dini ghi n:ii ngê wa kaalí, mb:aamb:aa u ngwo anmo pyw:oo.* 10 Yi kópu u l:êê díy:o yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélímí té, mb:aamb:aa ngê dmyinê ngêêpí dé, wo yéli myedmyinê ngêêpí dé. Ala pi ngêêpí u dye ghi.

Kuwókuwó kópuni Póól ngê chóó kílí d:êê ngê

11 A tîdê mbwó yoo, a kuwókuwó kópu a chóó d:a d:êê. A d:êê ndîi nga a m:uu yó. 12 Yélini knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii nmî t:oo, u yi y:e a kwo, Nju tpémi ye yoo mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dmi. Nmî lama ka tóó, Kópuni Yesu Kédisu ngê u kídosi ínedê d:uu ngê, yi kópu ka kélímí mu

ngmidi mbêmê nmî Mî kóó k:oo anm:uu ghê dmi. Yi yéli y:oo yi kópu nmye wodnye tpapê, ye Nju tpémi y:oo pí kpaka tumo.* 13 K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê u dêêpí kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. U yi y:e a kwo, Chóó Lémi u l:ii ala yéli yi p:uu nmî t:oo, mu kópu u díy:o u yi y:e a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we. 14 A chóó a pi dîní kmímí ngê, ngmênê kópu ndîi mu ngmidi pi knî ye n:aa tpapê ngê, kópuni Yesu Kédisu ngê kídosi ínedê d:uu ngê. Yi kópu u l:êê díy:o dyámê u kópu dé tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, myenté dyámê mbêmê tpémi ye k:omo tpile ngê ní pyodo.* 15 K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê Chóó Lémi ngê kamî ngê mê pyódu nmoo, yi kópu yi ndîi kópu.* 16 N:ii yoo yi nuw:o dmi yinté a pyede, Chóó Lémi ka dny:oo ch:anêch:anê, kóó k:oo dpí kaa téne, u yoo yintómu knî yi k:ii.

17 A kuwókuwó kópu ala. U ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a kópu dyuu u wépi a pwaa ngê, mu kópu u díy:o Yesu u l:êê díy:o kwéli a p:uu yílí a t:a. Yi kwéli knî yi l:êê díy:o nmyi lama choo a ya, Nê Yesu p:uu ndêndê ngê a dpodo.*

* 6:6: 1 Kódin 9:11,14 * 6:8: Njon 3:6; 6:63; Lóma 8:13 * 6:9: 2 Tes 3:13; 1

Kódin 15:58 * 6:12: Nkal 5:11; Pilipay 3:18 * 6:14: Luukí 14:27; Nkal 2:20-21

* 6:15: 2 Kódin 5:17 * 6:17: 2 Kódin 4:10

18 A tîdê mbwó yoo, nmî
Lémi Yesu Kédisu nmyi ghê
dmi knî ye mb:aamb:aa ngê
choo a vyuwo.

Wu u dí.

EPESO

Dini ghi n:ii ngê Póól Njedusalem mgîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma íuw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo ala pweepwee pee y:i a d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê, yélini Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dnya a kwo. Nmîné nmo ala pweepwee pee u pi Epeso, mu kópu u dîy:o Esiya Wee u kwo p:aani n:ii u pi ndîi, Epeso.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu Kédisu ka dpodom-biy:e myenmyiné kélîmî té, ala pweepwee pee nmye nîné dyede.*

2 Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwu.

Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

3 Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, yiné a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê a pyódu nmoo. Nmî ghê dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, kópu mb:aa nmo dèpèngmê wópu ngê. 4 Dyámê pê ghêlî dèpèngê l:âmo ngê, u ngwo a ngmidi nmoo, apê, Yi

dyââpe anî pwaa té, a tp:ee u k:ii ngmidi ngê wanî pyódu té, a yoo mb:aa ngê wanî pyódu té, mb:aamb:aa ngê a ngîma adnyin:aa ya. * 5 Nyââ, yi ngwo a ngmidi nmoo, nmî nuu ghi dmi nódo doo a ya. Dini ghi n:ii ngê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmî Mî ngê a lama nmoo, tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o vyîlo yi kópu u yi u ngwo yidoo kwo, Nî d:uu. 6 Yi kópu u l:êê dîy:o chaa kîgha koo. Kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê, Tp:oo nmo a kpo, pini n:ii u nuu ghi nódo ntêné a tóó.

7 Yesu Kédisu u pwo nmî yikî dmi ghay wo, nmî l:êê dîy:o pwene, u wêê ngê nmî dono chedê too, Setan kwulo u ngwo a pwaa nmoo.*

8-9 Nkéli kópu nmî l:êê dîy:o yi d:uu ngê. Yi kópu chóó wunê a vwu, chóó u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye a ngmo ngê. Ala ngwo yi kópu nmî lama kèdê kwolo. 10 Nmî lama ka tóó, nmî Mî ngê Yesu Kédisu tpile yintómu yi kada a kââ. Tpileni mbóó p:uu a pyede, myenté tpileni dyámê mbêmê a pyede, yi kada pini ngê dê pyódu.

11 Yi kópu yilî nmî Mî ngê wunê a vyi too, yi ngwo myedê ngmidi nmoo. Kópuni dpî vyi, ntêné dpî d:uu. 12 A ngmidi nmoo, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo nmî l:êê dîy:o nmî Mî pîdny:oo

* 1:1: Dpodo 18:19–20:38

* 1:4: Njon 15:16; 2 Tes 2:13; Epeso 5:27

* 1:7:

chaa kîgha. Nyââ, yi kópu u l:êê dîy:o a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u yoo vy:o mwiyé a kaa nmoo, u ngwo nmo t:âât:ââ.

13 Myenté dini ghi n:ii ngê nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u l:ii nmyi gha vy:o t:ângo. Yi l:ii, chóó u Ghê Dmi. Yi ghéni dmi p:uu wunê ala kópu a vvu, apê, Yélini a tp:ee ka adnyi kélîmî, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. * 14 Pi ngê dy:âama ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha, u pi ndîi ngê paa pyódu y:e. *

Póól Yesu u yoo yi l:êê dîy:o ntee doo ngêpê

15 A tîdê mbwó yoo, kópu mb:aa nmyi p:uu ngmênê nyongo. A lama ka tóó, nmî Lémi Yesu ka ntênê nmye kélîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo mye tóó. * 16 Dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê, u kwunokwuno d:oongê yó. Nmyi l:êê dîy:o myenîné ngêpê yédi. 17 U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu u Yâpwo, Chóó Lémi, pini n:ii u pi ndîi, myenté pini n:ii nmî Mî, vyîlo yi yâpwo ngê choo a ngêêpî nmyo. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmi ngê nmyi

nuw:o dmi a népwi téne, u kópu yilî nmye myedê kêma téne, Chóó Lémi nmyi lama u ngwo wa yââ. 18 Nyââ, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi nmyi lama choo ya, ala kópu nmyi lama myechoo ya, wunê a ngmidi nmyoo, daawa dóó nmyo, kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo. U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama chóó a ya, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélîmî té, kóó k:oo wa kaa nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî ya d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wamî pyódu. 19 U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, nmî Mî u wêdêwêdê n:ii nmî mênê a tóó, mu daa mu tp:ook:omo. 20 Vyîlo yi wêdêwêdê mbêmê nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî a pyidu ngê, mbóó p:uu kmungo, u ché p:ââ pee ngê pyódu ngê. *

21 U pi ndîi ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê ndîi ngê mye pyódu ngê. Kada pini yintómu, king yintómu, yâpwo ghi yintómu, kmêna mbwee yintómu, myenté nkwépi yintómu yi pi dmi tédê dé, yi wêdêwêdê mye tédê, ngmênê Yesu Kédisu u wêdêwêdê yi ndîi. Doo u ntââ pi ngmê ngê Yesu Kédisu ala ngwo d:uudpî t:ee kwolo, mu dini ghi ngê myedaawa t:ee kwolo, Yesu Kédisu mu ngmidi u pi yi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. *

22 Tpile yilî yintómu nmî Mî ngê Yesu Kédisu yu yodo u maknopwo yé too, nmî l:êê

* 1:13: Epeso 4:30 * 1:14: 2 Kódin 1:22 * 1:15: Kílosa 1:4-11 * 1:20: Hipílu 1:3,13 * 1:21: Kílosa 2:15; Pilipay 2:9-10 * 1:22: Kílosa 1:18

dîy:o tpile yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê. * ²³ Nmî kada pini ngê mye tóó, nmî mbodo ngê a tóó, nmo, kóó kpâlî dé. Yinê a mbêpê kîgha nmo, u dpodo yuno dódó, myenté tpile yilî yintómu yinê a yenê té.

2

Nmî Mî ngê kamî ngê u ngwo pyódu nmoo

¹ Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmî ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmî, myenmyee a dono. * ² Yi ngwo mgîdí u yoo vy:o nmyee a kwo, dono u maa p:uu nmyee a paa. Kmêna yoo yi kada pini u dnye yinmyee a nyêmî. Yoo dono knî y:oo yi pini u dnye ala ngwo myeye nyêmî ngmê. * ³ Nmo yintómu wunê yinté kînmee a ya, nmî chóó nmî pono nmee a vyápê, kópuni u yi nmo dpîmo a kwo, nmîmo d:uud:uu dé. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi k:ii nmî kpadakpada u maa p:uu nmee a kwo. *

⁴ Ngmênê Chóó Lémi ka ntênê nmî ch:anê dniye, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó. ⁵ Dini ghi n:ii ngê mbwee ntóó ntee tpile ngê nmee a ya, u dnye dênmee a nyêmî, Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté myedê pyidu nmoo, ghê kamî nmo a kpo. (U módó yeede yeede mbêmê kóó k:oo kaa

nmyoo.) ⁶ Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii a kââdí nmoo, mbóó p:uu ntee kmungo, kmêna mbwee nkwépi knî yi pwo nmî pi dmi yinté mye kmungo. * ⁷ U kwo nmo ch:anê dniye, Yesu Kédisu ka a kââdí nmoo. Dnyinté daa yeede nmoo, kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo yi kópu m:uu y:e, dye ghi yintómu yi lama píchoo ya, chedê ngê daawa pyódu. *

⁸⁻⁹ Nyââ, nmî Mî ngê a yeede nmyoo, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, kóó k:oo kaa nmyoo. Daa kópuni nmyee a d:uud:uu dé yi l:êê dîy:o kóó k:oo kaa nmyoo, ngmênê Chóó Lémi ngê módó a yeede nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó nmyi pi dmi daanmyi kmîmî dé. *

¹⁰ Nmî Mî ngê kamî ngê yinê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A tp:ee u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, kópu mb:aa yilî pîdny:oo d:uud:uu. Yi kópu mb:aa ló dini a m:uu too. *

Yesu ngê Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii ngmîdi ngê u ngwo pyódu too

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini daa Nju tpémi, nmye nîné danê. Ntee nmyee a ya, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Nmo Nju tpémi, nmî mî knî y:oo Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:ee ngópu. Daa

* **2:1:** Kílosa 2:13 * **2:2:** Epeso 6:12 * **2:3:** Taitas 3:3 * **2:6:** Lóma 6:8

* **2:7:** Lóma 2:4 * **2:8-9:** Lóma 3:24; 2 Tim 1:9; Taitas 3:5 * **2:10:** Taitas 2:14

nmî nuu u yoo ngê nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o yi l:ii nmyi p:uu dêpê t:ee ngópu. ¹² Yi ngwo Yesu Kédisu dênmyee a t:âât:ââ, yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi yéli yi vy:o dênmyee a kwo. Chóó Lémi ngê wunê nmî kn:ââ yoo u kwo a kââdí too, yepê, Nmyi yoo knî ye mb:aamb:aa ngê ana a vwuwo. Ngmênê nmyo kuu dé, kóó kuwa nmyee a kwo. Mgîdí u yoo vy:o nmyee a kwo, Chóó Lémi nmyi lama dêpwo a ya, nmî Mbwámê dênmyee a t:âât:ââ. * ¹³ Yi ngwo kóó kuwa nmyee a kwo, ngmênê nmyi yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmyi l:êê dîy:o mye pwene, ala ngwo kóó k:oo nmye wee. ¹⁴ Nmî kêlî ghê d:êê yinê a y:ângo, numo ka diya n:ii nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdí nmoo, yoo ngmidi ngê pyódu nmoo. * ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê pwene, Nju tpémi yi dêêpî kópu yintómu yi d:aa dmi a kââdí ngê, yoo miyó dê u kwo a kââdí doo, yoo ngmidi ngê pyódu nmoo. ¹⁶ Nyââ, dini ghi n:ii ngê kîdosi íedê pwene, numo ka diya n:ii nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdí nmoo, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, u kwo myedê kââdí nmoo. * ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê dyámê mbêmê a loo, u maa nkîgh:ê nmee a kwo, ngmênê

u maa nkîgh:ê dênmyee a kwo. Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ka nipi a kââdí nmoo. ¹⁸ Nyââ, yoo ngmidi ngê pyódu nmoo, nmî Mî u Ghê Dmi nmî mênê yó, nmî Mî ka maa komo yinê kpémí ngê. *

¹⁹ Wunê nmî yoo vy:o dênmyee a kwo, pi my:oo ngê nmyee a ya, ngmênê ala ngwo nmo p:aa ngmidi tpémi, Chóó Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, tp:oo módó tp:oo mââ ngê dê pyódu nmo. ²⁰ Myenté u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo. U komo kapî pyu knî y:oo, Yesu u dyépi yoo yi k:ii, ngomo k:ââ pââ dyuu kaa tumo, ngomo pywuu l:âmo ngópu. Yesu Kédisu chóó pw:eni ngê a tóó. * ²¹ Ngomo ch:oo yintómu yinê a tpyé. Chóó Lémi u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo, chóó nmî mênê a tóó. * ²² Nyââ, nmî Lémi ngê yoo ngmidi ngê pyódu nmoo, dêpê kuwo nmyoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmî mênê a tóó. *

3

Póól u dpodo p:uu u ngwo ye doo danê

¹ Nê Póól, mbwa k:oo anî kwo, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê a dpodo kalê noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo, nmyo ntee yéli u yoo vy:o noo a kapî dé. *

² Yi dpodo u pi nmyinê

* **2:12:** Lóma 9:4; 1 Tes 4:13

* **2:14:** Kílosa 1:20; 1 Kódin 12:13

* **2:16:** Kílosa

1:20,22 * **2:18:** Epeso 3:12

* **2:20:** Mát 16:18; 1 Kódin 3:11

* **2:21:** 1

Kódin 3:16; Kílosa 2:19

* **2:22:** 2 Kódin 6:16

* **3:1:** Epeso 4:1; Pilipay 1:13

ny:ee ngópu, apii? Nmyi lama kîyedê tóó, Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, nmyi l:êê dîy:o a dpodo kalê noo, ³ kópuni wunê a ngmo ngê a ka myedê vyu. (Yi ngmee u kópu ala ngwo pee tp:oo nmye kîd:a d:êê. * ⁴ Dini ghi n:ii ngê amênmyinê kp:aa ngmê, Yesu Kédisu p:uu ngmee u kópu ntee nê w:ee ngê, yinté amyenmyinê w:ee ngmê.) ⁵ Yi ngmee u kópu ala ngwo nmî dye ghi ngê da pywálí, nmî Lémi ngê u dyépi knî ye, u komo kapî pyu knî ye da vyi. Nyââ, nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê da w:ee ngmê, ngmênê n:ii knî y:oo u komo wunê dnyimo a kapî, yi ngmee u kópu dnyinté a w:ee ngópu, mgo mwâa vy:o a m:uu ngópu. ⁶ Yi ngmee u kópu ala. Nmî Mî ngê ala kópu wunê a vyu, apê, Yoo yi l:êê dîy:o a Tp:ee wa pw:onu, wamênî pyidu, Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii, numo ka yinê wa a kââdî té, yoo ngmidi ngê wa pyódu té, a kêê k:oo nipi wa kaa té. Ala ngwo yi kópu mb:aa dmyi ny:ee ngmê, nmî Lémi u yoo vy:o dmye ghê dmi.

* ⁷ Yi kópu mb:aa tpapê u l:êê dîy:o, nmî Mî ngê a dpodo kalê noo. Dpodo ndîi yila, u pi mye ndîi. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntâa ngê a pyódu noo. * ⁸ K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o dênoo a kwo, ngmênê yinê a ngmidi

noo, dpodoni u pi ndîi, yi dpodo nêdê a kaa noo, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a pi ye chin:aa tpapê. Ala ngwo yi dpodo nêdê anî kwo, pi knî ye yenîmo, Yesu Kédisu ka nmî ch:anê dniye, ntênê nmo wunê vyuwo yédi, doo u ntâa yi kópu mb:aa yilí daanmî chedê. * ⁹ Yi dpodo têdê Chóó Lémi u ngmee u kópu kwédi pi knî ye nîmo pywálípywálí ngê. Dyámê pê pini n:ii ngê l:âmo ngê, yi tumu kópu yi ngwo a ngmo ngê. * ¹⁰ U yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo yi tumu kópu kwédi y:oo paan:aa pywálí y:e, mbóó p:uu yélini kada a wee, enjel yoo yi k:ii, yi tumu kópu yi lama paa yaa we. Yi tumu kópu u mênê Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu yintómu a pyede. ¹¹ Yi kópu wunê a nuw:o kwólu, ala ngwo nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yi kópu dê d:uu. ¹² Yélini yi k:ii u kwo nmo kélímí té, Chóó Lémi ka nmî maa komo yinê kpémí ngê. Nkîngê ngê kêê daanmo t:oo, yi máádi u ngwo anmî kwolo. * ¹³ Ala ngwo pi knî ye myenamê nkîngê. Dononi nîné vyímí, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo, k:omo tpile ngê nmye choo ya, mu kópu u dîy:o a dpodo u l:êê dîy:o nmyi ya mb:aamb:aa ngê amí pyódu. *

Póól Esiya Wee u kwo tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê

* **3:3:** Epeso 1:9; Kílosa 1:26 * **3:6:** Epeso 2:13,19 * **3:7:** Kílosa 1:25 * **3:8:**

1 Kódin 15:9-10 * **3:9:** Kílosa 1:29 * **3:12:** Epeso 2:18; Hipílu 4:16 * **3:13:** 2 Tim 2:10

14 A tîdê mbwó yoo, nmyi l:êê díy:o nmî Mî ka n:aa ngêpê yédi. 15 Yinê a lâmo nmoo, mbóó p:uu yélini wunê pyede, mye lâmo too, ntênê nmo wunê vuywo yédi. 16 U pi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmi ngê nmyi gha dmi a wêdêwêdê kalé ngê. 17 Nmyi kélîmî u l:êê díy:o Yesu Kédisu nmyi mênê pîchoo ya. U ya a nga a kwo, Nmî Mî u nuu ghi nmyi nódo choo ya, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya, yi kópu ngê yinê choo mbêpê kîgha nmyo.

* 18 U ya a nga a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu knî yi k:ii, ala kópu nmyi lama pîchoo ya, Yesu Kédisu nódo nmyi nuu ghi dmi ntênê a tóó, daa kede wo, nmyi l:êê díy:o doo mgîní vyîmî, u pi ka vuywo mu daa mu tp:ook:omo, u dí anyi wunê tóó. 19 Doo u ntââ yi kópu nmî lama d:ud:umbiy:e daawa yââ, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi lama pîchoo ya, nmî Mî ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

20 Nmî Mî chaa kîgha koo. Wêdêwêdêni nmî mênê a dpodo, nmî Mî u wêdêwêdê ye tóó. Ló kópu u kwo ngmanmî dmyinê, ló kópu p:uu nmî nuw:o dmi adî kwo, u ntââ nmo wa a d:uu té, myenté kópuni yi kópu dé yi pwo a pyede, u ntââ nmo amyedê d:uu té. * 21 Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kélîmî té, dye ghi yintómu nmî Mî chaa

kîgha koo, chedê ngê kîngê pyódu. Ndê kópu yila.

4

Yesu ngê u kwo u ngwo a kââdî nmoo

1 A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi p:uu dpodo u l:êê díy:o, mbwa k:oo al:ii anîné kwo. Yi kópu u l:êê díy:o nîné kwunokwuno nmyo, mááadini p:uu nmî Mî ngê kaa nmyoo, yi máádi mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. * 2 Dye ghi yintómu kîdmyengê lémilémi, pi knî ye nuw:o ngê dmyinê mbumu, límîlímî ngê kîdmyengê nod:enod:e. Pi límîlímî ngê nangmê kée, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. * 3 Nmî Mî u Ghê Dmi ngê numo ka a kââdî nmyoo, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, kîdmyengê numo kée t:oo. *

4 Yesu Kédisu ngê numo ka a kââdî nmoo, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpâlî dé, u Ghê Dmi mu ngmîdi nmî mênê ye tóó. Kópu mu ngmîdi yinmye t:âât:ââ ngmê, n:ii ngê a ngmîdi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo. * 5 Nmî Lémi mu ngmîdi, kn:aa pini ka dpîno kélîmî té, vyîlo u pi mbêmê mbápitisîm kalê nmoo, daa kn:aa pini u pi mbêmê. 6 Nmo yintómu nmî Mî mu ngmîdi, Chóó Lémi. Yinê a yenê nmo, nmî mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi.

* 3:17: Kílosa 2:7; Njon 14:23 * 3:20: Kílosa 1:29 * 4:1: Kílosa 1:10 * 4:2: Kílosa 3:12-13 * 4:3: Lóma 12:16-18; 1 Pita 3:8 * 4:4: 1 Kódin 12:12-13

⁷ Nyââ, nmî mbodo mu ng-midi, ngmênê nmî dpodo u mo u mo dé, Yesu Kédisu ngê chóó u nuw:o mbêmê nmî dpodo nêdê dpodo nêdê kaa nmoo. Yi dpodo knî yi l:êê dîy:o u ntââ ngê pyódu nmoo. * ⁸ Yinté kópu nmî Mî u puku yedê alanté a tóó,

Yélini nmî Lémi p:uu dnye d:uu,

yu yodo u maknopwo yé too,

tââ u ngwo kee wo,

u ngwo a yeede nmoo. *

⁹ Tââ u ngwo kee wo, u kakêmê nmye nînê chámêchámê. U nt:u kópu alanté. Mwiyémwiyé dyámê mbêmê a loo, p:ââ y:i mé ghêpê wo. ¹⁰ Nyââ, pini n:ii a ghêpê wo, vyîlo yi pini mbóó p:uu mêyi kee wo, nmî Mî u nkîgh:ê mî yaa wo, mbóó dyámê yi mbêmê tpile yilî yintómu yinê a yenê té.

¹¹ Yinê a yeede nmoo, nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo dé yi l:êê dîy:o u ntââ ngê mye pyódu nmoo. Knî ngmê u dyépi ngê pyódu too, knî ngmê u komo kapî pyu ngê pyódu too, knî ngmê u kópu y:eñey:eñe pyu ngê pyódu too, knî ngmê kada pini ngê pyódu too, knî ngmê dêêpî pyu ngê pyódu too.

* ¹² U yi u ngwo a kwo, A yoo yintómu wêdêwêdê ngê pyaa dniye, a dpodo u ntââ ngê pyaa dniye, a l:êê ghi dmi ntee a tóó, yi l:êê ghi

dmi yinté paa pyaa dniye.

* ¹³ Yi dpodo knî yi mbêmê nmî nuw:o dmi ngmidi ngê wa pyódu, Chóó Lémi Tp:oo ka mb:aamb:aa ngê anmî kêlîmî, nmî lama ntênê wa yââ. Tp:ee ntee dpî k:aa, mââwe ngê dpî pyódu, yinté anmî kaa dmi. Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté anmî pyaa dmi. * ¹⁴ U yi u ngwo daa kwo, A yoo tp:ee ntee tpile ngê dny:oo ya, u yi u ngwo myedaa kwo, Yópu ng:oo ntee tpile ngê dny:oo ya. U yi u ngwo daa kwo, Pi dódó pyu knî y:oo dny:oo dódó dé, yi nuw:o dmi miyó miyó ngê dny:oo pyépi dé. * ¹⁵ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya, numo ka paa ndê danê kmêle, nmî mbodo Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. * ¹⁶ Nmî Mî ngê pi p:uu tpile yintómu ntee a kââdí too, Yesu Kédisu ka yinté a kââdí nmoo, numo ka myedê kââdí nmoo. Nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo knî yi mbêmê nmo numo ngêêpî nyédi, nmî Lémi ntee a tóó, yinté nmo numo pyépi nyédi, mu kópu u dîy:o nmî nuu ghi dmi numo nódó a tóó. *

L:êê ghi dono kéké, maa mb:aa u kîgha

¹⁷ Nmî Lémi u pi ngê kópu nmye munînê tpapê, dpo ny:ee yó. Yélini y:oo nmî Lémi daa chââchââ ngmê, yi nt:anê mênangmê yââ. Yi nuw:o

* **4:7:** Lóma 12:3,6   * **4:8:** Psalm 68:18   * **4:11:** 1 Kódin 12:28   * **4:12:** 1 Kódin 14:12   * **4:13:** Kílosa 1:28   * **4:14:** 1 Kódin 14:20   * **4:15:** Epeso 4:25
* **4:16:** Kílosa 2:19   * **4:17:** Lóma 1:21

dmi k:omo tpile knî yi p:uu a kwo. * 18 Yi nuw:o dmi ngîdî vy:o a mbêpê, yi ngópu dmi nkoko tumo, nmî Lémi u kópu dé yi lama daa pyede. Ghéni n:ii kamî nmî Mî ngê nmo a kpo, dêpê pyw:ee ngópu. 19 Dye ghi yintómu a dono nyédi, dono dyêêdî daa ngmîdî a d:uud:uu ngópu, yi gha dmi tupwótupwó dé, ngmênê mywene y:e daa kwo yédi.

20 Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu yinté kópu dpîp:e ndê ngópu. 21 A lama ka tóó, dini ghi n:ii ngê u pi nmyi ny:ee ngópu, u yoo vy:o nmyi ghê dniye, pi knî y:oo Yesu u ndê kópu dyuu nmye vyi tumo. 22 Nmyi nuw:o mbwee knî y:oo maa dono p:uu dnyimo a mbêpê kîgha nmyo, dnyimo a dódó nmyo, u l:êê dîy:o dono u yi nmye dpîmo a kwo. Yi máádi u dî ndiya. Ala ngwo nmyi nuw:o mbwee dpî kée tóó. * 23 Nmyi nuw:o dmi kamî ngê dny:oo ya, nmyi gha dmi kamî ngê myedny:oo ya. 24 Pi ngê kpîdî mbwee ntee dpî kée, kpîdî kamî u mbwo dpî t:oo, nmyi nuw:o mbwee dmi yinté dpî kée tóó, nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê. Nmî Mî ntee a tóó, nmyi nuw:o kamî dmi yinté yinê dpô pyódu té. Nyââ, yi nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê, dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî ntee a tóó, yinté ndêndê ngê dmyinê ya.

25 Yi kópu u l:êê dîy:o noko

kîdmyengê k:omodanê, numo ka dmyinê ndê danê, mu kópu u dîy:o yoo ngmîdî ngê nmî pyaa dniye. *

26 Pi ngmê ka ngmêdmye nod:e knomomê, dono nangmê d:uu, nod:enod:e ngê kâadî nmye kîngê ghî.

27 Nod:enod:e têtê dye ghi daadî ngê nangê pyódu, kminté Setan ngê wa dóó nmyo, ntââ anmyinê vy:ee ngmê. 28 Nmyi vy:o pini n:ii kpáápi ngê doo a ya, kpaâ ngê kêê kêdêm:uungê t:oo, chóó kóó dé y:e choo dpodo, dpodombiy:e choo dpodo, pinté yoo choo yeedeyeede dé. * 29 Danêbum têtê dono kópu nmyi kwo kîdangmê pwii. Kópu mb:aa yidmyinê tpapê dé, yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, yi kêlîmî wêdêwêdê ngê u ngwo paa pyaa dniye.

* 30 Nmî Mî u Ghê Dmi nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yoo yi lama dpî yââ, naa dîyo wa kê ngmê, daawa têt:a. Nmî Mî u Ghê Dmi, dy:âma ndîi ntee tpile ngê a tóó, nmo a kpo. Yi dy:âma ndîi wanmyi diyédiyê kalê ngmê, ye naa wa têt:a, Chóó Lémi ngê kóó k:oo daamî kaa nmyo. *

31 Kópuni nmyi nódó a kaa dniye, dpî kée tóó, kîdmyengê nuu mbumu, nod:enod:e, dnyengi, peede tpapê, pi u pi dyede. Dono n:aam:uungê d:uu, *

* 4:22: Kílosa 3:9-10; Lóma 12:2 * 4:25: Epeso 4:15 * 4:28: Dpodo 20:35

* 4:29: Epeso 5:4; Kílosa 4:6 * 4:30: Epeso 1:13-14 * 4:31: Kílosa 3:8

³² ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, numo ka dmyinê vwuwo, numo ka myedmyinê ch:anêch:anê. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu u l:êê dîy:o nmyi dono yilí ntee u kuwó kéé too, nmyi tídê mbwó yoo yi dono yilí yinté nmyi kuwó myoo kéé too, mênangmê ngí. *

5

W:êênî u kópu dé yi d:uud:uu

¹ Nmî Mî ntee a too, yinté dmyinê ya, mu kópu u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a too. ² Yesu Kédisu nódo nmyi nuu ghi dmi ntee a too, nmyi tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódo myedny:oo ya. Chóó Lémi u nuu u kópu yi d:uu ngê, nmî l:êê dîy:o chóochóó y:àngo, chóochóó kpêê ngê yó. *

³ Nmî Mî u yoo vy:o nmyi ghê dniye, u l:êê dîy:o kîdmyengê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mêtîngê pyaa dmi, tpile ndapî yi mb:aami ngê nangmê pyódu. Pi knî y:oo nmyi pi dmi yi kópu knî yi p:uu kîngmê ny:ee ngmê. ⁴ Myenté doo u ntââ dono kópu dé nmyi kwo kîdangmê pwii, pyââ p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo, yinté pi nkwitinkwiti ngê kêê mye-nangê t:oo, ngmênê nmî Mî p:ee dmyinê kwunokwuno. *

⁵ Ala kópu nmyi lama choo ya, pyââ ti pyu, ó pini n:ii u gha tupwótupwó, ó tpile ndapî yi mb:aami, yinté pini nmî Mî Mupwo yi kêê k:oo daangmêwa ghê, mu kópu u dîy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpî pyódu té. U nuw:o u tpile knî yi p:uu a kwo yédi, nmî Mî p:uu daa kwo yédi. *

⁶ Pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kîngê dóo nmyo. Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o wa kpada té. * ⁷ Yinté yéli yi vy:o nangmê ghê. ⁸ Wunê mgîdí vy:o nmyee a kwo, ngmênê nmî Lémi ngê u kwo a kââdí nmyoo, u wo nmye pyede. Wo u yoo yi kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, * ⁹ dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé, pi nangmê dóo. ¹⁰ Nyââ, nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. * ¹¹ Mgîdí u kópu knî y:oo yoo daa ngêêpî tumo, nangmê d:uu, ngmênê nmyi wuu yi kópu dono yilí yi pwo dny:oo ya, pi knî ye dmyinê kwódukwódu dé. ¹² Kópuni tumutumu a d:uud:uu tumo, mywenemywene u kópu dé. Ala pweepwee pee yedê daanê d:êê té, kminté mywene nmye amî ghê. ¹³ Nyââ, nmyo lam ntee tpile dé, kópu yilí yintómu yi pwo

* **4:32:** Kílosa 3:12-13 * **5:2:** Nkal 2:20 * **5:4:** Epeso 4:29 * **5:5:** 1 Kódin 6:9-10 * **5:6:** Lóma 1:18 * **5:8:** Kílosa 1:13; 1 Pita 2:9 * **5:10:** Lóma 12:2

nmyi wuu dmi choo ya, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi kópu daa mb:aamb:aa dé, dono dé. * ¹⁴ W:êênî tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê anyi m:uu té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî wéti ngmê k:oo ala kópu a tóó,

Yélini mbwee ntóó ntee tpile dé,

a pii dmyeno,

Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo wa kée.

¹⁵ Dp:ee mgîdî u yoo, ngmênê Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Yélini yi lama nmî Lémi daa tóó, yi nt:anê mênangmê yââ, ngmênê nmî Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê. ¹⁶ Ala ngwo yoo dono yi vy:o nmye wee. Módó kîdmyengê ya, ngmênê kópuni mb:aamb:aa u ntââ ngê nmye dpî pyaa dmi, dmyinê d:uud:uu dé. *

¹⁷ Mbodo podo ngê nangmê pyódu, ngmênê nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

¹⁸ Mbwaa ndanî têdê kîdmyengê ghétighéti, yi kópu ngê wa dyênê nmyo. Ngmênê nmî Mî u Ghê Dmi nmyi mênê ntênê choo ya, yiné choo mbêpê kîgha nmyo. * ¹⁹ Wéti n:iî nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:iî nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:iî Yesu u yoo knî y:oo

ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o yinté dmyinê chaa kîgha. * ²⁰ Tpile yintómu knî yi l:êê dîy:o, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi dmyinê kwunokwuno. *

²¹ Numo dnye dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u dnye nmye nyêmî ngmê, my:ee chââchââ ngmê.

Yéé yepe yoo yi danêmbum

²² Yepe yoo, nmî Lémi u dnye ntee nmye nyêmî ngmê, nmyi moo yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmî dé, * ²³ mu kópu u dîy:o Yesu u yoo yi mbodo ngê ntee a tóó, mââ mye yinté, u kpâm u mbodo ngê yinté a ya yédi. Yélini yi k:iî Yesu ka nmo kêlîmî té, nmî mbodo ngê pyodo, mu kópu u dîy:o nmî Mbwámê ngê mye pyodo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene. * ²⁴ Nyââ, Yesu Kédisu u dnye ntee nmo nyêmî ngê, yepe knî y:oo dye ghi yintómu yi moo yoo yi dnye dmi yinté dny:oo nyêmî dé.

²⁵ Yéé yoo, ala kópu a ny:ee yó. Yélini yi k:iî Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o chóóchóó nmî l:êê dîy:o y:àngo. Ntee nmo wunê vwuwo, nmyi kpâm knî ye yinté myedmyinê vwuwo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. * ²⁶ Yesu Kédisu

* **5:13:** Epeso 2:1   * **5:16:** Kílosa 4:5   * **5:17:** Kílosa 1:9   * **5:18:** Lóma 13:13; 8:6   * **5:19:** Kílosa 3:16   * **5:20:** Kílosa 3:17; 1 Tes 5:18   * **5:22:** 1 Pita 3:1   * **5:23:** 1 Kódin 11:3   * **5:25:** Kílosa 3:19

ngê u yi doo kwo, A yoo yi dono mbwaa ngê nî ghêê té, a kópu dyuu mbêmê a kede paa nî t:ee té. * 27 U yi u ngwo a kwo, A chóó a yoo ngê nî pyódu té, yoo mb:aa ngê nî pyódu té, dyââpe yi p:uu daadî ya, dono yi mênê myedaadî ya. * 28 Mâa yoo, nmyi chóóchóó nmyi nuu ghi dmi nmyi nódo ntee a tóó, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo yinté myedny:oo ya. Pyââ mbodo mâa, u l:êê dîy:o n:i i u kpâm ka a vuywo yédi, chóó u pâa ka a vuywo yédi. 29 Pi chóóchóó u kwo daawa diy:a, ngmênê a mbonombono ngê, u kwo a vuywo yédi. Myenté pi ka u kpâm kîngî diy:a, u kpâm ka mb:aamb:aa ngê choo vuywo. Yinté Yesu Kédisu nmo wunê vuywo yédi, * 30 nmî mbodo ngê a tóó, nmo u yoo. 31 Nyââ, pini n:i i u kpâm ka a vuywo yédi, chóó u pâa ka a vuywo yédi, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Mâa u pye mî yi kélê dpo pwii,

u kpâm k:i i ngmidi ngê dpî pyaa knî.

* 32 Yi kópu u mênê tumu kópu ndîi ngma tóó, na a ka u nt:u kópu ala, Yesu Kédisu ngê u yoo u kede paa t:ângo. 33 Yi kópu u dînê mye yinté, pi ngê u kpâm u kede paa dpî t:oo, ngmidi ngê dpî pyaa knî, ntênê u kwo choo vuywo,

myenté yi pyópu ngê u moo ntênê choo chââchââ.

6

Tp:ee dmââdîma yi kópu dyuu

1 Tp:ee dmââdîma, yélini Yesu ka nmye kélímî té, nmyi pye mî yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, yi kópu vyílo yidmyinê d:uud:uu. *

2 Puku yedê alanté a tóó,

Nmyi pye mî yoo dmyinê chââchââ dé.

Yi kópu ndîi kópu. Yélini y:oo yi pye mî yoo a chââchââ tumo, yi yéli ye nmî Mî ngê ala kópu myedê vuy, yepê, *

3 yed:oo mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya,

myenté dye ghi daadîi amyenmyin:aa ya.

4 Mâa yoo, nmyi tp:ee dmââdîma yi p:uu ala kópu a ny:ee yó. Kídmýengê nod:enod:e kalé t:oo, ngmênê mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo, nmî Lémi u kópu dyuu yi lama dmyinê kígha dé, u l:êê ghi dmi mbêmê dêêpî ye myedmyinê yémî. *

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

5 Wop dpodo pyu yoo, n:i i knî y:oo wop a dpodo kígha nmyo, yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, ye myedmyinê nkîngê. Yesu Kédisu p:uu nuw:o ngmidi mbêmê ntee nmye dpodo té, nuw:o ngmidi mbêmê yinté yi p:uu

* 5:26: Hipîlu 10:10; Njon 15:3 * 5:27: 2 Kódin 11:2 * 5:29: 1 Kódin 12:27

* 5:31: Gen 2:23-24 * 6:1: Kílosa 3:20 * 6:2: Ex 20:12 * 6:4: Kílosa 3:21;

Prov 22:6 * 6:5: Kílosa 3:22-23; Taitas 2:9

myedmyinê dpodo. * ⁶ Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Daa dyámê mbêmê tpémi yi ngîma nmye dpodo té, ngmênê Yesu Kédisu ngîma nmye dpodo té, dpodom-biy:e p:uu dmyinê dpodo, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé. ⁷ Nmyi mââwe knî yi p:uu dpodo têtê kîdmyengê nuu mbumu, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té. ⁸ Ala kópu nmyi lama choo ya, Pini n:iî ngê kópu mb:aa dpî d:uu, k:omo tpile yi pini u pi ndîi, ó u pi têtê, ngmênê nmî Lémi ngê yi kópu mb:aa u pywuu u kwo wa y:oo. *

⁹ Kada pini yoo, yélini wop nmye dpodo kîgha tumo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyuwo, namê nkîngê kîgha dé. Nmyi lama choo ya, nmyi dpodo pyu knî yi k:iî, nmyi kada pini mu ngmidi, mbóo p:uu wunê tóo. Yi pini daa kedekede pyu, kwodonkwodo ntênê wa kóté kalê nmo. *

Setan u yoo knî yi p:uu lêê

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o u kwo a kââdí nmyoo. ¹¹ Lede knî y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u

l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóo, mu kópu u dîy:o Setan ngê kîngê dóo nmyo, myekîngê dyênê nmyo. *

¹² Daa pi knî yi p:uu nmo l:êê té, ngmênê Setan p:uu nmo l:êê té, u dpodo pyu knî yi p:uu myeno l:êê té. Nyââ, kmêna mbwee nkwépi knî yi p:uu nmo l:êê té, yélini yi wêdêwêdê ndîi, myenté n:iî knî y:oo mgídî u kópu dé a d:uud:uu tumo, vyílo yi yéli yi p:uu nmo l:êê té. ¹³ Nyââ, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uu dpî t:ee tóo, Setan u dpodo pyu yoo u ngwo pêtê t:ââ tóo. Dini ghi n:iî ngê nmyi p:uu adnyi l:êê, wa dêê dmi, daawa dyênê nmyo, ngmênê p:ee wanmyi dyênê t:oo, yi pwo wanmyi lee dmi. *

¹⁴⁻¹⁵ Dpodombiy:e dmyinê vyuwo. Lede knî y:oo yi kpídî dmi knî yi pwo mbalêti dpî t:ee t:oo, yu dópo dmi yi yiyé dpî t:ee t:oo, nkichi pee yi yodo p:uu dpî t:ee t:oo. Nmyi w:êêw:êê u tpile dé nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóo, dmyinê ndê danê, dmyinê mb:aamb:aa, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Lémi u kópu dyuu u tpapê ngê u ntââ mbêmê dpî yaa dmyeno. * ¹⁶⁻¹⁷ Lede knî y:oo káped:ê a tpyé tumo, dîdí ka u ngwo dpî w:ono dmi, myenté yi mbodo dópó yi mbêmê dpî kaa t:oo, dpo, Taa

* 6:8: Kílosa 3:24-25

* 6:9: Kílosa 4:1

* 6:11: Njems 4:7; 1 Pita 5:8-9

* 6:13: 2 Kódin 10:4

* 6:14-15: 1 Tes 5:8; Is 40:9

ngê angmê vya nmo. Nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mbwámê ka dmyiné kêlîmî, Setan ngê daapaa dyênê nmyine. Kópuni dyuu nmî Mî u Ghê Dmi ngê nmye wunê kuwo ngê, nmyi mênê choo ya, taa ntee tpile ngê nmye wa pyaa dmi. * ¹⁸ Setan p:uu l:êê u l:êê dîy:o, dpodombiy:e dmyiné ngêpê. Nmî Mî u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpî nmyo, dye ghi yintómu nmî Mî ka u ngwo dmyiné ngêpê. Kîdmyengê kede dmi, dmyiné vuywo, dye ghi yintómu nmî Mî u yoo knî yi l:êê dîy:o myedmyiné ngêpê. * ¹⁹ A l:êê dîy:o myedmyina a ngêpê. U ya a nga a kwo, Dinî ghi n:ii ngê pi knî ye anî mbumu, nmî Mî ngê u kópu dyuu a ka pêdê vyi ngê. U ya a nga daa kwo, Nî nkîngê mb:anê, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi u tumu kópu ntênê ye nî vyi. * ²⁰ K:omo tpile yi kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê u ya a nga a kwo, Yi kópu dyuu pi knî ye nî vyi, daap:aa nkîngê mb:anê.

Póól u nd:uu tpapê

²¹ Pini n:ii ngê ala pweep-wee pee nmye wunê ñéñé, Tikikas, nmî Lémi ka a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yiné amînê nt:o. * ²² Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nînê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pídney:oo a ya,

myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yiné amî l:âmo té.

²³ A tîdê mbwó yoo, nmî Mî mupwo y:oo nmyi kêlîmî ndîi ngê dpo pyódu y:e, mb:aamb:aa ngê nmye dny:oo a vuywo, myenté yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dpo yé y:e. ²⁴ Yélini yi k:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu ghi nmyi nódo a tóó, nmye mb:aamb:aa ngê choo a vuywo, chedê ngê daawa pyódu.

Wu u dí. *

* **6:16-17:** Hipîlu 4:12 * **6:18:** Luukí 18:1 * **6:19:** Kílosa 4:3-4 * **6:21:** Kílosa 4:7 * **6:24:** 1 Pita 1:8

PILIPAY

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól p:uu Pilipay lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Yi Yesu u yoo vy:o pi kní ngmê kaa ngópu. (Dpodo 16:9-40) Yi yéli yi vy:o Nju pi pyile njini ghê wo, Lóma tpémi Másídóniya Wee u kwo tpémi u yoo vy:o yi ghê dniye.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Pilipay a kuwo ngê, p:aani p:aani doon:aa dpodo, yed:oo Njedusalem loo. (Dpodo 21) Nju tpémi y:oo y:i a mgímí ngópu, Lóma lede kní y:oo mbwa k:oo km:êê ngópu, Lóma u nkwo dy:ââ ngópu. (Dpodo 27)

Dini ghi n:ii ngê Pilipay tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Póól mbwa k:oo wumê kwo, Lóma, yi ngwo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê dîy:o ndapî a ngee ngópu, Epapîdodaitas ka y:ee ngópu, Póól ka yinê núwo, u kwo mî y:ângo. Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas Pilipay modoo diyédiyé, Póól ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u kwo y:ângo, kwo, Pilipay tpémi ye dpî núw:o ngi.

¹ Nê Póól, Timoti k:ii Yesu Kédisu p:uu nye dpodo mo. Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Pilipay, nmyi kada pini yoo, yi ngêêpî pyu yoo mye yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nyinê

dyede. ² Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól Pilipay tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêêpê

³ Dini ghi n:ii ngê nînê nuw:o kîgha nmyoo, nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê. ⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêêpê yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ⁵ mu kópu u dîy:o nmî Lémi p:uu dpodo tédê munmyee a ngêêpî nê, kn:ââ dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o mwiyé noon:aa kwo, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo.

⁶ Nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o a lama a tóó, nmyi vy:o dpodo mb:aa kn:ââ yinê a chópu, wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, yi dpodo ndêndê ngê wa chedê. * ⁷ Nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo a tóó. Dpodoni nédê nmî Mî ngê a kaa noo, u ntââ ngê mye pyódu noo, yi dpodo tédê nmyee a ngêêpî nê, kn:ââ nmî Lémi u kópu dyuu pi kní ye noo a tpaépê, ndê kópu ngê y:e myenoon:aa a pyépi, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo.

⁸ Nmî Mî ngîma ntênê nmye nînê mbumu, nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódo ntee a tóó, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódo yinté mye tóó.

⁹ Nmyi l:êê dîy:o alanté n:aa ngêêpê yédi, u ya a nga a kwo,

* 1:6: Pilipay 2:13

Nmyi nuu ghi dmi numo núdo ntênê dny:oo ya, nmyi nuw:o dmi ndîi ngê pyaa dniye, nmî Lémi u kópu dé nmyi lama ntênê dny:oo a ya. * 10 U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa ntênê dmyinê myeme dé, myedmyinê d:uud:uu dé. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, dyââpe nmyi p:uu daapaa m:uu ngê, mywene nmye daapaa ghê we. * 11 Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, u pi amyednyi kmîmî.

Nmî Lémi u kópu dyuu Lóma ntee doo kaakaa

12 A tîdê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, kópu dono yilî n:ii a nga pyaa dniye, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi yilî knî yi lama dê yââ. * 13 Lóma tpémi yi king ndîi u lede yoo yi lama yi kópu dê yââ, myenté yélini al:ii a pyede, ala kópu yi lama dê yââ, Nê Yesu Kédisu p:uu a dpodo, u l:êê dîy:o mbwa k:oo a kwo. 14 Myenté yélini Yesu u yoo vy:o al:ii ghê dniye, pi knî ye mēdaa nkîngê té, nmî Lémi u kópu dyuu ye a tpaépê tumo. Mēdaa nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê mbwa k:oo ayedê ngêêpî nê.

15 Woni knî y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, u yi y:e daa kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye yi chóó wumê tpaépê ngópu.

Ngmênê woni knî nê yi pee pini, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye mye tpaépê ngópu. 16 Yi yéli yi núdo a nuu ghi a tóó, yi lama a tóó, Nmî Mî ngê nê yinê a dpodo kwólu, nmî Lémi u kópu pi knî ye ndê kópu ngê yinê dpî pyódu. 17 Yélini y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, Yesu Kédisu u kópu dyuu pi knî ye a tpaépê ngópu, ngmênê u yi y:e daa kwo yédi, Yoo nmî ngee té, u yi y:e a kwo yédi, Nmî pi dmi nmî kmîmî dé. U yi y:e mye kwo yédi, Nê u mgínî vyímî ndîi ngê nmî pyódu, mbwa k:oo. 18 K:omo tpile yoo yi ngêêpî u l:êê dîy:o nmî Lémi u pi pi knî ye a tpaépê ngópu, ó yi chóó yi pi kmîmî u l:êê dîy:o, yi kópu a ka daa ndîi kópu. Kópuni ndîi kópu ngê a tóó, Yesu Kédisu u pi pi knî ye a tpaépê ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

Póól ngê u ngwo ye vuu, yepê, Anî ya, ó anî pw:onu?

19 W:aa nîné pyw:émî ngê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, nmyi ngêpê mbêmê, myenté Yesu Kédisu u Ghê Dmi u dpodo mbêmê, mbwa k:oo wanî pwii. * 20 U ya a nga daa kwo, Pi knî ye nî nkîngê mb:anê, mywenemywene u kópu u ngwo ngmênî d:uu. A dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu u pi ntee nî kmungo, u ya a nga a kwo, Ala ngwo u pi yinté nî knî. K:omo tpile anî ya, ó u l:êê dîy:o anî pw:onu, ngmênê u ya a nga a kwo, U pi

* 1:9: Kílosa 1:9-10

* 1:10: Pilipay 2:15-16

* 1:12: 2 Tim 2:9

* 1:19: 2

ndîi ngê nî pyódu. * 21 Dyámê mbêmê n:aa tóó, Yesu Kédisu a ka wunê vuywo, dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, kóó k:oo an:uu ghê, yi kópu a ka yi mb:aamb:aa. * 22 Ngmênê al:ii anî ya knomomê, ye u ntââ nmî Lémi u dpodo amênî dódó. Yi kópu a ka mb:aamb:aa. Nmî Lémi ka anî lê, yi kópu a ka mye mb:aamb:aa. Yi máádi komo miyó dê a ka mb:aamb:aa dê, doo u ntââ a chóó daanî chámê dê. 23 Maa komo miyó yi kêlí n:aa kwo, u ya a nga a kwo, Dyámê nê kuwo, Yesu Kédisu ka nî lê, yini a ka yi mb:aamb:aa, * 24 ngmênê ghêlí k:ii daanê kuwo nmyo, a dpodo nmyi vy:o d:oonngê kêlí ngê. 25 Yi kópu u l:êê dîy:o a lama ka tóó, ala dini ghi ngê daanî pw:onu, nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nmyi kêlími wêdêwêdê ngê an:uu pyódu, w:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. 26 Dini ghi n:ii ngê nmye amînî lee knomomê, a dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ntênê anmyi chaa kígha.

Nuw:o dono p:uu l:êê

27 Kópuni a nga wa pyódu, yi kópu daa ndîi kópu. Kópuni yi ndîi kópu, ala. Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka mywene kîngê ghê, u pi nangê dyênê. K:omo tpile nmye anê lê, ó kópu nmyi p:uu ngmanê ny:oo, ngmênê u ya a nga a kwo, Ngmidi ngê dmyina a ya,

kópu mu ngmidi p:uu dmyina a dpodo, nmî Lémi u kópu ndêndê. Lede yoo ntee a l:êê nyédi, nuw:o dono p:uu yinté myedmyinê l:êê. * 28 Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, ye kîdmyengê nkîngê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. Yi yéli y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yâpwo ndîi ngê wa dyênê nmo, kî yéli wa ngee té. 29 Kópu miyó yi l:êê dîy:o Yesu Kédisu ngê a ngmidi nmyoo, u kwo kêlími, ngmê, u l:êê dîy:o mgînî vyîmî, myomo. * 30 Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, a p:uu ntee dnya a d:uu, yinté nmyi p:uu mye d:uu té. Kópuni a p:uu nmyinê ny:ee ngópu, ndê kópu, a p:uu myeka d:uu té. *

2

Póól ngê yi pi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

1 Nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódo a tóó, nmyi nuw:o dmi yinê dpó l:âmo té, nmî Mî u Ghê Dmi u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye, numo ka nmye ch:anêch:anê nyédi. 2 Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê a pyódu yó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo a ya, numo ka dmyina a ng:aa, numo ka kîdmyengê kwopwepe. Yinté anmya a ya knomomê, ye a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa a pyódu. 3 Nmyi chóó nmyi pi dmi kîdmyengê km:êê ngmê, kîdmyengê kadakada,

* 1:21: Nkal 2:19-20 * 1:23: 2 Kódin 5:8 * 1:27: Epeso 4:1 * 1:29: Dpodo

nmyi tîdê mbwó yoo dmyinê
cháâcháâ dé. * 4 Nmyi
mo kîdmyengê ya, pi knî ye
myedmyinê vyyuwo. *

Yesu u yoo yi wéti ngmê

5 A tîdê mbwó yoo, Yesu
Kédisu ntee doo a paa, yinté
myedmyinê paa.

6 Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu
Kédisu mye yinté.

U lama doo a ya, M:aa k:i
ngmidi ngê nye tóó mo, *

7 ngmênê chóó u pi a ghîpî
ngê,

pi ngê pyodo, wop dpodo
pyu ngê doo ya. *

8 Nyââ, chóó u pi a ghîpî
ngê,

u Mî u nuw:o u pono doo
vyápê,

u dî mî pwene, kîdosi ñedê
t:ee ngópu. *

9 Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó
Lémi ngê mêtê pyidu ngê, u
che p:ââ pee ngê pyódu ngê,

u pi ndîi ngê mye pyódu
ngê,

kada pini yintómu yi pwo
kmungo. *

10 U pi ndîi ngê pyódu ngê,
mu kópu u dîy:o pi yintómu
yi yi mbodo dmi ngê k:ame u
kwo dny:oo wowo.

Yélini mbóó p:uu a pyede,
dyámê mbêmê a pyede,
myenté yélini pw:oo dnyie,

k:ame u kwo dny:oo wowo.
*

11 U pi ndîi ngê pyódu ngê,

mu kópu u dîy:o pi yintómu
knî y:oo pîdny:oo t̄papê, Yesu
Kédisu nmî Lémi ndêndê,
nmî Mî Chóó Lémi
myedny:oo chaa kîgha. *

*Chóó Lémi ngê dpodoni
nmî mênê a dódó ngê*

12 A tîdê mbwó yoo, dini
ghi n:i ngê nmyi vy:o noo
a kwo, mb:aamb:aa ngê a
ka ntee nmyee a ng:aa, ala
ngwo yinté a ka myedmyina
a ng:aa. K:omo t̄pile kuughê
nmye nîmo tóó, ngmênê ntênê
a ka dmyina a ng:aa. Nmî
Mî ntênê dmyinê cháâcháâ,
kóó k:oo wowo u l:êê dîy:o
dpodombiy:e dmyinê dpodo,
13 mu kópu u dîy:o dye ghi
yintómu chóó nmyi mênê a
dpodo, nmyi nuw:o dmi dpo
ngmêê té, chóó u pono vyápê
u l:êê dîy:o u ntââ ngê dpî
pyódu nmyo. *

14 Mb:aamb:aa ngê dmyina
a ya, kîdmyengê nuu mbumu,
myekîdmyengê kwopwepe,

15 yipe te kópu nmyi p:uu
daapaa kaa we, dyââpe nmyi
p:uu myekîngmê ya. Nmî Mî
t̄p:oo módó t̄p:oo mââ ngê
nmyi pyaa dnyie. K:omo t̄pile
yélini yi vy:o nmye pyede
yi l:êê ghi dono dé, ngmênê
dono nangmê d:uu. Mbóó
p:uu pudu ntee a wee, yi
vy:o yinté dmyinê dnyednye,

16 ghê kamî u kópu dyuu
yinté ye dmyinê t̄papê. Yinté
anmyi d:uud:uu knomomê,
nmî Lémi Yesu Kédisu dini
ghi n:i ngê wa a diyé, nmyi

* 2:3: Lóma 12:10,16 * 2:4: 1 Kódin 10:24,33 * 2:6: Njon 1:1-2 * 2:7: 2
Kódin 8:9 * 2:8: Hipîlu 5:8; 12:2 * 2:9: Epeso 1:20-21; Hipîlu 1:3-4 * 2:10:
Lóma 14:11 * 2:11: Lóma 10:9 * 2:13: 1 Tes 2:13

l:êê dîy:o wa chaa kalê nê. Yi ngwo dpodoni nmyi vy:o noo a dódó, nt:u u ngwo anîmo pyw:oo.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee a yiyé ngê, yi ngwo nmyi chóóchóó yinté Yesu ka nmyi y:ee nmyoo. Ndoó apê yi dpodo u l:êê dîy:o a ghê wanî y:oo, kpêê ntee tpile ngê wanî pyódu, ngmênê a gha mb:aamb:aa ngê a tóó. ¹⁸ Nmyo myentee dé, a l:êê dîy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpo pyaa we.

Timoti pini dê Epapîdodaitas yi p:uu Póól u ngwo doo d:êê

¹⁹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu ngê a ka wa a vyi knomomê, ye Timoti daa kêmakêma nmye nîné dyede. U ya a nga a kwo, Nmyi kópu a ka ngmêpêdê núw:o ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyódu. ²⁰ Ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, ala pini ngê yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo. Yinté pini a p:uu daam:uu a t:a. ²¹ Wo yéli yi chóó yi kópu knî yi p:uu a nuw:o nyédi, Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu dnyinté a nuw:o nyédi. * ²² Timoti u dí nmyi lama kîyedê tóó, a tp:ee ntee pini ngê pyodo, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo. ²³ Kópuni a nga wa d:uu ngmê, dini ghi n:ii ngê a lama wa yââ, ye Timoti u ngwo nmye anê

dy:ââ. ²⁴ Alanté anî nuw:o, Nmî Lémi ngê daa kêmakêma a pw:iipw:ii nê, ye u ngwo nmye anê lê.

²⁵ Ala ngwo nmî mbwó Epapîdodaitas nmye nîné dyede. Ndapîni u kwo nmyinê y:ee ngópu, a ka a núwo, a nté u ngwo n:aa pywupwi ngê. A p:uu doo ya, doo ngêêpî nê, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Setan p:uu nipi myenyipu l:êê. *

²⁶ Ala ngwo nmye mênîné dyede, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, M:aan:aa m:uu té. Dini ghi n:ii ngê u mbii u pi nmyinê ny:ee ngópu, u nuw:o dono ngê pyodo. ²⁷ Nyââ, ndêndê ngê kîdoo mbii, daa kêmakêma pî pwene, ngmênê nmî Mî ka a ch:anê wo, yinê mê pyi ngê. Myenté nê, nmî Mî ka my:aa ch:anê wo. Wo pwene, a gha d:ud:umbiy:e dono ngê pî pyodo. ²⁸ Nyââ, dye ghi yintómu wunê nuw:onuw:o nmyo, u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Nmye mênîné dyede. Ngîdp:uu m:uu yó, u mbii machedê. Dini ghi n:ii ngê anmy:uu m:uu ngmê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, a gha mb:aamb:aa ngê amyimê pyódu. ²⁹⁻³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmye d:uu taa knomomê, mb:aamb:aa ngê dpo chipé yó, mu kópu u dîy:o Lémi mu ngmîdi p:uu nmye dpodo té. Doo u ntââ nmyi chóó daanmyi ngee nê, mu kópu u dîy:o kuughê nmye nîné tóó, ngmênê yinê mî

ngee noo, Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê pwopwo kêpa doon:aa kwo. Yinté pini dmyinê chââchââ dé.

3

Kópuni mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê anmî pyaa dmi

¹ A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. Kópuni wuné nmye n:uu vyu, a ka daa dpodo ndîi, nmye mênîné d:êêd:êê. Yi kópu ngê yinê wa ngee nmyo. *

² Nmyi chóó nmye dmyina a vuuwo. Yélini yoo dono, w:ââ ntee yéli, kîngê dóó nmyo. U yi y:e a kwo, Yoo yi too pee nmî chápwo té. ³ Yi yéli y:oo dpo, Chóó Lémi u l:ii nmî too pee p:uu a t:a, u l:êê díy:o nmo u yoo. Ngmênê Yesu Kédisu ngê u l:ii nmî gha vy:o t:ângo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê díy:o nmo u yoo ndéndê, yi Ghéni dmi mbêmê nmî Mî ka ntênê nmo ngêpê nyédi. Kópuni nmî chóó nmo d:uud:uu too, daa yi kópu knî yi mbêmê nmî Mî ka nmo kââdí dniye, ngmênê Yesu Kédisu ngê u kwo yinê a kââdí nmo. *

⁴ Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu p:uu a nuw:o nyédi, yinê ye, Yi dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka anmo kââdí dmi. Yi kópu wo ndê kópu, ye nmî Mî ngê ntênê u kwo

pêdê kââdí noo. ⁵ Yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdî ngê, Yisîléli tpémi, ndéndê ngê nê yi yéli yi vy:o pini ngmê, nê Yisîléli tp:oo Mbenjîmîn u tii ínedê pini ngmê. Nyââ, ndéndê ngê nê Hipîlu pi, a kn:ââ yoo yintómu Hipîlu tpémi, kuwa pini yi vy:o dêpwongmê kwo. Dini ghi n:ii ngê nê ta, dêêpî kópu dyuu a châpu ngópu, wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii a p:uu t:ee ngópu. Pádisi yoo yi vy:o noo a kwo, dêêpî kópu yilî a k:ii nmee a chââchââ. *

⁶ Dénnoo a mgeemgee, u ya a nga doo a kwo, Yesu u yoo yi kwee nê chápwo, nê ngmênê apê, Pi ntee pi yi yâpwo ngê ngmêdê pyódu ngmê. Yi ngwo dêêpî kópu yilî yintómu noo a chââchââ dé, doo u ntââ pi ngê daapî ndyîko noo. *

⁷ Alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wanî pyódu, ngmênê ala ngwo yi kópu yilî a ka k:omo tpile dé, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka nî kélîmî mbê wo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê a Lémi Yesu Kédisu a lama yaa wo, a ka ndîi kópu ngê pyodo, kópuni mwiyé nîmo a chââchââ dé, tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, k:omo tpile ngê a ka mye pyaa dniye. U ya a nga doo a kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o ní ghê, u l:êê díy:o yi kópu yilî k:omo tpile ngê a ka pyaa dniye, yintómu dny:ii ní d:ii too.

⁹ Dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu

* 3:1: Pilipay 4:4

* 3:3: Lóma 2:28-29

* 3:5: Luukí 1:59; 2 Kódin 11:22

* 3:6: Dpodo 8:3

* 3:7: Mát 13:46

dyuu cháâcháâ ndî kópu ngê a ka doo a ya, alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wanî pyódu, ngmênê ala ngwo yinté mēdînê nuw:o, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka n:aa kēlímî, a dono yinê chedê too, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo, chóó u kwo myedê kâadî noo.

* ¹⁰ Ala ngwo kópu mu ngmidi u ya a nga a kwo. U ya a nga a kwo, Yesu Kédisu a lama yaa we, u k:ii ngmidi ngê nyi pyaa knî, wēdēwēdē n:ii ngê kpēênî a pyidu ngê, a mēnê myechoo dpodo. Ntee doo mgînî vyîmî, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa mgînî vyîmî. U l:êê dîy:o a vye u yi y:e adî kwo knomomê, ntee daa kede wo, u ya a nga a kwo, Yinté myedaanî kede.

* ¹¹ Nyââ, u ya a nga a kwo, U k:ii ngmidi ngê nyi pyaa knî, mu kópu u dîy:o mu dini ghi ngê chóó mēpēdê pyidu nēne.

Mbêpê u dyimê pywuu

¹² Nmye dēnînê tpapê, Yesu Kédisu u kópu yilî yintómu a lama a pyede, myenté nmye daanî vyî, Doo u ntââ dono daangmanî d:uu. Ngmênê mbêpê tēdê yoo dpodombiy:e ntee a mbêpê nyédi, dpodombiy:e yinté myenî mbêpê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê yi mbêpê tēdê kaa noo. * ¹³ A tîdê mbwó yoo, a mbêpê u dî d:oongê yó. A nuw:o mbêpê

p:uu a kwo. Kópuni d:a kuwo té, mēdînê nuw:onuw:o té, kópuni a kada a pyede, yi dîy:o n:aa kadakada. ¹⁴ Mbêpê u dî yiyé tēdê kwéli wunê too, a nuw:o y:i a kwo. Dpodombiy:e n:aa mbêpê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi kóó k:oo paan:aa kaa nēne. *

¹⁵ Yélini y:oo Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a w:ee tumo, u nuu u kópu myeye d:uud:uu tumo, yi yéli yi nuw:o dmi mbêpê p:uu dny:oo kwo. Nmyi nuw:o dmi kn:aa adî kwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi kópu nmye wa a kēma, * ¹⁶ ngmênê máádini p:uu nmyinê ghê dniye, yi máádi p:uu dmyinê paa.

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, a nt:anê dpî yaa dmyeno. Nmyi vy:o ntee nmeen:aa paa, n:ii yoo nmyi vy:o yinté a paa té, yi nt:anê myedmyinê yââyââ. * ¹⁸ Ngmênê pi yilî knî ye nmo diya té, kópuni Yesu u pwopwo p:uu ye nmo tpapê ngê, daa yi nuu u kópu ngê ye dpî pyódu. Wunê kópuni yi p:uu daa ng:êentómu nmye n:uu vyi too, ala ngwo mb:uu nmye mēnînê tpapê. ¹⁹ Máádini p:uu a wee té, u dî ndiya. Yi chóó kópuni u yi y:e a kwo nyédi, yinê ye ndîi kópu dé. Yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. Mywenemywene u kópu a d:uud:uu tumo, yinê ye, Kópu mb:aa yidpî d:uu.

* **3:9:** Lóma 3:21-22 * **3:10:** Lóma 6:3-5 * **3:11:** 1 Kódin 15:23 * **3:12:**

1 Tim 6:12,19 * **3:14:** 1 Kódin 9:24 * **3:15:** 1 Kódin 2:6 * **3:17:** 1 Tes 1:7

* **3:19:** Lóma 16:18

* 20 Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî nuw:o dmi daa dyámê mbêmê a kwo, nmî p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê too. Nmî Mbwámê y:i wunê too, vyílo yino t:âât:ââ, pini n:i:ii nmî Lémi Yesu Kédisu. *
 21 Dini ghi n:i:ii ngê wa a diyé, mgíní vyímí u too pee n:i:ii nmî p:uu a t:a, wa ngmêê té, kamî ngê wa pyódu nmo, chóo ntee a too, yinté wa pyódu nmo. Wêdêwêdê n:i:ii mbêmê wa ngmêê nmo, yi wêdêwêdê mbêmê tpile yilí yintómu yu yodo u maknopwo wa yé té.
 *

4

Póól yi nuw:o knî yi p:uu u ngwo doo dêê

1 A tîdê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ka too, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Nmyi l:êê díy:o nmî Lémi ngê wa chaa kalê nê, w:aa u ngwo anê pyw:oo. A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo, a kópu dyuu mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê paa.
 *

2 A tîdê dê, Yuwódiya pyópu dê Sintíki, nîné kwunokwuno dp:o, dpí nuw:o dê ngmídi ngê dpí pyódu dóó, mu kópu u díy:o Lémi mu ngmídi p:uu dpo dpodo mo. 3 Sisikas a mbwó, ntee nyoo a ngêêpî nê, u ya a nga a kwo, Yinté mède ngee nédi, yi pyópu dê modo káádí dé. Yi pyópu dê y:oo dpodombiy:e dpímo a ngêêpî

nê, nmî Lémi u kópu yi k:ii pi knî ye nmeen:aa tpapê. Pi ngmê Kilemên, pi knî m:uu mye yi k:ii nmeen:aa dpodo, yélini yi pi dmi nmî Mî ngê u puku yedê mbóó p:uu a d:êê too, mu kópu u díy:o ghê kamí ye a y:ângo. *

4 A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê u kwo a káádí nmyoo. Yi kópu nmye mênîné tpapê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya.

5 Yoo maa p:uu kyedekyede dmyinê kapí dé, nod:enod:e ngê ye nangmê mbwólu. Nmî Lémi daa kêmakêma mêmunê diyédiyé. * 6 Kópu ngmê nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngmê pyódu, ngmênê yi kópu knî yi p:uu nmî Mî ka dmyinê ngêpê, myedmyinê chaa kîgha. Kópuni u yi nmye adí kwo, u kwo dmyinê dmyinê. *

7 Yinté anmyi d:uud:uu, nmî Mî ngê nmyi nuw:o dmi wa l:âmo té, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u k:ii ngmídi ngê nmye pyede. Yi ngwo doo u ntââ kópu ngmê ngê nmyi nuw:o dmi daawa dyênê té. Kópuni nmî Mî ngê yinté dpo d:uu, kópu ndîi, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee. *

8 A tîdê mbwó yoo, kópu m:uu ala. Kópuni mb:aamb:aa dé, nmyi nuw:o dmi y:i dny:oo kwo. Nyââ, kópuni knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê pi dpo chaa kwolo, kópuni ndê kópu dé,

* 3:20: Epeso 2:6,19 * 3:21: 1 Kódin 15:28 * 4:1: 1 Tes 2:19-20 * 4:3:

Lóma 10:20 * 4:5: Hipílu 10:37; Njems 5:8-9 * 4:6: Mát 6:25; 1 Pita 5:7; Epeso

6:18 * 4:7: Njon 14:27

kópuni p:uu dyâape daa t:a, yi kópu knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo. ⁹ Kópuni a p:uu nmyinê ndê tumo, kópuni a kwo nmyinê ny:ee tumo, kópuni a p:uu nmyi m:uu tumo, yi kópu dmyina a d:uud:uu dé. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, ye nmî nuw:o l:âmol:âmo pyu Chóó Lémi nmyi p:uu adî ya, daawa a kuwo nmyo.

Póól ngê ndapî u l:êê dîy:o u ngwo kwuno too

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nê kuwo nmyoo, ndapî a ka nmyee a dyede, u kuwó dini ghi ngê doo u ntââ ngê nmye pyodo, kuughê nmye noo a ya. Ala ngwo ndapî a ka kîmêdmyinê dy:ââ ngmê, u l:êê dîy:o nmî Lémi n:aa kwunokwuno ngê, a gha mb:aamb:aa ngê kîmyaa pyódu. ¹¹ Ndapî knî nmye dênîmo dmyinê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile ndapî ndîi a ngópu a tóó ó daa tóó, ngmênê u ntââ mbêmê n:aa tóó. ¹² Dye ghi knî ngmê ngê doo u ntââ ngê nîmo a ya, dye ghi knî ngmê ngê u ntââ mbêmê nîmo a ya, yoo myenoo a yeedeyeede dé. Dye ghi knî ngmê ngê nîmo a dómudómu, dye ghi knî ngmê ngê nîmo a pilepile, ngmênê yi kópu knî y:oo a nuw:o daa dyênê ngópu, a ka u ntââ mbêmê noo a ya. ¹³ Kópuni a nga dpî pyaa dmi, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê dpo ngee nê, yi vyîmî têdê u ntââ ngê dpo pyódu nê. * ¹⁴ Nyââ,

ndapî nmye dîpîngmê dmy:ee ngê, ngmênê kópu mb:aa a nga ngmênmyi d:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê a ndapî doo u ntââ ngê doo ya, knî a ka ngmênmyinê dy:ââ ngópu.

¹⁵⁻¹⁶ Pilipay tpémi, nmyi lama kîyedê tóó, ndapî daa ng:êêntómu a ka nmyinê dy:ââ ngópu. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu nmye mwiyé n:uu vyu, nê kuwo nmyoo, Tesalonika noon:aa dpodo, ndapî a ka nmyee a dyede. Myenté dini ghi n:ii ngê Másidóniya Wee nê kuwo ngê, ndapî ngê my:ee ngee noo, Yesu u yoo kn:aani knî y:oo mēdaa ngee noo. ¹⁷ Ndapî nmye dênîné dmyinê, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o nmyee a ngêêpî nê. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas ngê nmyi ndapî a ka a núwo, d:ud:umbiy:e u ntââ ngê ní pyodo. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee Chóó Lémi ka dpî yé, yi ndapî yinté u dpodo u l:êê dîy:o a ka nmyinê dy:ââ ngópu, tpileni tuu mb:aa ntee tpile ngê u kwo pyodo, u nuu u kópu yinmyinê d:uu ngópu. * ¹⁹ Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, ndáápi pââ ndîi. Kópuni u l:êê dîy:o doo u ntââ mbêmê anmyi ya, nmye wa a kê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o nmye wee. * ²⁰ Dye ghi yintómu nmî Mí Chóó Lémi u pi ndîi ngê pyépi koo. Yinté choo ya.

* 4:13: 2 Kódin 12:9-10

* 4:18: Epeso 5:2

* 4:19: 2 Kódin 9:8

Póól u nd:uu tpapê

²¹ Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o yi a ghê dniye, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó. Nmî mbwó yoo, yélini a p:uu a t:a, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. ²² Yesu u yoo yélini al:ii a pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê, myenté u yoo vy:o yélini Lóma tpémi yi king ndîi p:uu a dpodo té, yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê.

²³ Nmî Lémi Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

KÎLOSA

P:aa ngmê, u pi Kîlosa, Esiya Wee u kwo p:aani ngmê. Pi ngmê, u pi Epapîdas, Kîlosa loo, pi knî ye Yesu p:uu y:i dpîmon:aa danê. Pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye.

Yi ngwo Póól p:aani p:aani myedpîmo lêpî, pi knî ye Yesu p:uu myedpîmon:aa danêmbum. Yi kópu u l:êê dîy:o, Nju tpémi y:oo mgîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma núw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo Epapîdas Póól ka loo, Kîlosa tpémi yi mdoo u kwo núwo, kwo, Pi knî ngmê y:oo Kîlosa tpémi ye nté knî ngmê a kwódukwódu tumo, ala kópu ye a tpapê ngópu, yipu, Ala dêêpî kópu dmyinê cháâcháâ dé, enjel yoo myedmyinê cháâcháâ dé.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Kîlosa tpémi yi kêlîmî nî wêdêwêdê kwolo, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Kîlosa, nmî mbwó Timoti k:ii, ala pweepwee pee nmye nyinê dyede. ² A tîdê

mbwó yoo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vyuwo.

Póól Timoti y:oo Kîlosa tpémi yi l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo dpîmo kwunokwuno

³ Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o nyinê ngêpê nódó, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî Chóó Lémi nyinê kwunokwuno ngê. * ⁴ Nmyi l:êê dîy:o nyinê kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nyi lama ka tóó, Yesu Kédisu ka nmye kêlîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó mye tóó. *

⁵ Yinté nmye pyede, mu kópu u dîy:o nmyi lama kîyedê tóó, Nmî Mî ngê daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi kópu ndê kópu ngê nmye pyodo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye. ⁶ Yi kópu dyuu ntee nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knî y:oo yinté myemînê nyêmî ngmê. Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o, pi yilî pi mb:aa ngê mînê pyodopyodo té, myenté nmî Lémi u yoo ndîi ngê mye pyodopyodo. Nmyi vy:o mye yinté, nmî Lémi u yoo mb:aa ngê a pyodopyodo nmyo, kn:ââ wéni n:ii ngê yi kópu dyuu nmyinê ny:ee ngópu, nmî Mî ngê ndê ka u ngwo a w:êê nmyoo, nkoo ala ngwo.

⁷ Pini n:ii u kwo yi kópu dyuu nmyinê ny:ee tumo, Epapîdas, nyi nuu u pi, Yesu Kédisu p:uu

* 1:3: Epeso 6:18

* 1:4: Epeso 1:13,15; 1 Pita 1:3-4

mye dpodo. Nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a dpodo. ⁸Yi pini ngê nyepê, Nmî Mî u Ghê Dmi ngê Kĩlosa tpémi kiyedê ngêêpî té, yi kópu u l:êê dîy:o yoo yi nuu ghi dmi yi nódo a pyede.

Póól Timoti Kĩlosa tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dpîmo ngêpê

⁹Dini ghi n:ii ngê nmyi pi dmi nyinê nyongo, yi ngwo ngêpê kn:ââ nyi chópu, dye ghi yintómu nmî Mî ka nmyi l:êê dîy:o nye ngêpê nódo. Kwonyimo, Nuu u kópu dé yi lama mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, myenté Ngê Dmi ngê yi nuw:o dmi choo a ñepwiñepwi dé. ¹⁰Kwonyimo, Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu té, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê paa kaa we, nuu u kópu dé yidny:oo a d:uud:uu dé. Kwonyimo, Yi lama ntênê cha a yââyââ, ^{*} ¹¹ngwêdêwêdê mbêmê cha a wêdêwêdê kîgha dé, dono yintómu pêdê vy:ee y:e, daapêdê mb:ii nyine, ngmênê w:aa pêdê pyw:ee y:e. ¹²Nyi tîdê mbwó yoo, nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o u ntââ ngê a pyódu nmyoo, wo u yoo vy:o kaa nmyoo, kóó k:oo wamye kaa nmyo. ^{*}

Póól Yesu Kédisu u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹³Nmî Mî ngê mgîdí u yoo yi kada pini kwulo a pwaa nmoo, Tp:oo kóó k:oo kaa nmoo, pini n:ii u nuu ghi nódo

a tóó. ^{*} ¹⁴Nyââ, Tp:oo ngê kópuni d:uu ngê u l:êê dîy:o, yinê dyé nmoo, nmî dono yilí u kuwó kéé too, mêdaawa a ngí té. ^{*}

¹⁵Doo u ntââ ala ngwo nmî Mî daanmî m:uu, ngmênê ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, nmî lama u ngwo yaa wo. Tp:oo u che p:ââ pee ngê a tóó, tpileni yilí yintómu l:âmo tumo, u maknopwo a pyede. ^{*} ¹⁶Tpileni mbóó p:uu a wee, tpileni dyámê mbêmê a pyede, nmî Mî ngê yi pi dmi doo tpaépê dé, Tp:oo ngê u nkwo doo l:âmol:âmo dé. Tpileni nmo y:enê té, tpileni dpîno y:enê té, myenté enjel yoo kada pini yoo yi k:ii, yintómu l:âmo too. Wu tpile daa l:âmo ngê, daa tóó. Tpile yilí yintómu yinê l:âmo too, chóó u l:êê dîy:o l:âmo too. ^{*}

¹⁷Dyámê pê ghêlî k:ii dêpwo a kwo, ngmênê Yesu Kédisu doo a ya, tpile yilí yintómu u mâlo a yé too, u wêdêwêdê mbêmê yinté a pyede. ^{*} ¹⁸Yélini yi k:ii u kwo nmo kêlîmî té, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpâlî dé. Nmî kada ghê wo, kpêênî a pii wo, pyidepyide u maa komo yinê nmo kpêmî ngê, nmî ghê kamî kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o tpile yilí yintómu yi kada pini a tóó. ^{*} ¹⁹Nyââ, Nmî Mî ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, u pi ntoo, Tp:oo u pi mye yintoo. ^{*} ²⁰Tp:oo nmo yinê a

^{*} **1:10:** Pilipay 1:27; Epeso 2:10   ^{*} **1:12:** Epeso 1:18-19   ^{*} **1:13:** Epeso 6:12

^{*} **1:14:** Epeso 1:7-8   ^{*} **1:15:** Njon 1:18   ^{*} **1:16:** Njon 1:3   ^{*} **1:17:** Njon 1:1

^{*} **1:18:** Epeso 1:22-23   ^{*} **1:19:** Kĩlosa 2:9

dy:ââ ngê, nmî l:êê dîy:o kîdosi ñedê pwene, nmî Mî ngê tpile yilî yintómu u ngwo u kwo a kââdí too. K:omo tpile dyámê mbêmê tpile dé, ó mbóó p:uu tpile dé, ngmênê nmî Mî ka yi kââdíkáâdí pyu mu ngmidi Yesu Kédisu, daamu a tóó. *

21 Nmyo myentee dé, nmî Mî ka yinê a kââdí nmyoo. Mwiyémwiyé dini ghi ngê kóó kuwa nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o p:uu nmyimo a d:uu, nmyi nuw:o dmi dono p:uu dnyimo a kwo, dono kópu yilî nmyimo a d:uud:uu. * 22 Ngmênê nmyi l:êê dîy:o pwene, u kwo a kââdí nmyoo. U yi u ngwo doo kwo, Yi dyââpe nî pwaa té, M:aa u nuu u yoo ngê nî pyódu té, u ngîma n:uu kaa té. * 23 Yi kópu u l:êê dîy:o ntênê u kwo dmyinê kêlímî, u maa kîdmyengê kn:aadi ngmê. Kópuni nmyi l:êê dîy:o wa d:uu, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo. Yinté anmyi m:ii knomomê, ye kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlímî mbê dniye, nmyi nuw:o dmi kîdmyengê ngmêê ngmê. Kópuni nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knî y:oo kîmyaan:aa ny:ee t:oo, kn:aa kópu ka namê ng:aa. Nê Póól, yi kópu pi knî ye vyîlo yinoon:aa tpaépê. *

Dpodoni Póól ngê doo dódó

24 Yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye nmî Lémi u kópu dyuu noon:aa tpaépê, u l:êê dîy:o mbwa k:oo nî kee wo, al:ii anîmo mgîní vyîmî. Ngmênê a gha dono ngê daa pyodo, mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê kópuni a ka a vyyu, ala ngwo a nga a pyodopyodo. A ka pê, A yoo yi l:êê dîy:o anyin:aa mgîní vyîmî. Yi yéli kóó kpâlî ntee tpile ngê a pyede. 25 Nyââ, nmî Mî ngê a ngmidi noo, u dpodo pyu ngê a pyódu noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo. U kópu ala ngwo anîntiyentiye, 26 kópuni wunê a ngmo ngê. Yi kópu pi knî ye wunê dêpê vyyu, ngmênê ala ngwo u yoo yi lama dê yââ. * 27 Yi kópu ndîî nmî Mî ngê wunê a ngmo ngê, u yi u ngwo doo kwo, Tp:oo u yoo knî y:oo paan:aa m:uu y:e. Yi kópu ala, yélini yi k:ii dp:ee Nju tpémi, nmî Mî ngê u yoo vy:o a kapî nmyo, Tp:oo Yesu Kédisu nmyi ménê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi lama kîyedê tóó, nmî Mî ngê dîyo kóó k:oo wa kaa nmyo. * 28 Nyââ, pi dyêêdí yintómu knî ye Yesu Kédisu u pi nmîmo tpaépê ngê, nmî Mî u nuw:o mbêmê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi nmîmo t:emî ngê. U yi nmo a kwo, Pi yintómu Yesu Kédisu u yoo vy:o nmî kââ, yoo mb:aa ngê yinê paa pyódu téne, u Mî ngîma yinté paan:aa kaa téne. * 29 Yi kópu

* 1:20: Epeso 2:16 * 1:21: Epeso 2:3 * 1:22: Epeso 2:14-16 * 1:23: Hipílu 6:11 * 1:26: Epeso 3:3-6 * 1:27: Epeso 1:18-19 * 1:28: Epeso 4:13

u l:êê dîy:o u wêdêwêdê ndîî mbêmê dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, yinë a wêdêwêdê kîgha noo. *

2

Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê Kĩlosa tpémi doo nuw:onuw:o dé.

¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, myenté Leyodisiya tpémi yi l:êê dîy:o, myenté yélini y:oo d:aa yi kpêê, yi l:êê dîy:o dpodombiy:e myinî dpodo yédi. ² U ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha dé, yoo ngmîdi ngê paa pyódu téne, yi nuu ghi dmi numo nódo pîdny:oo ya. U yi nga a kwo, Yesu Kédisu p:uu nmî Mî u tumu kópu yi lama pîchoo ya, daapîdny:oo nuw:o miyó miyó. * ³ Nmî Mî u nuw:o ndîî u kópu dé, u ngmee u kópu ndîî dé, Yesu Kédisu ngê nmo yinë dpo kêma té. *

⁴ Yi kópu nmye da vyi, mu kópu u dîy:o pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kîngê dóó nmyo. * ⁵ K:omo tpile nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A gha mb:aamb:aa ngê da pyódu, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, yoo ngmîdi ngê nmyinê pyede, Yesu Kédisu ka dpodombiy:e nmye kêlîmî té.

Nuw:o dmi kamî ngê pyépi, u danêmbum

⁶ Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé. ⁷ Nmyi nuw:o dmi dpodombiy:e p:uu dny:oo kwo, choo a wêdêwêdê kîgha nmyo. Kópuni dyuu mwyé nmyinê ny:ee tumo, dpodombiy:e ye dmyinê kêlîmî. Nmî Mî dpodombiy:e myedmyinê kwunokwuno. *

⁸ Nmyi chóó nmye dmyina a vwuwo, pi ngê kîngê dóó nmyo, chóó u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo. Kópuni dyuu pi ngê chóó dpo pyw:oo, k:omodanê kópu dyuu. Daa Yesu Kédisu u kópu dyuu ye tpaépê tumo, yi kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dé, yi kwódu yé kópu dé ye tpaépê tumo. ⁹ Nyââ, pi ngê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo, Yesu Kédisu u maknopwo p:ee dmyinê ya, mu kópu u dîy:o nmî Mî ntee a tóó, dyámê mbêmê d:ud:umbiy:e yinté myedoo ya. * ¹⁰ Vyîlo yi pini u k:ii ngmîdi ngê nmyi pyaa dniye, nmyi mênê mye tóó, pini n:ii kada pini yintómu yi pwo a tóó. *

¹¹ Nju tpémi y:oo yi tp:ee mââ knî yi p:uu Chóó Lémi u l:ii dpî t:ee t:oo, yinë ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo u ngwo dpî kaa té, ngmênê Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dono chedé too, kóó k:oo u ngwo kaa nmyoo. Vyîlo yi l:ii nmyi p:uu

* 1:29: 1 Kódin 15:10 * 2:2: Epeso 3:3-4,16-19 * 2:3: 1 Kódin 1:30 * 2:4: Lóma 16:18 * 2:7: Epeso 3:16-18 * 2:9: Njon 1:14,16 * 2:10: Epeso 1:21-22 * 2:11: Lóma 2:28-29

yi t:ângo. * ¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kélímî mbê dniye, u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye. Yi pini ntee pwene, nmyi nuw:o dono yinté pw:oo dniye, ntóó ntee kmênê ngópu, mbwaa lêê u kwo yinté mye kmênê nmyoo, mbápitisím u ngwo nmyiné ngee ngópu. Ntee a pii wo, mbwaa lêê u mênê yinté myenmyiné pii dniye, nmyi nuw:o dmi kamî ngê u ngwo pyaa dniye, mu kópu u díy:o nmî Mí ka nmyi kélímî mbê dniye, pini n:ii ngê Yesu kpêêní a pyidu ngê.

* ¹³ Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmî ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mí u dnye dênmyee a nyêmî, nmyee a dono, u yoo vy:o dênmyee a kwo. Ngmênê Yesu kpêêní ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmye a kpo, nmyi nuw:o dmi kamî ngê pyódu too, nmyi dono yilí u kuwó kée too, mēdaawa a ngí té.

* ¹⁴ Nyââ, nmî puku dmi a kélí ngê, nmî kn:aadi te kópu dé, u puku yedê n:ii dnye ya, vya too, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu nmî l:êê díy:o kídosi ñedê pwene. Dini ghi n:ii ngê kídosi ñedê t:ee ngópu, na a ka yi puku dmi u kídosi ñedê mye t:ee ngópu. * ¹⁵ Ngmênê nmî Mí ngê Yesu kpêêní mēdê pyidu ngê, kada pini yoo yi némi dmi u ngwo dyênê ngê, Setan u yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yi wēdēwēdē tēdē

ngê mye pyódu ngê. Nyââ, yi kópu mbêmê nmî lama a tóó, Setan u yoo yu yodo u maknopwo yé too. *

Yesu nmî mbodo, kn:aa pini u dnye namungê ny:oo

¹⁶ Yesu Kédisu ka dmyiné ng:aa, pi ngmê u kwódu yé u kópu kní ye nangmê ng:aa mb:anê. Nté mbwaa nmye kîngmê kwódu ngmê. Nju tpémi y:oo líme wo ngê kópuni yilí a cháâcháâ tumo, nangmê chápu. Myenté d:ââ kní yi k:oo yi mwiyémiwiyé wéni nangmê chápu, m:ââ kní yi k:oo yi naa u wo ndîi dé myenangmê chápu. *

¹⁷ Kópuni Yesu Kédisu ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê, Mósisi ngê u kââ wunê a módó, u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê ngê. Ala ngwo daa yi dêêpî kópu dyuu u dye ghi, Yesu Kédisu u dye ghi. *

¹⁸ Pi ngmê kní y:oo nmye a tpaépê ngópu, nmye dpó, Nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyiné cháâcháâ dé. Ye namê ng:aa, yinté kîngê dyênê nmyo. Yi yéli daa yi lama a mbumu nyédi, kópuni kní yi p:uu a dané nyédi, daa yi kpêê dé. Yi chóó yi pi dmi módó a kmîmî tumo. Daa nmî Lémí u kópu ye tpaépê tumo, dyámê u kópu dé ye tpaépê tumo. * ¹⁹ Yi yéli yi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu daa kwo, pini n:ii nmî mbodo ngê a tóó. Nmo kóó kpâlí dé, yiné a mbêpê kîgha nmoo, nmo

* **2:12:** Lóma 6:4-5   * **2:13:** Epeso 2:1,4-5   * **2:14:** Epeso 2:14-16   * **2:15:**

Kĩlosa 1:13   * **2:16:** Lóma 14:1-12   * **2:17:** Hipílu 10:1   * **2:18:** 1 Kódin 4:6

wunê vuywo yédi. Tp:ee ntee dpî k:aa, yinté a kaakaa nmo, nmî Mî u nuu u yoo ngê u ngwo a pyépi nmo. *

Yesu Kédisu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye

²⁰ Mbwee ntóó ngê dêêpî kópu dyuu ntee daa cháâcháâ ngê, dêêpî kópu dyuu u ma-knopwo yinté dp:ee pyede, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u k:ii nmyinê kââdí ngópu. Dini ghi n:ii ngê pwene, na a ka yi ngwo my:ee pw:oo dniye. Lukwe díy:o dyámê u dêêpî kópu dyuu nmye cháâcháâ tumo. * ²¹ N:ii knî y:oo nmye dpo, Wu tpile ngê kêê nangê t:oo, wu ntini nangmê ma, lukwe díy:o yi yéli ye nmye ng:aa nyédi. ²² Pi knî y:oo tpileni nmye a kwódukwódu tumo, chedê ngê dpî pyaa dmi. Yi kópu dé pi knî yi chóó yi kópu dé, daa nmî Mî u kópu dé. * ²³ Yi yéli y:oo nmye dpo, Nmyi chóó nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê cháâcháâ dé, nté mb-waa nmyi chóó nmye dmyinê kwódukwódu dé. Pi ngmê knî ye yiné ye, Nuw:o ndîi u kópu dé nmo ye tpapê tumo, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu dpî dîpî, doo u ntââ pi u nuw:o dono yiné daawa chedê.

3

Póól ngê u ngwo yepê, Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu dny:oo kwo

¹ Nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, kamî ngê yinté mye pyódu nmyoo. Yi kópu u l:êê díy:o nmyi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu dny:oo kwo. Yi pini mbóó p:uu wunê tóó, nmî Mî u wéni pee a tóó, u che p:ââ pee ngê mye tóó. * ² Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu kópu dyuu p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kîdnyengê kwo, * ³ mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye, nipi mênmyinê pii dniye, nmî Mî ngê ghê kamî nmye a kpo. Yi ghéni dmi kuwa yéli yi lama daa tóó. * ⁴ Nmyi ghê kamî u kn:ââ, Yesu Kédisu, dini ghi n:ii ngê wa a diyé, kuwa yéli y:oo u nkîgh:ê wa m:uu nmyo, awo, Yi pi dmi ndîi ngê kédê pyódu té. *

L:êê ghi mbwee u ngmêêpî

⁵ Ala ngwo nuw:o dono n:ii nmyi mênê a pyede, dpî kéé tóó. Namê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mékîngê pyódu. Namê nuw:o dono, myenamê pyââ mââ yi p:uu nuw:o. Tpile ndapî yi mb:aami ngê nangmê pyódu, mu kópu u díy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwó ngê dpî pyódu té. * ⁶ Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyîlo yi kópu knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê wa kpada té. * ⁷ Dini ghi n:ii ngê nmî Mî ka yinté

* **2:19:** Epeso 4:15-16 * **2:20:** Nkal 4:3-5,9 * **2:22:** 1 Kódin 6:13 * **3:1:** Mak 16:19 * **3:2:** Mát 6:33 * **3:3:** 2 Kódin 5:17; Lóma 6:6-7 * **3:4:** 1 Njon 3:2 * **3:5:** Epeso 5:3-5 * **3:6:** Lóma 1:18

dp:ee ng:aa nyédi, yi dono yilí yinté nmyimo a d:uud:uu.

⁸ Ngmênê ala ngwo yi kópu yilí nmyi kuwó dpî kée yó, ala kópu yilí myenamê d:uud:uu dé, namê nod:enod:e, nmyi mbodo l:âmo dmi límîlímî ngê kídangmê ngêpa. Yoo yi pi dmi nangmê dyênê, yi p:uu namê d:uu, myenamê peede tpapê. * ⁹ Numo ka kídmyengê k:omodanê, mu kópu u dîy:o nmyi nuw:o dono yilí nmyi kée tumo, nmyi l:êê ghi mbwee dé my:ee kée tumo. ¹⁰ Pi kamî ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, A yoo yi lama ntênê nî yââ. ¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o yoo ngmidi ngê nmyi pyaa dniye. Nmyi vy:o yélini Nju tpémi, doo u mo dé, yélini dp:ee Nju tpémi, dp:ee u mo dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. Myenté k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyo p:aa tpémi, ó pi my:oo dé, ó nko pi dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé, ó tédê dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmidi ngê a pyódu nmyoo, u kwo a kââdí nmyoo, u kwo kélímî yi ndîi kópu.

¹² Nmî Mî ngê a ngmidi nmyoo, u yoo ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi

nódo a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo nmye dny:oo ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyuwo, nmyi pi dmi nangmê knî. Límîlímî ngê nangmê nod:e, pi knî ye dpodombiy:e nangmê mbwólu. * ¹³ N:ii ngê dono kópu nmye ngmêdê d:uu knomomê, yi dono kópu nmyi mbodo kn:ââ vyuwo dpî kée yó, nmyi nódo kîngê kaalí. Nmî Lémi ngê nmyi dono kópu yilí u kuwó ntee kée too, numo dono kópu yintómu nmyi kuwó dmyinê kéké dé. * ¹⁴ Yi kópu knî yi pwo kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, ndêndê ngê yoo ngmidi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. * ¹⁵ Yesu Kédisu, pini n:ii ngê numo ka a kââdí nmoo, u pono dmyinê vyápê. Yi kópu u l:êê dîy:o numo ka a kââdí nmyoo, yoo ngmidi ngê pyódu nmyoo. Nyââ, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmî Mî dmyinê kwunokwuno. * ¹⁶ Nmî Lémi Yesu Kédisu u kópu dyuu ndêndê ngê nmyi gha vy:o dny:oo kwo, u nuw:o ndîi mbêmê dmyinê numo ndiye kîgha, numo kuwó myedmyinê mbumu. U Ghê Dmi ngê wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo kní y:oo ala ngwo dé vyi t:oo, yi wéti kní y:e nmî Lémi nmyi gha kní yi vy:o

* **3:8:** Epeso 4:25-32; Lóma 12:2 * **3:12:** Nkal 5:22-23 * **3:13:** Mát 6:14

* **3:14:** Lóma 13:8-10 * **3:15:** Njon 14:27 * **3:16:** Epeso 5:19

dmyinê kwunokwuno. *
 17 Kópuni anmyi d:uud:uu,
 ó anmyi tpaê, nmî Lémi
 Yesu u pi mbêmê dmyinê
 d:uud:uu dé, u pi mbêmê nmî
 Mî Chóó Lémi myedmyinê
 kwunokwuno. *

*Pi mupwo mupwoma yi
 danêmbum*

18 Yepe yoo, nmyi moo yoo
 yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé,
 mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê
 yi kópu u yi ye kwo. *

19 Yéé yoo, nmyi kpâm yoo
 yi nuu ghi dmi nmyi nódo
 dny:oo ya, dnye dii ngê ye
 namê mbumu. *

20 Tp:ee dmââdîma, dye ghi
 yintómu nmyi pye mî knî ye
 dmyinê ng:aa, mu kópu u
 díy:o nmî Lémi ngê u yi u
 ngwo a kwo, A yoo yinté
 dny:oo kwo. *

21 Mââ yoo, kn:aadi te kópu
 têdê u l:êê díy:o, nmyi tp:ee
 dmââdîma ye dpodombiy:e
 nangmê mbwólu, kminté
 awo, Doo u ntââ kópu mb:aa
 daanmî d:uu. *

*Wop dpodo pyu yoo yi
 danêmbum*

22 Wop dpodo pyu yoo, n:ii
 knî y:oo wop a dpodo kîgha
 nmyo, dye ghi yintómu yi
 dnye dmi dmyinê nyêmî dé.
 Nmyi kada pini yoo yi ngîma
 ntee nmye dpodo nyédi,
 yi kuwó yinté myedmyinê
 dpodo. Nuw:o ngmîdi mbêmê
 yî p:uu dmyinê dpodo, mu
 kópu u díy:o nmî Lémi nmye
 chââchââ ngmê. 23 Kópuni

anmyi d:uud:uu dé, dpodom-
 biy:e dmyinê d:uud:uu dé.
 Alanté dmyinê nuw:o, apii,
 Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo
 té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo
 té. 24 Nmyi lama kîyedê tóó,
 nmî Lémi ngê kópuni mb:aa
 u yoo yi l:êê díy:o wunê a
 nuw:o kwólu, nmyi l:êê díy:o
 wa d:uu. Daa dyámê mbêmê
 pi p:uu nmye dpodo té, nmî
 Lémi Yesu Kédisu p:uu nmye
 dpodo té. 25 N:ii ngê dono adî
 d:uud:uu, Chóó Lémi ngê ntââ
 u ngwo wa a vy:u. K:omo tpile
 yi pini u pi ndîí ó u pi têdê,
 ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ
 u ngwo wa a vy:u.

4

1 Kada pini yoo, yélini
 wop nmyi p:uu a dpodo té,
 mb:aamb:aa ngê ye dmyinê
 vyuwo, dono kópu y:e namê
 d:uud:uu dé, mu kópu u díy:o
 nmyi Lémi mbóó p:uu wunê
 tóó, yinê a y:enê nmyo.

*Nmî Lémi p:uu danê u kópu
 dyuu*

2 A tîdê mbwó yoo, namê
 mgeemgee, dpodombiy:e
 dmyinê ngêpê, Chóó Lémi
 myedmyinê kwunokwuno.

* 3 A l:êê díy:o myedmyinê a
 ngêpê, Chóó Lémi ngê u ntââ
 ngê pêdê pyódu nêne, Yesu
 Kédisu u tumu kópu dyuu pi
 knî ye u ngwo p:aa vyi. Yi
 kópu dyuu u tpaê u l:êê díy:o,
 mbwa k:oo a km:êê noo. *

4 Nmî Lémi ngê yi dpodo a ka
 a kpo, u kwo dmyina a ngêpê,

* 3:17: Epeso 5:20 * 3:18: 1 Pita 3:1-2 * 3:19: 1 Pita 3:7 * 3:20: Epeso

6:1-3 * 3:21: Epeso 6:4 * 4:2: Epeso 6:18 * 4:3: Epeso 6:19; Kĩlosa 1:27

* 4:4: Epeso 6:20

u ya a nga a kwo, U kópu dyuu pi knî ye ntênê nî vyi. *

⁵ Kuwa yéli yi vy:o nuw:o mbêmê dmyinê paa, dye ghi yintómu nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê ye dmyinê danê. * ⁶ Nmyi kópu dé pwópwó ngê kîngmê pyódu. Pini n:ii nmî Lémi p:uu nmye adî póó, u kakêmê ntênê u kwo dpî chámê yó. *

Póól u nd:uu tpapê

⁷ Pini n:ii ngê ala pweep- wee pee nmye wunê ñéñé, Tikikas, nmî Lémi ka a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yinê amînê nt:o. * ⁸ Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nînê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pîdny:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî lâmo té. * ⁹ Tikikas p:uu Onésimas nînê t:emî. Yi pini nmyi chóó nmyi p:aa pi, nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê a dpodo, a nuu u pi ngê mye tóó. Kópuni yilî a nga a pyodopyodo té, nmye y:oo amînê nté t:oo. *

¹⁰ Adistakas, pini n:ii k:ii mbwa k:oo nipi nye kwo mo, u mb:aamb:aa nmye da dy:ââ. Mak ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Mbanapas u ngmênêni ngmê. Mak nmye wa lee knomômê, mb:aamb:aa ngê u kwo dmyinê vyuwo. Yi kópu wunê nmye kînê vyu. * ¹¹ Yesu u

pénta, Pini n:ii u pi Njastas, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi vy:o yi pini pyile knî y:oo y:oo a ngêêpî nê, Nju pi ngmê ngê mēdaa ngêêpî nê. Yi pini pyile knî yi k:ii nmî Mí kóó k:oo yoo nipi nmo kapî too.

¹² Nmyi p:aa pi Epapidas ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Yesu Kédisu p:uu ntênê mye dpodo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e a ngêpê yédi, dpó, Yi kêlîmî ndîi ngê a pyaa dniye, dpó, nuw:o ngmîdi mbêmê pîdny:oo nuw:o, nuu u kópu dé yi p:uu pîdny:oo nuw:o. ¹³ Nmyi p:uu dpodombiy:e wunê nuw:o yédi, Leyodisiya p:aani dé Hidapolis tpémi yi l:êê dîy:o myewunê nuw:o yédi. Yi kópu a chóó p:uu kînî módu, u ngwo nmye d:a vyi. ¹⁴ Luukî, pini n:ii kpeede ngê a tóó, a nuu u pi ngê mye tóó, Dimas k:ii yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê. *

¹⁵ Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, nmî mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, myenté yélini Nimba u ngomo k:oo nipi wumê ngêpê nyédi, nmî mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó. ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê ala pweepwee pee anmyinê kp:aa ngmê, Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, ye u nkwo dpî dy:ââ yó, myepêdê kp:aa y:e. Myenté

* 4:5: 1 Tes 4:11-12 * 4:6: Epeso 4:29; 1 Pita 3:15-16 * 4:7: Epeso 6:21

* 4:8: Epeso 6:22 * 4:9: Pilimon 1:10 * 4:10: Dpodo 27:2; 12:12 * 4:14: 2 Tim 4:9-12

pweepwee pee n:ii yi yéli y:oo
 nmye wa a dy:ââ ngmê, u
 nkwo dpo kp:aa yó. ¹⁷ Akipas
 ka ala kópu dpî vyi yó, kwipi,
 Nmî Lémi ngê dpodoni nga a
 kpo, dpî chedê ngi.

¹⁸ Nê Póól, ala kópu dyuu a
 chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê.
 A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê,
 mu kópu u dîy:o mbwa k:oo
 anîné kwo.

Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê
 nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

1 TESALONIKA

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól Sailas Timoti Tesalonika lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Y:i dnyen:aa dpodo, yoo wo yéli Yesu u yoo vy:o kaa tumo. (Dpodo 17:1-9) Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o ghê wo, woni kní y:oo Póól ngm:ii kalé ngópu, wod:oo Mbédiya loo, yi ndini mê yó, Aténi mî tee wo. (Dpodo 17:10-15) Dini ghi n:ii ngê Timoti Aténi Póól ka loo, Póól ngê myombó Tesalonika mê dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo m:ii wêdêwêdê kalé té.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo, Yesu p:uu y:i ye doon:aa danêmbum. (Dpodo 18:1-18) Wiki kní ngmê y:i doo ya, Sailas pini dê Timoti y:oo y:i mî m:uu ngópu, Póól ka kwo, Nju pi n:ii dé Tesalonika wuné pyede, Yesu u yoo kní ye mî kídnya a dyede. Yélini Yesu ka dnye kélímî, Tesalonika, Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Ní wêdêwêdê kalé té, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê.

1 Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nmîndê dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mí Chóó Lémi

ka a kââdî nmyoo. Yi Lémi mupwo y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól p:uu y:oo Chóó Lémi u ngwo dnye kwunokwuno

2 Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmyo yintómu nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, myenté dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o u kwo myeno ngêê nyédi. * 3 Nyââ, nmî Mí ntênê nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi kélímî u dîy:o dpodombiy:e nmyee dpodo, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê a pyede, nmyi nuw:o dmi nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê a wee.

4 Nmî tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntênê a tóó, yinê a ngmîdî nmyoo. 5 Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu daa módó nmye nm:uu vyyu. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilí nmyi ngópu nm:uu chópu, u Ghê Dmi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmye yinê pyódu too. Nmyi lama ka tóó, daa nmî chóó nmî l:êê dîy:o nmyi vy:o nmeen:aa dpodo, ngmênê nmyi l:êê dîy:o nmeen:aa dpodo. *

6 Nmî nt:anê nmyi yaa dniye, nmî Lémi u nt:anê my:ii yaa dniye. K:omo tpile mgínî vyímî ndîi nmyimo a pyw:êmî, ngmênê u kópu dyuu u wépi dpîp:e pwaa ngópu, u ghê Dmi mbêmê w:aa nmyinê pyw:ee

* 1:2: Pilipay 1:3-4

* 1:5: 1 Kódin 4:20

* 1:6: 2 Tes 3:9

ngópu. * 7 Yélini p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Másídóniya Kídiki wee yi kwo, ala ngwo nmyi nt:anê a yââyââ té. * 8 Nmî Lémi ngê kópuni nmyi vy:o d:uu ngê, wee wee p:aani p:aani kî ny:ee ngópu. Másídóniya Wee u kwo kî ny:ee ngópu, Kídiki Wee u kwo mye ny:ee ngópu, wee knî mu yi kwo myekî ny:ee ngópu, yi lama a tóó, Tesalonika tpémi nmî Mí ka kî kélímî mbê dniye. Yi kópu pi knî ye dpîno tpaépê ngê, * 9 yi chóó nmo a tpaépê ngópu, nmo dpo, Tesalonika tpémi y:oo nmyi dnye dmi wumu ny:ee ngópu, yi kópu kînmî nyongo. Nmo dpo, Yâpwo knî ye ngêpê kî yé ngópu, nmî Mí ka kî diyé dniye, yâpwo ni ghê a t:a. Yi lama a tóó ala ngwo yâpwo ndêndê p:uu nmye dpodo té, u mo u kwo nmye ngêpê té, * 10 Tp:oo nmye t:âât:ââ ngmê, mbóó p:uu wa a ndê, pini n:ii kpêênî a pyidu ngê, Yesu. Vyîlo yi pini ngê nmî kpadakpada tédê wa dyé nmo. *

2

Póól p:uu ntee dnyen:aa dpodo, Tesalonika

Dpodo 16:11-17:9

1 Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi lama kíyedê tóó, nmî dpodo nt:u nmyi vy:o mí kele. 2 Nmyi lama mye tóó, nmye ghêlî k:ii dpîp:e lee dniye, Pilipay tpémi y:oo Sailas k:ii

mywenemywene kalê nyópu, mye kpaka nyópu, ngmênê nmî Yâpwo ngê a wêdêwêdê kalê nmoo, u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu. K:omo tpile yoo woni nmî p:uu dnye d:uu, ngmênê ye dênmee nkîngê. *

3 K:omo tpile nmî pi dmi ala ngwo nmye a dyede ngmê, ngmênê nmyi lama kíyedê tóó, Dp:oo pi dódó pyu yoo, dpîno k:omodanê nyédi, dp:oo dono pyu yoo. 4 Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye, u l:êê dîy:o yinê dpodo kalê nmoo, u kópu dyuu vyîlo yinmo tpaépê ngê. U yi nmo daa kwo, Pi knî ye pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, ngmênê u yi nmo a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî ya, pini n:ii ngê nmî gha dmi dye ghi yintómu a y:enê. *

5 Nmyi lama ka tóó, nmyi gha dmi dênmeen:aa ngêêpî dé, nmyi tpile knî yi pyinê tumutumumu dpîp:o ngwódu, ngmênê ntênê nmye nmeen:aa danêmbum. Chóó Lémi ngê dpo kpaa dmi. *

6 U yi nmo dêpwo kwo, Nye chaa kalê nmédi, u yi nmo myedêpwo kwo, Kn:aa yéli y:oo myenye chaa kalê nmîne. *

7 Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu nmoo, nmyi kada kaa nmoo, u l:êê dîy:o u ntââ nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya. Ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê. Pyââ tpómu mbópó ka nuw:o ngê ntee a vyyuwo yédi, nmyi vy:o yinté

* 1:7: 1 Pita 5:3 * 1:8: Lóma 1:8 * 1:9: Dpodo 14:14-15 * 1:10: Mát 16:27 * 2:2: Dpodo 16:19-24 * 2:4: Nkal 1:10 * 2:5: Dpodo 20:33 * 2:6: Njon 5:41,44

nuw:o ngê nmeen:aa paa.
 8 Nmî tp:ee ntee tpile ngê
 nmyi pyaa dniye, nmî Mî
 u kópu mb:aa nmye nm:uu
 vyyu, myenté dononi nmyi
 l:êê díy:o pi knî y:oo nmo wo
 d:uu ngópu, u ntââ ponmo
 vy:ungo. Nmyi nuu ghi dmi
 nmî nódo d:ud:umbiy:e yaa
 wo. 9 Nmî tîdê mbwó yoo,
 nté ndapî nmye dênmee a
 dmyinê, apii? Nyââ, nmyi
 lama kîyedê too, w:êênî mgîdí
 vy:o nmee a dpodo, nmî
 ndapî nmî chóó nmee a
 kmênêkmênê, yi ngwo nmî Mî
 u kópu mb:aa nmye myenmee
 a tpaê. *

10 Dini ghi n:ii ngê nmyi
 vy:o nmeen:aa ya, nmî Lémi
 ka u ngwo nmyi kélímí
 mbê dniye, ngmee u kópu
 dpîpîngmê d:uu ngê, dye
 ghi yintómu nmyi ngópu
 nmeen:aa dpodo, nmî Mî
 ngópu myenmeen:aa dpodo.
 Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê
 nmeen:aa dpodo, dpîpîngmê
 kn:aadi ngê, doo u ntââ pi ngê
 yipe tee kópu nmî p:uu daawa
 vyi. 11 Pi ngê tp:oo módó
 tp:oo mââ yoo maa p:uu ntee
 a kapî too, maa p:uu yinté
 nm:uu kaa nmyoo. * 12 Nmî
 chóó nm:uu dêêpî kê nmyoo,
 nmyi nuw:o dmi nmî chóó
 nm:uu l:âmo ngê, nmî Mî u
 maa p:uu paa nmî chóó nmyi
 nuwo nm:uu kwólú. Yinê a
 ngmidí nmyoo, kóó k:oo wa
 kaa nmyo, nmyi pi dmi ndîi
 ngê wa pyódu té. *

*Tesalonika tpémi yi kélímí
 u l:êê díy:o nmî Mî u ngwo
 kwuno ngópu*

13 Ala kópu u l:êê díy:o
 dye ghi yintómu Chóó Lémi
 myeno kwunokwuno ngê,
 dini ghi n:ii ngê nmî Mî u
 kópu dyuu nmye nm:uu vyyu,
 nmyi ny:ee tumo, ye nmyi
 kélímí mbê dniye. Nmyinê
 nmye daa pi u kópu dyuu vy:ii
 ny:ee ngópu, ngmênê Yâpwo
 Ndêndê u kópu dyuu vy:ii
 ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Mî u
 kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, u
 kwo nmyi kélímí mbê dniye,
 ala ngwo yi kópu dyuu yi
 nt:u dmi nmyi vy:o kîyedê
 kelekele. * 14 Nmî tîdê mbwó
 yoo, yi kópu dyuu ngê u vyîmí
 pyu ndîi ngê dê pyódu nmyo.
 Njuda Wee u kwo Yesu Kédisu
 u yoo vy:o yélini a ghê dniye,
 dononi dnaya a vyîmí, yinté
 dono myenmyee a vyîmí. Nju
 tpémi y:oo ntee dnyimo a
 kpakakpaka dé, nmyi chóó
 nmyi dyámê tpémi y:oo yinté
 myednyimo a kpakakpaka
 nmyo. * 15 Yi Nju tpémi yi
 kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u
 komo kapí pyu yoo wunê a
 vya tumo, nmî dye ghi ngê
 nmî Lémi Yesu vya ngópu,
 myednye kpakakpaka nmo.
 D:ud:umbiy:e Chóó Lémi ka
 doo u nuu u yoo ngê dê pyaa
 dmi, pi yintómu yi p:uu a
 d:uu té. * 16 U yi nmo a
 kwo, Pi dyêêdí yintómu nmî
 Mî kóó k:oo nm:uu kaa té,
 ngmênê Nju tpémi y:oo nmî
 maa a nkokonkoko ngópu. Yi

* 2:9: Dpodo 18:3; 1 Kódin 4:12 * 2:11: 1 Kódin 4:14 * 2:12: Pilipay 1:27

* 2:13: Nkal 1:11-12 * 2:14: Dpodo 17:5 * 2:15: Dpodo 2:23

kn:ââ knî y:oo dononi dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî nódó kaa dniye, nmî dye ghi ngê Tp:oo mb:ii ngópu, yi dono nódó mye kele, wod:oo nmî Mî ngê u nkwo mb:ii too, ntênê wa kpada té, ye daawa kede. *

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Tesalonika tpémi m:aan:aa m:uu té

¹⁷ A tídê mbwó yoo, lukwe díy:o pi knî y:oo a pi nmye a dyede ngópu, nmyedpo, Nmyi yi dmi u ngwo daa kwo. K:omodanê kópu yila. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o a ngm:ii kalê nmoo, nmyi l:êê díy:o nmee a tpyóó. U yi nmo ntênê a kwo, Daa kêmakêma monon:aa mumu nmyo. K:omo tpile ala ngwo nmyi vy:o dênminê wee, ngmênê nmî nuw:o k:oo anmînê nuw:onuw:o nmyo. ¹⁸ Nê, Póól, ndê kópu nmye ngmênê tppapê, daa ng:êêntómu nê, Ngín:uu m:uu té, ngmênê Setan ngê a maa nkoko ngê. ¹⁹⁻²⁰ Nyââ, ndêndê ngê u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, ngîma anmîn:aa kwo, daanmyi mywenemywene kalê nê, nmyi l:êê díy:o w:aa anîmo pyw:oo, myenté nmyi l:êê díy:o wa chaa kalê nê, mu kópu u díy:o ntênê u kwo nmye kêlímî té, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa dé. *

3

Kópuni u l:êê díy:o Póól ngê

* 2:16: Lóma 1:18

* 2:19-20: Pilipay 4:1

* 3:1: Dpodo 17:15

* 3:2:

Dpodo 16:1; 2 Tim 3:12

* 3:4: Dpodo 14:22

* 3:5: Pilipay 2:16

Timoti Tesalonika dy:ââ ngê

¹ A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Aténi noo a ya, noo a nuw:onuw:o nmyo, nmyi l:êê díy:o tpyóó ngê y:a y:a nê pwiyé wo, doo u ntââ ngê a ka pyodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti a ka a loo, nmye nê dy:ââ ngê, a mo Aténi noo a ya. * ² Nmyi lama kîyedê tóó, nmî mbwó Timoti k:ii nmî Mî p:uu nipi nye dpodo nódó, Yesu Kédisu u kópu dyuu nipi nye tppapê too. Nmye nê dy:ââ ngê, kwonê, Yi kêlímî p:uu nyi wêdêwêdê kalê té. * ³ Kwonê, Nmî Lémi u maa p:uu dononi wunê vyímî tumo, yi dono knî yi l:êê díy:o yi máádi kîdangê kuwo ngmê. A tídê mbwó yoo, nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi dono knî y:oo adnyi kpakakpaka nmyo. ⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmee a kwo, munmyenê, Adnyi kpakakpaka nmyo. Nmyi lama kîyedê tóó, vyílo yi kópu nmye yidoo pyodopyodo. * ⁵ Yi kópu u l:êê díy:o noo a nuw:onuw:o nmyo, nê, Lónté wunê kêlímî té. Nê, Apê Setan ngê dpodombiy:e da tókó té, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê, yi vy:o módó nmeen:aa dpodo. U ya a nga doo kwo, Nmyi p:uu kópu ngmênê ny:oo, u l:êê díy:o Timoti nmye nê dy:ââ ngê. *

⁶ U kuwó dini ghi ngê Aténi nê kuwo ngê, ala ngwo Kódin

anîmo dpodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti pini dê Sailas y:oo al:ii mînê pyw:ee noo, a gha mb:aamb:aa ngê pyódu ngópu. Timoti ngê a ka pê, Nmî Lémi ka ntênê kiyedê kêlîmî té, myenté yi nuu ghi dmi numo nódo mye tóó. A ka pê, Kîyedê chââchââ ngi. A ka pê, U yi nga ntee a kwo, N:uu m:uu té, a ka pê, yinté u yi y:e myewunê kwo, Nmî m:uu. * ⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o kîmêd:a l:âmo. K:omo tpile dono vy:o anî kwo, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmyi kêlîmî p:uu n:aa nuw:o yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. ⁸ Nmî Lémi ka dnyinté anmyi kêlîmî knomomê, ye anî nuw:onuw:o nmyo, a ya dono ngê wa pyódu. ⁹ Nmyi l:êê dîy:o nmî Yâpwo Chóó Lémi dpodombiy:e n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o w:aa ndîi a ka a kpo. ¹⁰ W:êênî mgîdí vy:o dpodombiy:e n:aa ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Kópuni knî yi l:êê dîy:o nmyi kêlîmî doo u ntââ ngê da pyaa dmi, u ya a nga a kwo, Ndîi ngê n:uu pyódu té.

¹¹ Nmî Mî Chóó Lémi ka nmo ngêpê nyédi, myenté nmî Lémi Yesu ka myeno ngêpê nyédi, nmî maa y:oo wa yé ngmê, nmye u ngwo anmo lee dmi. ¹² Nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê nmyi pi ka vyuwo ndîi ngê

a pyódu ngê. Nmyi nuu ghi dmi ntee nmî nódo wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódo myechoo a ya, myenté nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya. ¹³ U yi nmo a kwo, Nmî Lémi Yesu ngê a wêdêwêdê kalê nmyine. Wéni n:ii ngê wa a diyé, u yoo wa danê té, nmî Mî Chóó Lémi ngîma nipi wamí kaa nmo. U yi nmo a kwo, Yi ngwo dyââpe nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê. *

4

Chóó Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo

¹ A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni ngê dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Mî u nuu u yoo ngê dmyinê kwo. Yi máádi wunê nmye kînm:uu kêma ngê, mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê. Nmî Lémi Yesu u l:êê dîy:o nmînê kwunokwuno nmyo, yi máádi dpodombiy:e dmyinê kîgha. ² Dêêpîni nmî Lémi Yesu u pi mbêmê nmye nmo kpo, nmyi nuwo kîdangê kuwo. ³ Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Ntee n:aa tóó, a yoo yinté myedny:oo ya, pyââ ti mââ ti yi vy:o kîngê ya. * ⁴ Nmyo ngmêngmênté nmyi chóó nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê y:eñey:eñe dé, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, mywene nmye kîngê kwo. * ⁵ Yélini yi lama nmî Mî daa tóó, pyââ ti mââ ti yi yéli yi nuu u

* **3:6:** Dpodo 18:5   * **3:13:** Pilipay 1:9-10   * **4:3:** 1 Pita 1:16   * **4:4:** 1

Kódin 6:13,15   * **4:5:** Lóma 1:24-28

kópu ngê ntee a ya yédi, yinté kídmyengê ya. * 6 Nmyi vy:o pini ngmê u mbwó u kuwó kîngê pwiyé, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê yi pini ka ntââ wa a vy:u. Yi kópu wunê nmye kînm:uu kwódu ngê. 7 Daa pyââ ti mââ ti yi l:êê díy:o nmî Mî ngê a ngmidi nmoo, ngmênê yoo mb:aa u yi u ngwo ye kwo. Ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, Yinté myedny:oo ya. * 8 Pini n:ii ngê yi kópu dyuu u wépi wa puwâ, daa pi ntee pi u kópu u wépi yuu puwâ, ngmênê nmî Mî u kópu u wépi yuu puwâ, pini n:ii ngê u Ghê Dmi nmye a kpo. *

9 Nmî tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, yélini yi k:ii Yesu ka nmyinê kélîmî té, nmyi nuu ghi dmi numo nódo wunê tóó, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê yi kópu nmyi nuwo chóó a kwólu. Doo u ntââ yi kópu p:uu kópu nmye daamu anmo d:êê. * 10 Nmî lama ka tóó, Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo p:aani p:aani wunê pyede, yi nuu ghi dmi nmyi nódo wunê tóó. Nmî tîdê mbwó yoo, nmîné kwunokwuno nmyo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. 11 Nuw:o ngê dmyinê paa, kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi. Kídmyengê líme, nmyi chóó kílî dmyinê dpodo. Yi kópu dé wunê nmye kînm:uu vyi

too. * 12 Yinté anmyi ya knomomê, ye pi knî ye yoo mb:aa ngê anmyi pyaa dmi, nmyi nté ndapî u ntââ mbêmê adî ya, doo u ntââ pi knî ye mêdaanmyi dmyinê dê. *

Yesu u yoo vy:o yélini pw:oo dniye, kópuni y:e wa pyódu

13 Nmî tîdê mbwó yoo, Yesu u yoo vy:o yélini nmyi vy:o pw:oo dniye, yi p:uu kópu nmye ngmênmîné tpaépê. Kuwa yéli yi vy:o pini n:ii dpî pw:onu, u l:êê díy:o yoo dpodombiy:e a mbê nyédi, mu kópu u díy:o yi lama a ya yédi, dpó, Nmî mbwó daamunmî m:uu. U yi nmo daa kwo, Nmyi gha dmi yinté dono ngê choo pyodopyodo. *

14 Ala kópu ka ntênê nmî kélîmî mbê dniye, Yesu ntee pwene, ntee mêtê pii wo, u yoo vy:o yélini a dpî té, díyo nmî Mî ngê yinté wamêdê pyidu té. 15 Nmî Lémi u kópu dyuu nmye ngmênmîné tpaépê. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, u yoo vy:o yélini mwiyé dpî dniye, daawa a kuwo té. Nyââ, mwiyé wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té. Yélini yi k:ii yi ngwo anmî ya, kóó k:oo nipi wa kaa nmo. *

16 Dini ghi n:ii ngê maadî ada a kwo, dpodombiy:e nmo wa a mbwólu, enjel yoo yi kada pini ngê Chóó Lémi u nkéli dpuwó wa a wuu, nmî Lémi mbóó p:uu u ngwo wa a ghî. U yoo vy:o yélini wunê pw:oo dniye, mwiyé wa a pyidu té,

* 4:7: 1 Pita 1:15 * 4:8: Luukí 10:16 * 4:9: Njon 13:34 * 4:11: Epeso

4:28 * 4:12: Kílosa 4:5 * 4:13: 1 Kódin 15:20; Epeso 2:12 * 4:15: 1 Kódin 15:51-52

17 u yoo vy:o yélini yi k:ii yi ngwo anmî ya, yi yéli yi k:ii kwodonkwodo wa a danê nmo, mbóó p:uu wa km:êê nmo, nkalî too pee dmi u mênê nmî Lémi ngê y:i amînê pyódu nmo. Yi ngwo nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmo, nipi anmîn:aa ya, dye ghi yintómu. 18 Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi moo l:âmo too.

5

Nmî Lémi u diyédiyé u t:âât:ââ

1 Nmî tîdê mbwó yoo, wéni n:ii ngê nmî Lémi wa a diyé, yi wéni p:uu kópu nmye daanmo d:êê, * 2 mu kópu u dîy:o ala kópu wunê nmyi lama ka a yaa wo. Kpáápi ngê ngomo chóó ntee dpî ngwéti, nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, yoo yinté wa ngwéti té. * 3 Kuwa yéli nmî Lémi p:uu daadnyi nuw:o, awo, Mb:aamb:aa ngê nmo pyede, kópu nmo daangmêwa pyódu, ngmênê yi ngwo nmî Lémi ngê wa ngwéti té, wamye dyênê té. Doo u ntââ daawa mbêpê dmi. Mbwili ngê pwopwo ntee dpî kaalî, yinté y:e wamye pyódu. * 4 Nmî tîdê mbwó yoo, dp:ee yinté yéli. Dp:ee mgîdí u yoo, w:êênî nmye pyede. Kpáápi ngê ngomo chóó ntee dpî dyênê, nmî Lémi ngê yinté daawa dyênê nmyo. 5 Nmyo yintómu wo u yoo, w:êênî nmye pyede.

Dp:oo mgîdí u yoo, mgîdí vy:o dp:ono pyede. * 6 Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ daanmî lîme, myedaanmî dpî. Kuwa yéli daa yi lama a pyede, a dpî té. Nuw:o dono ngê kîngmê dóó nmo, mb:aamb:aa ngê paa vuywo kmêle, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê kîgha koo. 7 Yoo w:êênî daa dpî nyédi, mgîdí vy:o a dpî nyédi, myenté mgîdí vy:o ndee pyu yoo a ghétighéti nyédi. 8 Ngmênê nmo wo u yoo, nmî Lémi u maa nuw:o mbêmê kîgha koo. Lede knî y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, yi mbodo u dópó yi mbêmê ntee a kwo nyédi, yinté nmo pyede, nmî Lémi ka nmo kélîmî té, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó a too, myenté nmî lama ka too, nmî Lémi ngê kóó k:oo dîyo wa kaa nmo. * 9 Nmî Mî ngê daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a ngmîdi nmoo, ngmênê u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kóó k:oo kaa nmîne. 10 Nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo kamî ngê nî pyódu té. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, k:omo tpile mwiyé anmî pw:oo dmi, ó yi ngwo anmî ya, ngmênê kóó k:oo wa kaa nmo, mb:aamb:aa ngê nipi anmîn:aa ya. * 11 Yi kópu mbêmê nmyi nuw:o dmi moonumo lâmo too, dpînumo wêdêwêdê kalê too. Yi kópu ala ngwo ntee nmye

* 5:1: Mát 24:36 * 5:2: Mát 24:42-44

5:8-9 * 5:8: Epeso 6:14,17 * 5:10: Lóma 14:7-9

* 5:3: Luukî 21:34-36 * 5:5: Epeso

d:uud:uu ngmê, yinté dmyinê
d:uud:uu. *

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

12 Nmî tídê mbwó yoo, nmîno kwunokwuno nmyo, nmî Lémi ngê yélini nmyi vy:o a dpodo kalê too, dmyinê cháachâa dé. Nmyi kada a wee, nmyi kuwó vyílo yiwunê mbumu nyédi.

* 13 Nyââ, ntênê dmyinê cháachâa dé, yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, mu kópu u díy:o y:oo a ngêêpî nmyo. Mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya.

14 Nmî tídê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini a mgeemgee nyédi, yi kuwó dmyinê mbumu. Yélini a nkîngê té, dmyinê wêdêwêdê kîgha dé. N:i:i knî ye kópuni doo u ntââ ngê adî ya, dmyinê ngêêpî dé. Pî knî ye nmyi mbodo l:âmo dmi límîlímî ngê kîdangmê ngêpa. * 15 Ntââ vyîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê numo ka dmyinê mb:aamb:aa, pi knî ye myedmyinê mb:aamb:aa. *

16 Dye ghi yintómu w:aa nmyi mênê choo ya, * 17 dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. * 18 K:omo tpile ló kópu ngmêdê pyaa knomomê, ngmênê nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yesu u yoo vy:o yélini a wee, yinté dny:oo ya. *

19 Yélini nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê a dpodo té, ye nangê kwódu, ndyuw:e k:i:i nangê nt:ââ. * 20 Kópuni dyuu yi ghéni dmi mbêmê adnyi tpapê dé, k:omo tpile ngê nmye kîngê pyaa dmi. 21 Kópu yintómu dmyinê myeme dé, kópuni mb:aamb:aa, dmyinê d:uud:uu, * 22 kópu dono yintómu yi wépi dmi dpîpwaa yó.

23 Nmî Mî ngê u kwo a kâadi nmoo, nmyi l:êê díy:o u kwo nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Ntee a tóó, yinté pyódu nmyine, d:ud:umbiy:e. U yi nmo a kwo, Nmyi ghê dmi knî ye choo a vyyuwo, nmyi nuw:o knî ye choo a vyyuwo, nmyi pââ knî ye myechoo a vyyuwo, u dî, wéni n:i:i ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, yi ngwo dyâape nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê. 24 N:i:i ngê a ngmîdi nmyoo, daawa dóó nmyo, yinté mb:aamb:aa ngê wa pyódu nmyo. *

25 Nmî tídê mbwó yoo, nmî l:êê díy:o nmî Mî ka myedmyina a ngêpê.

26 Yélini yi k:i:i Yesu ka nmye kêlímî té, nmyi chóóchóó dponumo chipé tóó.

27 Nmî Lémi u pi mbêmê ala kópu nmye nîné tpapê, ala pweepwee pee Yesu u yoo yintómu yi ngêêdî dpo kp:aa yó.

28 Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyyuwo.

Wu u dí.

* 5:11: Njuda 1:20-21 * 5:12: Hipîlu 13:17 * 5:14: 2 Tes 3:6,11,15 * 5:15:

1 Pita 3:9 * 5:16: Pilipay 4:4 * 5:17: Luukí 18:1 * 5:18: Epeso 5:20

* 5:19: Epeso 4:30 * 5:21: 1 Njon 4:1 * 5:24: 2 Tes 3:3

2 TESALONIKA

Dini ghi n:ii ngê Póól Kódin mwiyé doon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini Tesalonika dnya a ya, Póól ngê pweepwee pee ye ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Tesalonika. Wiki knî ngmêmî loo, pi knî ngmê Tesalonika a ndê dniye, Kódin a lee dniye, Póól ka mdoo y:oo a núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Tesalonika tpémi ye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee.

1 Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee nmye nmînê dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mí Chóó Lémi ka a kââdí nmoo. ² Yi Lémi dê y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól p:uu y:oo nmî Mí u ngwo dnye kwunokwuno

³ Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o nmî Mí nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o ala ngwo nmyi kêlímî ndîî ngê a pyodopyodo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ndêndê ngê mye tóó. ^{*} ⁴ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u yoo knî yi vy:o nmyi pi dmi nmî chóó nmo knîmî too. Yenmîmo, Tesalonika tpémi, yélini Yesu

u yoo vy:o ghê dniye, k:omo tpile dono yilí wunê vyímî ngópu, ngmênê nmî Lémi daa mb:iimb:ii ngópu, ntênê u kwo a kêlímî té. ^{*}

Chóó Lémi ngê ntâa u ngwo wa a vy:u

⁵ Ala ngwo nmî Lémi u l:êê dîy:o dono yilí nmyiné vyímî ngmê, ngmênê nmî Mí ngê yoo ntênê yiné dpî kóté kwolo. Ntââ ye wa a vy:u, ngmênê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, U ntââ ngê dmye pyaa dmi, a kêê k:oo anyi ghê dmyeno. ^{*} ⁶ Nyââ, kópuni pi knî y:oo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê ntênê wa pwila té. N:ii knî y:oo a mgîní vyímî kîgha nmyoo, ntââ ye wa a vy:u, ^{*} ⁷ ala ngwo nmye mgîní vyímî nyédi, dîyo mb:aamb:aa nmye wa a kê, nmo amyeda kê. Yi kópu wa d:uu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu, u enjel wêdêwêdê knî yi k:ii, mbóó p:uu wa ndê dmi. ^{*} ⁸ Yi ngwo ndyuw:e wa t:aa ngmê, yélini yi lama Chóó Lémi daa tóó, myenté n:ii knî y:oo nmî Lémi Yesu u kópu dyuu mb:ii ngópu, yi ngwo wa kpada t:oo. ^{*} ⁹ Ntââ ye wa a vy:u, d:ud:umbiy:e wa dyênê té, wa kée té, u nkîgh:ê daadnyi ya. Yi ngwo u pi ndîî ngê wa pyódu, u wêdêwêdê ndîî ngê amye pyódu, ngmênê yi yéli y:oo daamuwa m:uu ngmê. ^{*} ¹⁰ Yi ngwo u yoo knî y:oo adnyi chaa kîgha, n:ii yoo u kwo a kêlímî té, u pi ndîî

^{*} **1:3:** 1 Tes 1:2-3   ^{*} **1:4:** 1 Tes 2:19-20   ^{*} **1:5:** Pilipay 1:29   ^{*} **1:6:** Lóma

12:19   ^{*} **1:7:** Mát 25:31   ^{*} **1:8:** Mát 25:41; Lóma 2:8   ^{*} **1:9:** Mát 25:41,46; 2 Pita 3:7

ngê wa pyódu ngmê. Nmyo myentee dé, amyenmyin:aa chaa kîgha, mu kópu u dîy:o Yesu p:uu kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu knî ye nmyi kêlimî mbê dniye. *

Póól p:uu Tesalonika tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dnye ngêpê

¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Mî ngê u nuu u yoo ngê a pyódu nmyine, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o kaa nmyoo. U wêdêwêdê mbêmê choo a ngêêpî nmyo, kópuni mb:aa nmyi kêlimî mbêmê u yi nmye adî kwo, Nmî d:uu, u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

¹² Yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi Yesu u pi ndîi ngê anmyi pyódu ngmê, amye chaa kalê nmyo, mu kópu u dîy:o nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu k:ii mb:aamb:aa ngê nmye wunê vyuwu nódó. *

2

Setan u Pi Dono u ngwo wa t:aa

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u wo ndîi p:uu nmye nmîné danê té. Nmyi lama kîyedê too, kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, nipi u kwo wa a danê nmo. * ² Ngmênê pi woni knî y:oo ala kópu nmye a tpapê ngópu, nmyedpo, Nmî Lémi u wo ndîi wunê kî dyimê wo. K:omodanê kópu yila. Yi kópu nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê

kîngê pyódu, nmyi nuw:o dmi miyó ngê myekîngê pyódu. K:omo tpile pi ngmê ngê yi kópu dêêpî tédê nmye vyu, ó ngmênê u kwo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye vyu, ó yinê ye pweepwee pee yedê yi kópu nmye nmo d:êê ngê, ngmênê k:omodanê kópu yila, ye namê ng:aa. ³ Pi ngmê ngê kîngê dóó nmyo. Yi wéni ghêlí daawa d:ii, pi yilî knî y:oo Chóó Lémi mwiyé wa mb:ii ngmê, u yi y:e daadî kwo, Choo y:enê nmo. Yi ngwo Pi Dono wa t:aa, pini n:ii ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu wa kée té. Yi pini u pi ndîi ngê wa pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê kuwó d:ud:umbiy:e wa dyênê. * ⁴ Yi pini nmî Mî p:uu adî d:uu, tpileni yilî pi knî ye yâpwo dé, yi p:uu amyedí d:uu. Chóó u pi yi pwo wa knî, yâpwo ghê amî ghê, pi knî ye wa vyi, yewo, Nmyi yâpwo u d:aa d:a kâadî, yewo, yâpwo daamu a too, dmyiné chââchââ né. * ⁵ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, yi kópu dyuu nmye kîn:uu vyi too, apii?

⁶ Kópu m:uu nmyi lama a too. Yi pini ala ngwo ghêlí daawa t:aa, u dye ghi ngê wa t:aa, mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê u maa da nko. ⁷ K:omo tpile yi pini doongê ta, ngmênê pi knî y:oo u nuu u kópu dé ala ngwo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu tumutumumu a kéké tumo. N:ii ngê Pi Dono u

* 1:10: Kílosa 3:4 * 1:11: Kílosa 1:10 * 1:12: 1 Kódin 10:31 * 2:1: 1 Tes

4:13-17 * 2:3: 2 Tes 2:8 * 2:4: Mát 24:5; Dan 11:36

maa a nkoko ngê, dini ghi n:ii ngê yi máádi wa kpêmî, ⁸ Pi Dono yi ngwo wa t:aa, chóó u pi wa knî, ngmênê nmî Lémi Yesu yi ngwo wa a diyé, u kópu mbêmê yi pini wa dyênê. Doo u ntââ yi pini nmî Lémi ngîma daadí kwo. ⁹ Yi pini dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Setan u wêdêwêdê ndîi mbêmê kópu ndîi yilî wadî d:uud:uu dé, pi yilî wa dóó, yi kópu dé yi nyepênyepê u kópu ngê wa pyaa dmi. * ¹⁰ Yi pini d:ud:umbiy:e dono. Yoo ntênê wa dóó té, yi kpadakpada u maa p:uu wa kaa té. Ndêndê kópu dyuu wodaa mb:ii ngópu, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo pê kaa too. ¹¹ Nyââ, ndêndê kópu dyuu mb:ii ngópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kópu dyuu u myeme ngê doo u ntââ ngê pyódu too. Yi kópu u l:êê dîy:o k:omodanê kópu knî ye a kêlîmî té. ¹² Kópu ndêndê ka daa kêlîmî mbê dniye, u yi y:e doo kwo, Dono kópu nmî d:uud:uu dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada té.

Ntênê kêlîmî

¹³ Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi nmî Lémi nódo a tóó. Doo u ntââ tumu daanmî ya. Mwiyémwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê a ngmidi nmyoo, apê, A kópu ndêndê ka wa kêlîmî mbê dmi, a kêê k:oo wanî kaa té, a Ghê Dmi yi mênê

wanî yé. Apê, Ntee n:aa tóó, yi Ghéni Dmi ngê yinté wa pyódu té. * ¹⁴ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu, nmî Mî ngê a danê nmyoo, kóó k:oo kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

¹⁵ Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi miyó ngê kîngê ya, kópuni nmye nm:uu vyi too, myenté kópuni pweepwee pee yedê nmye nmo d:êê too, yi kópu ntênê dpî mgîmî tóó, ye ntênê dmyinê kêlîmî. *

¹⁶ Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, ntênê nmo wunê vyyuwo yédi, dye ghi yintómu nmî nuw:o dmi yinê dpó l:âmo. Nmî lama ka tóó, daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o u kwo nmo ngêpê nyédi, nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi, * ¹⁷ yenmîmo, Yi nuw:o dmi choo a l:âmol:âmo dé, myechoo a wêdêwêdê kígha dé, kópu mb:aa yilî u ngwo pîdny:oo d:uud:uu dé, u ngwo myepîdny:oo tpapê dé.

3

Póól p:uu y:oo u ngwo ye vyi ngópu, yepê, Nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, pi yilî knî y:oo u kópu dyuu u ngwo paa

* **2:9:** Mát 24:24; Tpyuu 13:13 * **2:13:** 1 Tes 1:4; Epeso 1:4-5; 1 Pita 1:2 * **2:15:**

1 Kódin 16:13; Lóma 8:30 * **2:16:** Hipîlu 13:21; 2 Kódin 1:3

ny:ee y:e. Myenté, u kópu dyuu ka ntee nmyi kélímí mbê dniye, ala wee u kwo pi yilí yinté u kwo myepaa kélímí mbê dniye. * 2 Nmí l:êê díy:o myedmyina a ngêpê, nmí Lémi ngê yoo dono yi kélê paa dyé nmîne. Nmyi lama ka too, pi yilí nmí Lémi ka daa kélímí té.

³ Ngmênê nmí Lémi ka nmye kélímí té, ntênê daawa dóo nmyo. Nmyi gha dmi wa wêdêwêdê kalé té, Setan kwulo wa dyé nmyo. * ⁴ Nmí lama ka too, nmí Lémi ngê wunê ngêêpí nmyo, kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu nmye d:uud:uu t:oo, kópuni ala ngwo nmînê d:êêd:êê té, yi kópu amyenmyin:aa d:uud:uu dé.

⁵ U yi nmo a kwo, Nmí Lémi ngê ala kópu nmyi lama a kalé ngê, nmí nuu ghi dmi nmí Mí nódo ntênê a too. Myenté, Yesu Kédisu ngê dono yilí ntee doo a vyímí, u vyímí pyu ngê yinté paa pyódu nmyine. *

Yélini dêdnyimo dpodo, Póól p:uu u ngwo ye dnye kwódu yé

⁶ Nmí tídê mbwó yoo, nmí Lémi Yesu Kédisu u pi ngê ala kópu nmye nmînê tpapê. Yesu u yoo vy:o yélini a líme nyédi, myedaa dpodo nyédi, yi yélini yi vy:o a pwii dmyeno, nmí dnye dmi daa nyêmí t:oo. *

⁷ Nmyi lama ka too, nmyi vy:o dênmee a mgeemgee. Nmyi vy:o ntee nmee a dpodo, yinté myedmyina a dpodo.

* ⁸ Nmyi ntépînâ kní yi k:oo dênmeen:aa kmaapí, ngmênê w:êêní ngídí vy:o nmeen:aa dpodo. Yi dpodo tédê nmí chóo nmí ndapí nmee kmênêkmênê, mu kópu u díy:o u yi nmo dêpwo kwo, Nté ndapí nmo dny:oo a kuwo. ⁹ U ntâá nté ndapí nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya, ngmênê tpile nmye dpíp:e dmy:ee ngê, mu kópu u díy:o u yi nmo doo kwo, nê, Nmí p:uu pídny:oo a mtyîmwe ngêêpí. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmeen:aa kwo, munmyenê, N:ii daachoo dpodo knomomê, nté kímê pîpí.

¹¹ Yi kópu dé nmye dp:o vyi té, mu kópu u díy:o ala kópu kud:o ny:oo, nmyi vy:o pi kní ngmê daa dpodo nyédi, a líme nyédi, daa yi k:oo ghê wumê mbumu nyédi. ¹² Nmí Lémi Yesu Kédisu u pi ngê yi yélini yi kuwó dmyinê mbumu, yipi, Nuw:o ngê dmyinê paa, kílí dmyinê dpodo, nmyi ndapí nmyi chóo dmyinê kmênêkmênê. *

¹³ Nmí tídê mbwó yoo, dmyina a mb:aamb:aa, kídmyenêngê yé ngmê. *

¹⁴ N:ii ngê nmí kópu dyuu daawa ny:ee knomomê, dpí mya yó, kpeme u kwo dpí yaa dmyeno, mywene u ngwo paa ghê we. ¹⁵ Dpodombiy:e u kwo nangmê nod:e, mu kópu u díy:o nmyi mbwó, ngmênê u kwo dmyinê kwódu

* **3:1:** Lóma 15:30-31; Epeso 6:19 *

3:3: Njon 17:15 * **3:5:** Hipílu 12:2

* **3:6:** 1 Tes 5:14 * **3:7:** Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9 * **3:12:** 1 Tes 4:11 * **3:13:** Nkal 6:9; 1 Kódin 15:58

yé.

Póól p:uuyi kuwókuwó kópu

¹⁶ Nmî Lémi, n:iî ngê u kwo dpo kââdí nmo, dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vwuwo. K:omo tpile ló kópu nmye ngmêdê pyaa knomomê, nmye myechoo a vwuwo, kîdangê kuwo nmyo. *

¹⁷ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A d:êê a mya yó, alanté n:aa d:êê yédi. *

¹⁸ Nmyo yintómu, nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vwuwo.

Wu u dí.

---

* 3:16: Njon 14:27   * 3:17: 1 Kódin 16:21

1 TIMOTI

Timoti Lisitída pi ngmê, p:aani n:ii Nkalásiya Wee u kwo a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlímî mbê wo, Póól p:uu kele, (Dpodo 16:1-3) p:aani p:aani nipi dpîmon:aa dpodo. Dye ghi knî ngmê ngê Póól ngê Timoti kn:aa p:aani kn:aa p:aani dpîmo dyede, Yesu u yoo yi dpîmon:aa wêdêwêdê kîgha dé. (1 Tesalonika 3:1-3, 1 Kódin 4:16-17) Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma mbwa k:oo doon:aa kwo, (Dpodo 28:30-31) Timoti k:ii nipi dpîmon:aa ya.

Dini ghi n:ii ngê Póól mbwa k:oo pwii wo, Timoti k:ii p:aani p:aani mêdpîmon:aa dpodo. Epeso yi taa knopwo, Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé. Yi ngwo Póól Másídóniya Wee u kwo loo, ala pweepwee pee Timoti ka y:i mîné d:êê ngê.

U kuwó dini ghi ngê Timoti ka pweepwee pee m:uu a d:êê ngê, u pi 2 Timoti.

¹ Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, Yesu Kédisu p:uu myinî dpodo, pini n:ii p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. *

² Timoti, dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o ní kaa nyoo, a tp:ee ntee pini ngê ní pyódu nyoo. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii mb:aamb:aa

ngê nga dny:oo a vuywo, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ng-midi ngê dny:oo a pyépi.

K:omodanê pyu yoo yi kópu dyuu

³ Dini ghi n:ii ngê Epeso nê kuwo nyoo, ala Másídóniya Wee u kwo nê loo, yi ngwo kópuni nga nê vuy, chi d:uud:uu, Epeso chi ya, yélini y:oo k:omodanê kópu knî yi mbêmê yoo a ndiye kîgha tumo, yi kópu ye chi kwódukwódu. ⁴ Ala kópu ye chi tpaépê, yipi, W:êê tpémi yi k:omo danêmbum dé nama a nj:ii dé, myenté yipi, yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi namé dówodówo dé. Numo ka kwopwepe u kn:ââ yi kópu knî yi p:uu a kwo. Kópuni nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Nî d:uu, y:i daawa a w:ee ngmê. Yi kópu kêlímî mbêmê nmî lama a tóó, daa kwopwepe mbêmê. * ⁵ Yinté danêmbum ye chi kwódukwódu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka ntênê pîdny:oo kêlímî, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pîchoo ya, yi gha vy:o tupwó daapîchoo ya, yi nuu ghi dmi numo nódo myepîdny:oo ya. ⁶ Pi ngmê knî y:oo yi l:êê ghi dmi mb:aa a kuwo tumo, maa ndêndê kn:aadi ngópu, módó a danêmbum nyédi. ⁷ U yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu yoo yi lama nmî kwolo, ngmênê yi kópu dyuu d:uuwodê w:ee t:oo. K:omo tpile dpodombiy:e a mbumu nyédi, ngmênê daa yi lama a mbumu nyédi. *

* 1:1: Kílosa 1:27

* 1:4: 1 Tim 4:7

* 1:7: 1 Tim 6:3-4

⁸ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê pi ngê doo u pee ngê kîngê vyi té. ⁹ Nyââ, daa yoo mb:aa yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o, yélini yi mênê dêêpî daa tóó, yélini y:oo nmî Mî daa cháâcháâ ngópu, kn:aadi te pyu yoo, yélini yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nmî Mî p:uu daa nuw:o nyédi. Nyââ, yoo dono yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, n:ii knî y:oo yi pye mî daa cháâcháâ tumo, ó pi dpî vya ngmê, ¹⁰ ó a pyââ ti nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, ó yoo dpî t:âmo t:oo, wop dpodo pyu ngê dpî pyódu t:oo, ó a k:omodanê nyédi, ó k:omodanê mbêmê pi dpî ndyîko t:oo. Nyââ, yinté yéli yi l:êê dîy:o dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o ndêndê kópu dyuu daa yi nuu u kópu ngê a tóó. ¹¹ Yi kópu nê w:ee ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, u kópu dyuu tpapê u l:êê dîy:o a dpodo kalé noo. Yi kópu mb:aa u l:êê dîy:o nmî Mî u pi nmo kmîmî ngê.

Póól nmî Lémi ka u ngwo ch:anê wo

¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu n:aa kwunokwuno ngê, n:ii ngê a dpodo u ntââ ngê dpo pyódu nê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, d:aa pi dódó pyu, u ngwo a ngmidi noo, u dpodo nêdê a kaa noo. * ¹³ K:omo tpile mwiyé u pi

noo a dyede, u ya a nga doo kwo, Ukwee nê châpwo, u yoo knî yi p:uu myenoo a dono, ngmênê u kwo nê ch:anê wo, mu kópu u dîy:o daa a lama noo a m:ii, u ngwo u kwo dênoo a kêlîmî. * ¹⁴ Nyââ, nmî Lémi ka ntênê nê ch:anê wo, kópu ndîi a nga ngmê d:uu ngê, a kêlîmî ndîi ngê a pyódu ngê, Yesu Kédisu u yoo yi nuu ghi dmi a nódo u ngwo yaa wo. ¹⁵ Ala kópu dyuu ndê kópu dyuu, yoo u kwo dny:oo kêlîmî, Yesu Kédisu pi dono yoo yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo. Nê pi dono yoo yi vy:o pini ngmê, dono kópu d:uud:uu têtê pi yintómu ní t:ee kwólu, * ¹⁶ ngmênê Yesu Kédisu ngê pi knî ye dymê pywuu ngê pyódu noo, a dono yilí ghêê too, apê, Pi knî y:oo yi kópu nê p:uu paa m:uu y:e, apê, a ka pêtê kêlîmî mbê dniye, ghê kamî u ngwo pêtê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷ King n:ii daawa pw:onu, chedê ngê myedaawa pyódu, chaa kîgha koo. Yi pini mu ngmidi yâpwo ndêndê, doo u ntââ daanmî m:uu. Dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, yinté choo ya.

¹⁸ Timoti, a tp:ee, kópuni nga d:a d:êê, chi d:uud:uu. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni wunê m:uu a vyi tumo, nuw:o nêdê dny:oo ya, Setan p:uu l:êê têtê dny:oo a wêdêwêdê kîgha ngi. * ¹⁹ Nmî Lémi ka

* **1:12:** Dpodo 9:15 * **1:13:** 1 Kódin 15:9-10 * **1:15:** Luukî 19:10 * **1:18:** 1 Tim 4:14

mb:aamb:aa ngê chi kêlîmî, dono kópu nangmê d:uu. Pi knî ngmê dono p:uu a nuw:o té, yi kêlîmî ntóó ngê u ngwo pyódu tumo. ²⁰ Yi vy:o pi miyó, Haimeneyas pini dê Aleksándê, Setan kóó k:oo wunê nî kaa doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u pi daapîdny:oo dyede. *

2

Ngêpê p:uu kópu dyuu

¹ Timoti, a tp:ee, ndîi kópu ngma ala. Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê dîy:o dny:oo ngêpê. Dpodombiy:e dny:oo ngêpê, nmî Mî myedny:oo kwunokwuno. ² Myenté king yoo yi l:êê dîy:o dny:oo a ngêpê, kada pini yintómu yi l:êê dîy:o myedny:oo a ngêpê, mu kópu u dîy:o ntênê pèdny:oo a tpyuu nmo, mb:aamb:aa ngê u ngwo anmî ya, yoo nmî p:uu daapèdny:oo l:êê. Dnyinté adnya a tpyuu nmomomê, angénté anmî châpu té, nmî Mî chââchââ dpodo ndîi ngê nmo amye pyódu. ³ Yinté ngêpê mb:aamb:aa, nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté a ka dny:oo a ngêpê. ⁴ U yi u ngwo mye kwo, Pi yintómu a yoo vy:o ghê dniye, ndê kópu yintómu yi lama myepaa yaa we. * ⁵ Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê dîy:o dny:oo ngêpê, mu kópu u dîy:o Yâpwo ndêndê mu ngmidi a tóó, pi mu ngmidi u ntââ yoo u

kwo yinê dpo kââdî, yi pini Yesu Kêdisu. ⁶ Chóóchóó u ghê y:ângo, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. Yi ngwo nmo w:ee ngê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu a kêê k:oo nî kââ. ⁷ Yi kópu tpapê u l:êê dîy:o a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo, a ka pê, Chin:aa ndiye kîgha dé, ndê kópu dyuu ye chin:aa tpapê, a ka pèdny:oo a kêlîmî. Pi ngê kîdangê vyi, Nê wunê k:omodanê. A tp:ee, dênîné k:omodanê, nmî Lémi u ngópu nîné ndê danê, ndêndê ngê a ngmidi noo. *

Pyââ mââ yoo yi kópu dyuu

⁸ Mââ n:iî knî y:oo yi gha dmi nmî Mî ka y:ee tumo, u pono mye vyápê nyédi, p:aani p:aani yi yéli y:oo yi kêê dmi ntênê dny:oo kapî dé, nmî Mî ka u ngwo dny:oo ngêpê. Yi yéli daa nod:enod:e pyu ngê dny:oo ya, myenté kwop-wepe pyu ngê kîdnyingê ya.

⁹ Myenté, u ya a nga a kwo, Pyââ yoo nuw:o mbêmê dny:oo taataa, kîdnyingê pyââ mb:aa pyââ mb:aa, myekîdnyingê a mââ kââ. Yi mbodo dyimêdyimê ndîi kópu ngê ye kîngê ya, kpile u tpile knî yi l:êê dîy:o myenté yi kpîdí knî yi l:êê dîy:o ndapî ndîi daapîdny:oo kéké, * ¹⁰ ngmênê pi ka vwuwo ndîi kópu ngê ye choo ya. Pyópu n:iî knî y:oo dpo, Nmî Mî nmo chââchââ, yi l:êê ghi dmi

* 1:20: 1 Kódin 5:5 * 2:4: 2 Pita 3:8-9 * 2:7: Dpodo 9:15 * 2:9: 1 Pita 3:3-4 * 2:10: 1 Tim 5:10

mb:aamb:aa ngê yinté dny:oo ya. * ¹¹ Nmî Lémi p:uu ndiye tédê pyââ yoo tumu dny:oo ya, kada pini yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé. ¹² Pyââ knî y:oo mââ yoo kîdnyingê ndiye kîgha dé, myenté ye myekîdnyingê dy:oo, ngmênê tumu dny:oo ya. ¹³ Yinté a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê Adam mwiyé a lâmo ngê, Ivi kuwó a lâmo ngê. * ¹⁴ Myenté, Setan ngê daa Adam yi dóó, Ivi yi dóó. Yi pyópu p:uu dono u kn:ââ wunê kwo, * ¹⁵ ngmênê nmî Lémi ngê pyââ yoo kóó k:oo myoo kaa té, mu kópu u dîy:o pyââ ngmê ngê nmî Mbwámé yinê tpyó. Pyópu n:i yoo u kwo a kélîmî té, yoo yi nuu ghi dmi yi nódo a tóó, yi gha dmi nmî Mî ka dpî y:ee t:oo, yi nuw:o mbêmê u pono a vyápê nyédi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té.

3

Yesu u yoo yi kada pini yoo yi kópu

¹ Ndê kópu ngma ala. Nmî Lémi u yoo yi kada yélini a wee, dpodoni u pi ndîi ye dódó ngmê. ² Yi kópu u l:êê dîy:o n:i ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi u yoo yi kada pini ngmê ngê nî pyódu, yi pini u dono kîngmê ya. Yi pini u kpâm ngmîdi choo ya, nuw:o mbêmê choo m:i, chóóchóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, pi knî ye pi mb:aa ngê choo ya. Pi my:oo

ka vuywo u lama choo ya, yoo yi ndiye kîgha u lama myechoo ya. * ³ Yi pini ndapî u mb:aami ngê kîngê ya, daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê choo ya, daa kwopwepe pyu, daa gheteghete pyu ngê choo ya. Yoo yi dyââpe nuw:o ngê choo pwapî dé. ⁴ Ukpâm ghee knî mb:aamb:aa ngê choo y:enê dé, tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo u dnye dny:oo nyêmî, myedny:oo cháâcháâ. ⁵ N:i ngê u kpâm ghee knî dnyinté adî y:enê dé, nmî Lémi u yoo lónté adî y:enê dé? ⁶ Yesu u yoo vy:o pi kamî ngmê kada pini ngê kîngê pyódu, kminté adî mbodo ndîi mbodo ndîi, Setan u nt:anê u ngwo wa yââ, nmî Mî ngê kópuni u l:êê dîy:o Setan kpada ngê, yi pini yinté amye kpada. ⁷ Pini n:i kada pini ngê dpî pyódu, kuwa yéli ye pi mb:aa ngê myechoo ya, kminté daa yi nuu u pi ngê wa pyódu, Setan ngê u ngwo wa mgîmî. *

Kada pini yoo yi ngêêpi pyu yoo yi kópu

⁸ N:i knî y:oo kada pini yoo a ngêêpi tumo, pi knî ye pi mb:aa ngê myedny:oo ya, yi dêê nkoo miyó miyó ngê kîdnyingê kwo. Daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê dny:oo ya, myenté tpile ndapî yi mb:aami ngê kîdnyingê ya. ⁹ Ngmee u kópu n:i Yesu Kédisu ngê nmo a pywáli ngê, u kwo ntênê dny:oo kélîmî.

* **2:13:** Gen 2:7,22 * **2:14:** Gen 3:6

* **3:2:** Taitas 1:6-9 * **3:7:** 2 Kódin

* 10 Dini ghi n:ii ngê pi knî ngmê yinté ngêêpî pyu ngê anyi pyépi té, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê mwiyé chi mumu dé. Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomê, myenté pi ngê dono kópu yi p:uu daadí tpapê knomomê, ye nmî Lémi u yoo vy:o yinté dny:oo dpodo.

11 Myenté pyópu n:ii yoo nmî Lémi u yoo vy:o a dpodo nyédi, pi knî ye pyââ mb:aa ngê dny:oo ya, yi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dny:oo a tpyuu dé, kîdnyingê pi p:uu danê, myekîdnyingê pi dódó.
*

12 Pini n:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, yi kpâm ngmêngmênté dny:oo ya, yi kpâm gheegheema mb:aamb:aa ngê myedny:oo y:enê dé. 13 Pini n:ii nmî Lémi u yoo vy:o mb:aamb:aa ngê adí dpodo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê adnyi chââchââ, u kwo adnyi ng:aa, dini ghi n:ii ngê Yesu Kêdisu ka kêlîmî p:uu ye adí danê, mywene u ngwo daawa ghê.

Nmî Lémi u yoo ntee dny:oo kwo

14 Timoti a tp:ee, u ya a nga a kwo, Ala ngwo n:uu m:uu ngi, ngmêné ala pweepwee pee nga mwiyé nîné dyede, 15 mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê a maa wa a nkoko knomomê, a nuw:o u ngwo any:uu m:uu. U ya a nga a kwo, Nmî Mî u yoo ntee

dny:oo kwo, yi kópu lama ntêné choo ya. Ngomo k:ââ ghi dyuu mbêmê ntee a kwo, nmî Mî u ndê kópu dyuu u yoo knî yi pwo yinté mye kwo. U yoo woni wa tpalê dmi, u kópu dyuu pi knî ye angênté wa pyódu. 16 Yi kópu dyuu daa têdê kópu yuno dnyinêdnyinê, yintoo kópu dyuu w:êê tpémi y:oo daangmê ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Lémi p:uu kópu alanté a tóó,

Pi ngê pyodo,

Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pi knî ye pi mb:aa ngê pyódu ngê.

Enjel knî y:oo m:uu ngópu,

Dyámê wope wope pi knî y:oo u pi mîné nyêmi ngmê, u kwo a kêlîmî té.

Ala ngwo nmî Mî u nkîgh:ê wumê tóó, u pi ndîi ngê myaa pyódu.*

4

Pi dódó pyu yoo yi p:uu kópu

1 Nmî Mî u Ghê Dmi u pono ala kópu nmo w:ee ngê, mu dini ghi ngê pi knî ngmê nmî Lémi u kópu dyuu ka mêdaadnyi ng:aa, kmêna mbwee knî yi pono amêdnyi vyápê, Setan u enjel knî ye amyidnyi ng:aa. * 2 Yi yéli adnyi k:omodanê, yoo adnyi dódó, yi dono knî yi l:êê dîy:o mywene y:e daadí kwo. 3 Pi knî ye yéyéyé adnyi kwódukwódu, nté woni ye amyednyi kwódukwódu dé. Ngmêné nmî Mî ngê nté yintómu nmî l:êê dîy:o

yinë l:âmo ngê, u ntââ anmî pîpî dé. Nyââ, u kwo nmo kêlîmî té, u ndê kópu dyuu nmî lama a kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o ntini n:i i u dîy:o nmo kwunokwuno ngê, u kwódu yé u kópu daangma a tóó, u ntââ anmî pîpî dé. * ⁴ Tpile yilí yintómu nmî Mî ngê mb:aamb:aa ngê l:âmo too, yi kwódu yé u kópu daangma a tóó, yi l:êê dîy:o paa kwunokwuno koo, u ngwo paa pîpî téme, * ⁵ mu kópu u dîy:o nmî Mî u kópu mbêmê myenté u kwo ngêpê u l:êê dîy:o, yi ntini dé mb:aamb:aa ngê nmo dpî pyaa dmi.

Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa

⁶ Kópuni dyuu d:a d:êê té, yi kópu dyuu m̄wó knî ye wanyi tpapê knomomê, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa ngê anyi ya. Ndêndê kópu dyuu n:i i ka nyi kêlîmî mbê wo, p:uu chi nuw:o, yinë wa wêdêwêdê kalé ngi. ⁷ W:êê tpémi yi danêmbum knî ye nama a ng:aa, nmî Mî u pi y:i daa t:a, yi kn:ââ anyi wunê kwo. Nmî Mî p:uu dpodo u l:êê dîy:o u ntââ ngê chi ya. * ⁸ Mbêpê pyu n:i i mbêpê p:uu a ndiye yédi, mbêpê tédê kada dp:uu ghê, dyámê mbêmê u pi ndî ngê u ngwo dpî pyódu, ngmênê nmî Mî p:uu ndiye ndî kópu ngê a tóó, pi ngê ghê kamî u ngwo dpo pyw:oo, nt:u ala ngwo dpî kaalî, mu

dini ghi ngê myoon:aa kaalî. ⁹ Ndê kópu yila, pi yintómu yi lama choo ya. * ¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o dpodombiy:e nmo dpodo nyédi, dpodombiy:e myino mgîni vyîmî nyédi. Yâpwni ghê a t:a, vyîlo yi pini p:uu nmî nuw:o dmi a kwo, pini n:i i pi yintómu yi Mbwámê ngê pyodo. Yélini yi k:i i u kwo nmo kêlîmî té, kóó k:oo wa kaa nmo. ¹¹ Yi kópu p:uu chi ndiye kîgha dé.

¹² K:omo tpile nyi pi kamî, ngmênê pi knî y:oo mbwódo kîngê m:uu ngi. N:i i yoo nmî Lémi ka a kêlîmî té, yi yéli y:oo l:êê ghi mb:aamb:aa m:uu dny:oo mumu dé. Mb:aamb:aa ngê ye chi danê, yi nuu ghi dmi n̄odo dny:oo ya, nmî Lémi ka ntênê chi kêlîmî, dyââpe m:uu kîngmê ya, mu kópu u dîy:o pèdny:oo a nj:i i ngi. ¹³ Wunté al:i i nîné tóó, nmî Mî u puku pee pi knî yi ngêêdî cha a kpââ dé, yi kakêmê ye chi chámêchámê dé, ye myechi dêêpî, u dí nmye anê lê. ¹⁴ Dini ghi n:i i ngê kada pini knî y:oo yi kêê dmi m̄émê a yé tumo, ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nga a vyu, dpodoni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê yi ngwo a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. * ¹⁵ Yi kópu knî yi p:uu nuw:o dpodombiy:e choo kwo, yoo yi ngópu myechi d:uud:uu dé, ala kópu m̄:uu paa vyi y:e, Kî pini nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa ngê

* 4:3: Gen 9:3; Lóma 14:6

* 4:4: Gen 1:31; Dpodo 10:15

* 4:7: 1 Tim 6:20

* 4:9: 1 Tim 1:15

* 4:14: 2 Tim 1:6; Dpodo 8:17

ka pyodopyodo. ¹⁶ N̄yóó nga cha a vyuwo, yi ndiye kîgha têtê nangmê kn:aadi. Yinté kópu chi d:uud:uu dé, nmî Mî kóó k:oo u ngwo any:uu ghê, myenté yélini nga adnya a ng:aa, kóó k:oo amyimî ghê dmi.

5

Yoo dyêêdî dyêêdî yi cháâcháâ

¹ Nmî Lémi u yoo vy:o pi mbwee ngê ngmêdî kn:aadi knomomé, dnye ndîi ngê u kwo nangê mbwólu, ngmênê mî k:ii dpî châpu ngi, nuw:o ngê dpî wáti ngi. Pi kamî yoo m̄wó ngê dpî pyódu té, * ² pyââwe yoo m̄ye ngê dpî pyódu té, pyââ kamî yoo n̄îdê ngê dpî pyódu té, yi p:uu nuw:o dono ngê kêê nangê t:oo.

Kuknwe knî ye vyuwo

³ Kuknwe n:ii yoo yi ngêêpî pyu daa pyede, chi cháâcháâ dé, nmî Lémi u yoo ye dny:oo vyuwo. ⁴ Ngmênê kuknwe n:ii tp:oo módó tp:oo mââ yoo a kwo, ó u kee yoo mye kwo, yi yélini u kwo dny:oo vyuwo, ndîi kópu ngê ye choo ya. Dini ghi n:ii ngê têtê ngê dnya a ya, ye ntee doo a vyuwo, yinté u nkwo u kwo dny:oo vyuwo. Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yi kópu dny:oo d:uud:uu. ⁵ Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, u nuw:o nmî Mî p:uu a kwo, w:êênî mgîdî vy:o u kwo a ngêpê yédi, ⁶ ngmênê kuknwe n:ii dnyinté a ya yédi, chóó u nuu u kópu knî yi p:uu

a nuw:o yédi, k:omo tpile ghê a t:a, ngmênê u ghê dmi wunê dê pw:onu. ⁷ Yinté kópu ye chi kwódukwódu dé, kminté daa yoo yi nuu u kuknwe ngê wa pyaa dmi. ⁸ Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, yi yoo knî ye dny:oo vyuwo, yi yoo njini knî ye ntênê dny:oo vyuwo. N:ii ye daa vyuwo yédi, dono kópu ndîi yu d:uu, nmî Lémi u kópu daa nyêmî ngê. Yélini u kwo daa kélîmî té, yintoo dono daa d:uud:uu ngópu.

⁹ Daa kuknwe yintómu nmî Lémi u yoo vy:o dny:oo dpodo, ngmênê kada pini knî y:oo dny:oo myeme dé. Alanté pyópu u ntââ. U m:ââ wonoy:a u pwo, pi ngmîdi p:uu yéé wo, ¹⁰ pi knî y:oo alanté kópu p:uu dny:oo tpapê, Tp:ee dmââdî knî ye dpîmo a vyuwo, pi my:oo knî ye dpîmo a vyuwo, nmî Lémi p:uu dpodo pyu knî ye dpîmo a vyuwo, ngópuch:anê knî ye myedpîmo a vyuwo, dye ghi yintómu kópu mb:aa dpîmo a d:uud:uu dé. *

¹¹ Ngmênê kada pini knî y:oo kuknwe lvulu yoo kîngê dpodo kalê t:oo, mu kópu u dîy:o yééyéé u yi y:e m:uu adî kwo knomomé, nmî Lémi p:uu dpodo wa kpîpî ngmê, ¹² kópuni u kwo mwiyé wa vyi ngmê, k:omo tpile ngê ye wa pyódu, yoo yi p:uu u ngwo adnyi danê. ¹³ Myenté ngomo k:oo ngomo k:oo módó adnyin:aa koko, dono ndîi amyednyin:aa d:uud:uu, pi knî yi p:uu

* 5:1: Lev 19:32 * 5:10: Hipîlu 13:2

adnyin:aa danê, daa yi k:oo ghê ye adnyin:aa mbumu, daa yi kópu knî yi p:uu ye amyednyin:aa mbumu. *

14 Yi kópu u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Kuknwe lvulu yoo mêtndy:oo yééyéé, myedny:oo tpetpe, yi chóó yi p:aa knî ye mêtndy:oon:aa vwuwo, mu kópu u dîy:o yélini nmî p:uu a d:uu nyédi, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e. * 15 Yi kópu nga d:a d:êê, mu kópu u dîy:o kuknwe lvulu ngmê knî y:oo maa ndêndê wunê a kuwo ngópu, Setan u maa p:uu kêdê ghê dmi.

16 Pyópu n:ii nmî Lémi ka a kélímí, u yoo vy:o kuknwe ngmêchoo kwo knomomê, ye vyílo yi pyópu yi kuknwe ka yichoo vwuwo, ndapîni nmî Lémi u yoo knî y:oo wiki k:oo a kéké ngópu, yinté kuknwe ka d:uudpî nî. Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, yinté kuknwe knî ye yi ndapî choo lèpî.

Kada pini yoo yi myeme

17 Nmî Lémi u yoo vy:o kada pini n:ii knî y:oo yoo mb:aamb:aa ngê a y:enê tumo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ dé. N:ii yoo dye ghi yintómu a dêêpî nyédi, yoo mye ndiye kîgha tumo, pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ dé, ndapî ye myedny:oo yémî. 18 Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha, komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî. Kópu m:uu ala, Pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee.

*

19 Pi ngmê ngê nmî Lémi u yoo vy:o kada pini ngmê p:uu yipe tee kópu angmê t:ee knomomê, u kwo ng:aa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê pi miyó pyile knî y:oo yinté kópu mu ngmídi yi pini p:uu angmê vyi knomomê, ye ye dpî ng:aa mb:anê. 20 Kada pini n:ii ngê yinté ngmêdê kn:aadi knomomê, nmî Lémi u yoo knî yi ngîma dpodombiy:e dpî ghââ kwéli, pi yintómu u ngwo paa nkîngê mbê dniye. * 21 Timoti a tp:ee, yi kópu nkéli ndîi kópu. Chóó Lémi u ngîma, Yesu Kédisu u ngîma, yi enjel yoo mye yi ngîma, yi kópu nga d:a d:êê, a dnye ntênê dpo nyeni. Ghêlî k:ii pi nangmê ghââ kwolo, ngmênê yi kópu ntênê dpo pyw:eeni, yi pini ndêndê ngê u ngwo dpî wátí ngi. Myenté yoo ñyóó nangê chámê, ngmênê l:êê ghi ngmídi mbêmê chi y:enê dé.

22 Pi ngmê u pwo ngêê dé límílimí ngê kidingê yé dé, nmî Lémi u yoo yi kada pini ngê límílimí ngê kid-ingê pyódu. Yi pini u l:êê ghi mwiyé daanyi mumu knomomê, u kuwó diní ghi ngê dono kópu angmémí d:uu, ye nyi kn:ââ. Kn:aa pini u dono yinté m:uu kîngmê kaalí, d:ud:umbiy:e pi mb:aa

ngê chi ya. ²³ (Ngmênê ala kópu nangê vyi, u ya a nga a kwo, Pi mb:aa ngê nî pyódu, u l:êê dîy:o mbwaa ndanî ngê kêê daanê t:oo. A tp:ee, mbwaa ntee mbwaa nye ndanî ngê, wain knî my:oochi ndanî, mu kópu u dîy:o ngm:oo dnyinté a ya yédi, yiné pîchoo wêdêwêdê kîgha ngi.) ²⁴ A tp:ee, pi ngmê kada pini ngê limîlimî ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o pi knî ngmê yi dono kópu yoo yi lama a pyede, yi myeme daa dpodo ndîi, ngmênê woni yoo tumutumu a dono nyédi, dîyo yoo vy:o tââ wa kaa dmi. ²⁵ Myenté yoo woni knî y:oo kópu mb:aa yoo yi ngópu a d:uud:uu tumo, woni knî y:oo kópu mb:aa tumutumu a d:uud:uu tumo, ngmênê dîyo tââ wa kaa dmi.

6

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹ Nmî Lémi u yoo vy:o yélini wop a dpodo té, yi kada pini yoo ntênê dny:oo cháâcháâ dé, mu kópu u dîy:o yi l:êê dîy:o pi ngê nmî Mî u pi daapaa dyênê ngê, nmî Lémi Yesu u pi myedaapaa dyênê ngê. * ² Yi kada pini n:ii Yesu ka wa kélímî mb:anê, u pi tédê ngê ye kîngê pyódu, kîngê vyi ngmê, Nmî kada pini nmî mbwó ngê dê pyódu, mēdaanmî cháâcháâ. Ngmênê dpodombiy:e p:uu dny:oo dpodo, mu kópu u dîy:o yi pini

nmî Lémi ka mye kélímî, u nuu ghi yi nódo a tóó. Yi kópu dyuu pi knî ye chi tpaépê dé, yi p:uu myechi ndiye kîgha dé. *

K:omodané pyu yoo yi kópu dyuu, yélini ndapî p:uu a nuw:o nyédi

³ Pini n:ii ngê yoo kn:aa kópu p:uu adî ndiye kîgha dé, nmî Lémi Yesu Kédisu u ndê kópu dyuu u wépi wa puwâ, yi pini k:omodané pyu. Kópuni nmî Mî p:uu nmo tpaépê too, yinté pini ngê yi kópu u wépi myoo puwâ. * ⁴ Yinté pini ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ngmênê kópu d:uuwodê w:ee. U nuw:o kwolo ngmê, kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu a kwopwepe yédi. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo dpî numo chámê té, numo ka a ní:ee kapî nyédi, numo ka a peede tpaépê nyédi, alanté a nuw:o nyédi, dpo, Wu yéli y:oo a dódó nmo. ⁵ Yi k:omodané pyu knî y:oo pi knî ye ndê kópu daa tpaépê tumo, yoo yi nuw:o dmi u ngwo dpo kwele dmi, dye ghi yintómu numo ka a kwopwepe nyédi. Nyââ, yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, dpo, Ndáápi ngê wanmî pyaa dmi, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye. *

⁶ Nmî Lémi Yesu ngê ndáápi ngê d:uuwodê pyódu nmo, ngmênê kópu mb:aa nmî l:êê dîy:o dpo d:uu, nmî nuw:o dmi dpo ngmêê, u l:êê dîy:o nmîmo, Tpileni nmî ngópu a pyede, nmo u ntââ ngê a

* 6:1: Taitas 2:9-10 * 6:2: Pilimon 1:16 * 6:3: 2 Tim 1:13-14; Nkal 1:6-9

* 6:5: 2 Tim 4:3-4 * 6:6: Pilipay 4:11-13; Hipîlu 13:5

pyede. * 7 Dyámê mbêmê kn:ââ mbwii módó ntee nmî taa dniye, tpile dpîp:ongmê núwo, dini ghi n:ii ngê anmî pw:oo dmi, yinté módó amoo lee dmi, tpile daangmanmî núw:o. 8 Yi kópu u l:êê dîy:o nté nmî ngópu adí ya, kpîdí nmî ngópu amyaa ya, ye u ntââ mbêmê anmî ya. * 9 Ngmênê n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ndîî ngê nmî pyaa dmi, yi kópu ngê yi yéli dpo lvêêdí té. Dny-inté a nuw:o nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Tpile yilí nmî pwila. Yi tpile kní yi p:uu yi nuw:o dmi a kwo nyédi, yi l:êê dîy:o a kpaa nyédi, maa ndêndê u ngwo dpî kn:aadi ngmê, yi chóó ndiya dp:uu ghîpî dmi. * 10 N:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ngê nmî pyaa dmi, dono yilí dpî d:uu ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o woni yoo nmî Lémi u yoo vy:o pwii dniye, u kwo mēdaa kēlímî té, yi ya dono ngê dê pyódu. *

Póól ngê Timoti ntee dpodo kwólu

11 Timoti a tp:ee, nmî Mî p:uu nye dpodo, u l:êê dîy:o yinté pini ngê nangê pyódu. Pi mb:aa ngê chi ya, nmî Mî p:uu nuw:o choo kwo, u kwo chi kēlímî, yoo yi nuu ghi dmi nódó choo ya, nmî Lémi u l:êê dîy:o dono cha a vyímî dé, mî nangê knî. 12 Nmî Lémi p:uu dpodo tēdē dpodombiy:e chi dpodo, u l:êê dîy:o ghê kamî nga wa a kē, ghéni n:ii

chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî ngê a ngmidi nyoo, nmî Lémi ka nyi kēlímî mbê wo, pi yilí yi ngîma yenye, Yesu Kédisu ka dî kēlímî mb:anê, vyílo yi pini nmî Lémi ndêndê. 13-14 Nmî Mî ngîma nga nîné danê, u dnye mb:aamb:aa ngê chi nyêmî. Wodaa tóó, tpile yintómu yi ghê dmi daapê t:a, ngê myedaapê t:a. Tp:oo Yesu Kédisu ngîma nga myenîné danê, p:uu ntênê chi dpodo, nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê Pontiyas Paléti ngê doo a kóté kîgha, u kwo ntee doo a ndê danê, yinté myecha a ya. Nyââ, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê chi dpodo, u dî wéni n:ii ngê wa a diyé. * 15 Nmî Mî ngê yi wéni wunê a ngmidi ngê, yi ngwo Yesu nmo amêdê dy:ââ. Yi kópu daawa tēd:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî kada pini ndêndê, yintoo pini daamo a tóó. Kada pini yintómu u maknopwo a pyede, king yintómu yi king ngê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmo chaa kîgha ngê. * 16 Ntee a tóó, pi yinté daamo a tóó. Doo u ntââ daawa pw:onu, chóó u wuu ndîî a pil:apil:a, doo u ntââ pi ngê daadî y:enê. Pi ngmê ngê doongê módu, doo u ntââ pi ngê myedaawa m:uu. U pi ndîî ngê pyépi koo, dye ghi yintómu choo a y:enê nmo. *

Nmî Lémi u yoo vy:o ndáápi

* 6:8: Prov 30:8 * 6:9: Prov 28:22
18:36-37; 19:11 * 6:15: Tpyuu 17:14

* 6:10: Epeso 5:5 * 6:13-14: Njon
* 6:16: Ex 33:20

knî yi kópu

¹⁷ Yesu u yoo vy:o yélini yi nté ndapî ndîi, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Yoo nmyi maknopwo nangê ngmâno. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nté ndapî yi p:uu kîngê kwo, kminté wa dóó nmyo. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, pini n:iî ngê a yeede nmoo. Yipi, Daa mtíkó pyu, u yi u ngwo a kwo, A yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. * ¹⁸ Yipi, Nmyi nté ndapî ndîi ngê ntee a tóó, nmyi pi ka vyuwo ndîi ngê yinté myechoo ya. Yipi, Dmyinê mb:aamb:aa, yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê yeedeyeede dé. ¹⁹ Yinté adnyi d:uud:uu knomomê, ye nmî Mî ngê mbóó p:uu ghê kamî ngê ye amîmê wumo, daawa dóó té. *

Póól u nd:uu tpapê

²⁰ Timoti a tp:ee, kópuni dyuu nmî Mî ngê nga a kpo, ntênê chi d:uud:uu dé, yoo mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé. N:iî knî y:oo pi knî ye a tpapê ngópu, yipu, Tumu kópu ngmê nmyi lama choo ya, yi yéli ye namê ng:aa. Daa nmî Mî u kópu dyuu ye tpapê ngópu, k:omodanê kópu dyuu ye tpapê ngópu. * ²¹ Yélini yi nuw:o dmi yi tumu kópu p:uu a wee, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí. *

* **6:17:** Luukí 12:20 * **6:19:** Mát 6:20 * **6:20:** 1 Tim 4:7; 2 Tim 1:14 * **6:21:** 2 Tim 2:18

2 TIMOTI

Póól ngê Timoti ka pweep-
wee pee ngmê dy:ââ ngê, u
pi 1 Timoti. Póól modoon:aa
dpodo, Yesu u pi pi knî ye
modoon:aa tpaê. U kuwó
dini ghi ngê Lóma lede knî
y:oo mbwa k:oo myombó mē
km:êê ngópu. Yi ngwo Póól
ngê pweepwee pee m:uu d:êê
ngê, Timoti ka mye dy:ââ ngê.
Ala yi pweepwee pee. Póól
ngê pweepwee pee daam:uu
d:êê ngê, ala u kuwókuwó
pweepwee pee.

¹ Mw:ââkó Timoti, nê Póól,
Chóó Lémi ngê a ngmidi noo,
Yesu Kédisu u dyépi ngê a
pyódu noo. Kópuni wunê a
vyu, Yesu Kédisu ngê ntiye
ngê, yélini yi k:ii u kwo nmo
kêlîmî té, ghê kamî nmo a
kpo. Yi kópu dyuu tpaê u l:êê
dîy:o pi knî ye dy:ââ noo.

² Timoti a tp:ee, nuu ghi
ntênê a nódo a tóó. Nmî Mî
Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu
Kédisu u k:ii, mb:aamb:aa ngê
nga dny:oo a vwuwo, ye chi
ch:anêch:anê, nuw:o ngmidi
ngê dny:oo a pyépi.

*Póól ngê Timoti u ngwo
mêdê wêdêwêdê kwólu*

³ Timoti a tp:ee, Chóó Lémi
n:aa kwunokwuno ngê. A
kn:ââ knî y:oo ntee dnyimo
a cháâcháâ, yinté myinê
cháâcháâ, u maa d:oo kn:aadi
ngê. L:êê dîy:o n:aa kwunok-
wuno ngê, myenté w:êênî
mgîdí vy:o l:êê dîy:o u kwo

myinê ngêpê yédi. * ⁴ Dini
ghi n:ii ngê munê kuwo nyoo,
a l:êê dîy:o munyoo a mbê.
Yi kópu n:aa nuw:onuw:o, u
ya a nga a kwo, M:aa m:uu
ngi, w:aa u ngwo anê pyw:oo.

⁵ Yesu Kédisu ka munyinê
kêlîmî mbê wo, yi kópu mye
anînê nuw:onuw:o. Ngêpyââ
Lówisi, mye Yunisi k:ii ntee a
kêlîmî mbê knopwo, a lama
ka tóó yinté my:ee kêlîmî.

* ⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o nga
mênînê tpaê, dini ghi n:ii
ngê a kêê dê mêmê nê yé
doo, dpodoni u l:êê dîy:o nmî
Mî ngê u ntââ ngê a pyódu
nyoo, yi dpodo ntênê chi
dódó. Ndyuw:e k:ii dpî widi,
kîngê pw:onu. ⁷ Nmî Mî ngê
chóó u Ghê Dmi nmî mênê
yó. Yi Ghêni Dmi ngê daa
nkîngê pyu ngê dpî pyódu
nmo, ngmênê u wêdêwêdê
nmî mênê dpî yé, yoo yi
nuu ghi dmi nmî nódo u
ngwo dpî yââ, nmî chóóchóó
myenmînê tpyuu nmoo. *

⁸ Nmî Lémi p:uu dpodo tédê
nama a nkîngê, pi knî ye u
pi cha a tpaê. K:omo tpile
u pi tpaê u l:êê dîy:o mbwa
k:oo km:êê noo, ngmênê a l:êê
dîy:o kîdangê nkîngê mb:anê.
Nmî Lémi p:uu dpodo tédê
ntee n:aa mgîní vyîmî yédi,
yinté myecha a mgîní vyîmî,
nmî Mî ngê u ntââ ngê u ngwo
wa a pyódu ngi. * ⁹ Yinê a
ngmidi nmoo, kóó k:oo kaa
nmoo, chóó u yoo ngê pyódu
nmoo. Daa nmî chóó nmî
l:êê ghi dmi yi dîy:o a ngmidi

nmoo, ngmênê u kwo nmo
 ch:anê dniye, chóo u nuw:o
 ngê a ngmidi nmoo. Dyámê
 pê ghêlî dèpêngê l:âmo ngê,
 yi ngwo doo a nuw:onuw:o
 nmo, apê, A Tp:ee ngê a kêê
 k:oo yinê amî kaa té. * ¹⁰ Ala
 ngwo yi kópu nmî dye ghi
 ngê dê pyódu, nmî Mbwámê
 Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o
 pwene, mède pii wo, pwopwo
 u wêdêwêdê u ngwo chedê
 ngê, ghê kamî nmo a kpo,
 ghéni n:ii chedê ngê daawa
 pyódu. * ¹¹ Yi kópu tpapê
 u l:êê dîy:o nmî Mî ngê a
 ngmidi noo, pi knî ye dy:ââ
 noo, a ka pê, Chin:aa ndiye
 kîgha dé. * ¹² Yi kópu u
 l:êê dîy:o n:aa mgîní vyîmî,
 ngmênê dîní nkîngê, mu kópu
 u dîy:o pini n:ii p:uu a nuw:o
 nî kââ, a lama pini, daawa
 dóo nê. Dpodoni ñedê a kaa
 noo, chedê ngê daawa pyódu.
 A lama ka tóo, Nmî Lémi u
 yoo knî ye ada a vwuwo, u
 dî, wéni n:ii ngê wa a diyé.
¹³ Kópuni dyuu a kwo nyinê
 ny:ee too, ñuw:o ñedê ntênê
 dny:oo ya. Ntee noo a dpodo,
 yinté myecha a dpodo. Yesu
 Kédisu ngê u kwo a kââdî
 nyoo, u kwo chi kêlîmî, u nuu
 ghi nódoo choo ya. * ¹⁴ Kópu
 dyuu ndêndê n:ii lama a kwo,
 nangmê ngmêê, pi knî ye
 ntênê chi tpapê dé. Nmî Lémi
 ngê ghéni n:ii dmi nmo a kpo,
 u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo
 chi dódó.

Pi pyile knî yi p:uu kópu

* **1:9:** Epeso 2:8-9; Taitas 3:4-5 * **1:10:** Hipîlu 2:14-15 * **1:11:** 1 Tim 2:7

* **1:13:** Taitas 1:9 * **1:15:** 2 Tim 4:16

dyuu

¹⁵ Lama kîyedê tóo, Esiya
 Wee u kwo tpémi yintómu
 kpeme a ka dê yaa dmi,
 Paikilas pini dê Hêmokenes
 yinté a ka myaa pyaa knî. *

¹⁶ Ngmênê Onésipódas kpeme
 a ka daa yaa wo. K:omo
 tpile mbwa k:oo n:aa kwo,
 ngmênê a l:êê dîy:o mywene
 u ngwo daa ghê wo, daa
 ng:êéntómu ngee noo. Yi
 kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi
 ka yi pini mupwoknî dny:oo
 ch:anêch:anê. ¹⁷ Dini ghi n:ii
 ngê Lóma a loo, a nmy:uu
 kn:ââ u ngwo a chópu, u dî
 mbwa k:oo mîné pyw:ee noo.
¹⁸ Myenté dini ghi n:ii ngê
 Epeso nipi nyipu a dpodo,
 lama kîyedê tóo, mb:aamb:aa
 ngê y:i doo a ngêêpî nê. U ya
 a nga a kwo, Kuwókuwó wéni
 ngê nmî Lémi ka ntênê paa
 ch:anê we.

2

Mgîní vyîmî u kópu dyuu

¹ Timoti a tp:ee, Yesu Kédisu
 p:uu dpodombiy:e chi dpodo,
 mu kópu u dîy:o vyîlo u
 wêdêwêdê mbêmê nye dpodo.

² Pi yilî knî ye ngópu munoo a
 dêêpî. Pi knî ngmédpo ngmidi
 ngi, n:ii knî y:oo daawa dóo
 ngi. A kópu dyuu yi nuwo dpî
 kwéli, yoo pèdny:oon:aa ndiye
 kîgha dé.

³ Yélini yi k:ii Yesu Kédisu
 ka nmo kêlîmî té, u lede ntee
 tpile ngê nmo pyede, Setan
 p:uu nmo l:êê té. Yi l:êê tédê
 nangmê mbêpê, myecha a

mgînî vyîmî. ⁴Ledeni u nuw:o chóó u kópu knî yi p:uu a kwo yédi, doo u kada pini u nuu u pi ngê dpî pyódu, ngmênê n:ii u nuw:o l:êê p:uu a kwo yédi, u kada pini ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. ⁵Dini ghi n:ii ngê tp:ee dmââdîma a mbêpê nyédi, n:ii ngê mbêpê u kópu dyuu dpî pwââ, k:omo tpile kada dp:uu ghê, ngmênê u mbêpê u pywuu d:uuwodê ngee. * ⁶Pini n:ii yâpwo têtê dpodombiy:e a dpodo yédi, vyîlo yi pini ngê yi ntini nt:u mwiyé dpî d:uu. * ⁷Yi dyimê pywuu pyile knî yi p:uu cha a nuw:o, nmî Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu ngi, kópu yintómu u ngwo anyiné w:ee té.

⁸Yesu Kédisu dyimê pywuu ngê nga myenîné pyépi. King Dépidi u tii nédê pini ngmê, ngmênê doo mgînî vyîmî, mye pwene. U kuwó dini ghi ngê kpêênî mêtê pii wo. Yi kópu pi knî ye noo a tpaépê. * ⁹Yi kópu u l:êê dîy:o mbwa k:oo anî kwo, yinê ye, Nê ngê dono ndîi ngmê d:uu ngê. K:omo tpile mbwa k:oo km:êê noo, ngmênê nmî Mî u kópu dyuu daa mgîmî ngópu, p:aani p:aani pi knî y:oo mîné nyêmî ngmê. * ¹⁰Yi kópu u l:êê dîy:o dono yintómu nîné vyîmî too. Yélini nmî Mî ngê myedê ngmîdi too, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u pi mye ny:ee y:e, u kwo kêlîmî mbê dniye, kóó k:oo nipi paan:aa

ghê kmêle, dye ghi yintómu u k:ii nipi paan:aa ya kmêle. *

¹¹Ndê kópu ngma ala, Yesu Kédisu ntee pwene, nmî nuw:o dono yinté mye pwene.

Ntee a pii wo, yinté amêno pii dmi,

u k:ii nipi anmîn:aa ya. *

¹²U l:êê dîy:o dono vyîmî daanmî yé knomomê, ye u pi ntoo, nmî pi dmi yintoo ngê wamî pyódu.

Anmo wópu knomomê, u nkwo wa wópu nmo. *

¹³K:omo tpile wanmî dóó knomomê,

ngmênê daawa dóó nmo,

mu kópu u dîy:o kópuni wunê a vuu,

daawa têt:a. *

Nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa

¹⁴Nmî Mî ngîma pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi, Kópu nt:u kópu knî yi p:uu numo ka namê kwopwepe. Yi kwopwepe ngê yoo d:uudpî ngee, ngmênê dpî dyênê té. *

¹⁵Dpodombiy:e chi dpodo, nmî Mî ka pi mb:aa ngê paa pyédi, ala kópu m:uu paa vyi ngê, A dpodo pyu mb:aa, ndê kópu dyuu ntênê a tpaépê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o mywene nga daawa ghê. *

¹⁶N:ii knî y:oo k:omodanê kópu a tpaépê tumo, kpeme ye chi yââyââ. Yinté kópu knî y:oo yoo nmî Mî u maa p:uu daa kapî tumo,

* 2:5: 2 Tim 4:8 * 2:6: 1 Kódin 9:7,14

1:12-14 * 2:10: Kîlosa 1:24 * 2:11:

* 2:13: Lóma 3:3-4; Num 23:19; Taitas 1:2

2:7-8

* 2:8: Lóma 1:3-4 * 2:9: Pilipay

2 Kódin 4:11 * 2:12: Mát 10:33

* 2:14: Taitas 3:9 * 2:15: Taitas

kn:aa máádi p:uu dpî kaa t:oo. ¹⁷ Ghîmî péé pi p:uu ntee a kmaapî yédi, yi kópu dyuu ngê yoo yinté dpî dyênê. Yélini yi kópu knî yi p:uu a danê nyédi, yi vy:o ala pini dê a kwo mo, Haimeneyas pini dê Piletas. ¹⁸ Yi tpódu y:oo maa ndêndê kn:aadi ngópu, pi knî ye yipu, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmo kêlîmî mbê dniye, yi ngwo nmo pii dniye, kn:aa pyidepyide daamu a too. Yi kópu mbêmê yi tpódu y:oo pi woni yi kêlîmî dyênê tumo. ¹⁹ Ngmênê nmî Lémi u yoo daawa dyênê t:oo, wa dêê knî, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka u yoo u ngomo ntee tpile ngê a kwo. Dini ghi n:ii ngê u ngomo wó, k:ââ pââ dyuu wêdêwêdê ngê kaa too, doo u ntââ pi ngê u dînê daawa ghodo. Yi ngomo p:uu kópu miyó a t:a, ngmê alanté,

Nmî Lémi u lama u yoo a kwo,

myomoni alanté,

N:ii ngê dpo, Nê nmî Lémi u yoo vy:o pini ngmê,

yi pini ngê dono kópu kîngmê d:uu.*

²⁰ Dyimê pywuu ngma ala. Mâawe ndîu u ngomo k:oo d:ââ mwee dêdê ghêdê, dyêêdî daa ngmidi. Woni silipê ngê l:âmo tumo, woni nkól ngê l:âmo tumo, naa ndîu u dye ghi ngê yi tpile u ngwo dpî pwii dmi. Woni yi pee ngê l:âmo tumo, woni têpê ngê l:âmo tumo, yi pi dmi daa ndîu. * ²¹ Nmo yinté tpile dé, nmî Lémi u

d:ââ mwee ntee tpile ngê nmo pyede. Pini n:ii yi kn:aadi te kópu knî yi p:uu daadî nuw:o, d:ââ mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu, nmî Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. Dpodoni u pi ndîu nmî Lémi ngê u yi u ngwo adî kwo, Yi pini ngê choo dódó, u ntââ wadî dódó. ²² Yinté pini ngê chi ya, kópuni pi kamî knî yi nuu u kópu ngê a pyede, nangmê d:uu. Nmî Lémi ka pi mb:aa ngê chi ya, u dpodo p:uu nyi kele, nangê dódó. Yoo yi nuu ghi dmi nódó choo ya. Yélini yi p:uu tupwó daa t:a, nmî Lémi ka mye ngêpê nyédi, yi yéli yi k:ii mb:aamb:aa ngê nipi dmyiné ya. ²³ Kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu kwopwepe ngê kêê nangê t:oo. Lama kîyedê too, yi kópu u l:êê dîy:o numo p:uu a d:uu nyédi. ²⁴ Nmî Lémi p:uu nye dpodo, kidingê kwopwepe, nuw:o mbêmê chi ndiye kîgha dé, lîmîlîmî ngê ye nangê nod:e. * ²⁵ Yélini m:uu adnyi d:uu, nuw:o ngê chi wátiwátî dé. Ndoos apê nmî Mî ngê yi nuw:o dmi wa a ngmêê té, u ndê kópu dyuu yi lama u ngwo wa yââ. ²⁶ K:omo tpile Setan ngê wunê a mgîmî too, u pono a vyápê té, ngmênê ndoo apê ala ngwo kwulo amênyiné pwaa té, mb:aamb:aa ngê amêdnyi nuw:o.

3

Yoo dono ngê u ngwo wa pyaa dmi

* 2:19: Njon 10:14-15

* 2:20: Lóma 9:21

* 2:24: 1 Tim 3:3

¹ Timoti a tp:ee, ala kópu lama choo a ya. Dini ghi n:i ngê kuwókuwó wéni adí dyimédymê, yoo dono ngê wa pyaa dmi. * ² Yi ngwo yi chóó yi kópu kní yi p:uu adnyi nuw:o, nté ndapí yi mb:aami ngê wa pyaa dmi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmímí dé, adnyi chaa, yoo yi pi dmi adnyi dyede dé, yi pye mí kní ye daadnyi ng:aa, nmí Mí daadnyi kwunokwuno, myedaadnyi châachâa. * ³ Pi ka vuywo yi lama daadí ya, pi ye daadí ch:anêch:anê, adnyi pi p:uu danê, gheteghete u yoo ngê adnyi ya, numo p:uu adnyi l:êê, kópuni mb:aamb:aa dé, daa yi nuu u kópu ngê adnyi ya. ⁴ Adnyi pi dódó, daa nuw:o mbêmê adnyi m:ii, adnyi mbodo ndîi mbodo ndîi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmímí dé. Yi chóó yi pono adnyi vyápê, nmí Mí u nuu ghi dnyinté yi nódó adí ya. ⁵ Yi komo kní y:oo nmí Lémi adnyi chaa kîgha, ngmênê u wêdêwêdê yi gha vy:o daadí ya. Yinté yéli ye kpeme dpí yey. * ⁶ Yinté pini kní ngmê p:o p:o dpí lee dmi, pyââ kní ngmê yi pee dpí kaa t:oo. Pyópuni yi pee dpí kaa t:oo, nuw:o yi mênê daa tóó, yi dono yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, dono kópu yilí yi nuu u kópu ngê a pyede. ⁷ Yi pyópu yoo dye ghi yintómu a ndiye nyédi, ngmênê doo u ntââ ndé kópu dyuu yi lama daawa yâa. ⁸ Yichip pi miyó,

Njanes pini dê Njambîdes, pipi kópu mbêmê mbwudu ngma a chaa ngópu, Mósisi p:uu u ngwo ntee dnya a d:uu, pi dódó pyu yoo yinté ndé kópu dyuu p:uu mye d:uu nyédi. Dnyinté a nuw:o té, nmí Lémi ka daa kêlímí té. ⁹ U yi y:e a kwo, Pi yintómu nmí pee nmí kaa té, ngmênê wa dêê dmi, mu kópu u díy:o pi yintómu kní y:oo yi l:êê ghi dmi wa m:uu t:oo, awo, Yi mbodo dmi podo dé. Njanes pini dê Njambîdes Mósisi ka mbwudu chapí ngê ntee daa ní knopwo, yi yéli yinté wamyé dêê dmi.

Póól ngê Timoti ka u ngwo a vuy, D:aa pi dódó pyu, pi dódó pyu ngê kidangê pyódu

¹⁰ Lama kîyedê tóó, d:aa pi dódó pyu ngmê. Dye ghi daadîi ngópu noo a dpodo, yoo myenoo a ndiye kîgha dé. Kópuni u l:êê díy:o n:aa dpodo yédi, lama wunê a yaa wo. Lama kîyedê tóó, nmí Lémi ka ntênê n:aa kêlímí, yoo yi nuu ghi dmi a nódó mye tóó. Lama kîyedê tóó, nmí Lémi p:uu dpodo tédê dono yilí noo a vyímí, u dpodo u wépi dîpí puwâ. ¹¹ Kópuni dono Antiyóka, Yikóniyêm, Lisítída a nga a pyaa dniye, lama kîyedê pyede. K:omo tpile yi dono kópu ndîi a nga a pyaa dniye, ngmênê nmí Lémi ngê yi kêlê mêtê dyé noo. * ¹² Nyââ, n:i ngê u yi adí kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o ní ghê, Yesu ntee pini ngê ní

* 3:1: 1 Tim 4:1

* 3:2: Lóma 1:29-31

* 3:5: Mát 7:15,21; Taitas 1:16

* 3:11: Dpodo 13:50; 14:5,19-20

pyódu, yi pini p:uu yoo adnyi d:uu, p:uu adnyi dono. * 13 Pi dono yoo, pi dódó pyu yoo yi k:ii, kópu dono yilí adnyi d:uud:uu, y:ay:a wa pwiyé dmi, Setan ngê adí dódó dé, yoo u nkwo adnyi dódó. 14 Timoti a tp:ee, yinté pini ngê kidangê pyódu. Kópuni nyinê ndê too, yi kópu kní ye nyi kélímí mbê wo, ndê kópu ngê nga dny:oo ya, mu kópu u díy:o yélini yi k:ii nmeé a ndiye kîgha ngi, dpîp:o dóó nyoo, k:omodanê kópu nga dpîp:o vvu. * 15 Nuw:o mē diyé we, dini ghi n:ii ngê tp:ee tēdê ngê nyoo a ya, nmî Mî u kópu dyuu p:uu nyoo a ndiye. Yi kópu dyuu ngê nmî Mî ka maa nmo yinê dpo kêma, Yesu Kédisu ka u ngwo nmo kélímí té, u l:êê díy:o kóó k:oo wa kaa nmo. 16 Yi kópu yintómu nmî Mî u wêdêwêdê mbêmê a d:êê tumo. Yi kópu dyuu mbêmê yoo nmo ndiye kîgha too, yélini dnyinté a nuw:o nyédi, yi kópu dyuu mbêmê nmo wátiwáti too. Yi kópu dyuu mbêmê yoo yi dyââpe myino pwapî too, maa mb:aa p:uu nmo kapî too. * 17 Pini n:ii nmî Mî p:uu a dpodo yédi, yi kópu dyuu choo a kpââ, kópu mb:aa yilí yintómu, u ntââ yi pini ngê u ngwo adí d:uud:uu dé.

4

Póól ngê Timoti u dpodo u l:êê díy:o u ngwo wêdêwêdê kwólu

1 Timoti a tp:ee, nmî Mî ngîma myenté Tp:oo Yesu Kédisu u ngîma, kópu nga ngmênîné tpapê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, u pi ndîî ngê wa pyódu, wa kóté kalê nmo. Yélini mwiyé pw:oo dniye, wa kóté kalê té, yélini yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té. * 2 Yi kópu u l:êê díy:o u kópu dyuu pi kní ye chi tpapê. K:omo tpile nga adnya a ng:aa, ó daadnya a ng:aa, ngmênê ye chi tpapê. Yélini dnyinté a nuw:o nyédi, chi wátiwáti dé. Yélini a dono nyédi, yi dono ye chi kwódukwódu dé. Yélini mb:aamb:aa ngê maa p:uu a wee, chi wêdêwêdê kîgha dé, chi ndiye kîgha dé, m̀odo l:âmo límílímí ngê kídangê ngêpa. * 3 Ala ngwo dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê yoo ndê kópu dyuu ka daadnyin:aa ng:aa, u yi y:e adí kwo, Kn:aa kópu kní m:uu nmî nyêmí. Yi ngwo n:ii kní y:oo yi nuu u kópu dé ye adnyi tpapê dé, vyílo yi yéli ye adnyi ng:aa. * 4 Nmî Mî u ndê kópu dyuu u wépi wa pwaa ngmê, w:êê danêmbum kní yi p:uu adnyi nuw:o. 5 Ngmênê yinté pini ngê nangmê pyódu. Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê chi nuw:o, dono cha a vyímí dé, pi kní ye nmî Lémi u kópu dyuu chin:aa tpapê dé, ntênê p:uu chi dpodo.

Póól, Timoti ka u pwopwo

* 3:12: Njon 15:20
10:42; Lóma 14:9-10

* 3:14: 2 Tim 2:2
* 4:2: Dpodo 20:20,31

* 3:16: 2 Pita 1:21
* 4:3: 1 Tim 4:1

* 4:1: Dpodo

p:uu u ngwo doo d:êê

⁶ A chóo a p:uu kópu nga ngmênînê tpaê. Pi knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê ntee dpî yé t:oo, Chóó Lémi u ngwo dpî châpu ngmê, daa kêmakêma dyámê nînê kuwokuwo, yinté n:aa pyodopyodo, Chóó Lémi u pi u ngwo anî knî. ⁷ Mbêpê tédê dpodombiy:e noo mbêpê, dpî kede wo, u ndê kópu dyuu d:oo ngê ngmópu. ⁸ A dpodo u pywuu ngê mbóó p:uu kîyedê t:âât:ââ nê, Chóó Lémi ka d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê u ngwo an:uu pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ngê ntênê wa kóté kalê nmo, a pywuu u ngwo a ka wa a kê. Ngmênê daa a mo. Yélini yi k:ii nmo t:âât:ââ, nmî pywuu dmi kwodonkwodo nmo wa a kê. *

Póól ntee doo mgîni vyîmî

⁹ Timoti, u ya a nga a kwo, Lîmîlîmî ngê a ka dpo pwiyé. ¹⁰ Dimas ngê a kuwo noo, Tesalonika loo, mu kópu u dîy:o u nuw:o dyámê u kópu knî yi p:uu a kwo. Kîdesens Nkalásiya Wee u kwo loo, Taitas Dalîmesiya Wee u kwo loo. ¹¹ Luukî mu ngmîdi a p:uu ayedê t:a. Mak amîm:aa dpo ngépi, u k:ii nipi dpo lee cho, mu kópu u dîy:o a dpodo tédê yinê pîchoo ngêêpî nê. * ¹² Tikikas Epeso kîni dy:ââ ngê. * ¹³ Dini ghi n:ii ngê Tîdówas nê kuwo ngê, a nkuwo kpîdí puku dmi péé

Kapas u ngomo k:oo nê kuwo doo, u kwo dpo ngee dé, a ka dpo núw:o dé. A puku dmi n:ii tpile tp:oo too pee ngê l:âmo tumo, yi yi dmi a nga mb:aamb:aa ngê a kwo. *

¹⁴ Pini n:ii ngê nkéli chêêpî pee ngê tpile a l:âmol:âmo too, Aleksândê, a pi yono dyênê ngê. Nmî Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. * ¹⁵ Nga cha a vuyuu, kîngê dyênê ngi. Kópuni noo tpaê dé, d:ud:umbiy:e doo u nuu u kópu ngê pyaa dniye, a ka doo a kwopwepe.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê mwiyé a kóté kalê noo, pi a nkîgh:ê dêpwongmê kwo, a pyipe knî y:oo a mo a kuwo noo. U ya a nga daa kwo, Nmî Mî ngê ntââ ye dpo vy:ee ngê. ¹⁷ Pi a nkîgh:ê dêpwongmê kwo, ngmênê nmî Lémi a nkîgh:ê vyîlo yidoo kwo, yinê doo wêdêwêdê kîgha nê. U yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi nê ngê a kópu dyuu ye vyî ngê, yi yéli y:oo ny:ee y:e. Nmî Lémi ngê wodêpê ngee noo, ye a vye tédê pî dy:ââ noo, layóni knî y:oo pî ma noo. * ¹⁸ Yi ngwo ntee a ngee noo, dono yintómu yi kélê yinté amye dyé nê, kóó k:oo amî kaa nê. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpaê

¹⁹ Akwila cha Pîdisila ye a mb:aamb:aa dpî yéni,

* 4:8: Tpyuu 2:10 * 4:11: Dpodo 15:37-39 * 4:12: Epeso 6:21-22 * 4:13: Dpodo 20:6 * 4:14: 1 Tim 1:20; Lóma 2:6 * 4:17: Dpodo 23:11; 27:23

Onésipódas mupwoknî ye a mb:aamb:aa myoo yéni. *

²⁰ Edastas Kódin nê kuwo ngê, Tîdopimas Militas nê kuwo ngê, mu kópu u díy:o doo a mbii. * ²¹ Yópu ndîi u dye ghi ghêlî k:ii kîngê d:ii, u ngwo dpo pwiyé.

Yupulas, Pudens, Lainas, yi pini pyile knî yi k:ii nmî mb:aamb:aa nga dpo dy:ââ, nmî tîdê Kílódiya ngê u mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ. Yélini nmî Lémi ka al:ii wunê kêlîmî té, yi mb:aamb:aa nga myedê dy:ââ ngmê.

²² Nmî Lémi nga choo a vyuwo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

* 4:19: Dpodo 18:2-3 * 4:20: Dpodo 19:22

TAITAS

Taitas daa Nju pi ngmê, ngmênê Póól p:uu dpîmo dpodo. Njedusalem nipi lee knopwo, (Nkalásiya 2:1-3) u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani nipi dpîmon:aa paa. Dini ghi n:ii ngê Póól Epeso doon:aa ya, Taitas Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, u yi u ngwo doo kwo, Taitas ngê a ka mêtê kââdî téné. Taitas ngê yi kópu d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê Póól ka mêtê diyé wo. (2 Kódin 7:6)

U kuwó dini ghi ngê Póól mbwa k:oo doon:aa kwo, Lóma. (Dpodo 28:30-31) Dini ghi n:ii ngê pwii wo, p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo. Yi ngwo Taitas Póól p:uu mêtê kele, dyámê ngmê mbêmê nipi lee knopwo, u pi Kíditi. Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé, yed:oo kn:aa p:aani doon:aa dpodo. U kuwó dini ghi ngê Taitas ka ala pweepwee pee y:i mîné dy:ââ ngê.

1 Mw:ââkó Taitas, nê Póól, Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo, myenté Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu noo.

Yiné a ngmidi noo, a ka pê, Yélini nê ngmidi ngê, a Tp:ee u pi ye chin:aa tpapê, a kópu dyuu ndêndê ye chin:aa tpapê, ² ghê kamî u ngwo wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Mwiyémwiyé dini ghi ngê nmî

Mî ngê yi ghéni dmi u pi nmî l:êê dîy:o a vyu. Dêpwo a k:omodanê, ³ u dye ghi ngê u kópu dyuu mbêmê yi ghéni dmi u pi nmî nyongo. Yi kópu dyuu tpapê u l:êê dîy:o nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo.

4 Taitas a tp:ee, nmî Lémi ka ntee n:aa kêlîmî, ndêndê ngê yinté u kwo my:ee kêlîmî. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Mbwámê Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vyuwo, nuw:o ngmidi ngê dny:oo a pyépi. *

Kada pini pyw:êmî u kópu dyuu

⁵ Ala kópu u l:êê dîy:o Kíditi nê kuwo nyoo. Dpodoni dip:echedê ngê, nyóó moo chedê ngi, p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o kada pini dpo pyw:ee té, yi kada dpî kaa té. Yi kópu p:uu kópuni nga nê vyu, chi nuw:onuw:o. ⁶ Pini n:ii kada pini ngê anyi pyépi, u dono kópu kîngmê ya, u kpâm ngmidi choo ya, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi p:uu pi knî y:oo alanté kópu dny:oo tpapê dé, Daa ndapî chedêchedê u yoo, myedaa ngópu dé, nmî Lémi ka a kêlîmî té. * ⁷ Nyââ, pini n:ii nmî Mî u dpodo p:uu kada pini ngê anyi pyépi, u dono kîngmê ya, yoo mbwódo kîngê m:uu té, mbodo l:âmo lîmîlîmî ngê kédangê ngêpa, daa mbwaa ndanî pyu ndîi, daa gheteghete pyu, nté ndapî yi mb:aami ngê myekîngê ya. * ⁸ Yi pini u

* 1:4: 2 Kódin 8:23 * 1:6: 2 Tim 2:24-26 * 1:7: 1 Tim 3:2-7

mênê dêêpî choo ya, pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê choo vyyuwo, kópuni mb:aamb:aa dé, u nuu u kópu ngê dny:oo ya. Chóochóo mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, kópu mb:aa yichoo d:uud:uu dé, nmî Mî u nuu u pi ngê choo ya. ⁹Ndêndê kópu dyuu n:ii nmye n:uu vyyu, yi kópu p:uu u nuw:o ntênê choo kwo, yoo yi ndiye kîgha u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê u ngwo wa yââ, n:ii knî y:oo u yi y:e adî kwo, Yi kópu dyuu nmî ngmêê, yi pini yi pwo paa lee we.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

¹⁰Yélini yi lama ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, vyîlo yi yélini kada pini ngê chi pyépi dé, mu kópu u dîy:o pi dódó pyu yilî a m:ii. Yi yélini yi vy:o woni Nju tpémi, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye, daa yi lama a mbumu nyédi, u yi y:e a kwo, Nmî Lémi u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu dny:oo chââchââ dé. ¹¹Yi yélini ye yi kópu dpî kwódu yó, mu kópu u dîy:o daa ndêndê kópu dyuu pi knî ye a tpaê tumo, kn:aa máádi p:uu myaa kaa t:oo. U yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ndapî ndîi nmo pèdny:oo a kuwo. Mywenemywene u kópu ye d:uud:uu ngmê. ¹²Wunê Kîditi pi ngmê ngê ala kópu yi p:uu a d:êê ngê, apê, Kîditi tpémi dye ghi yintómu a k:omodanê nyédi, a mgeemgee nyédi, a ñuknweñuknwe nyédi, chii

w:ââ ntee tpile ngê a pyede. ¹³Kópuni a vyyu, ndê kópu. Yi kópu u l:êê dîy:o pi dódó pyu yoo ntênê mîcha a wátiwáti dé, nmî Lémi ka ndêndê ngê mēpaa kēlimî mbê dniye. ¹⁴Yipi, Nju tpémi yi w:êê danēmbum dé mēnamē nyepēnyepē dé. Yipi, Nmyi dêêpî kópu dyuu mēnamē chāâchāâ dé. Yipi, N:ii knî y:oo a vyi tumo, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye. ¹⁵Yi yélini y:oo pi knî ye nté woni a kwódukwódu tumo, yinê ye yi ntini knî y:e Chóo Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi, ngmêê k:omodanê kópu yila. N:ii Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, doo u ntââ nté ngmê ngê yi pini Chóo Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Ngmêê yoo dono, yélini nmî Lémi ka daa kēlimî té, Chóo Lémi ka tupwótupwó ngê a pyede. K:omo tpile nté woni dpî kpîpî t:oo, ngmêê yi kópu ngê Chóo Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu té, mu kópu u dîy:o yi nuw:o dmi dono dé, l:êê ghi dono yinê ye mb:aamb:aa dé. ¹⁶Yi yélini y:oo dpo, Chóo Lémi nmî lama a tóo, ngmêê yi l:êê ghi dmi mbêmê nmo w:ee ngê, Chóo Lémi yi lama daa tóo. Doo u nuu u kópu yilî a d:uud:uu ngmê, u dnye daa nyémî ngópu, doo u ntââ kópu mb:aa daangmêwa d:uu ngmê. *

2

Pyââwe mââwe yoo yi kópu

* 1:16: 2 Tim 3:5; 1 Njon 1:6; 2:4

dyuu

¹ Taitas a tp:ee, ndê kópu dyuu lama a kwo. Yi kópu mbêmê yoo chi ndiye kîgha dé. ² Mââwe knî ye yipi, Nmyi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu dé, mbwaa ndanî têtê namê ghétighéti, pi knî ye pi mb:aa ngê dmyinê ya, nuw:o mbêmê dmyinê m:ii. Yipi, Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngê dmyinê kélímî, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, nmî Lémi u l:êê dîy:o dono dmyina a vyimî dé.

³ Myenté pyââwe knî ye yipi, Nmyi lama choo ya, dye ghi yintómu nmî Lémi ngîma nmye m:ii té, namê pi u pi dyede, wain ndanî nmyi nuu u kópu ngê kîngê pyódu. Yipi, Yepe kamî yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê ndiye kîgha dé, ⁴ yi moo mupwo mupwoma yi nuu ghi dmi yi nódo dny:oo ya, * ⁵ mb:aamb:aa ngê ye dny:oo vuywo, nuw:o mbêmê dny:oo m:ii, dono kópu yi p:uu daapîchoo ya, yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé. Yinté mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo nmî Mî u kópu dyuu p:uu dono kópu daapaa vyi y:e.

Pi lvulu yoo yi kópu dyuu

⁶ Myenté pi lvulu knî ye yipi, Nmyi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu nmyo. ⁷ Taitas, kópu mb:aa yi ngópu yilî chi d:uud:uu, u nkwo adnya a

nj:ii ngi. Mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé, nangmê kn:aadi, yi ndiye kîgha, têtê kópu ngê nga kîngê pyódu. * ⁸ Dye ghi yintómu ye chi ndê danê, mu kópu u dîy:o yélini nmî p:uu a d:uu té, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e, mywene y:e paa ghê we. *

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

⁹ Wop dpodo pyu yoo yi kada pini knî ye dny:oo ng:aa, yi nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé, yi dnye dmi kîmîdny:oo vye, * ¹⁰ yi tpile kîngmê t:âmo ngmê, ngmênê mb:aamb:aa ngê yi p:uu dny:oo dpodo, kîngê dóo t:oo. Kópuni yilî a d:uud:uu tumo yi l:êê dîy:o, nmî Mbwámê Chóó Lémi u kópu pi knî ye kópu mb:aa ngê dny:oo pyépi.

Mb:aamb:aa ngê ya kmêle, Yesu u ngwo t:âât:ââ koo

¹¹ Nmî Mî ngê kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu nê diyédiyé kalê té, a kêê k:oo nî kaa té. ¹² U yi u ngwo a kwo, A yoo knî y:oo yi dono yi kuwó kéé téne, ngîdí u yoo yi nuu u kópu dé dny:ii d:ii téne. U yi u ngwo a kwo, Ala dini ghi ngê a yoo yi nuw:o dmi a p:uu dny:oo a kwo, yi chóóchóó dny:oo a tpyuu dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. * ¹³ Yinté ya kmêle, kuwókuwó wéni u ngwo t:âât:ââ koo. Yi wéni ngê nmî Mbwámê Yesu Kédisu

* 2:4: Epeso 5:22 * 2:7: 1 Pita 5:3

* 2:8: 1 Pita 2:15 * 2:9: 1 Pita 2:18

* 2:12: 1 Njon 2:16; Epeso 1:4 * 2:13: Pilipay 3:20

u pi ndî ngê wa pyódu, pini n:ii nmî Yâpwo ngê a tóó. *
 14 Nmî l:êê dîy:o chóóchóó a y:ângo, dono kwulo a pwaa nmoo, tupwóni nmî p:uu doo ya, a ghêê ngê, chóó u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo. Ala ngwo u yi nmo a kwo, Kópu mb:aa yilî nmî d:uu. *

15 Yi kópu yilî yi lama chi kîgha. Yi kada pini ngê nî pyódu nyoo, mbwódo kîngê m:uu ngi, chi wêdêwêdê kîgha dé, chi wátiwátí dé. *

3

Yesu Kédisu ngê kamî ngê ntee pyódu nmoo

1 Taitas a tp:ee, pi knî ye kópuni ny:uu vyi too, ye moo vylî té, yipi, Kada pini knî ye dmyinê ng:aa, kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. *

* 2 Yipi, Pi u pi nangmê dyênê, kwopwepe ngê kêê nangê t:oo, pi yintómu knî ye dmyinê mb:aamb:aa, nmyi chóó nmyi pi dmi nangê kmîmî. *

3 Nmî Lémi u yoo vy:o ghêlî k:ii dpîp:o ghê dniye, yi ngwo nmî Lémi nmî lama dêpwo a ya, u dnye dênmee a nyêmî, nmî nuw:o dmi kwolo ngmê ngê dnya a ya. Nmî chóó nmî pono nmîmo a vyápê, nmî chóó nmî kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi dnya a kwo. Dono ngê nmee a ya, nmîmo a n:ee kapî, pi knî ye nmee a diya, nmo myednya a diya. *

* 4 Yinté nmee a ya, ngmênê

nmî Mbwámê Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye, *⁵ kóók:oo u ngwo kaa nmoo. Daa nmî kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kóók:oo kaa nmoo, ngmênê u kwo nmo ch:anê dniye, nmî dono yilî ghêê too, chóó u Ghê Dmi ngê kamî ngê mê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo. ⁶ Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, chóó u Ghê Dmi nmî mênê yó. ⁷ Yi yeedeyeede mbêmê Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, ala ngwo nmî lama ka tóó, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

⁸ Ndê kópu yila. Yi kópu dyuu pi knî ye ntênê chi tpapê dé, ntênê yi lama paa yaa dniye. Yélini Chóó Lémi ka a kêlîmî té, u ya a nga a kwo, Kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. Yi kópu dyuu ye chi tpapê dé, yoo mb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi. ⁹ Ngmênê kwopwepe têtê yi vy:o kidingê ghê, n:ii knî y:oo yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi a dówodówo tumo, nuw:o kédangê y:ee ngmê. Yélini yoo dêêpî kópu dyuu p:uu a kwopwepe nyédi, ye namê ng:aa, mu kópu u dîy:o yinté kópu knî y:oo yoo daawa wêdêwêdê kalê t:oo, noko módó a kwopwepe nyédi. ¹⁰ N:ii ngê u yi u ngwo adî kwo, Yoo nî chaa, woni yoo a pee nê kaa té, yi pini ka dpî kwódu ngi. Nye daawa ny:ee knomomê, myombó u kwo moo kwódu ngi. Nye

* 2:14: 1 Pita 2:9; Epeso 2:10

* 2:15: 1 Tim 4:12

* 3:1: Lóma 13:1-7; 1 Pita

2:13-14 * 3:2: 2 Tim 2:23-25

* 3:3: Epeso 5:8-9

* 3:4: Njon 3:5-7

* 3:7:

myedaawa ny:ee knomomê,
yed:oo kpeme u kwo dpî yey.
* ¹¹ Lama u ngwo wa yââ,
anye, Kî pini u nuw:o kwolo
ngmê, u dono knî yi l:êê dîy:o
chóóchóó ka ndyîkondyîko. *

Póól u nd:uu tpapê

¹² Daa kêmakêma Nikopolis
n:aa lêpî, yópu ndîi dye ghi
ngê y:i anîn:aa ya. Dini ghi n:ii
ngê Atimas pini dê Tikikas
nga angmênê dy:ââ, yi ngwo
lîmîlîmî ngê y:i a ka dpo
pwiyé. * ¹³ Pini n:ii u lama
dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa
ngê a kwo, Sinas, Apolosa k:ii
tpileni u yi y:e maa p:uu adî
kwo, dpo ngee dé, u ngwo
modo dy:ââ dé. * ¹⁴ Nmî Lémi
u yoo mb:aamb:aa ngê dny:oo
a dpodo, u ntââ mbêmê
yi chóó u ngwo adnyi ya,
ngópuch:anê yoo myedny:oo
ngêêpî dé. Módó kîdnyinga a
lîme, dny:oo a dpodo. *

¹⁵ Yélini a p:uu wunê pyede,
yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ
ngmê. Nmî pyipe yoo yélini
nmî Lémi ka y:i wunê kêlîmî
té, nmî mb:aamb:aa ye dpî
yéni.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê
nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

* **3:10:** Mát 18:15-17   * **3:11:** 1 Tim 6:3-5   * **3:12:** Epeso 6:21-22   * **3:13:**
Dpodo 18:24   * **3:14:** Epeso 4:28

PILIMON

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu pi kní ye doon:aa tpaépê, pi ngmê u pi Pilimon, Póól u kópu dyuu ka kêlímí mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól p:aani p:aani loo, myenté Yesu u kópu pi kní ye doon:aa tpaépê. Dpodoni doo dódó, Nju tpémi daa yi nuu u kópu ngê pyodo, wod:oo Póól mgímí ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmí vy:a. Lóma lede kní y:oo yi kêlê dyé ngópu, mbwa k:oo km:êê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Lóma dy:ââ ngópu. (Dpodo 21-28)

Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma doon:aa ya, pini n:ii Pilimon p:uu wop dpímo dpodo, Onésimas, yi pini mbêpê wo, Lóma loo. Póól y:i mîné pyw:ângo, u kópu dyuu ka kêlímí mbê wo, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Póól ka yimí vyu, kwo, Pilimon ka kîní mbêpê wo, wod:oo Póól ngê pweepwee pee ngmê d:êê ngê, Onésimas ka y:ângo, kwo, Pilimon ka dpí núw:e.

Yi dini ghi ngê yi l:êê ghi alanté doo a ya, wop dpodo pyu n:ii dpímo mbêpêmbêpê, u kada pini ngê mēdpímo mumu knomomê, u ntââ d:ud:umbiy:e pí vyâ. Póól ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pilimon ngê Onésimas vya ngê, u yi u ngwo doo kwo, U dono mbodo kn:ââ vyuwo

kéé ngê, u lama choo ya, Kí nmî mbwó.

Pweepwee pee n:ii u kwo dy:ââ ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo al:ii anînê kwo, nmî mbwó Timoti k:ii al:ii anyinê tóo mo. A mbwó Pilimon, ala pweepwee pee nga nînê dyede. Yesu Kédisu p:uu ntee n:aa dpodo, yinté p:uu my:ee dpodo. ² Nmî tídê Apiya ka a mb:aamb:aa dpí yéni, nmî mbwó Akipas ka a mb:aamb:aa myoo yéni, pini n:ii u k:ii Setan p:uu nipi nmo l:êê té. Yesu u yoo yélini ngomo k:oo wunê wuwó ngê, a mb:aamb:aa ye myoo yéni. ³ Nmî Mí Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpí nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Pilimon u l:êê dîy:o Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunok-wuno

⁴ A mbwó Pilimon, dini ghi n:ii ngê n:aa ngêpê yédi, l:êê dîy:o nmî Mí n:aa kwunok-wuno ngê, * ⁵ mu kópu u dîy:o a lama ka tóo, nmî Lémi Yesu ka dpodombiy:e nye kêlímí, myenté u yoo yi nuu ghi dmi nódó mye tóo. ⁶ L:êê dîy:o alanté nînê ngêpê yédi, yélini yi k:ii nmî Lémi ka nmye kêlímí té, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u kópu mb:aa yintómu nmyi lama dny:oo ya. * ⁷ A mbwó, nmî Lémi u yoo yi nuu ghi dmi nódó a

* 1:4: Lóma 1:8-9 * 1:6: Kílosa 1:9

tóó, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nye pyépi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nê pyw:ângo, a nuu u kópu yinyinê d:uud:uu too.

Kópuni Póól ngê Pilimon ka dmy:ee ngê

8-9 Yesu u yoo yi k:ii nmî nuu ghi dmi nódó a tóó, u l:êê dîy:o kópu nga ngmênîné dmyinê. Yesu Kédisu ngê kada pini ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o kópuni yi kópu mbêmê nga anê vyi knomomê, doo u ntâa a wépi daanyinê puwâ. Ngmênê yi kópu mbêmê kópu nga dénîné tpapê. Nê Póól, vy:enevy:ene kêpa n:aa kwo, myenté Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo anîné kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o nîné kwunokwuno ngi, 10 Mw:ââkó, a tp:ee Onésimas dpodombiy:e nangê kpada. Yi pini mbwa k:oo a ka a loo, u mí ntee pini ngê u ngwo nî pyodo, Yesu u yoo vy:o nî kââ.

* 11 Wunê dnyinté m:uu doo a dpodo, ngmênê ala ngwo u nuw:o kédê ngmêê, a p:uu mb:aamb:aa ngê ka dpodo, u ntâa mb:aamb:aa ngê m:uu amyedîn:aa dpodo.

12 U nuu ghi a nódó dnyinté daa tóó, ngmênê nga mênîné dyede. 13 U ya a nga doo kwo, Nê mgîmî, a p:uu pîchoo dpodo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo anî kwo. Al:ii w:iin:aa tóó, ntee p:ee ngêêpî nê, u ya a nga doo kwo, Onésimas ngê yinté

pêdoo ngêêpî nê. 14 Ngmênê kêle, daanê mgîmî, myenté u l:êê dîy:o dyaa nga daanê chedê. Yi kópu ñyóó lama a tóó, a ka dpo vyi ngi, a ka anyinê dy:ââ, ó daanyinê dy:ââ? *

15-16 Onésimas ngê kópuni d:uu ngê, ndoo apê kópu mb:aa ngê nga wa pyódu. Mwiyé nmodo pyu ngê doo a ya, dye ghi daa daadîi m:uu dépwo a dpodo, ngmênê ala ngwo m̄wó ngê dé pyódu, m̄:uu amaan:aa dpodo, u k:ii nipi adpîn:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. A nuu u pi ngê ntee dé pyódu, nuu u pi ngê yinté amyimî pyódu, mu kópu u dîy:o m̄:uu adîn:aa dpodo, nmî Lémi u yoo vy:o m̄wó ngê amyedîn:aa ya.

17 A mbwó, nmî Lémi p:uu nipi nyipu a dpodo. Yi kópu u l:êê dîy:o, nga wanê nî knomomê, ntee a ka anyin:aa a vwuwo, Onésimas ka yinté myecha a vwuwo. 18 Apê dono nga ngmê d:uu ngê, ó napî ngmê t:âmo ngê, yi kópu a chóó wanî l:âmo. 19 Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê, yi ndapî a chóó m̄iy:e am:aan:aa wumo. Ngmênê a mbwó, kópu ndîi l:êê dîy:o wunê nga ngmênê d:uu ngê, nmî Lémi u yoo vy:o n:uu kaa nyoo, ghê kamî u ngwo nyinê pyw:ângo. *

20 Nyâa, a mbwó, kópuni nga d:a dmyinê, dpo d:uu ngi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nipi nye dpodo mo. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha

* 1:10: Kîlosa 4:9 * 1:14: 2 Kódin 9:7

* 1:19: Nkal 6:11

mb:aamb:aa ngê wa pyódu.

²¹ Ala pweepwee pee nga d:a d:êê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, kópuni nga d:a dmyinê, ntênê wanyi d:uu, kópu mê yilí amy:ii d:uu té.

²² Myenté ngomo k:oo ngomo ghi a l:êê dîy:o ngmêdpo l:âmo ngi, mu kópu u dîy:o a lama a tóó nmî Mî ngê nmyi ngêpê wa a ny:ee té, mbwa k:oo wa pw:ii nê, nmye wa a dy:ââ nê.
*

Póól u nd:uu tpapê

²³ Pini n:ii k:ii Yesu Kédisu u l:êê dîy:o mbwa k:oo nipi nye kwo mo, Epapîdas, u mb:aamb:aa nga da dy:ââ,

* ²⁴ myenté yélini yi k:ii nipi nmo dpodo té, Mak, Adistakas, Dimas, Luukî, yi tpóknî y:oo yi mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ ngmê. *

²⁵ Nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi gha dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vyuwo.

Wu u dí.

* **1:22:** Pilipay 1:25
4:10-11; Dpodo 16:10

* **1:23:** Kílosa 1:7; 4:12

* **1:24:** Kílosa 4:10; 2 Tim

HIPÎLU

Yesu p:uu kópu dyuu Nju tpémi ye

Nkéli dnye ngê ala puku dmi u pi Hebrews, nmîné nmo Hipîlu. Ala puku dmi pini n:ii ngê d:êê ngê, chóó u pi daa d:êê ngê. Wunê Yesu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, yi nuw:o dmi alanté doo a ya, apê ngmênê, Póól ngê yiné d:êê ngê. Yélini ye ala puku dmi dy:ââ ngê, yi yéli Nju tpémi, n:ii dé Yesu u yoo vy:o ghê dniye. Yi ngwo Nju tpémi y:oo enjel yoo dnyimo cháâcháâ dé, Mósisi u kópu dyuu dnyimo cháâcháâ, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ndîi kópu ngê ye myedpîmo ya. U yi y:e dêpwo kwo, Yoo Yesu ka dny:oo kélîmî. N:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u yi u ngwo dêpwo kwo, Nju tpémi y:oo Yesu u yoo mêtê diyédiyé kalê téne. Yi kópu u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi ngwo ye dy:ââ ngê.

*Kópu kamî n:ii Chóó Lémi
ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê*

¹ A tídê mbwó yoo, nmî lama ka tóó wunê n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi yéli y:oo nmî kn:ââ knî ye daa kópu ngmîdi dnyimo a tpapê, ye dnyimo a mgongo, ntênê ye myednyimo a dané, ²ngmênê nmî dye

ghi ngê Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, u Mî komo nmo yiné mî kââ. Vyîlo yi pini Chóó Lémi k:ii tpile yintómu nipi lâmo ngópu. Kuwókuwó wéni ngê tpile yilí yintómu yi kada pini ngê vyîlo ayi pyódu.

* ³ Tp:oo p:uu nmo w:ee ngê, nê, Chóó Lémi u pi ndîi, dyââpe p:uu daangma a t.a. Chóó Lémi ntee a tóó, Tp:oo ndêndê mye yinté. Tpile yilí yintómu knî ye vyîlo yiwunê vuywo, chóó u kópu mbêmê wunê mbêpê kîgha té. Dini ghi n:ii ngê nmî dono chedé too, u Mî ka mêtê diyé wo, u che p:ââ pee ngê mî pyodo. *

*Enjelyoo yipwo, Chóó Lémi
Tp:oo a tóó*

⁴ Pi woni knî y:oo enjel yoo mba:amb:aa ngê a cháâcháâ tumo, ngmênê nmî Mî Tp:oo u pi ndîi, enjel yoo yi pi dmi têtê. Nmî Mî Tp:oo kada mêtê tóó, enjel yoo kuwó mêtê pyede. * ⁵ Chóó Lémi ngê Tp:oo u pi ndîi ngê pyódu ngê, kwo,

Nyi a tp:ee,
ngmênê enjel ngmê ka daa vyyu,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu.

Myenté enjel ngmê p:uu daa vyyu,

A tp:ee ngê wa pyódu, u mî ngê anî ya. *

⁶ Tp:oo Kaa dyámê mbêmê ghêlî dêpê dy:ââ ngê, Mósisi ngê komo alanté a kââ, ala kópu a d:êê ngê, apê,

* 1:2: Njon 1:3; Kílosa 1:16

* 1:3: 2 Kódin 4:4; Kílosa 1:15

* 1:4: Pilipay 2:9

* 1:5: Psalm 2:7; Hipîlu 5:5

Chóó Lémi u enjel knî y:oo ntênê dny:oo chââchââ.

⁷Chóó Lémi u kópu enjel knî yi p:uu puku yedê alanté a tóó,

Yópu límî ntee a dpodo nódó,

enjel yoo Chóó Lémi p:uu yinté a dpodo nyédi. *

⁸Ngmênê Tp:oo p:uu Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Yâpwo ndêndê, dye ghi yintómu nyoo anyi y:enê, chedê ngê daawa pyódu.

Nyoo ntênê anyi y:enê. *

⁹L:êê ghi mb:aa nuu u l:êê ghi dé, yoo dono u yi nga daa kwo.

Yi kópu u l:êê dîy:o yâpwo ndêndê, nyâpwo ngê a ngmîdi nyoo,

nga mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, w:aa u ngwo nyinê pyw:ângo,

nyipe knî y:oo yintoo w:aa dêpê pyw:ee ngópu.

¹⁰Ala kópu mye tóó,

A Lémi, mwiyé mwiyé dini ghi ngê dyámê pê nyi l:âmo ngê,

ngêê dê y:oo mbóó nyil:âmo ngê. *

¹¹Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê chedê ngê daanyi pyódu.

Kpîdí ntee mbwee ngê dpî pyódu,

mbóó dyámê yinté mbwee ngê anye pyaa knî.

¹²Pi ngê u kpîdí ntee dpó kmongo, ntee myoo ngmêê,

tpile yilî yintómu yinté am:ii ngmêê té,

ngmênê ntee nye tóó, dye ghi yintómu yinté anyi ya, daanyi dyênê.

¹³Chóó Lémi ngê enjel ngmê ka daa vvu,

Mi ndîî ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té,

nyi yodo u maknopwo wanî yé té. *

¹⁴Tp:oo ka yi kópu u mo vvu, enjel ngmê ka daa vvu. Tp:oo kada a tóó, enjel yoo kuwó a pyede. Enjel yoo ghê dmi dé, Chóó Lémi p:uu a dpodo nyédi. Yi dpodo tédê dpodo tédê dpî dy:ââ té, yélini yi mbwámê ngê Tp:oo pyodo, y:oo a ngêêpî tumo. *

2

Ng:aa t:emî, nmî Mbwámê p:uu

¹A tîdê mbwó yoo, daa enjel ngmê nmî Mbwámê ngê vyîlo yi pyodo, ngmênê Chóó Lémi Tp:oo vyîlo yi pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni ndêndê nmyi ny:ee tumo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé, kminté maa ndêndê wanmyi kn:aadi ngmê. ²Dêêpî kópuni dyuu enjel knî y:oo Mósisi ka a núw:o tumo, doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo daapî kée tumo. N:ii ngê yi dêêpî kópu dyuu dêdpîmo chââchââ, pi knî y:oo yi pini dnyimo

* 1:7: Psalm 104:4 * 1:8: Psalm 45:6-7 * 1:10: Psalm 102:25-27 * 1:13:

Psalm 110:1 * 1:14: Psalm 91:11; Dpodo 12:7 * 2:2: Hipîlu 12:25

kpadakpada. * ³ Enjel yoo yi pi dmi têtê, nmî Mbwámê u pi ndîi. Nmî Mbwámê daanmo châpu knomomê, ye angênté wanmî pyaa dmi. Nmî Lémi yoo vy:o dpîmo a kwo, chóó p:uu ye dpîmo a danêmbum. N:i i knî y:oo u kópu dyuu a ny:ee tumo, yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo y:oo pyódu tumo. ⁴ Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî nmî vy:o dnyimo chapî, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo u ngwo myedê pyódu ngê. Nmî vy:o n:i i yoo nmî Mbwámê ka a kêlîmî té, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê dpodo dyêêdî daa ngmidi a dódó tumo. Chóó Lémi chóó u pono a vyápê yédi, u yoo yi dpodo nêdê dpodo nêdê dpî kaa té. *

Yesu nmî Mbwámê ndêndê, nmo ntee pini

⁵ Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê nmî kada pini ngê pyódu ngê, enjel yoo nmî kada pini ngê daa pyódu too. ⁶ Puku yedê alanté a tóó,

A Lémi, tpileni nyi l:âmo too, ndîi dé, pi têtê, lukwe dîy:o yi p:uu nyinê nuw:o.

Pi têtê, lukwe dîy:o ye nyinê vuywo. *

⁷ Yoo yi pi dmi ndîi ngê nyi pyódu too,

enjel yoo yi maknopwo chono nyi yé too.

Yoo yi pi dmi nyi km:êê too,

⁸ tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê nyi pyódu too.

Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, Chóó Lémi ngê yoo tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê pyódu too, tpile dèpèngmê kuwo ngê. Ngmênê ala ngwo yoo yi maknopwo tpile woni daa pyede, nmî dnye dmi daa yi ng:aa. ⁹ Ngmênê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Daa dye ghi daadîi u pi têtê ngê doo a ya, enjel yoo yi pi dmi yi maknopwo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene, ngmênê ala ngwo u pi ndîi ngê maa pyódu. Doo wélîlî mgîní vyîmî, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye, Tp:oo u ngwo nmo a dy:ââ ngê. *

¹⁰ Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu kî l:âmo ngê, yiné a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê dîy:o a pyede. Yi kópu u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê kmungo, Yesu mgîní vyîmî têtê dy:ââ ngê. Yi mgîní vyîmî têtê Chóó Lémi ngê Yesu u ntââ mbêmê a yó, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi Mbwámê ngê u ngwo pyódu ngê. * ¹¹ Yélini yi k:i i Yesu ngê nmî dyââpe pwaa too, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u k:i i nmî Mî mu ngmidi, ngmênê u kwo nmo u tîdê mbwó yoo, doo u mywene-mywene u kópu. * ¹² Yesu u kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ka kwo,

A tîdê mbwó knî ye m:uu

* 2:4: Mak 16:20; 1 Kódin 12:4,11 * 2:6: Psalm 8:4-6; 1 Kódin 15:24-27 * 2:9:

Pilipay 2:8-9 * 2:10: Hipîlu 5:8-9 * 2:11: Mak 3:35

anîn:aa danê,
yi vy:o anîn:aa chaa kîgha
ngi. *

¹³ Myenté apê,
Yoo yi nuw:o dmi Chóó
Lémi p:uu ntee a kwo,
A nuw:o yinté p:uu mye
kwo.

Myenté apê,
Ala nê, tp:ee dmââdí n:i
yoo Chóó Lémi ngê a ka a kê
too, yi vy:o anî kwo. Ntee dé
my:aa yinté. *

¹⁴ Nmo Chóó Lémi tp:oo
módó tp:oo mââ yoo, mbyuu
too ntee nmî p:uu a kaa
knopwo, Yesu p:uu yinté mye
kaa knopwo, nmo ntee pini
ngê mye pyodo. Pi ntee dpî
pw:onu, yinté mye pwene,
ngmênê mêtê pii wo, mu
kópu u díy:o u yi u ngwo doo
kwo, Pwopwo u kada pini
Setan nî dyênê. * ¹⁵ Dyámê
mbêmê tpêmi kudu ngmê u
yoo, pwopwo ka a nkîngê té.
Dini ghi n:i ngê Yesu mêtê
pii wo, u ngwo mêtê pywáfi
nmoo, pwopwo ka mêtépîno
nkîngê té. ¹⁶ Yesu daa enjel
yoo yi Mbwámê ngê pyodo,
ngmênê nmo Epîlaham u yoo
nmî Mbwámê ngê pyodo.
¹⁷ Nyââ, nmo u tídê mbwó
yoo, ntee nmo pyede, yinté
d:ud:umbiy:e mye pyodo.
U l:êê díy:o ntênê u kwo
nmo ch:anêch:anê nyédi, nmî
lama ka tóó, Kî nmî kpêê
yiyé pyu ndêndê, daawa dóó
nmo, myedaa dípedípe yédi,
Chóó Lémi ka ntênê wunê
káâdíkáâdí nmoo. Tp:oo

u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê
nmî dono u kuwó dpî kée
té, mêt:uuwodê ngî té. *

¹⁸ Dini ghi n:i ngê Setan ngê
wunê tókótókó nmoo, u ntââ
Yesu ngê dpî ngee nmo, mu
kópu u díy:o Setan ngê Yesu
myedpîmo a tókótókó, Yesu
myedoo mgîni vyîmî.

3

Mósi u pwo, Yesu a tóó

¹ A tídê mbwó yoo, yélini
Chóó Lémi ngê a ngmidi
nmyoo, nmyi dyââpe myedê
pwaa too, nmî Mbwámê Yesu
p:uu dmyinê nuw:o. Chóó
Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê,
u dyépi ngê pyódu ngê, kpêê
yiyé pyu ndêndê ngê mye
pyódu ngê, u ngwo u kwo
nmo kélímî té. * ² Mósi ngê
Chóó Lémi u dnye ntee dpîmo
a nyêmî, Chóó Lémi u yoo
vy:o ntee dpîmo a dpodo, Yesu
mye yinté, Chóó Lémi u dnye
ntênê dpîmo nyêmî, dpodoni
u kwo y:ee too, mye dóó too.
* ³ Pi ngê u ngomo kamî ntee
dpî wó, Chóó Lémi ngê u yoo
yinté myedê ngmidi ngê, yi
vy:o a kwo. N:i ngê ngomo
mb:aa dpî wó, pi knî y:oo daa
ngomo ye chaa kîgha ngópu,
pini n:i ngê dpî wó, yi pini ye
chaa kîgha ngópu. Mye yinté.
Yesu ngê Mósi mêtê kuwo
ngê, vyîlo mêtê chaa kîgha
koo. ⁴ Ngomo kamî, chóó
daawa pyidu, pi ngê yinê dpî
wó. Chóó Lémi ngê tpile yilí
yintómu l:âmo ngê, chóó u

* 2:12: Psalm 22:22 * 2:13: Is 8:17-18 * 2:14: 1 Njon 3:8 * 2:17: Hipîlu
4:15; Luukí 4:1-13 * 3:1: Hipîlu 4:14 * 3:2: Num 12:7

ngomo mye wó. ⁵ Mósisi Chóó Lémi u dpodo pyu ngê dpîmo a ya, u ngomo mb:aamb:aa ngê dpîmo y:enê, yoo yi ng:aa dmi dpîmo a t:emî, kópuni ghêlî k:iî dèdnyimo pyodopyodo, yi p:uu ye dpîmo a danêmbum, ⁶ ngmênê Yesu Kédisu ngomo chóó tp:oo, Chóó Lémi u ngomo ndêndê ngê yinê a y:enê. Chóó Lémi u ngomo, u yoo. Nmo yi yéli vyîlo yinmo kwo. Kópu mb:aa n:iî nmo t:âât:ââ, k:omo tpile ngê nmo daawa pyaa knomomê, dono vyîmî tédê Yesu daanmo wópu knomomê, ye Chóó Lémi ngê kuwa daawa kaa nmo, u yoo vy:o anmî kwo. *

Chóó Lémi u yoo yi ghê vyîmî tédê

⁷ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê kuwa kîngê kaa nmyo, chóó u Ghê Dmi ngê kópuni a vyu, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmî ngmê, *

⁸ nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dèdnyimo a vyápê.

Dini ghi n:iî ngê Yichip a kuwo ngópu,

Kenan ghêlî dîmî taa dniye, w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi dnya a tókótókó. *

⁹ Dépidi u dye ghi ngê Chóó Lémi ngê Nju tpémi ye yepê,

Yi kêlî ghê nmyi kn:ââ knî y:oo dnya a tókótókó nê, m:ââ podoy:a yi k:oo kópu ndîi yilî ye noo a d:uud:uu.

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o ye nê nod:e wo,

nê, Yi nuw:o dmi a p:uu daa kwo,

a maa daa kîgha ngmê.

¹¹ Ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga ní kpaa wo,

nê, Ghi n:iî ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mēdaamî taa dmi. *

¹² A tîdê mbwó yoo, kyedekyede dmyinê paa. Nmyi gha vy:o dono kîngmê ya, nmyi kêlîmî tédê ngê kîngmê pyódu. Yâpwoni ghê a t:a, nmyi vy:o pini ngmê ngê kédangê kuwo. ¹³ Chóó Lémi u dnye awêde nmo nyêmî. Pini n:iî u nuw:o dono ngê wa dóó, ngópu dê wa nkoko dê, chóó u pono wa vyápê mb:anê, mââ m:iî yi pini ngê Chóó Lémi u dnye mēdaamowa ny:oo, Chóó Lémi u maa wa kn:aadi. A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi kópu kîngmê d:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o numo kuwó mēdmyinê mbumu. ¹⁴ Dini ghi n:iî ngê Yesu Kédisu ka nmî kêlîmî mbê dniye, nmî nuw:o dmi yi ngwo p:uu a ghê wo. Nmî nuw:o dmi p:uu

* 3:6: Hipîlu 3:14; 10:23

* 3:7: Psalm 95:7-11

* 3:8: Ex 17:7; Num 20:2-5

* 3:11: Num 14:21-23

* 3:14: Hipîlu 3:6

daanmo y:ee knomomê, u dî pwopwo, ye u k:ii kââdî ngmê u yoo ngê anmî ya. *
 15 Kópuni puku yedê a tóó, a pweepwee pee yedê mwiyé d:a d:êê, myombó mê ny:ee yó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmî ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dêdnyimo a vyápê. *

16 A tîdê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli y:oo Chóó Lémi u dnye yidnya a nyêmî, ngmênê yi chóó yi nuw:o u pono yidnya a vyápê, Chóó Lémi u pono dêdnya a vyápê? Mósisi ngê yélini yintómu Yichip u mênê a pw:ii too, apii? * 17 Nmyinê nmye ló yéli ye Chóó Lémi doo a nod:enod:e, m:ââ podoy:a yi k:oo? W:amî mbêmê yélini y:oo kn:aadi te kópu yilí dnya a d:uud:uu, yi yéli ye doo a nod:enod:e, y:i myedê pw:oo dniye. 18 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, apê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mēdaamî taa dmi,

a tîdê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli yi p:uu doo a danê? Yélini yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó

Lémi ka dêdnya a ng:aa, yi yéli yi p:uu doo a danê, apii? 19 Ala kópu nga a m:uu yó, Yi ghê vyîmî têdê kwéli dnya a lèpî, y:i dîmî taa dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka dêdnya a kêlîmî.

4

1 Chóó Lémi ngê ghê vyîmî têdê u maa komo wunê a kpêmî ngê, apê, Yi k:ii pênmîn:aa ghê vyîmî. A tîdê mbwó yoo, dmyinê nkîngê, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi máádi kîngê kn:aadi, ghê vyîmî têdê koko ngê kîngê dîpî. 2 Ghê vyîmî u kópu ntee a ny:ee ngópu, yinté my:oo nyongo. Maa ntee a kn:aadi ngópu, yinté myekud:uungê kn:aadi. K:omo tpile yi kópu mb:aa a ny:ee ngópu, ngmênê yi máádi yi chóó a kn:aadi ngópu, mu kópu u dîy:o u kwo dêdnya a kêlîmî. 3 Yélini yi k:ii nmo kêlîmî té, yi ghê vyîmî têdê dîyo anm:uu taa dmi, ngmênê yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê,

ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga nî kpaa wo, nê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mēdaamî taa dmi.

Dini ghi n:ii ngê yi kópu a vyu, chóó doo a ghê vyîmî, mu kópu u dîy:o dyámê pê l:âmo ngê, tpile yilí yintómu mye l:âmo ngê, u kuwó dini ghi ngê tpile mēdaamo l:âmo ngê, ghê vyîmî kn:ââ u ngwo a chópu, awêde moka ghê vyîmî. *

* 3:15: Psalm 95:7-8; Hipîlu 3:7-8

* 3:16: Num 14:1-35

* 4:3: Psalm 95:11

⁴ Wo piini u kópu puku yedê yinté myeka tóó, apê,

Chóó Lémi ngê u dpodo yili yintómu chedê ngê, wo wéni knî yi k:oo, piini ngê doo ghê vyîmî. *

⁵ Yi yéli ghê vyîmî tédê dîmî taa dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê apê,

Ghi n:ii ye nè kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mēdaamî taa dmi.

⁶ Yélini y:oo ghê vyîmî u kópu mb:aa mwiyé a ny:ee ngópu, yi ghê vyîmî tédê dîmî taa dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u pono dēdnyimo a vyápê, ngmēnê yoo m:uu a kwo, yi yéli vyîlo dé yi ghê vyîmî tédê ayimî taa dmi.

⁷ M:ââ yilî mî loo, yoo kamî yi l:êê dîy:o wo m:uu a ngmîdi ngê, nmopê, Awêde nmyi wo. Dépîdi ngê yi kópu wunê mwiyé a d:êê ngê, nmî l:êê dîy:o. A pweepwee pee yedê yi kópu mu ngmîdi u nkwo d:a d:êê,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmî ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpêmî yó, nangmê nkoko. *

⁸ Pini n:ii ngê Mósisi u d:aa a kââdî ngê, Njósuwa, yi pini ngê yoo ghê vyîmî tédê njini wo núwo, ye Chóó Lémi ngê wo daamupêdê ngmîdi ngê.

⁹⁻¹⁰ Yi wéni kamî nmî dye ghi ngê kédê d:ii, Chóó Lémi u yoo kamî ngê dpî pyaa dmi, ghê vyîmî tédê ndêndê nmo lēpî té. Dini ghi n:ii ngê anm:uu taa

dmi, Chóó Lémi ngê ghê vyîmî kn:ââ ntee a chópu, yinté anmîn:aa ghê vyîmî, dpodo ndîi mēdaamonm:uu dóó. *

¹¹ A tîdê mbwó yoo, d:uud:uu koo, Chóó Lémi u ghê vyîmî tédê u maa dpodombiy:e kîgha koo. Nmî vy:o pini ngmê yi yéli yi nt:anê kîngmê yââ, maa kîngê kn:aadi, dono u maa p:uu kîngê ghê, ¹² mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u kópu dyuu daa módó a vuu. Chóó Lémi ngê kópuni dpî vyi, ndêndê ngê dpî d:uu. Myenté Chóó Lémi u kópu neepî ntee tpile. Neepî ngê mbwēmê ntee anyi chápwo, kpadama dêma mbumu w:uu dê ntee am:ii chámê dê, Chóó Lémi ngê u kópu dyuu mbēmê pi u gha yinté myoo kpēmî. Kópuni tumu nmo nuw:onuw:o té, nmî gha vy:o, yi kópu yilî Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbēmê dpî chámê té. * ¹³ Doo u ntââ kópu u kwo daangmanmî ngmo. Kópu yilî yintómu u ngîma a pyodopyodo. Yi kópu dyuu dîyo u kakēmê u kwo wanm:uu chámê té. *

Yesu yi kpêê yiyé pyu ndêndê

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, ala kópu a pweepwee pee yedê mwiyé kídî d:êê, Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê. Yi pini Chóó Lémi Tp:oo. Daa dyámê mbēmê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê yiyé pyu ngmê, ngmēnê ndêndê ngê

* **4:4:** Gen 2:2 * **4:7:** Psalm 95:7-8 * **4:9-10:** Gen 2:2 * **4:12:** 1 Pita 1:23;

Epeso 6:17; Tpyuu 1:16 * **4:13:** Lóma 14:12

Chóó Lémi ka kee wo. Nmî nuw:o dmi p:uu choo kwo, nangê kéé. * ¹⁵ Lîmîlîmî ngê daawa kéé nmo. Ngmanmî kn:aadi knomomê, yi kn:aadi te kópu kn:ââ u lama, mu kópu u dîy:o Setan ngê ntee wunê tókótókó nmoo, yinté myedoo a tókótókó, ngmênê Yesu ngê daangmê kn:aadi ngê. * ¹⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o namê nkîngê, Chóó Lémi ka ngêpê kmêle, nmî tókótókó tédê yiné wa ngee nmo, nmî dono u kuwó wa kéé té, mēdaawa a ngî té. *

5

¹ Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi vy:o pini ngma a ngmid-ingmidi ngópu, yi kada pini ngê a pyépi ngópu, yoo yi l:êê dîy:o Chóó Lémi p:uu a dpodo yédi. Yoo yi dono yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka wumê kpêê yiyé yédi. ² N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a kwo, dono kópu ngmêdpî d:uu knomomê, kpêê yiyé pyu u kwo dnyinté dpî nod:e, mu kópu u dîy:o yi kpêê yiyé pyu ngê dye ghi ngmê ngê my:oo dpî kn:aadi. * ³ Daa yoo yi mo yi dono knî yi l:êê dîy:o a kpêê yiyé yédi, ngmênê chóó u dono knî yi l:êê dîy:o mye kpêê yiyé yédi. *

⁴ Pi ngê chóó u pi daa kmîmî ngê, d:uudpî vyi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê n:aa pyodopyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê Alon ntee a ngmidi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a

pyódu ngê, mye yinté, kpêê yiyé pyu n:ii Chóó Lémi ngê dpô ngmidi, yi pini kada pini ngê dpî pyódu. * ⁵ Yesu Kédisu mye yinté. Chóó u pi daa kmungo, chóó daa vyu, Nê kpêê yiyé pyu ndêndê, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu. *

⁶ Myenté kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu dyámê mbêmbê doo a paa, Chóó Lémi ka ngêpê tédê doo kââkââ, myedoo mbê, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo dêpwo kwo, Ghêlî k:ii nî pw:onu. Chóó Lémi ngê u ngêpê a nyongo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé ntênê mwiyé nî d:uu té. *

⁸ K:omo tpile Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê Chóó Lémi daa kede wo, Tp:oo mgîní vyîmî tédê dy:ââ ngê. Yesu myedaa kede wo, u mî u kópu u wépi daa puwâ, mgîní vyîmî tédê loo, ⁹ pi yilî yi Mbwámê ngê u ngwo pyodo. N:ii ngê u dnye adî nyêmî, u Mbwámê ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu. ¹⁰ Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu ngê mye pyódu ngê, kwo, Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya.

* 4:14: Hipîlu 10:23 * 4:15: Hipîlu 2:17 * 4:16: Hipîlu 10:19 * 5:2:

Hipîlu 4:15 * 5:3: Lev 16:6,24 * 5:4: Ex 28:1 * 5:5: Hipîlu 1:5; Psalm 2:7

* 5:6: Psalm 110:4; Hipîlu 7:1,16-17 * 5:7: Mát 26:39-46

Pi ngê maa ndêndê kîngê kn:aadi

¹¹ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Yi kópu p:uu kópu yilí nmye nî vyi, ngmênê u kakêmê chámêchámê nmye dpodo ndîi, mu kópu u dîy:o nmyi mbodo dmi dîngîdîngî dé. ¹² Yesu u yoo vy:o ló dini munmyinê ghê dniye, lukwe dîy:o ndiye kîgha pyu ngê dmyongê pyaa dniye. Chóó Lémi u kópu n:i:i nmyi ndê tumo, lukwe dîy:o dnyinté nmyi ndê tumo, woni dmyongê ndê tumo. Lukwe dîy:o nmye ngmo ndanî nyédi, nté wêdêwêdê dp:ee pîpî ngmê. Nmyi nuw:o pwiipwii dé. ¹³ N:i:i a ngmo ndanî yédi, yi pini tpómu ntee tpile, kópu mb:aa u dî u lama daa tóó. ¹⁴ Nté wêdêwêdê pyâawe mâawe knî y:oo vyîlo ye pîpî ngópu, yi nuw:o dmi nêpwi ngmê dé dono mb:aamb:aa ntênê dpî mya d:oo.

6

¹ Yesu u yoo vy:o ló dini nmyinê ghê dniye, yi kópu u l:êê dîy:o kópuni yi ngwo nmye ndê tumo, yi p:uu danê ngê kêê nmye daamunê t:oo. U ya a nga a kwo, Kn:aani kópu knî nmyi nuwo munîné kîgha. Kópuni nmyi lama a pyede, yi kópu ngomo k:ââ ntee tpile dé. U ya a nga daa kwo, K:ââ ghi kamî munî kââ, ngmênê ngomo nt:u p:uu n:aa dpodo. Nmye mêdaamonê vyi, Nmyi dono kópu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka dmyinê kêlîmî, nmyi nuw:o dmi p:uu kaa

yó. Yi kópu ló dini nmyinê d:uu ngópu. ² Pi ngê pi ntee a mbápitísîm kîgha ngê, kóó dê mbêmê dpî yé dê, Chóó Lémi u ghê Dmi u mênê u ngwo dpî kee, yi kópu p:uu kópu nmye daamunê vyi, nmyi lama wunê ka a yaa wo. Myenté, nmyi lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa a pyidu té, yoo dono wa kpada té, chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu nmyi lama daamunê kwolo. ³ Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî nmo, yi k:ââmu ghi knî yi mbêmê ngomo nt:u mb:aamb:aa ngê anmî wó.

⁴ Chóó Lémi u maa ndêndê dpodombiy:e dmyinê kîgha, nangmê diyé, mu kópu u dîy:o n:i:i yoo yi máadi p:uu wa diyé dmi, kópu dono amêdnyi d:uud:uu dé, doo u ntââ daanmo diyédiyê kalê té, myenté doo u ntââ yi dono vy:o mêdaanmo y:ee té. Wunê Chóó Lémi u maa p:uu dnya a paa, u wo myednya a paa. Chóó Lémi ngê ghê kamî ye y:ângo, u Ghê Dmi yi mênê kee wo. ⁵ Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye mwiyé pyaa dniye, yoo kamî yi wêdêwêdê myednyimo mumu. ⁶ Yesu Kédisu lukwe dîy:o kpîpî ngópu. Yélini y:oo kîdosi nêdê mwiyé a t:ee ngópu, mye yinté yéli, na a ka kîdosi nêdê yinté myombó mye t:emî ngmê. Pi knî yi ngîma u pi a dyede ngmê, a mywenemywene kîgha ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ mêdaanmo

* 6:6: Hipîlu 10:26-29

diyédiyê kalê té, Yesu u maa p:uu mēdaanmî kaa té. *

⁷ Yi yéli tēpê ghi dono ntee yéli. Yâpwo tēdê n:ii tpii wunê ghayghay yédi, nté nt:u mb:aamb:aa ngê dpî kaalî, yi tēpê mb:aamb:aa. Yoo mb:aa mye yinté dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too. ⁸ Tpyé ngê yâpwo tēdê n:ii dpî ma, y:i nté nt:u d:uudpî kaalî. N:ii knî y:oo Yesu dpî kpîpî ngmê, yinté dé, Chóó Lémi ngê ndiya wa kée té.

⁹ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile alanté nmye nîné danêmbum, ngmênê dp:ee yinté yéli. A lama ka tóó, ndiya daanmy:uu ghêpê dmi, ¹⁰ mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u l:êê dîy:o nmyee d:uud:uu dé, yi kópu u nuwo daawa a kuwo dmi. Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo ndêndê ngê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u yoo vy:o yéli nmyee a ngêêpî dé, awêde mwo anmyi ngêêpî t:oo. * ¹¹ Mb:aamb:aa ngê u ya a nga a kwo, Yesu u dpodo p:uu mgeemgee ngê kêê kēdmyinêngê t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o kópuni u yi nmye a kwo, Pêdê pyw:ee yó. ¹² Nyââ, mgeemgee ngê kêê nangê t:oo, ngmênê yoo mb:aa yi nt:anê dpî yaa dmyeno, yélini yi kēlimî chedê ngê d:uudpî pyódu. Kópuni Chóó Lémi ngê yi pi dmi ye mwiyé a vyi too, yi yéli y:oo yi kēlimî mbêmê yi kópu wunê pyw:êmî t:oo.

Chóó Lémi u kópu ndêndê

¹³⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kópu ndêndê ngma a vyu, kwo, Dîni k:omodanê. Kwo, Mb:aamb:aa ngê ana a ngêêpî ngi, dîyo nyoo yilî ngê wa pyódu. Dini ghi n:ii ngê yi kópu u kwo a vyu, u kwo mye kpaa wo. Chóóchóó u ngwo a kpaa wo, mu kópu u dîy:o u pwo pini daa tóó, n:uu ngê mēpî kpaa wo. * ¹⁵ Epîlaham yi kópu ka kēlimî mbê wo, u kēlimî chedê ngê daa pyodo, yi kópu myedoo t:âât:ââ, u dî yi kópu mîné pyw:ângo. ¹⁶ Pi chóó u pi ngê d:uudpî kp:aa, ngmênê nmî pwo pini u pi ngê dpî kp:aa, dnyengi dnyeng:aa machedê ngê u ngwo dpî pyódu. ¹⁷ Yi kópu ndêndê nmî l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka a vyu. U yi u ngwo doo kwo, nmî lama ndêndê ngê yaa we, Chóó Lémi ngê u nuw:o daawa ngmêê, kópuni a vyu, ntênê wa d:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu ndêndê Epîlaham ka a vyu, chóóchóó u ngwo myedê kpaa wo. ¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dé Epîlaham ka ntênê a vyi doo, doo u ntââ daawa a ngmêê dē, myedaadí k:omodanê. Vyîlo yi yâpwo p:uu nmî nuw:o dmi nmî kaa too, daawa dóó nmo. Yi kópu dé yi mbêmê nmî lama ndêndê ngê a tóó, Kópuni nmo mwiyé a vyu, ntênê wa d:uu, kóó k:oo wa kaa nmo, mēdaawa kée nmo. *

* **6:10:** Hipîlu 10:32-34; 1 Kódin 15:58
23:19

* **6:13-14:** Gen 22:16-17

* **6:18:** Num

19 Anka nt:u ngê nkéli u ché ntee wunê tpee ngê, kópuni ka nmî kélîmî mbê dniye, yi kópu mye yinté, nmî anka, Chóó Lémi p:uu u pye wunê tóó. Yi kópu ngê nmî ché dmi kíyedê tpee, doo u ntââ daanmî ntéé dmi, Setan ngê nmî anka daawa a pèêdî, myedaawa t:âmo nmo. Chóó Lémi kwéli wunê tóó, yâpwo ghi ndêndê ghê, yi anka yi wunê tóó. * 20 Yesu nmî kada y:i ghê wo, nmî l:êê dîy:o kpêê ziyé pyu ndêndê ngê mî pyodo. Mélkisadek ntee pini ngê mî pyodo, chedê ngê daawa pyódu.

7

Mélkisadek u danêmbum

1 Mélkisadek Salem tpémi yi king ngê doo ya, kpêê ziyé pyu ngê myedoo ya. Yâpwoni u pi mudu y:i a tóó, vyîlo yi yâpwo ka dpîmo kpêê ziyé. Dini ghi n:ii ngê Epîlaham u yoo knî yi k:ii king páádi knî yi p:uu dnyen:aa l:êê, yi king yoo, yi yoo knî yi k:ii, woni vya tumo. Dini ghi n:ii ngê p:o dnye diyédiyé, Mélkisadek ngê Epîlaham maa p:uu a pyódu ngê, Chóó Lémi u pi mbêmê wêdêwêdê kalê ngê. * 2 Kn:aa lede knî y:oo tpileni mwiyé a t:âmo tumo, Epîlaham ngê l:êê têdê yi kêlê mîmênê pwaa too. Yi tpile dyuu dyuudyuu a pyódu ngê, dyuu y:a ngê pyódu too, yononi dyuu Mélkisadek ka y:ângo. Mélkisadek u pi u nt:u

alanté, King n:ii p:uu dyââpe daa t:a. Mye Salem tpémi yi king, u nt:u alanté, N:ii ngê l:êê dpî chedê, yoo dpo kââdî. ³ Mélkisadek u pye mî yi pi dê daa d:êê dumo, u kn:ââ yoo yi pi dmi myedaa d:êê tumo, wéni n:ii ngê a ta, wéni n:ii ngê a pwene, yi pi dê myedaa d:êê dumo. Na a ka Chóó Lémi Tp:oo ntee pini, kpêê ziyé pyu ngê a tóó, chedê ngê daawa pyódu. *

⁴ Ala kópu nmyi lama choo a ya, Mélkisadek u pi ndîî, nmî kn:ââ Epîlaham u pi têdê. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham a ngmidi ngê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi Mélkisadek ka y:ângo. ⁵ Lipi u yoo vy:o yélini kpêê ziyé pyu ngê a pyede, yi yéli ye Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi ye a yémî tumo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yedê yi kópu a tóó. K:omo tpile kpêê ziyé pyu yoo, Yisîléli tpémi woni knî yi k:ii, yi kn:ââ mu ngmidi, Epîlaham, ngmênê kpêê ziyé pyu knî ye tpile dyuu yononi ye a yémî tumo. * ⁶ K:omo tpile Mélkisadek daa Lipi u tii nêdê pini ngmê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi u kwo y:ângo. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham mwiyé a ngmidi ngê, u l:êê dîy:o u pi ndîî, ngmênê Mélkisadek ngê mê wêdêwêdê kwólu. ⁷ Nmî lama ka tóó, n:ii ngê pi a wêdêwêdê kígha too, yi

* 6:19: Lev 16:2-3; Hipîlu 9:3 * 7:1: Gen 14:17-20 * 7:3: Hipîlu 7:15-17

* 7:5: Num 18:21

pini u pi mudu y:i a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o Epîlaham u pwo Mélkisadek u pi mîmî tóó. ⁸ Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi pwo, Mélkisadek u pi myimî tóó. Kpêê yiyé pyu yoo a vy:enevy:ene nyédi, mye pwopwo nyédi, ngmênê Mélkisadek na a ka daa pwene, a tóó, mu kópu u dîy:o u pwopwo u pi daa tóó, puku yedê. Epîlaham ngê u tpile dyuu yononi Mélkisadek ka ntee y:ângo, Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi kpêê yiyé pyu knî ye yinté mye yémî tumo. ⁹ Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi kn:ââ Lipi ngê yi kópu mye d:uu ngê. ¹⁰ Na a ka u tpile dyuu yononi Mélkisadek ka mye y:ângo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:i ngê Epîlaham ngê u tpile dyuu Mélkisadek ka y:ângo, yi ngwo u maka Lipi dêpwo ya, Epîlaham ngê u maka u l:êê dîy:o d:uu ngê.

Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi u ngwo a kââdî ngê

¹¹ Dini ghi n:i ngê Chóó Lémi ngê Lipi u tii nedê pini ngmê, Alon, a ngmidi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, yi ngwo Yisîléli tpémi ye dêêpî kópu dyuu mye y:ângo. Alon u tii nedê yéli vyîlo dé ye kpêê yiyé té, awêde u dî. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yoo yi dono yilî wo chedêchedê tumo, ye Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu kamî daamupêdê ngmidi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyódu ngê, Alon

u tii nedê yéli yi d:aa dmi a kââdî ngê, Mélkisadek ntee pini ngê a tóó. ¹²⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, nmî Lémi Yesu Njuda u tii nedê pini ngmê, ngmênê Mósisi ngê puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê, Lipi u tii nedê yéli kpêê yiyé pyu ngê vyîlo dé yidny:oo pyodopyodo, daa Njuda u tii nedê yéli yi pi dmi yi d:êê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu dê ngmêê, Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi da kââdî.

¹⁵ Yi kópu ndêndê ngê kîd:o w:ee. Nmî Lémi Yesu Mélkisadek ntee pini ngê a tóó, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê dé pyódu. ¹⁶ Daa yoo yi dêêpî kópu dyuu mbêmê kpêê yiyé pyu ngê pyodo, ngmênê chóó u ghê mbêmê, ghéni n:i chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷ Yi kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya. *

¹⁸ Kpêê yiyé u dêêpî kópu dyuu Chóó Lémi ngê chedê ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o kpêê yiyé tédê yoo yi dono dnyinté dnyimo chedêchedê. ¹⁹ Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê yoo kamî ngê daa pyódu too, ngmênê kópu kamî mbêmê nmî lama ka tóó, dîyo Chóó Lémi ka wanmî lee dmi.

²⁰⁻²¹ Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi a kââdî ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi

* 7:17: Psalm 110:4

chóochóó u ngwo a kpaa wo, Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê. Dini ghi n:ii ngê Lipi u tii ñedê yéli kpêê yiyé pyu ngê a pyódu too, chóochóó u ngwo dêpê kpaa wo. Ngmênê Tp:oo ka a kpaa wo, ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi chóochóó u ngwo da kp:aa,

u nuw:o daawa ngmêê, kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu. *

²² Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê a kââdí nmoo. Nmî lama ka tóó, Ntênê daawa dóó nmo. *

²³ Kpêê yiyé pyu yilí a tóó. Ntee a pyede, Yesu daa yinté. Dye ghi yintómu yinté daamu ya nyédi, a vy:enevy:ene nyédi, a pwopwo nyédi.

²⁴ Ngmênê Yesu chedê ngê daawa pyódu. Dye ghi yintómu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê adí ya, pi ngê u d:aa daawa a kââdí. ²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o daa dêê wo, ndêndê ngê nmî Mbwámê ngê pyodo. N:ii kní y:oo Yesu p:uu yi nuw:o dmi dpî kaa t:oo, yi yéli dpî ngee té, Chóó Lémi u yoo vy:o dpî kaa té, mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a tpaê ngê, kópu, Yi yikí dmi a pwo ghay wo, nangê kpada té. *

²⁶ Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, u málo a tóó. Dyâápe p:uu daa t:a, u dono myedaa

tóó. Yoo dono yi nt:anê daa yaa wo, u Mî ka mê kee wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo.

* ²⁷ Kpêê yiyé pyu yoo ntee dé, Yesu daa yinté pini. Yi yéli wonêwodiyédiyé yi chóó yi dono kní yi l:êê dîy:o mwiyé a kpêê yiyé nyédi, yoo yi dono kní yi l:êê dîy:o kuwó a kpêê yiyé nyédi. Yesu ngê yinté kópu daa d:uud:uu ngê, ngmênê kpêê ng:êêntómu yó, chóochóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, yi kópu mēdaawa d:uu. * ²⁸ Mósisi u dêêpî kópu mbêmê yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyépi tumo, dye ghi kní ngmê ngê dpî kn:aadi ngmê, ngmênê Chóó Lémi chóochóó u ngwo a kpaa wo, chóó Tp:oo kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê, pini n:ii p:uu dyâápe daa t:a, chedê ngê myedaawa pyódu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu mwiyé a d:êê ngê, Chóó Lémi chóochóó u ngwo a kpaa wo. Yi kópu ngê Mósisi u kópu u d:aa a kââdí ngê. *

8

Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê

¹ Kópu yilí n:ii dí d:êê té, yi nt:u kópu ala. Nmî l:êê dîy:o Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyodo, Chóó Lémi ka mbóó p:uu mê kee wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. * ² Kpêê yiyé pyu yoo dyámê mbêmê Chóó Lémi u ngomo k:oo ntee a dpodo nyédi, Chóó Lémi

* 7:20-21: Psalm 110:4 * 7:22: Hipîlu 8:6; 12:24 * 7:25: Lóma 8:34; 1 Njon 2:1 * 7:26: Hipîlu 4:15 * 7:27: Hipîlu 10:10 * 7:28: Hipîlu 5:1-2,9 * 8:1: Hipîlu 1:3; 10:12

kwéli a tóó, Yesu yinté y:i mye dpodo yédi.

³ Yoo yi l:êê dîy:o, dêêpî kópu mbêmê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo tpile tp:oo Chóó Lémi ka a yémî tumo, kpêê ngê u kwo a yé tumo. Kpêê yiyé pyu ndêndê mye yinté, chóochóó kpêê ngê pyódu ngê. ⁴ Dyámê mbêmê wodoo ya, ye kpêê yiyé pyu ngê daapédoo ya, mu kópu u dîy:o kpêê yiyé pyu yoo n:ii a pyede, Mósisi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi. ⁵ Dpodoni Yesu ngê a dódó, mbóó p:uu, yi dpodo u kââ kpêê yiyé pyu knî y:oo ye dódó ngmê, dyámê mbêmê. Mósisi ngê Chóó Lémi u wónu ngomo daa kêmakêma doo a wuwó, mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Kópu yilî yi kakémê ntee nga dí chámê, mbu mbêmê, yinté dpî l:âmo ngi. *

Chóó Lémi ka kââdi te kamî

⁶ Yesu ngê dpodoni a dódó, yintoo dpodo kpêê yiyé pyu knî y:oo daa dódó ngmê. Myenté, Yesu ngê Chóó Lémi ka ntee a kââdi nmoo, kpêê yiyé pyu knî y:oo yinté u kwo dépê kââdi nmoo. Yesu u l:êê dîy:o gha kópu n:ii nmo t:âât:ââ té, kpêê yiyé pyu yoo yi dpodo u l:êê dîy:o daa yinté kópu yinmee a t:âât:ââ dé. * ⁷ Kââdi te mbwee mbêmê mb:aamb:aa ngê w:oo pyaa dniye, ye Chóó Lémi ngê kn:aani kópu nmo daamupêdê kpo. ⁸ Kââdi te

mbwee Chóó Lémi ka doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu puku yedé a tóó,

Nmî Lémi ngê apê,

Mu dini ghi ngê kââdi te kamî mbêmê Yisîléli tpémi a ka anê kââdi té,

Njuda u yoo a ka amyenê kââdi té. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê yi kn:ââ yoo yi kada nê ghê wo,

Yichip u mênê nê pw:ii too,

yi ngwo a ka nê kââdi too, dêêpî kópu dyuu ye ngmênî y:ângo.

Ngmênê yi dêêpî kópu dyuu dèdnyimo a cháâcháâ dé,

u nkwo ye dênîmo a ng:aa.

¹⁰ Ngmênê mu dini ghi ngê kamî ngê anî pyódu té, myombó a ka amênê kââdi té.

Nmî Lémi ngê apê,

Yi yâpwo ngê anî ya, a yoo ngê adnyi kwo.

Dini ghi n:ii ngê yi kn:ââ yoo a ka nê kââdi too,

a dêêpî kópu dyuu chêêpî kpââ dé yi p:uu nê d:êê too,

ngmênê dini ghi n:ii ngê ala yéli a ka anê kââdi té,

a dêêpî kópu dyuu yi mbodo mênê anê yé té,

yi gha vy:o amyidnyi ya.

¹¹ Pi ngê u mbwó ka mêdaadi tpapê, kwowo,

Nmî Lémi nuw:o ínedê choo ya,

mu kópu u dîy:o yi yéli yintómu yi lama wanî ya.

* 8:5: Ex 25:40; Kílosa 2:17

* 8:6: Hipîlu 7:22; 9:15

* 8:8: Jer 31:31-34

K:omo tpile yoo yi pi dmi
ndîi dé ó yi pi dmi tédê dé,
ngmênê yi lama wanî ya.

* 12 Yi lama wanî ya, mu
kópu u díy:o yi dono yilí a
kuwó wanî kéé té,
mêdaanî ngí té.

13 Chóó Lémi ngê kamí
ngê u kwo a kââdí nmoo,
yi kópu ngê daa kêmakêma
kââdí te mbwee u d:aa wunê
kââdíkáâdí.

9

*Kpêêyiyé mbwee, kpêêyiyé
kamí, yi danêmbum*

1 Kópuni dyuu mbêmê Chóó
Lémi ngê nmî kn:ââ yoo u
kwo mwiyé a kââdí too, yi
kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi
nmee cháâcháâ, u kwo nmee
kpêê yiyé, u kwo myenmee
ngêpê. Nmî kn:ââ kní y:oo
yi kpêê yiyé tédê ló dini a
l:âmo ngópu. 2-3 Wónu ngomo
ngmê wó ngópu, ghi k:oo
miyó yé ngópu, woni ghi u
pi yâpwo ghi, woni ghi u pi
yâpwo ghi ndêndê. Yâpwo ghi
u mênê lam pyudu kní yi
kwo tédê kaa ngópu, mbîdédi
u kapî tédê mye kaa ngópu.
Mtyîmî nk:êênî tédê nkól ngê
ngmê l:âmo ngópu, yâpwo ghi
ndêndê u kpîdí pee u nkîgh:ê
kaa ngópu. Yi kpîdí pee
mwada pee yâpwo ghi ndêndê
doo ya. * 4 Chóó Lémi u
yâpwo poki ngmê l:âmo ngópu,
nkól p:uu t:ee ngópu, yâpwo
ghi ndêndê k:oo kaa ngópu.
Yi poki k:oo tpile páádi yé
tumo, ntini n:ii nmî kn:ââ kní

y:oo dnyimo a pîpî, mana, yi
ntini d:ââ ngmê, Alon u kiyé
myomo, n:ii nkwodo yââ vyi
mwiyé a ghê wo, chêépî kpââ
dé pyolo podo, n:ii dé yi p:uu
Chóó Lémi ngê u dêépî kópu
dyuu wunê a d:êê ngê. 5 Yi
poki mbêmê enjel miyó l:âmo
ngópu. Chóó Lémi y:i dpîmo
ya, yoo yi dono y:i myedpîmo
chedêchedê dé. Doo u ntââ ala
ngwo yi kópu yilí yi kakêmé
dmi nmye daanê chámê.

6 Nmî kn:ââ kní y:oo yi kópu
yinté a yé tumo, ala ngwo
Chóó Lémi u ngomo k:oo
yinté a pyede, Njedusalem.
Wonêwodiyédiyé kpêê yiyé
pyu yoo yâpwo ghi k:oo a koko
nyédi, y:i a dpodo nyédi, *
7 ngmênê yâpwo ghi ndêndê
k:oo daa koko nyédi, yi kada
pini mu ngmîdi y:i dpî kee.
Daa wonêwodiyédiyé a koko
yédi, ngmênê m:ââ k:oo wo
mu ngmîdi ngê dpî kee. Daa
módó dpî kee, ngmênê tpile
tp:oo mwiyé ngmêdpî vy:a, u
wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo
Chóó Lémi ka dpî núw:o. Chóó
u dono u l:êê díy:o dpî vy:a,
myenté yoo yi dono u l:êê
díy:o. * 8 Yi kópu kní yi mbêmê
Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê
nmî nuw:o dpî kwolo, ala
kópu u ngwo nmîné wopwe
ngê, Chóó Lémi u ngomo ghêlí
k:ii chedê ngê doongê pyodo,
yâpwo ghi ndêndê k:oo maa
daa t:a. * 9 Chóó Lémi u
ngomo dyimê pywuu ntee
tpile, kpêê yiyé mye yinté.
Yesu ngê ndêndê kópu yi

* 8:11: 1 Njon 2:27 * 9:2-3: Ex 25:23-40; Ex 37:1-29 * 9:6: Num 18:2-6

* 9:7: Ex 30:10 * 9:8: Hipîlu 10:19-20

d:uu too, nmî dye ghi ngê. Kpêê yiyé mbêmê yoo yi gha dmi kamî ngê dédnyimo pyodopyodo. * 10 Kópu mbwee dé, nté p:uu kópu dé, mbwaa ndanî p:uu kópu dé, tpile ghêêghêê p:uu kópu dé, yi kópu dé too pee u kópu dé. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chââchââ dé, u dí Yesu ngê maa kamî mî kpêmî ngê.

11 A tîdê mbwó yoo, Yesu Kédisu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê ngê wunê kî pyodo, kópu mb:aa yilî nmo a kpo. Yâpwo ghi n:i k:oo Yesu a dpodo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê, myedaa dyámê pee ngmê mbêmê a tóó. 12 Dini ghi n:i ngê yi yâpwo ghi k:oo ng:êêntómu kee wo, daa pudumakó tp:oo wêê nunukwéti wêê ngmêyi núwo, ngmênê chóó u wêê yi núwo, nmî dono yilî u ngwo chedê ngê, kamî ngê mye pyódu nmoo. Yi kópu daamuwa d:uu. * 13 Yesu ngê gha u kópu yi d:uu ngê, ngmênê kpêê yiyé pyu knî y:oo too pee u kópu ye d:uud:uu tumo, pudumakó nunukwéti a vyeé tumo, yi wêê ngê yoo a níyéniyé tumo, pudumakó tp:oo dpî vya ngmê, dpî nk:êê ngmê, kpo dpo ngî ngmê, yoo yi pwo a kéké ngópu. Yoo yi too pee mbêmê dono kópu n:i a pyede, kpêê yiyé pyu knî y:oo yi kópu knî yi mbêmê dpî chedê t:oo, * 14 ngmênê Yesu

Kédisu ngê chóó u wêê mbêmê kópu ndîi yi d:uu ngê, nmî gha dmi kamî pyódu too. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ngópu, chóochóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, kpêê yiyé n:i p:uu dyââpe dêpwo ya. Dononi nmî gha vy:o a pyede, u wêê ngê dpî chedê té, Chóó Lémi p:uu u nkwo nmo dpodo té, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u pwopwo p:uu danêmbum

15 Yesu pwene, mu kópu u díy:o yélini Chóó Lémi ngê mwiyé a ngmidi too, yoo kamî ngê dny:oo pyodopyodo, Chóó Lémi u k:i pèdê kââdí y:e, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, pèdê pyw:ee téne. Ala kópu u l:êê díy:o mye pwene, yélini y:oo déêpî kópu dyuu mbwee dnya a chââchââ dé, yi dono chedê ngê mye pyaa dniye. *

16 Ndáápi u dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. N:i u tpile yilî, u ndapî mye yilî, u tpile dyuu, u ndapî yi pwepwee pee ngmêdpî d:êê, yi yêêpî u díy:o. Dini ghi n:i ngê yi pini dpî pw:onu, u yoo knî y:oo yi pwepwee pee mbêmê tpile a yêêpî tumo, ndapî mye yêêpî ngópu. 17 Yi pini ghêlî k:i d:uudpî pw:oo knomomê, yi pwepwee pee u nt:u daa ya yédi, pi ngê u tpile ghêlî k:i d:uudwôdê ngî. Dini ghi n:i ngê yi ndáápi dpî pw:onu, yi pwepwee pee nt:u u ngwo dpî pwii.

* 9:9: Hipîlu 10:1-2 * 9:12: Epeso 1:7 * 9:13: Lev 16:3; Num 19:17-19;

Hipîlu 10:4 * 9:14: 1 Pita 1:18-19; 1 Njon 1:7 * 9:15: 1 Tim 2:5; Hipîlu 8:6

18-19 Wéni n:ii ngê Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Chóó Lémi ka a kââdí too, mye yinté. Mósisi ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye mwiyé vuu, pudumakó kuwó vya too, Chóó Lémi ka u ngwo a kââdí too. Yi pudumakó wêê d:ââ k:oo mbwaa yó, yimbwi íedê sipi gh:aa mtyé ngmê kââ, wêê d:ââ k:oo doo kmênêkmênê, yoo u ngwo doo níyéníyé, dêêpî kópu u puku dmi mye níyé ngê. * ²⁰ Pi knî ye yepê, Ala wêê ngê Chóó Lémi ka da kââdí nmyo, mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâcháâ. ²¹ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u wónu ngomo wó ngópu, Mósisi ngê yi ngomo u tpile yilí yintómu wêê ngê níyé too, yi tupwó yilí Chóó Lémi ka u ngwo chedê too. ²² U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî y:oo dêêpî kópu dyuu mbêmê tpile yilí wêê ngê dnyimo níyéníyé, yi tupwó yilí machedê ngê u ngwo dnyimo pyépi. Wêê mu ngmídi mbêmê Chóó Lémi ngê yoo yi dono u kuwó dpî kéé té. *

²³⁻²⁴ Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo tpileni dnye ya, yi tupwó tpile tp:oo wêê mbêmê chedê ngê pyaa dniye, ngmênê Yesu ngê dpodoni dóo u l:êê dîy:o, tpile tp:oo wêê doo u ntáâ, chóó u wêê u ntáâ. Chóó Lémi u wónu ngomo n:ii dyámê mbêmê doo kwo, yi ngomo dyimê pywuu ntee tpile. Yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu

wunê too, Yesu kwéli a too, nmî l:êê dîy:o Chóó Lémi ngîma wumê kwo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu Kédisu kee wo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê. * ²⁵ M:ââ yintómu knî yi k:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo dpî vy:a, wêê yâpwo ghi k:oo dpî núw:o, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa dye ghi yintómu chóochóo kpêê ngê a pyépi ngê, ²⁶ kminté wonêwodiyédiyé kídosi íedê pèdoo pwopwo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pè u ngwo a l:âmo ngê, nkoo nmo. Kêle, dye ghi mbwee yi chedê ngê, ng:êêntómu nmî dye ghi ngê pwene, chóochóo kpêê ngê pyódu ngê, dono yilí u ngwo chedê ngê. ²⁷ Pi ng:êêntómu dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dpî kóté kwolo. * ²⁸ Myenté, Yesu Kédisu ng:êêntómu mye pwene, chóochóo kpêê ngê yó, nmo yilí nmî dono u ngwo chedê too. Daa dono chedêchedê u l:êê dîy:o amêdé diyé, ngmênê yélini y:oo adnyi t:âât:ââ, u Mí kóó k:oo wa kaa té. *

10

Yesu Kédisu nmî kpêê ngê ng:êêntómu pyodo

¹ Yesu Kédisu ngê kpêê ndêndê yinê yó. N:ii yoo dêêpî kópu dyuu mbêmê dnyimo a kpêê yiyé, dyimê pywuu ntee tpile yidnyimo a l:âmol:âmo. Ala ngwo mye

* 9:18-19: Ex 24:6-8 * 9:22: Lev 17:11 * 9:23-24: 1 Njon 2:1 * 9:27:

Gen 3:19 * 9:28: Hipîlu 10:10; 1 Pita 2:24; Pilipay 3:20

yinté, m:ââ yintómu knî yi k:oo a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo kamî ngê daa pyodopyodo nyédi. * ²Kpêê yiyé mbêmê yoo yi dono chedê ngê wodnyimo pyodopyodo, ye tpéé kópu daamupê vyi ngópu, kpêê mēdaamupî yé ngópu. ³⁻⁴Ngmênê pudumakó nunukwéti yi wêê ngê doo u ntââ yoo yi dono daapî chedê tumo. M:ââ yintómu knî yi k:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o, pi knî y:oo yi dono a vyîlîvyîlî tumo.

⁵⁻⁶Nyââ, kpêê yiyé dpî dîpî, yoo yi dono d:uudpî chedê. Yi kópu u l:êê dîy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu daa kēmakēma dyámê mbêmê doo taataa, yi ngwo Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyeetumo,

kpêê ngê nga wunê yiyé tumo,

ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo,

u l:êê dîy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

Kwo, Dini ghi n:ii ngê a chóó a nt:u wanyi l:âmo,

kpêê ngê nga wanê pyódu,

u ntââ ngê nga vyîlo ayi pyódu. *

⁷Kwo, A Lémi, ala nê.

Kópuni puku yedê a p:uuntee a tóó,

yinté n:aa d:uud:uu,

nuu u kópu vyîlo yinî d:uud:uu.

⁸K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mbêmê

a kpêê yiyé nyédi, ngmênê Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyeetumo,

kpêê ngê nga wunê yiyé tumo,

ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo,

u l:êê dîy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

⁹U kuwó dini ghi ngê kwo, A Lémi, ala nê, nuu u kópu vyîlo yinî d:uud:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê kpêê yiyé mbwee daa kēmakēma a kéké, Yesu ngê kópuni d:uu ngê, u daa yinê wunê kââdikââdî. ¹⁰Chóó u pono dêpwo vyápê, ngmênê Chóó Lémi u pono vyápê wo, pwopwo u wépi daa puwâ, ng:êêntómu pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, nmî dono yilî u ngwo chedê ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo. *

¹¹Kpêê yiyé pyu yintómu a dpodo nyédi, wonêwodiyédiyé a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo yi dono daa chedêchedê tumo. ¹²Kópuni Yesu Kédisu ngê d:uu ngê, daa yinté. Chóóchóó kpêê

ngê ng:êêntómu pyódu ngê, mēdaamuwa d:uu. U kuwó

dini ghi ngê u Mî ka mē kee wo, u wéni pee mî yaa wo, u

che p:ââ pee ngê mî pyodo. *

¹³Yélini daa yi nuu u pi ngê a tóó, Chóó Lémi ngê yu

yodo u maknopwo wa yé té. Wéni n:ii ngê yi kópu wa

pyódu, ala ngwo ka t:âât:ââ. *

¹⁴Chóóchóó kpêê ngê

* 10:1: Hipîlu 8:5; Kîlosa 2:17 * 10:5-6: Psalm 40:6-8 * 10:10: Hipîlu 9:12,28

* 10:12: Hipîlu 1:3 * 10:13: Psalm 110:1

ng:êêntómu pyódu ngê, yélini
yi k:ii u yoo vy:o nmo wowo
nyédi, nmî dono yilî yintómu
u ngwo chedê ngê, mêdaadi
nuw:onuw:o dé. ¹⁵ Chóó Lémi
u Ghê Dmi ngê ndê kópu ngê
nmo yinê a pyépi ngê. Chóó
Lémi u kópu dyuu puku yedê
alantê a kwo, apê,

¹⁶ Mu dini ghi ngê kamî ngê
anî pyódu té,

myombó a ka amênê kâadi
té.

A dêêpî kópu dyuu yi
mbodo mênê anî yé té,

Yi gha vy:o amyidnyi ya. *

¹⁷ Yi dono yilî a kuwó wanî
kéé té,

mêdaanê ngî té.

¹⁸ Kpêê daamunmî yé, mu
kópu u dîy:o Yesu ngê nmî
dono yintómu chedê ngê.

Maa kamî u danêmbum

¹⁹⁻²⁰ A tídê mbwó yoo, dini
ghi n:ii ngê Yesu pwene, wêê
n:ii p:uu pwii wo, maa kamî u
ngwo ngma a yó, máádini u dî
yâpwo ghi ndêndê k:oo wunê
tóó, Chóó Lémi kwéli wunê
tóó. Yesu ngê ghê kamî nmo a
kpo, yi máádi p:uu kaa nmo,
u ntââ kpídî pee mwada pee
anmî lee dmi, Chóó Lémi ka u
ngwo anm:uu taa dmi, nkíngê
ngê kêê daanmo t:oo. Yi kpídî
pee chaa ngmê ngê a t:a, mu
kópu u dîy:o Yesu nt:u kîdosi
nedê dmya ngópu. * ²¹ Chóó
Lémi u yoo ndêndê yi vy:o
nmî ghê dniye, kpêê yiyé
pyu ndêndê nmî kada a kwo.

²² Yi máádi dpodombiy:e
kîgha koo, nmî nuw:o dmi

Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo,
Chóó Lémi ka u ngwo nyi
taa kmêle. Chóó Lémi ngê
mbwaa mb:aa u mênê kmênê
nmoo, u ngwo ghêê nmoo,
dononi wunê nmo d:uu too,
mye chedê too, yi l:êê dîy:o
tpéé kópu mêdaamu anmî vyi.
K:omodanê kópu nmî gha
vy:o kîngmê ya, nmî nuw:o
dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo
kwo, Chóó Lémi ka u ngwo
nyi taa kmêle. * ²³ Yesu ka
kêlîmî dpodombiy:e mgîmî
koo, mu kópu u dîy:o nmî
lama ka tóó, daawa dóó nmo.

* ²⁴ Yoo yi nuu ghi dmi
nmî nódo dny:oo ya, myepaa
ngêêpî téme. Yi kópu u l:êê
dîy:o paa numo wêdêwêdê
kîgha téme. ²⁵ K:omo tpile yoo
woni mêtêwunê wuwó ngê,
ngmênê nipi dmyina a wuwó,
dmyinê numo wêdêwêdê
kîgha. Yi kópu ala ngwo ndîi
kópu ngê dé pyódu, mu kópu
u dîy:o kuwókuwó wéni daa
kêmakêma a dyimêdyimê.

²⁶ Numo kuwó dmyinê
mbumu, mu kópu u dîy:o n:ii
ngê Yesu u ndê kópu dyuu
dpo w:ee, ngmênê chóó u
pono a vyápê yédi, a dono
yédi, lukwe ngê u dono wa
chedê té. * ²⁷ Doo u ntââ
u gha vyilêvyilê ngê daawa
pyódu, adî nkíngê. Mu dini
ghi ngê Chóó Lémi ngê wa
kóté kwolo, yélini Yesu p:uu
a d:uu nyédi, yi pini yi vy:o
wa kââ, ndiya wa kéé té,
ndê ngê wa ma té. ²⁸ Mósisi
u dêêpî kópu dyuu dyimê

* **10:16:** Jer 31:33-34 * **10:19-20:** Hipîlu 4:16; Mát 27:51 * **10:22:** 1 Njon

1:7; Epeso 5:26 * **10:23:** Hipîlu 4:14 * **10:26:** Hipîlu 6:4-8

pywuu ngê nmye ngmên:aa pyépi. N:ii ngê yi dêêpî kópu ndîi ngmêdpî kn:aadi, pi miyó pyile knî y:oo yi kada pini knî ye yuu dpo y:ee ngmê, ye doo u ntâa yi pini ye d:uudpî ch:anê, dpî vya ngmê. *

²⁹ Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, dyámê u kópu dé. Yesu ngê n:ii d:uu ngê, Chóó Lémi ka yinê dpî núw:o nmo. Yi kópu vyílo yi ndîi kópu. N:ii ngê Chóó Lémi Tp:oo u wépi dpî puwâ, yi pini u kpadakpada ndîi. Yesu ngê chóó u wêê mbêmê Chóó Lémi ka a kââdí nmoo. Yi kópu n:ii ka tédê kópu ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada. Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi módó nmo a kpo. Yi ghéni dmi n:ii ka k:omo tpile ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî kéé, mwap:aa ngê dpî pyódu. * ³⁰ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê ló dini mwo a vyu, apê,

Nê ntâa vyîmî pyu,

ntâa a chóó ana a vyîmî.

Ala kópu puku yedê mye tóó,

Nmî Lémi ngê u yoo chóó wa kóté kalê té. *

³¹ Yâpwni ghê a t:a Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi. Kn:aadi te pyu yoo u kwo dny:oo nkîngê. Pi kpadakpada ntênê u lama a tóó.

Dono u vyîmî u danêmbum

³² A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu mwiyé nmyinê ny:ee ngópu,

u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye, yi dini ghi dmyinê nuw:onuwo. Yi dini ghi ngê dono yilî nmyee a vyîmî.

³³ Dye ghi knî ngmê ngê nmyi pi dmi dnya a dyede dé, myednya a kpakakpaka nmyo, dye ghi knî ngmê ngê nmyi pyipe knî y:oo yinté kópu dnyimo a vyîmî dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. ³⁴ Dye ghi knî ngmê Yesu u l:êê dîy:o mbwa k:oo dnyimo a kmîmî nmyo, nmyi tpile yintómu myednyimo a t:âmot:âmo dé. Nmyi tpile knî yi p:uu dênmyimo nuw:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myednya a ya, mu kópu u dîy:o nmyi lama doo ya, nmyimo, Ghê kamî dmi nmo pyw:ângo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * ³⁵ Nmyi nuw:o dmi Yesu p:uu kîdmyinêngê y:ee ngmê, mu kópu u dîy:o yi máádi u dí Chóó Lémi kóó k:oo wunê tóó. ³⁶ Dono yintómu dmyina a vyîmî dé, Chóó Lémi u nuu u kópu dmyinê d:uud:uu dé, u nkwo wa ngee nmyo, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, nmyi l:êê dîy:o wa d:uu té. * ³⁷ Puku yedê alanté a tóó,

Dye ghi daa daadîi dmyinê t:ââ.

Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa.

Mgî daawa a puwâ. *

³⁸ Pini n:ii adî kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo wa pyódu,

* **10:28:** Deut 17:6 * **10:29:** Mát 26:27-28 * **10:30:** Deut 32:35-36; Lóma 12:19 * **10:34:** Mát 6:20 * **10:36:** Hipîlu 6:12 * **10:37:** Hab 2:3-4; Tpyuu 22:20

yi pini ngê ghê kamî wa a pyw:oo.

N:ii Chóó Lémi u maa p:uu dpî ghê, dîyo modo diyé,

yi pini ka Chóó Lémi dpî nod:e. *

³⁹ Doo u ntââ daanmî nkîngê, daanmî kedekede, kminté ndiya anm:uu ghêpê dmi. Kêle. Yesu ka dpodom-biy:e kêlîmî kmêle, nmî nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kóo k:oo yinê wa kaa nmo.

11

Kêlîmî p:uu danêmbum

¹ Pini n:ii a kêlîmî, ala kópu u lama a tóó, apu, Nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo a vyu, ndêndê ngê wa d:uu. K:omo tpile yi kópu daa y:enê, ngmênê u lama a tóó nê, yi kópu dîyo a pyodopyodo. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, kêlîmî pyu u nuw:o ngmîdi ngê a ya yédi. * ² Nmî kn:ââ yoo yi vy:o yélini mb:aamb:aa ngê dnyimo a kêlîmî, yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê, Mb:aamb:aa ngê a ka wunê ng:aa té.

³ Kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, nmîmo, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tpile yilî yintómu l:âmo ngê. Daa mumu ngmê u tpile knî y:oo tpile yintómu u ngwo l:âmo too, ala ngwo mumu ngmê u tpile ngê a pyede. *

⁴ Epel Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo a kêlîmî, ngmênê Kéén pee tp:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Epel Chóó

Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo, tpileni u kwo y:ângo, mye mb:aamb:aa. Kéén Chóó Lémi ka dnyinté doo kêlîmî, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u yi dêpwo kwo, Tpileni u kwo y:ângo, Chóó Lémi ngê u yi myedêpwo kwo. K:omo tpile Epel ló dini a pwene, ngmênê u kêlîmî nmo nyepênyepê ngê, yinté mye kêlîmî kmêle. *

⁵ Inóki Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, u l:êê dîy:o daa pwene, Chóó Lémi ngê a nyââ, pi knî y:oo dêpê pyw:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó, Inóki Chóó Lémi u nuu u pi ngê doo a ya. * ⁶ N:ii daadî kêlîmî, Chóó Lémi u nuu u pi ngê daawa pyódu, mu kópu u dîy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ka nî lê, ala kópu ka choo kêlîmî, nmî yâpwo Chóó Lémi, ndêndê ngê a tóó, n:ii ngê u yi adî kwo, U kwo nî lê, yi pini Chóó Lémi ngê daawa dóó, mb:aamb:aa ngê wa gree.

⁷ Myenté, Nówa Chóó Lémi ka myedoo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Nówa u ng:aa a t:ângo, Nówa ngê yi kópu u wépi daa puwâ. K:omo tpile vyi dêpêngê ch:iy:e wo, ngmênê Nówa ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, nkéli ngmê ndê ngê, u yoo knî yi k:ii k:oo wo dniye, Chóó Lémi ngê u ngwo w:êê too. Yi kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, yoo wo yéli dono dé, Chóó Lémi ka dédnya a kêlîmî. Yi kêlîmî u l:êê dîy:o Nówa Chóó Lémi ka

* 10:38: Lóma 1:17 * 11:1: Lóma 4:18; 2 Kódin 5:7 * 11:3: Gen 1:1 * 11:4: Gen 4:3-10 * 11:5: Gen 5:24 * 11:7: Gen 6:13-22

pi mb:aa ngê pyodo. *

⁸ Epîlaham Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kwo, Nyámê pee a kuwo ngi, kn:aa dyámê pee nga ngmêwanê kê, yi ngwo Epîlaham ngê Chóó Lémi u dnye a nyongo, chóó u dyámê pee a kuwo ngê. K:omo tpile yi dyámê pee u lama dêpwo ya, ngmênê yi loo. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê yi dyámê pee p:uu mî ta, Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo, pi my:oo ngê doo ya. Ngomo daa wó, wónu ngomo k:oo dpîmo dpî, p:aani p:aani dpîmo lêpî. U kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Tp:oo Yisak mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Ala dyámê pee nga wanê kê, ngmênê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo. K:omo tpile wónu ngomo k:oo myedpîmo dpî, p:aani p:aani myedpîmo lêpî, ngmênê Yisak u kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Yisak tp:oo Njakóp mye yinté.

¹⁰ K:omo tpile Epîlaham chóó u p:aa dêpwo a ya, u têpê ghi myedêpwo a ya, ngmênê u kêlîmî chedê ngê daa pyodo, p:aa ndêndê p:uu dpîmo nuw:o. Chóó Lémi ngê yi p:aani u nuw:o k:oo mwiyé a módu, chóó wa l:âmo, chedê ngê daawa pyódu.

¹¹ Sela Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. K:omo tpile m:âa yilî yi k:oo Epîlaham cha y:oo tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê yepê, Sela ngê tp:ee wangmê

tpyé, yi kópu ka kêlîmî mbê knopwo, Sela u ntâa ngê a pyodo, tp:ee u ngwo tpyó.

* ¹² K:omo tpile Epîlaham yi ngwo d:ud:umbiy:e vy:ee ngê doo a ya, daa kêmakêma doo pwopwo, ngmênê yi ngwo tpamê wo, u yoo yilî ngê u kuwó pyodo, têdê tii, mbwaa paa ghêêpwi, mbóó p:uu pudu. *

¹³ Kópuni Chóó Lémi ngê yi yéli ye a vyi too, yi kópu knî ye dnya a kêlîmî, u ngwo a pw:oo dniye. Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii ye dêpê y:ee too, ngmênê mwada dini ghi p:uu ye doo a danê. Yi yéli y:oo yi kópu yilî kuughê a m:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. Ala kópu myednya a tpapê, apu, Dyámê mbêmê pi my:oo yoo yuno kwo. ¹⁴ N:ii knî y:oo yi kópu dpî vyi ngmê, yi chóó yi dyámê pee a nmy:uu ngópu. ¹⁵ Dyámê pee n:ii mbêmê a ndê dniye, daa yi dyámê pee p:uu dnye nuw:o. Yini p:uu wodnye nuw:o, mêpêdê diyé dniye. ¹⁶ U yi y:e doo kwo, Dyámê pee mb:aa mbêmê nmî lee dmi, Chóó Lémi kwéli wunê too. Yi kópu u l:êê díy:o yi wépi dmi daa puwâ, p:aa ndêndê yi l:êê díy:o ngmê l:âmo ngê.

¹⁷⁻¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham a tókó ngê, apê, U kêlîmî ngênî m:uu, kwo, Njm:ee Yisak dpî vya ngi, kpêê ngê a ka dpó yé. K:omo tpile Chóó Lémi ngê

* 11:8: Gen 12:1-5

* 11:11: Gen 18:10-14; 21:2

* 11:12: Gen 15:5

Epîlaham ka mwiyé a vyu, kwo, Nyoo njini, daa Yisîmél u tii nedê yéli, ngmênê Yisak u tii nedê yéli, ngmênê Epîlaham Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, tp:oo Yisak daa w:êê ngê, kpêê ngê pî yó. * ¹⁹ Epîlaham u nuw:o Chóó Lémi p:uu doo kwo, apê, A tp:ee n:aa vyee, Chóó Lémi ngê ghê mê t:emî. Na a ka yinté kópu yi pyodo, Epîlaham ngê tp:oo u vyee têdê núwo, daa kêmakêma pî vyâ, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo, Muntoo. Kwo, Nm:ee nangê vy:a. Ngmênê u kwo Chóó Lémi ngê Yisak ghê mê t:ângo.

²⁰ Kêlîmî mbêmê Yisak ngê Chóó Lémi u kópu dyuu tp:oo dê Njakóp mbwémi Yisó ye vyi too. Kópuni díyo adnyi pyodopyodo, yi kópu knî ye vyi too. *

²¹ Dini ghi n:ii ngê Njakóp mupwoknî Yichip dnyen:aa ya, kêlîmî mbêmê Njakóp ngê u kee dê, Njósép tp:oo dê ye Chóó Lémi u kópu dyuu ye vyi too. U kiyé p:uu doo a kwo, Chóó Lémi ka u ngwo doo ngêpê, kwo, Ala tpémi dê ye mb:aamb:aa ngê cha a vyuwo. *

²² Dini ghi n:ii ngê Njósép vy:ene wo, daa kêmakêma doo pwopwo, kêlîmî mbêmê mu dini ghi u kópu dyuu u mbwó knî ye vyu. Yepê, Nmî kuwó dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê M:aa u yoo yilî ngê wa pyódu. Yepê, Yichip u mênê wa a

pw:ii té. Yepê, Yi ngwo a dînê dyuu myoo núwo:y:e. *

²³ Kêlîmî mbêmê Mósisi u pye mî y:oo Mósisi a w:êê ngópu. Dini ghi n:ii ngê ta, a w:ee ngópu, apê, K:uuchêm u tp:ee. U yi y:e dêpwo kwo, Lede knî y:oo king u kópu mbêmê vya y:e. Yi kópu u l:êê díy:o king u kópu daa châpu ngópu, d:ââ pyile dpîmo ng:uu ñeñe. U kuwó dini ghi ngê king tp:oo módó ngê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê. *

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Mósisi mââwe ngê pyodo, Yichip tpémi y:oo mb:aamb:aa ngê dnyimo cháachââ, ngmênê kêlîmî mbêmê yi cháachââ u wépi puwâ, yi vy:o a pwii wo, chóó u yoo vy:o mê ghê wo. *

²⁵ K:omo tpile Chóó Lémi u yoo vy:o u k:ii nipi dnye mgîni vyîmî, ngmênê yi kópu u kwo mb:aamb:aa ngê pyodo. Chóó u yoo yi wépi dmi wo puwâ, Yichip tpémi yi vy:o wodoo kwo, ye m:ââ knî ngmê yi k:oo u ya pê mb:aamb:aa, u tpile myepê yilî. Yi kópu wo d:uu ngê, ye dono kópu yipê d:uu ngê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo yi l:êê díy:o mwiyé a ngmîdi ngê.

²⁶ Alanté doo a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi noo, Yisîléli tpémi yi kada kaa noo. Apê, K:omo tpile adnyi nkwtinkwiti nê, Yichip tpémi y:oo amyidnyi nkwtinkwiti nê, ngmênê yi kópu a ka têdê kópu, mu kópu u díy:o Chóó

* 11:17-18: Gen 22:1-14; Njems 2:21-22 * 11:20: Gen 27:27-29; 27:39-40

* 11:21: Gen 48:15-16 * 11:22: Gen 50:24-25 * 11:23: Ex 1:22; 2:1-2

* 11:24: Ex 2:10-12

Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nê. Mósisi ka yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yichip tpémi yi tpile yilî têdê kópu ngê u kwo pyaa dniye.

²⁷ Kêlîmî mbêmê Mósisi ngê Yichip a kuwo ngê. K:omo tpile king u yoo yi wépi dmi puwâ, ngmênê ye dêpwo nkîngê, ye mêtêpê diyé wo. Na a ka Chóó Lémi yi módu, yinê wêdêwêdê kwólu. *

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Mósisi Yichip mêtê dy:ââ ngê, Mósisi Chóó Lémi u kópu ka kêlîmî mbê wo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u kópu dyuu nmî kn:ââ knî ye vyi too. Yi kópu dyuu mbêmê sipi tp:oo vya tumo, wêê yi keñe t:âmo keñe t:âmo t:ee ngópu. Yi mgîdî ngê Chóó Lémi u enjel ngê Yichip tpémi yi tp:ee mâtê kaa yintómu vya too, ngmênê ngomo t:âmo n:ii knî yi p:uu wêê doo ya, tp:ee y:i daangmê vyâ. *

²⁹ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ knî y:oo Yichip a kuwo ngópu, kêlîmî mbêmê Ntii Mtyemtye m:ââ pââ ntee tpile ngê pyodo, u ngwo ngmêê ngópu. Dini ghi n:ii ngê Yichip tpémi yi kuwó ghê dniye, ntii mêtê diyé wo, tpêpwo u pwo mênê yó, u ngwo vy:êê dniye. *

³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Kenan Wee u kwo mî taa dniye, wo pyudu knî yi k:oo Njédikó dnya a y:ey:ee. Chóó Lémi ka kêlîmî mbêmê yi p:aani u chêêpî mbwa a vyóó

wo, Njédikó tpémi u ngwo vya tumo. * ³¹ Nmî kn:ââ yoo Njédikó ghêlî dímî taa dniye, Njósuwa ngê lede miyó dy:ââ ngê, yepê, Njédikó nyi ngete nyoo. Dini ghi n:ii ngê mî taa knopwo, Njédikó tpémi y:oo u yi y:e doo kwo, Nmî vya dê, ngmênê teli pyââ Lahap ngê w:êê doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka doo kêlîmî. Njédikó tpémi y:oo Chóó Lémi dèdnyimo châtchât. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî kn:ââ knî y:oo yi p:aani a pw:oo ngópu, pi yintómu vya tumo, ngmênê Lahap w:êê ngópu, u yoo knî yi k:ii, mu kópu u dîy:o ngete dê yinê a w:êê doo. *

³² Dyimê pywuu nmye daamunê kê. Dye ghi doo u ntââ ngê dê pyódu, kêlîmî pyu yoo yi danêmbum nmye daamunê nt:o. N:ii dé yi kêlîmî ndîi, woni yoo yi pi dmi ala, Nkidiyón, Mbadaka, Samísón, Njepîta, Dépidi, Samuwel, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, mye yi k:ii. ³³ Woni knî y:oo kn:aa lede yoo ngm:ii kalê tumo, yi chóó yi yoo mb:aamb:aa ngê dnyimo y:enê dé. Kópuni Chóó Lémi ngê ye mwiyé a vyi too, yi kópu yi l:êê dîy:o mye d:uu too. Chóó Lémi ngê woni layoni knî ye w:êê too, * ³⁴ woni yoo ndê ka w:êê too, woni yoo l:êê têtê w:êê too. K:omo tpile l:êê yi lama dnyinté doo ya, ngmênê Chóó Lémi ngê modoo a wêdêwêdê kîgha dé,

* 11:27: Ex 12:51 * 11:28: Ex 12:21-30 * 11:29: Ex 14:21-31 * 11:30:

Josh 6:12-21 * 11:31: Josh 2:1-21; 6:25 * 11:33: Dan 6:22

kn:aa lede yoo dnyimo vyeé dé.*

³⁵ Pyââ knî ngmê yi nêni yoo pw:oo dniye, yi kêlîmî u l:êê dîy:o myombó mêdê pii dniye, ngmênê kêlîmî u l:êê dîy:o pi woni pw:oo dniye, mêdêpê pii dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo dnye kpakakpaka dé, alanté dnye nuw:o, K:omo tpile a vyeé nmo, ngmênê Chóó Lémi daanmo wópu, mu dini ghi ngê amêdê pyidu nmo.

* ³⁶ Kêlîmî pyu knî ngmê dnye yumuyumu dé, yedê ngê myednye kpakakpaka dé, knî ngmê yedê nêdê t:ee tumo, mbwa k:oo kalê tumo. *³⁷⁻³⁸ Kêlîmî pyu knî ngmê chêêpî ngê vya tumo, woni taa ngê vya tumo. Yi-pââ choo ngê ntee anyi chápwo, kêlîmî pyu woni choo ngê yinté dnyimo chápwo dé, u ngwo dnyimo vyeé dé. Kêlîmî pyu woni knî y:e dono dnyimo d:uud:uu, dnyimo ngm:ii kîgha dé. Doo u ntââ nipi daapîdnye ya, mu kópu u dîy:o mgîdî u yoo kêlîmî u yoo daa numo yi pee dé. Yi kêlîmî pyu yoo nko mênê dnyimo mbêpêmbêpê, kpomo t:âmo kpomo t:âmo dnyimon:aa ya, mbu knî yi mbêmê dnyimon:aa mbwolombwolo. Ngópuch:anê ngê dnyimo pyodopyodo, dini ghi n:ii ngê yi kpîdî dnyimo a chópuchópu, sipi too nunukwéti too yi paa dnyimo t:emî dé.

³⁹ K:omo tpile yi yéli yi

kêlîmî mbêmê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa dniye, ngmênê kópuni mb:aa ye a vyi too, woni knî dêpê pyw:ee tumo, ⁴⁰ mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi yéli y:oo dny:oo t:âât:ââ nmo. Mu dini ghi ngê yi k:ii yoo ngmîdi ngê wa pyódu nmo, kópuni ndêndê ngê mb:aamb:aa, yi kópu nipi nmo wa a kê.

12

Yesu u maa kîgha

¹ Yélini Chóó Lémi ka mwiyé a kêlîmî mbê dniye, yi yéli, yoo ndîî. Yi yéli Chóó Lémi u maa p:uu nmî kada ghê dniye, wumê t:âât:ââ nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo dpî dînga nmo, kée téme, dononi knî y:oo dpî mgîmî nmo, dny:ii d:ii téme, Chóó Lémi u maa dpodom-biy:e kîgha koo. * ² Nmî nuw:o dmi Yesu p:uu kaa koo, myedê nj:ii koo. Nmî kêlîmî nkoo kn:ââ vyîlo yi pini p:uu a kwo mo. K:omo tpile kîdosi u maadî doo kwo, ngmênê daa kede wo. K:omo tpile dnye mywenemywene kîgha, ngmênê u kwo tédê kópu ngê pyodo. U lama doo ya, Dîyo w:aa anîmo pyw:oo. Yi w:aa wunê a pyw:ângo, Chóó Lémi ka mê diyé wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. * ³ Máádini kwólu, yi máádi p:uu dmyinê nuw:o. Yoo dono yi vy:o kópu

* **11:34:** Dan 3:23-27 * **11:35:** 1 Kings 17:17-24; 2 Kings 4:18-37 * **11:36:** Jer 20:2; 37:15-16 * **12:1:** 1 Kódin 9:24-25 * **12:2:** Hipîlu 1:3; 3:1 * **12:3:** Mát 27:28-44

dono yilî dpîmo a vyîmî. Dmy-
ina a n:ii, yi máádi myedmy-
inê kîgha, nangmê kede. *
4 Dono vyîmî tédê nmyi vy:o
pini doongmê vya ngópu.

*Chóó Lémi ngê tp:oo módó
tp:oo mââ yoo u ngwo wunê
kpadakpada too*

5 Dono vyîmî tédê Chóó
Lémi ngê wunê kpadakpada
nmoo, mu kópu u dîy:o nmo
tp:oo módó tp:oo mââ yoo. Yi
kópu puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee, nmî Lémi ngê adî
kpadakpada ngi, nangê vyi,
Tédê kópu yila.

Dini ghi n:ii ngê nguwo ada
a mbumu knomomê, ye p:uu
dpodo nangê yé,

6 mu kópu u dîy:o yélini yi
nuu ghi dmi nmî Lémi nódo a
tóó, yi yéli wunê kpadakpada
too,

n:ii dé tp:oo ngê dpî pyódu
té, dpî kpaka té.

7 Dononi nmyinê vyîmî
tumo, nmî Mî ngê yi dono ngê
wunê kpadakpada nmyoo. Yi
kpadakpada u wépi kîdmyimê
pwapî, mu kópu u dîy:o pi
ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo
ntee a kpadakpada too, Chóó
Lémi ngê yinté myewunê
kpadakpada nmyoo. Doo
u ntââ pi ngê tp:ee daawa
tpyé, módó, ngmênê dpî dêêpî
ké. 8 Chóó Lémi ngê tp:oo
módó tp:oo mââ yintómu
ntee wunê kpadakpada too,
yinté wodêdê kpadakpada
nmyoo, ye tp:oo njini ngê
daap:ee pyede, p:ee maadí
tp:ee dé. 9 Dyámê mbêmê
nmî mî knî y:oo dnyimo
kpadakpada nmo, u ngwo

nmîmo kpadakpada, u nkwo
nmo chââchââ too. Nmî Mî
n:ii mbóó p:uu wunê tóó,
dini ghi n:ii ngê dpo kpada
nmo, ntênê paa kpada kmêle,
ghê kamî u ngwo anmo
pyw:oo. 10 Daa ndîi la ghi
tp:oo, nmî mî knî y:oo yi
chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê
dnyimo kpadakpada nmo,
ngmênê Chóó Lémi ngê nmî
mb:aamb:aa u l:êê dîy:o wunê
kpadakpada nmoo. Ntee a
tóó, dyââpe p:uu daa t:a, u
yi u ngwo a kwo, Yinté nî
pyódu té. 11 Dini ghi n:ii ngê
dpo kpada nmo, nmînê nmo
daa nmî nuu u kópu nmo
yedê d:uu, dono kópu nmo
yu d:uu, ngmênê u kuwó dini
ghi ngê anyinê w:ee, u nt:u
kópu anyinê pyw:oo, pi mb:aa
ngê anyi pyódu, yoo yi k:ii
mb:aamb:aa ngê noko anmyi
ya.

12 K:omo tpile nmyi kêê
dmi dpî wiy:a dniye, nmyi yi
dmi dpî nté dniye, ngmênê
Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e
dmyinê dpodo. 13 Nmyi
yi dmi dono u maa p:uu
nangmê kââ, maa mb:aa
yidmyinê kîgha. Nmyi yi
k:aa pyââ u pono dmyinê
vyápê, tpuu pyââ u pono
n:uungmê vyápê. N:ii ngê yu
pyââ wunê a dêê ngê, maa
mb:aa kîdangê kuwo, u kwo
wa mbó. Maa mb:aa yichoo
kîgha, mb:aamb:aa ngê moo
pyaa we. 14 Pi yintómu knî
yi k:ii mb:aamb:aa ngê noko
dmyinê ya. Kópu mb:aa
dmyinê d:uud:uu dé. N:ii ngê
kópu mb:aa daadí d:uud:uu
dé, nmî Lémi daawa m:uu.

Mbwaa kuu yiyé u danêmbum

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo. Máádini Chóó Lémi ngê a yó, nmyi vy:o pini ngmê yi máádi p:uu kîdangên:aa diyé. Nmyi vy:o pini ngmê ngê mbwaa kuu nmyi mênê kîngê yé, nmyi mbodo dmi kîngê vuywo té. ¹⁶ Pyââ ti mââ ti nmyi vy:o kîngê ya. Chóó Lémi p:uu kópu dyuu têdê kópu ngê nmye kîngê pyaa dmi, Yísó u nt:anê nangmê yââ, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, têdê kópu ngê u kwo pyodo. K:omo tpile pi kaa, ngmênê nté kuu ngmîdi u l:êê dîy:o u mbwó tpuuni ka kwo, Nyi a kada pini. * ¹⁷ U kuwó dini ghi ngê u yi u ngwo doo kwo, M:aa ngê Chóó Lémi u kópu mb:aa a p:uu ngmê t:ee ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê a mb:ii ngê. K:omo tpile Yísó ngê u yi doo kwo, Maa mb:aa p:uu m:aa ghê, u l:êê dîy:o myedoo mbê, ngmênê doo u ntââ. *

Chóó Lémi u chââchââ

¹⁸ A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Kópuni nmî kn:ââ knî y:oo a m:uu tumo, yi kópu dpîp:e m:uu tumo. Dini ghi n:ii ngê Sainay mbwini vuywo lee dniye, Chóó Lémi ndê k:ii ntee tpile ngê mbu mbêmê ye a ghêpê wo, yi ndê dpudu ngê mgîdí a gh:ay ngê. Yópu ndîi doo a wupe, *

¹⁹ nkéli dpuwo u dnye dnye nyêmî, Chóó Lémi u dnye mye ny:ee ngópu. Pi knî y:oo Mósisi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi dnyeni m:oo ny:oo, ²⁰ mu kópu u dîy:o kópuni mwiyé a ny:ee ngópu, yinê ye doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu ala, N:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê dpî vya yó, myenté tpile tp:oo n:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê myoo vya yó. ²¹ Kópuni m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e nkîngê kalê too, Mósisi mye nkîngê kwólu, yepê, Ntênê myidî nkîngê mb:anê.

²² A tîdê mbwó yoo, yi mbwini vuywo dpîp:e lee dniye, ngmênê Chóó Lémi kwéli a tóó, y:i nmyinê lee dniye. Yi p:aani Njedusalem ntee p:aani. Njedusalem daa Sainai mbwini mbêmê a tóó, ngmênê Saiyon mbwini mbêmê a tóó. Enjel yilî tp:oo témi tap yi vy:o nmye wee.

* ²³ Chóó Lémi ka nmyinê lee dniye, pini n:ii pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê a tóó. Dyámê mbêmê tp:ee kaa u pi ndîi ngê ntee a tóó, Chóó Lémi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê yinté mye pyódu ngê, nipi a danê nmyoo, nmyi pi dmi mbóó p:uu a d:êê too, w:aa u ngwo nmyinê pyw:ee ngópu. Yélini Chóó Lémi ka mwiyé dnya a kêlîmî, dini ghi n:ii ngê a pw:oo dniye, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê pyódu too, ala ngwo yi yéli yi vy:o nmye

* 12:16: Gen 25:33-34

* 12:17: Gen 27:30-40

* 12:18: Ex 19:12-13,16-20;

Ex 20:18-21

* 12:22: Tpyuu 21:2; 5:11

* 12:23: Luukí 10:20

wee. * ²⁴ Yesu ka nmyinê lee dniye, pini n:ii ngê Chóó Lémi ka a kââdi nmoo, chóó u wêê ngê nmî dono yilî yinê mye chedê too. Dini ghi n:ii ngê Kéén ngê u mbwó Epel a vyâ, wêê têtê mbêmê ghîgho, Chóó Lémi ngê Epel u ntââ Kéén ngê a vy:ungo, ngmênê Yesu u wêê ngê kópu mb:aa kn:ââ yi chópu, u l:êê dîy:o nmî yikî dmi u pwo ghay wo. *

²⁵ A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Nmyi ngópu dmi dpî kpêmî tóó. Yélini Mósisi ka dyámê mbêmê dédnyimo a ng:aa, yi ngwo dnyimo a pwopwo. Nmî Lémi mbóó p:uu nmo wunê mbumu. U dnye daanmî ny:ee knomomê, ye ntênê wa kpada nmo. * ²⁶ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi nmî kn:ââ knî ye a mbwolo, u dnye ngê têtê a ghêdê kwólu, ngmênê mu dini ghi ngê daa têtê u mo wa a ghêdê kwolo, ngmênê mbóó amye ghêdê kwolo. Yi kópu puku yedê mye tóó. * ²⁷ U nt:u kópu ala, dyámê u tpile dé adnyi ghêdê, chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê tpile ndêndê dé chedê ngê daawa pyaa dmi.

²⁸ Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u dîy:o yélini yi vy:o kaa nmoo, yi yéli yi k:ii chedê ngê daanmî pyaa dmi. Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa kmêle, mb:aamb:aa ngê chââchââ koo, u kwo mye

nkîngê kmêle, ²⁹ mu kópu u dîy:o nmî yâpwo, yoo dono ndiya yinê dpî kée. *

13

Maa kamî u kópu mb:aa dé

¹ A tîdê mbwó yoo, maa kamî nmye kîgha ngmê, kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. * ² Pi my:oo knî ye dmyinê vyyuwo. Nmyi lama ka tóó, nmî kn:ââ yoo pi my:oo knî ye dnyimo a vyyuwo, woni yoo daa yi lama enjel knî ye myednyimo a vyyuwo. * ³ Yélini mbwa k:oo a wee, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyyuwo. Mbwa k:oo yi k:ii w:ee wee, tpileni u yi nmye choo kwo knomomê, yi tpile ye dmyinê yémî dé. Yélini a mgîni vyîmî té, ye dmyinê vyyuwo, mu kópu u dîy:o nmyo yoo mu ngmîdi. *

⁴ Yéé yepe yi nuw:o dê numo p:uu dny:oo kwo, yi tumu mââ yi tumu pyââ kîngmê ya. N:ii pini n:ii u kuwó wa pwiyé, Chóó Lémi ngê wa kpada. Pini n:ii adî pyââ ti, pyópuni adî mââ ti, Chóó Lémi ngê amye kpada dé.

⁵ Nmyi nuw:o dmi ndapî p:uu kîngê kwo. K:omo tpile ndapî têtê nmyi ngópu ye tóó, yi ntoo mbêmê dmyinê ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê ala kópu a vyyu,

Nmye ana a vyyuwo,

* **12:24:** Hipîlu 8:6; Gen 4:10 * **12:25:** Hipîlu 2:1-3; 10:28-29 * **12:26:** Ex 19:18 * **12:29:** Deut 4:24 * **13:1:** Njon 13:34 * **13:2:** 1 Pita 4:9 * **13:3:** Mát 25:36 * **13:5:** 1 Tim 6:8-10; Josh 1:5

nmyi mo daanê kalê nmyo.

* 6 Yi kópu u l:êê dîy:o nkîngê ngê kêê nangê t:oo, ala kópu dpî vyi yoo, apii,

Nmî Lémi ngê wunê ngêêpî nmo,

pini n:ii ngê dono kópu nmo adî d:uud:uu, u kwo daanmî nkîngê,

yi pini wa dîpî, daawa dyênê nmo. *

7 Yélini nmyi kada a wee, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyina a nj:ii dé, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu nmye dnyimo tpapê dé. Ntee dnyimo ya, ntee dnyimo kêlîmî, nmî Lémi u yoo ntee dnyimo wêdêwêdê kîgha dé, yi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, myedmyina a nj:ii dé.

8 Yesu Kédisu wunê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, mu dini ghi ngê mye yinté, chedê ngê daawa pyódu. *

9 Nuw:o ghi kamî knî y:oo kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. N:ii ngê nté knî ngmê nmye dpî kwódu té, yi pini ka ng:aa ngê kêê nangê t:oo. Yi kwódu yé kópu knî yi mbêmê pi u gha wêdêwêdê ngê d:uudpî pyódu, ngmênê Chóó Lémi ngê pi u gha wêdêwêdê ngê yinê dpî pyódu. *

10 Yesu nmî l:êê dîy:o pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, Chóó Lémi ka maa kamî nmo a yó. N:ii knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé

t:oo, Yesu ngê daawa ngee té. ¹¹ Dono chedêchedê u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo a néne ngê, ngmênê yi tpile tp:oo ntóó kn:aa wumê nk:êênî tumo. * ¹² Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu daa p:o vya ngópu, kn:aa núw:o ngópu, y:i mí vya ngópu, nmî dono yilî yintómu chedê ngê u ngwo pyaa dniye. *

¹³ K:omo tpile yoo mbwee knî y:oo adnyi nkwitinkwiti nmo, ngmênê yi vy:o a pwii kmêle, Yesu ka kuwa lee kmêle. ¹⁴ Dyámê mbêmê nmî p:aa ndêndê daangma a tóó, nmî p:aa ndêndê nmo t:âât:ââ.

* ¹⁵ Tpile tp:oo kpêê ngê daamunmî yé, ngmênê Yesu u pi mbêmê dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, pi knî ye u pi myedmyinên:aa tpapê. * ¹⁶ Pi ngêêpî nangê yé, pi ka vyuwo myenangê yé. Yi kópu dê Chóó Lémi u nuu u kpêê yiyé u kópu dê. *

17 Nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o daa mgeemgee nyédi, dye ghi yintómu nmye wunê vyuwo nyédi, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ye adîn:aa póó, yi dpodo u p:êê u kwo amînê nté t:oo. Ye mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, yi dpodo tédê yi gha dmi mb:aamb:aa ngê adnyi pyodopyodo. Ye daanmyi ng:aa knomomê, ye yi dpodo tédê yi gha dmi dono ngê adî

* 13:6: Psalm 118:6 * 13:8: Tpyuu 1:17-18 * 13:9: Lóma 14:17; 1 Kódin 8:8

* 13:11: Lev 16:27 * 13:12: Njon 19:17 * 13:14: Hipîlu 11:16 * 13:15:

Psalm 50:14,23 * 13:16: Pilipay 4:18 * 13:17: 1 Tes 5:12

ya, adnyi mgeemgee, dnyinté u nkwo adnyi ngêêpî nmyo. *

18 A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, Yesu ngê a dono yilî ló dini a chedê too, ala ngwo mêdaamunî dono. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Dye ghi yintómu kópu mb:aa nî d:uud:uu dé. 19 Chóó Lémi ka dpodombiy:e dmyina a ngêpê, límîlímî ngê nmye mêpêdê dy:ââ nêne.

Wêdêwêdê kîgha u kópu

20 Nmî yâpwo ndêndê, pini n:iî ngê yoo dpo kââdî, choo a ngêêpî nmyo. Ntênê ada a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o chóó Tp:oo nmî Lémi Yesu nmo a dy:ââ ngê, mêdê pyidu ngê. Yi pini sipi y:eeey:ee pyu ndêndê, nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo, mêdaawa kée nmo. 21 Kópuni mbêmê Chóó Lémi u nuu u kópu anmyin:aa d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê yi kópu nmye choo a kuwo dé, chóó u nuu u yoo mb:aa ngê myechoo a pyépi nmyo, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê yinê a w:ee nmoo, pini n:iî anmî chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Kuwókuwó kópu dyuu

22 A tídê mbwó yoo, nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o kópuni dyuu nmye d:a d:êê té, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé. Daa kópu yilî nmye yed:a d:êê.

23 Kópu mb:aa ngmêdí ny:oo, nmî mbwó Timoti mbwa mênê kî pwii wo. Límîlímî ngê a ka wa a lee

knomomê, ye y:i nipi any:uu m:uu nmyo.

24 Nmyi kada pini knî ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, myenté Yesu u yoo knî ye myoo y:ee yó. Yitali tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê.

25 Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

NJEMS

Nmî Lémi Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ y:a mê limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ngê ala pweepwee pee u ngwo a d:éê ngê, Yesu u yoo p:aani p:aani kwéli dnya a ya, y:i ye dy:ââ ngê. Yi yéli mye Nju tpémi. Yélini daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o ghêlî daangê ghê dniye. Yi dini ghi ngê Njems Njedusalem doo ya, Yesu u yoo yi kada pini ngmê ngê doo ya.

¹ Nê Njems, Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê, myenté nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, p:aani p:aani yélini Yesu u yoo vy:o a ghê dniye.

Dono u vyîmî

² A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, dono nmye a d:uud:uu ngópu, yi ngwo nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê mîchoo pyodopyodo, * ³ mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, dono vyîmî tédê n:ii u kélîmî chedê ngê d:uudpî pyódu, yi pini u vyîmî pyu ndîi ngê u ngwo dpî pyódu. ⁴ Ghêlî k:ii kêdmyongê kede dmi, dpodombiy:e dmyina a vyîmî, mu kópu u dîy:o nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya. ⁵ Dono vy:o n:ii u

nuw:o doo u ntââ ngê dê pyaa knomomê, Chóó Lémi ka moo dmy:ee ngê, u nuw:o yinê wa a népwi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi daa mtíkó pyu, myedaa kmungo pyu, módó u kwo wa a y:oo. * ⁶⁻⁷ Ngmênê yi pini u nuw:o ngmidi ngê choo ya, ntênê choo kélîmî, u ngwo choo ngêpê, mu kópu u dîy:o n:ii u nuw:o daa ngmidi ngê a tóó, n:ii ngê apu, Kópuni Chóó Lémi ka dî dmyinê, a ka wa a kê, ó daawa a kê, yi pini ka Chóó Lémi ngê kópu daangmêwa a y:oo. Yi pini yópu ng:oo ntee pini, daa kópu ngmidi p:uu a nuw:o yédi. * ⁸ Yi pini nuw:o miyó miyó pyu.

Ndáápi pini dê pinté yi danêmbum

⁹ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîi, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. *

¹⁰ K:omo tpile ndáápi yoo yi pi dmi ala ngwo ndîi dé, ngmênê dny:oo nkîngê, mu kópu u dîy:o ponoch:aa nêné ntee dpo mtiti dmi, yi yéli yinté wamyedê mtiti dmi. *

¹¹ K:omo tpile ponoch:aa nêné mb:aa dé, ngmênê limî k:ii dpo mtiti dmi, yópu ngê limîlimî ngê myedpo gh:ay té. Ndáápi yoo mye yinté dé, ndapî kmênêkmênê p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu

* **1:2:** Lóma 5:3-5; 1 Pita 4:13-14 * **1:5:** Mát 7:7 * **1:6-7:** Mak 11:24; Luukí 16:13 * **1:9:** Njems 2:5 * **1:10:** 1 Tim 6:17; Luukí 12:16-21

daa nuw:o nyédi, límîlímî ngê yinté amyé pw:oo dmi.

Nuw:o ghi dono u danêmbum

¹² Nmî Lémi u l:êê dîy:o, pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê dono nmye adnyi d:uud:uu, n:ii ngê nmî Lémi daawa kéé, yi pini u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi. Yi tókótókó têdê n:ii daawa dîpî, nmî Lémi ngê ghê kamî dîyo u kwo wa y:oo, mu kópu u dîy:o ala kópu ló dini a vyu, apê, N:ii nódo a nuu ghi adî ya, ghê kamî u kwo wanî y:oo. * ¹³ Yi dono vyîmî têdê n:ii ngê dpî vyi, Dono ngmênî d:uu, ó daanî d:uu, yi pini ngê kîngî vyi, Chóó Lémi ngê yi nuw:o ghi dono a nuw:o k:oo yinê da kéé, u l:êê dîy:o yi kópu dono n:aa d:uud:uu, u nkwo daawa kpada nê. A tîdê mbwó yoo, yinté daa tóó, mu kópu u dîy:o doo u ntâa pi ngê Chóó Lémi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daangmêwa a kéé, myenté Chóó Lémi ngê pi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono myedaawa a kéé. * ¹⁴ Daa Chóó Lémi ngê nuw:o ghi dono u nuw:o k:oo yinê dpo kéé, ngmênê chóó u nuw:o dono ngê yinê dpî dóó. ¹⁵ N:ii dono p:uu a nuw:o yédi, u gha dono ngê dpo nt:ono. Mbwili km:oo ntee dpî km:ee, yi pini u gha mye yinté. Dini ghi n:ii ngê mbwili km:oo pââ ndîi ngê dpî pyódu, dpî ghîi, tp:ee dpî tpyé. Yi tpémi dini ghi n:ii ngê dpî k:aa, u

nkwo dp:uu tpamê. Dono mye yinté. N:ii dono p:uu adî nuw:o, u kuwó dini ghi ngê yi dono dpî d:uu. Yi pini u dono dpî k:aa, dono yilí dpî d:uu, u dî pwopwo, ndê ngê u nkwo wa ma. ¹⁶ A tîdê mbwó yoo, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a nuw:o k:oo yi nuw:o ghi dono yinê da kéé. ¹⁷ Daa nuw:o ghi dono nmo yiwunê kuwo too, ngmênê nuw:o ghi mb:aa vyîlo nmo yiwunê kuwo too. Kópuni yilí Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo too, yintómu mb:aamb:aa dé, dyâape yi p:uu daangma a t:a. Mgîdí u kópu dé daa Chóó Lémi u nuu u kópu dé. Mgîdí u l:êê dîy:o d:ââ kâadî l:âmo doo, pudu mye l:âmo too. K:omo tpile d:ââ dpî pw:onu, ntaa modpo tpâlî, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dye ghi yintómu u kópu yilí mb:aamb:aa dé, d:uudpî ngmêê té. * ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê nmî nuw:o dono dpî tpamê, dono u ngwo nmo d:uud:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u nuw:o mb:aa tpamê wo, Yesu p:uu ndêndê kópu mbêmê kamî ngê yinê pyódu nmoo. U yi u ngwo a kwo, Nmî tîdê mbwó mê yilí ngê paa pyaa we. *

Chóó Lémi u kópu dyuu u nyêmî

¹⁹ A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê ng:aa, u nkwo kuwó dmyinê danêmbum, ghêlî

* 1:12: 2 Tim 4:8; Luukí 6:22-23

* 1:13: 1 Kódin 10:13

* 1:17: Mát 7:11

* 1:18: 1 Pita 1:23; Njon 1:12-13

* 1:19: Mát 5:22

k:ii nangmê nod:e, * 20 mu kópu u dîy:o doo u ntââ Chóó Lémi u nuu u kópu nod:enod:e mbêmê daang-manyi d:uu. 21 Dononi nmyi mênê a pyede, dpî kée tóó. Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê Yesu p:uu kópuni nmyi ny:ee ngópu, nmyi gha vy:o mb:aamb:aa ngê choo ya. Yinê wa ngee nmyo. *

22 Nmî Lémi u kópu dyuu k:omo ngê namê nyêmî dé, ngmênê ndêndê ngê dmyinê nyêmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. * 23 N:ii ngê u ngópu dé y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dpî ny:ee té, ngmênê daa d:uud:uu too, límîlímî ngê yi pini u nuwo modo kuwo dmi. N:ii ngê kwodo ng:oo dmi kââyikuu yedê dpî m:uu, mye yinté pini. 24 Kwodo ng:oo dmi límîlímî ngê dpî m:uu, límîlímî ngê l:âmo u kwo modo ngêpa. 25 Nmî Lémi ngê Setan kwulo a pwaa nmoo, kóó k:oo kaa nmoo. Pini n:ii u kópu mb:aa knî yi p:uu a nuw:o yédi, mb:aamb:aa ngê mye cháâchââ ngê, yi pini u nuwo yi kópu dyuu daawa a kuwo, Chóó Lémi ngê yi pini amyaa ngêêpî.

26 N:ii ngê dpî vyi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê n:aa cháâchââ ngê, ngmênê a peede tpaépê yédi, yi pini a k:omodanê yédi, Chóó Lémi dnyinté a cháâchââ ngê. *

27 N:ii ngê nmî Mî Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháâchââ ngê, yi pini ngê tpyêmî tp:ee kuknwe a ngêêpî too, mgîdî u yoo yi tupwó yi pini p:uu daa ya yédi.

2

Too pee mbêmê yoo chámêchámê

1 A tîdê mbwó yoo, mgîdî u yoo knî y:oo ndáápi yoo a cháâchââ tumo, pinté yoo daa cháâchââ tumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo yinté dêdpîmo a chámêchámê. Yi pini ka nmyi kêlímî mbê dniye, vyîlo yi pini mu ngmîdi u pi ndîî, dmyina a nj:ii, yoo yi too pee mbêmê kêdmyinêngê chámêchámê dé.

* 2 Pi miyó nmyi vy:o wa ghê knî, woni ndáápi ndîî, u kpîdí mb:aa dé, u pi mye ndîî, woni pinté, u kpîdí mbwee dé, lukwe, yi tpódu kpile mbêmê wanmyi chámê d:oo?

3 Ndáápi mb:aamb:aa ngê anmyi châpu ngmê, ghi mb:aa anmyi núw:o ngmê, y:i amî yââ, ngmênê pinté daanmyi châpu ngmê, u yââyââ tédê mb:aa daanmyi núw:o ngmê, ye lukwe, yi tpódu yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo, apii? 4 Apuu! Yinté daadi ya. Lukwe dîy:o dnyinté nmye nuw:o té, lukwe dîy:o yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo. Miyó dê dpî châpu dóó. *

5 A tîdê mbwó yoo, daa ndáápi yoo Chóó Lémi ngê

* 1:21: Kílosa 3:8 * 1:22: Lóma 2:13

* 1:26: Psalm 141:3 * 2:1: Dpodo

10:34; 1 Tim 5:21; Njems 2:9

* 2:4: Njon 7:24

a ngmidi too, ngmênê pinté yoo yedê ngmidi too. Yélini yi ndapî daa ndîi, yi tpile myedaa yilî, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Kópu mb:aa ye ngmênî y:oo, wod:oo a ngee too, nmî Lémi ka u ngwo kêlîmî mbê dniye, kóó k:oo u nkwo wa kaa té. Ala ndêndê kópu mwiyé ye a vyu, N:ii knî yi nódo a nuu ghi wadí ya, yi yéli yi pi dmi ndîi ngê wanî pyódu. * 6 A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o pinté yoo dnyinté nmye chââchââ t:oo. Daa pinté knî y:oo y:oo a kóté kîgha nmyoo, ngmênê ndáápi knî y:oo y:oo a kóté kîgha nmyoo, 7 nmî Lémi Yesu u pi y:oo mye dyede ngópu.

8 Pi knî yi p:uu dêêpî kópu n:ii nmî Lémi ngê ndîi ngê pyódu ngê, mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ. Yi dêêpî kópu Mósisi ngê puku yedê ló dini mwiyé a d:êê ngê, apê, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté mye choo ya. 9 A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi dêêpî kópu daa chââchââ ngê, dono a d:uud:uu ngê. 10 K:omo tpile dêêpî kópu yilî anyi châpu té, mu ngmidi anyi kn:aadi, ye nyi mye kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu yi chââchââ ngê chi dîpî. 11 Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu daa ngmidi a d:êê ngê, yi vy:o miyó nmyi ngópu n:aa tpyuu dê, ngmê, Pi nangmê vy:a, woni, Pi u kuwó nangmê pwiyé. K:omo

tpile pi u kuwó daanyi pwiyé, ngmênê pi ngmanyi vy:a, ye nyi kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu chââchââ ngê chi dîpî. Myenté, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi pini kn:aadi te pyu, nmî Lémi u dêêpî kópu ndîi daa chââchââ ngê. * 12 Nmî Lémi u dêêpî kópu kamî nmyi nuw:o íedê choo ya, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vyuwo. A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vyuwo, mb:aamb:aa ngê dmyinê danê, mu kópu u dîy:o vyîlo yi dêêpî kópu mbêmê nmî Lémi ngê wa kóté kalê nmo. 13 N:ii ka yoo woni daa ch:anê dniye, yi pini u kóté kîgha tédê nmî Lémi ka myedaawa ch:anê, ngmênê n:ii ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, yi pini u kóté kîgha tédê daadí nkîngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka u nkwo wa ch:anê. *

Módó kêlîmî u danêmbum

14 A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o nmyi vy:o yéli woni knî y:oo ala kópu a tpaê ngópu, apu, Pi ka vyuwo daa ndîi kópu, Yesu ka kêlîmî yi ndîi kópu. N:ii daa pi ka vyuwo yédi, ala kópu chóó a tpaê ngê, apu, Yesu ka n:aa kêlîmî, yinê wa ngee nê, yi pini u kêlîmî nmyinê nmye angénté. Mumdooyinté kêlîmî mbêmê yi pini Chóó Lémi kóó k:oo wamî ghê? 15 Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Nmyi

* 2:5: 1 Kódin 1:26-28 * 2:11: Ex 20:13-14 * 2:13: Mát 5:7; 6:14-15

tîdê nmyi mbwó ngmadî ya knomomê, nté u ngópu daadî ya, u kpîdí myedaadî ya, ye lónté wanmyi ngee ngmê. *
 16 Ala kópu u kwo wanmyi vyi knomomê, kwonye, Chóó Lémi ngê a ngee nyine, nkuwo ngê kîngê ngee ngi, nté yilí chi pîpî, ngmênê nté ó kpîdí u kwo daangmanmyi y:ee knomomê, ye yi pini daanmyi ngêêpî, komo ngê u kwo anmyi tpaê. Yi pini ngê ló ntini ngmadî pîpî, ló kpîdí ngê u pâa wa wópu. 17 Pi ka vyuwo nmyi lama daadî ya knomomê, ye nmyi kêlîmî ntóó, ghê daa t:a.

18 Kêlîmî pyu. Ndoó apê pi ngmê ngê ala kópu nga wa vyi, awo, Nê ngê kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê, nyi Yesu ka a kêlîmî. Yi pini ka ala kópu nîné tpaê, Pini n:ii pi knî ye daa vyuwo yédi, ló kópu mbêmê u kêlîmî nmo wa a kêma. Pi knî ye n:aa vyuwo yédi, a kêlîmî u ngwo nmye nîné kêmakêma ngê.
 19 Kêlîmî pyu. Ala kópu ka nye kêlîmî, nyimo, Yâpwo ndêndê mu ngmîdi a tóó. Ndê kópu yila, ngmênê k:omo tpile kmêna yoo yi kópu yi lama a tóó, ngmênê a nkîngê nyédi, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê díyo wa kpada té, yi dono yilí yi l:êê díy:o. K:omo tpile yâpwo ndêndê yi lama a tóó, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo. Nyi myenté. Módó anyi kêlîmî, kópu mb:aa daanyi d:uud:uu

dé, ye ngêlîmî ntóó. 20 N:uw:o ndê mb:êê a ngépi, ala kópu ndê kópu ngê nga nîné pyépi, n:ii Yesu ka módó adî kêlîmî, kópu mb:aa daadî d:uud:uu dé, yi pini u kêlîmî ntóó, yinté kêlîmî mbêmê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê. 21 Nmî kn:ââ Epîlaham dyimê pywuu ngê nga n:aa pyépi. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham a tókó ngê, kwo, Nm:ee Yisak dpî vya ngi, dp:uu nk:êê ngi, dpudu a ka pêdê kee we, yi ngwo Epîlaham ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, tp:oo mbu mbêmê núwo, chêêpî kaa mbêmê y:i pîmî vyâ. Yi kópu mbêmê Chóó Lémi ngê a w:ee ngê, apê, Ndêndê ngê Epîlaham ngê a dnye a nyêmî, wod:oo Epîlaham Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo.
 * 22 Daa módó doo kêlîmî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vyu, mye d:uu ngê, u kêlîmî u ngwo nmî módu. 23 Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu Epîlaham ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlîmî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. Puku yedê ala kópu mye tóó, Epîlaham Chóó Lémi u pyipe. 24 A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo ya, daa kêlîmî mu ngmîdi mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u dnye myechoo nyêmî, kópu mb:aa myechoo d:uud:uu dé.

25 Epîlaham u dyimê pywuu ntee, téli pyââ Lahap u dy-

imê pywuu mye yinté. Daa módó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, ngmênê kópuni d:uu ngê, yi kópu mbêmê u ngwo ghê wo. Ngete n:ii dê Njósuwa ngê Njédikó dy:ââ doo, Lahap ngê Njédikó tpémi ye w:êê doo, mgídí vy:o kn:aa máádi p:uu kaa doo, Njósuwa ka u ngwo mê dy:ââ doo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê mye pyodo.

* ²⁶ N:ii u ghê daa t:a, yi pini ntóó. N:ii u kêlímí pi ka vuywo tédê nt:u d:uudpí kaalí, yi pini u kêlímí mye ntóó, ghê daa t:a.

3

Pi komo p:uu danêmbum

¹ A mbwó yoo, nmyi vy:o daa yilí dêêpí pyu ngê dpí pyaa dmyeno, mu kópu u díy:o nmí lama ka tóó, dêêpí pyu n:ii ngê wa kn:aadi, nmí Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada, ngmênê n:ii daa dêêpí pyu, yi pini ngê yinté wamye kn:aadi, nmí Lémi ngê yi pini kyedekyede wa kpada. * ² Nmo yintómu kn:aadi te pyu yoo. Pi ngmê u ntââ ngê wo tóó, kn:aadi te kópu d:uuwodê vyi, ye yi pini p:uu dyââpe daapê t:a, kópuni yintómu dpí d:uu, pé ndê kópu dé. K:omo tpile pi komo daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilí dpí d:uu. Kópuni dpí vyi, yi kópu ngê pi yilí yi némi dmi dpí dyênê. ³ Hósi tpyuu mye yinté. K:omo tpile

hósi ndîi, ngmênê yedê ngê anya a tpyuu. ⁴ Nkéli tpyuu mye yinté. K:omo tpile nkéli ndîi, vuywó yópu ndîi vy:o a mbêpê yédi, ngmênê nkéli knâpwo tpii n:ii wunê kwo, daa ndîi. Tpiipi ngê pee n:ii nkéli wunê tpyuu ngê, yi pee dpí nkeñe. ⁵ Pi komo mye yinté. K:omo tpile daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilí dpí d:uu. Kópuni dpí vyi, yi kópu ngê pi yilí yi némi dmi dpí dyênê.

K:omo tpile ndyuw:e puu daa ndîi ngmanyinê ngí, ngmênê chââ ndîi u ngwo anyinê vuywó. ⁶ Pi komo mye ndyuw:e ntee tpile. Ndyuw:e ngê tpile yilí yintómu ntee dpí ma té, pi komo ngê yinté yi pini d:ud:umbiy:e dpí dyênê. Yélini yi vy:o yi pini a kwo yédi, yi yéli yi némi dmi myoo dyênê. Dyámê mbêmê kópu dono yilí n:ii a tóó, pi kní y:oo a nyepênypê tumo, u nkwo a d:uud:uu tumo, mu kópu u díy:o Setan ngê yi nuw:o k:oo yiné wunê kéké too. * ⁷ Chii tpile tp:oo dyêêdí daa ngmidi ngmanya a t:emí, dono ye anya a kwódukwódu, yi dono mēdaadnyi d:uud:uu, ⁸ ngmênê doo u ntââ ngomo ka dono mēdaanyi kwódu. Dono kópu yilí chóó a tpapê too, u kópu yilí ló ntee tpile dé, pi yilí u ngwo dpí loko té. * ⁹ A tîdê mbwó yoo, nmí komo kní y:oo nmí Mí nmo chaa kîgha ngê, ngmênê yoo yi pi dmi nmí komo kní

* **2:25:** Josh 2:4-16; 6:25; Hipílu 11:31
* **3:8:** Lóma 3:13

* **3:1:** Luukí 12:47-48 * **3:6:** Mát

y:oo nmo dyede too. Apuu! Yinté daadí ya, mu kópu u díy:o nmî Lémi ntee a tóó, yoo mye yinté l:âmo too. Pi p:uu anyi peede tpaê, n:ii ngê yi pini l:âmo ngê, p:uu am:ii peede tpaê. * 10 Lukwe díy:o peede tpaê kópu dyuu, chaa kîgha kópu dyuu, komo puu ngmidi ngê a tpaê too. Yinté daadí ya. 11 Doo u ntââ dpuwó nuu ngmidi u mênê ntii mbwaa nipi daadp:aa a mbêpê. 12 Kéme nkwo do chikini kîgha daawa kaalí, kwee nkwo do kéme kîgha daawa kaalí. Nt:ee anyi nî, doo u ntââ mbwaa yi daanyimo vy:ââ. A tîdê mbwó yoo, nmî komo knî y:e Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, doo u ntââ nmî komo knî y:e yoo yi pi dmi daanmî dyede.

Dêêpî ndêndê u danêmbum

13 Dêêpî pyu yoo. Dêêpî nmyi mênê ndêndê ngê choo ya, kópu mb:aa yilí dmyinê d:uud:uu, nmyi chóó nmyi pi dmi kîdmyinêngê kmîmî dé. * 14 N:ii ngê u yi adí kwo, Yoo nî chámê, kn:aa yoo dyêêdí vy:o n:ii a wee, yi nuw:o dmi dpodombiy:e nî ngmêê té, yi yoo dyêêdí nê pwaa té, a yoo vy:o nî kaa té, yi pini kîngê k:omodanê, kîngê vyi, Nê dêêpî pyu ndêndê. 15 Yinté kópu daa dêêpî ndêndê, daa Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ ngê, ngmênê yi pini ngê yi dêêpî kópu chóó u mênê dpo ngî, chóó u nuw:o k:oo Setan ngê yinê kéé ngê. 16 N:ii ngê

yoo yi nuw:o dpodombiy:e dpî ngmêê té, chóó u yoo vy:o dp:uu kaa té, yi pini dnyepéli pyu ndîi, dono kópu yilí dpî d:uu. 17 Ngmênê dêêpîni Chóó Lémi ngê nmî mênê dpî yé, dyââpe p:uu daa t:a. Yi dêêpî ngê yoo dpo kâadí. N:ii u mênê yi dêêpî a tóó, yoo yi dyââpe kyedekyede a pwapî too, yoo yi dnye dmi u ngwo mye nyémî ngê. Yi pini ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê. Yi pini u nuw:o ngmidi, daa k:omodanê pyu, u gha ntee, u kópu yilí yintómu mye yinté dé. 18 N:ii ngê kópu lîmîlîmî ngê a l:âmol:âmo too, yoo mb:aamb:aa ngê yinê dpî pyódu. *

4

Noko muwómuwó p:uu danêmbum

1 A tîdê mbwó yoo, l:êê n:ii nmyi vy:o a wowo nyédi, yi kn:ââ nmye nîné kêmakêma. 2 Kópu yilí yi yi dmi nmye a kwo, ngmênê doo u ntââ daanmyinê pyw:ee t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o numo p:uu nmye l:êê nyédi. Nmyi tîdê mbwó yoo yi tpile dé yi yi dmi nmye a kwo nyédi, ngmênê doo u ntââ yi kélê daanmyinê pwaa t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o yi vye u yi nmye a kwo yédi. Tpileni yi yi dmi nmye a kwo, nmyi ngópu daa pyede, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka dp:ee dmyinê tumo. 3 Dini ghi n:ii ngê ló kópu u kwo ngmêdmye dmy:ee knomomê,

* 3:9: Epeso 4:29

* 3:13: Epeso 4:12

* 3:18: Mát 5:9

nmye dêwunê kuwo too, mu kópu u dîy:o doo u dpodo u l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo. Nmyi chóochóo nmyi l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo. ⁴ Lukwe dîy:o Chóó Lémi nmyi kpîpî ngópu, dyámê u tpile yilí yi yi dmi nmye a kwo. Dmyinê nkîngê. N:iî ngê dyámê u tpile dé u nuu u kópu ngê dpî pyódu té, daa Chóó Lémi u nuu u pi ngê dpî pyódu. * ⁵ Yinté kópu puku yedê mye tóó, mye ny:ee yó. Yi kópu alanté a tóó. Dini ghi n:iî ngê Chóó Lémi ngê nya nmoo, u yoo vy:o kaa nmoo, chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, yi ngwo u kpâm ngê pyódu nmoo. Yepeni kn:aa mópu p:uu a nuw:o yédi, u moo ntee u kwo dpî nod:e, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. U yoo vy:o pini, pini n:iî u nuw:o dyámê u kópu kní yi p:uu a kwo yédi, Chóó Lémi u kwo dpî nod:e. ⁶ Ngmênê Chóó Lémi ngê u yi daa kwo yédi, Yi pini nî kée. U yi u ngwo a kwo, Kópu mb:aa u ngwo ngmênê d:uu, u nuw:o nî ngmêê, a yoo vy:o m:aa kââ. Puku yedê alanté a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. *

⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu ka dmyinê ng:aa, namê

lémilémi, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêmî. Setan u wépi dmyinê pwapî, u nkwo mēdaada a tókótókó nmyo. *

⁸ Chóó Lémi ka modo diyé dmyeno, u ngwo mēdaawa mb:iî nmyo. Pi dono ngê kînm̄yi pyaa dniye, nmyi kēê tupwótupwó dé, ghêê tóó. Yoo nmye dódó tumo. K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmye tpaapê ngópu, ngmênê kópu dono yilí nmye d:uud:uu ngópu. K:omo tpile nmyi too pee mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dono dé. Nmyi gha dmi ghêê tóó. ⁹ Nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o tpéé kópu vyi yó, dmyinê mbê. Mywene nmye dê ghê, yumu ngê kēê kēdmyinêngê t:ee ngmê, dmyinê mbê. ¹⁰ Nmyi dono yilí yi yuu dmi nmî Lémi ka dpo y:ee tóó, u dnye dmyinê nyêmî, yed:oo nmyi dono yilí yinê wa chedê té, nmyi mywenemywene wamye chedê.

Pi u kéké p:uu danêmbum

¹¹ A tîdê mbwó yoo, numo pi dyede mu yé yó. Nmî Lémi ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, ngmênê n:iî ngê u mbwó u pi dpî dyênê, p:uu a danê yédi, yi pini ngê yi dêêpî kópu daa cháâcháâ ngê, dpî kée. Daa módó nmî Lémi ngê yi dêêpî kópu nmo a kpo. N:iî ngê yi dêêpî kópu dpî kée, daa cháâcháâ ngê, yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, nmî

* 4:4: 1 Njon 2:15

* 4:6: 1 Pita 5:5; Njóri 22:29

* 4:7: 1 Pita 5:8-9; Epeso

Lémi u d:aa nê kââdî. ¹² Doo u ntââ. Chóó Lémi mu ng-midi ngê dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, yinê amye kóté kalê nmo. Yinê wa chámê nmo, woni kóó k:oo wa kaa té, woni wa kée té. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Chóó Lémi u d:aa nmo kââdî. Lukwe dîy:o nmyi tîdê mbwó yoo nmye kéké tumo. Yinté daadî ya. *

Pi chóó u pono vyápê u danêmbum

¹³ Nmyi vy:o yélini daa Chóó Lémi u pono a vyápê nyédi, ngmênê yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê nyédi, ala kópu a ny:ee yó. Alanté kópu nmye tpapê tumo, nmyimo, Mââ m:iî kn:aa p:aani wanmî lee dmi, stówa y:i ngmanm:uu pyidu, m:ââ ngmê y:i anm:uu ma, ndapî yilí u ngwo anm:uu kmênê. * ¹⁴ Lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi yi pono nmye vyápê nyédi. Kópuni mââ wa pyódu, nmyi lama daa tóó, kî m:aani u kópu dé nmyi lama myedaa pyede. Yópu ngê mgo mwââ límílimí ngê yi l:âmo dê ntee dpo ngee dê, my:iî yinté dé, nmyi ya daa daadî. ¹⁵ Chóó Lémi u nuw:o u pono w:ee vyápê té, ala kópu w:ee tpapê ngópu, Nmî Lémi ngê wa a vyi knomomê, ye ghêlí k:iî daanmî pw:oo dmi, kópuni u yi u ngwo adí kwo, yi kópu wanmî d:uu. * ¹⁶ Chaa pyu yoo. Lukwe dîy:o nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo. Yinté pi kmîmî dono. ¹⁷ N:iî u lama kópu mb:aa a ya nyédi,

ngmênê daa d:uud:uu too, yi pini a dono yédi. *

5

Ndáápi knî yi kpadakpada u danêmbum

¹ Ndáápi yoo, a kópu a ny:ee yó. Dmyinê mbê. Daa kêmakêma dono nmyinê pywêmi ngmê. * ² Lukwe dîy:o kpídí yilí nmyi pwila tumo, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede. Tpile we ngê a pîpî too. Pinté knî ye w:ee yémî tumo. Nmyi tpile woni knî mye yinté dé, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede, dono ngê myoo pyaa dmi. * ³ Nmyi tpile yilíni módó nmyi ngópu a pyede, kwétikwéti ngê pyaa dniye. Yi kwéti u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmyo, nmyewo, Nmyi tpile yilí pinté knî ye w:ee yee tumo. Ndê ngê u nkwo wa ma nmyo. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê ndapî yilí nmyinê ghada ngópu, tpile yilí myenmyinê ghada ngópu. ⁴ N:iî dé nmyi p:uu a dpodo nyédi, lukwe dîy:o yi pywuu ye dp:ee yémî ngópu. Nmyi yuu dmi nmî Lémi ka wunê yémî ngópu. N:iî ka nmyi yuu dmi wunê yémî ngópu, nmî Lémi ndîi, daawa dîpî, ntââ nmye wa a vy:u. * ⁵ Tpileni u yi nmye a kwo, nmye pywupwi tumo, kópuni u yi nmye a kwo nmî d:uu, nmye d:uud:uu

* 4:12: Lóma 2:1; 14:4 * 4:13: Luukí 12:18-20 * 4:15: Dpodo 18:21 * 4:17:

Luukí 12:47 * 5:1: 1 Tim 6:9-10 * 5:2: Mát 6:19-21 * 5:4: Deut 24:14-15

tumo. Mbwêmê mtâlâmtâlâ ngê ntee dpî pyódu, pi knî y:oo u ngwo dpî vya ngmê, my:ii yinté dé, daa kêmakêma nmyi vye u wo a dyimêdyimê, u ngwo wa kpada nmyo. ⁶ K:omodanê kópu knî yi mbêmê pi mb:aa woni nmyi kóté kalé tumo, my:ii ndyíko tumo, yi vye tédê u nkwo nmyi dy:ââ tumo, yi tpile ye my:ii t:âmo tumo. Dmyinê nkîngê.

Dono vyîmî u danêmbum

⁷ A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmî Lémi kêdmyengê mb:ii ngmê, dmyinê t:âât:ââ. Yâpwo tédê awêde anyi yé, doo u ntââ mâa m:ii daanyi ma, anyi t:ââ, nté nt:u u dye ghi ngê any:uu ma. * ⁸ Nmî Lémi u t:âât:ââ mye yinté. Nmî Lémi ka ntênê dmyinê kêlîmî, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma wunê diyédiyé. * ⁹ Noko namê nuu mbumu, awêde nmî Lémi ngê wa kpada nmyo. Nmyi kóté kîgha pyu daa kêmakêma a taataa, keñe t:âmo wunê ka kwo. * ¹⁰ A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo nmî Lémi komo mwiyé dnyimo a kapî, dmyina a nj:ii dé. Dono yilîni pi knî y:oo y:e dnyimo a d:uud:uu dé, dnyimo a vyîmî dé, myedêdnyimo a peede tpapê. ¹¹ Yi vyîmî u l:êê dîy:o yi pi dmi nmo kmîmî too. Njópi u danêmbum nmyi lama ka too. Dini ghi n:ii ngê Setan

ngê doo a tókótókó, dono yilî Njópi p:uu doo t:emî, ngmênê Njópi ngê doo a vyîmî dé, Chóó Lémi ka dêpoo peede tpapê, u dî Chóó Lémi ngê yi dono chedê too, Njópi u ya mb:aamb:aa ngê mé pyódu ngê. Yinté nmo myoo pyódu. Dini ghi n:ii ngê dono nmonê vyîmî ngê, Chóó Lémi ka daanmî peede tpapê, ye u kwo anmî ch:anê dmi, yi dono vy:o wa ngee nmo.

Nmî Mî u pi ngê kpaa u danêmbum

¹² A tîdê mbwó yoo, ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî u pi ngê n:uungmê kp:aa, dyámê u tpile ngmê ngê myen:uungmê kp:aa. Dye ghi yintómu dmyinê ndêdanê. Yinté kpaa ngê kêê nangê t:oo, awêde nmî Mî ngê wa kpada nmyo. Dmyinê ndêdanê. Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. K:omodanê ngê kêê nangê t:oo, ntênê ye dpî vyi. *

Nmî Lémi ka ngêpê u danêmbum

¹³ Nmyi vy:o n:ii ngê u nuw:onuw:o u kópu wunê vyîmî ngê, nmî Lémi ka choo ngêpê. N:ii u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi, wéti ngê nmî Lémi choo chaa kîgha. * ¹⁴ N:ii ngê mbii ndîi wunê vyîmî ngê, yi pini ngê nmî Lémi u yoo yi kada pini yoo dpo danê téne. U l:êê dîy:o dny:oo

* 5:7: Nkal 6:9; Hipîlu 10:36-37 * 5:8: Lóma 13:11-12; 1 Pita 4:7 * 5:9: 1 Kódin 4:5 * 5:12: Mát 5:34-37; 12:36 * 5:13: Kílosa 3:16 * 5:14: Mak 6:13

ngêpê, nmî Lémi u pi mbêmê km:ii wááli mbii pyu mbêmê dpî dy:ee ngmê. * 15 Nmî Lémi ka kêlímî mbêmê n:ii knî y:oo u kwo wa dmy:ee ngmê, yi mbii pyu u ngwo wa pyi ngmê. Nmî Lémi ngê yi pini modo pyidu, yi pini ngê dononi mwiyé a d:uu too, nmî Lémi ngê moo chedê té.

* 16 Yélini yi vy:o numo l:êê dîy:o nmyo ngêpê nyédi, nmyi chóó nmyi dono ye n:aangmê wópu, yi yuu ye dmyiné a yémî, yed:oo nmî Lémi ngê u ngwo wa pyi nmyo. N:ii ngê kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê, nmî Lémi ka kópuni dpî dmyiné, nmî Lémi ngê u kwo dpo y:oo. * 17 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Ilacha king Ahap ka dy:ââ ngê, Ilacha ngê kwo, Nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o, tpii daadî ghayghay, m:ââ miyó pyile knî yi k:oo. Yi ngwo Ilacha Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo ngêpê, m:ââ pyile n:êê m:uu, tpii dêpa ghay wo. * 18 U kuwó dini ghi ngê mê ngêpê mbê wo, tpii u ngwo mêtê ghay wo, têtê mbêmê nté nt:u yilí mê kele. Ilacha daa yâpwo ngmê tp:oo, dyámê mbêmê pi. Ntee doo ya, nmo my:oo yinté dé. Nmî Lémi ngê nmî ngêpê dmi myewunê nyêmî ngê. *

Pi dono u diyédiyé kîgha, ndêka

* 19 A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê maa ndêndê wa kn:aadi

knomomê, ye pi ngmê ngê modo diyédiyé kalê ngê. * 20 N:ii ngê pi dono u dono u maa p:uu dpo y:oo, yi pini ngê pi dono ndê ka dpî w:ono, nmî Lémi ngê u dono yilí mbodo kn:ââ vyuwo wa kée té, mêtêdaawa a ngî té.

Wu u dí. *

* 5:15: Mak 16:18; Dpodo 28:8 * 5:16: 1 Njon 1:9; Dpodo 19:18 * 5:17: 1 Kings 16:29–17:1 * 5:18: 1 Kings 18:42–45 * 5:19: Mát 18:15; Luukí 17:3; Nkal 6:1 * 5:20: 1 Pita 4:8

1 PITA

¹ Nê Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Yesu Kédisu u yoo n:ii dé p:aani p:aani wunê pyede, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dpô kp:aa yó, myenté Kapadosiya Wee, Pontos Wee, Nkalásiya Wee, Mbitiniya Wee, yi wee knî yi kwo p:aani p:aani myedo kp:aa y:e. Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, Tp:oo u yoo vy:o a kaa nmyoo, ala ngwo dyámê mbêmê pi my:oo ngê nmye pyede, nmyi p:aa njini daa dyámê mbêmê a tóó. ² Nmî Mî ngê ló dini a ngmîdi nmyoo, Tp:oo Yesu Kédisu u wêê mbêmê nmyi dono a chedê too, chóó u Ghê Dmi nmye a kpo, u yoo mb:aa ngê yinê a pyódu nmyoo. U dnye mb:aamb:aa ngê dmyinê nyêmî. Nmî Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vuywo. *

Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu

³ Nmî Lémi Yesu Kédisu u mî, Chóó Lémi, chaa kîgha koo. Dnyinté u kwo dpîpî ch:anê dniye, kamî ngê pyódu nmoo, u ngwo m:oo pyaa dniye. U kwo nmo kêlîmî té, daawa dóó nmo. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté amyedê pyidu nmo. ⁴ P:aa mb:aa u pyinê

nmye ng:uu ngmê, p:aani n:ii Chóó Lémi ngê nmyi l:êê dîy:o a l:âmo ngê. Yi p:aani daa dono u p:aa, daawa dyênê, chedê ngê myedaawa pyódu. * ⁵ Chóó Lémi, chóó u wêdêwêdê mbêmê, nmye wunê vuywo yédi, mu kópu u dîy:o ntênê u kwo nmye kêlîmî té. Kuwókuwó wéni ngê kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu. K:omo tpile dye ghi knî ngmê ngê nmye mgîní vyîmî nyédi, pi knî y:oo dono kópu nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi. * ⁷ Chóó Lémi ngê dpô tókó nmyo, mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî wêdêwêdê ngê pîchoo pyodopyodo. Ndê ngê nkól mb:aamb:aa ngê ntee dpî pyódu, nmyi tókótókó tédê nmyi kêlîmî ndîî ngê yinté myoo pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nkól chedê ngê wa pyódu, ngmênê nmyi kêlîmî chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi kêlîmî d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo pyodopyodo. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, nmyi kêlîmî ndêndê u l:êê dîy:o wa chaa kalé nmyo, nmyi pi dmi ndîî ngê wa pyódu, kóó k:oo wa kaa nmyo. ⁸ K:omo tpile Yesu dmy:oongê m:uu ngópu, ngmênê u nuu ghi ntênê nmyi nódo a tóó. Dp:ee y:enê ngmê, ngmênê u kwo nmye kêlîmî té. U l:êê dîy:o w:aa ndîî nmyinê

* 1:2: Lóma 8:29; 2 Tes 2:13; Epeso 1:4; Hipîlu 12:24 * 1:4: Kîlosa 1:12 * 1:6: 1 Pita 5:10; Njems 1:2-3; Hipîlu 12:10-11

pyw:ee ngópu. Yintoo w:aa kuwa tpémi yi lama daa too, doo u ntââ myedaawa a w:ee ngmê. * ⁹ W:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî u nt:u myenmyinê pyw:êmi ngópu, Chóó Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kóó k:oo mye kapî nmyo.

¹⁰ Nmî Mbwámê dyámê mbêmê ghêlî daa ta, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo yi nuw:o k:oo mwiyé a m:uu ngópu, ngmênê mb:êê yi ngîma doo a ya, pee tp:oo dnyinté a m:uu ngópu, p:uu u ngwo dnya a d:êê. P:uu myednya a nuw:o, u yi y:e doo kwo, Ntênê nmo w:ee. *

¹¹ Yesu Kédisu u Ghê Dmi yi p:uu doo a ya, chóó u mgîní vyîmî ye dpîmo a kêmakêma, u pi kmîmî ye myedê kema ngê. Yi gha vy:o dnya a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê lónté pini ayedê ngmidi, ló dini ghi ngê anmî m:uu. * ¹² Yi ngwo a w:ee ngópu, daa yi chóó yi l:êê dîy:o dnya a d:êê, ngmênê nmyi l:êê dîy:o dnya a d:êê. Kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê ntiye too, wunê kînmî ny:ee tumo. N:ii knî y:oo yi kópu dyuu nmye mî vyi tumo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye yinê a dy:ââ too. Yi kópu woni dé, enjel knî y:oo doongê w:ee tumo. Ntênê u yi y:e a kwo, Nmo w:ee té. *

Chóó Lémi u nuw:o u pono

* **1:8:** Njon 20:29; 2 Kódin 5:7 * **1:10:** Mát 13:16-17; Is 53:1-12 * **1:11:** Luukí 24:26-27 * **1:12:** Epeso 3:10 * **1:14:** Lóma 6:19; 12:2; Epeso 4:17-18 * **1:15:** 2 Kódin 6:16-7:1 * **1:16:** Lev 19:2; Mát 5:48

dmyinê vyápê

¹³ Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, daa nté ndapî yi p:uu dny:oo kwo. Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê dmyinê t:âât:ââ. Wéni n:ii ngê wa a diyé, kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu p:uu ntênê dmyinê nuw:o. ¹⁴ Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, mu kópu u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo. Nmî Lémi u kópu dyuu wunê ghêlî k:ii dpîp:e ny:ee tumo, yi ngwo kópuni nmyi nuu u kópu ngê dnya a ya, yi kópu knî ye mênangmê diyé.

* ¹⁵ Kópu dono nangmê d:uu, ngmênê kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o n:ii ngê a ngmidi nmyoo, u kópu yilí yintómu mb:aamb:aa dé. * ¹⁶ U kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, u yoo knî ye yepê,

Dyââpe a p:uu daa t:a,

nmyi p:uu myekîngmê ya. *

¹⁷ N:ii ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo, daa kedekede pyu, pi yintómu yi dpodo knî yi dîy:o wa kóté kalê té. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâcháâ, u kwo myedmyinê nkîngê. ¹⁸ Nmyi lama ka too, nmyi Mî ngê nmyi pywuu ndîí yinê kée ngê, u ngwo pwila nmyoo, nmyi kn:ââ yoo yi d:aa u kwo u ngwo a y:ee nmyoo.

Kópuni nmyimo a d:uud:uu dé, yi nt:u dmi Chóó Lémi ka dêpwo kelekele. Nmyi pywuu ngê daa silîpê nkól yi kée doo, myedaa dyênê ngmê u tpile yi kée ngê, * ¹⁹ ngmênê chóó Tp:oo u wêê ngê pwila nmyoo. Daa sipi tp:oo nmyi l:êê dîy:o yi pwene, ngmênê Yesu Kédisu nmyi l:êê dîy:o vyîlo yi pwene, pini n:i:i p:uu dyââpe dêpwo ya, dono myedaangmê d:uu ngê. ²⁰ Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêlî daa l:âmo ngê, u pwopwo yi ngwo u nuw:o k:oo a módu. Yi pini nmî dye ghi ngê nmî ngwolo knî y:oo nmî módu, nmî l:êê dîy:o pwene. ²¹ U pwopwo mbêmê Chóó Lémi ka nmyi kêlîmî mbê dniye. Vyîlo yi pini ngê Yesu kpêênî yinê a pyidu ngê, u pi ndîi ngê mye pyódu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmye kêlîmî té, nmyi lama ka tóó, yinê wa ngee nmyo, daawa dóó nmyo.

²² Kópu ndêndê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, nmyi dono yilî chedê ngê u ngwo pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. Yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuywo, * ²³ mu kópu u dîy:o myombó m:i:i pyaa dniye, nmyi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Daa nmyi pye mî knî y:oo kamî ngê a pyódu

nmyoo, ngmênê Chóó Lémi u kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Yi kópu chedê ngê daawa pyódu, * ²⁴ mu kópu u dîy:o puku yedê alanté mye tóó, apê,

Pi yintómu ponoch:aa nêê ntee tpile dé.

Ponoch:aa nêê ntee a kpile nyédi,

yoo yinté mye lémilémi nyédi.

Nêê daa kwo nyédi, dpo mtiti dmi, yópu ngê lîmîlîmî ngê dpo gh:ay té, *

²⁵ ngmênê nmî Lémi u kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Vyîlo yi kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Dini ghi n:i:i ngê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye.

2

Nmî Lémi dmyina a nj:i:i

¹ A tîdê mbwó yoo, kamî ngê nmyi pyaa dniye, u l:êê dîy:o dono nmyi mênê kîngmê ya. Pi nangmê dóó, kêémî nangmê kââ, myenangê k:omodanê. Pi u tpile u yi nmye kîngmê kwo, pi u pi módó nangmê dyênê. *

² Tpómu ngê ngmo ndanî u yi ntee a kwo yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu mu ngmîdi yinté u yi nmye choo kwo. Wonêwodiyédiyé myedmyina a kpââ, mu kópu u dîy:o nmyi pi ka vuywo ndîi ngê paa pyaa we, u dî Chóó Lémi ngê kóó k:oo paan:aa kaa nmyine.

* **1:18:** 1 Kódin 6:20

* **1:22:** Njon 13:34

* **1:23:** Njon 1:13; Hipîlu 4:12

* **1:24:** Is 40:6-8

* **2:1:** Epeso 4:22; Njems 1:21

³Nmî Lémi dmyina a nj:ii, mu kópu u dîy:o u pi ka vuyuwu u n:uu nmyi kpêê, nmyi lama ka tóó, u pi ka vuyuwu ndîi.

Chóó Lémi ngê u yoo ndêndê ngê wunê pyépi nmyo

⁴Lémini p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, ngomo pw:eni ntee tpile, ngmênê ghê a t.a. K:omo tpile kada pini knî y:oo mb:ii ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê daa mb:ii ngê, u nuu u pi ngê a tóó. ⁵Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u ngomo ch:oo ntee tpile ngê dê pyódu nmyo, u ngomo kamî u ngwo ka wuwó. Chóó Lémi u ngomo chedê kpêê yiyé pyu knî y:oo tpile tp:oo ntee u kwo a yémî tumo, Yesu Kédisu u pi mbêmê nmyi gha dmi yinté u kwo myenmye yémî tumo. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi too pee knî yi mbêmê Chóó Lémi a chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha knî yi vy:o ntênê nmye chaa kîgha ngópu. *

⁶Nmî Lémi ngomo pw:eni ntee tpile ngê a tóó, mye chêêpî kpiyé ntee tpile. Yi pini p:uu ala kópu puku yedê a tóó. Chóó Lémi ngê apê,

Yisîléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî.

Yi chêêpî kpiyé a nuu u chêêpî kpiyé,

a chóó nê ngmidi ngê.

N:ii knî y:oo yi chêêpî kpiyé wa mya ngmê,

u kwo wa kêlîmî mbê dmi,

p:uu daawa a lvêêdî dmi, myedaawa a ghay dmi. *

⁷Yi chêêpî kpiyé ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo, ngmênê n:ii dé u kwo daa kêlîmî té, yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî dmi. K:omo tpile nmî Lémi mb:ii ngópu, ngmênê u pi ndîi ngê mê pyodo. Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó, apê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyîlo mêyi pyodo. *

⁸Nmî Lémi kée ngópu, ngmênê p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u dîy:o u kópu u wépi pwaa ngópu. Myenté, p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yi kópu ló dini a vuyuwu, puku yedê alanté a tóó, apê,

P:uu pèdê lvêêdî dniye,

u ngwo pèdê ghay dniye. *

⁹Nmî Lémi kée ngópu, p:uu a lvêêdî dniye, ngmênê dp:ee yinté yéli. Chóó Lémi ngê kópu mb:aa yilî yi p:uu ló dini a vyi too, ngmênê dêê dniye, yi kópu knî nmyi chóó dmyi ntiye t:oo. Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, u nuu u yoo ngê pyódu nmyoo. Dyámê pè u king ndêndê, Chóó Lémi, p:uu nmye dpodo té. Chóó Lémi, kuwa yéli yi kêlî ghê nmye wee. U yoo vy:oo kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o kuwa yéli yi ngîma Chóó Lémi pênmyi chaa kîgha. Nmye chaa kîgha ngópu, mu

* 2:5: 1 Kódin 3:11; Lóma 12:1

* 2:6: Is 28:16

* 2:7: Psalm 118:22

* 2:8:

kópu u dîy:o mgîdî u yoo vy:o nmyee a kwo, ngmênê a danê nmyoo, chóó u wo mî kaa nmyoo. * 10 Myenté, wunê Chóó Lémi u yoo kuwa nmyee a kwo, ngmênê ala ngwo nmyo u yoo. Wunê u kwo dênmyee a ch:anêch:anê, ngmênê ala ngwo u kwo nmye ch:anêch:anê nyédi, nmye mb:aamb:aa ngê wunê vyuwo yédi. *

Chóó Lémi p:uu dpodo

11 A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, nmyo dyámê mbêmê pi my:oo dé, nmyi p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê too. Mw:ââkó nmyo, nuw:o dono u wépi dmyinê pwapî, mu kópu u dîy:o ghê kamîni nmyinê pyw:ee ngópu, kîngê dyênê. * 12 Dmyinê l:êê ghi mb:aamb:aa, mu kópu u dîy:o kuwa yéli y:oo ka y:enê nmyo, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa yi l:êê dîy:o Chóó Lémi pêdny:oo chaa kîgha. K:omo tpile daa yi nuu u yoo ngê anmyi pyaa dmi, nmyi pi dmi adnyi dyede dé, ngmênê nmyi kópu mb:aa yilî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi paa chaa kalê y:e, wéni n:ii ngê ye wa t:aa. *

13 Pi knî y:oo nmî Lémi u pi kîngê dyênê ngmê, u l:êê dîy:o dyámê u dêêpî kópu dyuu dmyinê chââchââ dé. Lóma tpémi yi king ndîi dmyinê chââchââ, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi kada a

too. * 14 Kada pini dyêêdî n:ii u maknopwo a pyede, myedmyinê chââchââ dé, mu kópu u dîy:o kada pini ngê yinê yé too, yedpo, Pi dono yoo dmyinên:aa kpadakpada dé, pi mb:aa yoo dmyinên:aa chaa kîgha dé. 15 Yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo dny:oo l:êê ghi mb:aamb:aa. Ala ngwo mbodo podo mbodo podo u yoo knî y:oo nmyi pi dmi daa yi lama a dyede tumo, ngmênê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adî ya knomomê, ye doo u ntââ nmyi pi dmi mêdaadnyi dyede dé, tumu adnyi ya. *

16 Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, dono p:uu dp:ee dpodo té, nmyi chóó nmye pyede. Ngmênê nangê vyi, Nmî chóó nmo pyede, u ntââ dono anmî d:uud:uu. Apuu! Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê a pyódu nmyoo. *

17 Pi yintómu dmyinê chââchââ dé, nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, Chóó Lémi ka dmyinê nkingê, dyámê u kada pini ndîi dmyinê chââchââ.

Dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

18 Wop dpodo pyu yoo, nmî Lémi ntee nmye chââchââ

* 2:9: Is 9:2; 1 Pita 2:5; Taitas 2:14; Dpodo 26:18; Epeso 5:8 * 2:10: Hos 2:23; Lóma 9:25 * 2:11: Nkal 5:17,24 * 2:12: Mát 5:16 * 2:13: Lóma 13:1-7 * 2:15: 1 Pita 3:15-17 * 2:16: Nkal 5:13

ngópu, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmî dé. Nmyi kada pini mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo knomomê, ye dmyinê cháâcháâ, dono ngê nmye ada a vuywo knomomê, ye myedmyinê cháâcháâ. * 19 Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa chaa kalê nmyo. Pini n:iî Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, ngmênê u l:êê dîy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo. 20 N:iî ngê dono dpî d:uu, u l:êê dîy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini d:uudpî chaa kwolo, ngmênê n:iî ngê kópu mb:aa dpî d:uu té, u l:êê dîy:o a mgîní vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo. * 21 Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo. Yesu Kédisu nmyi l:êê dîy:o ntee doo a mgîní vyîmî, yinté myedmyina a mgîní vyîmî, dmyina a nj:iî. * 22 Dono daangmê d:uu ngê, k:omodanê kópu myedaangmê vuy. * 23 Dini ghi n:iî ngê p:uu dnye peede tpapê, peede kópu yi p:uu myedaa vuy. Dini ghi n:iî ngê doo mgîní vyîmî, u ntââ vyîmî u pi ye daa vuy, ngmênê u lama doo ya, Chóó Lémi ngê ntênê yinê wa kpada té. * 24 Nmî dono knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê pêdê kpada nmoo, ngmênê nmî

yikî dmi Tp:oo u pwo ghay wo, kîdosi nêdê nmî d:aa dmi yinê a kââdî ngê. U yi u ngwo doo kwo, A yoo nuw:o dono kwulo nê pwaa té, maa mb:aa p:uu nî kaa té. U vyeê têdê, kamî ngê u ngwo pyódu nmoo. * 25 Maa mb:aa mwyié nmyi kn:aadi ngópu, ngmênê nmyi Lémi ngê mêdê diyédiyé kalê nmyoo, nmye wunê vuywo yédi. *

3

Yéé yepe yoo yi kópu dyuu

1 Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o nmyi moo yoo, n:iî dé nmî Lémi ka daa kêlîmî té, dîyo paa kêlîmî mbê dniye. Nmyi moo knî ye nmî Lémi p:uu danê ngê dyaa kîdmyengê chedêchedê, kminté yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, ngmênê yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, * 2 dono kópu nangmê d:uu, nmî Lémi ka dmyinê nkîngê. K:omO tpiHA nmî Lémi p:uu ye myedaanmyi danê, ngmênê kópu mb:aa yilî n:iî nmye d:uud:uu tumo, yi l:êê dîy:o u ngwo wa kêlîmî mbê dmi. 3 Kpile ndîi kópu ngê nmye kîngê ya, nmyi gha knî yi p:uu dmyinê nuw:o, vyîlo yi kópu ndîi kópu ngê nmye choo ya. Nmyi mbodo dmi kmongokmongo myenté, ndîi kópu ngê nmye kîngê ya, kpîdî mb:aa t:emî myenté,

* 2:18: Epeso 6:5-7 * 2:20: 1 Pita 3:14,17 * 2:21: Mát 16:24 * 2:22: Is 53:9 * 2:23: Is 53:7; 1 Pita 3:9 * 2:24: Is 53:5-6; 2 Kódin 5:21 * 2:25: Njon 10:11 * 3:1: Taitas 2:4-5; Mát 5:16; 1 Kódin 7:12-16; Epeso 5:22-23

ndî kópu ngê nmye myekîngê ya. Yi kópu dé chedê ngê wa pyaa dmi. * ⁴ Ngmênê nmyi gha dmi yi p:uu dmyinê nuw:o, chedê ngê daawa pyaa dmi. Kwopwepe ngê kêê kêdmyinêngê t:ee ngmê, kópu yilî nmyi nuw:onuwo u kópu ngê kîngê pyaa dmi. Chóó Lémi ngê u ngwo wa chaa kalé nmyo. ⁵ Wunê Chóó Lémi u nuu u pyââ yoo mye yinté dé, pyópuni yoo u kwo dnyimo a kélîmî. Kpile daa ndî kópu ngê ye dpîmo a ya, yi gha knî yi p:uu dnyimo a nuw:o, yi moo yoo yi dnye dmi dnyimo a nyêmî dé. ⁶ Náangê p:eeni kópu Sela ngê Epîlaham u dnye dpîmo a nyêmî, kópu, A lémi. Nmyo mye yinté dé, kópu mb:aa yilî nmye d:uud:uu tumo, myedp:ee nkîngê nyédi.

⁷ Yéé yoo, nmî Lémi u kópu dyuu nmyi lama a kwo. Yi kópu knî yi mbêmê nmyi kpâm knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo, mu kópu u díy:o nmyi wêdêwêdê ntoo, yi wêdêwêdê daa yintoo. Dmyinê cháâcháâ dé, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê nmyi kpâm knî yi k:ii ghê kamî dmi nipi nmye a kpo. Dnyinté ye anmyi vuywo, ye Chóó Lémi ngê nmyi ngêpê dmi dnyinté u nkwo wa a ny:ee té. *

*Dmyinê
namê dono*   *mb:aamb:aa,*

⁸ A tîdê mbwó yoo, nipi ya p:uu a kuwókuwó kópu nmye nînê tpapê. Nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê dny:oo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, noko dmyinê ch:anêch:anê, nmyi pi dmi nmyi chóó nangê km:êê té. ⁹ N:ii ngê dono nmye adî d:uud:uu, ntââ u ngwo nangê vy:u. N:ii nmye adî peede tpapê, u kwo peede tpapê ngê kêê nangê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ka yi l:êê díy:o mêdmyinê ngêpê. Yi kópu u l:êê díy:o nmî Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, wamye ngee nmyo. * ¹⁰ Yinté kópu puku yedê a too, apê,

N:ii ngê u yi adî kwo, Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî ya,

yi pini daadî peede tpapê, myedaadî kêêmî kapî. *

¹¹ Dono u wépi choo pwapî, choo mb:aamb:aa,

u yi u ngwo choo kwo, Noko mb:aamb:aa ngê nmî ya.

¹² Mu kópu u díy:o nmî Lémi pi mb:aa knî ye mb:aamb:aa ngê wunê vuywo yédi,

yi ngêpê wunê nyêmî too, ngmênê n:ii knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu,

nmî Lémi kpeme ye dpî yââ,

yi yéli díyo wa kpada té.

*L:êê ghi mb:aa u l:êê díy:o
mgîní vyîmî*

¹³ N:ii knî ye kópu mb:aa yilî nmye d:uud:uu tumo, dono kópu nmye daawa d:uu ngmê.

* 3:3: 1 Tim 2:9-10   * 3:7: Epeso 5:25-30; Kílosa 3:19   * 3:9: Mát 5:44; 1 Tes 5:15   * 3:10: Psalm 34:12-16   * 3:13: Lóma 13:3

* 14 Ngmênê kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kópu dono nmye adnyi d:uud:uu knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa a chaa kalê nmyo, amyedê ngee nmyo. Pi knî ye namê nkîngê, dono kópuni nmye adnyi d:uud:uu dé, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyaa dmi. *

15 Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê dmyinê cháâcháâ, u dnye ntênê myedmyinê nyêmî. Kópuni ka nmo kêlímî té, dye ghi yintómu u kakê mê chámêchámê u ntââ mbê mê dmyinê ya. Pini n:iî kêlímî p:uu nmye dê póó knomomê, kakê mê u kwo dpî chámê yó.

16 Ngmênê yi pini dpî châpu yó, gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu. Kópu dono nangmê d:uu, mu kópu u dîy:o n:iî yoo nmyi p:uu adnyi danê, u nt:u kópu daadnya a pyw:êmî. Nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu u kópu anmyi d:uud:uu dé, n:iî ka ngmênê u kwo dono yinmye d:uud:uu ngmê, yini ngê mywene paa ghê we. *

17 Dono ngmanmyi d:uu knomomê, pi knî y:oo u nkwo wa kpada nmyo, Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nmyo. Ngmênê kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, pi knî y:oo módó adnyi kpadakpada nmyomomê, ye Chóó Lémi u nuu u kópu ayinmyi d:uud:uu,

* 18 mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê vyílo yinté kópu yi pyodo. Dononi u l:êê dîy:o pwene, daa chóó d:uu ngê, nmî chóó nmî dono knî yi

l:êê dîy:o pwene. Dono daa d:uu ngê, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o ng:êêntómu pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka pêdê kâadî nmyine. Pi knî y:oo vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê. Nt:u ghêlî dèpê pyidu ngê, u ghê dmi mwiyé a pyidu ngê. 19 Yi ngwo pi dono yoo yi ghê dmi n:iî dé mbwa k:oo dnyen:aa t:ââ, Yesu u ghê dmi ye loo, kópu kamî ye mî vyu. *

20 Yi yéli y:oo wunê Chóó Lémi u dnye dèdnyimo a nyêmî, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo doo kwo, Vyi ngê paa vya téne. Dini ghi n:iî ngê Nówa ngê nkéli doo ndînî, Chóó Lémi ngê doo t:âât:ââ, u dí Nówa ngê dpodo yedê kéli ngê, vyi ngê yoo dono vya too. Nówa mupwoknî níemi knî yi mo wáali njini nkéli ngê w:êê

too. * 21 Nkéli ngê ntee w:êê too, mbápitísím mye yinté. Daa nmî too pee p:uu tupwó yu ghodo, ngmênê nmî nuw:o dono yu ghodo. Chóó Lémi ka nmo tpapê ngê, kwonmímo, Nmî nuw:o dono a chedê ngi, mb:aamb:aa ngê mêtê pyódu nmédi. Nmî wépi dmi d:uudpî puwâ. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, nmî dono yilí yinté dpî chedê té. Doo u ntââ daawa dóó nmo. *

22 Nyââ, Yesu Kédisu kpêênî a pii wo, mbóó p:uu kee wo, Chóó Lémi u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mímí pyodo. Enjel knî y:oo u dnye a nyêmî ngópu, kada pini knî

* 3:14: Mát 5:10 * 3:16: 1 Pita 2:12,15 * 3:17: 1 Pita 2:20 * 3:19: Epeso 4:9-10 * 3:20: Gen 7:7 * 3:21: Lóma 6:3-4; Njon 3:4-5

y:oo u dnye mye nyêmî ngópu, Setan u yoo yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. *

4

Yesu u nt:anê yaa dmyeno

¹ Yesu daa kede wo, Chóó Lémi u nuw:o u pono doo a vyápê, dono vyîmî u wépi daa puwâ. Yesu u nuw:o ntee doo a ya, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:ii Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, dono wunê vyîmî ngê, doo u ntâa yi pini ngê dono d:uudpî d:uu. ² Dye ghi daadîi dyámê mbêmê daanmyi ya. U l:êê dîy:o yoo dono yi nuw:o u pono mênamê vyápê, ngmênê Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê. * ³ Dye ghi daadîi dono p:uu nmyee a mbêpê, kuwa yéli yi nuu u kópu dé nmyimo a d:uud:uu dé. Nmyimo a pyâa ti mâa ti, nmyi nuw:o dmi y:i dpîmo a mbêpê. Dye ghi yintómu nmyimo a ñuknweñuknwe, nmyimo a mbwaa ndanî, myenmyimo a ghétighéti. Chóó Lémi dênmyimo a cháâcháâ, kn:aa yâpwo yinmyimo a cháâcháâ dé. *

⁴ Ngmênê ala ngwo kuwa yéli yi wépi dmi nmye pwapî tumo, yi vy:o mêdp:ee wowo nyédi, kópuni a d:uud:uu tumo, dp:ee d:uud:uu tumo. Daa yi nuu u yoo ngê dmye pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmye a peede tpapê nyédi. ⁵ Wéni

n:ii ngê nmî Lémi ngê wa kóté kalê té, k:ame wa ghê dmi, tumu adnyi ya. K:omo tpile mwyié wa pw:oo dmi ó yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té, ye daawa kede. ⁶ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu wunê kêdê ny:ee ngmê, ngmênê u wépi dê pwaa ngmê. Yélini vyî ngê a vyâ, mye yinté dé. Pi yintómu ntee dpî pw:oo dmi, yi dono knî yi l:êê dîy:o yinté mye pw:oo dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê chóó u kópu dyuu ye mî vyu, mu kópu u dîy:o yi ghê dmi knî y:oo Chóó Lémi u ghê kamî myepêdê pyw:ee y:e. *

Chóó Lémi p:uu ntênê dmyinê dpodo

⁷ A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, tpile yilî yintómu yi ngwo chedê ngê wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o namê ghétighéti, mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vyuwo, u ngwo dmyinê ngêpê. * ⁸ Ala kópu yi ndîi kópu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:ii u nuu ghi nmyi nódo adî ya, dono nmye wa d:uu knomomê, ye ntâa u ngwo daanmyinê vy:ee ngmê, u dono nmyi kuwó wanmyi kéé ngmê. ⁹ Yesu u yoo yélini nmye adnya a lêpî, nmyi ngomo knî yi k:oo dny:oo dpî, nmyi ntépînâ knî yi k:oo dny:oo kmaapî, yi p:uu nuu

* 3:22: Epeso 1:20-21 * 4:2: 1 Njon 2:16-17 * 4:3: Epeso 2:2-3; Taitas 3:3

* 4:6: Lóma 8:10 * 4:7: Lóma 12:9-13

mbumu ngê kêê nangê t:oo.
¹⁰ Dpodo n:ii knî yi l:êê dîy:o
 Chóó Lémi ngê u ntâa ngê
 a pyódu nmyoo, yi dpodo
 ntênê dmyiné dódó dé, u yoo
 u ngwo dmyiné wêdêwêdê
 kîgha dé. * ¹¹ N:ii a dêêpî
 yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu
 yiné choo tpapê. Pini n:ii a
 pi ka vuywo yédi, Chóó Lémi
 u wêdêwêdê mbêmê ye choo
 vuywo. Nmyi kópu yintómu
 Chóó Lémi u wêdêwêdê
 mbêmê dmyiné d:uud:uu dé,
 mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u
 pi u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó
 Lémi paa chaa kalé y:e. Dye
 ghi yintómu Chóó Lémi chaa
 kîgha koo, u wêdêwêdê chedê
 ngê daawa pyódu. Ndê kópu
 yila.

*Yesu u pi u l:êê dîy:o dono u
 vyímî*

¹² A tídê mbwó yoo, pi knî
 y:oo dono nmye a d:uud:uu
 tumo, ngmênê yi kópu knî
 y:oo kîngê ngwéti nmyo, nmyi
 nyepênyepê u kópu ngê nmye
 myekîngê pyódu, yinté a tóó.
¹³ Nmyi gha dmi mb:aamb:aa
 ngê dny:oo ya, mu kópu u
 dîy:o Yesu Kédisu ntee doo
 a mgîní vyímî, yinté my:ee
 mgîní vyímî té. Dini ghi n:ii
 ngê wa a diyé, pi knî y:oo
 wa a w:ee ngmê, awo, U pi
 ndîi ngê dê pyódu, yi ngwo
 w:aa nipi u k:ii wanmyiné
 pyw:ee ngmê. ¹⁴ Yesu Kédisu
 u l:êê dîy:o nmye adnyi peede
 tpapê knomomê, ye nmyi gha
 dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo
 ya, mu kópu u dîy:o nmyi

lama ka tóó, Chóó Lémi u
 Ghê Dmi nmyi p:uu a t:a. *
¹⁵ Dono nangmê d:uu. Daa
 dono u l:êê dîy:o mgîní vyímî
 p:uu nîné danê. Pi nangmê
 vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo.
 Kópuni p:uu nmyi pi dmi daa
 pyede, yi kópu p:uu kópu
 nangmê vyi. ¹⁶ Ngmênê pi
 knî y:oo awo, Kîdistiyên yoo
 yi kwee châpwo koo, u ngwo
 adnyi kpadakpada nmyo, ye
 mywene nmye kîngê wowo,
 ngmênê Chóó Lémi mêdmyiné
 kwunokwuno, mu kópu u
 dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o
 kaa nmyoo.

¹⁷ Chóó Lémi ngê u yoo
 yi kpadakpada kn:ââ mwiyé
 da chaa. Chóó Lémi daa
 kedekede pyu, wunê kpadak-
 pada nmoo, yélini y:oo u kópu
 dyuu daa ny:ee ngópu, dny-
 inté daawa kpada té. ¹⁸ Yinté
 kópu puku yedê a tóó, apê,

Pi mb:aa ngê maa mb:aa
 daa kêmakêma dpî kn:aadi,
 ngmênê pi dono ngê
 d:ud:umbiy:e dpî kn:aadi,
 n:ii ngê Chóó Lémi daa
 chââchââ ngê, anyi dpî pwiyé.
 *

¹⁹ Chóó Lémi u nuw:o u
 pono nmye vyápê nyédi, u
 l:êê dîy:o nmye mgîní vyímî
 nyédi. Kópu mb:aa yilî dmy-
 inê d:uud:uu, Chóó Lémi p:uu
 nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo.
 Yinê l:âmo nmyoo, kóó k:oo
 wa kaa nmyo, daawa dóó
 nmyo.

5

Kada pini knî ye kópu dyuu

* **4:10:** Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-7

* **4:14:** Mát 5:11; 1 Pita 2:19-20; Dpodo

¹ Yélini nmî Lémi u yoo vy:o kada a pyede, kópu nmye ngmênîné tpapê. Nê my:aa kada pini ngmê, Yesu Kédisu mgîní vyîmî tédê a chóó a ngwolo dê y:oo kînê módu, dini ghi n:ii ngê u pi ndîi ngê wa pyódu, u nkîgh:ê an:uu yââ. ² A mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, yélini yi kada Chóó Lémi ngê kaa nmyoo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo. Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yi kada pini knî y:oo yi dpodo mb:aamb:aa ngê dny:oo dódó, yi nuw:o dmi yi dpodo p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo. Ndapî p:uu namê nuw:o, ngmênê u yi nmye choo kwo, Nmî Lémi u dpodo mb:aamb:aa ngê nmî dódó. * ³ Yélini yi kada nmye wee, ye namê dyaa chedêchedê, ngmênê nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha, nmyi nt:anê u ngwo wa yaa dmi. * ⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini wa a diyé, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyódu.

⁵ Pi kamî yoo, nmye myenîné danê, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. A mbwó yoo, namê lémilémi, numo ka dmyinê vuywo. Puku yedê ala kópu a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,
 yi yéli yi p:uu Chóó Lémi

u nkwo a d:uu yédi,
 ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. *

⁶ U l:êê dîy:o namê lémilémi, Chóó Lémi dmyinê chââchââ, dîyo chóó u wêdêwêdê mbêmê nmyi pi dmi wa km:êê té. ⁷ Nmyi nuw:onuw:o u kópu dé yi p:uu u kwo dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi p:uu mênámê nuw:o, mu kópu u dîy:o nmye wunê vuywo. *

⁸ Dmyinê t:ââ, dpodombiy:e dmyinê vuywo. Setan ngê kîngê dóó nmyo. Layóni ntee a kââ yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, Pi ngmênî ma, Setan u l:êê ghi mye yinté, u yi u ngwo a kwo, Nî dyênê té. * ⁹ Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, Setan u wépi u ngwo dmyinê pwapî. Daa nmyi mo nmye mgîní vyîmî nyédi. Dyámê wope wope yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yinté mye mgîní vyîmî nyédi, yoo dono knî y:oo a mgîní vyîmî kîgha tumo. * ¹⁰ Ngmênê daa dye ghi daadîi nmye mgîní vyîmî té, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo. Yinê a ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu ka a kââdí nmyoo, yi k:ii ngmidi ngê anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Kópu mb:aa yilî yintómu yi kn:ââ ngê a tóó, yinê wa wêdêwêdê kalé nmyo, u ntââ ngê wa pyódu

* 5:2: Dpodo 20:28 * 5:3: Taitas 2:7; Pilimon 1:14; 1 Tim 4:12; 5:1; Njon 13:14-15 * 5:5: Prov 3:34 * 5:7: Mát 6:25-30 * 5:8: Tpyuu 12:3,9,17
 * 5:9: Epeso 6:11-13; Njems 4:7

nmyo, u l:êê dîy:o nmî Lémi
Yesu daanmyinê wópu ngmê.

¹¹ U wêdêwêdê mudaamu
tp:ook:omo, chedê ngê daawa
pyódu. Ndê kópu yila.

Pita u nd:uu tpapê

¹² A tîdê mbwó yoo, nmî
mbwó Sailas ngê ka ngêêpî
nê, ala pweepwee pee tp:oo
nmye u ngwo dnyinê d:êê.
K:uuchê m u pi, nmî Lémi
p:uu ntênê a dpodo. Ala
pweepwee pee nmye d:a d:êê,
mu kópu u dîy:o u ya a nga
a kwo, Nê wêdêwêdê kalê
nmyo, nmyi lama choo a ya,
Lémini ka nmyi kêlîmî mbê
dniye, vyîlo yi Lémi yi ndêndê.
Nangê wópu.

¹³ K:omo tpile ala p:aani
Mbá pilon ntee p:aani,
ngmênê nmî Lémi u yoo al:i
mye kwo. Yi yéli y:oo yi
mb:aamb:aa nmye da dy:ââ
ngmê. Pini n:i a tp:ee ntee
pini, Mak, u mb:aamb:aa
nmye myeda dy:ââ. *

¹⁴ Mb:aamb:aa ngê Dpo numo
chipé tóó, mu kópu u dîy:o
nmyi nuu ghi dmi numo nódo
a pyede.

Yélini yintómu knî yi k:i
Yesu Kédisu u yoo vy:o
nmyi ghê dniye, Chóó Lémi
mb:aamb:aa ngê nmye choo
a vuywo.

Wu u dí. *

2 PITA

1 Nê Saimon Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê, myenté u dpodo pyu. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, ala pweepwee pee nmye nînê dyede. Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ka ntee nmî kêlîmî mbê dniye, yinté u kwo my:ee kêlîmî mbê dniye. Ndê ka ntee a w:êê nmoo, yinté u kwo mye w:êê nmyoo. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o kaa nmoo, dêpê kuwo nmyoo, u yoo vy:o mye kaa nmyoo.

2 Chóó Lémi mupwo nmî Lémi Yesu yi p:uu dmyinê ndiye, nmye mb:aamb:aa ngê u ngwo adpa a vuywo, mb:aamb:aa ngê amyedpa a ngêêpî nmyo.

Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, dmyina a nj:ii

3 N:ii ngê a ngmidi nmoo, nmî lama a tóó. Nmî dono yilí yinê chedê too, u k:ii ngmidi ngê pyódu nmoo. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntââ mbêmê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté mye pyódu nmoo. ⁴ Kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, u wêdêwêdê mbêmê nmî l:êê dîy:o a d:uu too, mu kópu u dîy:o ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté myedny:oo ya. Mgídí u yoo yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, u yi y:e a kwo, Dono nmî d:uud:uu, ngmênê nmî Lémi ngê yi máádi p:uu a y:ee nmyoo. * ⁵ Dini ghi

n:ii ngê nmî Lémi ka nmyi kêlîmî mbê dniye, chóó u yoo vy:o kaa nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o u yoo mb:aa ngê dmyinê kwo, p:uu dmyinê ndiye. * ⁶ Dono dmyina a vyîmî, u wépi dmyinê pwapî. Chóó Lémi dmyina a nj:ii, ⁷ nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya. ⁸ Yi kópu dé mb:aamb:aa ngê anmyi d:uud:uu dé, ye nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dpodo têdê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê adî kelekele. ⁹ Pini n:ii ngê yi kópu dé daadi d:uud:uu dé, yi pini my:oo a tóó, kópuni nmî Lémi ngê u l:êê dîy:o wunê a d:uu ngê, u dono u ngwo chedê too, yi kópu u nuwo wunê a kuwo wo.

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o yi kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé, pi knî y:oo pêdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too. Yi kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, ye maa mb:aa daanmyi kn:aadi ngmê, myedaanmyinê lvêêdí dmi. ¹¹ Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê daawa mb:ii nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmî Lémi u k:ii anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

¹² K:omo tpile yi kópu yilí nmyi lama ntênê a pyede, ngmênê nmye mênîné vyílívyílí té. ¹³ Doo u ntââ módó daanê kuwo nmyo, ngmênê yi kópu knî nmye

* 1:4: Njon 1:12; 2 Kódin 3:18 * 1:5: Nkal 5:22-23

mênînê vyîlvîyîlî té, nmyi dpî dmi u ngwo n:aa ny:ââny:ââ.
 14 Nyââ, daa kêmakêma dyámê pê nînê kuwokuwo, kópuni nmî Lémi Yesu Kédisu ngê wunê a ka a vyu, daa kêmakêma n:aa ntiyentiye. A pwopwo u maa ntênê a ka yinê a kêma ngê. * 15 Ala kópu dyuu nmye nînê dyede, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, U ntââ mbêmê nê kuwo nmyo, a kuwó ala kópu dyuu dye ghi yintómu pênmyi nuw:onuw:o dé.

Chóó Lémi ngê Yesu u pi nmî ngópu u ngwo kmungo

16 Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u pi pi knî ye nmî vyu, u wêdêwêdê p:uu ye myenmee danêmbum. Danêmbum n:ii pi knî y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê dpo pyw:ee t:oo, daa yinté danêmbum ye yinmeen:aa tpaépê, ngmênê kópuni ye nmeen:aa tpaépê, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. * 17 A mbwó dê yi k:ii nmî ngópu nmî Mî Chóó Lémi ngê Yesu u pi kmungo, u dnye mbóó p:uu nmî nyongo, nmopê, Kî a tp:ee njini, pini n:ii u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. 18 Yi dnyeni mbóó p:uu nmî chóó nmo nyongo, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê Yesu u k:ii nmee a ya.

19 Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, Yesu ngê nmî

ngópu ntiye too. Yi kópu knî ye ntênê u ngwo nmî kêlimî mbê dniye. Yi kópu dyuu ntênê dmyinê nuw:onuw:o dé, mu kópu u dîy:o pywápê ngê mgídî ntee dpî chaa, yi kópu dyuu ngê nmyi gha dmi yinté myoo chaa ngê. Ala ngwo mgídî vy:o nmo pyede, u dî mywe anmî m:uu, kââdí u nkwo wa a kee. 20 Ndîi kópu ngma ala, nmyi nuwo kîdangê kuwo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kakêmê dmi kîngê chámê, 21 mu kópu u dîy:o yi yéli daa yi chóó yi nuw:o mbêmê dnyimo a d:êê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ye yinê dpîmo a tpaépê dé, Chóó Lémi u komo u ngwo dnyimo a kapî. *

2

Pi dódó pyu yoo

1 Nmî kn:ââ yoo yi vy:o pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê ntee dnyimo a kapî, pi ngmê knî y:oo yinté adnyi dódó nmyo. Ndiye tédê kamî angmê kpêmî ngmê, yélini tumutumu yi p:uu adnyi ndiye, maa ndêndê wa kn:aadi ngmê. K:omo tpile yi pi dódó pyu yoo yi yikî dmi nmî Lémi u pwo ghay wo, ngmênê u pi wa dyênê ngmê. Nmî Lémi ngê mgî daawa a puwâ, ayi ngwéti té, ntênê wa chedê té. * 2 Pi yilî wa dóó t:oo, yi l:êê ghi dmi wa

* 1:14: 2 Kódin 5:1; Njon 21:18-19 * 1:16: Mát 17:1-5 * 1:21: 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:10-11; Dpodo 3:21 * 2:1: Deut 13:1-5; Mát 24:24; Njuda 1:4

ngmêê t:oo, yoo dono ngê wa pyódu t:oo, pyââ ti pyu ngê wa pyódu t:oo, nmî Lémi u pi kuwa yéli ye dono ngê u ngwo wa pyódu ngmê. ³ Tpile u mb:aami dé, k:omodanê kópu knî yi mbêmê adnyi dódó nmyo, ngmênê pini n:ii ngê wa kpada té, maadí kîyedê kwo, dpî doo u tpile. Daa kedekede pyu, ntênê wa dyênê té. ⁴ Dini ghi n:ii ngê enjel woni yoo dnya a dono, ye daa kede wo, mbwa k:oo km:êê too. Mgídî vy:o y:i a wee, y:i a mgîní vyîmî nyédi, yi kpadakpada ndîi y:i a t:âât:ââ ngmê. ⁵ Yélini wunê dnya a dono, Chóó Lémi ye myedaa kede wo, ngmênê vyi ngê vya too. Pi mb:aa yi vy:o ngmídi doo kwo, Nówa, pini n:ii ngê dono ye dpîmo kwódukwódu. Yi pini mupwoknî ní:eemi knî wááli vyîlo dé yi w:êê too. ⁶ Myenté, Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda ndê ngê myedê vwuwo doo. Yélini yoo yi p:aani dê y:e dnye kwo, yi dono yilî yi l:êê díy:o yi ngwo kpada too, apê, Yoo dono p:aani p:aani yi kópu paa m:uu y:e, yi lama paa yaa we, n:ii ngê dono dpî d:uu, ndê ngê wa ma. ⁷ Pi mb:aa ngmídi yi vy:o doo kwo, Loté, ndê ka vyîlo yi w:êê ngê, ⁸ mu kópu u díy:o mââ knî y:oo dye ghi yintómu numo kpêêpî n:ii dnya a kîgha, u ngîma kaa dniye. ⁹ Yi dyimê pywuu dê yi nt:u kópu ala, nmî Lémi u

ntââ, pi mb:aa yoo yi tókótókó têdê dpî ngee té, pi dono yoo dpî kpada té, u dí kuwókuwó wéni ngê ntênê amî kpada té. ¹⁰ Yoo kwolo ngmê dé, n:ii knî y:oo nmî Lémi u dnye daa nyémî ngópu, dono yi nuu u kópu ngê a ya yédi, yi yéli dnyinté daawa kpada té.

Pi dódó pyu yoo daa nkîngê nyédi, k:omo tpile dono a d:uud:uu tumo, ngmênê mywene ye daa kwo yédi. Yélini yi pwo a pyede, daa chââchââ tumo, ngmênê yi pi dmi a dyede tumo. ¹¹ K:omo tpile enjel yoo yi pi dmi ndîi dé, yi wêdêwêdê mye ndîi, ngmênê nmî Lémi u ngîma pi dódó pyu yoo yi pi dmi daa dyede tumo. Lukwe díy:o yi yéli yi pwo yéli yi p:uu a peede tpapê nyédi. ^{*}

¹² Pi dódó pyu yoo, chii w:ââ ntee tpile dé. Chii w:ââ u lama daa tóó, Kî pi u tpile tp:oo, u ngwo dpî vy:a. Yi yéli mye yinté dé, daa yi lama a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee anyi vy:a, nmî Lémi ngê yinté wamye vya té, ¹³ yélini yi némi dmi a dyede tumo, nmî Lémi ngê yi ntââ dmi ye wa a vy:u. U yi y:e a kwo yédi, Kmaapî ngê wo nmo a vyîmî dé. Pi dódó pyu yoo nmî Lémi u kmaapî têdê nmye dpî taa dmi, a mywenemywene kîgha nmyoo. ¹⁴ Pyââ ti ngwolo yi ngîma a kwo nyédi, dono têdê daa pilepile nyédi, yoo kamîni nmyi vy:o a wee, a

* 2:3: Lóma 2:24; 16:18; 1 Tes 2:5

* 2:6: Gen 19:12-13,24; Njuda 1:7
Njuda 1:9

* 2:4: Mát 25:41

* 2:9: 1 Kódin 10:13; Njuda 1:6

* 2:5: Gen 6:11-8:19

* 2:11:

lvêêdî tumo. Tpile u mb:aami yoo, nmî Lémi ngê wa dyênê té. ¹⁵ Maa ndêndê kn:aadi ngópu, u ngwo vyiti dniye, Mboso tp:oo Mbalaam u maa p:uu mî pwii dniye. Yi Mbalaam ndapî ndîi p:uu doo nuw:o, u l:êê dîy:o dono u maa p:uu ghê wo, apê, Yisiléli tpémi yi p:uu kópu dono ngmên:uu t:oo, Chóó Lémi ngê u ngwo pèdê vya téne. * ¹⁶ Ngmênê Chóó Lémi ngê u enjel ngmê dy:ââ ngê, Mbalaam u maa yi nkoko ngê, u ndonki u ntââ ngê pyódu ngê, dnye u ngwo pw:ii ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni Mbalaam ngê u yi doo kwo nî d:uu, mēdaa d:uu ngê. Yi kópu mbodo podo mbodo podo u kópu.

¹⁷ Dpuwó nuu n:ii u kwo mbwaa chedê ngê dpî pyódu, yoo ntee a dódó too, pi dódó pyu yoo mye yinté dé, gha kópu yi mênê daa ya yédi. Myenté, dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi dpî kee, tēpê wêdêwêdê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê nkalî ndîi dpî m:uu ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yópu ngê nkalî ntee dpo y:oo, yoo u ngwo dpî dóó, yi yéli mye yinté dé, yoo dpî dóó t:oo. Chóó Lémi ngê daawa kn:aadi, mgîdî ndîi vy:o wa kée té. ¹⁸ A chaa nyédi, yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo. Pi kamî yoo dpî dóó t:oo, n:ii yoo

yoo dono yi vy:o da pwii dmi, Yesu u yoo vy:o dê ghê dmi. Dono kópuni yi nuw:o nêdê a pyede, daa kwódu yé kópu ngê dê pyódu t:oo. ¹⁹ Pi kamî knî ye yipu, Dêêpî kópu dyuu u mbwa k:oo nmo pw:iipw:ii nmyo, ngmênê dono u mbwa k:oo yi chóó a wee, mu kópu u dîy:o doo u ntââ dono u wépi d:uudpî pwaa ngmê, dye ghi yintómu a dono nyédi. *

²⁰ Yélini dpî dóó t:oo, dono dpo pyw:ee ngmê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ka mwiyé a kélîmî mbê dniye, yi Mbwámê ngê pyodo, mgîdî u yoo yi dono vy:o a y:ee too, ngmênê ala ngwo yi dono ngê maa ngîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. *

²¹ Wunê yi kpadakpada pé tédê, mu kópu u dîy:o maa mb:aa yi lama dêpwo ya. Ala ngwo yi kpadakpada ndîi ngê dê pyódu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u dêêpî kópu dyuu u wépi dê pwaa ngmê. ²² Lukwe dîy:o yi dono knî ye maa diyé dmi. W:ââ ntee tpile ngê dê pyaa dmi. Ntini n:ii w:ââ ngê dpî kwada kwolo, myombó moo diyé, moon:aa ma. Myenté mbwêmê. Tupwóni p:uu a t:a, doo u ntââ daanyi ghodo, u ngî lêê u kwo moon:aa kudu. *

3

Mbóó dyámê ndê ngê u ngwo wa ma dê

* **2:15:** Num 22* **2:19:** Njon 8:34; Lóma 6:16-17* **2:20:** Mát 12:43-45;

26:24; Hipîlu 6:4-6

* **2:22:** Prov 26:11

¹ A tîdê mbwó yoo, pweep-wee pee n:i mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, alani mye yinté. Nmyi nuw:o wátiwáti u l:êê díy:o d:a d:êê dê. ² Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, nmye mēyed:a vyílî té. Nmî Lémi u dêêpî kópu nmyi dyépi knî y:oo n:i nmye mî vyi ngópu, nmye mēyed:a vyílî. ³ Mwiyé mwiyé ala kópu nmyi lama choo a ya, dini ghi n:i ngê kuwókuwó wéni daa kêmakêma adî dyimēdyimê, yoo dono ngmêwa chaa, yi chóó yi pono adnyi vyápê, adnyi nkwitinkwiti nmyo, ⁴ nmyewo, Nmyi lémi Yesu ngê yepê, Mu dini ghi ngê wamênî diyé. Nmyewo, Angênê yi pini. Nmyewo, Nmî pye mî yoo wunê mwo a pw:oo dniye, ngmênê yi pini doongê diyé wo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, tpile yintómu ntee munté muka tóó. Nmyewo, Yi pini mēdaawa a diyé. ⁵ A tîdê mbwó yoo, n:i dé yinté a nuw:o té, Nówa u danêmbum yi mbodo kn:ââ vwuwo dê yé ngmê, p:uu daa nuw:o té. Nmî lama ka tóó, mwiyé mwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópu yi vyu, dyámê pê l:âmo ngê, mbóó mye l:âmo ngê. Ntii mwada y:i nuwo, dyámê a kmungo. ⁶ U kuwó dini ghi ngê nti mēdê diyédiyé kwólu, yoo dono dyênê too,

yi tpile mye dyênê too. ⁷ Ngmênê Chóó Lémi ngê wo ngmê ngmidi ngê, wéni n:i ngê kópu m:uu wa a vyi, yi ngwo ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê. Yi wéni ngê yoo dono wa kóté kalê té, amye kpada té. ⁸ A tîdê mbwó yoo, nangê vyi, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ. Ala kópu nmyi lama kîdangê kuwo, nmî Lémi ka m:ââ yono yono y:a daa dye ghi daadî, ngmênê u kwo wo ngmidi. ⁹ K:omo tpile yoo woni yi nuw:o alanté a pyede, apu, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ, kêma wa a diyé, ngmênê mgî daawa a puwâ, a t:âât:ââ nmyo, u yi u ngwo daa kwo, Ghêlî nî dyênê té. Dye ghi ka dówodówo, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu knî y:oo yi dono a kuwo téne, a yoo vy:o ghê dniye. ¹⁰ Pi doo u lama kpáápi ntee dpî t:aa, nmî Lémi u wo yinté wa d:i. Yi wéni ngê dnye ndî vy:o mbóó anyi wa pwiyé, tpileni mbóó p:uu a wee, ndê ngê wa ma té, dyámê mbêmê tpile yintómu wamye ma té. ¹¹ Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, u l:êê díy:o nmyi nuw:o dmi yi p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi mu ngmidi p:uu dny:oo kwo. ¹² Chóó Lémi u wo nuw:o ngmidi mbêmê dmyinê t:âât:ââ, pi yilî knî ye u pi dmyinên:aa tpaépê, u yoo vy:o paa ghê dniye, yi wéni límîlímî ngê u

* **3:3:** 1 Tim 4:1; Njuda 1:17-18 * **3:5:** Gen 1:2,6-9 * **3:6:** Gen 7:11-23

* **3:7:** 1 Kódin 3:13 * **3:8:** Psalm 90:4 * **3:9:** 1 Tim 2:4 * **3:10:** Mát 24:43-44

ngwo paa dyimê we. Yi wéni ngê ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê, tpile yilí yintómu wa nkîl:a dmi, ¹³ ngmênê Chóó Lémi ngê kópuni a vyu, yi kópu mbêmê mbóó dyámê kamí dê nmo t:âât:ââ dê, yoo mb:aa kwéli adnyin:aa kwo.

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, yi wéni ghêli doongê dyimê wo, mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya. Nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, mb:aamb:aa ngê nmye paa taa we. ¹⁵ Nmyi lama choo ya, nmî Lémi ngê dye ghi a dówodówo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Pi yilí a yoo vy:o paa ghê dniye. Nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê nmî mbwó Póól ngê vyílo yi kópu nmye yedê d:êê ngê. * ¹⁶ U pweepwee pee yedê yi kópu kní yi p:uu u mo kópu nmye dèpê d:êê ngê. U pweepwee pee kní yi yedê kópu woni kní yi wopwe dpodo ndîi ngê nmye dpî pyaa dmi, ngmênê pi ngê kîngê dóó nmyo. Yélini yi ndiye daa ndîi, n:ii kní y:oo maa dpî kn:aadi ngmê, Póól u kópu dé dpo kp:aa t:oo, ngmênê yi kakêmê chámêchámê tédê kn:aa kópu kní y:i ngmêdpî kaa ngmê. Chóó Lémi u Puku yedê kópu dyuu yinté u mo ngê myoo pyódu t:oo, yoo kn:aa máádi p:uu u ngwo dpî kaa t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa dyênê té. *

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, yi kópu p:uu nmyi ng:aa dmi yed:a t:oo, nmye mb:aamb:aa ngê

dmyina a vyuwo. N:ii kní y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dnyinté a chââchââ tumo, kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. ¹⁸ Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê ngê pyodo, yinê choo a ngêêpî nmyo. Chaa kîgha koo, u chaa kîgha daanmî yé.

Wu u dí.

1 NJON

Pini n:ii ngê ala pweep-
wee pee d:êê ngê, u pi Njon,
Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi
ngmê. Dini ghi n:ii ngê pi
vy:ee ngê doo ya, ala pweep-
wee u ngwo d:êê ngê, Yesu u
yoo knî ye dy:ââ ngê.

Pi ngmê knî y:oo yi yéli
kn:aa máádi p:uu dnye kapî
dé, yipu, Doo u ntââ Chóó
Lémi Tp:oo pi ngê daapî py-
odo. Yipu, Chóó Lémi mupwo
d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dê,
dono yi p:uu daa t:a. Yipu,
Dyámê u kópu dé dono dé,
dyámê mbêmê tpémi mye
dono dé. Yipu, Doo u ntââ
Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapî
pyodo. Yipu, Yesu pi ntee
pini, dini ghi n:ii ngê Njon
Baptist ngê mbápitísím kwólu,
yi ngwo Chóó Lémi Tp:oo Yesu
p:uu kele, yipu, Yesu ghêlí
daa vya ngópu, Chóó Lémi
Tp:oo ngê mwiyé a kuwo
ngê. K:omodanê kópu pi knî
ye yidnyimo tpapê. Myenté
k:omodanê kópu ye m:uu
dnyimo tpapê, yipu, K:omo
tpile Yesu u yoo adnyi dono,
ó daadnyi dono, u kópu daa
tóó.

Njon ngê yoo yi wátiwáti u
l:êê dîy:o ala pweepwee pee u
ngwo d:êê ngê.

Kêlí Pini p:uu kópu dyuu

¹ Nmî Kêlí Pini p:uu nmye
nmînê d:êê té, pini n:ii ghê
njini u kn:ââ. Mwiyé mwiyé
dini ghi ngê yi pini doo a

ya, nmî dye ghi ngê u kwo
nmee a ng:aa, nmî chóó nmî
ngwolo knî y:oo nmî módu,
nmî kêê dmi p:uu my:oo yó.

* ² Yi ghéni kn:ââ nmî Mî
k:ii nipi dpîmo a ya, myenté
chedê ngê daawa pyódu. Dini
ghi n:ii ngê pi ngê pyodo, nmî
módu. Yi kópu u l:êê dîy:o
u pi ntênê nmye nmo tpapê
ngê, dpîno k:omodanê té. *

³ Pini n:ii nmî módu, kópuni
u kwo nmo ny:ee too, nmye
vyílo yinmo tpapê too, mu
kópu u dîy:o nmî nuw:o dmi
ntee a tóó, nmyi nuw:o dmi
yinté myedny:oo a ya. Nmî
Mî mupwo Yesu Kédisu yi k:ii
ngmídi ngê ntee nmo pyede,
u yi nmo a kwo, Yi k:ii ng-
mídi ngê yinté myedmyiné a
ya. ⁴ Nmye nmînê d:êê té, mu
kópu u dîy:o w:aa pèdê pyw:ee
yó, myenté myepono pyw:oo.

W:êênî paa

⁵ Ala kópu dyuu nmî Lémi
u kwo nmo ny:ee too, nmye
vyílo yinmo tpapê too, Chóó
Lémi kâádi ntee tpile ye tóó,
mgídí knî p:uu daangma
a t:a. *

⁶ Ala kópu anmî
tpapê knomomê, Nmî Mî
k:ii ngmídi ngê nmo pyede,
ngmênê mgídí vy:o anmî
m:ii knomomê, ye anmî
k:omodanê, daa nmî Mî u
pono anmî vyápê. *

⁷ Nmî
Mî w:êênî ntee a tóó, w:êêní
yinté anmî m:ii knomomê,
ye u k:ii ngmídi ngê anmî
ya, u yoo knî yi k:ii ngmídi
ngê amyenmî ya, Tp:oo Yesu

* 1:1: Njon 1:1-4

* 1:2: Njon 1:14

1 Njon 2:4

* 1:5: 1 Tim 6:16; Njems 1:17

* 1:6:

u wêê ngê nmî dono yilí yintómu dpî ghêê té.

⁸ Ala kópu anmî tpapê knomomê, Dono nmî mênê daa tóó, ye nmî chóó nmî nuw:o kní y:oo adnyi dódó nmo, nmî Mî u ndê kópu dyuu nmî mênê daadnyi ya.

⁹ Ngmênê nmî dono yilí yi yuu dmi nmî Mî ka anmo y:ee knomomê, daawa dóó nmo, kópu mb:aa nmo angmê d:uu, nmî dono yilí u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té, wa ghêê nmo, kamî ngê wa pyódu nmo. ¹⁰ N:ii ngê dpo, Dono d:oongmê d:uu ngê, yi pini ngê nmî Mî u kópu dyuu dpî vy:a, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê dpo, Pi yintómu a dono nyédi. Yí pini u mênê nmî Mî u kópu dyuu daa ya nyédi.

2

Yesu Kédisu nmî Mbwámê

¹ A tp:ee yoo, nmye nînê d:êê, mu kópu u díy:o dono kópu daangmêpaa d:uu yó, ngmênê dono ngmanmî d:uu knomomê, Yesu Kédisu ngê nmî Mî ka amî kwódu nmo, kwowo, Nangê kpada té, * ² yi yikí dmi a pwo ghay wo. A tp:ee yoo, Yesu Kédisu ngê chóó dono daangmê d:uu ngê, ngmênê nmî dono yintómu yi l:êê díy:o pwene. Daa nmî mo nmî l:êê díy:o pwene, ngmênê pi yintómu yi l:êê díy:o mye pwene. *

³ Nmî Mî ka anmî ng:aa knomomê, ye ala kópu nmî

lama ntênê wa yâa, Nmî Mî nmî lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o nmo wee. ⁴ N:ii ngê dpî vyi, Nmî Mî a lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o n:aa kwo, ngmênê yi pini u kwo daa ng:aa yédi, yi pini k:omodanê pyu, ndê kópu dyuu u mênê daa ya nyédi. * ⁵ N:ii u kópu dyuu ka adí ng:aa, vyílo yi pini nódo nmî Mî nuu ghi d:ud:umbiy:e a tóó. Yi kópu mbêmê nmî lama dpî yâa, nmî Mî k:ii ngmidi ngê nmo pyede. * ⁶ N:ii ngê dê vyi knomomê, nmî Mî k:ii ngmidi ngê nye tóó mo, Tp:oo Yesu Kédisu ntee doo a m:ii, yi pini yinté myechoo m:ii. *

Dêêpî Kópu kamî

⁷ A tp:ee yoo, daa dêêpî kópu kamî nmye yinînê d:êêd:êê, ngmênê dêêpî kópu mbwee. Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o wunê nmyinê ghê dniye, yi dêêpî kópu yi ngwo nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

⁸ Ngmênê yi dêêpî kópu kamî ngê mo tóó. Yesu Kédisu ngê yi dêêpî kópu nmî ngópu ntênê dpîmo a cháachâa, yinté my:ee cháachâa ngmê. Mgídí machedê ngê ka pyodopyodo, pywápê ndéndê wunê ka dnyednye. *

⁹ N:ii ngê dpo, Pywápê u wuu n:aa m:ii, ngmênê u mbwó u kwo a diya yédi, yi

* 2:1: Hipílu 9:24 * 2:2: Lóma 3:25; Njon 1:29; 11:52 * 2:4: 1 Njon 1:6,8

* 2:5: Njon 14:21,23; 1 Njon 4:12,17; 5:3 * 2:6: Njon 13:15 * 2:7: 2 Njon

1:5-6 * 2:8: Njon 1:9; Lóma 13:12 * 2:9: 1 Njon 3:10,15; 4:20

pini mgîdî vy:o mo m:ii. *
 10 N:ii nódo u mbwó u nuu ghi
 a ya yédi, yi pini pywápê u
 wuu a tóó, pi d:uudpo lvêêdî.
 * 11 Ngmênê n:ii ka u mbwó a
 diya yédi, yi pini mgîdî vy:o a
 kwo, mgîdî vy:o mye m:ii. Doo
 u lama a paa yédi, ngmênê u
 kwo, Ló y:i n:aa lêpî, mu kópu
 u dîy:o mgîdî ngê ngwolo dé
 dpî dyênê dé. *

12 Tp:ee dmââdîma, nmye
 nînê d:êê, mu kópu u dîy:o
 Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî
 Mî ngê nmyi dono yilî u kuwó
 kéé too. * 13 Mââwe yoo,
 nmye nînê d:êê, mu kópu u
 dîy:o pini n:ii dye ghi yintómu
 doo a ya, nmyi lama a tóó.
 Pi lvulu yoo, nmye nînê d:êê,
 mu kópu u dîy:o dpodombiy:e
 nmyi ghê dniye, Setan nmyi
 yi yodo u maknopwo nmyi yé
 ngópu.

14 Tp:ee dmââdîma, nmye
 nînê d:êê, mu kópu u dîy:o
 nmî Mî nmyi lama a tóó.
 Mââwe yoo, nmye nînê d:êê,
 mu kópu u dîy:o pini n:ii dye
 ghi yintómu doo a ya, nmyi
 lama a tóó. Pi lvulu yoo,
 nmye nînê d:êê, mu kópu u
 dîy:o nmyo wêdêwêdê dé, nmî
 Mî u kópu dyuu nmyi mênê
 a kwo, Setan nmyi yi yodo u
 maknopwo nmyi yé ngópu.

15 Dyámê nangê kâpu,
 dyámê u tpile knî yi p:uu
 nmyi nuw:o dmi kîngê
 kwo. Dyámê anmyinê kâpu
 knomomê, nmî Mî u nuu ghi
 nmyi nódo daadî ya, * 16 mu

kópu u dîy:o nmyi nuw:o dmi
 nmî Mî p:uu dny:oo kwo,
 dyámê mbêmê kîdnyingê kwo.
 Yélini yi nuw:o dmi dyámê
 mbêmê a wee, nuw:o dono u
 pono a vyápê nyédi, tpileni
 dpî m:uu ngmê, yi tpile u yi
 y:e a kwo yédi, dyámê u tpile
 dé dpo kâpu tumo. Yinté lémi
 ghi nmî Mî ka d:uungmêdpo
 ndê, dyámê mbêmê pi knî
 y:oo yi chóó dpî néti t:oo. 17 Pi
 knî y:oo tpileni yilî yi yi dmi a
 kwo, chedê ngê wa pyaa dmi,
 dyámê pê chedê ngê amye
 pyódu, ngmênê n:ii nmî Mî
 u pono adî vyápê, chedê ngê
 daawa pyódu. *

*Pini n:ii Yesu Kédisu p:uu adî
 d:uu*

18 A tp:ee yoo, kuwókuwó
 wéni daa kêmakêma a dy-
 imêdyimê. Ala kópu wunê
 nmyinê ny:ee ngópu, Dîyo pi
 ngmê Yesu Kédisu p:uu adî
 d:uu. Yi kópu ala ngwo kédê
 pyódu, pi yilî Yesu Kédisu
 p:uu ka d:uu té. Yi kópu
 u l:êê dîy:o nmî lama ka
 tóó, kuwókuwó wéni daa
 kêmakêma a dyimêdyimê. *

19 Yi yéli k:omo ngê nmî yoo
 vy:o ghê dniye, u kuwó dini
 ghi ngê mê pwii dniye. Nmî
 yoo vy:o ntênê wodnye kwo,
 ye nmî vy:o pê wee, ngmênê
 a kuwo nmoo, ntênê u ngwo
 nmo w:ee ngê, nmîmo, Daa
 nmî yoo vy:o yéli. *

20 Dp:ee yinté yéli, Yesu
 Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi
 mênê a yó, u ndê kópu dyuu

* 2:10: Lóma 14:13 * 2:11: Njon 12:35 * 2:12: 1 Kódin 6:11 * 2:15: Lóma

8:7; Njems 4:4 * 2:17: Mát 7:21 * 2:18: Mát 24:5,24; 2 Njon 1:7 * 2:19:
 Dpodo 20:30

nmyi lama u ngwo a yaa wo.
 21 Nangê vyi, Nê nmo wunê d:êê, mu kópu u dîy:o ndê kópu dyuu nmî lama daa kwo. Kêle, ndê kópu dyuu nmyi lama wunê kwo, myenté ala kópu nmyi lama kîyedê tóó, k:omodanê kópu u kn:ââ ndê kópu dyuu p:uu dêdêngmê kwo.

22 N:iî ngê ala kópu a tpapê ngê, Yesu daa Chóó Lémi Tp:oo, yi pini k:omodanê pyu, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi, Yesu ka kpeme dpî yââ, u mî Chóó Lémi ka kpeme myoo yââ. * 23 N:iî ngê Yesu dpî mb:ii, u mî Chóó Lémi myoo mb:ii. N:iî ngê Yesu a cháâcháâ ngê, u mî Chóó Lémi mye cháâcháâ ngê. *

24 Nmî Lémi p:uu kópuni mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, yi kópu p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, nangê ngmêê. Yi kópu daanmyinê ngmêê knomomê, ye dye ghi yintómu nmî Mî k:iî ngmidi ngê anmyi ya, Tp:oo u k:iî ngmidi ngê amyenmyi ya. 25 Kópuni u pi wunê nmo a vyyu, daawa dóó nmo, yi kópu ntênê wa d:uu, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu. *

26 N:iî knî y:oo kn:aa máádi p:uu a kapî nmyoo, yi kópu yi yéli yi l:êê dîy:o nmye d:a d:êê. 27 Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó. Yi ghéni dmi

ngê kópu yilî yintómu yi p:uu a ndiye kîgha nmyoo, doo u ntââ pi ngmê ngê mêdaadí ndiye kîgha nmyo. Yi ghéni dmi ngê ndê kópu nmye ye tpapê too, k:omodanê kópu nmye daangmêwa vyi. U kwo dmyinê ng:aa, Yesu Kédisu u k:iî ngmidi ngê dmyinê ya. *

28 Nyââ, a tp:ee yoo, u k:iî ngmidi ngê dmyinê ya, mu kópu u dîy:o wéni n:iî ngê wa a diyé, u kwo daapîdmyi nkîngê, mywene nmye myedaapaa ghê we. * 29 Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu p:uu dono daangma a t:a. Ala kópu nmyi lama myechoo a ya, n:iî ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, yi pini nmî Mî tp:oo ngê mye tóó. *

3

*Chóó Lémi tp:oomódó
 tp:oomââ yoo*

1 Ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi ntênê wunê tóó, u l:êê dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, u pi nmî p:uu t:ângo. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo daa myeme nmoo, nmî Mî yi lama myedaa tóó. * 2 A tídé mbwó yoo, nmî Mî ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, ngmênê nmî lama daa tóó, mu dini ghi ngê lónté pini ngê anmîn:aa ya. Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu dini ghi n:iî ngê wa a diyé, yinté pini

* 2:22: Mát 10:32-33; 1 Njon 4:3; 2 Njon 1:7 * 2:23: Mát 10:32-33; Njon 5:23; 2

Njon 1:9 * 2:25: Njon 3:15; 6:40 * 2:27: Njon 14:26 * 2:28: 1 Njon 4:17

* 2:29: 1 Njon 3:10 * 3:1: Njon 1:12-13; 16:3 * 3:2: 2 Kódin 3:18; Pilipay

ngê anm:uu pyaa dmi, mu kópu u dîy:o yi ngwo ntêê anm:uu m:uu. * ³ Yélini yi k:ii yi kópu nmî lama a tóó, nmî nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu a wee. Dono ntee p:uu daa t:a, yinté nmî p:uu kîngmê ya.

⁴ N:ii a dono yédi, yi pini nmî Mî p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ ngê. ⁵ Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu pi ngê pyodo, nmî dono chedêchedê u l:êê dîy:o. Nmyi lama mye tóó, chóó u dono daa tóó. * ⁶ Yélini yi k:ii Yesu u k:ii ngmîdi ngê nmo pyede, dpîno dono nyédi, ngmênê n:ii a dono yédi, yi pini ngê nmî Lémi doongê módu, u lama myedaa tóó. *

⁷ A tp:ee yoo, pi ngê kîngê dóó nmyo. Yesu Kédisu nmî Mî ka pi mb:aa ngê ntee a tóó, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, vyîlo yi pini pi mb:aa ngê u kwo a ya yédi. * ⁸ Pini n:ii a dono yédi, yi pini Setan u pono a vyápê yédi. Mwiyéwiyé dini ghi ngê Setan ngê dono u kn:ââ a chópu, ala ngwo yinté mye dono. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî Tp:oo dyámê mbêmê a loo, u yi u ngwo doo kwo, Setan u némi nî dyênê, yélini dyênê ngê, m:aa l:âmo té. *

⁹ Chóó Lémi ngê n:ii tp:oo módó tp:oo mââ ngê dpî pyódu, mêdaa dono yédi, mu kópu u dîy:o kamî ngê dpî

pyódu. U mî Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê dpî pyódu, doo u ntââ mêdaadî dono. * ¹⁰ Chóó Lémi u yoo, Setan u yoo, yi myeme alanté. Pini n:ii nódo u tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, myenté kópu mb:aa daa d:uud:uu too, yi pini daa Chóó Lémi u yoo vy:o pini ngmê.

Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹¹ Kópuni mwiyéwiyé nmyinê ny:ee ngópu, alanté a tóó, Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. * ¹² Doo u ntââ Keen ntee pini ngê daanmî ya. Yi pini Setan u pono doo a vyápê, u mbwó u ngwo a vyâ. Nmyinê nmye lukwe dîy:o a vyâ? Mu kópu u dîy:o Keen ngê kópu dono yilí dpîmo a d:uud:uu, u mbwó ngê kópu mb:aa yilí dpîmo a d:uud:uu. *

¹³ A tîdê mbwó yoo, mgîdí u yoo nmyi p:uu adnyi d:uu knomomê, yi kópu nmyi nyepênypê u kópu ngê kîngê pyódu. * ¹⁴ Pwopwo u maa nmo kuwo ngê, ghê kamí u maa p:uu nmî ghê dniye. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, pwopwo u maa p:uu mo kwo. * ¹⁵ Pini n:ii ka u mbwó a diya yédi, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo yi pini ngê u mbwó wunê dê

* 3:5: 2 Kódin 5:21; 1 Pita 2:22-24 * 3:6: Lóma 6:1-2,14 * 3:7: 1 Njon 2:29

* 3:8: Njon 8:44 * 3:9: 1 Njon 5:18 * 3:11: Njon 13:34-35 * 3:12: Gen

4:8 * 3:13: Njon 15:18-19; Mát 5:11-12 * 3:14: 1 Njon 2:11

vy:a. Nmyi lama kîyedê tóó, N:iî ngê pi dpî vy:a, ghê kamî u mênê daa ya yédi. * 16 Yesu Kédisu ngê chóóchóó u ghê a y:ângo, nmî l:êê dîy:o pwene, nmî lama u ngwo yaa wo, Nmî nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo a tóó. Nmo mye ntee dé, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo dny:oo ya. Daa nmî chóó nmî kópu knî yi p:uu nuw:o kmêle, nmî tîdê mbwó knî ye vuywo kmêle. * 17 Pi ngmê, u nté ndapî u ntââ mbêmê adî ya, u mbwó doo u ntââ mbêmê adî ya, ngmênê yi pini ka u mbwó daawa ch:anê knomomê, doo u ntââ yi pini ngê daawa vyi, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntee wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóó. * 18 A tp:ee yoo, Nmyi komo ngê noko módó namê mbumu, ngmênê yi kópu ndêndê ngê dmyinê d:uud:uu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo.

*Nmî Mî k:ii ngmidi ngê py-
odopyodo*

19 Pi knî ye mb:aamb:aa ngê anmî vuywo knomomê, ye nmî lama u ngwo wa yââ, Pini n:iî Pi Ndêndê, u pono nmo vyápê té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî u ngîma daanmîn:aa nkîngê. 20 Ngmênê nmî l:êê ghi dmi nmîno nmo dono ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ka d:ud:umbiy:e dono ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o nmî kópu

yilî yintómu u lama dé. 21 A tîdê mbwó yoo, nmî l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ngîma daanmîn:aa nkîngê. 22 Kópuni u kwo nmo dmyinê too, nmî l:êê dîy:o wunê d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o u dnye nmo nyêmî ngê, u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. * 23 Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo alanté dny:oo ya, a tp:ee Yesu Kédisu ka dny:oo kêlîmî, yi nuu ghi dmi numo nódo myedny:oo ya. Yi kópu nmo a vuy, yinté d:uud:uu koo. * 24 N:iî ngê nmî Mî u kópu dyuu a chââchââ too, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, nmî Mî yi pini p:uu mye ya yédi. Nmî lama a tóó, Nmî p:uu a t:a, mu kópu u dîy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. *

4

*Ghê dmi myeme u kópu
dyuu*

1 A tîdê mbwó yoo, pi knî ye módó namê kêlîmî, ngmênê dmyinê myeme dé. Ghê dmi n:iî mbêmê nmye a mbumu nyédi, myedmyinê myeme dé, mu kópu u dîy:o pi yilî knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê a kapî ngópu. Yi yéli daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu nyédi, kn:aa ghéni dmi mbêmê a mbumu nyédi. * 2 Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. N:iî ngê choo tpaépê knomomê, Nmî Mî

* 3:15: Mát 5:21-22 * 3:16: Njon 13:1; 1 Tes 2:8 * 3:17: Deut 15:7; Njems

2:15-16 * 3:22: Mát 21:22 * 3:23: Njon 6:29; 13:34 * 3:24: Lóma 8:9

* 4:1: Mát 24:11

Ƨp:oo Yesu Kédisu ndêndê ngê pi ntee pi ngê pyodo, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi, *³ ngmênê n:ii ngê yi kópu Yesu p:uu d:uudpî vyi, yi pini daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi. Ghéni dmi n:ii mbêmê a mbumu yédi, yi ghéni dmi Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. Yi kópu u pi wunê nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Díyo wa t:aa. Ala ngwo nmî vy:o wunê ka m:ii. *

⁴ A Ƨp:ee yoo, nmyo nmî Mî u yoo ndêndê, yi yéli yi pwo nmyi lee dniye, mu kópu u díy:o ghéni dmi n:ii nmyi mênê a tóó, u wêdêwêdê ndîi, wo yéli yi mênê n:ii a tóó, têdê. ⁵ Dyámê u kópu knî yi p:uu a mbumu nyédi, yoo ye dpî ng:aa mbê dmi, mu kópu u díy:o yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. * ⁶ Ngmênê nmo nmî Mî u yoo. N:ii u lama nmî Mî a tóó, nmo wunê ng:aa yédi. N:ii u lama nmî Mî daa tóó, nmo dêwunê ng:aa yédi. Yi kópu knî yi mbêmê ghê dmi dê nmo myeme doo, woni ndê kópu dé yi ghéni dmi, woni k:omodanê kópu dé yi ghéni dmi. *

Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó

⁷ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê vyílo yi kópu u yi u ngwo ye kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, nmî Mî

Ƨp:oo ngê dpî pyódu, nmî Mî u lama a ya yédi, nmî Mî wunê nj:ii ngê. ⁸ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa ya yédi, yi pini u lama nmî Mî daa tóó, nmî Mî dêwunê nj:ii ngê, mu kópu u díy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó. ⁹ Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo ntênê a tóó, mu kópu u díy:o chóó Ƨp:oo mu ngmidi dyámê mbêmê a dy:ââ ngê, ghê kamî nmo yinê mîné kpo. * ¹⁰ Nmî Mî nuu ghi nmî nódo dnyinté a tóó, ngmênê nmî nuu ghi dmi u nódo ntênê a tóó, Ƨp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. *

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo dnyinté daa tóó, nmî nuu ghi dmi numo nódo yinté myedny:oo ya. * ¹² Pi ngmê ngê nmî Mî doo u kpêê, ngmênê nmî nuu ghi dmi numo nódo adî ya knomomê, ye nmî Mî nmî p:uu adî ya, u nuu ghi nmî nódo ntênê adî ya. *

¹³ Nmî lama a tóó, Nmî Mî p:uu nmo pyede, myenté nmî p:uu mye t:a, mu kópu u díy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. *

¹⁴ Myenté pi yintómu yi l:êê díy:o Ƨp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. Yi pini nmî chóó nmî módu, pi knî ye u pi u ngwo nmo Ƨpapê ngê. * ¹⁵ N:ii ngê dpo, Yesu nmî Mî Ƨp:oo, yi

* 4:2: 1 Kódin 12:3 * 4:3: 2 Njon 1:7

* 4:9: Njon 3:16 * 4:10: Lóma 5:8-10

1:18 * 4:13: 2 Kódin 1:21-22 * 4:14: Njon 3:17

* 4:5: Njon 15:19 * 4:6: Njon 8:47

* 4:11: Mát 18:33 * 4:12: Njon

pini p:uu nmî Mî a ya yédi, myenté nmî Mî p:uu yi pini mye ya yédi. ¹⁶ Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo a tóó. Yi kópu p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi adí ya, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, myenté yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi. * ¹⁷ Pini n:ii ntênê yinté a tóó, kuwókuwó wéni ngê u kóté kîgha tédê daadí nkîngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee a tóó, dyámê mbêmê yinté myeno pyede. ¹⁸ Nyââ, pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, doo u ntââ daadí nkîngê. Pini n:ii nmî Mî ka a nkîngê yédi, yi pini nódo yoo yi nuu ghi dmi dnyinté a tóó, u kpadakpada p:uu a nuw:o yédi.

¹⁹ Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi mwiyé doo a ya. * ²⁰ Pini n:ii ngê dê vyi knomomê, Nmî Mî nuu ghi a nódo a tóó, ngmênê yi pini ka u mbwó adí diya, yi pini k:omodanê pyu. U mbwó u nuu ghi nódo daadí ya knomomê, pini n:ii u kpêê, ye nmî Mî u nuu ghi nódo angénté amaa ya, pini n:ii doo u kpêê? ²¹ Yesu Kédisu ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a tóó, u mbwó nuu ghi nódo myechoo ya. *

5

Setan u wépi pwapî

* 4:16: Njon 6:69 * 4:19: 1 Njon 4:10 * 4:21: Mát 5:44-45; Mak 12:29-31

* 5:3: Njon 14:15,23-24; Mát 11:30 * 5:4: Njon 16:33 * 5:5: Lóma 8:37

¹ Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo. Pini n:ii yi kópu ka a kêlîmî, Chóó Lémi tp:oo ngê myoo pyódu. N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a ya yédi, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nódo mye ya yédi. ² Nmî lama a tóó, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo a tóó, u kwo nmo ng:aa nyédi. ³ Nyââ, Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo ntênê adí ya knomomê, ye u dêêpî kópu dyuu anmî châachââ. U dêêpî kópu dyuu nmo daa dîngîdîngî, * ⁴ mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmo pyede, u ntââ mbêmê nmo pyede, Setan u wépi u ngwo nmo pwapî ngê. Dononi u pi nmo adí tpaê, daanmî d:uud:uu, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té. * ⁵ Pi ngê Setan u wépi módó d:uudpî puwâ, ngmênê pini n:ii u lama a tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, yi pini u ntââ Setan u wépi dpî puwâ. *

Yesu Kédisu ka kêlîmî

⁶ Yesu Kédisu dyámê mbêmê a loo, kópu u mti p:uu miyó kele, mbwaa ngê mbápitísîm kalê ngópu, u vyeê tédê wêê p:uu pwii wo. Nyââ, doo u mbápitísîm kîgha u l:êê dîy:o u mo a loo, ngmênê u vyeê u l:êê dîy:o myedê loo. Chóó u Ghê

Dmi ngê yi kópu ndê kópu ngê nmo dpî pyódu, doo u ntâa daawa dóo nmo. * 7 Kópu pyile knî yi mbêmê Yesu nmo myeme ngê, * 8 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngmê, u mbápitísím kîgha myomo, u vyeet tédê wêê n:ii p:uu pwii wo, pyolo. Yi kópu pyile knî yi nt:u mu ngmidi, Yesu Kédisu ndêndê ngê Chóó Lémi Tp:oo. 9 Yi kópu pyile knî nmî Mî ngê Tp:oo p:uu nmo wunê tpapê too, k:omodanê kópu yi p:uu daangma a t:a. Pi knî ye ntee nmo kêlímî nyédi, nmî Mî u kópu dyuu ka yinté myedmyinê kêlímî. * 10 Pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo ka a kêlímî, yi kópu pyile knî yi p:uu a nuw:o yédi. Pini n:ii Chóó Lémi u kópu dyuu ka daa kêlímî, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu dpî vy:a, kópuni Chóó Lémi ngê Tp:oo p:uu a vyi too, yi pini yi kópu ka daa kêlímî yédi. * 11 Yi kópu u nt:u kópu ala, Chóó Lémi ngê Tp:oo ka a kâádî nmoo, ghê kamî nmo a kpo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. 12 Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu a kwo, yi pini ngê ghê kamî dpo pyw:oo. Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu daa kwo, ghê kamî d:uudpo pyw:oo. *

Ghê kamî, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu

13 A tîdê mbwó yoo, yi kópu dyuu nmye d:a d:êê,

mu kópu u dîy:o Chóó Lémi Tp:oo ka nmye kêlímî té. U ya a nga a kwo, Nmyi lama a yaa we, Ghê kamî wunê nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. * 14 Nmî lama ka tóó, nmî Mî ka u nuu u kópu n:ii u kwo anmî dmyinê, nmî ngêpê dmi wa a ny:oo, yi kópu wa a d:uu. * 15 Nyââ, pini n:ii u pono a vyápê, kópuni u kwo dpî dmyinê, nmî lama ka tóó, u ngêpê dpo ny:oo, yi kópu dpî d:uu.

16 A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê dono nmyi ngópu angmê d:uu knomomê, u l:êê dîy:o dmyinê ngêpê, nmî Mî ngê ghê kamî u kwo paa y:ee ngê. Pini n:ii nmî Mî ka kpeme dpî yââ, yi pini maa dono p:uu a kwo, máádi n:ii u dí ndiya. Daa yinté pini p:uu nmye nîné danê. Yinté pini u dono u l:êê dîy:o namê ngêpê. Nmî Mî ka daawa diyé knomomê, ye doo u ntâa u dono chedê ngê daawa pyódu. * 17 Dono kópu yintómu kn:aadi te u kópu dé, ngmênê kn:aadi te kópu woni knî yi l:êê dîy:o nmî Mî pi ka kpeme d:uudpî yââ. 18 Nmî lama ka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi tp:oo ngê a ya yédi, daa dono yédi, mu kópu u dîy:o nmî Mî Tp:oo u kwo wunê vwuwo yédi, doo u ntâa Setan ngê daawa dyênê. *

19 Nmî lama ka tóó, Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo

* 5:6: Njon 1:29-34 * 5:7: Njon 15:26 * 5:9: Njon 5:32-37; 8:18 * 5:10: Nkal 4:6 * 5:12: Njon 3:36 * 5:13: Njon 20:31 * 5:14: Njon 14:13 * 5:16: Mát 12:31 * 5:18: Njon 17:15

mââ yoo, ngmênê Setan ngê
mgîdí u yoo a mbêpê kîgha
too.

²⁰ Nmî lama ka tóó, Chóó
Lémi Tp:oo nmo a loo, u Mí
nmî nuwo yinê mí kwólu,
pini n:i Yâpwo Ndêndê. Nyââ,
Yâpwo Ndêndê p:uu nmo
pyede, myenté Tp:oo Yesu
Kédisu p:uu myino pyede. Yi
pini Yâpwo Ndêndê, mye ghê
kamî u kn:ââ. *

²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o
dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu
kîngê kwo.

Wu u dí. *

---

* 5:20: Njon 17:3   * 5:21: 1 Kódin 10:14

2 NJON

Njon ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye p:aa ngmê dy:ââ ngê, ngmênê yi p:aani u pi daa d:êê ngê. Yi p:aani pyââ ngê pyódu ngê, ala kópu yi d:êê ngê, yepê, Mw:ââkó a ch:am ghee knî. Ala pweepwee pee yedê nd:uu dini ghi n:ii ngê doo tpapê, kwéli doo ya, Yesu u yoo yélini y:i doo kwo, yi p:uu doo d:êê, ngmênê ala kópu d:êê ngê, Mwó tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

Ala pweepwee pee yedê Yesu u yoo yi ng:aa dmi t:ângo, yepê, Pi dódó pyu yilî a m:ii, kîngê dódó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. Ala Njon u pweepwee pee my-omoni.

¹ Mw:ââkó a ch:am ghee knî, nê pi vy:ee. Nmî Mî ngê a ngmidi nmyoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó. Nmyi nuu ghi dmi a mo a nódo dédê tóó, ngmênê yélini yi lama ndê kópu dyuu a kwo, nmyi nuu ghi dmi yi nódo mye ayedê tóó, ² mu kópu u díy:o yi ndê kópu dyuu nmî ménê a kwo, chedê ngê daawa pyódu.

³ Nmî Mî Chóó Lémi, Tp:oo Yesu Kédisu u k:ii, nmo adpo a vwuwo, ye anmî ch:anê dmi, yi kêê k:oo wa kaa nmo. Ndê kópu dyuu nmî lama choo kwo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

⁴ Nmî Mî ngê kópuni nmo a vyu, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo a d:uud:uu ngmê, ndê kópu dyuu u maa p:uu a m:ii té. Yi kópu u l:êê díy:o w:aa d:a pyw:oo. ⁵ A ch:am ghee knî nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Daa dêêpî kópu kamî nmye yed:a d:êê. Yi dêêpî kópu wunê kînmoo ny-ongo. ⁶ Nmyi nuu ghi numo nódo adî ya knomomê, ye nmî Lémi u kópu dyuu anmyi cháâcháâ. Dêêpî kópuni p:uu nîné danê, u nt:u kópu alanté, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Mwiyémiwiyé dini ghi ngê yi dêêpî kópu nmyinê ny:ee ngópu, ntênê dmyinê cháâcháâ.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

⁷ Pi dódó pyu yilî dyámê mbêmê a m:ii, kîngê dódó nmyo. Yi yéli y:oo d:uudpî vyi ngmê, Nmî Mî Tp:oo pi ngê pyodo. Yinté pini pi dódó pyu ndîi, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. ⁸ Nmyi chóó nmye dmyina a vwuwo, dpodoni p:uu nmye dpodo té, yi dpodo daapaa dyênê yó, nmyi dpodo u pywuu d:ud:umbiy:e pèdên:aa ngee yó. ⁹ Pini n:ii ngê Yesu Kédisu u kópu dyuu dpo kuwo, kn:aa kópu knî m:uu wumê nyêmî ngê, yi pini p:uu Chóó Lémi daa t:a. N:ii ngê kópu d:uum:uudpo pyw:oo, Yesu Kédisu u kópu dyuu ka a kélímî

yédi, yi pini p:uu nmî Mî
mupwo a ya nódó.

¹⁰ Pini n:ii nmye dê lee
knomomê, Yesu Kédisu u kópu
dyuu ndêndê nmye daadîn:aa
tpapê, yi pini nmyi ngomo
k:oo ngomo k:oo kêngên:aa
koko, kóó myenangê mgîmî,

* ¹¹ mu kópu u dîy:o yélini
yi pini u pyipe ngê dpî pyaa
dmi, lémi ghi n:ii u mênê a ya
nyédi, yi mênê dpî yé té. *

Njon u nd:uu tpapê

¹² U ya a nga a kwo,
Kópu mé yilî nmye nê vyi,
ngmênê u ya a nga daa kwo,
Pweepwee pee yedê nê d:êê
té. U ya a nga a kwo, N:uu
m:uu nmyo, numo ngîma nipi
paan:aa danêmbum kmêle,
w:aa mb:aamb:aa ngê u ngwo
anmo pyw:oo.

¹³ M̄wó tp:oo módó tp:oo
mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa
nmye da dy:ââ ngmê.

Wu u dí.

* **1:10:** Mát 10:13-14; Lóma 16:17   * **1:11:** 1 Tim 5:22

3 NJON

Pi ngmê, Nkayas, Njon ngê ala pweepwee pee u kwo dy:ââ ngê. Ala Njon u pweepwee pee pyoloni.

¹ Mw:ââkó Nkayas, nê pi vy:ee, nuu ghi a nódo ntênê ayedê tóó. *

² L:êê dîy:o nîné ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê nya mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê. Nmî Mî p:uu nuw:o ntee a kwo, u ya a nga a kwo, Mââ mb:aamb:aa ngê yinté choo a ya, mbii m:uu daapîchoo ya. ³ Nmî mbwó ngmê knî y:oo a gha mb:aamb:aa ngê mî pyódu ngópu, a ka pê, Nyi ndê kópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê myeka m:ii. ⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu n:aa nyêmi ngê, a ka dpo, Nm:ee yoo maa ndêndê p:uu mb:aamb:aa ngê a m:ii té, yi ngwo a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. *

Njon ngê Nkayas u ngwo chaa kwólu

⁵ Nkayas a tp:ee, nmî Mî p:uu dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê nye ngêêpî too. K:omo tpile daa lama yéli, ngmênê my:ee ngêêpî too. * ⁶ Dini ghi n:ii ngê nga a ndê dniye, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kêlîmî té, yi paa u danêmbum nmo a nté ngópu,

nmopê, Nyi mb:aamb:aa ngê nmo doo a vuyuwu. Yinté yéli muchi ngêêpî dé, mu kópu u dîy:o nmî Mî p:uu a dpodo té. * ⁷ Nyââ, nmî Lémi p:uu p:aani p:aani wumê dpodo nyédi, daa kêlîmî pyu knî ye nté d:uudpî dmy:ee ngmê. *

⁸ Paa ngêêpî téme, ndê kópu dyuu p:uu nipi u ngwo paa dpodo kmêle. *

Dayotîdepes u danêmbum

⁹ Yesu u yoo yélini yi k:ii y:inmyinê pyede, pweepwee pee ye ngmênê dy:ââ ngê, ngmênê Dayotîdepes ngê a dnye d:uudpî ny:oo. Yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, Yoo yi kada nî kwo. * ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, u kópu yilî yintómu nmyi ngêêdí anîmo nt:o. Kópu dono knî yi p:uu a pi a dyede ngê, ngmênê yi kópu ngmênê u kwo tédê, u yi u ngwo a kwo, Kópu knî m:uu nî d:uu. Nmî mbwó yoo, yélini nmye nîné dyede too, yi wépi dmi dpî puwâ, myenté n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Ye nmî vuyuwu, yi pini ngê yi yéli nmî Lémi u yoo kuwa dpî kaa té.

¹¹ A tp:ee, yinté pini dono u nt:anê nangê yââ, ngmênê pini n:ii u l:êê ghi mb:aamb:aa dé, yinté pini u nt:anê dpî yey. N:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, Chóó Lémi tp:oo ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu too, yi pini u lama Chóó Lémi daa tóó.

* 1:1: Dpodo 19:29 * 1:4: 1 Kódin 4:14-15 * 1:5: Lóma 12:13 * 1:6: Dpodo 15:3 * 1:7: Dpodo 20:33,35 * 1:8: Hipílu 13:2 * 1:9: Mát 20:27

Dîmitîdiyas u danêmbum

¹² Pi yintómu knî ye Dîmitîdiyas pi mb:aa ngê a tóó, ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye a tpapê ngê. Nê myenté, dîní k:omodanê, a ka mye pi mb:aa.

Njon u nd:uu tpapê

¹³ U ya a nga a kwo, Kópu mê yilí nga nê vyi, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweep-wee pee yedê nê d:êê té. ¹⁴ U ya a nga a kwo, N:uu m:uu ngi, numo ngîma nipi paan:aa danêmbum knî.

¹⁵ Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nga choo a vyyuwo. Myipe knî y:oo yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. A pyipe ngmêngmênté knî ye a mb:aamb:aa dpî yéni.

Wu u dí.

NJUDA

Njuda, Yesu u mbwó, ngmênê u pweepwee pee yedê yi kópu daa d:êê ngê. U yi u ngwo dêpwo kwo, A pi nî knî. Ala kópu yi d:êê ngê, Nê Njuda, Njems u mbwó.

Pweepwee pee n:ii Njuda ngê d:êê ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Njuda, Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, myenté nê Njems u mbwó. A tîdê mbwó yoo, nmî Mî Chóó Lémi nódo nmyi nuu ghi dmi wunê tóó, yinê a ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo. ² U ya a nga a kwo, Nmî Mî ka dmyinê ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo, nmyi nuu ghi dmi d:ud:umbiy:e nódo dny:oo ya.

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

³ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga doo kwo, Nmî Lémi kóó k:oo wowo p:uu pweepwee pee nmye ngmênê d:êê, ngmênê ala ngwo kópu ngmê ndîi kópu ngê a ka dê pyódu. Kópuni dyuu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, dpodombiy:e dmyinê tpyé. Yi kópu dyuu Chóó Lémi ngê nmo a kpo, pi ngmê ngê kîngê ngmêê té.

⁴ Yinté pini knî ngmê nmî Lémi u yoo vy:o tumutumumu a ghê dniye. Yi yéli y:oo nmî Mî dnyinté a cháâchââ ngópu, u módó yeedeyeede p:uu kópu

dyuu dpî ngmêê ngmê, yinê ye, K:omo tpile kópu dono yilî anmî d:uud:uu, nmî Mî ngê daawa kpada nmo. Nmî Lémi mu ngmidi Yesu Kédisu ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile ngê u ngwo dpî pyódu ngmê. Nmî Mî ngê yi yéli ló dini a m:uu too, ntênê wa kpada té. *

⁵ A tîdê mbwó yoo, pi kpadakpada u kópu dé nmyi lama a pyede, ngmênê nmye mênîné vyilêvyilê té. K:omo tpile nmî Lémi ngê Yisîléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, ngmênê yélini kuwó u kwo dèdnyimo kêlîmî, yi yéli a vya too. * ⁶ Enjel yoo yi p:uu myedmyinê nuw:o. N:ii yoo yi chóó yi pono dnyimo a vyápê, yi chóó yi pi dmi dnya a kmîmî dé, yi enjel yoo Chóó Lémi ngê mbwa k:oo km:êê too, puwóma té yi kêlê t:ee too. Mgîdî vy:o yi a pyede, doo u ntââ daawa pwii dmi, u dî kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê té. * ⁷ Myenté Sodom p:aani dê Kîmoda yi p:uu dmyinê nuw:o, yi nkîgh:ê p:aani knî yi p:uu myedmyinê nuw:o. Enjel yoo ntee dnya a dono, yi yéli yinté myednya a dono. Máádini p:uu Chóó Lémi ngê a kaa too, yi máádi a kuwo ngópu, dnyimo a numo kpêêpî. Yi p:aani dê dyimê pywuu ngê a pyódu doo, n:ii ngê yinté kópu dono adî d:uud:uu dé, ndiya wa ghîi, yi chedê ngê daawa

* 1:4: 2 Njon 1:9-10; Lóma 6:15   * 1:5: 1 Kódin 10:5-10; Num 14:32-35   * 1:6: Gen 6:1-2   * 1:7: Gen 19:1-10,15-16,24-25; 2 Pita 2:6-9

pyódu.*

⁸ Pi dódó pyu yoo n:ii nmî Lémi u yoo vy:o tumutumu a ghê dniye, mye yinté yéli. Kópuni yi wóó k:oo dpî m:uu t:oo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o yi pââ dmi dpî dyênê t:oo. Yélini kada a wee, daa cháâcháâ tumo, enjel yoo yi p:uu mye peede tpapê nyédi. ⁹ K:omo tpile enjel yoo yi kada pini Maikel u pi ndîi, ngmênê yinté dêpwo peede tpapê. Dini ghi n:ii ngê Mósisi pwene, Maikel Setan y:oo ntóó numo kwulo dpîmo a pwapî, ngmênê Maikel ngê Setan ka peede kópu daangmê vyu, kwo, Nmî Lémi ngê paa kpada nyine.

* ¹⁰ Ngmênê pi dódó pyu knî y:oo kópuni dêê wopwe tumo, yi kópu knî yi p:uu a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee yéli. Kópuni chii w:ââ w:uu yi lama a pyede, yi yéli yi lama yi kópu mye pyede, a d:uud:uu tumo, u l:êê dîy:o yi kpadakpada tédê wa lee dmi. ¹¹ Dny:oo nkîngê. Keen u nt:anê dê yaa dmi. Ndapî kmênêkmênê u l:êê dîy:o Mbalaam u nt:anê dê yaa dmi, pi ka daa ng:aa nyédi. Kóda ngê u yi u ngwo ntee dêpwo kwo, Mósisi nmî kada choo kwo, yi yéli mye yinté dé, u yi y:e daa kwo, Pi nmî kada ngmêchoo kwo. Nmî Mî ngê ntênê wa kpada té. * ¹² Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u mgamê u l:êê dîy:o

nipi nmye kmaapî nyédi, yi yéli nmyi vy:o dpî ghê dmi, a núknweñuknwe nyédi, ngmênê mywene y:e d:uudpî ghê. K:ii wulu ngê kpídî ntee dpî dyênê, yi yéli y:oo yinté myoo dyênê nmyo. Yi chóó ye a vyuwo nyédi, yoo daa ngêêpî tumo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ndîi dpî kee, têpê wêdêwêdê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê yópu ngê nkali dpî t:âmo té, tpii d:uuwodê ghay, yoo daa yi nuu u kópu ngê dpî pyódu. Pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yoo daa ngêêpî tumo. Nté kn:ââ n:ii nkwo do nt:u d:uudpî kaali, yópu ngê u nkwo dpî tpa, ntóó ngê dpî pyódu, pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yi nt:u dmi d:uudpî kaali. *

¹³ Myenté, ntii mênê tupwóni a tóó, mg:êênî ngê tii vyuwo ntee dp:uu t:oo, yi yéli mye yinté yéli, mywenemywene u kópu dé pi knî yi ngîma a tpyuu tumo. Myenté, mye pudu ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê yi p:aa wunê ka a l:âmo ngê, mgídî vy:o y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

¹⁴ Adam u mêêdupu Inóki ngê yi k:omodanê pyu knî yi p:uu wunê ala kópu a vyu, apê,

Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê wa a lê,

u enjel yilî tp:oo témi tap knî yi k:ii wa a lee dmi,

* **1:9:** Dan 10:13; Deut 34:6; Tpyuu 12:7-8
2:15-16; Tpyuu 2:14; Num 31:15-16; 16:1-33

* **1:11:** Gen 4:8; 1 Njon 3:12; 2 Pita
* **1:12:** 1 Kódin 11:20-22; 2 Pita 2:13

¹⁵ pi yintómu amî kóté kalê t:oo.

Yélini yintómu nmî Lémi pono daa vyápê nyédi, yi kpadakpada tédê wa dy:ââ t:oo,

mu kópu u díy:o a dono nyédi,

nmî Lémi p:uu a peede tpaépê nyédi.

¹⁶ Pi dódó pyu yoo a nuu mbumu nyédi, kada pini yoo yi p:uu a danê nyédi. Yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi chóó yi pi dmi mye kmîmî tumo. Ndáápi yoo k:omo ngê a chaa kîgha tumo, dpo, Tpile knî nmo ngmêpêdê kê y:e.

Njuda ngê yoo u ngwo wêdêwêdê kalê too

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u dyépi knî y:oo wunê kópuni nmye a vyi tumo, yi kópu dmyinê nuw:onuw:o dé. ¹⁸ Ala kópu nmye mwo a vyi ngópu, nmyepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o yoo angmê chaa. Nmyepê, Nmî Mî chââchââ yi yéli ye tédê kópu ngê adî ya. Nmyepê, Kópu dono yilî adnyi d:uud:uu, yi chóó yi pono adnyi vyápê. * ¹⁹ Yi yéli y:oo dpî chámê nmyo. Yi chóó yi nuw:o mbêmê a mbumu nyédi, nmî Mî u Ghê Dmi yi mênê daa too. ²⁰ A tîdê mbwó yoo, yi nt:anê nangmê yââ. Nmî Lémi p:uu ntênê dmyinê ndiye, ntênê u kwo myedmyinê kélîmî. U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê ngêpê. *

²¹ Nmyi nuu ghi dmi nmî Mî nódo mudny:oo ya, nmî Lémi Yesu Kédisu u ngwo dmyinê t:âât:ââ. U kwo nmyi ch:anê dniye, ghê kamî nmye yinê wa a kê, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

²² Yélini a nuw:o miyó miyó nyédi, nmye dny:oo ch:anêch:anê, * ²³ ndê u nkîgh:ê a wee. Modo diyédiyé kalê too, maa ndêndê p:uu dpî kaa too. Yélini a dono nyédi, nmye myedny:oo ch:anêch:anê. Mb:aamb:aa p:uu modo diyédiyé kalê too, ngmênê dmyinê nkîngê, yi l:êê ghi nangmê d:uu, kminté wa dyênê nmyo, nmî Mî ka tupwótupwó ngê wanmyi pyaa dmi.

Chóó Lémi u chaa kîgha

²⁴⁻²⁵ Chóó Lémi chaa kîgha koo. Kn:aa yâpwo daamu a too, d:o mu ngmidi. Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwámê ngê pyódu ngê, nmî Lémi ngê mye pyódu ngê. Nmye wunê vuywo yédi, doo u ntââ daanmyinê lvêêdí dmi. Nmyi dono chedê too, ngîma amî kaa nmyo, w:aa ndîi u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. Nyââ, ntênê chaa kîgha koo, mu kópu u díy:o dono p:uu daa t:a, u pi ndîi ngê a too, u wêdêwêdê mye ndîi, pi yintómu u maknopwo a pyede. Dye ghi yintómu yinté doo a ya, dye ghi yintómu yinté amyedín:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

* **1:18:** 1 Tim 4:1; 2 Tim 3:1-2

* **1:20:** Kílosa 2:6-7; 1 Kódin 3:9-11

* **1:22:**

Lóma 15:1; 1 Kódin 15:33

* **1:24-25:** 2 Pita 3:14; Hipílu 13:8; 1 Pita 1:5

Wu u dî. *

TPYUU U KÓPU DÉ Nmî Mî ngê Njon u ngópu kópuni dyuu tpyó

Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu a pwene, a pii wo, u Mî ka kee wo, yi ngwo m:ââ podoy:a mî loo, Lóma lede knî y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu, Chóó Lémi u ngomo myedê pw:oo ngópu, Nju pi yilí tp:oo témi tap vya ngópu.

U kuwó dini ghi ngê m:ââ myoy:a mê limi mî loo, Lóma tpémi Yesu u yoo yi p:uu dnye d:uu. Yi ngwo yi yéli y:oo Yesu u dyépi Njon mgîmî ngópu, dyámê w:uu ngmê mbêmê dy:ââ ngópu, u pi Patîmos. Njon y:i doo ya, nmî Mî ngê kópu ndîi yilí y:i u ngópu tpyé too. Njon ngê yi kópu yilí m:uu too, kópu yilí mye ny:ee too, u ngwo d:êê too. Dêpwo dpî, daa wóó k:oo yi kópu yilí m:uu too. Yélini Yesu ka yi ngwo dnye kélîmî yi l:êê dîy:o d:êê too, nmî l:êê dîy:o mye d:êê too. Mgongo danêmbum ntee anyiné w:ee, Njon ngê kópuni m:uu too, yinté dpo w:ee too.

U kakêmé chámêchámê u kópu dyuu

¹ Kópuni daa kêmakêma adnyi pyodopyodo, nmî Mî ngê Yesu Kédisu ka a kêma too. Yesu ngê u dpodo pyu Njon ka enjel ngmê dy:ââ ngê, yi kópu yilí u kwo u ngwo mîné

kêma too. Yesu ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu yoo yi lama yi kópu dny:oo ya. ² Chóó Lémi mupwo Yesu Kédisu y:oo kópuni Njon ka a kêma tumo, Njon ngê u nkwo d:êê too, dêpwo k:omodanê. ³ Nmî Lémi u kópu dyuu ala, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo yoo yi ngêêdî adnya a kpââ dé, n:ii knî y:oo adnyi nyêmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, yi kópu dyuu ngê yi yéli wa ngee té, yi gha dmi wa pywálí té. Wa ngee té, mu kópu u dîy:o ala kópu dé daa kêmakêma a pyodopyodo té.

Njon ngê Yesu u yoo u ngwo kwuno too

⁴ Nê Njon, Yesu u yoo knî ye nîné d:êê, yélini p:aa pyudu knî yi kwo a pyede, Esiya Wee u kwo.

Nmî Mî nmye choo a vuywo, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê myechoo a pyépi. Yi pini ala ngwo a too, dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. U Ghê Dmi nmye myechoo a vuywo, ghéni dmi n:ii u ngîma wuné kwo, myenté dpodo pyudu a dódó ngê. ⁵ Yesu Kédisu nmye myechoo a vuywo, pini n:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu ntênê nmo a núwo. Yi pini nmî Mî ngê kpêênî mwiyé a pyidu ngê, dyámê mbêmê king yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê.

Nmî nuu ghi dmi nódo a too, wêê n:ii p:uu pwii wo, nmî dono chedê too. ⁶ Kóó k:oo kaa nmoo, nmî king ngê pyodo. Kélî pini ngê pyódu

nmoo. U Mí Chóó Lémi wéni pee ngê a tóó, mgídí u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kéli kaa nmoo. U yi u ngwo a kwo, A yoo kní y:oo kn:aa yéli a ka myedê diyédiyé kalê tène. Pi kní y:oo dny:oo chaa kîgha, u wêdêwêdê myedny:oo chaa kîgha, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

⁷ Ngí m:uu yó. Nkalí too pee dmi mbêmê kîyedê pwiyé kní. Pi yintómu kní y:oo yi ngwolo kní y:oo wa m:uu ngmê, pi kuwa daangmêwa ghê. U yoo yintómu kní yi k:ii wanmí m:uu, n:ii kní y:oo kídosi ínedê vya ngópu amye m:uu ngmê. Dyámê mbêmê yoo yintómu u l:êê díy:o adnyi mbê. Yi kópu daawa têd:a, ndêndê ngê wa pyódu. *

⁸ Kada pini ndêndê, Chóó Lémi, dye ghi yintómu doo a ya, ala ngwo a tóó, chedê ngê daawa pyódu. Yi pini u wêdêwêdê mo daa mu tp:oo komo, apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé.

Njon ngê nmí Lémi u ngwo módu

⁹ Nê nmyi mbwó Njon, Yesu kóó k:oo a k:ii nmo wee. U l:êê díy:o a k:ii myino mgîní vyímí té. Chóó Lémi u kópu dyuu pi kní ye noon:aa tpaépê, Yesu p:uu kópuni ní m:uu too, ye myenoon:aa tpaépê dé. Yi kópu u l:êê díy:o Lóma lede kní y:oo mgímí noo, ala dyámê w:uu Patímos mbwa k:oo até mí km:êê noo. ¹⁰ Nmí Lémi u wo ngê u Ghê Dmi mbêmê nmí Lémi noo chaa kîgha.

Yi ngwo dnye ndî ngmênî nyongo, a kuwó a mbwolo. Dpuwo dpodombiy:e ntee anyi wuu, yi dnyeni yinté ní nyongo, ¹¹ a ka pê, Kópuni nye mumu té, dpí d:êê té, yi puku dmi a yoo kní ye dpí dy:ââ ngi, yélini ala p:aani pyudu kní yi kwo a pyede. A ka pê, Epeso ngmê, Símêena myomo, Pêêkamím pyolo, Taiyataida podó, Sadis limo, Piladelípiya wono, Leyodisiya pii.

¹² A kuwó ní diyé wo, nê, Pini n:ii a ka wunê mbumu, ní m:uu. Y:aa vyyu wo, lam pyudu ní módu, yi kwo tédê kwo tédê dnye kwo. Yi lam pyudu kní nkól ngê l:âmo tumo. ¹³ Yi kéli ghê pi ntee pini ngmênî módu, u kpídí u mbwo ngmêdoo ya, u dí yu dmyeno doon:aa ya. U mbalêti yodo p:uu ngmêdoo t:a, nkól ntee tpile. ¹⁴ U mbodo gh:aa dmi d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapî, koo ntee kpaapíkpaapî, mye yinté. Ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu ntee tpile dê. ¹⁵ Nkéli chêêpî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myedpímo a wuu mbele. Mbwa paa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, u dnye mye yinté. ¹⁶ U wéni pee kóó ngê pudu pyudu doo tpyé. L:êê taa u kwo ngmêdoo kwo, wope núwo, wope mye núwo. Kââdí dpodombiy:e ntee a pil:apil:a yédi, kwodo ng:oo dmi mye yinté. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê ní módu, yu km:ee ní dyimé wo,

* 1:7: Mát 24:30; Dpodo 1:11

mbwee ntóó ntee tpile ngê nî pyodo. Kóó wéni peeni a p:uu yó, a ka pê, Namê nkîngê. A ka pê, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. ¹⁸ A ka pê, Nê Ghê u Kn:ââ. A ka pê, K:omo tpile nî pwene, ngmênê a ghê mê t:a, mêdaanî pw:onu, dye ghi yintómu anî ya. A ka pê, Pwopwo a yi yodo u maknopwo nî yó. A ka pê, A yoo yélini a pwopwo té, amênî pyidu té, a ka pê, Kwéli a pyede, yi ghi u keñe u kii a ngópu a tóó, keñe y:e wanî kpémí. ¹⁹ A ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té. A ka pê, Yi kópu woni ala ngwo a pyodopyodo té, woni díyo wa pyaa dmi. ²⁰ A ka pê, Pudu pyudu knî n:ii a wéni pee kêê yedê chi m:uu té, lam pyudu knî n:ii yi kwo tédê kwo tédê chi m:uu té, yi nt:u kópu dê nga n:aa tpaêê dê. A ka pê, Lam pyudu knî yi kwo tédê yi nt:u kópu ala, a yoo pyudu, yi p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Pudu pyudu knî yi nt:u kópu, yi kada pini yoo.

2

Nmî Lémi ngê Epeso tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Epeso wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi. Yipi, N:ii ngê pudu pyudu knî u wéni pee kóó ngê a tpyé té, lam pyudu knî yi vy:o a m:ii, yi pini u kópu dyuu ala. * ² Yipi,

Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, U lama a tóó, dpodombiy:e nmyinê dpodo nyédi, u l:êê díy:o dono myenmyinê vyímí tumo. Yipi, Yoo dono yi wépi dmi nmyi pwaa ngópu, k:omo dyépi yoo nmyi mya tumo, nmyimo, Ka k:omodanê té.

* ³ Yipi, U l:êê díy:o dono nmyee a vyímí dé, dpîp:e kede dniye. ⁴⁻⁶ Yipi, Nikólas u yoo knî y:oo kópuni a d:uud:uu tumo, doo u nuu u kópu ngê ntee a pyede, daa nmyi nuu u kópu ngê yinté mye pyede. Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi dono kópu ngmêda pyw:oo, u nuu ghi nmyi nódo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mêdaa yinté. Yipi, Kwéli dmyinê ghay dmi, y:i dmyinê nuw:o. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó, mwiyé ntee nmyee a paa, yinté myedmyinê paa. Yipi, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye nmye wa a lê, nmyi lam u kwo tédê wa a y:oo, nmyi lam mêdaadí dnyednye.

⁷ Yipi, U mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli u ntââ ngê wa pyódu té, Chóó Lémi u myângo vy:o adnyin:aa ya, yini n:ii Ghê u Kn:ââ, kîgha adnyin:aa pîpî dé. *

Nmî Lémi ngê Sîmêêna tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

* 2:1: Tpyuu 1:16,20

* 2:2: 1 Njon 4:1

* 2:7: Gen 2:9; Tpyuu 22:1-2,14

⁸ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sîmêêna wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii ngê kn:ââ a chópu, nkoo amîmî yé, pwene, mêtê pii wo, ghê mê t:a, ala u kópu dyuu. * ⁹ Yipi, Dononi nmyinê vyîmî tumo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi nté ndapî pyile njini, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, nmyi p:uu a t:a. Yipi, Yélini y:oo yinê ye Nmo Nju tpémi, u lama a tóó, yi yéli nmyi p:uu a peede tpapê nyédi, ngmênê yi yéli daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. * ¹⁰ Yipi, Kópuni yilî yi l:êê díy:o daa kêmakêma anmyi mgîní vyîmî, yi kópu knî yi p:uu nkîngê ngê kêê kîdangê t:ee ngmê. Yipi, Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Setan nmyi p:uu adî d:uu, wa tókó nmyo, knî ngmê mbwa k:oo wa km:êê té, wo y:a anmyin:aa mgîní vyîmî. Yipi, K:omo tpile nê u l:êê díy:o wa vya nmyo, ngmênê nangê mb:ii, ghê kamî ngê wa pwila nmyo. *

¹¹ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu yi wa yââ, yipi, yi yéli myombó mēdaawa pw:oo dmi. *

Nmî Lémi ngê Pêêkamîm tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹² Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Pêêkamîm wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii u ngópu l:êê taa a tóó, wope núwo, wope mye núwo, ala u kópu dyuu. *

¹³ Yipi, Kwéli nmye pyede, u lama, Setan u pi ndîi ngê y:i dê pyódu. Yipi, Nê ka ntênê nmye kêlîmî té. Yipi, K:omo tpile Setan kwéli a tóó, nê u dpodo pyu ndêndê Antipas nmyi vy:o vya ngópu, ngmênê yi ngwo dpîp:e mb:ii noo.

¹⁴ Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi kópu knî ngmêkêda pyw:oo. Yipi, Mbalaam ngê Mbalak ló dini ntee a ndiye kwólu, Yisîléli tpémi u ngwo a lvêédí too, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a y:ee tumo, ma tumo, pyââ ti têtê mye núw:o tumo, yipi, nmyi vy:o pi knî ngmê yinté kópu knî yi p:uu a ndiye té. *

¹⁵ Yipi, Myenté nmyi vy:o pi knî ngmê Nikólas u yoo knî yi p:uu a ndiye té. ¹⁶ Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Daanmyinê kuwo t:oo, ye límîlîmî ngê nmye wa a lê, l:êê taa n:ii u kwo a kwo, u ngwo amî vya nmyo. *

¹⁷ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i

* **2:8:** Tpyuu 1:17-18 * **2:9:** Njems 2:5; Lóma 2:28-29; Tpyuu 3:9 * **2:10:**

Mát 10:28; 2 Tim 4:8; Njems 1:12 * **2:11:** Tpyuu 20:14; 21:8 * **2:12:** Tpyuu

1:16; Hipîlu 4:12 * **2:14:** Num 25:1-9; 31:16 * **2:16:** Tpyuu 1:16; 19:15

wa yââ, yipi, yi yéli kóo k:oo wa kaa té, ngmee u nté, ntini n:i:i u pi mana, ye amî y:oo. Yipi, Yi yéli ye ngmêngmênté chêêpî kpaapîkpaapî knî ye angmê y:oo, chêêpîni knî yi p:uu yi pi dmi kamî ngê wa d:êê té. Yipi, Yi pi kamî dmi pi ngmê u lama daadnyi ya, yi mo yi lama adnyi ya.

Nmî Lémi ngê Taiyataida tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹⁸ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Taiyataida wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Ala Chóó Lémi Tp:oo u kópu dyuu, pini n:i:i ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu dê, nkéli chêêpî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myewumê wuu mbele mo.

* ¹⁹ Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama. Yipi, U lama a tóó, u kwo nmye kélímî té. Yipi, U lama mye tóó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo a tóó, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmye vyuwo té. Yipi, U lama a tóó, nmyi pi ka vyuwo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mēdaa yinté, ndîi ngê dê pyódu.

²⁰ Yipi, Ngmênté nê ngê nmyi kópu ngmêda pyw:oo. Yipi, Pyópunu u pi Njesîpel, pyópunu ngê ngmênté u kwo Chóó Lémi u komo a kapî ngê, yipi, lukwe dîy:o yi pyópu ngê nê u yoo a ndiye kîgha té, u ngwo a pyââ ti nyédi, tpile tp:oo n:i:i k:omo yâpwo u l:êê dîy:o dpî nk:êê ngmê, myoo ma ngmê. ²¹ Yipi, Nê ngê dye ghi

ka dówodówo, yi pyópu ngê u dono u ngwo a kuwo téne, ngmênté u yi u ngwo daa kwo, Mââ ti nî yé. ²² Yipi, Mbii ndîi u ngwo ngmêwunê t:emî. Yipi, Yélini u maadí a kwo nyédi, yi dono daawa a kuwo t:oo, ye mgîni vyîmî ndîi myewunê pyw:emî ngmê. ²³ Yipi, Nê ngê yi pyópu u yoo mye vyee té. Yipi, Dini ghi n:i:i ngê a pwopwo té, pi yintómu yi lama wa yââ, a wo, Nê ngê yoo yi gha dmi u lama dé, yi nuw:o dmi mye u lama dé. Yipi, Nmyo ngmênté nê ngê nmyi dpodo knî yi dîy:o wa pwila nmyo.

²⁴ A ka pê, Yélini yi pyópu p:uu a ndiye té, yinê ye Setan u tumu kópu ndîi dé yi p:uu a ndiye té. A ka pê, Taiyataida tpémi yélini yi tumu kópu knî yi p:uu dêdnyimo a ndiye, a ka pê, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Nê ngê nmyi dpodo ndîi ngê dêwunê pyépi, u kwo ntênê dmyinê kélímî, ²⁵ u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, u dí wéni n:i:i ngê wa a diyé. ²⁶⁻²⁷ A ka pê, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, a nuu u kópu dé adnyi d:uud:uu dé, u dí wéni n:i:i ngê anê diyé, a ka pê, M:aa ngê wêdêwêdêni a ka a kpo, yi wêdêwêdê ye amy:aa y:oo. A ka pê, Pi dyêêdí yintómu yi kada pini ngê wanî pyódu té. A ka pê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, nkéli chêêpî u kiyé yinté amyednyi tpyé dé. A ka pê, Y:amî d:ââ nkichi

* 2:18: Tpyuu 1:14-15

pee ngê ntee anyi pwââ, yoo dono koo dyuu ngê yinté wa pyódu t:oo. * ²⁸ A ka pê, Mywe dpodombiy:e ntee a dnyednye, yi pi dmi ndîi ngê yinté wanî pyódu té. *

²⁹ A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

3

Nmî Lémi ngê Sadis tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sadis wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii ngîma Chóó Lémi u Ghê Dmi a kwo, ghéni dmi n:ii ngê dpodo pyudu a dódó ngê, myenté pini n:ii ngê puudu pyudu a tpyé, ala u kópu dyuu. Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Pi knî ye yiné ye nmyi ghê dmi a pyede, ngmênê wunê nmyi pw:oo dniye.

* ² Yipi, Nê u Yâpwo ngê dpodoni nédê kaa nmyoo, u lama a tóó yi dpodo tédê nmye mgeemgee té. Yipi, A pii dmyeno. Yipi, Nmyi kélímî daa kêmakêma a pwopwo. Yipi, Mê wêdêwêdê kalê yó.

³ Yipi, Kópuni nmyinê pyw:ee ngópu, kópuni nmyinê ny:ee tumo, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyinê d:uud:uu dé, nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Nê u kópu daanmyi ny:ee knomomé, ye daa nmyi lama

kpáápi k:ii nmye wa t:aa, wa ngwéti nmyo, wamye kpada nmyo. * ⁴ Yipi, Sadis tpémi, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo yi gha dmi tupwótupwó ngê daa pyódu tumo. Yipi, Yi yéli ye kpídî kpaapîkpaapî wanî y:ee té, yi k:ii anmî m:ii, mu kópu u dîy:o a nuu u kópu ye d:uud:uu tumo. * ⁵ Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli kpídî kpaapîkpaapî dmi kélê adnyi m:ii. Yipi, Yi yéli yi ghê dmi a t:a, yi pi dmi mbóó p:uu myewunê pyede. Yipi, Nê ngê yi yéli yi pi dmi daawa vya té. Yipi, M:aa u ngîma, u enjel yoo mye yi ngîma, nê ngê yi wépi dmi daawa puwâ. *

⁶ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Piladelîpiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

⁷ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Piladelîpiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii p:uu dono daa t:a, k:omodanê kópu myedaa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini king Dépidi ntee pini, keñe u kii ka tpyé. Yipi, Keñe dpî kpêmî, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaawa kuwo, dpî kuwo, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaawa kpêmî. * ⁸ Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu t:oo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile

* **2:26-27:** Psalm 2:8-9 * **2:28:** Tpyuu 22:16 * **3:1:** Tpyuu 1:4,16 * **3:3:** 1 Tes 5:2 * **3:4:** Njuda 1:22-23 * **3:5:** Tpyuu 7:9; Luukí 10:20 * **3:7:** Is 22:22

nmyi wêdêwêdê daa ndîi, ngmênê u dnye nmye nyêmî ngópu, dpîp:e mb:iî ngópu. Yipi, Keñe nmye da kpêmî, doo u ntâa pi ngê daawa kuwo. ⁹ Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Yélini y:oo yinê ye, Nmo Nju tpémi, a k:omodanê té, daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. Yipi, Yi yéli nmyi yi yodo u maknopwo wa yé té, yi yi mbodo dmi ngê k:ame nmye wa ghê dmi, yi lama u ngwo wa yâa, awo, Nê nódo yi nuu ghi dmi a tóó. * ¹⁰ Yipi, Nê u dnye nmye nyêmî ngópu, u l:êê dîy:o dono nmyinê vyîmî tumo, yipi, yi kópu u l:êê dîy:o dono ndîi vyîmî tédê wada a ngêêpî nmyo, dini ghi n:iî ngê Setan ngê dyámê mbêmê pi yintómu ada a tókótókó. ¹¹ Yipi, Nê daa kêmakêma wunê diyédiyé. Yipi, Kópuni nmyi ny:ee tumo, dmyinê tpyé dé, máádini p:uu nmye wee, nangê kn:aadi. Yipi, Pi ngê kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo, kminté p:aa mb:aa daanmy:uu taa dmi. ¹² Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yâa, yipi, nê ngê yi yéli k:âa pâa ngê wa pyódu té, u Yâpwo u ngomo p:uu wa kaa té, yi yéli y:oo yi ngomo mêdaawa a kuwo ngmê. Yipi, Nê ngê u Yâpwo u pi yi yéli yi p:uu wa d:êê, chóó u pi kamî yi p:uu wamye d:êê. Yipi, U Yâpwo u p:aa, Njedusalem kamî, mbóó p:uu wa a ndê. Yipi, Nê ngê

yi p:aani u pi yi yéli yi p:uu wamye d:êê. *

¹³ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:iî ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Leyodisiya tpémi ye kópuni dy:âa ngê

¹⁴ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Leyodisiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:âa ngi.

Yipi, Pini n:iî p:uu k:omodanê kópu d:ud:umbiy:e daa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini ngê u Mî u kópu dyuu ntênê nmye a ñuwo, daangmê kn:aadi ngê. Yipi, U Mî ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê. * ¹⁵ Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Ntii nmyi mênê daa tóó, kuu nyi nmyi mênê myedaa tóó, u kwo pwópwó ngê nmye pyede. Yipi, U yi u ngwo daa kwo, Pwópwó ngê nmyi ya. * ¹⁶ Yipi, Yi kópu u l:êê dîy:o wamê kwada kalê nmyo. ¹⁷ Yipi, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Nmo ndáápi dé, mb:aamb:aa ngê nmo pyede, tpile yilî u ntâa mbêmê myino pyede. Yipi, Nmyi lama daa tóó, dnyinté nmye pyede, nmyo ngópuch:anê yoo, nmyo pinté yoo, kn:âa mbwii nmye pyede, nmyi ngwolo dmi kâpwe dé. * ¹⁸ Yipi, Ala kópu a ny:ee yó. Yipi, Nkól n:iî p:uu dyââpe daa t:a, u kwo ngmê

* 3:9: Is 60:14 * 3:12: Tpyuu 14:1 * 3:14: Tpyuu 19:11; Kílosa 1:15 * 3:15:

Lóma 12:11 * 3:17: Luukí 12:21; Njems 2:5

pwila yó, ndêndê ngê ndáápi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yipi, Kpîdí kpaapíkpaapî knî u kwo ngmê pwila yó, kn:ââ mbwii mêdaapîdmyinê m:ii, mywenemywene têdê pi knî y:oo mêdaapaa m:uu nmyinê. Yipi, Yi komo knî u kwo ngmêdpî pwila yó, nmyi ngîma pêdê vyilê too, yélí u ngwo paa m:uu yó. * ¹⁹ Yipi, Yélini yi nuu ghi dmi nódo a too, a kpadakpada too, a wátiwáti too. Yipi, Nmyi dono a kuwo too, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmyi nuu u dpodo ngê choo ya. * ²⁰ Yipi, Ala kópu ny:ee yó. Yipi, Nê keñe t:âmo ka kwo, ka depedepe. Yipi, N:ii ngê u dnye wa ny:oo, keñe u kwo wa a kpêmî, yi ngomo k:oo wa kee, nipi adpî ya kmaapî. * ²¹ A ka pê, Dono a yi yodo u maknopwo ntee nî yó, M:aa u nkîgh:ê ntee n:uu yaa wo, yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli a nkîgh:ê yinté amî yaa dmi. *

²² A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyí, n:ii ngópu puu dé a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

4

Nmî Mî u ngwo a chaa kîgha ngópu, mbóó p:uu

¹ U kuwó dini ghi ngê y:aa vyyu wo, keñe kpêmî ngmê mbóó p:uu nî módu. Pini n:ii u

dnye dpuwo k:ii mwiyé nî nyongó, myombó u dnye m:aa nyongó, a ka pê, Al:ii a kee. A ka pê, Kópuni díyo a pyodopyodo té, ngópu n:aa tpyuu té. ² Yi ngwo nê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dê mgímî nê. Yi ngwo nmî Mî kwéli a too, mbóó p:uu, u ya têdê nî módu. * ³ Pini n:ii y:i doo ya, kwodo ng:oo dmi doo dnyednye, mtyemytye mye yi kuu yââ. Yi kéli ghê ntii ghi ngê a yina ngê. Yi ntii ghi yi kuu yââ. * ⁴ Nmî Mî u yoo yi kada pini myoy:a mê páádi nmî Mî a yina ngópu, yi ya têdê dmi yi mbêmê dnye ya. Yi kpîdí dmi kpaapíkpaapî dé, yi mbêmê kidon knî ngmêdoo kwo, nkól ngê l:âmo too. King ntee pini ngê u ngwo pyaa dniye. * ⁵ Nmî Mî kwéli doo ya, límî y:i doo kílíkílí, mwini y:i myedoo mbumu, dnye ndîi yilí nî nyongó. Nmî Mî u kada pywápê k:ii ntee tpile pyudu nî módu. Yi pywápê pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi. ⁶ Nmî Mî u kada tpile m:uu nî módu, ntii ntee tpile, kââyikuu yidoo kwo, tpile p:uu dêpwo pyodopyodo.

Nmî Mî kwéli doo ya, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina ngópu. Yi tpile tp:oo páádi knî yi p:uu ngwolo daa ngmidi doo kwo, yi kada yilí, yi kuwó mye yilí. * ⁷ Mwiyé mwiyé tpile tp:oo layóni ntee tpile, myomoni pudumakó ntee tpile, pyoloni kwodo ng:oo

* **3:18:** Is 55:1 * **3:19:** Hipílu 12:7; 1 Kódin 11:32 * **3:20:** Njon 14:23

* **3:21:** Mát 19:28 * **4:2:** Is 6:1 * **4:3:** Ezek 1:28 * **4:4:** Mát 19:28; Luukí

22:30 * **4:6:** Ezek 1:5-10

dmi, pi u kwodo ng:oo dmi ntee yinté, podoni maalí ntee tpile, doo mgalê. ⁸ Yi tpile tp:oo páádi kní yi núupee wéniwéni dé. Yi núupee kní yi p:uu ngwolo yilí doo kwo, k:oo ntee, kuwa mye yinté. W:êêní mgídí vy:o dye ghi yintómu a wéti nyédi, daawa yé ngmê, apu,

Nmí Yâpwo Lémi ndíí,
u wêdêwêdê mu daamo
tp:ook:omo.

Dyââpe p:uu daa t:a,
dono p:uu daa t:a,
k:omodanê p:uu myedaa
t:a.

Dye ghi yintómu doo a ya,
ala ngwo a tóó,

chedê ngê daawa pyódu. *

⁹ Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmí Mí, dini ghi n:ii ngê yi tpile tp:oo páádi kní y:oo a chaa kîgha ngópu, a kwunokwuno ngópu, u pi a kmímí ngópu, ¹⁰ yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi kní kwodokwodombiy:e k:ame u kwo dpí ghê dmi. Yi mbêmê kîdon dpo y:ee t:oo, u kada dpí kée t:oo, dpo, Dp:oo king yoo, pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, vyílo yi pini yi king ndéndê. A wéti nyédi, kwodpo,

¹¹ Nmí Lémi, nmí Yâpwo,

U p:o dpí yé, nmo chaa
kîgha ngi,

mí nmo kmímí,

mu kópu u díy:o ngwêdêwêdê
ndíí.

Tpile yilí yintómu ñyóó nyi
l:âmo ngê,

ñyóó l:êê díy:o a pyede,

yi ghê dmi mye pyede.

5

*Kópuni dyuu nmí Mí ngê
wunê a ngmo ngê Njon ngê u
ngwo módu*

¹ Yi ngwo nmí Mí u wéni pee kóó yedê puku pee daadíí ngmêní módu, kmongo ngmê. K:oo d:êê ngmê, kuwa mye d:êê ngmê. Chââ vyi ntee anyi kââ, yi puku pee p:uu chââ u l:ii pyudu doo ya, doo u ntââ pi ngê yi puku pee daapí pywálí ngê. ² Yi ngwo enjel wêdêwêdê ngmêní módu, dpodombiy:e mbwóó wo, apê, N:uu ngmê u ntââ, chââ u l:ii wa pwaa té, puku pee wa pywálí? ³ Ngmênê u pi dêpwo ya mbóó p:uu, dyámê mbêmê dêpwo ya, têpê u ma-knopwo myedêpwo ya. Pini n:ii puku pee pywálípywálí u ntââ, u kpââ ngê mye u ntââ, yinté pini dêpwo ya. ⁴ Wod:oo mbê nê puwâ, mu kópu u díy:o pi ngmê ngê yi puku pee daapí pywálí ngê, myedaapêdê kp:aa ngê. ⁵ Yi ngwo kada pini ngmê ngê a ka pê, Namê mbê. A ka pê, Ngí vyu. A ka pê, Layoni ntee pini, pini n:ii Njuda u tii ínedê mí chópu, Dépidi ntee pini, yi pini mbodo mudu y:i dê yââ, u ntââ chââ u l:ii pyudu kní yinê a pwapí té, yi puku pee u ngwo a pywálípywálí.

⁶ Yi ngwo nmí Mí u nkîgh:ê sipi tp:oo ngmêní módu, tpile tp:oo páádi kní y:oo a yina dumo, kada pini kní y:oo myedê yina dumo. Yi sipi tp:oo wunê mwo a vya ngópu, mêtê pii wo. Mbêmê dp:anê

* 4:8: Is 6:2-3

pyudu doo kwo, ngwolo mye pyudu. Yi dp:anê pyudu knî yi nt:u kópu, u wêdêwêdê ndîi, mu daamu tp:ook:omo. Yi ngwolo pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi, n:ii dyámê wope wope a dy:ââ ngê. *

⁷ Yi sipi tp:oo nmî Mî ka loo, u wéni pee kóo yedê puku pee a ngópu. ⁸ Dini ghi n:ii ngê yi puku pee kwulo a ngópu, tpile tp:oo páádi knî, kada pini myoy:a mê páádi knî yi k:ii sipi tp:oo ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye. Mtyîmî kuu ngmêngmênté dnye tpyé dé, n:ii nkól ngê l:âmo tumo. Yi mtyîmî dpudu ntee doo a koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi yinté a koko yédi. Kada pini knî y:oo wéti u tpile dé ngmêngmênté myednye tpyé dé, dnye vyee dé, nmî Mî u ngwo dnye chaa kîgha. * ⁹ Sipi tp:oo dnye chaa kîgha, wéti kamî ngmêdnya a ng:êênî, kópu,

U p:o chi yé, puku pee cha ngee,
u ntââ chââ u l:ii nye pwapî té, mu kópu u dîy:o a vya nyoo, wêê n:ii m:uu a pwii wo, yoo dyêêdî yintómu knî yi vy:o

pi yilî u ngwo nye pwila too, nmî Mî u yoo vy:o nyi kaa too. Yi yéli yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. *

¹⁰ Nmî Yâpwó kóo k:oo nyi kaa too,

u dnye a nyêmi ngópu. Kêlî pini ngê nyi pyódu too. Nmî Mî wéni pee ngê a tóo, mgídî u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kêlî nyi kaa too.

Dyámê u tpile yilî yi yi yodo u maknopwo a pyede. *

Enjel knî y:oo nmî Mî mupwo u ngwo dnye chaa kîgha dé

¹¹ Myombó m:aa vyu wo, enjel yilî tp:oo témi tap ní módu, yono yono yono yono y:a dé. Nmî Mî a yina ngópu, tpile tp:oo páádi knî a yina tumo, kada pini yoo myedê yina tumo. ¹² Dpodombiy:e dnye wéti, apu,

Sipi tp:oo n:ii a vya ngópu, nmo chaa kîgha,
doo u ntââ tumo daanmî ya.

U wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi, tpile yilî yintómu u nêni dé.

U pi ndîi, nmo chââchââ, myeno chaa kîgha.

¹³ Noo ng:aa, nê, Tpileni yintómu mbóo p:uu a tóo, dyámê mbêê a tóo, dyámê u maknopwo a tóo, ntii u mênê a tóo, nê, tpileni yintómu dyámê wope wope a tóo, ka wéti té, apu,

Nmî Mî nmo chaa kîgha,
sipi tp:oo myino chaa kîgha.
Apu, Yi pi dé ndîi dé, yi wêdêwêdê mye ndîi,
nmo chââchââ dé, myino chaa kîgha dé,
chedê ngê daawa pyódu.

* 5:6: Zech 4:10 * 5:8: Tpyuu 8:3-4; 15:2; Psalm 141:2 * 5:9: Psalm 98:1

* 5:10: Is 61:6; Tpyuu 20:6; 22:5; 1 Pita 2:9

¹⁴ Yi ngwo tpile tp:oo páádi knî y:oo apê, Yinté choo ya, wod:oo kada pini yoo nmî Mî ka myenté sipi tp:oo ka kwodokwodombiy:e k:ame ye ghê dniye.

6

Njon ngê Yesu u dpodo u kââ u ngwo módu

¹ Chââ u l:ii pyudu knî n:ii dé puku pee p:uu dnye ya, sipi tp:oo ngê mwiyéni a ngópu pwââ. Yi ngwo yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o mwiyéni u dnye nî nyongo, mwini k:ii mbwolo, apê, A pwiyé. * ² Yi ngwo y:aa vyu wo, hósi kpaapíkpaapî ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, u kaa taa kumo doo tpyé dé. Nmî Mî ngê yi pini mbêmê kîdon ngmê kââ, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Mbodo mudu yi dé yââ. L:êê tédê dy:ââ ngê. A lama doo ya, Mbodo mudu yi amî yââ. *

³ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii myomoni pwââ, tpile tp:oo myomoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. ⁴ Hósi kuwa m:uu a pwii wo, mtyemtye. Pini n:ii pyipwo doo ya, nmî Mî ngê taa ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Dyámê mbêmê yoo chin:aa chámêchámê dé, numo p:uu dny:oon:aa l:êê. *

⁵ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii pyoloni pwââ, tpile tp:oo pyoloni u dnye nî nyongo, apê, A

pwiyé. Y:aa vyu wo, hósi kpêdêkpêdê ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, yi pini ngê tpile pywupwi u skél kumo ngmêdoo tpyé. ⁶ Yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o dnye ngmênî nyongo, yi pini ka kwo, Dyámê mbêmê m:uu nyi ghêê we. Kwo, Witi u pywuu d:ud:umbiy:e dp:uu km:êê ngi, deeté u pywuu pee tp:oo dp:uu km:êê ngi, ngmênê olipi wulu wain yi pywuu dé nangê km:êê dé. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii podoni pwââ, tpile tp:oo podoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. ⁸ Y:aa vyu wo, hósi m:uu nî módu, u pââ k:ii ch:ii yââ. Pini n:ii pyipwo doo ya, u pi Pwopwo. Yi hósi pyipwo pi m:uu doo ya, u pi, Pi ntóó kmênêkmênê. Nmî Mî ngê yepê, Dyámê mbêmê pi yintómu yoo páádi ngê dî pyódu té, yoo ngmê dpî yi yodo u maknopwo dî yé té, woni yoo pyile knî yi p:uu kêê nangê yé. Yepê, Yélini dpo d:a kê té, taa ngê woni dp:uu vya too, woni knî dómudómu tédê paa pw:oo dniye, woni knî mbii ngê paa nt:ââ téne, woni knî kiye u tpile tp:oo knî y:oo paa ma téne. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii limoni pwââ, yélini nmî Lémi u l:êê díy:o vya tumo, nî m:uu too. Pi knî y:oo vya tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu dnya a tpaépê dé, Yesu p:uu danêmbum myedaa yé ngópu.

* 6:1: Tpyuu 5:1 * 6:2: Tpyuu 19:11; Njon 16:33 * 6:4: Mát 10:34 * 6:6:

Luukí 6:20; Njems 2:5 * 6:8: Ezek 14:21; Luukí 21:9-11

Mtyîmî nk:êênî têtê u nkîgh:ê dnye kwo, ¹⁰ dpodombiy:e dnye kââ, nmî Mî ka kópu, Nmî Lémi ndîi, dono m:uu daa t:a, k:omodanê m:uu myedaa t:a. Kópu, Angêntoo dye ghi anmî t:ââ, u dî dyámê mbêmê tpémi u ngwo wanyi kóté kalé té, n:ii knî y:oo a vya nmoo, nmî ntââ dmi y:e anyinê vy:u? * ¹¹ Yi ngwo kpîdí kpaapîkpaapî ngmêngmênté ye y:ângo, yepê, Daa ndîi la ghi tp:oo dmyinê t:ââ, dmyinê ghê vyîmî. Yepê, Pi knî y:oo ntee a vya nmyoo, nmyi tidê mbwó woni wamye vya t:oo. Yepê, Yi yéli yintómu dmyinê t:âât:ââ dé, nmyi ntââ dmi u ngwo anê vy:u.

¹² Sipi tp:oo ngê chââ u l:ii wononi a ngópu mye pwââ. Yi ngwo dyámê pê dpodombiy:e doo ghêdê, kââdí dêpwo pil:apil:a, mgîdí a ghay wo. D:ââ d:ud:umbiy:e mtyemtye ngê pyodo, wêê kuu ngê pyodo. * ¹³ Yópu ndîi ngê kéme vyi ntee dpo kpê, mbóó p:uu pudu yinté a ghay dniye, dyámê mbêmê mé dyimê dniye. ¹⁴ Kmaapî u pala ntee anyinê kmongo, mbóó yinté anyi pwiyé wo. Mbu mbodo yintómu, dyámê w:uu yintómu yi kwo têtê dmi a kuwo tumo. ¹⁵ Yi ngwo pi yintómu nkîngê mbê dniye, king yoo, kada pini yoo, lede yoo yi kada pini yoo, ndáápi yoo, l:âmo dy:ââ yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé, yélini yi pi dmi têtê dé, pi yintómu nkîngê mbê dniye, mbu

mbodo knî yi maknopwo kpomo knî yi mênê dnyen:aa mbwolombwolo, ¹⁶ mbu knî ye dnye kââ, chêépî kpiyé knî ye myednye kââ, yipu, Nmî pwo a ghay dmyeno, ngmo nmédi, yipu, Yâpwo ndîi ngê kîngê m:uu nmo, sipi tp:oo ngê myekîngê kpada nmo. ¹⁷ Yipu, Yi wo ndîi atédê d:ii, ntââ nmo wunê vyîmî ngmê, u vyîmî nmo doo u ntââ.

7

Nmî Mî ngê chââ u l:ii u yoo knî yi p:uu u ngwo t:ângo

¹ U kuwó dini ghi ngê enjel páádi nî módu, dyámê mbêmê wope wope dnye kwo. Ngmê ngê nt:eemi doo a tpyé, myomoni ngê mbyw:a doo a tpyé, pyoloni ngê chaa yópu doo a tpyé, podoni ngê kpâpu yópu doo a tpyé. Dnye tpyé dé, mu kópu u dîy:o apê, Yi yópu knî y:oo dyámê pê ghêlî k:ii wa dyênê ngmê, nti ghêlî k:ii wa dyênê ngmê, kpî yi ghêlî k:ii wa dyênê t:oo. ² Yi ngwo enjel m:uu nî módu. Kââdí kwéli dpo kee, yi kêténi a kee wo, chââ u l:ii t:emî u tpile kumu ngmédoo tpyé. U yi u ngwo doo kwo, Yâpwoni ghê a t:a, u yoo knî yi p:uu u chââ u l:ii nî t:oo. Enjel páádi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dê pyódu nmyo, u ntââ dyámê pê yópu ngê anmyi dyênê ngmê, nti anmyi dyênê ngmê, kpî yi amy:ee dyênê t:oo, ³ ngmênê ghêlî k:ii nangê dyênê té.

* 6:10: Tpyuu 16:5-7; Deut 32:43

* 6:12: Mát 24:29-31

Yepê, Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo yi kêpa u châa u l:ii mwiyé t:ee téme. Yepê, Yi l:ii u l:êê dîy:o yópu ndîi ngê daapaa dyênê téne. * 4 Yélini yi kêpa nmî Mî u l:ii t:ee ngópu, Yisiléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mê miyó knî yi vy:o yéli. Pi yilí tp:oo témi tap, 144,000.

⁵ Njuda u yoo vy:o 12,000

Lupen u yoo vy:o 12,000

Nkadí u yoo vy:o 12,000

⁶ Ase u yoo vy:o 12,000

Napítali u yoo vy:o 12,000

Manasa u yoo vy:o 12,000

⁷ Simiyón u yoo vy:o 12,000

Lipi u yoo vy:o 12,000

Isaka u yoo vy:o 12,000

⁸ Sepulun u yoo vy:o 12,000

Njósép u yoo vy:o 12,000

Mbenjîmîn u yoo vy:o 12,000

Yi yéli yi kêpa nmî Mî u châa u l:ii t:ee tumo.

Njon ngê nmî Mî u yoo u ngwo módu

⁹ U kuwó dini ghi ngê pi yilí tp:oo témi tap nî módu, doo u ntâa pi ngê daapêdé kp:aa too. Pi dyêêdí yintómu yi yéli yi vy:o doo kwo, yi kn:âa daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. Kpîdí kpaapîkpaapî dmi yi mbwo yedoo ya, dpumo nkoo dmi kumo dnye tpyé dé, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo ya, nmî Mî mupwo yi kada dnyen:aa kwo, u ngwo dnye chaa kîgha dê. * ¹⁰ Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Nmî Yâpwo chaa

kîgha koo. Apu, Pi yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. Apu, Sipi tp:oo u k:ii kópu ndîi ngmê d:uu ngópu, Setan kwulo y:oo a pwaa nmoo. ¹¹ Tpile tp:oo páadi knî y:oo nmî Mî a yina ngópu, kada pini myoy:a mê páadi knî y:oo a yina ngópu, enjel knî y:oo myedê yina ngópu. Kwodokwodombiy:e k:ame u kwo ghê dniye, nmî Mî dnye chaa kîgha, ¹² apu, Nmî Yâpwo ntênê nmo chaa kîgha, nmo châachâa, myeno kwunokwuno. Apu, U pi ndîi, u nuw:o ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. Apu, U chaa kîgha daanmî yé, chedê ngê daawa pyódu. Apu, Ndê kópu yila.

¹³ Kada pini ngmê a ka póo wo, a ka pê, Kî yéli kpîdí kpaapîkpaapî dmi kélé ka ngeme, a ka pê, nangê lónté yéli, anyi da ndê dmi? *

¹⁴ Kwono, A lémi, lama ka tóo, daa a lama yéli. A ka pê, Kî yéli y:oo dono ndîi dnya a vyîmî dé, dêpê kede dniye. A ka pê, Yi kpîdí dmi sipi tp:oo u wêê ngê a ghêê tumo, kpaapîkpaapî ngê u ngwo pyaa dniye. * ¹⁵ A ka pê, Yi kópu u l:êê dîy:o Chóo Lémi ngîma a wee, u yâpwo ghê, a ka pê, w:êênî mgîdí vy:o a chaa kîgha ngópu. A ka pê, Nmî Mî ngê kóo k:oo wa kaa té, ye adî vyuwo. ¹⁶ A ka pê, Dómu ngê mêdaawa ngee té, mbwaa ngê myedaawa ngee té. A ka pê, Kââdí ndîi vy:o mêdaadnyi m:ii, myedaawa

* 7:3: Ezek 9:4,6; Epeso 1:13-14; Tpyuu 9:4; 14:3-5 * 7:9: Tpyuu 5:9 * 7:13:

Tpyuu 7:9 * 7:14: Mát 24:21

dyênê té, ¹⁷ mu kópu u dîy:o sipi tp:oo ngê yinë adî yenê dé, yi kada wa ghê, ye adî vuywo, dpuwó nuu mb:aa ye amîné kêma té, mbwááni n:iî ghê a t:a, y:i adnyin:aa ndanî. A ka pé, Yinté ye adîn:aa vuywo, nmî Mî ngê yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. *

8

*Sipi tp:oo ngê châa u l:ii pi-
ini u ngwo pwâa*

¹ Dini ghi n:iî ngê sipi tp:oo ngê châa u l:ii piini pwâa, yélini mbóó p:uu nî módu, tumu dnye ya. Kâadî liy:aa n:êê ngmê, tumu dnye ya. ² Yi ngwo enjel pyudu nî módu, nmî Mî u ngîma dnye kwo. Dpuwo pyudu ye y:ângo.

³ Enjel m:uu nî módu, nmî Mî ngîma mtyîmî nk:êênî tédê doon:aa kwo. Nkól ngê mtyîmî d:ââ kumu ngmêdoo tpyé. Nmî Lémi ngê mtyîmî kuu ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Ala mtyîmî kuu dpî nk:êê ngi, a yoo yi ngêpê dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we. * ⁴ Nmî Mî ngîma doo kwo, yi mtyîmî doo nk:êênî. Dpudu doo koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi myedoo koko. ⁵ U kuwó dini ghi ngê enjel ngê mtyîmî d:ââ a y:ângo, mtyîmî nk:êênî u ndyuw:e puu dyuu k:oo ntówo, dyámê mbêmê a pii ngê. Yi ngwo mwini dnye mbumu, límî doo kílíkílî, dnye ndîi yilî nî nyongo, têpê myedoo ghêdê.

*Enjel knî y:oo dpuwo u
ngwo wêê tumo*

⁶ Yi ngwo enjel pyudu knî y:oo yi dpuwo pyudu knî a ngî tumo, yi wupî u l:êê dîy:o kumu mbee tumo.

⁷ Dini ghi n:iî ngê mwiyé mwiyé enjel ngê u dpuwo wóó, ghêépwiima ntee tpile yilî dyámê mbêmê a ghay dniye, ndyuw:e wêê kwodonkwodo myedê ghay knopwo. Dyámê pee ngmê dyênê wo, woni pee dé daa dyênê knopwo. N:iî dyênê wo, ndê ngê kpî yi yintómu ma too, mbiye kuu mye ndîi. *

⁸ Dini ghi n:iî ngê enjel myomoni ngê u dpuwo wóó, mbu ntee tpile ngmênî módu, ndyuw:e k:iî doo pîpî. Yi tpile nt:ee mî dyimê wo, ntii ghi mî dyênê ngê, woni dé daa dyênê doo. N:iî dyênê ngê, wêê ngê pyodo, * ⁹ tpileni nt:ee a m:iî té u ngwo pw:oo dniye, nkélini y:i dnye mbêpê, mye dyênê dniye.

¹⁰ Dini ghi n:iî ngê enjel pyoloni ngê u dpuwo wóó, pudu ndîi ngmênî módu, pywápê k:iî doo pîpî. Mbóó p:uu a ghay wo, dyámê mbêmê mî dyimê wo. Yi dyámê pee u ngwo dyênê ngê, woni dé daa dyênê doo. N:iî dyênê ngê, mbwaa dyênê too, dpuwó nuu mye dyênê too. ¹¹ Yi mbwááni dmi ló ngê pyaa dniye, pi yilî u ngwo loko too. Yi pudu u pi, Ló.

* 7:17: Tpyuu 21:4; Njon 10:11; Psalm 23:2; Is 25:8 * 8:3: Tpyuu 5:8; 9:13; Ex 30:1-3 * 8:7: Ex 9:23-26; Joel 2:30 * 8:8: Ex 7:20-21

12 Dini ghi n:ii ngê enjel podoni ngê u dpuwo wóó, d:ââ kââdî, pudu knî yi k:ii, pee tp:oo dyênê dniye. W:êênî u ghi ngmê, kââdî dêpwo pil:apil:a, wo ghi woni dê yi kwo, doo pil:apil:a. Mgîdí vy:o myenté. Mgîdí ghi ngmê ngê d:ââ dêpwo dnyednye, pudu knî myedêdnye dnyednye. Woni ghi dê yi kwo d:ââ pudu knî dnye dnyednye.

13 U kuwó dini ghi ngê y:aa vyyu wo, maalî mbóó p:uu tââ ngmênî módu, doo mgalê. Dpodombiy:e doo mbumu, apu, Ayi! Ayi! Apu, Dyámê mbêmê tpémi. Apu, Dini ghi n:ii ngê wu enjel pyile knî y:oo yi dpuwo dmi wa wêê t:oo, nmyi ya d:ud:umbiy:e dono ngê wa pyódu. Apu, Ayi!
*

9

Setan u ngwo a ghay wo

Luukî 10:17-18

1 Dini ghi n:ii ngê enjel limoni ngê u dpuwo wóó, pudu ngmênî módu, n:ii mbóó p:uu mwiyé mwo a ghay wo, dyámê mbêmê mwiyé mî dyimê wo. Kmêna dono mbwa k:oo kwéli dnye kwo, mgî k:oo, keñe u kii yi pudu ngê a ngêêdî, kumu doo tpyé. 2 Yi keñe yi kpêmî ngê, dpudu ndîi u mênê a pwii wo, mbóó p:uu kee wo, kââdî dnyinté doo pil:apil:a, mbóó mgîdímgîdí ngê pyodo. 3 Kpele ntee tpile yilî yi dpudu w:uu u mênê dyámê mbêmê a ghêpê dniye. Té tpuu ngê pi

ntee dpî kiye, yi kpele ntee tpile kiye u ntââ ngê yinté mye pyaa dniye. * 4 Yi kada pini ngê mbiye ye kwódu ngê, kpî yi ye kwódu doo, nté wo yi wo ye mye kwódu too. Yepê, Yélini yi kêpa Yâpwo ndîi u cháâ u l:ii daa t:a, dmyinên:aa kiyekiye dé. * 5 Nmî Lémi ngê yi vyee ye kwódu ngê, ngmênê yi kiyekiye ye daa kwódu ngê, d:ââ limi pîdny:oo mgîní vyîmî. Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye, ó té ngê pi ntee myoo kiye, yi dpududpudu mye yintoo. 6 Yi d:ââ limi knî yi k:oo, yélini adnyi kiyekiye dé, u yi y:e adî kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê doo u ntââ daawa pw:oo dmi. Adnyi mgîní vyîmî, ala kópu adnyi tpapê, awo, U yi nmo a kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê wa dêê dmi, daawa pw:oo dmi.

7 Pi knî y:oo l:êê u l:êê dîy:o hósî ntee dpî kpîlê t:oo, yi kpele dé yinté dnye kwo, hósî knî yi nâmo a ghê dniye. Yi mbodo dmi, pi mbodo ntee tpile dé, yi mbêmê kîdon dnye kwo, nkól ngê l:âmo tumo. 8 Yi mbodo yââ vyi ndîi dé, yi nyóó dmi mye ndîi dé, layóni nyóó dmi ntee dé. 9 Nkéli chêêpî káped:ê yi yodo p:uu dnye ya. Yópu ndîi ntee dpo pwópu, yi kpele dé yi núupee dmi yinté myednye dpudu. 10 Té tpuu ngê pi ntee dpî kiye, yi tpuu mye yinté dé, yoo u ngwo adnyin:aa kiyekiye dé, d:ââ limi knî yi

* 8:13: Tpyuu 9:12; 11:14 * 9:3: Ex 10:12,15 * 9:4: Epeso 1:13-14; Tpyuu

k:oo. ¹¹ Mgî k:oo kwéli a ndê dniye, yi ghi u kada pini ngê yi kpele dé yinê a dy:ââ too, yi king ngê a tóó. Yi pini enjel dono ngê doo a ya, Hipîlu dnye ngê u pi Apadono. Kídiki dnye ngê u pi Apoliyon, u nt:u kópu, Pi dyede pyu.

¹² Wu nkîngê u kópu ngmê, mê miyó maadí kîyedê kwo. *

Nmî Lémi ngê pi knî ye l:êê u ngwo daa kwódu ngê

¹³ Dini ghi n:ii ngê enjel wononi ngê u dpuwo wóó, dnye ngmênî nyongo. Mtyîmî nk:êênî tédê n:ii nmî Mî u kada a kwo, dp:anê páádi knî yi kêlî ghê yi dnyeni yi kêténi a ndê wo. ¹⁴ Enjel wononi, n:ii ngê u dpuwo wóó, yi dnyeni ngê yi enjel ka kwo, Mbwaa ndîi n:ii Mbápiilon kee wo, Yupídétis, nmî Lémi ngê enjel dono páádi knî y:i wunê a kudu too. Kwo, Nyi pywálí té, dny:oon:aa dpodo. ¹⁵ Nmî Lémi ngê wunê a kudu too, apê, Yoo l:êê tédê ghêlî k:ii wa dyênê t:oo. Apê, M:aani n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, d:a ngmidi, myenté d:âmu n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, wéni n:ii ngê adnyin:aa dpodo, káádî liy:aa n:ii ngê adnyin:aa dpodo, yi dini ghi knî d:a ngmidi té. Apê, Dpodo kn:ââ dini ghi n:ii ngê wa chaa ngmê, dyámê mbêmê yoo wa chámê t:oo, yoo pyile ngê wa pyódu t:oo, yoo ngmê l:êê tédê wa vya ngmê, yoo woni dé daawa vya d:oo. Yi ngwo enjel wononi ngê yi enjel dono páádi knî mí pywálí too.

Yi dpodo kn:ââ chaa ngópu, lede yilí tp:oo témi tap l:êê tédê dy:ââ tumo. ¹⁶ Yi lede yoo hósi pyipwo dnyen:aa l:êê, yilí tp:oo témi tap. N:ii ngê a kp:aa too, a ka pè, my:oo yono yono, yono yono yono, yono yono y:a. (200,000,000)

¹⁷⁻¹⁸ Yi ngwo yi lede yoo ní m:uu too, káped:ê yi yodo p:uu dnye ya, mtyemtye dé, k:ii chíi yââ k:ii ntee dé, myenté mbóó káámi kîgha ngê ntee dpî pyódu, yinté dé. Layóni mbodo ntee a kwo, hósi knî yi mbodo yinté dnye kwo. Yi kwo ndê dóó dpudu kwodonkwodo dpodombiy:e dnya a pyuwopyuwuwo, yoo u ngwo dnye nk:êênî dé. Yoo dyêédî ngmê mí chedê ngópu, yoo woni dé daa vya dumo. ¹⁹ Yi hósi knî yi wêdêwêdê yi komo t:âmo doon:aa ya, yi tpuuwo myedoon:aa ya, mu kópu u dîy:o yi tpuu tpile pè ntee tpile dé, yi mbodo dmi myednye kwo, pi u ngwo dnye kiyekiye dé, u ngwo myednye pwpow.

²⁰ Yélini yi l:êê tédê daa pw:oo dniye, yi dono dépê kuwo tumo. Kmêna ka ngêpê daa yé ngópu, k:omo yâpwo knî ye myednye ngêpê. Yi yâpwo dé yi chóó woni nkól ngê l:âmo tumo, woni silîpê ngê l:âmo tumo, woni nkichi pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî ngê l:âmo tumo, woni yi pee ngê l:âmo tumo. K:omo tpile yi yâpwo dé daa vyuwu nyédi, dnye daa nyêmî ngópu, myedaa paambwi nyédi, ngmênê yi yéli y:oo a

* 9:12: Tpyuu 8:13

chââchââ tumo, ye a ngêpê nyédi. * ²¹ Yi dono daa yé ngópu, pi vyee nkwépinkwépi daa yé ngópu, pyââ ti mââ ti daa yé ngópu, kpaa myedaa yé ngópu, yi dono knî yi l:êê dîy:o tpéé kópu myedaa vyi ngópu.

10

Njon ngê nmî Mî u puku pee u ngwo ndîi

¹ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, u wêdêwêdê ndîi. Mbóó p:uu a ndê wo, p:ââ p:ââ doo a wupwo. Nkalí too pee dmi u kpídî ngê pyódu ngê, ntii ghi u pwo ngmêdoo kwo, kwódo ng:oo dmi kââdí ntee tpile, yu dê ndyuw:e k:iî dpîmo dnyednye. ² Puku pee kumu ngmêdoo tpyé, daa kmongo ngmê. Dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, yu wéni peeni ntii mbêmê kââ, t:anê peeni dyámê mbêmê kââ. ³ Layóni dpodombiy:e ntee a kââ yédi, yi ngwo dpodombiy:e yinté ka wo. Yi ka wo, mwini pyudu knî y:oo u dnye dpodombiy:e a péli ngópu. ⁴ Nê, Yi kópu nî d:êê, ngmênê pi dnye mbóó p:uu ngmênê nyongo, a ka pê, Mwini pyudu knî y:oo kópuni dê vyi ngmê, nangê d:êê, tumu kópu ngê choo ya.

⁵ Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê doo kwo, kóó wéni peeni mbóó p:uu kââ, ⁶ nmî Mî u pi ngê kpaa wo, apê, Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, myenté pini n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii l:âmo

ngê, tpileni yi ghê a pyede mye l:âmo too, apê, yi pini u pi ngê n:aa kpaa, apê, Chóó Lémi mêdaadî t:ââ, ⁷ ngmênê dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wa wuu, Chóó Lémi ngê u tumu kópu dyuu yi ngwo wa pywálî. Apê, Yi tumu kópu dyuu u komo kapî pyu knî ye wunê a vyi too, yélini p:uu dnya a dpodo.

⁸ Pini n:ii mbóó p:uu mwiyé a ka a mbwolo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê a kwo, puku pee n:ii kumu a tpyé, kwulo nyiné ngépi. ⁹ Wod:oo yi enjel ka nî loo, kwono, Ye puku pee a ka a ki. A ka pê, A kêlê a ngépi, ma ngi. A ka pê, Ngwo mty:aamty:aa ngê a pyodopyodo, ngmênê dîyo nga a dpududpudu kîgha. ¹⁰ Enjel kwulo puku pee yinî ngópu, nî ndîi. A kwo mty:aamty:aa ngê pyodo, y:aa nt:uu ngê, ngmênê dîyo a km:oo dpududpudu kwólu. ¹¹ Yi ngwo a ka pê, Chóó Lémi u komo ntee nyoo a kapî, myombó mêchin:aa kapî. A ka pê, King knî yi p:uu chin:aa mbumu, yoo yilî yi p:uu myechin:aa mbumu. A ka pê, Yélini yi dnye daa ngmîdi, yi dyámê pee myedaa ngmîdi, yi yéli yi p:uu myechin:aa mbumu.

11

N:ii knî y:oo nmî Lémi u komo a kapî ngópu

¹ Nmî Lémi ngê kiyé a ka ngma a kpo, a ka pê, Chóó

* 9:20: Tpyuu 16:9,11; 1 Kódin 10:20

Lémi u ngomo angêndy:ââ, ye kiyé ngê u mti nyiné ngépi, kpêê yiyé tédê u mti myedo ngépi. A ka pe, Yi ngomo k:oo yélini a ngêpê té, dpo kp:aa ngi. ² A ka pê, Ngomo kuwa ghini n:ii mbwa kalê ngmê, u mti nangê ngee, mu kópu u dîy:o M:aa ngê yi ghi mgîdí u yoo knî ye dê y:oo. A ka pê, P:aani n:ii u nuu u p:aa, ye myedê y:oo, m:ââ pyile n:êê m:uu yi p:aani yi yi yodo u maknopwo a tóó. ^{*} ³ A ka pê, Yi dini ghi ngê a komo kapî pyu dê u ntââ ngê ana a pyépi dê, m:ââ pyile n:êê m:uu pi knî ye a p:uu ntênê adpîn:aa danê. A ka pê, Kpîdí chaa ngmê dê yi kêlê adpî m:ii, yoo yi l:êê dîy:o adpî mbê, yewo, Tpéé kópu vyi yó, nmyi dono a kuwo tóó. ^{*}

⁴ Yi tpódu nté kn:ââ olipi ntee tpile dê, myenté lam ntee tpile dê, n:ii dê dyámê u kada pini u ngîma a kwo mo. ^{*} ⁵ N:ii ka yi tpódu a diya mo, u yi u ngwo a kwo, Nî vya dê, ndê dóó yi kwo dpo pwii, yi pini u ngwo dpî vya ngmê. ⁶ Ilacha ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mgîdí u yoo yi ngópu ntee a tpyó, yi tpódu mye yinté dê, u ntââ ngê a tóó mo, mbóó ka dpî kwódu ngmê, kópu, Tpii kîdangê ghay, yed:oo d:uudpo ghay. U ntââ ngê mye tóó mo, dini ghi n:ii ngê u yi y:e adî kwo knomomê, Mgîdí u yoo nyi kpada té, ye

Mósi ngê Yichip tpémi ntee kpada too, yinté amye kpada t:oo. Mbwaa wêê kuu ngê wa pyódu ngmê, kpadakpada u kópu yilí wamye d:uu ngmê.

^{*} ⁷ Kiye u tpile tp:oo n:ii mgî k:oo a pwii wo, yi tpódu yi p:uu adî l:êê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi p:uu danê machedê ngê wa pyódu ngmê, yi tpile tp:oo yi pwo wa lê, wa vya dê.

^{*} ⁸ Yi Lémi p:aani n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi ntóó dê kââ puu ghê yi p:aani adpî ya. Yi p:aani ndîi Sodom ntee p:aani ngê pyodo, myenté Yichip ntee p:aani ngê mye pyodo. Chóó Lémi ngê yi p:aani tpémi dnyinté daawa kpada té.

⁹ Wo pyile n:êê m:uu pi knî y:oo adnyi y:enê dê, adnyi yumuyumu dê, numo ka wa kwódu ngmê, yewo, Nangê kmênê dê. Yi yéli yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ¹⁰ Yi tpódu yi pwopwo u l:êê dîy:o dyámê wope wope pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, adnyi numo yeedeyeede, noko yewo, Kî tpódu y:oo mgîní vyîmî ndîi nmî pwo a kalê ngópu, ala ngwo dê pw:oo knî.

¹¹ Yi kópu dé noo y:enê dé, yi wéni pyile knî n:êê m:uu chedê ngê pyaa dniye, Chóó Lémi ngê yi tpódu yi mênê ghê mê yó, mêtê pyidu doo, ghêêmî ghê knopwo. N:ii knî y:oo dnye y:enê dê,

^{*} **11:2:** Luukí 21:24; Tpyuu 12:6; 13:5

Zech 4:11,14 ^{*} **11:6:** 1Kings 17:1; 18:1; Njems 5:17-18; Luukí 4:25; 18:8

^{*} **11:3:** Mak 6:7; Luukí 10:1

^{*} **11:4:**

^{*} **11:7:**

Tpyuu 12:17; 13:1,7; 17:8

nkîngê ngê y:a y:a pwiye dniye. ¹² Yi ngwo yi tpódu y:oo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu ny:ee ngópu, yepê, Al:ii a kee cho. N:ii knî ye dpîmo diya, yi ngópu mbóó p:uu kee knopwo, apê, Nkalí too pee dmi yi mênê ad:uu t:iy:e knî ó! * * ¹³ Yi ngwo têpê dpodombiy:e doo ghêdê, yi p:aani pee ngmê vyâ, chêêpî ngomo y:i a vyóó dniye, pi pyud:o yono yono y:a vyâ, ngmênê pee mê chu daa vyâ. Yoo wo yéli nkîngê ngê y:a y:a pwiye dniye, yâpwoni mbóó p:uu wunê tóó, u wêdêwêdê ndîi ngê y:e pyodo.

¹⁴ Nkîngê u kópu myomoni machedê, pyoloni maadí chono kîyedê kwo. *

Enjel piini ngê u dpuwo u ngwo wóó

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wóó, mbóó p:uu yéli yi dnye dmi dpodombiy:e ní nyongo, apu, Chóó Lémi ngê king yintómu yi d:aa dmi da kâádî. Apu, Pini n:ii a ngmîdi ngê, king ngê myaa pyódu, dyámê wope wope pi yintómu yi kada pini ngê dê pyódu, dye ghi yintómu adî y:enê dé, chedê ngê daawa pyódu. * ¹⁶ Yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi knî y:oo yi ya tédê dmi a kuwo tumo, nmî Mî ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye, dnye chaa kîgha, kwo, *

¹⁷ Nmî Lémi, nmî Yâpwo ndêndê, ngwêdêwêdê ntâkopádi. Kwo, Ntênê nye tóó, dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya.

Kwo, Nmo kwunokwuno ngi, mu kópu u díy:o ngwêdêwêdê ndîi mbêmê

pi yintómu nyi yodo u maknopwo chi yé té. *

¹⁸ Kwo, Mgîdí u yoo nga a nod:enod:e nyédi,

ala ngwo ye u nkwo chi nod:e.

Kwo, Yélini pw:oo dniye, ala yi kóté kîgha u dye ghi.

Kwo, Nuu u yoo, ngomo kapî pyu yoo,

nmodo pyu yoo, n:ii knî y:oo a chââchââ ngi,

yi pywuu dmi ala ngwo ye nye yémî,

k:omo tpile yi pi dmi ndîi dé ó tédê dé.

Kwo, N:ii knî y:oo dyámê dnye dyede,

ala ngwo u nkwo nye dyede té.

¹⁹ Yi ngwo Chóó Lémi ngê u ngomo mbóó p:uu kpêmî ngê, u yâpwo poki k:oo ní módu. Yi ngwo límî dnye kîlíkîlí, mwini dnye mbumu, dnye ndîi yilí ní nyongo, têpê doo ghêdê, ghêêpwima ndîi yilí myedé ghay wo. *

12

Setan nmî Mî u yoo knî yi p:uu u ngwo doo lêê

* **11:12:** 1 Tes 4:16-17 * **11:12:** 2 Kings 2:11 * **11:14:** Tpyuu 9:12 * **11:15:** 1 Kódin 15:24-25; Dan 7:13-14 * **11:16:** Tpyuu 4:4,9-10 * **11:17:** Tpyuu 1:8; 20:11-13; 2 Kódin 5:10 * **11:19:** Hipîlu 9:4

¹ U kuwó dini ghi ngê nyepênyepê u kópu mbóó p:uu ngmêní módu. Pyââ ngmêní módu, kpídini u mbwo doo ya, kââdí ntee tpile. D:ââ yu yodo dê yi maknopwo doo ya, pudu y:a mê miyó knî y:oo mbodo a yina ngópu. ² Yi pyópu mbwili doo kwo, daa kêmakêma doo wupwo, u l:êê dîy:o doo mgînî vyîmî, myedoo kââkââ.

³ Nyepênyepê u kópu mbóó p:uu m:uu ní módu. Tópukada pââ ndîi ngmêní módu, u wêdêwêdê ndîi, u pââ mtyemtye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kídon mbodo pyudu knî yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo. ⁴ Mbóó p:uu ghi ngmê pudu woni knî tpuu ngê a gh:ay too, dyámê mbêmê mî dyimê dniye, mbóó p:uu ghi woni dê yi p:uu pudu dépê gh:ay too. Pyââ u nkîgh:ê doo kwo, u yi u ngwo doo kwo, Tpémîni a tpyuu, ní ma.

* ⁵ Wod:oo yi pyópu tpamê wo, tp:ee ngmê tpyó, tpémîni pi dyêêdí yintómu yi kada pini ngê wa pyódu, u nkichi pee kiyé kumu adî tpyé, yoo u ngwo adî y:enê dé. Chóó Lémi ngê yi tpémi tópukada ka dyé ngê, kwulo a pwââ, u p:o núwo, u che p:ââ pee ngê mî pyódu ngê. * ⁶ Yi pyópu mbêpê wo, w:amî mbêmê wumê too, nmî Mî ngê u p:aa kwéli a gh:i ngê. Yi u kwo wunê vuywo, m:ââ pyile n:êê m:uu.

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi pyópu mbêpê wo, l:êê ndîi mbóó

p:uu ngma a pwaa ngópu. Enjel n:ii nmî Mî u yoo knî ye a vuywo yédi, Maikel, u enjel knî yi k:ii, tópukada p:uu dnye l:êê, u enjel knî yi p:uu myednye l:êê. ⁸ Tópukada doo l:êê, u enjel yoo myednye l:êê, ngmênê dêê dniye, doo u ntââ mbóó p:uu daapídnya a ya. ⁹ Maikel p:uu y:oo dyámê mbêmê a kée tumo. Yi tópukada, mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, u pi mye Dono u Kn:ââ. Dyámê wope wope pi yintómu yiné dpî dóó té. U enjel yoo yi k:ii dyámê mbêmê mî dyimê dniye. *

¹⁰ Yi ngwo mbóó p:uu dnye ndîi ngmêní nyongo, apê, Ala ngwo nmî Yâpwo ngê u yoo kóó k:oo a kapî té, u wêdêwêdê mbêmê yoo a y:enê té, pini n:ii a ngmîdi ngê u pi ndîi ngê myaa pyódu. Apu, W:êênî mgídî vy:o Setan nmî tîdê mbwó yoo yi p:uu a d:uu yédi, nmî Lémi ka dpo, Yi dono knî yi l:êê dîy:o chi kpadakpada dé, ngmênê nmî Lémi ngê ala ngwo dny:ii kédê d:ii. * ¹¹ Apu, Nmî tîdê mbwó yoo u pwo dê lee dmi, mu kópu u dîy:o yi yikî dmi sipi tp:oo u pwo ghay wo, myenté u pi pi knî ye dnyen:aa tpapê, yi chóó yi p:uu dédnye nuw:o, pwopwo p:uu myedédnye nuw:o. ¹² Apu, Nyââ, Nmî Lémi ngê pi dono dny:ii kédê d:ii. Apu, Yi kópu u l:êê dîy:o yélini mbóó p:uu nmo pyede, nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Apu, Ngmênê

* 12:4: 2 Pita 2:4; Njuda 1:6

* 12:5: Psalm 2:9

* 12:9: Luukí 10:18; Gen

3:1; Tpyuu 20:2-3

* 12:10: Njópi 1:9-11; Zech 3:1

yélini dyámê mbêmê nmye pyede, ó nt:ee nmye pyede, dmyinê nkîngê, mu kópu u dîy:o Setan nmye dê lê, dnyinté doo nod:e wo, u lama a tóó, Daa ndîi la ghi tp:oo aní ya.

¹³ Dini ghi n:ii ngê tópukada u lama yaa wo, apê, Ala dyámê mbêmê da d:ii nê, pyópuni ngê tp:oo tpyó yi ngwo doo a kpêênî.

¹⁴ Ngmênê nmî Mî ngê yi pyópu núupee dê kaa doo, maalî ntee a mbêpê, yinté mbêpê kwólu, u p:o w:amî mbêmê mî ta. M:ââ pyile n:êê m:uu nmî Mî y:i u kwo wunê vyuwo, doo u ntââ, tópukada u kwo daawa nî. ¹⁵ Yi ngwo tópukada kweñe wo, t:ââ ntee tpile u kwo doo a mbêpê, apê, Yi pyópu paa t:âmo ngê.

¹⁶ Ngmênê dêê wo. Têpê ngê yi pyópu ngópu, mye kweñe wo, t:âmuni tópukada u kwo doo a mbêpê, têpê u mênê a ghê. ¹⁷ Wod:oo tópukada ka yi pyópu d:ud:umbiy:e diya wo, yi pyópu tp:oo módó tp:oo máâ woni knî ye loo, yi p:uu doon:aa l:êê. Yélini yi p:uu doon:aa l:êê, yi yéli y:oo nmî Mî u dêêpî kópu dyuu a cháâcháâ tumo, Yesu u pi pi knî ye mye tpaépê ngópu.*

13

Yélini Setan u wêdêwêdê mbêmê a l:êê nyédi

¹ U kuwó dini ghi ngê tópukada m:aa módú, ntii chedê doon:aa ya. Yi ngwo tpile tp:oo ngmênî módú,

ntii u mênê a kee wo. Mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kîdon dp:anê knî yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo. Chóó u chaa kîgha u pi dmi mbodo knî yi p:uu dnye ya, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nê kââdí, u pi d:ud:umbiy:e nî dyênê. * ² Tpile tp:oo n:ii nî módú, lepîd ntee tpile, kóó yu mbeyê kóó kpâlî ntee tpile dé, komo layóni komo ntee tpile. Tópukada ngê u wêdêwêdê u kwo y:ângo, u pi ndîi u kwo mye y:ângo, kwo, Pi yintómu yi kada chi kwo, a pi mbêmê chi yenê dé. ³ Yi tpile tp:oo mbodo ngmê p:uu kwéli ndîi ngmênî módú, nê, Wunê a vya ngópu, u ngwo pwene, ghê mê kele. Dyámê mbêmê tpémi yintómu yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo, yi tpile tp:oo u kuwó ghê dniye. ⁴ Pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo dnye chaa kîgha, apu, Kî tpile tp:oo u wêdêwêdê ló myentoo? Apu, N:uu ngmê u ntââ, p:uu adí l:êê? Tópukada myednye chaa kîgha, mu kópu u dîy:o yi kada yinê kââ.

⁵ Yi tpile tp:oo ngê Chóó Lémi u pi dyênê ngê, pi knî ye mye vyu, yepê, Yâpwo ndîi u d:aa d:a kââdí. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo daa kwódu ngê. Yi ngwo nê w:ee ngê, nê, Kî tpile tp:oo m:ââ pyile n:êê m:uu yoo yi kada a kwo. ⁶ Komo yi kpêmî ngê, nmî Mî p:uu doo peede tpaépê, u p:aa p:uu doo peede tpaépê, yélini mbóó p:uu a pyede, yi

* 12:17: Tpyuu 11:7; 14:12; 1 Pita 5:8

* 13:1: Tpyuu 12:3; 17:3,7,12

p:uu myedoo peede tpapê.
 7 Nmî Mî u yoo knî yi p:uu doo l:êê, mbodo mudu y:i yaa wo, pi dyêêdî yintómu yi pwo mbodo mudu y:i myedoo ya, doo y:enê dé, yélini yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. Yi kópu yilî nmî Mî ngê yi tpile tp:oo ka daa kwódu ngê.
 * 8 Dyámê wope wope pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo adnyi cháâcháâ, ngmênê yoo mu ngmidi, yi yéli knî y:oo daadnyi cháâcháâ. Yi yéli nmî Mî ngê ló dini a ngmidi too, dyámê pê ghêlî k:ii daangê l:âmo ngê, yi pi dmi yi ngwo a d:êê too. Sipî tp:oo n:ii a vya ngópu, u puku yedê yi pi dmi a d:êê too, ghê kamî y:oowa a pyw:ee ngmê. * 9 N:ii yi ngópu dmi a pyede, ala kópu a ny:ee yó. 10 Yélini yi p:uu nmî Mî ngê dpî vyi, apu, Yesu u l:êê dîy:o mbwa k:oo wa kee dmi, yi kópu daawa téd:a, pi dono knî y:oo mbwa k:oo wa km:êê t:oo. Myenté yélini Yesu u pi u l:êê dîy:o wa vya t:oo, yi yéli nmî Mî u lama a kwo. Yi kópu daawa téd:a, pi dono knî y:oo wa vya t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî u yoo knî y:oo yi dono dny:oo a vyîmî dé, yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu ntêê dny:oo kwo. *

11 Tpile tp:oo m:uu nî módu, têtê u mênê a pwii wo. Dp:anê miyó, tédê dê, sipi tp:oo dp:anê dê ntee tpile dê, ngmênê u dnye tópukada u

dnye, u l:êê ghi mye tópukada u l:êê ghi. * 12 Mwiyémwiyé tpile tp:oo u pi mbêmê a dpodo, dyámê mbêmê pi yintómu knî ye yipu, Tpile tp:oo n:ii vya ngópu, ngmênê u yimo mê pyipó wo, yi tpile tp:oo dmyinê cháâcháâ, u kwo myedmyinê ngêpê. 13 Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî yi ngópu mbwudu yilî dpî chaa, ndyuw:e mbóo p:uu a ny:ee too, dyámê mbêmê dpî t:aa té. * 14 Tpile tp:oo mwiyéni u pi mbêmê yi mbwudu yilî dpî chaa, dyámê mbêmê pi yilî u ngwo dpî dóo. Yi kópu nmî Mî ngê u kwo d:uudpî kwódu. Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî ye yepê, Yâpwo u tpile ngmê l:âmo yó. Yepê, Tpile tp:oo n:ii taa ngê vya ngópu, ngmênê daa pwene, yi tpile tp:oo ntee tpile ngmê l:âmo yó, u kwo dmyinê ngêpê. 15 Tpile tp:oo myomoni ngê yâpwo u tpile tp:oo u mênê ghê yó, dnye u mênê mye yó, kwo, N:ii nga daachoo ngêpê knomomê, dpî vya ngi. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo myedaa kwódu ngê. 16 Tpile tp:oo myomoni pi yintómu knî ye mbwolo, yepê, Tpile tp:oo n:ii u pi ndîi, u l:ii nmyi kêpa dpî t:ee yó, ó nmyi wéni pee kéli knî yi p:uu myoo t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó tédê dé, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyo ndáápi yoo ó pinté yoo, k:omo

* 13:7: Tpyuu 11:7 * 13:8: Tpyuu 3:5 * 13:10: Tpyuu 14:12 * 13:11: Mát 7:15 * 13:13: Mát 24:24; 2 Tes 2:9-10

tpile pi p:uu wop nmye dpodo té ó ndapî p:uu nmye dpodo té, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó. ¹⁷ Yepê, N:ii p:uu yi l:ii daadî ya, doo u ntââ yi pini ngê tpile daawa pwila, myenté pi knî y:oo tpile u kwo daangmêwa pwila ngmê.

A tidê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yi tpile tp:oo u l:ii yi p:uu wa t:ee ngmê, u pi yi p:uu ayi d:êê ngmê. * ¹⁸ U pi p:uu dmyinê nuw:o. N:ii u mênê nuw:o a tóó, u nt:u kópu wa a w:ee. U pi d:êêd:êê alanté, wono yono y:a mê wono y:a mê wéni (666), u nt:u kópu, pi ntee pi.

14

Sipi tp:oo u yoo u ngwo dnye wéti

¹ Yi ngwo sipi tp:oo nî módu, Saiyon mbwini mbêmê u yoo yilî tp:oo témi tap knî yi k:ii dnye kwo. Yélini yi k:ii dnye kwo, yintómu 144,000. Yi yéli yi kêpa u pi doo ya, u mî u pi myedoo ya. * ² Dnye ndî ngmênî nyongo, mbóó p:uu a ndê wo. Mbwaa paa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, mwini ntee a mbumu yédi, yi dnyeni mye yinté. Pi knî y:oo wéti u tpile ntee a vyee tumo, dnyeni n:ii nî nyongo, mye yinté. ³ Yélini nî módu, yintómu 144,000, nmî Mî u kada dnye kwo, tpile tp:oo páadi knî yi kada dnye kwo, kada pini yoo yi kada myednye kwo. Wéti kamî yi ngîma ngmêdnya a

ng:êênî, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa nd:o. Yi yéli nmî Lémi ngê Setan kwulo dyámê mbêmê a pwaa too. ⁴ Pi ngê u kpâm ntee d:uuwodê kuwo, kn:aa pyópu p:uu kêê d:uuwumê yé, yi yéli y:oo nmî Mî yinté dêpê kuwo ngópu, kn:aa yâpwo ka dèdnyen:aa ngêpê. Yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu doo kwo, kn:aa dêpwo kwo. Sipi tp:oo kwéli doo lêpî, u kuwó dnye kwo. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi vy:oo nmî Mî ngê yi yéli a ngî too, chóó u momu yoo ngê pyódu too, sipi tp:oo u yoo ngê mye pyódu too. * ⁵ K:omodanê kópu yi komo t:âmo dêpê pwii wo, yi dono myedêpwo ya.

Enjel pyile knî y:oo dyámê mbêmê tpémi ye mbwó u ngwo yé ngópu

⁶ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu doo mgalê. Nmî Mî u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê, kópuni dyuu wunê ntee doo a kwo, dye ghi yintómu yinté amyaa kwo, chedê ngê daawa pyódu. Pi dyêêdí yintómu knî yi l:êê dîy:o yi kópu dyuu doo tpapê, yélini yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ⁷ Dpodombiy:e ye doo mbumu, yepê, Chóó Lémi dmyinê cháâchââ, myedmyinê chaa kîgha, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma a kóté kîgha nmyo. Yepê, Mbóó dyámê yinê l:âmo doo, nti mbwaa yinê mye l:âmo

* **13:17:** Tpyuu 14:9-11; 16:2; 19:20; 20:4

* **14:1:** Hipîlu 12:22; Tpyuu 7:3-4;

3:12 * **14:4:** Epeso 5:27; Njems 1:18

doo. Yepê, Ntênê dmyinê chââchââ.

⁸ Myombó enjel m:uu nî módu, mwiyéni doo yâmuyâmu, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Mbápiilon tpémi y:oo yoo ntee dyênê tumo, yoo m:uu ngê wo yéli yintómu yinté myaa dyênê t:oo. Pyââ ti mââ ti u mbwaa kuu yi mênê dê yé ngmê, ngmênê yi yéli yi pi dmi daa kêmakêma wunê ghayghay. Yi pi dmi ndîi ngê ntee doo ya, mêdaa yinté, daa kêmakêma têtê ngê wunê pyodopyodo té. *

⁹ Enjel pyoloni ngê doo yâmuyâmu dê, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Tpile tp:oo n:ii ntii u mênê a pwii wo, n:ii knî y:oo adnyi chââchââ, ó u yâpwo tpile adnyi chââchââ ó u l:ii yi kêpa adî ya ó yi kêê p:uu amyaa ya, * ¹⁰ apu, yi yéli Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada té. Apu, Dpodombiy:e ye wa nod:e, yi kpadakpada u mbwaa wa nda ngmê. Apu, Chóó Lémi u enjel yoo yi ngópu, sipi tp:oo u ngópu, ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Mwááli dyuu d:ud:umbiy:e kîkîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê adnyin:aa mgîni vyîmî. *

¹¹ Apu, N:ii knî y:oo tpile tp:oo a chââchââ ngmê, ó u yâpwo tpile a chââchââ ngmê, ó u pi u l:ii yi p:uu dpî t:ee ngmê, apu, w:êênî mgídî vy:ó yi yéli ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî.

Apu, Ghê daadnyi vyîmî, ndê dpudu y:i adî koko, chedê ngê daawa pyódu. ¹² Apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê, Yesu ka a kêlîmî té, dny:oo a vyîmî, yi tpile tp:oo kîngê châpu ngmê. *

¹³ Yi ngwo dnye ngmênî ny-ongo, mbóó p:uu, a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Yélini Yesu ka dpodombiy:e ala ngwo a kêlîmî té, u dí amîmê pw:oo dmi, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté a ka mye vvu, a ka pê, Ndê kópu yila. A ka pê, Yi dpodo wa yé ngmê, yi ghê vyîmî têtê wa lee dmi, yi Lémi ngê yi dpodo yi ngwo amî pwila. *

Njon ngê yoo mb:aa yi ghada u ngwo módu

Mátiyu 13:24-30,36-43

¹⁴ Ukuwó dini ghi ngê nkali too pee kpaapíkpaapî ngmênî módu, pi ntee pini mbêmê ngmêdoo ya. King ngê doo ya, kîdon mbêmê ngmêdoo kwo, nkól ngê n:ii lâmo ngópu. Taa íepwi ngmê kumu ngmêdoo tpyé. ¹⁵ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo a pwii wo, yi pini ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê witi yâpwo têtê kêtê kyopwo. Kwo, Náa ala ngwo úuw:ó ngi, nyinê chepwe. ¹⁶ Nkalí too pee mbêmê pini n:ii doo ya, u taa yi ngwo dyámê mbêmê dyíngo, u dpodo pyu yoo nté

* **14:8:** Tpyuu 18:2-3 * **14:9:** Tpyuu 13:11-17 * **14:10:** Tpyuu 19:20; 20:10,15; 21:8 * **14:12:** Tpyuu 13:10; 12:17 * **14:13:** Hipîlu 4:10

ngîpî têtê dy:ââ too, nté nt:u u kwo ghada ngópu.

Njon ngê yoo dono yi kpadakpada u ngwo módu

¹⁷ U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu nî módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo mbóó p:uu myedê pwii wo, taa ñepwi ngmê kumu my:oodoo tpyé. ¹⁸ Enjel m:uu, n:ii ngê ndyuw:e a t:âât:ââ, mtyîmî nk:êênî têtê a ndê wo. Enjel woni ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê wain kpê kêtê kyopwo. Kwo, Naa ñuw:o ngi, wain kpê nyinê chepwe, kîgha mtyé dpo ghada ngi. ¹⁹ Wod:oo u taa dyámê mbêmê dyîngo, wain kîgha mtyé a châpwo too, yi vyilêvyilê têtê d:ii too, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi d:ud:umbiy:e ye nod:e wo, u yi u ngwo doo kwo, D:ud:umbiy:e nî kpada té. *

²⁰ Yi vyilêvyilê têtê p:aa kuwa a tóó. Yi yéli yi wêê yilî yi pwii wo, doo mbêpê ee, t:ââ k:ii doo a mbêpê, u mti, pi u ndy:ââ, yintoo t:ââm pââ ndîi, u dí chono dêpwo ya. (300 km)

15

Kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî yi kópu dé

¹ Nyepênyepê u kópu ndîi u danêmbum m:uu ala, kópuni mbóó p:uu nî módu. Enjel pyudu yi danêmbum, n:ii knî y:oo yoo yi kpadakpada u mbwaa d:ââ pyudu a tpyé t:oo, Chóó Lémi yélini ye a

nod:enod:e yédi, yi ngwo d:ud:umbiy:e wa kpada t:oo, Chóó Lémi u nod:enod:e chedê ngê u ngwo amê pyódu ngmê. *

² Enjel yoo ghêlî k:ii dîpî m:uu too, yi ngwo ntii ntee tpile ngmênî módu, kââyikuu yedoo kwo, ndê dóó u mênê dnye kwo. Yoo my:oonî módu, yélini tpile tp:oo ngê daa dyênê too. Tpile tp:oo n:ii u pi wono yono y:a mê wonoy:a mê wéni (666), ala yéli u pwo lee dniye, u yâpwo tpile ka myedédnye ngêpê. Ntii ntee tpile u nkîgh:ê dnye kwo, nmî Mî chaa kîgha u l:êê dîy:o wéti u tpile dnye tpyé dé. ³ Dini ghi n:ii ngê nmî Mî u dpodo pyu Mósisi ngê Yisîléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, Ntii Mtyemtye mî ngmêê ngópu, yi ngwo ntee dnaya a wéti, yélini nî módu, yinté myednye wéti. Sipi tp:oo u pi mbêmê nmî Mî dnye chaa kîgha, kópu,

Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
ngwêdêwêdî ntâkopádi.

Kópu, Kópu ndîi n:ii nye d:uud:uu too,

nyepênyepê u kópu dé.

Kópu, Nyi pi dyêêdî yintómu yi king.

Kópu, Ngópu yilî yintómu ndê kópu dé,

dono kópu choongmê d:uu ngê. *

⁴ Kópu, Nmî Lémi, pi yintómu knî y:oo adnyi cháâcháâ ngi,

mî mudu y:i adnyi kmîmî,

* 14:19: Mát 13:39-42; Tpyuu 19:15
Tpyuu 16:7

* 15:1: Tpyuu 15:6-7 * 15:3: Ex 15:1;

mu kópu u díy:o nyi ntee
pini daa m:uu a tóó,
nyi mu ngmidi Yâpwo
ndêndê.

Kópu, Pi dyêêdî yintómu
ngîma amî ghê dmi,
yi yi mbodo dmi ngê k:ame
nga wa ghê dmi,
mu kópu u díy:o dipi
kn:aadi ngê,

pi yintómu knî y:oo ngópu
dyuu mb:aa dê m:uu t:oo.

⁵ U kuwó dini ghi ngê nmî
Mî ngê u yâpwo ghi ndêndê
mbóó p:uu a ngópu a kpêmî
ngê, ⁶⁻⁷ enjel pyudu y:i a pwii
wo. Yi kpídî dmi kpaapîkpaapî
dé, myednya a wuu mbele.
Yi mbalêti dmi yi yodo p:uu
dnye ya, nkól ntee tpile dé.
Tpile tp:oo páadi knî n:ii nmî
Mî u nkîgh:ê dnye kwo, ngmê
ngê kpadakpada u mbwaa
kuu pyudu ye y:ângo. Yi mb-
wááni d:ââ pyudu knî nkól
ngê l:âmo tumo. Pini n:ii
chedê ngê daawa pyódu, nmî
Mî, u nod:enod:e u mbwaa
kuu yi ntówo too. ⁸ Yi ngwo
nmî Mî u wuu ndîi ngê pyodo,
u wêdêwêdê ndîi ngê mye py-
odo. Yi kópu dê yi l:êê díy:o
u yâpwo ghi k:oo dpudu ndîi
ngê pyodo, kóó a ngêêdî. Né
w:ee ngê, nê, Doo u ntââ pi y:i
daawa kee, u dí wéni n:ii ngê
enjel pyudu knî y:oo kpadak-
pada u mbwaa kuu pyudu
knî dyámê mbêmê wa a pii
t:oo.

16

*Enjel knî y:oo kpadakpada
u mbwaa kuu pyudu knî u*

ngwo a pii tumo

¹ Yi ngwo nmî Mî u dnye
ndîi yâpwo ghê nî nyongo,
enjel pyudu knî ye yepê, A
nod:enod:e u mbwaa kuu
dyámê mbêmê nyinê pii tóó.

² Mwiyémwiyé enjel ngê u
mbwaa kuu dyámê mbêmê
mînê pii ngê. Yi ngwo yélini yi
p:uu tpile tp:oo dono u l:ii yi
p:uu doo ya, u yâpwo tpile ka
myednye ngêpê, yi yéli yi p:uu
lââ yilí ghê wo, mgíní vyímí
ndîi a pyw:ee ngópu. *

³ Enjel myomoni ngê u mb-
waa kuu nt:ee mînê pii ngê,
wod:oo ntii mbwee ntóó u
wêê kuu ngê pyodo, ntii mênê
tpile yilí n:ii a m:ii, yintómu
pw:oo dniye. *

⁴ Enjel pyoloni ngê u mb-
waa kuu mbwaa knî yi paa
a pii ngê, dpuwó nuu knî yi
kwo myedê pii ngê, wêê kuu
ngê pyaa dniye. ⁵ Enjel m:uu
u dnye nî nyongo, n:ii ngê
mbwaa a t:âât:ââ té. Nmî Mî
ka kwo, Nmî Yâpwo, ntênê nye
tóó, dye ghi yintómu wunê
myenyoo a ya. Kwo, Choo
kn:aadi ngê, yoo ntênê chi
kpada té. ⁶ Kwo, Nyoo a vya
tumo, ngomo kapí pyu yoo
myedê vya tumo, yi wêê a
pw:ii tumo. Kwo, U p:o chi
yé, yi ntââ dmi ntênê ye che
vy:u, yi mbwaa wêê ngê chi
pyódu, vyílo ye ndanî ngmê. *

⁷ Yi ngwo mtyímí nk:êêní tédê
dnye ngmêní nyongo, nmî Mî
ka kwo, Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
ngwêdêwêdê ndîi. Kwo, Choo

* 16:2: Ex 9:10; Tpyuu 13:11-17

* 16:3: Ex 7:17-21

* 16:6: Tpyuu 17:6;

18:24 * 16:7: Tpyuu 19:2

kn:aadi ngê, ntênê nyinê ntââ vyîmî. *

8 Enjel podoni ngê u mbwaa kuu kââdî mbêmê a pii ngê, u kîikîi ndîi ngê pyódu ngê, yoo yi pââ u ngwo nk:êê too. ⁹ Kââdî ngê yélini nk:êê ngê, nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u dîy:o u kópu mbêmê dnye mgîní vyîmî. Dono u maa dépê kuwo ngópu, u pi myedédnya a kmîmî. *

¹⁰ Tpile tp:oo dono ngê u yoo kwéli doo y:enê, enjel limoni ngê u mbwaa kuu yi mîné pii ngê, yi ngwo mgîdí yi a ghay wo. Tpile tp:oo dono, u yoo knî yi k:ii, mgîdí vy:o dnye m:ii, mgîní vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu, yi kpéngi ti dmi kekekele dnye paa. *

¹¹ Yâpwoni mbóó p:uu wunê too, p:uu dnye peede tpapê. Lââ n:ii yi p:uu dnye kwo yi l:êê dîy:o, mgîní vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu, ngmênê yi dono dépê kuwo tumo.

¹² Mbwaa ndîi n:ii Mbápileon kee wo, Yupîdétis, enjel wononi ngê u mbwaa kuu yi mîné pii ngê. Yi mbwááni yono wo, lede yoo yi maa u ngwo a yó. Kââdî kwéli wunê koko, king yoo n:ii yi wunê pyede, yi lede yoo yi k:ii yi maa u ngwo a yó. ¹³ Yi ngwo kma tupwótupwó pyile nî módu. Tópukada u kwo ngma a pwii wo, tpile tp:oo dono u kwo myomoni a pwii wo, yi tpile tp:oo u komo

kapî pyu u kwo pyoloni a pwii wo. ¹⁴ Yi kma pyile knî, Setan u kmêna dono yoo. U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî dpî d:uu ngmê, dyámê wope wope king knî ye dpî lee dmi. Yâpwoni u wêdêwêdê ndîi u wo ndîi dini ghi n:ii ngê wa d:ii, yi kmêna knî y:oo king yoo yi mbodo dmi wa vuywo t:oo, kwodonkwodo wa a danê t:oo, Yâpwo ndêndê p:uu adnyi l:êê. * ¹⁵⁻¹⁶ Kwéli adnyi l:êê, Hipîlu dnye ngê u pi Amakedon.

Nmî Lémi u kópu ala. Apu, Kpáápi k:ii wanî t:aa. Apu, N:ii ngê adî t:âât:ââ nê, u kpîdí knî ye mb:aamb:aa ngê adî vuywo, dini ghi n:ii ngê anî t:aa, yi pini ngê w:aa ndîi wa a pyw:oo, yoo yi ngópu kn:ââ mbwii daadî paa, mywene u ngwo daawa ghê. *

¹⁷ Enjel piini ngê u mbwaa kuu yéli vyââ yi kéli a pii ngê. Yi ngwo nmî Mî u dnye yâpwo ghê nî nyongo, apê, Machedê.

* ¹⁸ Yi ngwo lîmî dnye kîlikîli, mwini dnye mbumu, têpê dpodombiy:e doo ghêdê. Kn:ââ nmî Mî ngê yoo mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, têpê dpodombiy:e yinté doongê ghêdê mbê wo. Kópuni nî módu, yini ndîi. * ¹⁹ P:aa ndîi d:ud:umbiy:e dyênê wo, pee pyile ngê pyodo, dyámê wope wope p:aa yintómu mye dyênê dniye. P:aani n:ii dono Mbápileon, nmî Mî u nuwo dépê kuwo wo. Yi

* **16:9:** Tpyuu 9:20-21 * **16:10:** Ex 10:22 * **16:14:** 1 Tim 4:1; Tpyuu 19:19 * **16:15-16:** 1 Tes 5:2; Tpyuu 3:3; Luukî 12:37-40 * **16:17:** Tpyuu 16:1 * **16:18:** Tpyuu 8:5 * **16:19:** Tpyuu 14:8,10

yéli ye u nod:enod:e u mbwaa kuu y:ângo, nda ngópu. *
 20 Dyámê w:uu yintómu anyi pwiyé dniye, mbu mbodo yintómu anyi mye pwiyé dniye. 21 Chêêpî ndîi mbóó p:uu dnya a ghayghay, yi dîngîdîngî limoy:a. Yoo dono yi mbêmê dnye dyimêdyimê, u l:êê dîy:o nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u dîy:o dpodombiy:e dnye mgîní vyîmî. *

17

Dono kópu n:iî knî y:oo yoo dpo lvêêdî t:oo, yi kópu dyuu

1 U kuwó dini ghi ngê enjel a ka ngma a loo, n:iî ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Mââ ti módu ndîi u kpadakpada nga nîné kêmakéma. A ka pê, p:aani n:iî mbwaa yilî yi nkîgh:ê a tóó, yi pyópu u pi ndîi ngê y:i a tóó. 2 A ka pê, Dyámê wope wope king yintómu u maadí a wee, myenté mgîdí u yoo u maadí mye wee. A ka pê, Yi kópu mbwaa k:iî ye yipê wo. *

3 Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê w:amî ndîi mbêmê núw:o noo. Yi pyââ ngmênî módu, tpile tp:oo pyipwo doo ya. Yi tpile tp:oo mtyemtye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. U chaa kîgha u pi dyuu p:uu dnye ya, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nê kâádî, u pi d:ud:umbiy:e

nî dyênê. * 4 Yi pyópu chaa módu, mb:aamb:aa ngê kpîlê wo, u kpîdí mtyemtye dé, yi pywuu ndîi dé. U kpîle u tpîle dé yi pywuu dmi mye ndîi dé. Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kêmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo. Kapî kumu ngmêdoo tpyé, n:iî nkól ngê l:âmo ngópu. Dono yilî yintómu yi kapî k:oo dnye ya, u mââ ti u kópu dé, kópu tupwótupwó dé yi k:iî, y:i myednye ya. 5 Yi pyópu kêpa u pi nî módu, Mbápile. Mgongo ntee kópu, u nt:u kópu, pyââ ti mââ ti u kn:ââ, dono yilî yintómu yi kn:ââ. 6 Yi pyópu ngê mbwaa ndâ, ghétighéti tédê nî módu. Mbwaáni n:iî ndâ, nmî Mî u yoo yi wêê, n:iî knî y:oo Yesu daa mb:iî ngópu, u l:êê dîy:o pi knî y:oo vya tumo. *

Dini ghi n:iî ngê nî módu, ghê d:ud:umbiy:e a mênê ghipé wo. 7 Enjel ngê a ka pê, Lukwe dîy:o ghê mênê dé ghipé? A ka pê, Kî pyópu u nt:u kópu nga n:aa tpapê, tpîle tp:oo n:iî mbêmê a tóó, u nt:u kópu nga myinî tpapê, tpîle tp:oo n:iî mbodo pyudu, dp:anê y:a. 8 A ka pê, Yi tpîle tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mēdaa tóó, dîy:o mgî k:oo wa a kee, u kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê amî dyênê. A ka pê, Nmî Mî ngê dyámê pê ghêlí k:iî dépê l:âmo ngê, pi knî ngmê yi pi dmi yi ngwo u puku yedê a d:êê too, apê,

* 16:21: Ex 9:24; Tpyuu 16:9,11 * 17:2: Tpyuu 18:3 * 17:3: Tpyuu 13:1

* 17:6: Tpyuu 18:24

Díyo ghê kamî ye wanî y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. A ka pê, Yélini yi pi dmi yi puku yedê dêpê d:êê too, yi tpile tp:oo ayi m:uu ngmê, yi nyepênyepê u kópu ngê wa pyódu, awo, Lónté kópu ndîi ngma ala. Awo, Yi tpile tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mêdaa tóó, díyo amê t:aa. *

⁹ Enjel ngê a ka pê, Nuw:o ndîi knomomê, ye ala kópu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. A ka pê, Yi tpile tp:oo mbodo pyudu knî, yi nt:u kópu, kpâpu pyudu knî. A ka pê, Lóma kpâpu pyudu knî yi mbêmê a tóó. A ka pê, Yi kpâpu pyudu knî yi mbêmê yi pyópu a tóó. A ka pê, Tpile tp:oo mbodo pyudu knî yi nt:u kópu m:uu a tóó, king pyudu. ¹⁰ A ka pê, Limi dê pw:onu, wononi a tóó, piini doongê ta. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, daa ndîi la ghi tp:oo king ngê adî ya. ¹¹ A ka pê, Tpile tp:oo n:ii wunê doo a ya, ala ngwo mêdaa tóó, u nt:u kópu mye yinté, king pyudu knî yi woloni, nmî Lémi ngê wamye dyênê.

¹² A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii p:uu chi m:uu té, yi nt:u kópu, king y:a. A ka pê, Doongê taa dniye. A ka pê, Dyámê pee y:a knî yi mbêmê yoo yi kada adnyi kwo, daa dye ghi daadîi tpile tp:oo u k:ii yi pi dmi ndîi ngê adnyi ya. ¹³ A ka pê, Yi pini y:a knî yi nuw:o ngmidi ngê adî ya, tpile tp:oo ka yi wêdêwêdê

wa y:ee ngmê, yi pi knî yi mbêmê adî dpodo. ¹⁴ A ka pê, Sipi tp:oo p:uu adnyi l:êê, ngmênê yi pwo wa lê, wa vya té, mu kópu u díy:o vyílo yi Lémi ndêndê, king yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. A ka pê, Sipi tp:oo p:uu u yoo amyidnyi ya, yélini wunê a ngmidi too, kóó k:oo kaa too, u dnye ntênê a nyêmî ngópu. *

¹⁵ Enjel ngê a ka pê, Mb-wáani n:ii chi m:uu té, yi nt:u kópu nga n:aa tpapê. A ka pê, Mb-wáani n:ii knî yi nkîgh:ê yi pyópu a tóó, yi nt:u kópu pi yilî tp:oo témi tap, yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ¹⁶ A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii chi m:uu té, yi tpile tp:oo u k:ii, díyo yi pyópu ye wa diya, tpile yilî n:ii u ngópu a tóó, wa t:âmo t:oo, u kpîdî u mbwo wa a ngee t:oo, kn:ââ mbwii wa yé ngmê, mbyuu wa ma ngmê, dînê dyuu ndiya wa kée ngmê. * ¹⁷ A ka pê, Yi pyópu yinté wa dyênê ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê kópuni wunê a vyu, yi ngwo wa ntiye ngmê. A ka pê, Nyââ, yi nuw:o dmi ngmidi ngê wa pyódu ngmê, yi wêdêwêdê tpile tp:oo ka wa y:ee ngmê, u dí Chóó Lémi u kópu dyuu wa ntiye ngmê.

¹⁸ Enjel ngê a ka pê, Pyópuni chi m:uu, u nt:u kópu, p:aani n:ii u pi ndîi. A ka pê, Yi p:aani u king dyámê mbêmê king yintómu yi pwo a tóó.

* 17:8: Tpyuu 13:8 * 17:14: Tpyuu 19:11-16,19-20 * 17:16: Tpyuu 18:8

18

Lvêê kpî té u kwee châpwo

1 U kuwó dini ghi ngé enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu a ndê wo, p:ââp:ââ doo a wupwo. U pi d:ud:umbiy:e ndîi, dyámê wope wope u wuu ndîi kée ngé. ² Dpodombiy:e mbwolo, apê, P:aani n:i u pi ndîi Mbápileon, da pw:oo ngmê. Apê, Ngomo dê dyênê t:oo, pi y:i mēdaa tóó. Apê, Kmēna mbwee dono yoo ala ngwo y:i a pyede. Apê, Nmê dono, n:i tupwótupwó dé, y:i a m:i té. ³ Apê, Yi p:aani mye maa ti módu ndîi. Apê, Pyaa ti maa ti u mbwaa kuu dyámê mbêmê pi yintómu knî yi mēnê wunê a yó. Apê, Yi kópu u l:êê d̄y:ó ala ngwo yi pyópu dê vya ngmê. Dyámê mbêmê king yoo u maad̄i dnye kwo. Apê, Yi pyópu tpile yil̄i yi mb:aami, n:i kn̄i ye tpile yil̄i doo pywupwi dé, ndáápi ngé u ngwo pyaa dniye.

⁴ Yi ngwo nm̄i Lémi u dnye mbóó p:uu n̄i nyongo, apê,

A yoo ndēndē, yi pyópu a kuwo yó,

yi p:aani u mēnē a pwii dmyeno.

Apê, U dono kópu nangmē d:uu,

ntee ad̄i mḡin̄i vȳim̄i,
kminté yinté amyenmyi
mḡin̄i vȳim̄i.

Apê, Chóó Lémi ngé yi pyópu ntēnē wa kpada, *

⁵ mu kópu u d̄y:ó u dono u pwo mye u pwo a tóó,

u d̄i mbóó p:uu wumē tóó
ó!

U dono yil̄i Chóó Lémi u nuwo daawa a kuwo dmi, ntēnē wa kpada.

⁶ N:i kn̄i y:oo yi pyópu dyênê ngópu, yi yéli ye yepê,
Yi pyópu ngé a yoo ntee dyênê ngé,

yinté u nkwo myoo dyênê yó,

ngmēnē dpodombiy:e dp̄i dyênê yó.

Yepê, Kpadakpada u mbwaa kuu n:i a yoo kn̄i ye y:ângo,

yintēni miyó u kwo myoo y:ee yó. *

⁷ Yepê, U pi ndîi ngé ntee chóó pyódu ngé,

yinté dp̄i mbê kalē yó.

Yepê, Tpile u mb:aami ngé ntee dp̄imo a ya,

yintoo kpadakpada u kwo myeyuu y:ee yó.

Yepê, Yinté dp̄i kpada yó, mu kópu u d̄y:ó u gha vy:ó dpo,

Nē kw̄in ngmē, d:aa kuknwe,

pi ngmē u l:êê d̄y:ó daan̄i yii.

⁸ Yi kópu u l:êê d̄y:ó wo mu ngm̄idi ngé u kpadakpada u mbwaa kuu yintómu wa nda té. Dómudómu wa a pyw:oo, ad̄i yii, amye pw:onu, ndē ngé wa ma, mu kópu u d̄y:ó n:i ngé wa kpada, nm̄i Lémi Chóó Lémi, u wēdēwēdē ndîi.

⁹ King n:i u maad̄i dnye kwo, u k:i mb:aamb:aa ngé myednya a ya, dini ghi n:i ngé ndē ngé yi pyópu ad̄i p̄ip̄i,

* 18:4: 2 Kódin 6:17 * 18:6: 2 Tes 1:6

* 18:9: Tpyuu 19:2-3

dpudu adnyi y:enê, yi ngwo adnyi mbê, amyednyi yii. *
 10 Pyóponi mââ ti módu, mye p:aa ndîi ngmê, u pi Mbápiilon. Yi p:aani wa a kuwo ngmê, daa chono adnyin:aa kwo, u kpadakpada u l:êê dîy:o adnyi nkîngê. Adnyi mbê, awo, Ayi, Mbápiilon. Awo, U pi ndîi ngê a tóó, u yoo yi wêdêwêdê ndîi, ngmênê ala ngwo da ghay dmi, yi kpadakpada umbwaa kuu límîlímî ngê dê nda ngmê.

11 Yi p:aani tpémi y:oo n:ii knî ye tpile yilí dnyimo pywupwi dé, amyednyi mbê, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo tpile ye daamuwa pwila ngmê. 12 Pi ngmê ngê nkól ye daamuwa pwila, silípê ye daamuwa pwila, chêêpî pee mb:aa ye daamuwa pwila, kêmê pee ye myedaamuwa pwila. Pi ngmê ngê kpídî mb:aa ye daamuwa pwila, kpaapîkpaapî dé ó mtyemtye dé ó n:ii yi pywuu dmi ndîi dé. Pi ngê l:âmo ngmê u tpile ye daamuwa pwila, mywápê pee ngê l:âmo ngmê dé ó pywopwo dp:anê ngê l:âmo ngmê dé ó nkichi pee ngê l:âmo ngmê dé ó chêêpî kpaapîkpaapî ngê l:âmo ngmê dé. Adnyi mbê, mu kópu u dîy:o yi tpile yilí yi l:êê dîy:o ndapî ndîi kéé ngópu, ngmênê pi ngmê ngê ye daawa pwila té. 13 Yi p:aani tpémi y:oo mtyîmî ntee tpile dnyimo pywupwi, tpileni tuu mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé, pídankinsens dnyimo pywupwi, mée myednyimo pywupwi, ngmênê

mêdaamuwa pwila ngmê. Wain mêdaamuwa pwila ngmê, olipi wulu mêdaamuwa pwila ngmê, witi mêdaamuwa pwila ngmê, kpo mêdaamuwa pwila ngmê, pudumakó sipi hósi mêdaamuwa pwila t:oo, chádiyót mêdaamuwa pwila t:oo, wop dpodo pyu yoo mêdaamuwa pwila t:oo. 14-15 N:ii knî ye yi tpile yilí mwyié dnyimo pywupwi dé, yi yéli ndáapi ngê u ngwo pyaa dniye. Yi yéli daa chono adnyin:aa kwo, yi kpadakpada u l:êê dîy:o adnyi nkîngê, adnyi mbê, amyidnyi yii, yi p:aani tpémi ye yewo, Ayi. Yewo, Nmyi nuu u tpile dé chedê ngê dê pyaa dmi, nmyi chaa u tpile dé chedê ngê myaa pyaa dmi, anyi myaa pwyié dmi. 16 Yewo, Ayi. Yewo, Kí p:aani tpémi. Yewo, Ch:am ndîi ngê nmyee a ya. Yewo, Yi ch:am ngê ndapî ndîi dpîmo kéké, kpídî mb:aa u ngwo dpîmo pywupwi dé, woni kpaapîkpaapî dé, woni mtyemtye dé. Yewo, Yi pyópu ngê kpile u tpile mb:aa dé u mbwo dpîmo t:emî dé. Yewo, Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kêmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo. 17 Yewo, Yi tpile yilí límîlímî ngê chedê ngê dê pyaa dmi.

Yélini nkéli k:oo a dpodo té, yi ngwo nî m:uu too. Tpiipi yoo nî m:uu too, paambwi pyu yoo my:aa m:uu too. Daa chono dnyen:aa kwo, 18 dpudu yi ngópu doo a koko.

Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Kî p:aani u pi ndîi, u nkîgh:ê yintoo p:aani daamu a tooó.
 19 Dnye mbê, dpodombiy:e myednye yii, apu, Ayi. Apu, Kî p:aani u pi ndîi. Apu, Yélini yi k:ii ntii mbêmê nmo dpodo té, yi p:aani tpémi y:oo tpile yilí nmo dnye pywupwi dé, ngmênê yi tpile yilí limílimí ngê chedê ngê dê pyódu.

20 Yélini mbóó p:uu wunê pyede, nmî Mî u yoo yi k:ii, komo kapî pyu yoo yi k:ii, dyépi yoo mye yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yi p:aani tpémi y:oo kópuni dono nmye dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî ngê nmyi ntââ dmi dpodombiy:e ye da vy:u.

21 Enjel tââkpaâ yi ngwo ngmênê módu, chêêpî kpiyé ngmê dnyinê ngê, nt:ee a kée ngê, apê, Chêêpî kpiyé nt:ee dpodombiy:e ntee dí kée, Mbápiilon dpodombiy:e yinté wamye dyênê, pi ngê mēdaamuwa m:uu. 22 Apê, Yi p:aani tpémi mēdaadnyi wéti, yi wéti u tpile mēdaadnyi vyee dé, nkéli dpuwo mēdaadnyi wupî dé, nkéli mbywuu pââ myedaadnyi wupî dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:i mēdaadnyi dpodo. Apê, Km:ii ch:iich:ii u dnye pi ngê y:i mēdaamuwa ny:oo. 23 Apê, Yi p:aani lam mēdaadí pîpî. Apê, Yoo y:i mēdaadnyi yééyéé, dnyengi dnyeng:aa y:i myedaadí kwo. Apê, Dyámê wope wope, pi knî y:oo yi p:aani u ndáápi yoo dnyimo cháâchââ dé.

Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pipi kópu knî yi mbêmê pi yilí dnyimo dódó dé. 24 Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pi yilí vya ngópu, Yâpwo ndîi u komo kapî pyu yoo vya tumo, u yoo yilí mye vya tumo.

19

Mbóó p:uu u ngwo dnye wéti

1 U kuwó dini ghi ngê mbóó p:uu pi yilí yi dnye dmi ndîi nî nyongo, nmî Mî dnye chaa kîgha, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Nmî Yâpwo ngê u yoo kamî ngê dê pyódu té,
 kóó k:oo dê kaa té.

Apu, U pi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi.

2 Apu, Yoo dnyinté daa kóté kîgha too,

pi dono knî ye ntââ ntênê dpo vy:u.

Apu, Mââ ti módu ndîi,
 n:i ngê dono u mbwaa kuu pi dyêêdí yintómu yi mênê yó,

nmî Yâpwo ngê d:ud:umbiy:e dê dyênê.

Apu, Dé dyênê,
 mu kópu u dîy:o u dpodo pyu yoo yinê a vya too.

Apu, Yi ntââ dmi ntênê da vy:u. *

3 Myombó dnye chaa kîgha, apu,

Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Yi pyópu u kpadakpada u ndé dpudu adî koko,
 chedê ngê daawa pyódu.

*

4 Yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi, tpile tp:oo páádi knî yi kii, nmî Mî ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye, apu, Yinté choo ya. Apu, Nmî Lémi chaa kîgha koo. * 5 Chóó Lémi kwéli doo ya, pi ngmê u dnye y:i nî nyongo, apê,

Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo.

Apê, Nmî Lémi dmyinê chaa kîgha.

Apê, N:i knî y:oo a cháâcháâ ngópu, a dnye ny:ee yó.

Apê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó tédê dé, ngmênê dmyinê chaa kîgha.

Sipi tp:oo ngê u yémî p:uu u ngwo wa a y:oo

6 Yi ngwo pi yilî yi dnye dmi nî nyongo, t:ââ pââ ndîi ntee wunê dpudu yédi, mye yinté. Mwini dpodombiy:e ntee a mbumu yédi, yi dnye dmi mye yinté. Apu,

Chóó Lémi chaa kîgha koo, mu kópu u díy:o nmî Lémi, nmî Yâpwo, king ndîi ngê dê pyódu, u wêdêwêdê mu daa mu tp:ook:omo. *

7 Apu, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we, w:aa myedê pyw:ee koo.

Apu, Chaa kîgha koo, mu kópu u díy:o sipi tp:oo ala ngwo a yéyééé,

u yémî p:uu ngê yéyééé u kpîdí dmi u mbwo dê t:oo,

u yoo knî yi kii ngmidi ngê a pyodopyodo té. *

8 Apu, Kpîdíni u mbwo dê t:oo,

Chóó Lémi ngê u kwo dê y:oo.

Apu, Yi kpîdí dmi kpaapîkpaapî dé, tupwó yi p:uu daa t:a.

(Yi kpîdí dmi kpaapîkpaapî dé yi nt:u kópu, kópu mb:aa n:i nmî Mî u yoo knî y:oo a d:uud:uu tumo.) 9 Enjel ngê a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Sipi tp:oo ala ngwo a yéyééé. A ka pê, Chóó Lémi ngê yélini yi kmaapî tédê a dóo kalê too, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. A ka pê, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndêndê ngê dê vyi té, daa k:omodanê kópu dyuu. *

10 Yi ngwo enjel yu dmyeno kwodokwodombiy:e k:ame nî ghê wo, ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi kii Yesu u kópu dyuu nmyi mgîmî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyîlo yu châpu ngi, mu kópu u díy:o Yesu u kópu dyuu Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a m:uu tumo. *

Yesu ngê tpile tp:oo dono u ngwo dyênê ngê

11 Yi ngwo mbóo a ngópu a kpêmî ngê, hósi kpaapîkpaapî ngmênî módu, pi pyipwo

* 19:4: Tpyuu 4:9-11 * 19:6: Tpyuu 11:15-18; 14:2-3 * 19:7: Tpyuu 21:2,9;

Epeso 5:32 * 19:9: Luukí 14:15 * 19:10: Tpyuu 22:8-9

ngmêdoo ya, k:omodanê kópu p:uu dêpwo ya, myedaangmê kn:aadi ngê. Yoo ntênê a kóté kîgha too, yi p:uu u ngwo a l:ê yédi. ¹² Ngwolo dê ndê dóo ntee tpile dê, dyámê pee yilí yi kîdon dé mbêmê dnye kwo. U pi kêpa nî módu, ngmênê u nt:u kópu pi ngmê u lama daa tóó, chóó u mo u lama a tóó. * ¹³ U pi alanté nmo tpaapê ngê, Chóó Lémi u Kópu Dyuu. Kpídîni u mbwo doo ya, d:ud:umbiy:e wêê vyi. * ¹⁴ Chóó Lémi u lede knî y:oo dnye yâmuyâmu, hósi kpaapíkpaapî knî yi pyipwo dnye ya, kpídî kpaapíkpaapî dmi yi mbwo yidoo ya, tupwó yi p:uu dêpwo ya. ¹⁵ Yoo dyêêdí dono yi vye u l:ê díy:o taa népwi ngmê u kwo ngma a pwii wo. Nkichi pee kiyé ngê adí vye dé. Yoo dono wain kîgha mtyé ntee tpile ngê wa pyódu té, adí vyilêvyilê dé, yi wêê adí pyuwuopyuwuwo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi dpodombiy:e ye nod:e wo. * ¹⁶ U pi u kpídî p:uu doo ya, kpâlî kn:ââ dê yi p:uu myedoo ya, apê, King yintómu yi King, Lémi yintómu yi Lémi. *

¹⁷ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, kâádî mbêmê doo kwo. Wââ ntee íméné, n:ii knî yi lama tpile tp:oo ntóó pîpî a tóó, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno. Yepê, Chóó Lémi ngê kmaapî ndîi nmyi l:ê díy:o ngmêwunê

pwapî. ¹⁸ Yepê, Pi dyêêdí yintómu yi ntóó dmi dpî ma tóó. Yepê, King yoo, kada pini yoo, lede yoo yi k:ii, l:êê têdê a pwopwo té, yi ntóó dmi dpî ma tóó. Yepê, Hósi dé, yi tpiipi yoo yi ntóó dmi dpî ma tóó, pi dyêêdí yintómu, wop dpodo pyu yoo, ndapî p:uu dpodo pyu yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé ó têdê dé, yintómu yi ntóó dmi dpî ma tóó.

¹⁹ Yi ngwo tpile tp:oo dono nî módu, dyámê mbêmê king yoo, yi lede yoo yintómu yi k:ii, p:uu dnye ya. U yi y:e doo kwo, Pini n:ii hósi kpaapíkpaapî pyipwo a tóó, u lede yoo yi k:ii, nmî vya té.

* ²⁰ Ngmênê dêê dniye, p:ee vya tumo, tpile tp:oo dono mgîmî ngópu, u komo kapî pyu mye mgîmî ngópu, n:ii ngê mbwudu yilí u pi mbêmê mwiyé dpîmo a chapî dé. (Yi mbwudu chapî mbêmê yoo dono mwiyé a dóó too, tpile tp:oo u l:ii yi p:uu u ngwo a t:ee ngópu, u yâpwo tpile ka myednyimo a ngêpê.) Yi tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii, mgîmî dumo, yi ghê dê dpîmo ya, ndiya u ngwo d:ii dumo. Mwááli dyuu d:ud:umbiy:e kîikîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê dpîmo mgîní vyímí. *

²¹ Pini n:ii hósi kpaapíkpaapî pyipwo doo ya, yi tpódu yi lede yoo vya too. Taa n:ii u kwo doo kwo, u ngwo vya too. Wââ ntee íméné knî

* 19:12: Tpyuu 1:14 * 19:13: Njon 1:1,14 * 19:15: Tpyuu 1:16 * 19:16:

Tpyuu 17:14 * 19:19: Psalm 2:2 * 19:20: Tpyuu 13:11-17; 20:10 * 19:21: Tpyuu 19:17-18

y:oo yi ntóó dmi ma tumo,
d:ud:umbiy:e pile dniye. *

20

*Yesu ngê u yoo u ngwo a
y:enê*

¹ Enjel ngmênî módu, mbóó p:uu a ndê wo. Mgi k:oo mbwa keñe u kii kumu doo tpyé, puwóma té ndîi kumu my:oodoo tpyé. * ² Tópukada n:iî mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, mye Dono u Kn:ââ, yi enjel ngê yi tókukada mgîmî ngê, puwóma té ngê kudu ngê. M:ââ yono yono y:a yinté kudu ngmê ngê adî ya. *

³ Yi enjel ngê mgi k:oo dyîngo, keñe u kwo kuwo ngê, kii yipe ngê, cháâ u l:iî keñe p:uu mye t:ângo, apê, Yoo dyêêdî yintómu daamuwa dóó té, u dî m:ââ yono yono y:a mbwa k:oo wa ma. Apê, U kuwó dini ghi ngê amê pwii, daa ndîi la ghi tp:oo kuwa adî m:iî.

⁴ Yi ngwo yoo ngmênî módu, pi knî y:oo n:iî dé a vya tumo, mu kópu u dîy:o Yesu daa mb:iî ngópu, nmî Mî u kópu pi knî ye dnyimo a tpapê. Yi yéli y:oo tpile tp:oo dono dêdnya a cháâcháâ, u yâpwo tpile ka myedêdnya a ngêpê. Yi tpile tp:oo u l:iî yi kêpa dêpwo ya, yi kêlê myedêpwo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o mgîdî u yoo knî y:oo vya tumo, ngmênê yi ghê dmi dé Yesu Kédisu ka lee dniye, u che p:ââ pee ngê pyódu too, yi ya tédê dmi knî yi mbêmê dnye ya, Yesu

u k:iî yoo dnye y:enê dé, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. *

⁵ Yi pyidepyide, mwiyéwiyé pyidepyide. (Wo yéli n:iî pw:oo dniye, yi ghê dmi mēdaa kele, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu.) ⁶ Yélini mwiyéwiyé wunê pyidepyide nyédi, Chóó Lémi u nuu u yoo, w:aa dpw:ee ngmê. Pwopwo my-omoni ngê mēdaawa dyênê té, ngmênê Chóó Lémi Mupwo yi kada adnyin:aa kwo, adnyi chaa kîgha dê, kêlî pini ngê adnyi ya, Yesu Kédisu u k:iî yoo amyednyi y:enê dé, u dî yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. *

*Nmî Lémi ngê Setan u ngwo
wa kpada*

⁷ Dini ghi n:iî ngê yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu, Setan mbwa k:oo wa pwii, ⁸ dyámê wope wope wa lê, yoo dyêêdî yilî wa dóó, u pee wa kaa té. Yoo miyó ngê wa pyódu, ngmê u pi Nkok, woni u pi Mankok. Setan ngê l:êê u l:êê dîy:o nipi wa a dané té, tédê tii ntee mye yinté. ⁹ Yi yéli yi ngwo nî módu, dyámê wope wope a ndê dniye, nmî Mî u yoo téli k:oo kaa ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. Kwéli dnye ya, nmî Mî u nuu u p:aa. Ngmênê yoo dono dêê dniye, ndyuw:e mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi yéli d:ud:umbiy:e dyênê too. ¹⁰ N:iî ngê a dóó too, Setan,

* **20:1:** Tpyuu 9:1 * **20:2:** Mát 12:29; Mak 3:27 * **20:4:** 1 Kódin 6:2; Tpyuu 6:9; 13:16-17; Dan 7:27 * **20:6:** Tpyuu 2:11; 1 Pita 2:9

nmî Lémi ngê mgîmî ngê,
ndiya dyîngo. Mwáali dyuu
d:ud:umbiy:e kîkî ngê ntee
dpî pyódu, yinté kwéli ghê
doo mgîní vyîmî. Tpile tp:oo
dono, u komo kapî pyu u k:ii,
yi pyile knî y:i nipi dnye mgîní
vyîmî. W:êênî mgídí vy:o y:i
adnyi mgîní vyîmî, chedê ngê
daawa pyódu.

Pi yintómu yi kóté kîgha

¹¹ Yi ngwo nmî Mî ní
módu, u ya tédê kpaapíkpaapí
mbêmê tââ doo ya. Mbóó
dyámê mbêpê knopwo, mye
y:aa knopwo. ¹² Myenté yélini
pw:oo dniye, my:aa m:uu too,
woni yi pi dmi ndîi dé, woni
yi pi dmi tédê dé, nmî Mî u
kada dnye kwo. Yi puku dmi
pywáí too. Kópuni mwiyé a
d:uu tumo, yi pi dmi yi puku
dmi yedê dnye ya. Yi kópu
knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê
kóté kalê too. Puku dmi m:uu
mye pywáí ngê. N:ií knî y:oo
ghê kamî a pyw:ee ngópu,
yi pi dmi yi puku yedê doo
ya. * ¹³ Yélini kóté kalê too,
woni nt:ee mwiyé a pw:oo
dniye, woni dyámê mbêmê
mwiyé a pw:oo dniye. Yi kópu
knî yi l:êê díy:o yintómu kóté
kalê too. * ¹⁴ Pwopwo ndiya
kéé ngê, kmêna mbwee kwéli
dnye ya, yi kéli ghi ndê ngê
mye ndîi. Yi ndyuw:e u pi
pwopwo myomo. * ¹⁵ Ghê
kamî u yoo yi puku yedê,

yélini yi pi dmi y:i dédnye ya,
ndiya mye kéé too. *

21

*Mbóó dyámê kamî dê yi
danêmbum*

¹ U kuwó dini ghi ngê mbóó
dyámê kamî dê ní m:uu doo.
Mwiyéni dê y:aa knopwo, ntií
mye y:aa wo. * ² Yi ngwo
nmî Mî u p:aa Njedusalem
kamî ní módu, mbóó p:uu u
kwo a ndê wo. Kwodo ngê
yéyéyé u kpídí u mbwo ntee
dpî t:oo, u moo k:ii u ngwo dpí
yéé knî, yi p:aani yinté l:âmo
ngmê ngê doo ya. * ³ Nmî Mî
kwéli doo ya, pi ngmê u dnye
ndîi y:i ngmêní nyongo, apê,
Chóó Lémi ala ngwo u yoo
knî yi vy:o a kwo, u k:ii nipi
adnyi ya. Apê, Chóó u yoo
ngê adnyi ya, yi Yâpwo ngê
amyaa ya. ⁴ Apê, Yi ngemi
pwo dmi yi ngîma wa pyi
té. Apê, Mêdaadnyi pwopwo,
mêdaadnyi mbê, mêdaadnyi
yii, mêdaadnyi wélíí mgîní
vyîmî. Apê, Yi kópu mbwee
dé chedê ngê kédê pyaa dmi.
*

⁵ Yi ngwo nmî Mî ngê apê,
Tpile yilí yintómu kamî ngê
n:aa pyépi té. Myenté a ka pê,
Ala kópu dyuu d:êê ngi, mu
kópu u díy:o ndê kópu dyuu,
ndêndê ngê daawa têda dmi.
⁶ A ka pê, Dye ghi mbwee
machedê. A ka pê, Kn:ââ né
chópu, nkoo an:uu yé. A ka pê,
Pini n:ií adí mbwaambwaa,

* **20:12:** Dan 7:9-10; Mát 25:31-46; Tpyuu 20:5; 13:8; 2 Kódin 5:10; Dpodo 17:31

* **20:13:** Lóma 2:6; 1 Pita 1:17; Tpyuu 22:12 * **20:14:** 1 Kódin 15:24-26,54-55

* **20:15:** Mát 25:41 * **21:1:** 2 Pita 3:13 * **21:2:** Hipílu 11:16; Tpyuu 3:12

* **21:4:** Tpyuu 7:17; 1 Kódin 15:24-26

mbwaa u kwo wanî y:oo, a ka daawa pwila. A ka pê, Yi mbwááni dpuwo nuu k:oo wunê mbêpê, u nt:u, ghê kamî. *
 7 A ka pê, N:ii dono p:uu adî l:êê, mbodo mudu y:i wa yââ, yi mbwááni vyîlo ayi ndanî. A ka pê, Yi pini u Yâpwo ngê anî ya, a tp:ee ngê wanî pyódu. *
 8 A ka pê, Ngmênê yélini adnyî nkíngê, ye Yesu ayi mb:ii ngmê, u nkwo anî mb:ii té. A ka pê, Daa kélîmî pyu yoo, yoo tupwótupwó dé, pi vyeé pyu yoo, pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo, nkwépi yoo, mbwee ka ngêpê pyu yoo, k:omodanê pyu yoo yintómu, a ka pê, yi yéli pwopwo myomoni ngê wa nt:ââ té, ndiya adnyin:aa mgîní vyîmî.

Njedusalem kamî u kópu dyuu

9 Enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Sipi tp:oo u kpâm nga nîné kêmakêma. * 10 Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê mbu ndîi ngmê mbêmê km:êê noo. Nmî Mî u p:aa Njedusalem y:i a ka a kêma ngê. Nmî Mî ka mbóó p:uu a ndê wo, doo a wupwo. 11 Yi p:aani kââyikuu ntee tpile yedoo ya, nmî Mî u wuu ndîi y:i doo dnyednye. 12 Chêêpî mbwa ndîi ngê yina ngmê, tââ u dí chono dêpwo ya. Koko têtê y:a mê miyó doo ya, enjel y:a mê miyó knî y:oo dnye t:âât:ââ dé. Yi koko

têtê dmi yi pwo Yisîléli tpémi yi dyêêdî y:a mê miyó yi pi dmi doo ya. 13 Yi p:aani u koko têtê dmi pyile pyile doo ya, wope pyile, wope pyile, amêpe pyile, mwada pee pyile. 14 Koko têtê y:a mê miyó yi maknopwo chêêpî ndîi y:a mê miyó doo kwo. Sipi tp:oo u dyépi y:a mê miyó knî yi pi dmi yi p:uu doo ya.

15-16 Enjel n:ii a ka doo danêmbum, kiyé kumu ngmêdoo tpyé, nkól ngê l:âmo ngmê. Yi kiyé ngê yi p:aani u mti a ngópu, chêêpî mbwa u mti a ngópu, koko têtê dmi yi mti dmi myedê ngópu. Yi p:aani chêêpî mbwa wope wope wondy:ââ wondy:ââ dé, d:ud:umbiy:e daadîi mu ló wee ó! Tââ mye yindy:ââ, my:oo yono yono y:a mê podo yono y:a. (2,400 km.) 17 Chêêpî mbwa u ntumuntumu u mti kóó mêtê ngê myedê ngópu, yono y:a mê podo y:a mê páádi. (144) Pi kóó ndy:ââ, yi enjel kóó mye yindy:ââ. 18 Yi p:aani nkól ngê l:âmo ngmê, kââyikuu ntee tpile yedoo ya. Chêêpî mbwa mye kââyikuu ntee tpile, u pi njasîpê, myedoo a wuu mbele. 19 Chêêpî mbwa u maknopwo chêêpîni dnye ya, kpîlê ngmê dé. Chêêpî pee n:ii k:uuchêm mb:aamb:aa dé, yi p:uu knî ngmêdoo ya. Ngmê kââyikuu ntee tpile yedoo ya, u pi njasîpê, myomoni u pi sápaiya, pyoloni u pi ákétî, podoni u pi emîdîl,

* 21:6: Tpyuu 1:8; 22:13,17; Is 55:1; Njon 7:37 * 21:7: Lóma 8:14-17 * 21:9: Tpyuu 15:1; 21:2; Epeso 5:27

20 limoni u pi oniks, wononi u pi kaniliyên, piini k:i chii yââ, u pi kîdaisîlaitî, woloni u pi mbedîl, tówoni u pi tópas, yononi u pi kâlsedoni, mē ngmēni u pi tēêkwoys, mē my-omoni u pi amîtîs. Yintómu k:uuchēm mb:aamb:aa dé, dnya a wuu mbele. ²¹ Keñe y:a mē miyó knî kēmē pee pââ ndîi ngē l:âmo ngmē dé, keñe ngmē, kēmē pee pââ ndîi ngmē. Yi p:aani kââ puu ghē nkól ngē l:âmo ngmē dé, mye kââyikuu ntee tpile yedoo ya.

²² Chóó Lémi u yâpwo ngomo y:i dîpî módu, mu kópu u dîy:o p:aani pee p:aani pee yintómu yâpwo ghi dé. Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:ii u wêdêwêdê ndîi, sipi tp:oo k:ii, yi p:aani wope wope a too mo. ²³ Yi p:aani kââdî daa pil:apil:a, d:ââ myedaa pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî u wuu ndîi y:i a dnyednye, sipi tp:oo yi p:aani u lam ntee tpile ngē a kwo. * ²⁴ Dyámê mbêmê pi yintómu yi p:aani u wuu adnyi paa, king yoo y:i wa lee dmi, nmî Mî wa châpu ngmê, kwowo, Dp:oo king yoo, nyi mu ngmidi king ndêndê. ²⁵ Yi p:aani u keñe y:a mē miyó knî dye ghi yintómu adnyi kweñe, daawa kuwo t:oo, mu kópu u dîy:o mgîdî daada a ghayghay, dye ghi yintómu w:êênî adnyi ya. ²⁶ Dyámê wope wope yoo wa a ndê dmi, nmî Mî adnyin:aa chââchââ, amyednyi chaa kîgha. ²⁷ Tpileni Chóó Lémi

ka tupwótupwó dé, yi p:aani daangmêwa kee. Pi dono yoo, k:omodanê pyu yoo, yi p:aani myedaangmêwa kee. Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi sipi tp:oo ngē y:i a d:êê too, vyílo yi yélini yi p:aani ayi kee dmi. Kn:aa pini daangmêwa kee. *

22

¹ Mbwááni n:ii u nt:u, ghê kamî, yi enjel ngē a ka myedê kēma ngē. Nmî Mî sipi tp:oo k:ii kwéli a too mo, yi mbwááni y:i wunê mbêpê, myewunê wuu mbele. * ² Yi p:aani n:uknî n:uknî p:uu wunê mbêpê. Yini n:ii u nt:u ghê kamî, yi mbwááni nkîgh:ê wope wope a wee. Yi yini knî d:ââ yintómu knî yi k:oo a dââ nyédi. M:ââ k:oo y:a mē myontómu dpî da dmi. Yi p:aani tpémi y:oo kîgha a pîpî tumo, u l:êê dîy:o yi ghê kamî chedê ngē daawa pyódu. Pi dyêêdî yintómu knî yi vy:o yélini y:i wa lee dmi, yi yini yââ wa a ngî t:oo, yi chóóchóó adnyi pyipyi dé. ³ Tpileni daa Chóó Lémi u nuu u tpile dé, yi p:aani daangmêwa kee. Nmî Mî, sipi tp:oo k:ii, yi p:aani adpî ya, yi dpodo pyu yoo y:i adpî y:enê dé, nmî Mî u nkwo adnyi chaa kîgha. * ⁴ U pi yi kêpa adî ya, kwódo ng:oo dmi wa m:uu ngmê. * ⁵ Yi ngwo mgîdî daadî ya, lam daadnyi kwo, kââdî mēdaadî pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî Chóó

* 21:23: Is 60:19-20; Tpyuu 22:5

* 22:1: Gen 2:9 * 22:3: Tpyuu 7:15

* 21:27: 1 Kódin 6:9-10; Tpyuu 3:5; 13:8

* 22:4: Mát 5:8; Tpyuu 14:1

Lémi vyîlo ayi pil:apil:a. Nmî Mî k:ii king ngê adnyi ya, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u diyédiyé u kópu dyuu

⁶ Enjel ngê a ka pê, Kópuni chi ny:ee té, ndê kópu dyuu, daawa têda dmi. A ka pê, Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:ii ngê komo kapî pyu knî ye u Ghê Dmi a y:ângo, yi pini ngê nga atédê dy:ââ nê, mu kópu u dîy:o kópuni daa kêmakêma a pyodopyodo té, u dpodo pyu yoo yi lama pîdny:oo ya. ⁷ A ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu, Daa kêmakêma nîné pwiyé knî.

Ala puku yedê nmî Lémi u kópu dyuu ye kwo, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo adnyi nyêmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, w:aa wa a pyw:ee ngmê. *

⁸ Nê Njon. Ala kópu dyuu a chóó nî módu, a chóó my:aa nyongo. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilî nî m:uu too, my:aa ny:ee too, yi ngwo enjel n:ii ngê a ka a kêma too, yu dmyeno kwodokwodombiy:e k:ame nî ghê wo, ⁹ ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii Chóó Lémi u komo nmye kapî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Yélini y:oo ye kópu dyuu adnyi cháâchââ, Chóó Lémi p:uu ntee adnyi dpodo, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó

Lémi p:ee vyîlo yu châpu ngi. ¹⁰ A ka pê, Nmî Lémi u kópu dyuu n:ii ye puku yedê chi d:êê té, nangê mgîmî té. A ka pê, Ye puku dmi pi knî ye nangê kwódu, mu kópu u dîy:o kópuni yi pi dmi y:i a pyede, daa kêmakêma a pyodopyodo té. ¹¹ A ka pê, Yélini dono, mîdny:oo dono. A ka pê, Yélini nmî Lémi ka tupwótupwó dé, tupwótupwó ngê dny:oo ya. A ka pê, Yélini mb:aamb:aa dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. A ka pê, Yélini nmî Lémi u nuu u yoo, u nuu u yoo ngê dny:oo kwo.

¹² Enjel ngê a ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu,

Daa kêmakêma nîné pwiyé knî.

Apu, Pi yintómu knî ye yi pywuu dmi anê núw:o, kópuni a d:uud:uu tumo, ye an:uu pwila té. *

¹³ Apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. *

¹⁴ Apu, N:ii knî y:oo yi kpîdî dmi a ghêê tumo, w:aa ndîi wa a pyw:ee ngmê,

mu kópu u dîy:o u ntââ ngê wa pyaa dmi, p:aa mb:aa wa lee dmi, koko tédê wamî kee dmi, ghê kamî u yi kîgha adnyin:aa pîpî dé. *

¹⁵ Apu, Ngmênê w:ââ ntee yéli yi p:aani daawa nî dmi.

Apu, Nkwépi yoo,

* 22:5: Tpyuu 21:23,25 * 22:7: Tpyuu 1:3 * 22:12: 2 Kódin 5:10 * 22:13:

Tpyuu 1:8; 21:6 * 22:14: Tpyuu 22:1-2

pyââ ti pyu yoo, mââ ti
 módó yoo,
 pi vyee pyu yoo,
 mbwee ka ngêpê pyu yoo,
 yi yéli yintómu yi p:aani
 daawa nî dmi.
 Apu, Yélini a k:omodanê
 nyédi
 ó k:omodanê yi nuu u kópu
 ngê a tóó,
 yi p:aani myedaawa nî dmi.
 *

16 Yi gwo nmî Lémi u dnye
 nî nyongo, a ka pê, Nê Yesu. A
 ka pê, A enjel nga kîd:a dy:ââ,
 mu kópu u díy:o a yoo yintómu
 knî yi k:i:i yi kópu yilî nmyi
 lama pîchoo ya. A ka pê, Nê
 Dépidi ntee pini, u tii nedê nê
 chópu. A ka pê, Nê mywe, a
 wuu ndîi. *

17 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê
 Yesu ka kópu, A pwiyé. Sipi
 tp:oo u yémî p:uu ngê kópu, A
 pwiyé. N:i:i knî y:oo ala kópu
 dyuu wa ny:ee ngmê, ala kópu
 dny:oo tpapê, A pwiyé.

N:i:i adî mbwaambwaa,
 dpo pwiyé we. Mbwaáni n:i:i
 u nt:u ghê kamî, n:i:i ngê u yi
 adî kwo, Nî nda, yi pini ngê
 choo ndanî, u pywuu daa tóó.
 *

U kuwókuwó kópu

18 Nê Njon. Kópuni dyuu ala
 puku yedê a kwo, nmî Lémi
 u kópu dyuu. Daa pi ngmê u
 kópu dyuu. Kópu ngmê p:uu
 nmyi ng:aa dmi nîné t:emî,
 p:uu dmyinê nuw:o. N:i:i ngê
 chóó u kópu dyuu ala puku
 yedê m:uu wa d:êê, Chóó Lémi
 ngê u kpadakpada ndîi ngê
 wa pyódu. Kpadakpada u
 kópu dé n:i:i ala puku yedê a
 pyede, Chóó Lémi ngê yintoo
 kpadakpada u kwo ayi y:oo. *

19 N:i:i ngê ala puku yedê kópu
 woni knî wa a kuwo té, pi knî
 ye daawa vyi té, Chóó Lémi
 ngê yi pini wa a kuwo, kóó
 k:oo daawa kââ. P:aa mb:aa
 n:i:i u pi ala puku yedê a tóó,
 yi daawa nî, ghê kamî u yi
 kîgha daamî ma. *

20 N:i:i ngê ala kópu dyuu a
 ka vyi too, a ka pê, Ndêndê
 ngê daa kêmakêma nîné pwiyé
 knî. Kwono, U p:o yila, a nuu
 u kópu yichi vyi. Kwono, Nmî
 Lémi Yesu, a pwiyé. *

21 A tîdê mbwó yoo, nmî
 Lémi Yesu ntênê nmye choo a
 vyuwu.

Wu u dí.

* 22:15: Tpyuu 21:27 * 22:16: Lóma 1:3-4; Tpyuu 1:1 * 22:17: Tpyuu
 21:6; Is 55:1 * 22:18: Deut 4:2; Tpyuu 15:1 * 22:19: Tpyuu 22:2 * 22:20:
 Tpyuu 3:11; 1 Kódin 16:22